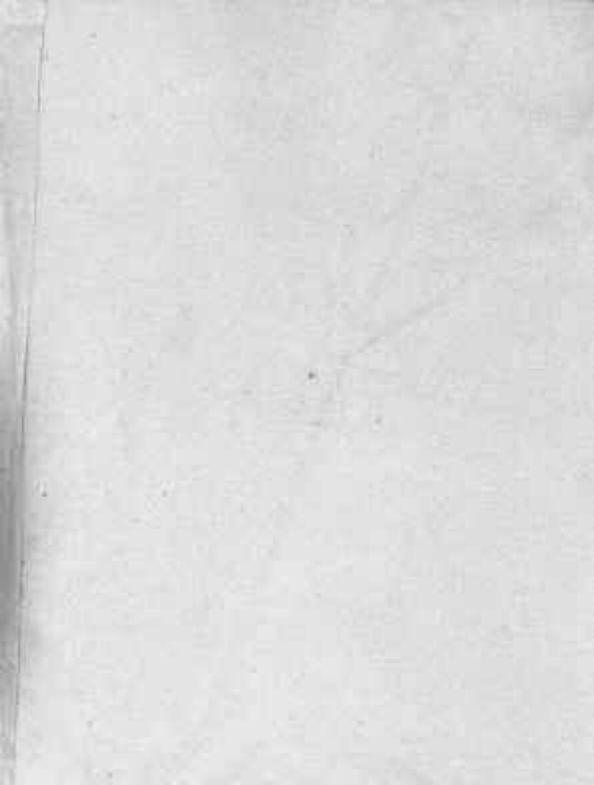

ORATIONES PHILELPHI.

8-14

Vam parentalem quoddam pro nobilissimo illo principe patre
tuo Francisco Sphorria orationem habuisse: necnon ad te dedisse
quia multa in eis leguntur: quae ad eius laudem: & immortalita-
tem pertinent: cuius me studiosissimum esse non ignoras. Huc
ego cum nonnullis orationibus & opibus rursus duas subici ora-

7
tiones: quae altera habueram in funeræ ducæ illius uiraginis Blancae mariae
& item alteram consolatoriam: quā iam pridem scripseram ad uirum patriciū
illum uenetum Iacobū antonium marcellū de obitu Valerii filii. Nam si quis
hasce tris orationes diligentius lectionarit: cū pleraque inueniet non inutilia (ut
mea fert opinio) tum uero quae ad animorum immortalitate pertinent: ai aduer-
teret non inepte a me esse pro tempore: & discussa & disputata. Nec unum mi
hi pratercundum fuit: propterea orationem illam consolatoriam ad Iacobū
antonium Marcellū curasse hoc tempore cum hisce imprimēdā: quoniam
quae antea fuerat Mediolani ab aliis quibusdam imposita: eam pluribus i locis
deprauatam: corruptamque offendi: siue incerta factum fuerit: seu inuidentia:
nesciam affirmare. Quod si quesieris: quibus i presentia delecter studiis: quid
aliud me putes cogitare: qui nō longe ablim ab octogesimo quarto ætatis an-
no: quā ea omnia: quae a philosophis: theologisque acute sunt: & subtiliter dis-
putata. Hæc qualia sint breui cognosces. Vale mi humanissime princeps: &
me cōmendatū habe. Mediolani ex ædibus meis. vi. kal. lunias. M. cccc. lxxxi.

Francisci Philelphi equitis aurati: laureatique poetæ & oratoris: ac philosophi
clarissimi orationes: & nonnulla alia opera: in quibus omne bene dicendi ge-
nus: omnesque artis rhetorice partes: ac diuinæ philosophorum: & theologo-
rum sententiæ comperiuntur.

TABULA

ORATIONES FVNEBRES.

Francisci Philelphi epistola ad Illustr.
principē Lodouicū Mariā Sphortiam
barrii ducem car. i

Francisci philelphi oratio parentalis de di-
ui Francisci Sphorria Mediolanensis
ductis felicitate car. ii

Francisci philelphi oratio habita in fu-
nere ducæ uiraginis Blancae Mariae
mediolanensis ductis car. xxxii

Francisci philelphi oratio funebri p

Magnifico ducali senatore: & clarissi-
mo equite aurato Philippo Borrho
marco comite haronæ car. xxix

Francisci philelphi oratio funebri p magnifico
equite aurato ducaliq; senatore stepha-
no federico todeschlo car. xxxi

ORATIONES NVPTIALES.

Francisci philelphi oratio de iusta soci-
etate inter illusterrimos duces Boni-
enfisq; filium Iohannem Galencium: &
Herculem æthiensem car. xxxiii

Francisci philelphi epithalamion i Ill. Beatricis æstensis & Tristani Sphortie nuptiis habitum car.	xxxv	Francisci phi. oratio ad Sixtum quartum pont. maximum car.	lvii
Franciscus philelphus salutem dicit Lodouico castelle car.	xxxvii	Frâ. phi. oro hita in principio qdñ tu scularum, M. Tullii ciceronis in studio urbis Romæ car.	lvii
Francisci phi. oro hita i sponſaliis Theodori plati claris, iurecōsulti: & helisabetæ uiceromitæ car.	xxxviii	Frâ. phi. oro de suo i urbē reditu ad Sixtum quartū pōt. max. car.	lviii
Francisci philelphi oratio nuptialis habita i sponſaliis Petri biragi: & helisabetæ princiuallis car.	xli	Frâci. phi. ad iacobū antoniū marcellū patriciū uenerū & eqtē auratū d' obitu ualerii filii cōsolatio car.	lviii
Francisci phi. epithalamio in nuptiis nobilibū coniugū loānis antonii simoneætæ & margaritæ cottæ car.	xlii	Francisci philelphi præfatio in Aristotelis rhetoricæ ad illustrē: & sūmū uirum, D. Alphōsum sanctæ romanæ ecclesie cardinalem car.	xciii
Frâ. phi. oro hita i cōiugio magnificæ puellæ marutiæ: & magni, eqtis aurati raymūdi attēduli car.	xliii	Aristoteles alexādro regi, S. d. car. xciiii	
Francisci philelphi oratio hita in cōiugio magnificæ puellæ margaritæ arcimboldæ: & magnifici equitis aurati Antonii cribelli car.	xliiii	APOPTHHEGMATA	
ORATIONES DIVERSAE.		Francisci Philelphi p̄fatio in plutarchi cheronensis apophthegmata ad Traianum Cæsarem car.	cxiii
Francisci phi. oro ad Piū secūdū pōt. max. hita Mātūæ in publica: uniuerſaliqu xpianorū cōciōe p̄ duce Francisco sphortia die martis q̄rtodecimo kal. octobres, M. ccclix. car.	xlv	Fran. phi. p̄fatio ad Nicolaū q̄ntū pōt. max. in plutarchi cheronensis apophthegmata laconica car.	cxviii
Francisci phi. ad uiros papiēſes oro cōgratulatoria d' creatiōe iacobi borromæi uitaliā comitis, s. d. dignitatē: & gradū episcopālē. car.	xlviii	Frâ. phi. epistola utilissima ad Fredericū corneliū de legibus car.	cliii
Frâ. phi. oro de laudibus Lazari scarapi episcopi ad comēſes car.	li	Frâ. phi. epistola consolatoria ad petrū iustinū philel. nepotē suū d' obitu Alphinæ m̄ſis dilectissimæ car.	clvi
Francisci phi. oratio p̄ theodoro plato clarissimo iurecōsulto car.	liiii	Frâ. phi. iſtructio bene uiuendū ad Illu. principē ducē Philibertū car.	clvii
Francisci phi. oratio habita Mediolani in principio studiū car.	lvi	Georgii uallæ placentini introductorum ex Galieno ad medicinā ad Reuerēdum, D. iacobum antiquarium ducalem secretarium. car.	clix
		Galieni medicī ad medicinam introductorium. car.	clx

FINIS.

FRANCISCI PHILELPHI ORATIO Parentalis de diui Francisco
Sphortia Mediolanensium ducis felicitate.

Exordiū
narratio/
nis iū i f
se cōtinēf
Frācisus
Sphortia
dux

I FIERI POSSE Censeſcēt: ut lamētationibus: ac lachrymis
ſauo: & peracerbo naturā uulneri mederemur: qđ ex incō
mō fortasse magis q̄ ex imaturo Frācisfi Sphortia iuictissi
mi optimiq; ducis & clemētissimi patris patriā obitu oēs
accepimus nō modo uos non dehortarer pstantissimi prin
cipes: sed cohortarer potius etiā atq; etiā: ut oēm aetatem: quoad is reuī
uisceret: in assiduis flātribus degeremus & eiularibus. Nō enim in unius
tanti: tamq; diuini principis amissiōe cum nobis cunctis: tum uniuersā
Italīe parua quēdā facta est uel iactura uel naufragiū: p quē solum extā
to & tam diuturno belloq; turbine: ac fluctibus sedata oīa: paccataq; cō
quieuerāt. In sola pfecto illius uita: atq; animi magnitudine: sūmaq; sapi
entia tanta spem sibi florētissima nra respu. uirq; oēs boni collocarāt: ut
perpetuā se felicitatē adeptos opinarētur. Sed o fallaces mūdi blanditias:
quibus allecti per uarios agitur errores. O lubricam atq; caducā hu
mana uita cōditionem: qua tum maxime deſtituimur: cum uiuere est
dulcissimum. O inanis nostris cogitatus: q̄ eos secundis in rebus magis
nos decipiunt: quo certiore spe quadam nobis alludūt. Sperabamus nos
quidē Frācisce Sphortia te ob maximas tuas: innumerabilēq; uirtutes p
pmodū fore sempiternū. Itaq; oīa nobis erant lētitia: gaudiūq; plena.
Nulli hostes iminebāt: nullae p̄mebant sollicitudines: nullae cura. Te
nō minus oēs & qui prope essent: & q̄ procul abessent maximi potentay
tus uerebantur: quā metuebāt. Sub firmissimo tuo: tutissimōq; p̄aſſo
uitam quieti oēs: securiq; agebamus. Te nō Italia modo: sed uniuersa ro
mana ecclesia: exteriq; reges: quibus ulla aut uis aut iniuria impenderet:
subsidiū sibi esse: ac saluti arbitrabātur. Nunc autē te extincto undiq; su
spitiones incūbunt: terrores obſtrepūt: hostilia arma bellico fragore cir
cūsonāt. Heu Heu nos ifelicitis: atq; infortunatos: q̄ tanto tā miti: tā beni
gno: tā pio: tā inuictō: tā oī genere pbitatis illuſtri parente orbati sumus.
Quis in tāta rei indignitate nō mœreat: nō fortunā deplorēt suā: nō seſe
intolerabili dolore cōficiat? Vtinā liceret Frācisce Sphortia p̄iceps optē
mī: ac fortissime sortē cōmutare: nemo prorsus sui sibi conscius esset: &
tū qui non emori: q̄primū optaret: quo tu reuiuisceres. In hac ſententiā
indubitato pedibus ſret nō solū cōſtatissima uirago: & ſanctissima uxor
tua Blanca Maria: quae te dies noctiq; collachrymat: & post matrē tibi
omni probitate ſimillimus dux Galeacius: qui ob continuū luctum ani
mi cruciatur una cū reliq; pientissimis tuis filiis: uerum etiā & amplissi
mus hic ſenatus tuus: & aula uniuersa: atq; oēs ciues: ſubditq; tui: quos
unus tui deſideriū torquet ac inacerat. Ceterum quo ſeror hō mīſerri
mus: quo meus me uahementissimus rapit dolor: ut qui alios debeam:

Blāca ma
ria dux
galeacius
Maria
dux

incipium nequeam consolari. Nam quid prodest excellentissimi principis quicquid optare quod sperare non liceat. Magnam est sane et graue: & p
 moestum acerbissimum quod inquit omnes uulnus accepimus. Id si
 minus doleremus aut lapidei plane pulchri similes aut nobilissimi marmorei.
 Sed illud nos tamē praeterire nō debet animi esse & bene cōpositi & mo
 derati & sapientis namq; asperere supra hostem manusq; neq; a rōne discedere
 neq; diuinæ aduari iusticiæ. Nuq; inopiti non pepercit. quā mor
 ti ut homo cōcederet: parcat simplici homini cuiq; deus: uel heroi: ut po
 eta: philosophiq; appellāt. Moriendū est enī omnibus: in idēq; resoluē
 dum: unde manauerint. Quod si mercatoribus magnæ turpitudini da
 mus: ubi aut decoquāt: aut reddere depositum nolint: quæ demētia tāta
 sit nostra: ut quē deus optimus maximus animū nostræ fidei ueluti cō
 mendarit: hūc repetēti domino restituere idigne mur. Quæ nostra quæ
 ar superbia tāta esse: q; fastus: quæ arrogātia: ut q; natura mortales sumus
 digno existimemus corporibus quoq; effici immortales peni: q; moriar
 mur. Quæ uis adeo est nescius sui: quē latet exteriori cuiq; homini an
 te resurrectionē immortalitē uēdicari non posse. Sed quo pacto resurre
 cturus sit quisquā: anteq; diē obierit. Itaq; necessārio sit: ut qui nati sunt:
 oēs aliquādo moriātur. **Quin eo mors est: a quo re serēda animo: & non**
modo nō dolēda: sed merito potius: optimoq; iure summa læticia pro
sequēda in animis ingentibus: & excelsis: quod hac præuia atq; duce ad
sempiternum illud bonū: supremūq; pertinemat quo solo felices beati
q; existunt. Quæ uis huius modicæ uitæ: pedis ac temporatibus non
 modo schizatur: sed ulla oīo iniquissima offunditur. Quod si qua hac denar
 fucata cuiuspiū felicitatis imago: quæ tāta ē: quātam habet cū sumo illo:
 & uero: atq; icommutabili celesti bono similitudinem: hæc omnis uni
 ex omnibus mortalibus & ducibus: & regibus Frāncisco sphorziæ ita cōti
 git: ut decessio magis metuēda iam esset: q; accessio cupiēda. Id aut sic ha
 bere si paucis ostēdero: tum equidē uos rogabo: orabo: obsecrabo: ita uo
 bis istas poteremini: ita cōsularis ita pro rōnis iperio post animi cūctas
 pistras perturbaciones opitulemini: ut non uestra magis q; illius causa
 tātam hūctus acerbitem suscepisse indicemini. **Hoc enim & parui esset**
animi: planeq; ingratiæ ueluti bono alieno iuidētis. Volūt ergo uiri sapi
ētissimi humanam quam uocamus felicitatem bonis his cōtineri: quo
rum altera sunt extra nos: altera uero in nobis: & hæc sane partim corpo
ri: partim animo sunt tributa. Illa uero subiecta fortunæ esse arbitran
tur: quæ quidē ipsa siqua sit tandē: eam diuinæ subesse uolūtati nemo sa
 nis mentis ignorat. Hæc aut ita bonosq; genera quāta cū gloria & diuina
 quādi indulgentiæ atq; benignitate in magnissimo illo nostro principe ef
 flouerint: quāto diligētius atq; diuolūcipendū est agitur ad animi bonis
 quæ nostra sunt propria: deim quæ in nobis etiam ipsa sunt de corpore:

Disquisitio
tripartita

& postremo de fortunæ bonis differendū: ac de hisce quidem omnibus
 breui oratio: & quātū locus: atq; tempus patitur. Vt autē ordine pgre-
 diatur oratio: natus est Franciscus Sphortia in cyro patre illo: & iornissī-
 mo belli duce Mutio Attendulo: cui primo nō minus ob animi elationē
 atq; vires corporis Sphortia fuisse cognomentum uolunt: q̄ ob ingenii
 uim: cogitatuq; acrimoniā: & est is quidē natus Miniati i ethruria anno
 a natali christiano supra millesimū quadringētesimum primū ad sextū
 kalendas augustas circiter uespertinum crepusculū quo tempore pater
 Sphortia ex eodem oppido pro republica Florētina ualidissimis uiribus
 Ioannis Galeacii illius splendidissimi Mediolanensium ducis: quæ ex ur-
 be Pisus florentina inuaderet oppida: agrosq; uastaret: constantissime: &
 sua maxima cum laude repugnabat. Is cum primū per ætatem iuuit:
 suopre ingenio: curaq; paterna litteris: atq; eloquētiæ operam dedit: idq;
 Ferraria. Nam postea q̄ uita Ioannem Galeaciu deseruisset: & per diutur-
 nam obsidionem Pilas florentini in deditiōem recepissent Sphortia po-
 tissimū opera hic inquā Sphortia in auxilium a Nicolao æstensi nobilis-
 simo principe i bello aduersus Othonē tertium: ab quo magnis uiribus
 pertinacissime ad extremū usq; periculum præmebatur: pro uetere beni-
 uolentia accessit secum dilectissimū aduētum puerum inter Nicolai
 ipsius filios & educari: & erudiri studuit. Qui cum i omni probitatis ge-
 nere nemini æqualiū cederet intra undecimum ætatis annum tantū est
 laudem assecutus: ut ad Ladislaum usq; siciliæ maximum: & potentissī-
 mum regem sui nominis fama personuerit. Nam erat Franciscus (non
 dum enim a paterno cognomine Sphortia uocabatur) ad ingenii splen-
 dorem: indolisq; præstantiā iis uirtutibus præditus: quibus supra ætatē
 admittendus apud omnes uideretur. Nam ab ipsa infantia ad ultimam
 usq; diem fuit paucissimi admodū somni: cibi moderati: ac minime ex-
 quisiti: potusq; dilutissimi. Hoc enim uiuēdi genus cum ingenium reddit
 acutius: tum corpus & ad bonā ualitudinē: & ad vires plurimū adiuuat.
 Quanta esset in omnes facilitate: quanta mansuetudine: quanta huma-
 nitate: quanta clementia: quanta dilectione: quanta etiam animi uel ma-
 gnitudine: uel altitudine: nemo est: qui nesciat. Quid enim loquar de ius-
 titia eius mirabili quadā commiseratione condita. Quid de constantia
 seruandæ fidei. Quid iuncto animi robore: atq; fortitudine. Vt erat omni
 corporis inmundicia: ineptitudineq; superior: ita nihil ex illius ore non
 modo obscurnū: aut rusticum: sed ne incultum quidem: aut leue quicq;
 unquam effluebat. Mira in illo grauitas erat cum incredibili quadam le-
 nitate coniuncta. Vituperabat neminem: castigabat modice: operamq;
 dabat: ut pudori magis essetq; metu: assentatores: & subdolos odio ha-
 bebat. Sed aperto homines ingenio: ac ueros plurimum diligebat. Calū-
 niatoribus: & maledicis non modo non patefaciebat auris: sed eos leui-

ratis suae: improbatiorque admonerebat. Et cum foret in alienas laudes copiosus: de suis non solum non loquebatur: sed nec ~~audire~~ ^{audire} pariebatur. Nemo profecto uno Francisco sphorria modestior unquam fuit: nemo ut recundior: nemo continentior. Tanta uero beniuolentia suos omnis complectebatur non sanguine coniunctos dum taxat: sed quoscunque semel acceperisset suos: ut eos ab se abire neque iure: neque iniuria unquam sineret. Quid: quod etiam fuisset optandum: si quod ab eo uel factum aliquanto seuerius: uel dictum in quocumque uerba uerius prodisset. Nam quem putasset ulla ex parte ab se offensum: tanta continuo humanitate: tanta prosequeretur beneficentia: ut illum sibi non secus ac indulgentissimo patri: aut numini cuiuspiam affectum redderet. Tanta autem erat in rempublicam caritate: ut neglectis quodammodo suis commodis omne studium suum: omnem operam: omnem industriam ad publicam referret & utilitatem: & dignitatem. Quot enim: quantosque thesauros consumpsit in deducendo ex addua hoc fluuium: uel potius flumine: quo non ex addua solum: sed ex lario lacu: & supra larium ex tellina ualle a germania usque res addudum & infinita: & utilissima ad nos importantur. Quid enim meminero cum alia maxima: & splendidissima aedificia: quae ad publicum usum fabricatus est: tum arcem hanc: quae portae louis appellatur. Quod uilum in medium afferamus ex septem illis: quae in uniuerso terrarum orbe memorantur mirabilia: quod cum hac una arce uel magnificentia: uel pulchritudine: uel ullo excellentiae genere comparari queat. Non enim huiusmodi opus molitus est Franciscus sphorria ad illum suum: sed ad publicum & usum: & commodum. Nam arcem sibi suam munificentissimam: tutissimamque constituit in animis: & caritate ciuium: quorum comoda: & emolumenta omnia immortalitati sibi ducebat esse. Et quoniam a primis usque annis non secus atque terribilissimam pestem aliquam formidaret malis nominis famam: omnis cogitatus: & actiones suas ad honestatem: & gloriam referebat. Itaque nullum neque laborem corpore: neque periculum animo detrahebat. Viros doctos: & eruditos in omni genere uitae & audiebat libenter & honorifice munerabat. Tanta erat ingenii magnitudine: tanta regum humanarum pertractatione: & diligentia: ut nihil prorsus: quod esset memoratu dignum: ignorare uideretur. Itaque inter prandendum: canendumque semper aliquid excogitatum acutius astantibus proponebat: ad idque non iucunde minus quam subtiliter disputabat: tanquam iudicaret nihil esse otiosum: atque desidiosum dignitate hominis alienum. Et quia per omnem uitam nihil unquam temere: nihil incognito inire confisus: omnia semper ex sententia sua fauste: atque fortunata consequeretur. Quis enim ambigat uiro fortissimo: eisdemque prudentissimo secunda omnia contingere oportere? Fauet enim deus: auxiliumque est semper suis coeptis: sanisque conatibus: cunctos in se sperantes amplectitur: ac fouet: id quod sapientissimus princeps noster assidua meditatione

Addua
 Larius lacus
 Tellina uallis
 Germania
 Arx portae louis

Cōfirma
tio secun
dæ partis
p appro
bationē

præ se ferens nihil aut iustum: aut laude ulla dignum existimabat: quod
a religione: pietateq; abhorret. Quare diuino cultu atq; uenerationē fidei
christianæ nihil esse apud se antiquius unq; uoluit. Quibus quidē innocē
tissimis: & optimis institutis summa est oia cum laude cōseruati. Quod
secundo loco dicendū mihi proposuerā: quibus corporis adminiculis ad
hæc tanta: & tam eximia animi bona esset adiutus: breuibus persringa
mus. Fuit corpore Franciscus Sphortia cum robustissimus: tum erectio
re paulo supra cōmunem: atq; mediocriter hominis proceritatem: & eo pla
ne heroico. Erat is enī (ut norunt oēs) mirabili quadā membroꝝ compa
ctiōe ad conuenientē: ac decoram inter sese proportionē cum tanta oris
dignitate: & maiestate uultus ut uel solo aspectu dignus iudicaretur im
perio. Et cum omniū sensuum integritate ceteros hoīes plurimū ante
celleret: tum uisu adeo erat acerrimo: ut etiā inter præliādū hostium uel
minimū quodq; erratū prospiceret admodū longius: eosq; cōtinuo lu
ere suæ stultitiæ poenas cogeret. Quid enim loquar de eius agilitate atq;
dexteritate ad oēm motum: & gestum: quæ tanta erat: ut qcquid facere
aggredere: dicto citius effectū redderet? Quare cū ei per ætatē liceret:
& luctatiōe: & saltu: & cursu: ita æquales oīs anteibat: ut inueniret nemi
nem: qui secū cōtendere auderet. Iactu autē æque: atq; omni dimicandi
arte delectatus ferreā sudem: aut saxum ingētis ponderis multo lōgius
emittebat: q̄ alii tragulā: aut pilā. Nam & iaculationē: & catapultā: & egra
tionē: & meditationē omnē bellicæ disciplinæ ab usq; puero ludēdo: ue
nādō: didicerat: quæ quidē singillatim oīa & sub patre Sphortia: & suo
ductu: atq; auspiciis lōgo usu & multa exercitatiōe bellādō: pugnandōq;
cōfirmarat: & ad summū usq; auxerat. Et erat Franciscus Sphortia felici
adeo corporis tēperamēto: ut uniuersum diē nudo capite staret i solem
immois etiā paribusq; pedibus: & frigus nō pluris faceret q̄ calorē. Eæ
autē uires & in brachiis inerāt: & in manibus: ut quæ arctius circūplexus
mediū strinxisset: cum tanq̄ exanimare: quæ uero pugno percussisset i caput
semanimum repente humi prostermeret. Voce pro tēpore utebatur: nunc
leni ac miti: nunc graui & moderata: & cum sonora semper: tum cū usui
esset concitata: & grandī: & horrēda. Quid enim meminero de miracula
eius linguæ bonitate: quæ in oēm usum uidebatur diuina potius q̄ hu
mana? Quid pluribus? In corpore pulcherrimo herculeæ uires inerant
& tanta i singulis mēbris bonitas: ut animi bonis nulla ex parte cederet.
Cæterū quoniā duas felicitatis partes iam percurramus: reliquum est: ut
de fortunæ cōmodis eadem breuitate transigamus. Quod modo dice
batur: natus est Franciscus Sphortia i ethrūna: quæ regio & uniuersa Ita
lia est maxime ab omni aeris caligine: nebulaq; remotior: ob eamq; rem
ab ethra: quæ serēitate significat: ethruria nomē sumpsit. Itaq; natus sub
eiusmodi cæli serenitate & igenio erat perspicacior: & acritate sensuum

Cōfirma
tio tertiæ
partis p
approba
tionem
Ethruria
Ethra

natura nimium alacriore. Quod autem ad generis attinet splendore: si al-
 tius fuerit: quia patre Iphortia repetundum a regibus datam: & urbe attenda-
 reperiemus Attédulorum familiam origine duxisse: quod ipse non minus
 cum illis sentio: qui a Mutio illo scaeuola affirmat manasse attendulos: quod
 Porcenam regem clusino occisurus cum frustra tam egregium facinus pro
 liberanda patria esset adortus: in dexteram saeuierit suam foculo iniectam
 ignito: id quod ipsius Iphortiae proprium nomen probat Mutius. Id enim
 & inter scaeuolas erat illustre: & iter attédulos apprime celebratum. Sed
 ne singula prolixius persequar: ubi Fráscus in aula gratissimus illius: & cla-
 rissimi principis Nicolai atheniensis: quem pater Iphortia propter Orthonem
 tertium a se oppressum extremo periculo liberarat: maiorem infantiae par-
 tem: & puericiam quoque ad undecimum usque aetatis annum cum mira-
 bili spe probitatis: & laude peregrisset. Neapoli iussu patris aduectus est.
 Id quod propterea fecit pater: quo regi Ladislao gratificaretur. Is enim pue-
 ri fama dilectatus hunc uidere cupiebat. Nec sua de puero se opinio fallum
 habuit. Nam cum primum in illius conspectum Fráscus uenisset regemque
 ingenio quodam: strenuoque pudore ueneratus alacriter salutasset: essetque
 appositae: & ornate locutus pluraque eum Ladislaus peride atque filium am-
 plexatus: de osculatuque tricarico donauit: eius comitatus ornatu insigni-
 bus: initium sane pulcherrimum ad laetioris fortunae principatum. Et non
 modo dies non praeteribat: sed ne hora quidem: quin puer: cum et a maximis
 occupationibus suis facultas offerret: ad se accessitum uariis de rebus interro-
 garet: cui cum ille & ipse: & argute: uerecundeque responderet: admiratione
 idies magis atque magis de sese apud regis auris: mentemque augebat. Cumque
 frequentior esset tum in aula regia: tum apud regem: studebat quotidie do-
 ctior fieri rerum etiam urbanarum: ac totius regiae disciplinae: utpote pra-
 sago eius ingenio futurae gloriae: ac regni. Sed ubi paucis post annis rex La-
 dislaus uita excessisset: & Ioanna soror: quae Ladislao: successit in regnum
 Iacobo Barbonensi Mariae comiti nupsisset. Hic inquam Iacobus barbonen-
 sis Iphortiam quoniam putaret nefariis suis in reginam uxorem opprimen-
 dam cogitatibus repugnaturum: & eum: & filium Fráscum: quod aetatis an-
 num iam ageret quartum ac decimum: in subterraneum munitissime turris
 carcerem arcis uel appellatae coniecit sine ulla omnino spe futurae aliqu-
 do libertatis. Quam rei saeuicia: atque diritatem molestissime adeo tulit Iphor-
 tia: ut in filium coniectis oculis: quem unum supra uitam etiam ipsam miri-
 fice amabat: mortem sibi consciscere puicatus decreuerit: ad quam (ut erat
 aio ferocissimo) cum furēs: praecipue ferretur in proximum turris parietem
 et caput inflicurus: subita: atque miserabili: & suauiter: & accommodata faci-
 dissimi filii oratione non secus ab illo omni: humanitatis impetu & coercitus
 est: & ad mentem sanioris consilii redactus: quia Timotheo musico ferunt Ale-
 xandrum regem ab armis esse ad conuiuium reuocatum. Quo pietatis officio

Datam re-
 ges
 Attenda
 Attéduli
 Mutius
 scaeuola
 Porcena-
 rex
 Otho.
 neapolis
 Ladisla-
 us rex
 tricaricu
 Ioanna re-
 gina
 Iacobus
 barbonen-
 sis
 Arx oui
 timothe-
 us musi-
 cus
 Alexádet
 rex

est effectum: ut pater sphortia ex ppe iam mortuo renixerit: ac nō multo post per reginā loānā ipsā post cōprāssā: atq; pstratā iacobi uiri perfidiam: ac uim omnē iniusto carcere liberatus una cum pietissimorū probatissimorūq; filio magnas res gesserit: & praeclaras. Regina uero cum maximis honoribus sphortia: emolumentisq; cumulauit: tū Frānciscū eius filiū: cuius igēio & oratōe pater seruatus esset: Arrhiā: atq; apicis comitibus donauit. Quid autē memorē: uel potius admirer primū spectatis simi adolefcētis tirocinium aduersus angelū labellum uirū belli gloria insignem: q ob hācitantia linguā tartalia habuit cognomentū? Nam ubi sphortia Bratio a se fugato ex urbe roma loānā regine iussu: urbēq; ipsa i reginā potestātē redacta instituisset ultionē capere (ut par erat) de uetere inimico Tartalia: q aduersus sese: quo tēpore Neapoli primū auctore Pādulphello: quē regina i delitiis habebat: carcere tenebat: cum Bratio conspitarat: quo ipso cōsentiente: fauētēq; & Tusciellā urbem: & alia eius plarāq; oppida ui oppresserat: ad tuscanellā ipsā instructa acie pugnaturus pficifitur. Quo loco tartalia ipse cōtra magnis uiribus i acie egreditur. Pugna mox utrinq; pari animo: uē: atq; ardore cōseritur. Diu: multūq; certat: neuter pedē refert. Alacriter: ac fortiter icumbunt sphortia: cōstāter hostes ferociterq; repugnāt. Neutri cedunt. Spes ppe utrinq; par. Tū probus generosusq; adolefcēs: q uix dum septimū foret igressus: ac decimū aetatis annū: ubi ex patre pūctatus certo didicisset: q nam esset tartalia: (nam is iter pugnādū ne posset agnosci: sagulum: equūq; mutarat) illico per cōsertissimū aduersariorum praeliū: globum districto ense in unum Tartaliā equum dirigit. Quem ille ubi per uastam occurētium eadem comminus in se irruentē aspicit: perinde atq; stupidus: atq; sui impotens repente in fugam uersus uix suorum praesidio intra portā Tuscanellae sublato ponte: demissaq; catarractē se recepit permagno numero: fortissimorum militum amisso: ferturq; postea cōuersus ad suos dixisse illum sibi (nam quinam esset: ex pellinō cotignolano: qui itra portam est captus: acceperat) non uidet adolefcētem: sed tigrem: sed Leonē: sed horribile quoddam prodigium. At quanta fuit illa uel prudētia: uel clementia: qua est in eos milites usus: quos antea in calabria a se transsugas ad hostis gothālōs praelio omnis captiuos fecit. Gerebat enim bellum sphortia pro Lodouico Andegauensi rege tertio regis huius renati fratre aduersus Alphonsum regem regis: item huius pherdinandi patrē quem regina loāna: quo ualidior foret contra Lodouici factionem adoprarat. Praerat in calabria maximis alphonsi: firmissimiq; uiribus Raymundus boylus: aduersus quem ipsum Franciscus mittitur a Lodouico cum potestate regia natus ānos unum ac uiginti. Huic dat pater sphortia pulcherrimā militum mām: & cum his ueteranos quosdā: quosq; fide ducebat sibi certius nihil. Frāncisci aduētū in calabriā cū oīs gothālā

Arrhiā
num

Apex

Angelus

labellus

Tartalia

Bratius

Roma

Ioanna

regina

Neapolis

Pandulphellus

Tusciella

Tartalia

Tusciella

Pellinus

Calabria

Lodouicus

Andegauensis

rex

Renatus

rex

Alphon-

sus rex

Pherdinā-

dux rex

Ioanna

regina

Raymū-

dux boy-

lus

Frāncis-

phor-

tia

gothālā

noxe iperius retardatus: reſuſcitatus ē: tū ob uitæ cōtinentiā: atq; inocētiā: & ob ſingularē illā moyſe facilitatē: humanitatēq; adeo incredibilē erga ſe omnium calabrorū benignolentiā conciliauit: ut ultro uniuēriā ppe illa regio ad eius fidē: pſpectaq; uirtutē tanq; ad publicū aliquē Cornelii Scipionē illū: qui primus ēſt Africāus cognominatus: certatim cōfugeret: cū āno deſximo it: quos ſibi maxime ſidos Sphortia putabat: oēs pter duos pellinum: Buldrinūq; fauentinū tranſfugerūt ad gotthalanos: Frāſco ipſo inter hoſtiū quali retia relicto: atq; deſtituto. Sed hic (ut erat animo iuncto) nequaquā ſubita perfida fractus ubi ſe cum reliqs copijs quadrato agmine ſine ullo tumultu i ea oppida recepiffet: quæ a Lodouico rege ſtipediū uice octo poſſidebat: coepit cōtinuo hoſtilē agnī circuncuſſare prædari: uallare: ac nuſq; hoſtibus geſcendi ſpaciū præbere: cum tandē tranſſugarum itinera quæq; aſſidue cōtulſq; omnis qdiligēſſime odoratus ſine ullo ſuo diſcrimine: & cū maxima gotthalanorū clade uniuēſos coepit i agro: q; dicē ſancti Marci: quo illi populaturi pceſſerāt. Reſq; ad patrem ſphortia ſignificata curriculo qui eodē ipſo die Alphonſum regē collatis ſignis fuderat: ſugaratq; nō pculo ab urbe Neapoli: ab eo iubetur: ut pſidis illis oībus ſuſpenſis laqueo gutas frangeret. Quod patris imperiū cū uidereſ clāmentiffimo adolōſcenti ſeuerius: & alienum ab eius conſuetudine (nā erat etiam ipſe ſphortia miſſiſſimus) paululū ſubdubius ſtetit cogitabundusq; ut qui & patri parēdū eſſe duceret: & nihil crudelius faciundum. Dein conuerſus ad nunciū dic: iquit: mihi tu: quo uultu pater: ut iſta mihi reſettes: iperauit. Reſpondit ille & minaci: & iracūdo. Tum Franciſcus non igitur pater iuſſit: ſi iuſſit iracundus. Itaq; accerſitis illis ad ſe captiuis inquit. Quoniā uobis humaniſſimus pater meus: erratiſq; ueſtris ignoſcit: ego uos omnis q̄liberrime miſſos facio: optionemq; per mitto & manēdi ut antea & abeundi p arbitrio ueſtro. Tum oēs præ læticia collachrymantes & pſi gratias egerunt: & filio: ac ſeſe manere uelle alacriter reſpōderunt: fueruntq; ex illo die & fideliffimi ſemper: & ſphortia gloriæ uni oīum maxime ſtudioſi. Quod factum cum propediem ſphortia ex litteris filii didiciſſet: conuerſus ad circūſtantis ſubridēs ait: longe filius eſt patre ſuo prudētior. Quis autem eius uel cōſtantiam: uel grauitatem nō iure optimo admiret: quæ ē uſus: quo tēpore pater ſphortia profeſſurus in reginā Ioannæ auxiliū aduerſus Bracium: quem tota formidabat italia: ad tertium nonas ianuarias ſeria ſecūda: qui dies eſt lunæ: in fluminis Aperni trāſitu: cui nūca piſcaria proximo oppido in ripa ſito uulgare eſt nomen piſcarie: lapſu equi ſubmerſus perit. Braciani equites: ac pedites: qui pro bracio piſcariam præſidio tenebant: cum uidiſſent ſphortianos trāſitum Aperni moliri ad eius oſtia per uā hementiſſimos maris: creberrimoſq; fluctus ex oppido erumpentes occurrunt ad fauces tranſitum pro uiribus prohibitori: quod eo maioribus animis

P. cor. Sci
pio
Africāus
Pellinus
Buldrus

Ager ſci
Marci
Alphon
ſus rex

Bracius
Apernus
Piſcaria

Michael
attendu-
lus

agebāt: quod speraret id sibi facillimum factu fore: quoniā Frācisceus adole-
scēs dū taxat natus ānos duos & uiginti cū alijs equibz quiq; trāsseret: &
post illos Michael attendulus: & sphortia iperator octauus: ac mare cōtra-
rīs uentoge: turbulētissimisq; flatibus agitarum assidue magis atq; ma-
gis exasperaceret. At Frācisceus adolescēs (ut erat aio excelso atq; lucto)
calcaribus cōsestim crebriq; equū adigens: & longiori iniūis haste
ueluti uernus coluber: strēuo: celeriq; cursu in obuios hostes fert tāta au-
dētia: ac uiribus: ut eos palantis in fugā ageret. Quod Sphortia pater co-
ram aspiciēs: gestienq; laticia & uoce: & manu ad trāsmēandū suos hor-
tatur cōmilitōes: quos ob fluctuū magnitudinē cum seignioris uidet ad
transitū: ipse rursus: quo formidātibus fiduciā iniciat: ad exercitū reme-
ans dum pone plicitanti armigeto inter fluctus dextrā sublaturus porri-
git: & equus quo isidebat: posterioribus desertus pedibus labis: & impe-
rator ubi ephippio est excussus: & sibi sutulit manus ferreis graues chi-
rothecis. pinde q̄li auxiliū iplorans: tamen & thoracis: reliquosq; armo-
rum pressus pondere: & alui fundo pedū nixum nō sustinētē ingruen-
tiū fluctuū altitudine obrurus: tanq̄ in Numico aeneas diu postea: ac mul-
tum quāsitus nūq; apparuit. At Frācisceus subiti casus ignarus ubi inter
fortissime praeliādū de surrepti prīs acerbitate clā p. quendā ex cōmilito-
nibus ē cōmonefaceret: quanq̄ intolerabili cordis uulnere eiusmōi nūcio ē
trāsfusus: tamē re omni dissimulata paulatī sese: atq; pedetērī ex ea pu-
gna subducit ad suos: hostibus minime isequētibz: qppeq; & deteriori
ī ea pugna fuissent cōdiciōe: & de repētino sphortia obitu nihil nossent.
Ac ne hostes facerēt ipetū ī eos: quos post sese reliq̄set: ultimus esse uolu-
it: q̄ recipet ad exercitū. Itaq; ubi reliqui remeassent: quā mō trāsierāt: ipse
solus icēsa trabe caua: quā casu ī flumine ē reperta: iter sagittarū: & oīs
generis missiliū innumerabilis iāctus breuissimō se pōto remigando rece-
pit ad socios: quos oīs cū & extremo dolore cōfectos: & tumultuāris offē-
disser: eos ē sua ofone adeo cōsolatus: & ita ī lāctioris fortunā spē crexit:
ut & ipum iperatorē suū cōtinuo salutarint: & ut de se oīa sibi reciperet:
Orthōis uno cōsensu: & eodē ore alacriter affirmarint. At Bracius sphortia obitū
Orthona accusa-
tius est
græcus
Peligni
Beneuen-
tum
Ioanna
regina
Neapolis
Auerla
nō dissimulātē collachrymatus tulit pmolesce: siue q; meminisset pristī
nam suā cū illo familiaritatē: atq; beniuolētiā: siue q; ī sphortia aduerso
casu sui (ut sit) misereret. Cæterum Frācisceus initio cū suis cōsilio ortho-
na quæ urbs est ipelignis cū uniuerso cōcessit exercitu: quā suorū militū
munita præsidio de prima uigilia inde mouēs cū reliquis copiis recepit
se beneuentū unde idibus Ianuariis ad reginā Ioannā proficiscitur & ui-
fendi grā & p̄cunctādī: qd se facere iuberet. Hæc amissa Neapoli se conti-
nebar auerla: quæ ut Frācisceū est coram intuta: se ob sphortia patris de-
sideriū a lachrymis moderari nō potuit. Dein pauca p̄ re locuta: sed ma-
ternæ caritatis plēa urbis oppidag; oīa q̄bus donarat sphortia trāsfert īn

Numi-
cus
Aeneas.

Bracius
Ortho-
Orthōis
Orthona
accusa-
tius est
græcus
Peligni
Beneuen-
tum
Ioanna
regina
Neapolis
Auerla

Franciscum filiū pleno iure iubetq; ut & ipse reliq; fratres atq; ipsoꝝ
 posterū ppetuo seruet sphortiæ cognomētū. Id q; in hac diē uidemus aſſi
 due propagari. At hæc mandat: ut collecto uniuerso exercitu pperet ad
 Neapolin obſidendā. Nā idcirco properandū eſſe regia iudicabat: quoniā
 rex Alphonſus aberat. pfectus anno pximo poſtea q̄ a ſphortia pugna
 ſuperatus: in citeriorē hiſpaniā cum uniuersa claſſe ad renouādas augen
 daſq; uires cōparandaſq; pecunias: relicto petro fratre cum præſidio nō
 mediocri gorthalanorū & equibus italis tribus milibus. Cū reginæ loan
 næ uolūtate ac iuſſis paruiffet q̄primū Franciſcus ſphortia: & ad eas pecu
 nias: quas non admodū multas a reginæ quaſtoribus acceperat: collegiſ
 ſet etiā ex amicis & ſubditis: quātas potuit: comparato inſtructoq; robu
 ſſiſſimo ſirmiſſimoq; exercitū: neapolin conſeſtim obſedit: eā quottidie
 uariis præliis oppugnationib; cōcutiens. Idq; breui effecit: tū uiribus
 tū ingenio: ut qui præſidio intus erant: deſpetare cōpetint rebus ſuis: tū
 hæc claſſis ſupuenit: quā dux ille clariffimus Philippus maria i regis au
 xiliū miſerat munita nauibus roſtratis: iſq; igētibus quattuordecim &
 triremibus quinq; ac uiginti myoparonibusq; nōnullis: huic: præerat uir
 bellicis laudibus ceieber Guido torellus. Quare qui pro rege Alphonſo
 erāt in urbe: iteſſecta periculi magnitudie ſecuti admonitionē unius Frā
 ciſci ſphortia: ac fidem: & q; conſtituto ab Alphonſo ſtipēdio carerēt. Be
 rardinus Vbaldinus ac Iacobus caudola: id omne præſidium deſtituere
 proſecti alter ad braciū. Iacobus autem ad reginam. Poſt horū abitiōem
 Frāciſcus ſphortia terreſtri oppugnationē: Guido autem maritima ador
 ti muros ut tandem urbe potiri ſunt: ſine ulla etiam ciuium offenſione: tā
 ta fuit noſtri illius moderatiſſimi picipis uel inocētia uel prudētia. Nea
 poli per hunc modū ex ipſius Petri & gorthalanorū māibus recuperata:
 reginæq; reſtituta cum franciſci ſphortia: nomē quottidie reddereſ illi
 ſtrius idem Philippus Maria: ut erat ſumma prudentia piceps & egregi
 us uiroꝝ fortium cēſor ac iudex: curabat per guidonē torellum apud re
 ginam: ut tāta pbitate adoleſcētē ſibi tātiſper cederet: donec Braciū au
 daciā: q; aquilā obſidione acerbius premēbat: in Martini pontificis ma
 ximi & ipſius etiam reginæ contemptū: & detrimētum teſtingeret: atq;
 obtereret. Non difficulter q; petebat: impetrauit. Nam tū regina Braciū
 timebat: ne ſi aquila potiretur cū & capuā haberet & alia pleraq; oppida
 regni ſui: ſentiretq; cū alphonſo: ſe uniuerso regno ſpoliaret: tū Franciſcus
 ſphortia patris philippi ſequi quodā naturæ ductu maiore imodum cu
 piebat: præfertim q; etiā noſſet ea fuiſſe mente eo aio patrem ſphortiam
 ut omnia i poſterum ageret ex philippi ſententia: accepiſſeq; iam ab illo
 aureū nummū duodecim millia: quo & ſeſe una cum reginæ eccleſiæq;
 exercitu opponeret Bracio: & in pximam æſtatem cū imperio equitum
 decemmillium ac peditū quinquemillium in ethruriā pſciſcereſ aduer

Alphon
 ſus rex
 Hiſpania
 citerior
 Petrus
 Gottha
 lani

Philippi
 Maria
 dux
 Guido
 torellus
 Berardi
 nus
 Vbaldius
 Iacobus
 caudola
 Braciū

Philippo
 Maria
 Braciū
 Aquila
 Martius
 pont.
 Capua

Ethruſia

Florētini
 Jacobus
 caudola
 Michael
 Attēdu
 Lodou
 cus seue
 rinas
 Lodou
 cus co
 lumna
 Tartali
 equites
 Tartalia
 Auerfa
 Nicolaus
 picininus
 Collis
 sanctae
 Mariae
 Frāciscus
 piccolpa
 sius
 Mediola
 num
 sus florentinos. Frāciscus igitur sphortia agens ætatis annum iam tertiu
 & uigesimum p̄ficiscis nomine Mediolanēsiu ducis Philippi Mariae
 p̄ Martino p̄fiscis & Ioāna regina siciliæ aduersus bracium: gaquilam
 urbem cōstātissime simul & accernime oppugnābat. Erant in ea ecclesia
 stica expeditione cum Jacobus caudola & Michael Attēdulus duoq; Lo
 douici seuerinas: & columna tū etiam tartaliani egres: nam Tartalia ipse
 duobus ante ānis Martini p̄fiscis in illi Auerfæ fuerat obrūtatus: atq;
 alii cum iis una permulti & illustres & magni uiri. At Bracius aduenien
 tiū cōtra se unum nō ignarus ut erat uir aio īgenti: pugnādiq; eque atq;
 belandi callētissimus: eum collem: per quem illis iter futurum erat: duo
 bus autē collis qua illis decensus erat in campestrē planiciem: quæ collem
 ab aquila dirimit: omnia aquis ex proxima fossa ui deductis in stagnū si
 militudine complerat. Inde sua ipse tenebat castra cum equibus ad quā
 tuor milia exercitatis & fortibus: quos omnis i quattuor & uiginti ordi
 nes ad pugnā instruxerat. Nicolao picinino uiro bellicolo & impigro cū
 equitibus quadringentis & ualido peditatu e regione urbis in colle: qui
 uocatur sanctæ Mariae ad manipulum: nequis imperus ex urbe erūpens
 suos pugnantis ad terga adoriretur. Præterea spē uicendi ea maxime
 ducebat Bracius: quod existimaret hostium duces propter ambitioem
 nunq̄ inter sese cōuenturos. Sed tantā uim habuit mansuetudo: īgentiq;
 dexteritas: ac sacundia nostri principis & monendo: & hortando: & sua
 dēdo: ut ne minima quidem animorum irritamēta in uniuerso illo exer
 citu interuenerint. Cōfederat igitur ecclesiasticus exercitus ex altero col
 lis illius latere: quem Bracius castellis: peditatūq; munierat: ad septē mil
 lia passuum iter ab aquila: cū aduenit a Bracio cū litteris tubicen: quibus
 ille duces omnis & prouocabat: & hortabatur ad pugnā adens eis p se lice
 re: & sine una prorsus uel molestia: uel impedimēto: & ascēderent collē
 & ex colle in campum equū discenderent: idq; iureiurādo inuiolatū fore
 affirmabat. Quibus abditis cū silentium a cūctis ductibus seruaretur: con
 uersus Franciscus sphortia ad legatū apostolicum Franciscum piccolpa
 sium integerrimum illum uirum: & sapientem: qui postea Mediolani
 archiepiscopum gessit: si iussis inquit pater reuendissime: posteaquam
 nemo audet respondere: ipse ut iuuenis respondebo: responde igitur inq;
 ille subridens. Tum coniectis in tubicinem suis uigentioribus illis oculis
 ac ueluti radiantibus dicito inquit Bracio nos p arbitrio nostro uētuos
 aduersus sese uel inuitū: & i suam quidem rem malam. Captato igitur tē
 pore ex communi ducum omnium cōsilio collem ascendunt instructa
 acie: eaq; distributa in equitum ordines uiginti pari fere numero Bracia
 nis: peditibus uero quingentis ac mille. Post hos omnis sequebantur im
 pedimēta: & qui ad ministeria accommodati ad pugnandum usui haud

essent. Cum illuxisset: coepere ad radices collis descendere: & omnesq; dein
 pedites (nam propter callis angustias ac rupis difficultatē coacti sunt oēs
 equo descendere) At Bracius siue quoniam iureiurando per litteras se ob
 strinxerat liberum descensum illis fore in capite planicie: siue qua (ut erat
 asio excelso & insolenti) iactabundus inter suos prædixerat: propterea se illis
 liberæ præbere descensum: quo nemo prius ex ea pugna tuaderet: suos
 oīs continuat itra aciem: donec uniuersus ille exercitus in æquo constitit
 campo. Dein collatis signis pugna conseritur intra secundum lapidē ppe
 aquilam maximis utriusq; viribus: & exarsuantibus animotum ardori
 bus: ac summo cum vite periculo uniuersum certatur diem uaria: muta
 biliq; fortuna: utriusq; uulnera: utriusq; cedes. Nec uno in loco prælia: hac
 fugiunt: illic præmunt. Inter spem: ac metū omnia tumultuantur. Iidem
 eodem fere momento & victores & uicti: cum tandem ecclesiastico cedē
 te exercitu: præmictibusq; robustius braciāis: ac iam ppe uictoribus. Hic
 generoso: & inuictō animo adolescens tanq; e speculā quadā inter fortissi
 me dimicādum ultimi discriminis magnitudinē cōspicatus ueluti hor
 rendum aliquid fulmen in cōsertissimum mutuis inter sese uulneribus
 digladiantū agmen tanta ut: tanto impetu irruit: ut cū in ipsū braciū
 iter omnis generis tanta cedes peruciatius fertur: hūc ille iopinato me
 tu percussus capiti suo infestius imminentem districto gladio haud am
 plius sustinuerit: sed confestim auerso equo celetem uerteretur i fugam
 deiecta ultro ex capite casside: ne posset agnolci. Erat eim Braciū cassis se
 rico tecta purpureo: & argenteo torq; insignis: quem eminentiores pilæ
 argenteæ decorabant. Cum ita Franciscus sphortia per innumerabilia oc
 currentium uulnera braciū insequitur: effectum est deniq; ut & ille su
 giens ab expedito: & audacissimo equite sphortia Fulignatō in occiput
 mortale uulnus exciperet: & ita repente ex equo ruens suum uniuersum
 exercitū secum in ruinam traheret. Ex quo intellectum est: quod apud
 Euripidē ait polynctes. Securus iperator audaci præstat. Dum sibi Bra
 ciū certam uictoriam pollicetur iussis tum iis pedinibus: quos præsidio
 locarat in castellis: ne prius hostis a tergo adoriretur: q; ipse iussisset: tum
 eriam Nicolau picinino: ne se ullo sui discrimine loco moueret: & iuben
 di: & uiuendi finem sortitus est. Nam eo uulnere postridie animam effla
 uit tertio nōas lunias: & aglam miserabili excidio liberauit. Nec illud cer
 te silentio ē prætereundū Frāscūm sphortia. Bracius ubi primum in ca
 stra semianimus est relatus: coepisse illum amicis: mississimilq; uerbis ad
 bene sperandū cohortari: suosq; medicos ad eū curandū q; diligentissime
 adhibuisse: nihilq; omnino prætermisisse: q; uel ad optimū uitæ: uel ad si
 delissimi amici officiū prineret: demūq; ubi illū extremus defecisset spūs
 nō secus illachrymasse: ac si pater extiuisset. Ceterq; posteaq; Frāscus post
 tātā uictorie gloriā iussit i urbē romā pōtificis Martini & uiuendi &

p. 117

p. 118

p. 119

Pugna cō
seritur

p. 120

p. 121

p. 122

Fuligna
tusEuripids
polynicesNicolau
picininus

Philip-
pus
Maria

Natalis
Blancæ
Mariæ

Florētini
Veneti

Mediola-
num

Padus
Addua
Ticinus

Veneti

salutadi gratia: tū ē ab illo paterna quadam exceptus dilectione: honora-
tulq; egregie tū etiā hanc laudē reportauit ut diceret Martinus. Es tu fa-
ne fili noster carissime Frāscice Iphortia & speciosus: & prudens & robu-
stus: & fortis: ac facilius: & de Romana ecclesia bene pmeritus: abi igit i
dei benedictiōe & de nobis tibi i xpo leu oia pollicere. At Philippus Ma-
ria cū in dies magis atq; magis incrementa pbitatis: atq; cōsiliū uideret in
frāncisco Iphortia coalescere: maximo curauit studio: ut cū omnino suū
efficeret: itaq; & Martini pōstifici opa: & magno suo: honorificoq; stipen-
dio hūc ad se accessitū multis maximisq; in rebus & belli: & pacis exercu-
it. Venit is primū Mediolanū: cū ageret quartū ac uigēsīmū aetatis annū:
quo ipso etiā āno diuīa quadā puidētia nata ē Blāca Maria pridie kalēdas
aprilis. Sua uero tū p̄sentia & ofone: tū etiā prudentia: atq; mox grauita-
te: & elegātia nō mō æquauit: sed mige imodū superauit oēm de seīe apud
philippū expectatiōē adeo: ut uel ex eo tpe cōsiliū philippus id inierit:
quod paucis post ānis absoluit: unius sibi Frāncisci Iphortie & generi faci-
undū p natā isantulā: & p adoptionē una cū filiā bonorū omniū hāredis
actōtū iperū successoris cōstituēdi. Fuit enim Philippus Maria supra om-
ne hominū genus: qea tempestate reliquos principes longissime superat
itelligēdo & iudicādo. Quare Frānciscū unū singulis pene diebus ad se
acceritum cum libēter audiebat de rebus maximis: & grauissimis acute
multa: cupiosq; loquētem: tum ipse quoq; p multa ex eo pēctabat acri-
ter excogitata: & callide: ad quā ita stricūus adolescēs alacriter: ac pruden-
ter respōdebat: ut diuino potius: q̄ humano: prāditus uideri posset ingenio.
Interea uero tps cum res publica florētina ipsius Philippi Mariæ uiribus
grauius p̄meret: eoq; foret iā res deducta: ut suæ libertati metueret pluri-
mū mītrūtur a Florētinis ad Venetos legati: qui p multā i philippū expo-
stulationem eos docerēt: quāto essent i periculo: quodq; diutius soli tan-
tam belli mollē ferre nō possent: & q̄ uniuersæ Italiæ metuendus philip-
pus foret ob ingenii uersutiā: audiatēq; dominādī. Nec enim credēdum
esse quēret philippū dein astūz occupatā florētina republica. Cōgerēbāt
in illū delicta plurima acutius excogitata. Supiora tēpora memoriter re-
ferebāt: quibus philippi maiores ab Italia pturbāda nunq̄ d̄stitissent. Me-
diolanū officinā esse belli iuidioso nomie d̄stibatāt. Solāq; cam urbē ex
uniuerso terrarū orbe: tū ob nunitissimū loci situm: quē tria igentia flu-
mina padus. Addua. Ticinus reddūt undiq; tutissimū ab omni hostium
ipetu: tū ob frequentiam populū: quæ est maxima: nulliusq; rei neq; ad ui-
tū neq; ad uitæ cultū indigēs: tum etiā ob opificū multitudinē: ac uarie
tatem bellis crescere: ac locupletari. Quāobre postulabant: cōtēdebant:
obsecrabāt: ut auxilio sibi: p̄sidioq; essent. At ueneti & si nō obscure aiad-
uertebant: quo magis augerēt philippi imperium: eo rebus suis futu rū
periculosius: tamē ad bellum capeffendū nulla prorsus iniuria ab illo

protocati non facile adducebatur: præsertim quod societas etiam ite-
deret i alterum quinquennium ex isto foedere duratura. Tum unus ex le-
gatis florentinis Rainaldus Albitius uir non minus elatus: & audax: q̄ di
sertus ubi uidisset nullis rationibus ueneti senatū adduci ad ferendum
sue reipublicæ auxilium i philippum: Vos iquit patres conscripti cum
anis superioribus Genuensibus auxiliū uestrum implorātibz id illis fer-
re nolūstis: fecerunt Philippum Genuenses dominū: qui non erat: eadē
nos ratione illum reddemus regem: quo uos propediem imperatorem
constituatis. Quā cum dixisset turbato: ac minaci uultu: e senatu abiens
una cum cæteris legatis diuitius nihilo cūctatus ex urbe discessit florētīā
rediturus. Tum ueneti de re nixius consultantes i maximam iter sese ue-
nere disceptationem: cum alii honestatem tuerētur: alii utilitatem. Tah-
dem uero fredericus contarenus uir grauissimus inter Venetos: idemq̄
disertissimus: adductis multis rationibus: & exemplis tum romanis: tū
peregrinis: q̄bz argumētaretur nō omnia p̄missa seruāda essent: uel in
fidiola: uel iniusta: & ea præterea quæ honesta fuerit solere mutari cum
tempore: atq̄ illos omnis iniustos esse qui: non ppulsant: cum possunt:
iniuriā uel ab ignotis: adderetq̄ magnam utilitatē uim rapere ad sese
honestatis & dignitatem: & nomen. Ad hæc quātam calamitatē uene-
tæ reipublicæ posset asferre uictoria philippi de florētinis: cum & domi-
naretur genuensibus: & societatem haberet cū Martino pontifice maxi-
mo: & de iohāna regina omnia gret pro uolūtate decernere. Nac enim
defuturam philippo causam inferendī belli i Verona: atq̄ Vincētia p̄ iu-
re patrio repetēdis. Huiusmodi inquam rationibus: aliisq̄ q̄ plurimis se-
natum perpulit fredericus ad ferendū florētinis auxiliū: quod petebāt:
ubi minus se philippus a bello retraheret. Quā quidē rem eo facilius
psuasit: quod frāsciscus cremagnola: q̄ nō multo antea i fugata phi-
lippo ad uenetos: eos in magnam suspicionem iniecerat: de illius aduer-
sus se uoluntate celeris uictoriæ sp̄e afferens. Præterea dux ille prudentis-
simus Frāsciscus foscarus: cuius auctoritas erat apud oēs maxima: uno so-
lum quæ fredericus disseruerat: comprobauit: uerum etiam accuratissi-
ma oratione ostendit ultimum in reipublicam ueneta m excidium per-
uenturum: ubi minus & quam primū: & fortiter aduersus philippū bel-
lum capessēt. Cōfestim ergo ex itinere legatis florētīnorum reuocatis
societatem: quā petebant: ineunt: ac firmant æquis conditionibus. Dein
missis euestigio Mediolaū oratoribus philippum monēt: ut ab omni
i florētīnū populū ut: iniuriāq̄ desisteret: quod si secus faciat: fore: ut
sp̄ote causam suam ageret. Quod uenetoꝝ quasi edictū cū philippo ilo
lentius uideret: primo coepit stomachari: dein secum afo uoluntas haud
solere uenetos se iniusticiæ obnoxios tūq̄ facere: sedus decēnale iam q̄
to āno antea pcussū: ac mutua societatis iura asseribat. Præterea Florenti

Rainal/
dus
albitius
Genueses

Frederi/
cus cōta/
renus

Genueses
Martius
pōt. max.
Iohanna
regina
Verona
Vicentia
Fr. Cre/
magnola
Frāsciscus
foscarus

Mediola
num

nos belli aduersus sese auctores extitisse: q̄ nulla iniuria laceſſiti ultro armis fuerit le adorti. Quæ dum citro: ultroq; geruntur: clam ueneti parat oia: quæ ad bellū attinēt. Nec italiæ ſolū: ſed p̄grinos quoq; potentatus excitat: accingūtq; i Philippū: cū is nulla ratiōe adduci poſſet: ut crederet uenetos tū ob iueteratā: ac p̄petuā amicitia: tum ob inīta nouiſſime ſocietate q̄q;: quo ſibi icōmodaret: tēptaturos. Sed lōge præter eius opinionē cecidit. Interea n. r̄pis Gelpi brixia factiōis eius auctōribus Petro Achillesq; aduocatis ambobus & fratribus: & opulētis: & ap̄d ciues mūcipelq; cariſſimis audita uenetorum: ac Florentinorum ſocietate defiūt a Philippo ad Veneros eis dedita ea urbis pte ubi gebellini minus habebāt uirium. Nam urbicula: quas hi potiſſimū inhabitant: ſtabāt: & uetus quæ uocaf: & noua una cū ſubiecto ſuburbio: atq; arcibus tam portarū: quæ ea: quæ ualidiſſima eſt in ſummitate urbis. p̄ duce Philippo res aut̄ geſta eſt noctu feria prima: q̄ dies eſt ſolis ad ſextum decimum kalendas Aprilis: a natiuitate chriſtiā ſexto: ac uigeſimo ſupra quadrigēſimū: & milieſimū. Equites nulli hoſtium ea nocte i urbem ingreſſi: nec alii proſus ulli præter pedites octingētos a cremagnola excompōſito ſubmiſſos: & frequentem municipum manum quos ii fratres ex eadem factiōe clam collectos muro p̄ inſidias fracto ſecum adduxerāt. Erat Frāciſcus ſphortia p̄ id tēporis Mediolani apud philippū: ſed eius milites alii apud montem clarum: alii in p̄ximis municipiis hibernabāt. Quæ q̄dem re eadem nocte audita brixiam adequitātes i urbiculis manē excepti ſunt. Qui ut bē tradiderāt Veneris: mox eius uias doliis humo cōpletis trāſuerſis tribus repagulis: & cathenis muniabant: neq; ſubitus ip̄etus rem puerteret prius: q̄ cremagnola cū uiribus adueſſet. Philippus ea re rumoribus: ac nūciis curriculo audita Frāciſcū i ſubſidiū mittit: q̄ incredibili uſus p̄ſcitare feria tertia: q̄ dies eſt martis cū reliq; ſuis copijs ex altera ipſe parte urbiculas eſt igreſſus: ex altera uero eodē tēpore i urbē cremagnola cū equibus q̄tuor millibus: iḡētq; peditatu. Reliq; aut̄ omnes ducales exercitus i flaminii agebāt: & i ethruſcis cōtra Florētinos. Conſpirat̄ præterea una cum uenetiſ in Philippū Mariā hi oēs: Amideus dux allobrogū: quos noīe deprauato a ſabbatis mōtibz ſabbaudiēſes p̄ ſabbatenſes appellāt: & elueti: & tres illi Marchiones Montis ferrati æſtēſis māuanus ad hæc potētīſſimus rex Alphonſus: q̄ una cū fluſcis: fregoliſ: & adornis rem genuēlem mari: terrāq; turbabat. In tot: & tam magnis: tamq; periculoliſ: & rep̄tinis rerū difficultatibus ſolus Frāciſcus ſphortia philippi ducis: & rep̄tinis rerū difficultatibus ſolus Frāciſcus ſphortia philippi ducis: & ſuſtinebat: & tuebat̄ ip̄erū: q̄ aſſidue die: noctuq; ex urbiculis aduerſus hoſtes i urbē erūpēs eos cōtinuis præliis laceſſere: urgere: uexare: cedere iterimere: ac nūq̄ quietos ſinere: tātāmq; i deſperationē agere cremagnolā: ut mētis fere atq; ſenſus iops qd cōſilii caperet: eſſet neſcius: q̄ p̄ ſup̄ioribus tēporibus ſcū p̄ philippo militaret: uincere ſemp cōſueſ

Brixiani
Gelpi
Petrus
Achilles
aduocati
Gebellini
Quo t̄p̄e
brixia de
fecerint a
Philippo
duce
Cremagnola
Frāſportia
Mediolanum
Mons clarus

Flaminii
Ethruſci
Amideus
dux
Sabbatimōtes
Sabbaudiēſes
Eluetii
Marchio
mōtis ferrati

fer: nunc ipse quotidie vinceretur. Quare quoad a cōserenda manu absti-
 nebat: idq; totū ei negotiū erat ut castellis e regioe portarū obiectis p ca-
 rapulatis: & plūbeas pilulas: moleq; hōbardarū Frācisus sphortia a fre-
 quēti eruptione coerceret. At dux philippus huc magis: q̄ brixia metues
 immissa i urbiculas ualida peditum māu Francisco iubet: ut ab eo præsi-
 dio ad mōrem clarū se recipiat: & i p̄xima municipia: donec coactis aliis
 exercitijs ex ethruria: & flaminia obsidētes premanf obsidione. Paret
 Frācisus: ac p medias hostium monitiones ubi illuxisset: post quadrage-
 simum: ex quo uenerat: diem cū suis omnibus erumpens uno spetu: stre-
 nuatq; ni iter occurētum tæla: ac iactus ex urbe egredit̄. Hūc iseq̄tur ma-
 ximis uiribus cremagnola: cuius ille iter equitandum ferociam sape cō-
 uerſus reprimis: ac retūdit. Sed ubi uentū est i campestre spatium: mon-
 ris clari: cum facta phalange alacerrime fertur collati signis i cremagno-
 lam: ubi pulcherrimum erat uisū: q̄ & constāter: & fortiter pauci sphorti-
 ani cum tāto uenectorum exercitu & adolescens ad huc Frācisus cū Frā-
 cisco ueterano diu: multumq; dimicarent. Ea q̄ de utroq; & duce: & ex-
 ercitu opinio apud oēs cōstitit: nisi nox pugnā suo iteruentu diremisset:
 nō minorē de cremagnola uictoriam fuisse Franciscum sphortia eo die
 cōsecuturū: q̄ eidem antea de bracio cōtigisset. Caterum hic i Montem
 clarū se recepit: & ille in urbem Brixiam ad urbiculas oppugnādas. Quo
 magis ipse mecum: magisq; cōsydero admirādā illam: ad prope diuinā
 philippi Mariæ ingenii acrimoniam: eo magis illū mihi uideor ceteris:
 mortalibus præstitisse & consilio: & prudentia. Non præsentia. n. mō sū
 ma idustria: diligētiāq; gerebat: sed futuris q̄busq; casibus ita grauiter: sa-
 pienterq; puidet: ut nihil unq̄ ei accidere posset inopinato. Videbat sibi
 esse bellum cum duabus potētissimis: & locupletissimis rebus publicis:
 q̄bus se pecuniarum magnitudine: quæ belli sunt netur: lōge inferiorem
 itelligebat. Quare aut principis aut regis cuiusq; uires adeo firmæ sint:
 quas uenetoꝝ: Florētinoꝝq; pecuniæ nō frāgant: ac pessundēt: itaq;
 nullum sibi præsidii firmius ducebat: & certius unius Frācisici sphortia
 fide: integritate: prudētia: animi magnitudine. Accedebat ad rem: quod ex
 Mathematicis: uatibq; didicerat eūde Frācisū sphortia primū adhuc
 fore p̄cipem i italia: & q̄ solus afflictas philippi res: ac p̄ene p̄ditas uita
 li ueluti afficeret sensu: & i lætiore fortunam erigeret atq; stabiliret. Qui
 bus cogitatibus factū est: ut uitæ Frācisici Sphor. Philippus maller: q̄ Bri-
 xia recuperāda cōsulare. Nam (quod sape dicere postea philippus cōsu-
 euit) nisi Frācisici Sphortia uita carior sibi q̄ brixia extitisset: nunq̄ Brix-
 iam amississet. Sed ut ad rem: qua decēpimus: reuertamur: cū dies: ac no-
 ctes murū nouæ urbiculæ & bombardaz: & uariog; tormētorum molib;
 cremagnola cōcuteret: nec irima philippi p̄sidia mōi aut strēuitate:
 aut idustria ad repugnādū uterent: aduenē eadē ex ethruria & flaminia

Marchio
 alessis
 Marchio
 māruus
 Alphon
 sis rex
 Flisci
 Fregosi
 Adorni

Mons da
 rus

Mathe
 matici
 Vatos

ducales exercitus: q̄ una cū ipso Frācisco ppe brixia cōsederūt ad duomī
lia passuum hostis idūsos prouocantes i pugnam. Aberat per id tēporis
Cremagnola: qui sibi metuens ab aduenientibus copiis simulato laterū
dolore perrexerat ad balneas patauinas. Qui uero pro imperatore intus
erat. Iohānes Frāscus princeps māuanus pugnandi us copiam nullam
faciēs urbiculā expugnatōe erat itentus. Hic li um Frāncisco Sphortiae
fuisse obtemperatū: & brixia esset minimo labore recuperata: & de ho
stibus pulcherrima sumpta uictoria. Cōsulebat enī: ut oī cūctatiōe sub
latā p urbiculas i urbē igrēssi Venetū hostē adhorritent prius: q̄ & a Ve
netis maiores cogerētur uires: & a Florētinis auxiliāres copiae mitteren
tur. Id consiliū solus Nicolaus picininus & pbabat: & laudabat. Nam An
gelus p̄gulāus: & cāsar brixianus: & Nicolaus guerrierus: & cum his Cic
chus patauinus: ceteriq̄ duces Frāncisci gloriā iuidētis secus: q̄ sentirēt
oīa gerebāt. Quibus dissensiōibus factū est: ut & Cremagnola i meliorē
adductus sp̄e reuerteret ex balneis ad exercitū: & ueneti maioris quotti
die copias cōpararēt: & florētini i auxiliū mīsserēt Venetoz exercitū
mū quē habebāt: & prudētissimū imperatōrē Nicolāi Tholētinarē cū eq
tū quattuor milibus & duobus milibus peditū Nam ipsi oī belli mole
stia liberati iā nihil sibi neq; i ethuria: nec i flaminis metuēdū esse itelli
gebāt. Is Nicolaus Tholētinas ubi primū brixiam uenit: cognita ducali
dūcum dissensione maturandū esse arbitrat: ne si illi fortasse resipisce
rent: difficilior foret bellandī puicia igentem fossam deduci iubet i lōgi
tudinem ad passū quicq̄ millia: qua trāsitus phiberetur hostibus ad ul
lum omnino aut auxilium ferendum obsessis: aut minime cuiusq̄ opis
adminiculum. Erat autē ea fossa & aggere: & uallo: & castellis nonnullis
atq; frequentibus munita turribus: ac pluteis acta i latitudinē passus duo
decim: & tātum dē ferē i altitudinē. Venetorū Florētinozq̄ exercitus
cōplebātur hominibus supra triginta millia. Philippī autē ducis ad tria ac
uiginti millia. Eqtatus utriq̄ pōne par. Sed hostiū peditatus multo supe
rior. Cum hāc a uenetis suāsu Nicolai Tholētinaris geruntur: uoluit iā
penumero Franciscus ea molietis adoriri. Non modo habuit neminem
prāter unum Nicolāum picininum: qui cum eo sentiret: sed omnes po
tius adueriantis: seq̄ apud philippū i simulātis: quod clam uenetis faue
ret. Quas obrectatoz iuidētiq̄ calumnias q̄us nō obscure franciscus
resisteret: nunq̄ tamē i duci potuit: ut illoz mallet similis esse q̄ sui: cum
tādem post urbiculārū muros cōtinuis tormētōnū iēctibus terrā aqua
ros. Antonius lādrianus: ac ceteri fortissimi uiri: q̄ arci p̄cerant tūc iur
metariae: cōmeatuq̄ defectu honestas pacti i summa necessitate cōditi
ones arcē hosti dederūt post mēsem: & ānum unū: ex quo die Petrus
Achilesq̄ aduocati urbē Venetis pdidissent. Reddiderat sepe iā Frā
ciscus sphortia philippum ducē & litteris: & nunciis certiorē se pluri

Balnea
patauina
Iohannes
frācisus
Marchio

Nicolaus
picininus
Angelus
p̄gulāus
Cāsar
brixianus
Nicolaus
guerrierus
Ciccus
patauinus
Nicolaus
tholētinas
Ethuria
Flaminii
Brixia
Fossa q̄lis
Exercitu
um nu
merus

Antonius
lādrianus
Arcis Bri
xianae de
ditio

num uereri: nequid aduersi eius exercitus caperet idq; ob solam ducto
 rum discordiā. Itaq; cum monuerat aliquē uniuersis præficeret copiis:
 cuius saltem auctoritati audiāt cæteri: te enim semp paratum fore: qui
 omni i re pareat iussis eius: legitur a philippo totius imperator exercitus
 Carolus malatesta pisaurēsis: quem monet: ut copiarū suarū duces audi
 at quidē omnis: duorum autē solum cōsilia exequat Franci & sphortia: **Carolus malate-**
 Guidonisq; torelli. Id si factum esset: cōflictus ille: qui uocat ad Macha- **sta**
 laum: nunq; protecto accidisset. Erant ducales uires ad compiliantum. Ve- **Fr. spho-**
 nerat uero ad fontanellam. Quinto idus octobres: q dies erat solis: & idē **ria**
 dicatus omnipotēti domino: iubet Carolus: nemo ea luce bellādi gratia **Guido**
 equum ascendat: sed diuinæ ueneratiōi quisq; studeat. Hostes illius isci- **torellus**
 tiæ nō ignari peditem instruunt: qui petitis ducalibus castris Nardinum **Machala-**
 peditem Sphortium ad singulare certamen prouocet. Ille ut militans **um**
 mos est: nō detrectat pugnā. Itur i duellum: solus Franciscus sphortia ipe **Compi-**
 stat armatus. Idq; ut cæteri faciant: monet. Et imperator ob audit: & cæ- **lianum**
 teri negligunt. Inter duelli spectaculum celeri agmine: acieq; uniuersā ad **Fōtanelia**
 pugnandum instructa Cremagnola superuēit ea uia: qua Machalaū itur: **Nardius**
 Angelus pergulaus: & Nicolaus idē perulsinus: cui ex breuitate corpo- **Pugria**
 ris picinino cognomentū erat: dū illic per ocium obequirātes sopinato i **Macha-**
 hostilem exercitum scidunt: i intellectu periculi magnitudine quo reliqui **laum**
 & duces: & cōmilitiones se parent ad pugnam: ita ut erat leui armatura: **Angelus**
 manum cōserunt. Tumultuarii milites cōcurunt undiq; pro se se quisq; **Nicolaus**
 nullum uitæ periculū detrahantes. Verum quid & pauci: & inermes: **picininus**
 & inter palustris difficultates queant tātam uim: tantum impetura susti- **Confli-**
 nere aduersus callēssimum imperatorem: & uiginti millia equitū: tan- **ctus**
 tūq; peditatum? Equitatus hostilis uiani omnem occuparat. At pedites **Macha-**
 ad utramq; uitæ illius partem ex palustribus longis lanceis: catapultris: ac **laum no-**
 iaculis ducalis milites atque equos passim trans rodiebāt. Quid multis? **mē ē græ**
 Vix dici queat: quāta cæcitas oculos: quātus error: mentes ducalium & **cū cōposi**
 militum: & ducū i ea uia ad machalaū intercepti: adeo ut ex cæcitare: **tū ex ma-**
 erroreq; pugnandi Machalaū accepisse nomen uideatur. Omnes cū su- **che: qd**
 bito peride atq; excordes: & amentes i fugā uersi nihil præter cæcas cor- **pugnā si-**
 poris partes hostibus obiecerē. Solus Franciscus sphortia tanq; irritatus **gnificat**
 draco ex eo duelli spectaculo prouolans ad clamorē dum ac illac fulmi- **& alaos**
 neum corruscat ensē: aliis uulneratis: aliis iter rempris: tum Angelum **cæcū &**
 pergulanum ex hostium trahentium manibus captum liberat: tum etiā **errātem**
 tandiū irruētium molem suo maximo cum uitæ discrimine sustinet: ut **Angelus**
 & cæteri ductores minore cū dedecore seruarent: & ipse sua cū summa **pgulaus**
 laude ita dimicās referret pedem: ut receptui cecinisse: nō euasisse iure fo- **Bergo-**
 ret iudicādis. Cæterum philippus ea igēti clade pcussus: accommodato **rum**
 cōsilio tempori p bergomi deditiōē cum hostibus bellum soluit. An se

cūdo possibere potitos brixia uenetos Quo quidem tempore quoniam
 solus Francis sphaortia & aio uideret iunctus: & corpore: migrit a Phi
 lippo i auxilium genuensu: quos ut modo meminertamus: & Alphōus
 mari: & exules terra: quietos esse nō sineret. Superato aut appennin
 loca confraga: & praeupta ii: quos sibi amicissimos dux Philippus existi
 mabat: uel ligurum icilicet fide: & cōstātia circūfunduntur undiq; cū ran
 ta catapularum ui: & omni missiliū genere: ut nō secus: atq; alia grādi
 ne oia taelis passim sternerent. Dura plecto: & horreda uniuersis militi
 bus uisa ē ea tā repētia pugnādi facies: pferri cū nō pugnādi mō ied ne stā
 di qdē ob locoge malignitatē ulla facultas esset. Itaq; ibi q; diffidere: ac
 iā dedēdi furi hē rōne. qd cū Gerardus grātius ipius Frāncisci ppiquus:
 uirq; fortissimus equo itra cautes lapso cecisset: leq; unius accole fide cre
 didisset: statū ab illo ubi cassidē posuisset: scorpionis cornu percussus i caput
 iteriit. qd liguris facinus corā Frāncisco itutus & illi cōtinuo reiciō en
 se ceruicē utā abstulit: & reliquos suos p uia stā uirgēni cadē hostiū ad ca
 stellū Rōchū egit icolumes: quo i loco a forā nobilissima liana spinula:
 cuiū erat castellū: & pbenigne exceptus ē: & q honorifice. Inde aut genu
 ensū rei ea strēuitate: fortitudineq; pīpexit: ut oēs Alphōsi regis: exulq;
 cōatus frustra suicepri fuerit. Et ne ab liana lupatus animi gratitudine ui
 deret: tum eius filia nobili uiro nō parua cū dote uxorem tradidit: tum
 ipsam & habuit temp i honore: & continuis beneficiis affecit. At ne prae
 tereundū quidē reor: qualē se pstitit i Mōris ferrati Marchionē Theodo
 rū palaeologū: quē cū itra paucos dies: quoniā nulla unq nō mō affectus
 iniuria: sed multis sepe ornatus beneficiis sedā usū Venetorū sortia bel
 li ultro Philippo iulerat: patrito: autiq; oi domiatu eiecisset: solus dei
 auctor fuit: ut i possessionē amissū modo pīcipatus p Philippū reuocare
 tur. Cōfugerat. n. Theodorus ad uenetos: quorū pīdio ubi iteilexit se ni
 hil oīo effecturū: uideretq; Philippū ducē esse ius i dignatū aduersus iteie:
 Frāncisco sportia & deſpātore: & amico oia est ex sentētia sua apud munifi
 cētiſsimū illū pīcipem cōsecutus. Num uero laudatissimū illud Fran
 cisci facinus silērio iuolui patiamur? Quo tēpore montem caluū ui cepe
 rat: uirgo pīstati forma: honestoq; nata genere cōfugerat una cū alis mul
 tis (ut fit) i diui Frāncisci tēplum. Hāc miles qspiam sphaortiaū eodē i tem
 plo ui raprā: ac marie uirginis sublati flatibus: atq; hularibus auxiliū
 iploantem in ipsius Mariae uirginis sacello cōpessit. Quod ipietatis fla
 gitium cum primū Frānciscus didicisset: tum illū iussit obrūcari iquies;
 neque amorem odio: neque religionem immūdia pollui debere: tum
 puellam soluta ex pecūis suis dote uiro tradidit: cui antea fuerat de pō
 lata. His autem rebus nō sapiēter minus gestis: q; fortiter: atq; fortunata.
 Francisco sphaortia stipendio ducali iam functus accersitur a Paulo guini
 gio tyranno lucensī: magnis pīmiis i auxilium cōtra obsidionem Florē

Genuen
 ses
 Alphon
 sus rex
 Appenni
 nus
 Ligures
 Gerar
 dus grati
 anus

Rōchū
 liana spi
 nula
 Alphon
 sus rex

Theodo
 rus

Mons cal
 uus
 Draus
 Frānciscus
 Maria
 Virgo

Paulus
 guinigi
 us
 Florētini

minoz: qua ad deditiōem usq; p̄mebat. Admissa condiciōe eo cum ex
 peditis viribus: firmisimūq; p̄fectus primo aduētū hostē uertit ifugā: **Luca**
 Paulūq; & lucā: atq; omne lucēsem agrum omni liberat & detrimēto:
 & metu: cum iterea temporis paulus tyrānus: ut erat mercādī: q̄ regnādi
 doctior: quō iē omni sollicitudie: metuq; liberaret: clā agit cum florenti
 nis de lucā deditiōe pactus īgentē auri uim: & ciuitatis florentinā: do- **Lucenses**
 nationem. Quod ubi apud Lucēses icrebruiſſet: illi factō confestim impe
 tu tyrānum captiuū faciūt: aguntq; ad Frānciscū una cū eius liberis: ac ro
 gāt: ut eo itēptō ipse urbis filius capiat dominatū. At frānciscus & si itel
 ligebat: & qd paulus mereret: & qd sibi liceret: tamē nequa in famā labe
 cula suā inocentiā pollueret: detractato illius illustis reipublicā munere
 quod ultro a ciuibz cūctis offerebat: urbem liberā dimittit. Paulū uero
 cum liberis omni offēsiōe illāsum mittit ad Philippū Mariā: cui norāt
 illum esse carissimū. Dein pacata re lucēsi ī Galliā cisalpinā ex ethruria re
 uertit. Agebat apud Mirandulā Frānciscus eo cōsilio: ut ide ī appuliam
 p̄uiceret: cū florētini rursus maximo cōparatō exercitū lucā obliuiscē
 p̄munt belli duce Guidone Antonio comite urbinatū: eamq; quo t̄tidie
 tormētis: & omni uincēdi arte: cōatūq; oppugnāt. Philippus Mariā coa
 ctus ea necessitate auxilium ferre amicā urbi misso Nicolao picinino cū
 maximis copiis Florētinos superat pugna cū ipoz īgenti clade: itaq; rur
 sus turbata pace ueneti maiore q̄ antea apparatu bellū aduersus Philip
 pum mouēt: & ipse Philippus rursus maioreq; nuper & stipēdiō: & ipe
 accito Frāncisco īphortia accingitur nō modo ad repugnandū uiribus ue
 neroz: atq; socioz: uerū etiam ad oppugnādum. Venerat Franciscus cre
 magnola cū magno equitū: ac peditū numero: ut suncinū p̄ditione reci
 peter. Quod Frānciscus īphortia: q̄ ī agro hibernabat cremonēsi: cū p̄ ex
 ploratores accepisset: obuiam p̄fectus pugnā cōferit: eumq; turpissimā
 uertit ī fugā capris equitibus īgentis: ac nulle: peditibus uero supra qn
 gētos. Id autē gestū est ad sextūdecimū kalēdas iunias. Neque dei mul
 tos post dies maiore etiā clade ueneti eiusdem Frāncisci īphortia singula
 ri prudētia: incredibiliq; uirtute p̄culsi sunt. Classis. n. ueneta p̄fecto Ni
 colao taruissiano padum iā superarat supra cremonā usq;. Ea cōstabat ga
 leonibus maximis semptē ac trigita. triremibus aut ac briemibus: aliisq;
 nauigiis circiter cērum. Galeones uero aliquāto sunt q̄ triremes breuior
 res: sed cum latiores: tum etiā multo sublimiores: qppe qui surgāt ī tabu
 lata duo & semis pupibus: & proris altius sublati atq; muniti turribus
 agunt aut ut triremes uelis: ac remis. feruntq; sup caruchos latioris plu
 teos: ex quibus singulis quattuor: & sex armati uiri iaculis: ac ferreis sudi
 bus: & catapultis: & saxis: atq; oī taloz iactu acerrime p̄liēt. Contra ue
 ro ducalis clas̄s deuehit galeōibus: & aliq; nauigiōz genere circiter qn
 quaginta: cuius p̄fectus erat Pacinus Eustachius ticinensis. Is cum pri

nam aduentasset in conspectum classis hostilis: ut erat uir alo minime
 demisso: & naturæ fluminis periculosissimus: ueritus q̄ ibribus paululū ex
 creuerat: fore: ut decederet: ubi pugna pertraheret: & ita deteriore se
 tūpē cōditione: in hostilē classē ipetū facit: pugna utriq; ui magna: ala
 triterq; cōterit: cadūt utriq; multi: cruoreq; madet: alacritate noctis an
 teruētū ab utriq; pugna delistit: amissis tamēē ducali classe galeonibus
 quiq; quoniā a classe reliq; sedarati ab hostiū multitudine circūuenti: in
 tercepti sūt. Quo factū est: ut in ducali classe paulisp̄ trepidaret. Id Frā
 ciscus ut aiaduertit: lectis e militibus suis: quos ad nauale plū maxime
 celsūisset idoneos: ultro ipse classē isēdit: duobus prius ornatis: q̄ ex eo
 rū eqtū ordine: quos calippos noiant: ueluti ab le trāhūgā peterent: cre
 magnolā q̄ ad tria milia passū inde cū uniuerso distaret: exercitu: quo
 tēpestiue si usui foret: uenētā classē auxiliū ferret. Hi ergo calippi duo cū
 uenissent ad cremagnolā mane: multa: ut erat edocti antea: q̄ti de Fran
 cisco iphorthia subdūt: interloquēdū ducales copias ois instructa: acie cē
 iam moras ad eū adoriendū: Quibus auditis dū tuos cremagnola parat
 ad pugna: classis ducalis cū primū illuxisset: unius Francisci iphorthie co
 hortatiōe Venetā classē iuadit magnis clamoribus: magnoq; & aioge:
 & corpore robore. Frāciscus autē ipse cū militibus suis cōuerso galeone
 quē incederat: in eum: quo Præfectus uenetus uehebat: galeonem tāto
 animi ardore: tāta uirtutis oppugnat: ut Nicolaus tarsusianus ne
 quierit diutius impetū sustinere: quin ex portio galeone in subiectum
 myoparonē demissus de ierta classe fuga salutis cōsuleret. Per magnā
 ea pugna cladem ueneti acceperē: quippe qui galeones nouen: ac uiginti
 amiserint: & reliquam fere classē uniuersā multis hominū milibus
 opibusq; reiectā. Fuitq; ea res uel i primis causis: ut Frāciscus cremagno
 la apud uenetos in eam pfidiæ suspiciōem uenerit: qua pximo anno po
 stea uenetiis est publicē obtrūcatus. Hæc enim pugna profligata est i pa
 do nō procul a cremona anno a natali christiano primū ac trigesimo sur
 pra annum quadringentesimū ad millesimū secundā feriā nono kalen
 das iulias. Dein posteto anno publicē ac magna cū celebritate: atq; leti
 tia blanca maria nata iam annos septē deip̄nata est Frācisco iphorthie:
 id quod anno supiore philippus pater promiserat: quo tēpore hunc in
 uicē comitum familiam una cū suis omnibus filiis: posteniq; receperat:
 atq; adoptarat. At ubi rursus ob classē amissā Veneti foedus percu
 sit: cū duce philippo: qui etiam ipse tum ob Nicolāu picininum apud
 labina pontem ad debilitatē usq; catapulia uulneratū ad ceruicis ner
 uum sub occipit: tum quia maiora quædam: ut erat diuino quodam
 & ingenio: & sapientia princeps: animo moliretur: non inuitus bellum
 soluit. Frāciscus iphorthia ex hoc sententiā abiens ex hac cisalpina gal
 lina appuliam aduersus Alphonsum regem: profecturus recepit inter

randum in ultionem dedicionem picentes: qui ob duriciem prouin-
ciae administrationem Iohannis uirelesci ricinarenfis episcopi: apostoli-
cis legati deiecerant ab Eugenio quarto: qui Martino nuper uita fun-
cto in pontificatu successerat. Quam quidem rem eugenius: ut erat iusti-
cia: & innocentia singulari: nō modo moleste no tulit: sed hūc potius in
proximū annum & picini in quartam ulq; progeni marchione esse ius-
sit: & totius romanæ ecclesiæ uexillifex: donec uiueret: spōte constituit.
Quid enim bella ea cōmemorē: quæ dein tam multa fociro etiā Philip-
po assentiente & pro uenetis: & pro florētinis: & pro romana ecclesiā cū
suo maximo nominis splendore coniecit. Haud satis scio: utri magis ac-
cusandi sint: princeps ne: qui se seninus quando p̄us facilis ad credendū
præbent: quos habent familiaris: an principum familiares: qui aliquo
suo uel com: nodo: uel affectu alia q̄ sentiant: illis persuadent. Erant Frā-
ciscus Iphortia: Nicolausq; picininus ut præstantissimi duo ac primarij
in uniuersa Italia imperatores: ita mirifica inter se beniuolentia: & sua
inissima coniuncti consuetudine adeo: ut non cōsilia modo communia
haberent: sed mutuis se pecuniis adiuuaret. Et ne id mirandum quidē.
Nam ab ulq; Sphortia patre Franciscus norat amicum extinsit Nicola-
um: q̄ppe qui & in Michaelē Attendulum: quo primum tempore in
carcerem Neapoli coniectus esset Iphortia: se beneticum præstulisset: &
captus postea: cum pro Bracio bellum gereret: per humaniter a patre so-
ret: liberaliter p̄ tractatus: sed duo potissimum fuerunt scribæ discordi-
arum omnium auctores: quæ postea inter Nicolaum: Franciscumque
ortæ sunt: Antonius pisautensis: & immolensis Iacobus: qui cum nullis
possent pecuniis satis ingurgitari: nisi quicquid Nicolaus acquireret: uel
stipendion: uel præda diriperent: illumq; nossent uirum magis bonum: q̄
callidum: at Franciscum Iphortiam omni in re strenuum: ac prudētem
ueritine assidua talium amicorum cōsuetudine insidiæ: fraudesq; suæ
aliquando prodirent in lucē: nunquā destiterunt perditissimi nebulōes:
donec per uarias calumnias: atq; maledicta hominem simplicem: & ad
credendum facilem: ab optimo: amicissimo: p̄ uiro ab alienarunt. Qui-
bus quidem duorum scribarum insidijs cum maxima bella inter duos
clarissimos imperatores secuta sūt: tum ad philippum eximium illum:
atq; diuinum principem maxima incommoda: calamitatesq; deuenere.
Sed hæc ego: qui utriusq; memoriā colam (ut par est) sanctissime: ne ui-
dear mortuos in alterius uitæ tranquillitatem per commemoratiōem
discordiarum tanquā irritare: de industria prætercunda censui. Quare
minime explicabo uel quæ in picēibus: & umbris: ethruscis p̄ Frāscō
Nicolaus incommoda sæpe intulerit nulla sua cum laude: dum se mo-
do ecclesiasticis: modo Alphonſi copijs coniungit: uel quonens ab eo sus-
sus fugatusq; fuerit: cum ad Barga: quam obsidebat: in agro lucensi

Alphon-
 sus rex
 Picente
 Iohānes ui-
 tel Iesus
 Eugēius
 pōnſex
 Martius
 pontifex
 Veneti
 Florētini
 Romana
 ecclesia
 Fr. Iphor-
 tia
 Nicolaus
 picininus
 Sphortia
 Michael
 atēdulus
 Neapolis
 Bracius
 Antōius
 pi Lauren-
 sis
 Iacobus
 I
 molēsis
 Picentes
 Umbri
 Ethrusci
 Aphon-
 sus rex
 Barga

Tenis tum ad Tenere prope Veronam: ab qua ipsa paucis post diebus: quā
Verona ditione ceperat noctu: cum ingenti detrimento expulsi sunt. Nā ad mō-
Mōs lau- tem lauge non longe ab Isauo flumine quanto cum uulnere eundē Nā
rus colaum maxima pugna superatum: uictumq; oppresserit nouerunt oēs.
Isaurus Quod certe inuiti Franciscum Sphortiam fecisse illud est perspicuū ar-
 gumētum: q; postidie illius diei cum didicisset permagna cum premi-
 nopia amissis & uestimentis: & mulis: & impedimentis: & pecuniis: &
 reliquis rebus oibus una cū castris: adhibita curriculo diligentia: q;qd i
 exercitu est repertū: id omne misit ad eum dono cū aureis insup mille.
 Ex quo potest ligdo perspicri: q; filii uerint improbi: atq; nefarii: q; Nicolau
 picininum ab amico tam mīti: tam clamētī: tam munifico diremerunt.
Frāsciscus Quanta præterea humanitate est usus: cum eodē fere anno Franciscum
picininus picininum in picentibus prope mōtem ulmum cum uniuerso patris ex-
Mons ul- ercitu uehementissimo prælio profligatū cepit. Nam cum acerbissimo
mus eo nuncio tantam Nicolaus in iram: dolorēq; exarsisset: ut intra paucos
Picētes dies uita desereret. Frāsciscus eius obitū cū primū accepisset: tāto ma-
Nicolaus re affectus ē: ut post amissum patrē nihil unq; doluerit magis. Quod autē
picininus munus præstare pietatis potuit: tum Nicolai picinini memoriam: atq; uir-
moritur tutem summis extulit laudibus: tum Franciscū eius filium: quē in arce
 firmāna custodiri iusserat: donatū pulcherrime missum fecit. Quis igit
 usq; fuerit ita ab omni hois natura alienus: qui minus optaret tāra hu-
 manitate: & lenitate uirum (si fas esset) immortalē fieri. At illud certe ē in-
 credibili quadā admiratione p;sequendum: qd cum excellētissima: ac fe-
 re diuina Frāscisci Sphortie uirtutis usq; adeo supra humanū excreuit:
Alphon- let ingeniu: ut Alphōso regi & ipsi quoq; Eugenio pōtiffici maximo for-
sus rex midabilis facta iā esset ingētes atq; primariæ uires Italiæ in eum concita-
Eugēius rentur. Nā & Alphonius: quas habuit: ois collegit in eū copias: & Euge-
pōtiffex nius pro auctoritate illa apostolica: quæ apud uniuersam xpianā religio-
 nē uenerabilis habet & sacrosancta: nō modo reliquos Italiæ principatus
Philippa prope cunctos: in eundē hunc cōmouit: sed ipm quoq; philippū Mariā
Maria socerq; ut aduersus dilectissimū genēx mitteret maximos illos suos: iui-
dux dosq; exercitus: ueluti coegit. Et n. Veneti: atq; florētini: q; huic uni sese
Veneti auxilio potissimū debebant ob maxima beneficia: plurimaq; accepta: tū
Florētini cēsura ecclesiastica metu: tū piculi magnitudine id facere līt deteriti.
 Quare cū nō modo oppida: nonnulla: atq; urbes: & i picentibus: & in um-
Anathe- bris maximī anathematis formidie ut appellāta Frāscisco Sphortia dese-
ma cissent: uerū etiā necessarii ipsi: & ligui ne cōiūctissimi descuissent: unus
Frederi- dūtaxat Fredericus comes urbīnas iuentus est: qui p id tps ætate adhuc
cus urbi- adolescens: sed mox grauitate admodum senex: ac in iurifica probitate il-
nas lustris a fidei sanctitate non recederet. Erant hostiles copię supra uiginti
 hominū milia: Sphortianus autē exercitus omnis constabat mil itibus

ad summum sex milibus. Cuius reliqua loca oia Francisco sphortiae sus-
 specta essent: & in idias plena: neq; ab hostilis pugnadi facultas offerret
 ulla: sed eo tederet hostibus ois calitas: & idultria: ut hic intercluderet co-
 meatu: solus inquam is Fredericus inuentus est: cuius incorrupta fide: &
 beniuolentissimi animi constantia nobilissimus ille princeps in tantis rege
 omniū fluctibus sibi tutus nihil duxerit: itaq; in mea hominū perfidia:
 leuitateq; uos se recepit tanq; in opportuna aliquam stationem in agge-
 turbinatem. Quo cum hostiles etiam copiae essent continuo subsecute:
 neq; sapientius ad pugnam prouocatae in aequū campū descendere unquam
 audent: sed more Fabii illius cūctatoris se locoq; difficultatibus usque
 tutarentur: rem frumentariam: comēatq; prohibētes: nunquā destitit
 fredericus per maxima suorū subditorū omnium: suaq; incōmoda: atq;
 detrimenta leuare omnē iphortianam difficultatem: & id quidē cum ex-
 tremo diuōis suae discriminē. At malebat egregius adolescēs (ut erat aīo
 inclyto) & dominatur omnem: & uitam etiam ipsam: id quod palam
 assidue dēstitabat: amittere: q̄ pati: ut de fide: cōstantiaq; sua quicq; dēsti-
 derandū uideretur. Qua quidem per euerantia factum est: ut & reliqui
 hostes frustrati opinione sua spem potiundae uictoriae omnē amitterēt
 & magnanimus dux ille Philippus Maria in maiore adductus admirati-
 onem de insuperabili generis probitate: & sapientia nullū sibi praesidiū
 regni sui certius: firmiusq; uideret: q̄ si unum franciscum iphortiam ad
 se tutandum q̄ primum accerseret. Id autem eo erit facilius assecutus: qd
 eodem iplo urbinati frederico tanq; deprecator apud generum ipsum:
 quem alienatum ab se existimabat: est usus. Decreuerat enim is & iure q̄
 dem fortassis: & de Eugenio: & de Alphonso: ab qbus neq; diuino: neq;
 humano iure foret armis per omnem contumeliā acernime appetitus:
 debitam capere ultionem. Tanti autē fecit unius frederici studium: pie-
 tatemq; erga se ut cum facile iam posset uim omnem hostium retude-
 re: atq; opprimere: (Nam auxiliares copiae a florētinis: & a Veneris iam
 aduēcerāt) id certe facere noluerit tū magni esse ducens animi obliuisci in
 iuriarum: tum etiam grati frederico ipi gratificari plurimum: quem in
 se adeo beneficū foret expertus. Quam ob rem & cum hostibus con-
 tinuo bellum soluit: & se: cum primum per honestatem posset: iturum
 ad loceq; cum oībus suis uiribus est pollicitus. Ipsum uero fredericū ex
 eo tempore nō secus ac si esset filius: dilexit semp: & quod honorificum
 stare: maximeq; utile munus potuit: eū dē praefecit belli ducem: uniuersis
 suis exercitibus. Qua quidem dignitate ita ille est usus: ut simul cum
 aetatis progressu carior quottidie sapientissimus: & grauissimo principi
 atq; iucundior redderetur. Sed iam ceteris maximis facinoribus: splendi-
 di simisq; omissis: q̄ innumerabilia pene sunt: ad ppria paucis ueniamus
 Ut sunt res humanae oēs fluxae: ac breues: egregius ille princeps: Philippus

Qu. fabi
us dicta
tor

Philip/
pus Ma/
ria

Maria Anglus: q̄ uno sapiētissimoz omniū hominū iudicio potuit cū
omni antiquitate in omni gloriæ genere de nominis immortalitate cōren
dere: iopinato migrat ex ac uita: cum Franciscus sphortia eiusmodi ca
sus omnis ignarus: ut erat animo i focerum & beniuolo: & pio: reuertit
in hāc galliam cisalpinā cū uxore: ac liberis: ualidissimoz exercitu: quo il
li auxilium ferret aduersus Venetos: q̄ iam agrum mediolanēsem inuase
rāt: & multis oppidis captis usq̄ ad portas urbis oīa ferro: igni: uastan
tes quotidie circūquaq̄ discurrerēt. Igitur ubi cremonā uēit: quam do
talē anis sex antea una cum uxore Blāca Maria a Philippo iocero accepe
rat inita pro tempore cum Mediolanēsis societate: quos norat hāre/
ditario iure ad sese: uxoreq̄ pricere: Placētiā celeriter obsidit. (Hec enim
idigne ferēs Mediolanēsiū dominatū ad Venetos ultro delecerat) Mu
nierāt placētiā Veneti firmissimo equitatu: peditatuq̄ sub ælēsīs Thad
dæ ductu uiri ipigri: & cōstātis. Quam p̄ uicarius repugnātem: ubi intra
paucos dies uī expugnatam: captamq̄: & direptā (quis enī armatis: uictō
ribusq̄ militibus modum imponat) mediolanēsis p̄ societatis forde
re tradidisse. Atq̄ i ānum deinde proximum classē illam & magnā: &
formidabilem: cui Andreas quirinus præerat uir mercaturæ: quam bel
lo nauali aptior: mira industria: ac iuribus apud Casālem maiorem ex
arido & fudisset: & cepisset i Pado: mox trās adduā aēto exercitu caraua
gium: quod iam antea Veneti occupauerant: circumfedit oppidum sane
cum populo frequēs: tū a Venetis completum maximis uiribus. Occur
rūt Veneti cum potētissimoz firmissimoz exercitu fortium uirorum su
pra uigintimilia: qui tādē post plurima quotidiē: piculossimazq̄ plia
cum iřtelligerent oppidum ad triduum usq̄ in ius nostri p̄cipis conce
surum: freti uiribus suis: & quod existimarent ocula n̄issimum: & uigilā
tissimum argū p̄inde atq̄ dormitantem posse opprimere: castra adoriū
tur ad eam partem: quam opinabant̄ icustoditam. Quare cum p̄ uiam
Fori noui in castra impetum audaciter faciūt: summa prudētia: i compa
rabiliq̄ uirtute unius Frāscū phortie tāta clade p̄culsi sunt: ut nisi pau
corū mediolanensium quorūdam: qui & ei: & uniuersæ reipublice inui
derēt: sanis cōsiliis coniuratio obsticisset: actum esset eo die de omni Ve
netorum imperio. Cæterum hoc loco quæ deinceps secuta sunt: non ab
re mihi prætereūda iudicauim: ne si aliorū errata commemorauiero: sana
ta uidear: & consolidata iam uulnera ueluti reficiēdo magis exacerbare.
Illud sane omnibus & perspectū est: & cognitū tātam nostri diuini illius
principis & sapiētiam: & cōstātiā: i auditiāq̄ bonitatē extitisse: ut uni
uersus Midiolanēsis & senatus: & populus tandē ubi sese collegisset: reie
ctis oībus Venetorū & suasionibus: & subsidis unū Frāscū phortiam
una cū Blanca Maria mulierum clarissimarum omniū: quæq̄ sunt: aut
fuerunt unq̄: aut impostertum sunt futuræ: itegettima: optimaq̄ uiragi

Forum
nouum

Blanca
Maria

ne ad totius reipublicæ imperium mirabili cōcordia: atq; beniuolētia ac
 certicrit: & eundem; q̄ diu i uiuis fuit: summa cum fidei atq; pietate non
 secus ac parentē: tum semp obseruauerit: tum assidue obseruet: uel mor
 tuum. Quid enim sim plior i referendis aliis eius rebus: tā multis: tāq;
 magnificis: quas uel belli: uel pacis: & in omni laudatissimæ uitæ genere
 cum sempiterna sui nominis celebritate cōfecit. Nonne id unū explo
 ratissimū est illius mirificæ uirtutis documentū: quod unus Franciscus
 sphortia apud omnis principes christiāos uenerabilis apud barbaros ue
 ro: & aduersarios christi nominis esset admodū formidabilis. Nam qua
 lem præterea uel erga maximos ecclesiæ Romæ pontifices: uel erga Pher
 dinandum regem diui illius regis Alphonsi filiū uel erga inuictissimum
 regem Francorū Lodouicū se præstiterit: totus terrarū orbis: & nūc: &
 admiratus est. Sed quid plura in mediū referam. Vno Frāncisco sphortia
 nemo humanior: nemo benignior: nemo melior: nemo immortalī deo
 per omnem iusticiæ & ætatis: pietatisq; laudē: hominib; acceptior:
 aut carior unq̄ fuit. Adde quod in tāta filiōg; p̄spicitur: rebusq; secūdis
 simis: regno florentissimo summa gloria: ualitudie itēgra: leuissimo ge
 nere mortis ita itra biduum est extictus: ut eam p̄ sua illa acutissima mē
 tis acie: incredibilisq; prudentia intellexerit quidem: non autem senserit.
 Quæ cum ita sint: nostri muneris esse arbitror illusterrimi p̄ncipes: ut
 modū iam tādem nostro huic tam diuturno luctui imponamus: quod
 ut ipsi primi faciatis: quo cæteris quoq; grauitatis exemplo sitis: non de
 beo uos nō monere: adhortari: orare: obtestari. Vincēda est enim uobis
 animi mollicia & lacrymæ omnes reprimēdæ: ne quo magis i parētem
 pii uideri uultis: eo minus in deū sperare iudicemini. Nam satis est mea
 quidē sentētia uel pro imbecillitate naturæ: uel pro cōmuni consuetudi
 ne annum iam totum in luctu: mærore q; agitasse. Redeat deniq; animi
 tranquillitas cū pristina illa uultus serenitate: ornatuq; elegantia. Quod
 si minus sortasse uestra causa facturi sitis: id saltem huic uestræ uniuersæ
 reipublicæ condonate: quæ non uestra minus: q̄ amissi p̄ncipis cau
 sa in extremis uersatur agōibus: nam cum illo actum est q̄ optime: qui
 per omnia: ut summam complexi sumus: & animi: & corporis: & for
 tunæ bona ad quintum & sexagesimum usq; annum uicis omnibus
 & inimicis: & hostibus perseuerauit inuictus: & ita pacata omnia atque
 tranquilla a nobis abiens reliquit: ut cum omnes eius abessent exerci
 tus: alii in appulis: ut Regi Pherdinando pro affinitatis iure inferui
 rent: alii in flaminis: nequis impetus oriretur aut in bononienses: aut in
 senenses: aut in florentinos: quos socios: amicosq; haberet. Alii in Gallis
 transalpinis: quo adestent Lodouico regi: ab quo propter Sagonam do
 no Genuamq; acceptam bene esset affectus: ne nūnimus quidem tumu
 latus in hanc usq; diem in uniuerso eius imperio suscitatus sit: itaq; no

Fr. sphor
tia

Pherdi
nādo rex
Alphon
sus rex
Lodou
cus rex

Comple
xio argu
mētōnis

Appuli
Pher. rex
Flaminii
Bononi
enses
Senenses
Florentini
Galli trā
salpini
Lodou
cus rex
Sagona
Genua

bis moderate ferēda est huiusmodi hominis naturæ necessitas: nō quia
 mortalibus cūctis & communis est: & debita: tum etiam quia ærumnis
 præsentis uitæ nos liberās se ducē præstat ad meliores æui tranquillitatē.
 Quid enim eius mortem doleamus: cuius uita omnis plena fuerit hone
 statis: & aduersæ nulli subiecta fortunæ? Nam recte Pindarus Præmium
 primum tibi res secūda: Afferēt. Laus hīc sequit̃ probata: Quæ duo q̃sq̃
 tenuit: beatus iure uocetur. Tāta erat sapiētia nostri principis: tātum om
 nibus i rebus cōsiliū: tāta moderatio: tāta grauitas: ut non solum nihil
 unq̃ pateret̃ aduersi: sed fortunæ ipsi tanq̃ dominaret̃: quicquid uel ma
 gnū: uel appetēdum i uita sit: i sua potestate usq̃ habuisse uideat̃. Est il
 le foeliciſſimus: ait apud Euripiden Hæcuba: mali nihil cui accidit uiuo.
 Quis autem uir sapiēs fragilem hęc: atq̃ breuem uitā nō contemnita: ha
 beatq̃ p nihilo: quo solidam: sempiternamq̃ cōsequatur? Hac sane ra
 tione uerā beatitudinē docebat Epicurus i hac hominum uita nullo pa
 cto inesse posse: quia corruptiōi subiecta foret. Ob eāq̃ rem uocat deum
 beatum: quod & icorruptus sit: & sempiternus. Quid igit̃ illum post ui
 tam tam diu bene actam adeo doleamus obdormisse i domino: tanq̃ ad
 huc uelimus inter hosce turbulentissimos fluctus agitari: laborareq̃ assi
 due. Hūc omnibus & p̃iis corporis: & sæculi cladibus liber sui ipsius ui
 etor euasit i cælum: quem si magis q̃ nos ipsos caste: ac pie diligeremus:
 gauderemus sanæ: nō doleremus. Si diligeretis me: ad Apostolos ait xp̃s:
 gauderetis utiq̃ quod uado ad patrē. Nec enim omnibus: ut scriptū reli
 quit Cicero i cōsolatiōe de filiæ suæ obitu: idē illi sapiētes arbitrati sunt
 eūdem cursum i cælum patrē. Nam uitis: & sceleribus cōtaminatos de
 primi i tenebras: atq̃ i cœno iacere docuerūt: castos animos: puros: inte
 gros: icorruptos: bonis etiā studiis: atq̃ artibus expolitos leui quodā: &
 facili lapsu ad deos: id est ad naturā similem sui superuolare. Euolauit in
 quā Frācisus sphortia ex his terrēis tenebris i serenā illā: cælestēq̃ regio
 nem: ut eius cōspectu atq̃ uisu in omnem æternitatem: fruēretur: ad cu
 ius imaginem: ac similitudinem nouerat se creatum. At stultū esse quis
 dixerit non dolere id optere: q̃ sua natura sit malum: tanq̃ mors in bo
 nis sit numerāda: quia tollit uitā. Præterea alias quicq̃ afferri posse lugēdi
 cās: quæ una sumitur ex eo icōmodo: quod ipsi accipimus ex illius obi
 tu: quem dilexerimus: altera uero: quod existimemus animū sine uæhe
 mentissima doloris acerbitate a corpore: cui penitus ihæret: isfusq̃ e st:
 separari haud posse. Tertia autem cā suscipitur: quod arbitremur eūdē:
 quē lugemus: priuari huiusce uitæ uoluptate, adducūt etiam quartā ex
 horribili metu sempiterni supplicii apud iferos. Sunt præterea nonnulli
 igenio usq̃ adeo deprauato: & ad omni hominis naturā dignitateq̃ alic
 ni: ut animū opinētur una cum corpore iterire: dissipari: deleri: itaq̃
 eos ferreos esse dicūt: placēq̃ amētis: atq̃ isensatos q̃ minus doleāt mor

Pindarus

Euripids
Hæcuba

Epicu
rus

Apostoli
Christus
Cicero

Confuta
tio & cō
firmatio
Quod
sunt lugē
di causæ

tē: ac summis ducāt ī malis. Sed has ego singillatim lugēdi causas soluiam
 & facile: & uero: & breuiter: & primum quidem ex antiquorum philoso-
 phorum sentētia probatur animi immortalitas. Nam pœtæ omni docto-
 rum hominū genere lōge antiquiores quid senserint de animoꝝ æterni-
 tate: cum Orpheus: & homerus: tum alii & græci: & latini fere innumera-
 biles sunt locupletissimi testes. Plato duplicē esse animū docet: qui ra-
 tionis participes sūt æternus: alterū mundi: alterū hominis ita autē a Pla-
 tone animus definitur: animus est essentia incorporea se ipsam mouēs:
 ac ratiōalis. Ea autem ratione animi immortalitatē probat Plato: quod
 is per se se moueatur & semper: ac cæteris quæcūq; mouētur: & fons sit:
 & principium motionis. Nec enim latere nos debet immortalitatem du-
 pliciter accipi: quod aut aliquid immune sit mortis: quoniā eius sua na-
 tura capax non sit: ut animus: aut quod alterius beneficio a morte redda-
 tur scilicet: ut mūdus secundū Platonem. Quæ etiam ratione aliquid
 agitari dupliciter dici. Nam & de eo accipi solet: quod ex quo principio
 esse coeperit: semper mouetur: ut mūdus: & quod semper & est: & moue-
 tur ut animus. Nec sane ulla possum ratiōe assequi: qd illos moueri: qui
 omnem animum uoluerūt una cum corpore iterire. Nam si ita foret:
 & mūdus iam pridem: & quæ ī mūdo sunt: omnia perissent. Sed quo
 pacto mūdi animum īmortalem dixerunt: hominis autē mortale: cū &
 principii uterq; motiōis sit: & uterq; uiuat a seipso: & eadem eodē attin-
 gat modo: quippe qui itelligat & quæ ī cælo sunt: & q̄ sunt ultra cælū: &
 quicquid est secundū essentia: quærat: ascēdatq; ad primū utq; princip-
 ium itaq; contemplatio secundū Plotinum: quæ ab ipso sit: ex illa quæ
 ipso admirabilia sunt: & ex unoquoq; quod ipso est: & quod nō ex. Ac
 demica recordatiōe: etiā ante tēpus ipsa dat esse. Et quoniam ppetuis ani-
 mus sciētiis utit: ppetuus quoq; necessario ipse est. Ad hæc qcqd accepta
 cōpositione perficit: ut si: id idem itē natura dissoluitur: ut est cōpositū.
 At animus una est: & simplex agilitas in uidēdo secundū naturam. Non
 igitur hoc pacto corrumpi potest. Præterea cum animus nō sit corpore-
 tum quiddā: nec habeat quantitatem: etiā ubi separatur a corpore: dissolu-
 tiōe: nō potest. Nam fortassis aliud trāsmutatus corrumpat. Ac
 huiusmodi trāsmutationis corruptio aufert formam: materiā dimittit.
 Hoc autē est cōpositæ rei passio. Si animus igit secundū horum aliquod
 genus corrupti neg: is est necessario īmortalis. Hæc aut īmortalitatē ani-
 mi humani cū aliis multis ī locis pbat. Aristoteles: tum etiā ī libro secun-
 do de alialiū generatiōe uerbis huiusmodi. Oēs animi necessario sunt uir-
 tute prius: quā actu. Necesse etiā est aut oēs nō esse prius & fieri: aut oēs
 antea existere. Vel alios esse ātea: alios nō esse. Ac fieri aut ī materia & nō
 ingredi ī matris sēmine: aut ī materia uenire a sēmine quidem sed ī ma-
 re aut extrinsecus fieri oēs: aut nullū: aut alios fieri: alios non fieri. Quod

Prima cā

Orpheus
HomerusProbatio
īmortalitatis
aīo-
rū per ra-
tiones
Platonica
animi de
finitio

Plotinus

Loci 2

Aristoteles

ficti igitur nequaquam possit: ut animi omnes prius existant: patet ex huiusmodi
 rationibus: Quorumcumque enim principiorum corporalis scilicet est operatio
 hæc atque existere sine corpore minime possunt: ut recedere sine pedibus:
 Quo fit: ut animi extrinsecus ingredi nequeant: Neque, nisi fieri potest: ut ipsi
 per se se: qui separari non possunt: ingrediantur: nec item in corporeo sa-
 mine. Est enim semen superfluitas imutati alimenti. Reliqui ergo me-
 tem solam extrinsecus aduenientem ingredi: & eandem solam esse diuinam:
 Nihil. nec cum eius agilitate habet commune operatio corporalis. Omnis
 igitur uis animi uidetur alius corporis esse participes: & eius quidem diui-
 nioris: quam illa sunt corpora: quæ uocantur elementa. Si auctoritatibus tan-
 tum iuncti nos deberet: asserem alio: plerumque nobilis: spectatosque phi-
 losophos: quæ sola grauitate nihil contradicere posse conuincerent. Quis est, ni-
 usque adeo hebeti: obtruseque genio: qui sui ipsius discrimine habeat nullum?
 qui non intelligat propriam animi humani perfectionem id esse: quod in-
 corruptibile sit? At propria huiusmodi animi operatio intelligere est. Ea enim
 hominis & pecudibus præstat: & stirpibus: & inanimis. Sed intelligere secun-
 dum uim propriæ naturæ uniuersalium est: & eorum: quæ corrupti non
 possunt. Sed cum omnis perfectio ad suum perfectibile necessario propor-
 tionem habeat: relinquitur animi humani iteritui non esse subiectum. Mé-
 talis igitur animus immortalis est: & sempiternus. Et ne id quidem mirum;
 Nam si ea parte: quæ nobis est communis cum bælluis: corrumpimur:
 atque interimus: quis ambigat ea nos parte incorruptos: immortalesque fu-
 turos: quam ad dei imaginem: similitudinemque creati communem ha-
 bemus cum cælestibus illis uel mētibus: uel angelis: quos appellat? præfer-
 tim quod necesse sit ea substantias habere communis: quibus opera sunt
 communia. Sed hominum animos ita supremam cōtemplari: æternamque
 ueritatem: ut angelos qui ignorat: se hominem esse negat. Hæc certe uim
 mētis solam dicit Aristoteles in suis libris: quos de animo reliquit scriptos: a
 uis sensitiua ita separari: quemadmodum quod perpetuum est: ab eo quod
 sit corruptibile. Et est huiusmodi sane animus uiuax quædam imago dei:
 quem idcirco ad suam creauit similitudinem ut proximus sibi quodam
 pacto in suo genere immortalis etiam secum foret: ut. n. scriptum est in libro sapi-
 entie: Incorruptio facit proximum deo. Propterea inquit per hanc habeo im-
 mortalitatem. Præterea si deus ipse dum taxat animi humani & conditor est:
 & creator: a quo alio: quam ab deo is periri potest: quemadmodum de angelis affir-
 mamus: quos nulla iterimituis naturæ? Nam quicquid est natura corruptibi-
 le: id naturalibus constat causis: at animus deus naturæ causis non subiecit:
 id quod in Timæo etiam docet plato. Recte igitur in euangelio præcipitur: Eum
 timere: quæ posteaquam occiderit: potestatem habet mittere in gehennam ignis:
 animamque: & corpus ibi perdere. Atque illud quoque perspicuum est: si ani-
 mus interiret: ex eo effici nihil posset: at quicquid est naturali causa: uique

Aristote-
 les

Solomō

Timæus
 Plato
 Euāgelii

generatum: nunq̃ perit: quin inde aliquid producatum: ut ignis ubi ligno
 cōcremarit: & carbones ex lignis: & cinerem: & vapores flameos efficit.
 Quo fit: ut nihil arte pereat: quin aliquid inde sit reliquū. Id autē de aīo
 dici nequit: is enim si pereat: relinquitur nihil oīno. Videmus insup̃ uir-
 tutem omnē instrumentalem debilitari in ipsius instrumenti debilitate
 eandēq; perire: ubi pereat instrumentum: ita oculis auribus uel debilitatis
 audiendī ac uidendī uirtus debilitatur: eademque perit: cum ea pereunt
 instrumenta. De mentali autem ui accidit multo seuius. Nunq̃ enim neq;
 debilitatur: neq; perit ex cuiusquā instrumenti uel amissione: uel debili-
 tate: etiā si quandoq; eius agilitas ob imaginandi uim interceptā cessare
 uideatur. Nec itē illud ignorat quisquam: q̃ oīno stultus nō sit. Quicq̃
 forma utitur infinita: ac nullis terminis circūscripta: id corporeū esse
 non posse: cū omne corporeū formā habeat & finitam: & suis terminis
 circūscriptā. At uniuersale ui multiplicationis dicimus infinitū: quodq;
 neq; sit terminatū cōmunitate: neq; finitū quāritate. At mens cū in ītel-
 ligēdo huiusmodi formā habeat ipsum uniuersale: relinquitur eam esse
 & simplicē: & separatā: ac ob eam rationē etiā immortalē. Nā quid sim lon-
 gior in animorū nostrorū probāda immortalitate: quā illoꝝ duntaxat mē-
 tes non capit: qui aut stulti sunt: & ita similes iumentorū: aut scelerati: &
 impij: atq; proinde immanes adeo: ut diuinam uim quoq; negent oīno.
 Haud. n. scio quid Epicharmus ille comicus sibi uoluerit: cū ait: homo
 & cōcreūt est qddā: & discretū: atq; abit: unde uenit rursus terra in terrā
 sp̃s aut̃ furū. Quid hoc triste: nihil. At ego ita hoīem & cōcretum ar-
 bitror: ut & aīo affirmē immortalē cōstare: & corpore iteritui debito: q̃ppe
 qd̃ cōpositū sit ex quattuor elemētis: p̃portioē quadā non arithmetica:
 neq; geometrica: sed musica potius: q̃ tantā uim hēt in uiui hoīs corpo-
 re: ut animū Aristotelis discipulus Arxtofenus nō dubitaret harmoniā
 esse definire: sed aīus quā dat corpori: & id sua p̃sentia regit: atq; mode-
 rat̃: aliud nihil est mea qdem sententia q̃ creata substantia spiritalis: sim-
 plex: ratiois: intellectusq; particeps: quā seipsam: mouēs naturale: instru-
 mentaleq; corpus tam diu afficit ea ui: quā & uitalis est: & sēcibilia admit-
 tit: quoad eorū natura capax elemētalem cōuenientiā feruat. **Huiusmo-**
di inquam animum æternus: & immortalis deus immortalē creando in fun-
 dit in corpus humanū: & infundendo creat. Quam animorum immor-
 talitatem ut indubitato credam: si nullā etiā rationem asserre nossim
 quæ sunt prope infinite: nō probabiles solum: sed etiā necessarias: cō-
 munitis tamē ipse populorum omnium: ac gentiū: nationūq; consensus:
 qui est quædam ueluti firmissima lex naturæ: eam mihi tante oculos po-
 neret. Quam enim audiuius unquam: aut legimus uel barbarā mul-
 titudinem: quæ futura secula nihil ad se pertinere opinaretur: quæ parē
 talia negligeret: quæ minus & oratiōes: & sacrificia pro ijs faceret extin-

Epichar-
musAristote-
nas
Harmoni-
a
Animi &
finitio
Probatio
ex cōi ho-
minum
opinione

ica philo
 sophia
 Pythago
 ras
 Phereci
 des
 Iōica phi
 losophia
 Thales
 Arabes
 auerthius
 Aukēna
 Algazel
 Iīaac
 Alpetra
 goras
 Probatio
 ab appiti
 onibz spi
 rituum
 Probatio
 a sacris
 libris
 Philoso
 phi
 Magi
 Probatio
 a Frāci
 ci
 sphortia
 uita atq;
 moribus
 polyxena
 rufa.
 Mons al
 tus
 Florētini
 Lucenses
 Pōitum

philosophia: cui principiu dedit thales milesius: uiri
 eruditissimi: & grauissimi floruerunt. Qui uero inter arabas haberi sunt
 illustres: accuratissimiq; philosophi: Auerthius. Aukenna. Algazel. Iīaac. Al
 petragoras quam multis: q; uariis: q; subtilibus: q; ueris docuerint rationi
 bus esse hominum aīos immortalis: sit difficile numeratu. Nec illud par
 uum est documētū permanfuros animos post corporis separationē: qd
 & boni: & mali Angeli nonnunquā apparent hī ad malas aēiones: illi ad
 bonas homines adhortantes: quod nunq; tacerēt: nisi nosfient quasdam
 eē paratas sedes animis mortuorū: & ad prēmia: & ad poenas. Sed quod
 omne iuperat ueritatē: habemus & uetus: & nouum testamentum: ac re
 liquos sacros libros: quibus qd diligentissime erudimur non solum uiue
 re nos post obitum: uerum etiam cum corporibus una reuirecturos ali
 quando: id quod magi quoq; antiquissimi p̄lage philosophi cōstantissi
 me asserunt. At uidere obsecro: quantū ego tribuā auctoritati: atq; sapi
 entie unius frāciēci sphortia: cuius hēc agimus parētia. Si nullae pos
 sent ratioēs afferri: qbus hominū animi immortales esse demonstrarent: si
 nulli gētiū omniū: nationūq; cōsensus: si nullae essentiaē inuisibiliū ap
 paritiōes: si grauiora nulla testimonia quirent adduci: sola illius diuini
 principis uita: laudatissimiq; mores: ut id sine ulla cōtrouerfia crederē: fa
 tis supq; praeferant. Quo enī pacto se ab omni iniuria: ab oī abstinnisse
 maleficio: si futurū iudicasset: ut mors totius hoīs esset iteritus. Quorū
 gēit & uoluptates: & emolumēta honestatis grā. Quot labores: piculaq;
 suscepit: nequa turpitudinis cuiusq; suspitiōe se ingnaret. Duxerat olim
 uxore in calabris natus ānos septē ac decē nobilissimā: pulcherrimamq;
 uirginē Polyxenā rufā: cui Mōris Alti comitatus cum oppidis pluribus:
 municipiisq; parebat. Ex hac suscepit tā puellulā: cū absēs ad patrē sphor
 tiā certior factus ē & filiā infātulā primū: dein itra paucos dies Polyxenā
 quoq; uxore ueneno a matertera eē iteruptā. Reuertis in calabros. Rē
 ita hīe reppit: ut accepat. Nā ipia illa mulier ut & comitatu Mōris alti &
 sororis filiaē polixenae ceteris bonis oībus hāreditario iure potiret: tan
 to se cōtaminarat scelere. Nō milites sphortiani solū sed ii oēs calabrig;
 bus Polyxena p̄tuerat: hortant adolescentē: ac p̄uissimis lachrymis ob
 testatur: ut ultioē sumpta de sceleratissima muliere & interēpta uxoris:
 & eius materteraē dominatū oēm: id quod facillimū factu erat: sibi uen
 dicet: cū is nō religiose minus q; grauius ita respōdit. Et si nō ignoro qd
 munus iusticie est humana: malo tamē qd dei est: seq; quod hoīs. Scri
 ptū est enī mihi uidiētā & ego retribuā. Neq; illud praeclaraē cōtinentiaē
 argumentū silendū est. Quo tpe Frā: sphortia bellū gerebat pro florenti
 nis aduersus lucēses. Pontito municipio ut capto discretoq; iter mulierē

militarem contumeliam: ut sit: puella quædam eleganti forma quicquid
 decem annos nata trahebatur a militum globo ad ludibrium stupri: cū
 uociferans illa iperatonise dedēdā præcabat imperatorum suam debet
 uirginitatem. Itaq; metu percussī milites hāc ad illū adducunt: q̄ re intelle
 cta idq; illa hilarī uultu corā affirmate hīc ut & iuueis & coporis tēperā/
 mēto p̄liis in uenerē: & qui nondū Blanca duxisset uxorem: nō detre Blanca
 ctat munus. Cū uero tēpestiue uirgine ilectū aduēta iā hastæ innixus ue Maria
 neræ uoluptatis foret uultus ultimū illaturus: subito uoce flabīli iquit
 uirgo. Ego te mi optime impator oro: atq; obsecro p hanc ipollutā Ma/
 riam uirginē: cuius sacratissimā imaginē hic depictam aspicias. Erat. n.
 in pximo appenso pariete quædā tabula: qua Mariæ uirginis imago re/
 p̄sentabatur: ne mihi meam uirginitatem eripias: sed meo me sponso q
 asseruatur iter captiuos: relinquo intactam. Quibus: auditis cōtinuo Fra/
 ciscus sphortia comp̄ssa ut oī ueneret apertus & illā dimisit itactā: & eius
 sp̄sū ppulchre dōatū carcerē liberauit. Oh mirabile atq; i hāc diē iquitā
 sumi uiri cōtinētia: lōge mihi p̄fecto unū hoc Fr. sphortia nō cōtinētia
 solū sed religiōis & pietatis exēplum maius illustriusq; uidet: q̄ quod de
 Africā supiore p̄ditū est memoriæ: q̄ ne uēire qdē i cōspectū suū sit pas Africā
 sus puellā ludibili despoīatā: cū tamē illū dixisse cōstat: equidē ea uerer: supior
 si serua esset & non libera. Quis non eam iusticiæ laudem admiret qua Indibilis
 est usus ad rubiconā: Nicolaus picininus qua tempestate Venetos uehe Rubico
 mentius p̄meret: ut i agrum iam usque Parauinum multis oppidis & Nicolaus
 brixianis & ueronensibus & uicētinis in deditiōe actis oīa circumquaq; picininus
 bellico more uastarentur: ueniēs Fran. sphortia ex picētib; ut Veneti Veneti
 pro stipēdit societat ilq; iure auxiliū ferret in summis difficultatibus: ad Picentes
 Rubiconā statua posuerat: cū ex urbe Foroliuno noctu ciuis cuiusdam Forum li
 famulus ad eū uenit pollicī eus illā se urbē sine ullo p̄sūs discrimine ei uium
 traditurum: & quo pacto id facturus esset: edocuit. Cui cum respōdis/
 set iperator nō eo se aduenisse: quo p̄sido cuiq; esset adiutor: iussit homi
 nem cōprehēdi illico: cū quartius uinctum intra portas usq; forliui agē
 dum curauit: quē re omni diligēter exposita ciuib; ad supplicium tra Camillus
 didit imitatus is quidē: tum Camillum in salicis aduersus magistrum G. Fabri
 iudi: tum. G. Fabriciū aduersus medicum regis epirotarum pyrrii. Pos cius
 sem huiusmodi exempla iusticiæ summæq; uitutis prope ifinita i me Caraua
 dium asserre. Sed alis duobus tribusue cōtenti sumus. Nō enī parentalia gium
 celebrātes historiā recēsemus: Accepta ingēti illa ad Caruagiū memo Veneti
 rabiliq; clade cum Veneti rebus suis iam desperarent: si qui Mediōlani Mediola
 Factiosi ciues per id temporis summæ reipublicæ sorte præerāt. Franci num
 sci sphortia oēm & uirtutē & gloriam: ut erant animi iudicio hūcerato Heneri
 uertētes in p̄niciē suam clam cōeperunt per henericum panicarolā uirū cus pani
 callidum & industriū: qui mercaturā uenetis exercebat: de pace cum carola

Gallia cisalpina Venetis agere ea conditione: ut fr̄iscū unum **sphortiam** ex hac Gallia
 cisalpina oīno extruderēt: & ipsi certa iter se lege quas ille urbis: & oppi-
 da poss. debeat diuiderēt. At Veneti quanq̄ intelligebāt nihil tū sibi fu-
 rug: cum ciuitate factionibus dissident: tamē quia intelligerēt oēm me-
 diolanēsiū cū suo duce discordiam sibi nō posse nō prodesse: rem ue-
 luti probare: & uana cōsilia uerbis alere: opamq̄ dare: ut eae omnes insi-
 dia: ad franciscum sphortiā perfereretur: qui etiam ipse iampridem oīa p
 nōnullos optimos ciuis ex mediolano antea didicerat: dissimulabat ta-
 men iutug: sperās: ut iprobog: animi praeclaris suis itegeatimilg: opet
 bus flecterent: ad sanitatēq̄ redirent. Sed ubi uidet ī dies magis atq̄ ma-
 gis res suas apud Mediolanēses hīc periculosius: & Brixia: quā iam esset
 in deditionē recepturus e manibus sibi eripi Mediolanēsiū ad Brixios
 lris quae ne id tacerēt: quoniā ppediē cū Venetis forent foedera pcussuri:
 suadebat: ea coactus necessitate ne & ipse & Mediolanēses una perirent
 societate init cū uenetis ea cōditio: ut seruatō tēdere qđ Philippus ma-
 ria socer Ferrariæ paucis diebus prius q̄ uita excederet: cū illis pcusserat:
 sibi auxilio foret: & egiibus quattuor millibus: & peditibus duobus mil-
 libus & aureis nūmis ternis denis millibus in menses singulos: donec oī
 Mediolanēsiū diuōe q̄ Philippi socii fuerat: pōnref. His humano atq̄
 diuino iure sanctissime cōstitutis atq̄ firmatis: cū Frā. sphortia muni-
 pia & castella oīa quae ex bergomēsi agro atq̄ brixiano nuper abstulerat:
 restituisset Venetis: & Chremā praeerea ex illo ferrariēsi cū duce Philip-
 po foedere traditurus prope diē foret: atq̄ Veneti cōtra annum iam ite-
 grum quae cōuenerant q̄ absolutissime obseruassent: eo iā res erat addu-
 cta: ut Mediolanēses diutius tāti belli molē tolerare nō possent: praeserti
 qđ intestinis seditionibus fluctuarent: & boni oēs nobilissimiq̄ ciues eā
 popularem tyrannida iuxta atq̄ iscelicissimum auspiciū q̄ erumnosissi-
 me ferret. Tū Veneti coepere cōsiliū eius soluendae societatis au-
 xiliūq̄ ferendi Mediolanensibus contra Franciscum sphortiam: ubi mi-
 nus ipse quāprimum & a bello desisteret: & quicquid intra Padum Tici-
 num atq̄ Adduā Mediolanensibus bello abstulisset: eis restitueret. Quae
 ratio senatus Veneti grauitatem a proposito mouerit: non satis cōpertū
 est. Alii discunt eos noluisse diutius tantam sine ullo emolumento impē-
 sam ferre: alii quod uitio sibi dari: & a Frederico rege Romanorum & a
 Frācoꝝ rege Carolo: & ab Alphōso rege grauitur ducerent: qđ qui liber-
 tatem uni oīum amplecti maxime tuetiq̄ deberēt: ii urbē quae libera cē-
 uellet: ad seruicū cogerēt. Sunt p̄terea: qui asserāt illos sibi ut uiros pri-
 detissimos metuissē: ne Franciscus sphortia ubi uoto potius esset tātis
 auctus elatusq̄ uiribus uictricia in se arma conuerteret. Qui decretum
 hoc edictūq̄ Franciscus sphortiae nunciarent: lecti iam fuerāt duo Pa-
 schalis Malipperius & Vrsatus iustinianus: hīq̄ iam in itinere esse scire

bantur: cum Carolus Gonzaga uir strenuus ac fortis ducē hortatur hū
 iusmodi fere uerbis. **Quæ** Veneti decreuerint: tenes: quid igitur cuncta
 mur. Sine ipse Bartholomæum hūc collionē ac reliquas uenectorum au
 xiliaris copias quæ hic prope apud nos sunt: deimproviso adoriatur. Faci
 le enim opprimā: uertamq; i prædā. Idem tu ipse facito de cæteris Vene
 toꝝ: uiribus: quæ Chremam obsident. Et hoc pacto eadē hora rum Me
 diolanensium peruicaciam: rum Venetorum insidias una uteris. Ad q̃
 nobilissimus imperator ita respondit. Doleo equidem Carole & uæhe
 menter profecto: qđ me Venetozꝝ societate quos & amavi semper: & se
 ci plurimū priuatum in intelligam: ut quos ob maxima utriq; data ac
 ceptaq; beneficia amicissimos semp̃ oportuit hostes sim habuitus. **Cer**
 tamen inuis q̃ res habeat: malo illos iniuriarum q̃ me & esse & haberi
 auctores. Deus est cunctis hominum uiribus lōgissime superior. Huius
 ego fretus auxilio metuo neminem. Quare nihil prius qđ me dede
 ceat: sum facturus. **Quæ** cū dixisset: curauit illico **ut legatis Venetorum**
 Chrema traderet. Id enim p̃ ipsum Carolū cuius magnæ militari mā
 nus præsidio erat Chremæ uel chremensibus inuis efficit. Nā q̃ antea
 fuerat per Philippum socerꝝ ferrariēsi sœdere cōstitutum: & ipse postea
 cōfirmat: uoluit ratum esse: nequid absē factū uideretur iniuste. Neq;
 minore se animi uel magnitudine uel clāmētia gessit: posteaq; rex Me
 diolanensium est potitus. Nā ubi post acceptam Frāncisci sphortie bene
 ficio chremam Veneti decreto sunt usi: atq; is suo dūtaxat marte & scie
 dibili sapientiā suis ceptis deesset nunq; tandem post annū a Mediola
 nensi republica prostratis atq; compressis sceleratoꝝ: quorundā ciuium
 nefariis conatibus ultro est ad urbē & totius regni gubernacula una cū
 uxore ipsa muliere & sancta & pia Blanca Maria summis crā cum præ
 cibus accersitus: q̃ sese modeste moderatoq; gesserit: audire: quæso. **Ve**
 niuersa urbs in sex partis distributa est: quas portas appellant: oratores
 duodecim lecti sunt bini pro singulis portis. Tertiū decimū lectus est
 publico decreto Frānciscus philephus: siue id lingua dicendi: beneficio
 factum fuerit: siue q̃ hunc exultantē imperatori esse p̃gram: ut q̃
 non uictum iustitia glorioꝝ impenitate quas ad populum accitum
 habere oratiōes in terribilissimos illos immanisq; tyrannos: qui diuina oīa
 humanaq; iura uexarent atq; cōfunderent: & id quidem in sacratissimo
 hoc templo in maxima omni magistratuum ordinūq; frequentia. **Hic**
 igit̃ cum noīe mediolanensis reipublicæ solus ex oībus oratoribus: quē
 admodū a publicis magistratibus mediolani constitutū: fuerat orationē
 ad Franciscum sphortia: qui adhuc se inoguntie continebat: habuisset
 q̃ magis potuisset ad persuadendum accommodatā: ut pro immortalū suarū
 uirtutum meritis pro tot tamq; multarū rerum gestarū gloria
 uellet uniuersis ciuibz rem facere grātā & pericundam: triumphali

Carolus
 gōzaga
 Bartolo
 mæus co
 lio

Chrema

Blanca
 Maria

Frānciscus
 Philei
 phus

curru urbe ingrederetur more maiorum: ad hæc ille ut erat unius osuni ingenio & nati & uerecundo & graui: locutus de se pauca & mira cum modestia abstinuit: ut ego i patriam meā tā liberaliter ueluti reuocatus triumphans ingrediar. Quo si me cupitis pro benignitate uestra maxime honoratū operā date: ut oīa pacata iter uos eē ostendā. Cesset ciuiles oēs discordiæ: extiguant oīa odiō & icēdia: iniuriæ oēs mea grā condonent: qđ ut ēt ipi & priuati faciatis & publice: ego primus qđ ē aduersus me meosq; ppetratū aut iniuste aut peruacaciter: nō ignoico solū: sed oēs rogo: atq; oro: ut sēpiterna id obliuione ex aīo deleatis. Mecūq; in posterū ita mutuis ceteris officiis: ut & uici & uicere æque sit dulces: ita diuinus ille princeps locutus ē. Et qđ locutus est: re ipsa pstitit. Quo factū est: ut & oīs ciuiles discordias e medio sustulerit: & ulciscēdi flāmas oīs extirperet & inimicos oīs reddiderit tibi amicissimos: adeo ut eius obitū non secus doluerint ac parētis. Sed qua postremo animi æquabilitate secessit cū

Philippo
dux
Alphon-
sus rex
Florētini
Cosmus
medices

Venetis: qđ anno tertio post acceptū loceri Philippi imperiū pacatus tranquilliq; rebus oibus ubi cōspirāssent cum Alphōlo rege: maiore hunc belli apparatu adorti sunt: Quos uni Frācisco sphortia nō reddiderunt aut hostes aut inimicos alios aptos ocultos alios: Florentini soli iusticiæ partes tutati sunt: qđ auctore Cosmō medice infracto aīo uiro atq; sapiēti nullā impensā mollē nullū bellicæ fortunæ periculū recularunt: quo illi optimo iustissimoq; principi bene pceptū ēēt. Cum semp deus optimus maximus tū eo potissimū tpe Luce clarius ostēdit sibi nō eē neglētui uiros bonos & inocētis: Veneti. n. qđ nullo iure alienū appetebāt spēriū: suum pene amiserē. Nā præter has duas urbis Bergomū ac Brixia & oppidū unum Chremā oīa quæ in Gallia cisalpina possederant iādiu intra paucos mēses sub unius Frācisca sphortia ditionē ultro atq; alacriter deuenerūt. Idēq; & brixiani & bergomēses chremēsesq; fecissent: nisi Bartholomæus collo ulus ea qua semper fide cōsueuit: in medio uincēdi cursū ad Venetos defecisset. Qua ipsa in re bōnitas etiā nostri principis prætereunda hoc loco certe nō ē. Didicerat Bartholomæum corruptū pecunie magnitudine fugā parare ad Venetos: amici & familiares oēs hortabantur imperatorē: ut illū caperet: ne tanta de hoste uictoria iam se

Alexāder
Sphortia
Sena gal-
lica
Philippo
dux
Hæsis
Moguntia

re parta per unius hoīs perfidiam impediretur. Idq; se facile effecturum Alexāder sphortia frater uir ingenio prōptus & itrepidus & industrius cōstāter recipiebat. Tum Frācisus Nolite me inquit mei obliuisci: ut ei male faciā: quem affecerim maximis beneficiis: Nā & senæ gallicæ cum esset pro philippo socero: & ego me p id temporis continerem hæsi: audiens eū premi nō mediocri inopia octomillibus nummū aureum eius inopie cōsului: quos reddidit mihi nunq; & mortuo philippo socero: ab quo quia clam sentiret cū uenietis: fuerat Moguntia cōiectus in reterrum illū carcercē: quem nomināt furnū: mea est opera miseria illa omni

liberatus restitutus etiā omnibus eius & bñs & pecuniis quæ tunc in
 arce quæ ego iam possidebā: ab ipsius usq; captiuitate seruabatur. Meaq;
 dein quoq; sacrum est opera atq; spōsione: ut a republica mediolanensium
 cōduceret stipendio & amplo & honorifico: A qbus cum nō multo post
 transfugisset ad Venetos cōcepta oī fidei sanctitate quā mediolanensibus
 spōsioriq; dedisset: nō destitit tamē ad postrenū ut uideris eundē hūc fu-
 giētem a Venetis: ab qbus ad suppliciu quærebā: Inermē nudūq; excipe-
 re: & emolumentis maximis ac honoribus psequi. Malo igit i rāis bene-
 ficis meis rursus falli a collione q̄ rationibus ullis adduci: ut falli ab isto
 credam: præsertim quod ea est uis diuinæ iusticiæ ut nullum sit neq;
 malū ipunitum neq; bonū irremuneratū. Hæc Frāsciscus Sphortia & be-
 nigne & grauer. Ceterum quo Bartholomæi auiditati occurreret: ei
 belli sumam concessit aduersus Bergomum: q̄ eius rei maxime ille ui-
 debatur cupere. Sed neq; hoc item pacto mederi potuit ingenio auarissi-
 mo ac neq; quo minus cōtempta omni hominū fama deniq; reuerentiā
 post acceptū grande auri pondus homo unus omniū ingratusissimus trās-
 fugerit ad Venetos. Qui sibi tamē rebusq; suis nihilo eius accessiōe mi-
 nus metuētes de pace p Paulū Barbū legatū suū uiz patricium & illu
 stre m cōtinuo egerūt: quā ipsam princeps moderatissimus nō solū non
 recusauit: sed ultro etiā castella oīa mūcipia omnia oppida omnia: quæ
 iure belli sibi uendicarat: Venetis dono cessit: quo nihil deesset omnino
 ad perpetuā pacis stabilimentū ac robur imitatus sane quod scriptum
 est: pacē meā relinquo uobis: pacem meā do uobis. Cum enim delectare-
 tur oēm per se pacari Italiā: nihil per sese deesse uoluit ad tollendū omni
 belli non materiam modo sed etiam suspicionem. Alcius certe animus
 eius suspiciebat: qui mortalia despiceret omnia immortalis illius uitæ glo-
 riam beatitudinēq; cōtemplans: ad quam sola iusticia nos perducit. Ec-
 ce rex tuus uenit tibi iustus & saluator: inquit zacharias. Itaq; uenit redē
 ptor humani generis rex ihesus: ut iustissimum postq; præcipen corpore
 reo carcere aliquādo liberatū pro sua iusticia saluum faceret. Nam ut re-
 dē ac uero apud homerum ait Eumæus: non amat iniustos homines q̄
 iusque piumque Ornat honore deus: Haud sane mortuus est Frāsciscus
 Sphortia: qui per tam multa tamque præclara iusticiæ opera se in om-
 nē uitam tutatus ē: sed dormit: ut de puella inquit Christus: Reuiviscet
 enim ac resurget in gloria non hac fragili & inani: quam uanæ hominū
 circūferunt auræ: sed in illa potius: quā nulla circūscriptura ē ætas nulla
 deletura antiquitas nullus extincturus interitus. Nūc omnibus humanæ
 peregrinatiois periculis liber est. Iam nūquā de uis oberrare potest an-
 fractibus. Quiescit iam tandē apud creatorem suum omni cura sollicitu-
 dineq; solutus: Nunc tranquillus nunc beatus est. Nā quid per immortalē
 deum tantopere doleamus: Lugeantur fontes: lugeantur flagitiosi: quos

Bergo-
mum

Paulus
barbus

Euangeli-
cum præ-
ceptum

zacharias
ihesus

Hōerus
Eumæus

Christus

Secunda
causa

- animi sempiternis suppliciis cruciantur. Nam quod est cuius apud Iheros
 Tertia ca supplicium metuendum: qui supplicio dignum nihil in uita gesserit. **Quin** po
 tius nunc postea quam ualuit ex huius uitae laboribus: quae stimulis & mole
 stus & corporis & animi nunquam uacat: fruitur. **Frascus** Iphorra: uera in
 corruptaq; uoluptate & gaudio sempiterno: quando quidem coram illis &
 aspicit: & uidet: & contemplet: qui solus fons & origo est totius felicitatis
 atq; beatitudinis. Praeterea nec ullus acerbior est dolor in morte: quae aliud
 Quarta nihil est quam uitae priuatio in corpore atq; absentia: ut docet Ari
 stoteles & id
 causa quidem ex corruptione proportionis corporis. Nam quandiu elementorum p
 Aristote portio humana continet corpus: uita animis illud afficit: ac mouet. Ea si
 les corruptatur: animus ipse incorruptus discedit a corpore: morsq; continue
 consequitur sensu omni penitus sublato. **Quid** igitur stultorum hominum
 Arcefilaus greges mortem adeo ducunt in malis: quae: ut monebat Arcefilaus illi
 us stris uir academicus: ut absens: & expectata egritudinis plurimum solet af
 ferre dementibus: ita praesens nemini est molesta: quippe quae a perpetuo
 sopore quodam differat nihil. Dolere autem ex incommodo proprio hominis est: quod
 Quinta ca non tam altege amet quam seipsum: quique a feneratoris differat nihil. **Quem**
 ex amissione comodi quod sperabat: dolet morte alterius gauderet is cer
 re: si ex eius uita incommodum: metuisset: quam sapientissimus ille princeps a
 nobis abiit ita bene: atq; moderate compositis rebus suis: uniuersosq; impe
 tio: ut siquid nobis dolendum est: illud sit sane: quod si unius illius obitu inu
 metabilium comitatu uirtutum orbati sumus. Sed eo principes probatissimam
 Regem uestra futura illustrior est laus: si annuimint: ut nulla uideamus illi bo
 nitate dissimiles. Ad hereditatem succedere fortunae est beneficium: sed ea
 rex gestae gloria propagare uestrae uirtutis proprium est munus: quasi non
 Alexader pluris faciendus sit Alexader Macedo: quod ad ultimas usque terras mo
 rex tas imperium propagarit: quam quod Philippi patris regnum accepit. Nos autem qui
 Philippo sub uestra ditione uitam acturi sumus: eo feremus moderatius illius absen
 rex tiae desiderium: quoniam ante oculos ponentes quae a uobis recte: & cum laude
 de gesta fuerint: patrem optimum in liberis uobis optimis uiuere existima
 bimus: & ita nihil ex eius morte nobis esse incommodatum. Nec enim mors in ma
 lis habenda est: quam constituta omnibus est natura: nec uitam tollit: sed commutat cor
 ruptibilem hanc: atq; aenunsum in simplicem illam: & securam: & sempiternam. Prae
 Pythago terea quod pythagorei monent: non absurdum fortasse fuerit audire.
 sci Quos diuina homini dederit fortuna labores:
 Quae tibi fors fuerit: capito neque ferro moleste.
 Anaxago Cui etiam ipsi sententiae astipulatur prudenter **Anaxagoras discipulus**
 ras Euripides Euripides ille tragicus: cum ait:
 des Causus sinistros qui bene tulerit: mihi
 Vir optimus uidetur: ac sapiens quidem.
 Quamquam si recte rem ipsam interpretemur: neque illi grauius: neque nobis

inopinatum quicquid accidit. Nam quamdiu erat peregrinandum i huius
 uitae humanae salebris? Aduena ego sum apud te in terra dicebat David
 & peregrinus: sicut omnes partes mei. Siue enim mors altissimo sit loim
 eo pertimilis: siue longae: atque diuturnae peregrinationi: ut ait Pla-
 to: ea certe non bona esse non potest: cum & animi angoribus: & labo-
 ribus corporis nos soluit oio. Ad haec an ignoramus quo diuturnior est
 hois uita: eo esse calamitati magis obnoxia? Stultus pfecto: & ames ille
 mihi uideri debet: q cois hoium casus: & humanae uitae fragilitate no ex-
 timeat. Si Cyrus clarissimus ille rex psaru post tot: tantaq; uictorias po-
 titus etia babylone continuo esset exstrictus: ludibrio Tomiridi no fuisset.
 Idē cū de aliis p multis & dici: & cognosci pōt: tū maxime de Gn. pōpeo
 magno: de. Gaulio caesare: de Marco Tullio ciceroe ppicuū est q si iunio
 res obissent: inimicorū oculos cladibus suis nō satiascent. Quid tantū no-
 bis afferre queat maior annorū numerus: quandoquidē si Mathusalē illi
 us aequaremus atate: q āno quattodecimo post diluuiū morti cōcessit:
 cū ānos nouē & sexagita supra nōgentos uixisset: nihil tamē ex tāta uitae
 lōgitudine nobis aliud superesset: q maior sarcina peccatorū. Xerxes ille iso-
 lēs: & supbus: q cū qnges decies cētis hominū milibus helleponto: bos-
 phoro: q cōstratis: & Atho uelificato traiecit i graciā: cū ex altior loco su-
 um oēm cōspicaret exercitū illachrymasse tradit quoniā diceret post cē-
 tū ānos se ex tāta multitudie uisūq; neminē. Quae cum ulla tēporis lōgi-
 tudo cū aeternitate cōtēdat? Si ratio ē malimus q nullo nro uel commo-
 do expēdere: uel libidie: satis sibi Fr. sphornia satis gloriā: satis naturae ui-
 xerat: q tātis & tā multis rebus sūma gestis cū laude: regno pulcherrimo
 nō cōparato solū: sed etia stabilito ānos uixerit quattuor & sexagita: mē-
 sis septē: diebus qtuordecī: relicto tā foelici filiorū coetu una tū uxor spe-
 ctatissima: prudētissima: optia i tāta Italiae pace quā ipse peperat solus i tā-
 ta illustriū ciuitatū: potētissimorūq; regū ac principū societate: & amicitia:
 quos suis sibi maximis deuixerat beneficiis. Quid aut mirari quēq;
 oportet: si natura ad cōstitutā diē: quā pterit nō licebat: debuit soluerit:
 q natura mortalis erat. Mortuus est inq; tēpestiue. Frāscus sphornia nō
 minus quā fortunare: id qd ex eius natalis Horoscopo dignosci etia li-
 cet. Quas ob res (ut tādē aliquādo poremus) q mea sit sentetia: cognosci
 te: obiecto moderatissimi principes. Satis ut opinior: mō ostēdimus: q in
 hac uita mortaliū optari cuiq; foelicitas potest: ea ita uni Francisco sphor-
 tia cōgisse: ut fieri maior nulla qret accessio. Nā & animi bonis: & corpo-
 ris unum oīum possuit maxie. Fortunā habuit semp splēdidissimis uirtu-
 tibus suis adeo i rebus oibus obsequētē: ut ea p arbitrio uri uideret. Ali-
 ud nihil erat reliquū: q optaret pter ea beatitudinē: q nulli fortunae: nul-
 li corruptiōi subiecta ē. Hāc illū post mortē adeptū esse cui sit abigēdū?
 Nō. nō solū eas uirtutes cōsectatus ē semp dū uixit: qbus is: sed multo etia

Dauid

Cyrus

rex

Babylon

Tomiris

Gn. pōpeo

ius raa-

gnus

G. lulius

caesar

M. Tullius

cicero

Mathusa-

lem

Xerxes

Hellepō-

tus

Bospho-

rus

Athos

Gracia

Italia

Horosco-

pus

Cōclusio

generalis

p enume-

rationē

& applica-

tionem

studiosius quibus puenis ad deū. Nam religio: sanctimonia: pietate nihil apud se unquam antiquus esse uoluit. Nō tenebar solū: sed etiā predicabat diuinā esse iusticiā qua & iusti i altera uita p his laboribus pnia reciperēt: quos hic inique ppeffi essent: & iniusti p ipius operibus plecterēt. Nullus unquam dies illuxit ne belli qdem & iter insidias hostium: quoniam genibus nudis humitrix nō deuotas: ac supplicis minus quam plerumque orationes haberet ad deum. Nunquam praterit dies: quo minus religiosis officiis: atque sacrificiis iter esset. Idque ab inuēte usque ad tate: Nunquam. aut ineptis ludicris: aut tribudiis & saltationibus delectatus est: sed ad probitatem suam omnes actiones: ad deum referebat. Eius fide sanctius nihil erat. Nemini unquam opus negauit miserum:

Pius pōr.
maxi
mus

Turci
Pannonia
Italia

cordum: ne inimicis quidem. Viros rerum diuinage pitos non minus uenerabat: pie: quam audiebat libeter. Et ne sim longior: quam parē: cōuocat Pius secundus pontifex maximus anis superioribus i cōuētū illū mātuā principes omnes: regesque christianos ad cōsultandū de cōstituēda expeditioe aduersus iperū: imanitatemque Turcorum: quae capta sam: & direpta inferiore Pannonia Italiae ueluti portis imineret. Ceteri christiani reipublicae potētatus: & hi quidem pauci miserum oratores: quod aliud nullū prater uerba iania adiumentū afferrent ad opus tā prius: tā necessariū: tā salutare. At solus Frāsciscus sphortia non oratores misit: sed ipsemet uenit cū uniuersa aula: & illustri sua illa nobilitate: quae uniuersam romanā curiam illustraret. Is inquam Frāsciscus sua illa grauissima: & maiestatis plena oratione praesens: coraque pollicitus est non solum expositum ire facultates omnis: atque uires suas ad propulsandā: & profligandā uim omnem: cōtra usque turcorum: sed iturū etiā se: cū exercitū pro ipius summi pontificis uolūtate: neque ullū nō modo iperatores: sed ne militis quidem aut laboris: aut uitae periculū omittendū p libertate: atque amplificatioe: & splendore fidei christianae. Et dubitabit quisquam de huius pietissimi principis caelesti beatitudinis apud christū: quod christi opera per uniuersam uitā representarit? Nec. n. cū mors offendit incautū: quae sexta feria nonis martis: cuius postridie euolauit i caelū: cōiectis deuotis: tranquillisque oculis in saluatoris imaginē: quam tabula depicta e regione lecti cōtinebat: ait miti uoce: ac supplicis uultu domine ita oro: fiat ergo uolūtas tua.

Christus
opt. max.

Quare positus lamēis oibus: & querelis non tam nobis dolendū est: quod tale principē amiserimus: quam letandū: quod tale habuerimus: cuius mirificas: immortalisque uirtutes si semper aio uolūtabi munda: apud oēs quot tidie crebris sermonibus usurpabimus: incredibili pfecto mihi credite: uoluptate detriebimur. Nā quod tantū doloris mors cuique potest afferre: i qua ipsa non solum nulla est iusta lugendi causa: ut modo pbauimus: sed etiā cū alia plerumque bona insunt: tum illud in primis: quod & uitia sepehit: ut inquit Ambrosius: & uirtutes suscitāt: Itaque rectissime scriptū est. Moriantur anima mea in animis iustorum. Si aristippus ille cyrenaeus: quo humanae uitae cōsuleret: quicquid auri: quicquid nummorum habuit: dicis abieciisse:

Ambrosius
Aristippus

nos ut i caelo sempiterni futuri simus: uita hanc instabile: & incerta tãtoper
 tuebimur: Si Menicoeus thebaus: si rex atheni codrus: si phileni: si cur
 tius: si tres illi decii pater: filius: ac nepos: si alii nonnulli uiri magni: & cla
 ri iam ducti gloria humifimodi spore morti se dederunt: nos ut gloriam
 celestem adipiscamur: mortem hanc adeo doleamus: q̃ uel naturæ curi ob
 uenerit: uel dono oipotētis dei: puidetiaq; cōtigerit: Sed ne si lōgior fue
 ro: maiore uobis p̃res cōscripti: auliciq; ducales: ac reliqui nobilissimi ci
 ues: quo ad uos tādē solos nra se cōuertat oſo: acerbiorē ex recordatōe
 illius nri amissi p̃cipis dolorē icutiā: cū omne uulnus eo magis exulce
 rat: atq; recrudescit: quo attrēctat magis. Hoc ego loco finē dicēdi faciā:
 si unū illud uos prius cōmouero: p̃pterea esse oēs reliq̃as ægritudinis ex
 aimis nris radicitus extirpādas: q̃ nō mō nō ē mortuus Frācisus sphor
 tia: sed uiuē adhuc: uigetq; ac lapit: & i dies magis: magisq; adoleſcit cū i
 reliq̃s suis liberis: & sua p̃stati idole: & spe p̃næ p̃bitatis i signib;: tū potif
 simū i excellētissimo duce nro Galeatio Ma: cuius tātus igēi splēdor tan
 ta magnitudo ai: tāta orōis maiestas: tāta i deū ueneratio: tāta iusticia: tā
 ta bēignitas: tātū hōestatis studiū: ut certo sp̃ar iā liceat: hūc p̃nā gloriā
 oēm nō eq̃furū mōtē: ed etiā nō iecus supaturū: quā ac Achilles canē pelle
 us supatus. Nā de huius matre Blanca Maria regina nra qd attinet plura
 meminisse: cuius inocētissima uita: sanctissimaq; mores apud ipsos etiā
 hostis sunt uenerabiles: Quotiēs i hos cōiecerimus nros oculos: ac men
 tē cū nre fidei: synceræq; pietatis iungemur officio: tū diui Frāncisci i sphor
 tia: humilitatē: beneficētiā: absolutissimāq; uirtutes iucūdisima cū aimi
 uoluptate i memoriā reuocabimus. Nā qd i me est: unū illud uobis pol
 liceor: p̃mitto: sp̃ōdeo: quātū p̃stare i genū potero uiribus: quātū lingua
 reſonare: quātū arūdine latē: grāce: p̃ scribēdo cōsequi aut oratoria: aut
 poetica facultate: sp̃ unus apud me Fr. Sphortia memorabit: audiet: lege
 tur: ut nō mortuū miūs: quā uiuū ab uno Frāncisco philelp̃ho & amantū il
 lū: & obseruatū: & celebratū p̃sentē oēs: uēturiq; cognoscāt. Finis.
 Quæ qdē oratio habita ē ab eodē Frāncisco Philelp̃ho eq̃te aurato: laurea
 toq; poeta i ecclesia cathedrali Mediolā: die lūæ. vii. Idus Martias: anno a
 natali xp̃iano Milleſimo quadrigētesimo sexagesimo septimo.
 FRANCISCI PHILELPHi Oratio habita i funere diuæ uiraginis Blan
 cæ Mariæ Mediolanēſium ducis.

Incipit
 Sēſific

D

VNQuam Futurum existimarā: Patres cōscripti: ut no
 ſtro huic inuictissimo: atq; optimo p̃cipi Galeatio Ma
 riæ sphortia cōſolator accedere i luētū tā ſopinato: tanq̃
 imaturo clarissimæ: idulgentissimæq; matris: ac uiragi
 nis ſelytæ Blacæ Mariæ: q̃ qdē una ex uniuersis mulierū
 omnū genē nihil ætas nostra pulchrior tulit: nihil illu
 strius: nihil p̃ſtātius: nihil melius: nihil uenerabilius: nihil deniq; ex oī

Menicoe
 us
 Codrus
 Phileni
 Curtius
 Decii
 tres

Gileaci
 us Maria
 dux
 Achilles
 Pelleus
 Blanca
 Maria
 Fr. Sphor
 tia dux

Frācisus
 philel
 phus

Galeaci
 us Maria

parte perfectius. Nam & si notam illam esse naturā mortālē: tamē cum
 mecum ipse tacitus cogitarem: quāta foret uitæ cōtinētia: quāta frugali
 tate: quāta ī rebus omnibus moderatiōe: & ordine: minime p̄fecto dubi
 tare poterā homo septuagenarius iam & amplius: me nunq̄ eius funeri
 iter futurū: quæ nondū absoluiſſet ætatis ānum quartum & quadragēsi
 mū. Sed iam is est p̄ſus: atq; irridēda noſtra omnis humana prudētia: ut
 uelimus nobis certi quicq; icertius polliceri: qui qua hominis parte mor
 tales ſumus: omni mutabilitati: iſſimitati: corruptiōi ſubiaceamus. Itaq;
 nō poſſum nō miſereri & humanæ cōditionis: & ipſius mei q̄ in id miſe
 riarum iciderim: ut eius ſim ſunus deploraturus: ī cuius uita certiffimū
 mihi: liberiq; meis p̄ſidiū collocarā. Veniōne ipſe te laudaturus mor
 tuā Blāca Maria: quæ ob innumerabilis tuas: diuinaſq; uirtutes digna fue
 ras ut nō morte ſolū: ſed mortis omni uacares ſuſpitiōe. Nam quo ma
 gis atq; magis tuā p̄bitatē: & morū integritatem: pudicitiam: innocentia:
 fidem: pietatem: ſanctimoniamq; cōiſdero eo me maior ex obitu tuo mæ
 ror adeo inuadit: ut quid de te primum locuturus ſim: neſciam. Fulgor
 enim patriæ: parentūq; claritudo: ac cætera oīa: quæ ſub fortune impe
 rio poſita cēſentur: tametſi magna ī te fuerāt: & excelsa: hæc tamen alia
 ſunt: ut p̄pria nequeāt cuiusquā bona appellari: at excellentia animi tui:
 maietasq; uirtutis me de te meū diligētius cogitatem ita reddit attoni
 tum: ut ab hac omni cōſolādi oratione deterreat. Oh quāta: & q̄ grauis
 ad nos calamitas uirago heroica ex tua deceſſiōe peruenit. Heu q̄ noſtri
 nos cogitatus de tua diuturnitate ſeſellerūt: ut cuius uitam quanlongiſ
 ſimam fore putaremus: ea in floſcentis adhuc ætatis decore deciderit.
 Sed quo feror fanaticus ſenex? Quo meus me itollerabilis p̄cipitem
 rapit mæror? Quo pacto ſim alios conſolaturus ī tanta luctus acerb
 tate: niſi mihi tātūſper antea moderer a doloris aculeis: donec de ruis di
 uinis laudibus uerba faciens ex iſtarum breui commemoratione digna
 conſolatio oriatur. Sed quod tādem initium de iis facere aggredior? Nō
 ne id unum eſt p̄ſtantiaæ tuæ certiffimum argumentum: quod natura
 omnipotens: quod deus ipſe optimus maximus de te una mulierū pla
 ne omnium: quæ aut ſunt: aut fuerunt unq; aut ī omnem poſteritatem
 futuræ ſunt: innocentiffima: & optima admirabilia quædam: ac diſſida
 ſigna tulit: quæ nulla hominum queat deprauare malignitas? Cum pri
 mum enim cœpiſti ægrotare: nouum aſtrum exoritur: quod antea nūq;
 huiusmodi nec uiſum: nec auditum magnum neſcio quid: atq; obſtupe
 dum potendere uidebatur. (Nam ut mica ſert opinio)

Blanca
 Maria

Cometes

Nō eſt ille ſerus: qui uexat regna Cometes:

Er ſolet humanis rebus adeſſe minax:

Sed quod olympiaco deus auctor miſit ab ære,

Sydere quo tanto regna ſuperna colas,

Voluit enim deus: ut quo illustriū uirtutū omniū **ductu ueluti** splendidiſſimo quodā ſyderē tuā futurā poſt mortem beatitudini in terra præluxeris eodem nūc illuſtreſis i cælo. Quo factum mirabiliter uidemus: ut una cum tuo obitu aſtrum ipſum ex hominum oculis occidēs continuo euanuerit. Nulla eſt ſine tanta uel leuitas uel celeritas: quæ cum animi aut leuitate aut celeritate cōferri queat. Tu Blāca Maria tu inquā mulier ſapiētīſſima cūctis abſterſa humanis ſordibus & omni terreſtri coeno purgata penitus corporeiſq; ſoluta uinculis libera omnino atq; tui cōmpos leuiſſimo quodā celerim oq; uolatu in cælum illicet es euecta æterno gaudio iter āgelos poritura. Nō enim cū illis ſentio patres ampliſſimi: q; nemini parere putat neq; bono cæleſtē gloriam: neque malo iſternale ſupplicium ad p̄ſentudinē uſq; temporis ac futurū illud uniuerſale iudiciū. Sed aſcēdit cōtinuo i cælum tum e corpore eſt egreſſa diua regina hæc noſtra: ubi iam fruitor ſuorum mercede meritorum i cōſpectu creato riſ ſui. Id uero quāquā ita de te mihi & tenēdū uidetur & affirmādum uirago ſanctiſſima: tamē cum tāta nos obtuam ex hac uita migratione læticia & tanq̄ beatitudine priuatos itueor nō poſſum equidē non fateri aliquid eſſe cōcedēdū imbecillitati naturæ. Nam ut nimia ægritudo animi eſt mollium ſtultarumq; ſcēminarū: ita moderatus quidā atq; ſeda tus animi morus i luſtu repræhēdi nō debet. Quo enim paſſo p̄ deū im mortale nos ipſos cōtineamus generoſa excelentiſſimaq; uirago: quo minus animo cōmoueamur: cūte corā faciem extictamq; aſpicimus. Vbi eſt tua illa uēuſta facies: nūc omni candidior. Vbi roſæ nictidæq; genæ: quibus granarū: quas ſabulātur: mirabilis decor quidā reſerebarur: Vbi oculorū ſplēdor ſolaribus micātor radiis: Vbi ubi tuus ille grauīſſimus ſermo mira ſuauitate cōditus: Heu heu me miſerū atq; iſelicem. Quis uſq; adeo ſit animo laxeo ac ferreo: q; hæc tāta & tam eximia naturæ bona iſinitis quibuſdā atq; lauditis illuſtrata uirtutibus nō reqrat amiſſa? nō queratur: nō ingemiſcat: nō collacrymetur? Cæterū omni i te modus ſeruādus eſt patres cōſcripti: & ita humanæ iſſirmitatis cōcedēdū: ut nequid minus ſecūdū illius Chilonis lacedæmonij ſapiētīſſimū dictū. Itaq; omiſſis omniſibus & querelis & lachrymis noſtra ſe omnis ad te cōuertatur oratio Galeaci Maria p̄iceps moderatiſſime. Scio tibi neq; ad monitore opus eſſe ad acriter recteq; de unaquaq; re iudicādū: q; ſis ingenio diuino porius q; humano: neq; adhortatore ad ſingulas uitæ actiōes. pro dignitate atq; officio obeūdas: cuius prudentia tanta eſt ut uix habeas parem: ſup̄iorem certe neminem. Quo ſit: ut paucis mihi tecum ſapiētīſſimo & iſgenti aio uiro agendum itelligam. Aegre tu liſſe te & p̄moleſte maternum obitum & ſi dubitat nemo: tamen ea eſt p̄ſpicua coniectura: quod ubi certior factus es prudentiū medicorū litteris matrem extremo iam ſpiritu laborare: ipe tam trīſti percuſſus: nūcio cōſectum relicto

Ambroſij opio i libro de bono mortis

Gratiæ

Chilo lacedæmonius

Sabbau- firmissimo robustissimogq; exercitu: quē aduersus adoniētis Sabbaudiē
 dienscs sium copias ad idubitatā ac certā nō pugnam sed uictoriam istruxeras:
 A biatis matrem uisurus allocuturusq; deuolasti. Neq; iterū temporis uiquam
 Mediola a gemitu ac lachrymis es tibi inter eqtādū moderatus. Abiatem ad meri
 num diem cum uenisses: nec multo post Mediolanū: quotiens te itra cubicu-
 num recepisses: lamētationibus & flatibus nunquam abstinuisti. Ad Me-
 linia linianum ubi puenisses ad matrē iam mortu ppinquā: tu hoc loco facile
 num ostēdisti ut par erat: & magnitudinē iuicti animi tui: & præcipuā quandā
 singularemq; sapientiā. Nam quāquam eam intuens tāta es cōfectus ani-
 mi acerbitate: ut pūx a te manum continuēris: tamen quod unum difficil-
 limū est: uicisti teipsum: qui gemitu omni lacrymisq; cōpressis ī hūc mo-
 dum locutus sine ulla mutatiōe uultus perhiberis. Mater dulcissima cur
 adeo te prosternis atq; affligis. Vbi est fortitudo animi tui: Vbi constan-
 tia: Vbi magnitudo: De te mihi medici sperant optima. Teq; prope-
 rit omni a fortis ualutatis periculo liberam fore certo pollicet. Noli
 obsecro mater indulgentissima a teipsa desciscere. Collige animum tuū.
 Noli te ultro deferere. Num fortassis ignoras meam uitam a tua pende-
 re uita: Propter me saltem quē ex omnibus tuis liberis maxime diligis:
 dilexistiq; semper: redi ad te spemq; uiuendi reuoca. Quibus mater iter
 frequentis anhelitus auditis & spiritu: quem iam potne amiserat: uelut
 ti reuocato oculos ī te unū cōficiens. Vero iquit. Galeaci fili mi: tu cūdisti
 me locutus es. Nullū ex omnibus meis liberis neq; magis dilexi unquā:
 neq; pluris feci quā te. Sed ego ut potes animaduertet: naturæ fati feci.
 Deus noster me p sua misericordia ad se reuocat. Huic parēdū est. Com-
 mēdo tibi animā meā: deide fratres hos tuos omnis Elyfabetāq; sororē:
 quog; te patrem esse oportet. Hippolytæ uero filiæ mihi dulcissimæ ut
 Hippoly qbuscūq; ī rebus opus fuerit: nūquā sis dīfurus: ita abs te peto: ut aliud
 ta ex animo nihil magis. Commēdo tibi Mediolanēses meos ceterosq; pa-
 Mediola ternæ ditiōis populos. Cremonēses uero q mihi ex pīno iurē dotalessunt
 nenses tibi do atq; reliquo dono: quos nec alterius cuiusq; fore unq uolui. Ea ra-
 Cremo mē lege cremonēses tibi do atq; reliquo dono: ut urbs tui sit iuris: sed ur-
 nenses bis puctus oēs æqualiter iter te frēs q; tuos diuidat. Eos aut oēs ciues ut
 Maria cōmēdatissimos habeas: uelim. Ita enim meriti dī me sunt. Ad postremū
 uirgo familiā nostrā omnem ita tractabis: ut itelligat obsequia in me sua non
 Ihesus sui sic frustra. Ego iam p cōnis corporis liberata beneficio beatæ Mariæ
 xps uirginis cū Ihesu xpo redēptore nostro futura sum. Quibus dictis pīde
 Farres quas Iob dormisser: uitam deseruit. Quod ipse princeps humanissimæ
 obseruan aspiciens diutius naturæ aduersari nequiuisti: quin sensibus cunctis fere
 riæ amissis uoce etiam interclusa excideris. Quo quidem tempore a fratri-
 Beatus bus obseruantiaē beati Francisci: qui diuino quodam nutu sex ac triginta
 Frāciscus ex ordine illo primari eo die in id cubiculi nec accersisti nec rei cōscii con-

traherant: tuius exceptus in proximum cubiculum es delatus. Vbi cum
 post spatium redisses ad te: & interceptas corporis vires uix recuperasses tū
 est ab oibus itellectū idem dici de te uerissime **potuisse: qd'** de aenea uir
 gilius cecinit. Spem uultu simulat: præmit altum corde dolorem. Simu-
 labas tu modo hilaritatem quandam i facie: cum matrem ad bene de se
 sperandum adhortabaris: cum doloris tamen uulneribus cor tibi tuum
 trāfigeretur. In quos eim linguitus euestigio es solutus? Quæ mæroris
 uerba in medium protulisti? Quos lachrymarum effudisti riuos? Quæ
 nō es questus. Nō lamentatus. nō uociferatus? Oblitus tu quidem ob
 maternam pietatem id quod tua bona cum uenia dictum uelim: decere
 principem nihil habere commune cum uulgo. Lamentetur muliercula:
 Eiulatur indoctus. At uir magnus atq; idem sapiens se sui similem semp
 præstet. Tu sicuti unus es ciuib; tuis uniuersis ut potestate: ita etiam
 omni uirtutis genere superior: te talem ostende: qualis & es: & haberis
 i fracto & forti animo principem: præsertim cum nulla sit tibi oblata ho-
 nesti: cuiusquam fletus & eiulatus causa. Mater tibi mortua est. Mor-
 tua sane mulier omni muliebri sexu & dignitate præstantior. Quam
 enim Artemisiam quam Pantheam quam Corneliam quam Luliam
 augustam cum unius Blance Mariæ tot summis: tantisq; uirtutibus
 comparemus? Quid enim loquar ut hinc primum ordiar de eius ani-
 mi pudicitia: quæ neiciam: maior nē fuerit an castitas impolluti illius
 corporis q̄ semper non uenerati minus q̄ admirati sunt omnes. Sermo-
 nis autem pudor cum facti cuiusq; uerecundia contendeat: ut atq; i uer-
 bis nulla dephēdi posset uel obscenitas uel scurrilitas atq; i factis q̄q; qd'
 minus cōuēiret cū grauitate & sanctimōdia. Itaq; cynicorū iēptā ipudētia
 loco flagitii ducebat: q̄ & suis uerbis nude omnia appellaret: & facer mul-
 ta in ppatulo nō erubescerent: q̄bus nihilo differrent a spurcissimis ani-
 mabus. Nec tamē interdum nō utebatur salibus & cauillis: quibus ita
 utabat: ut offenderet neminem: & placeret omnibus. Humanitate uero
 & clemētia erat tāta: ut uirum etiam Frāscum anteiret: quo quidē uno
 nec. G. Iulius cæsar ille: q̄ humanitatis & clemētiæ laudibus fertur i cæ-
 lum: uel humanior uel clemētor haberes. Quā naturæ bonitatē & ani-
 mi magnitudinē: per uniuersam uitam adeo est amplexa: ut nedū om-
 nem obliuisceret iniuriam: sed iis etiam benefaceret: a quibus iniuriam
 accepisset: secuta ea quidem diuinum præceptum illud mihi uidiētam:
 & ego retribuam. Omnia enim mulier integerrima semper ad deum re-
 ferebat: quem norat supra hominum merita munificētissime retribuere
 re Artaxerxes cognomēto memor ut adeūtib; & facilem sese præsta-
 bat & obsequētē ita legitimæ iubeat uxori: ut carpenti regii aularis un-
 diq; sublatu; aditū adeūdi sui iter p̄ficiscendū is quā facillimū faceret:
 qui re aliqua egerent? At Blanca Maria ita ingenio erat miti ac placido:

Aeneas
 Virgilius

Artemi-
 sia
 Panthea
 Cornelia
 Lulia
 Pudicitia
 Castitas
 Pudor
 Verecun-
 dia
 Cynici
 Sales
 Human-
 itas
 Clemē-
 tia
 Fr. Sphor-
 tia
 G. Iulius
 cæsar
 Bonitas
 Magnā-
 mitas
 Beneficē-
 tia
 Artaxer-
 xes rex
 Facilitas;

ut sine cuiusquam admonitione adire se uolentem intempestiuum du-
 ceret nemine. Quinimmo ea attentioe atq; lenitate unumquemq; audierat:
 ut obsequentiſſimi numinis benignitatem repræſentaret. Videmus
 pleraq; prope omnis mulieres & comparandæ & congerendæ pecuniæ
 per cupidas. A quarū natura ac monibus q̄ eſſet hæc aliena operæ præ-
 cium eſt breuiter audire. Nondum exceſſerat infantia terminos cum
 Philip- hanc Philippus pater ad ſe accerſitam: nam huius & ſuauiſſimo affatu
 pus dux & aſpectu ipſo delectabatur plurimum uel ob eam rem maxime: quod
 circa linamenta corporis uideret eam ſibi quam ſimiliſſimam: ut aureos
 Genuen- nummos: quorum millia per multa caſu iacebant in appoſita mēſa a Ge-
 ſcs nuenſibus miſſa dono: acciperet: quotquot uellet: hortatus eſt. At iſan-
 tula ne oculus quidem conuertens in genuinos non mihi iſtis opus eſt.
 Genuini inquit: mi pater: nam nihil iſtiusmodi mihi de eſt per matrem meam.
 Quæ uerba Philippus admiratus. At uolumus: iquit: accipias ſaltem de-
 cem. Tum illa paternis obſecuta iuſſis aureis decem acceptis: & ei gratias
 egit: & manum ueracunde oſculata cum primum reuerſiſſet ad matrē
 eā omnē pecuniā: iter ac ſiculas diſtribuit: accipite iquit: quo matri meæ
 Liberali- cariffimæ libētius ſimul ac diligētius pareatis. A quibus ſane initiis iſan-
 tas tiæ cum nullū unq; peculium ſecit: tum quaſcūq; ex ampliffimis pueni-
 bus ſuis coſecuta eſt pecunias: eas ois q̄ liberaliſſimo & p dignitate merē-
 tium uſq; diſtribuit. Quid ſigillatim eos memioro: quos nullo quali nu-
 mero ſuæ munificentiæ magnitudine ſibi q̄diu uixit deuinxerat. Quot i-
 genuas puellas quæ ob dotis inopiam forſitan turpiter piſſent ſuis pecu-
 niis uiris legitime & honeſtiſſime collocauit. Quæ monaſteria nō reſtitu-
 it: quæ nō amplificauit: quæ nō ornauit: ac locupletauit. Quos religio-
 ſos quos dei ſeruos imunes ſuæ beneficentiæ unq; eſſe uoluit. Profecto
 Pietas hæc una ex oibus fuit: quæ comunē bonorū omniū nata utilitate poſſet
 iudicari. Quantam aut curam p iis gereret: q̄ uita deſuncti eſſent: eius tā
 multi nec unq; intermiſſa aſiuerſalia atq; parentalia dilacido ſunt argu-
 mento. Neq; minor eius fuit iuſticiæ obſeruatiā erga hoies: q̄ pietatis er-
 ga deum: Nam eius fide ſanctius nihil erat. Quicquid n. pmiſſer: emori
 Parētia mallet q̄ minus q̄ primum effectū reddere. Quare cū diem obituram
 Iuſticia ſe aſiuerteret: aiebat ob eā rem dūtaxat uitā tantū ſp̄r cupere: donec æri
 Fides alieno ſatiffaceret. Nam ob donandi magnificentiā res alienum nō me-
 dicore cōſtat. Idq; ut diſſolueret: accuratiſſimo cauū teſtamēto. Om-
 nia iuſticiæ munera i mediū referā nō eſt opus: cū nemine prætereat nō
 frāſcus modo illam oī iniuria ac maleficio ſemp abſtinuiſſe ſed ita operam atq;
 dux induſtriā ſemp adhibuiſſe: ut nullus ſibi locus propulſandæ ab aliis in-
 Galeaci iuriæ reliqueret. Quā ob aliā cām putemus cū & eius uir dux Franciſcus
 us dux nō eſſet iuuals: & Galeacius hic princeps noſter cū exercitu abeſſet i Gallis
 Galli in auxiliū Lodouici regis miſſus a patre nulos tumultus nulos omnio

motus in tanto rege discrimine cōsecutos: cum terrarum propter superiora bella immineret a finitimis oibus præsertim a Veneris qui & potētissimi forent: & ob nō absurdas quasdā suspiciōes honestā uiderent habere causam iusti belli. At hi ut sunt uiri iustissimi: nefas esse atq; piaculi simili iudicari armis laceſſere sanctissimā mulierē. **Quin potius eam p benigne hortati sunt:** ut bene de sese amicissimęq; spāter: cū nihil prorsus ptemittere decreuissent: qđ ei eiusq; rebus oibus profuturę itelligerēt. Quā Venetorę mentē cū finitimi ceteri cognouissent: lōge facilius sunt adducti: ut quiescerēt: nec in duce clarissimā temptare aliquid auderent: quā hi etiā prae uirtutis magnitudine uerebant: quos hostili in eam aīo esse censebat. Habebat cū iusticię cōiunctā opibus **Blanca maria** nō lolum ingenii acrimoniā qua dicto citius res singulas discernerebat: sed prudentiā quādā supra hoīs naturā: ut suo falli iudicio nunq; posset. Hęc mu-
 riebat corroborabatq; ualidius tēperatię ad miniculis: qua existimatio potissimū seruatur oīs. Nā & cibo erat moderatissimo & uino dilutissimo utebat atq; aqua mera nōnūquā: cū diuini ieiuniis indulgeret: qđ eius rei sapissime faciebat. Quarta uero in ea cōtinebatur **grauitas** **quantus** lepos quanta suauitas: hi oēs meminere: qui quottidie loquētem audiebāt. Et loquebat sīla quidē ornatissima: uel potius eloquebat cū opus foret: & rursus tacebat: cū locus tempusq; regreter. Audiebat enim quod legitur apud Sophoclen poetā. Mundū mulieri fert silentiū o mulier. Verum quoniam norat in perpolita castigatq; oratione uim maximā inesse ad omnes animi motus uel cōcitādos uel sedādos: curauit assidue ut liberi sui cum sapientię studio eloquētię coniungerent maiestātē. Non enim ignorabat mulier prudētissima q; parysatis regina illa perſage Cyri iunioris & artaxerxis mater filiis consiliū dabat: decere eū principem: qui apparate atq; imperiose quicq; dicturus esset: oratiōe uti grauissima: atq; ornatissima. Tradūt Cornelīā africanī superioris filiā atq; Gracchorū matrem permultum filiis ad eloquētiā profuisse: quoniam latinitatem perpulchre calleret: essetq; discretissima. Num fortassis existimemus par uo adiumento a prima usq; infantia nostro huic sapientissimo eloquentissimoq; principi matrē hanc Philippi marię filiam Franciscę uxore extisse cuius ut uita omnis erat hōestatis plena: ita quottidianus sermo mirificā dulcedinē quandā omni melle suauiore in grauitatemq; redolebat sententię crebritate atq; acumine redundantem. **Quantum** momentum habeat copiosa elegansq; oratio & ad persuadendum accommodata. M. Tul. Cicero cum in aliis pluribus causis: tum in illa pręcipue demonstrauit: quā habuit apud G. Juliū Cæsarem dictatorem pro. Qu. Ligario ita erat Cæsar in. Qu. legariū animo inflāmat: ut eum oīno foret condemnaturus. Quare cum uenientē Ciceronem uidisset: ut hoīem desederet, conuersus ad amicos clam dixisse fertur. **Quantū** reus mihi cetero

Lodouicus rex
 Veneti

Acrimonia
 Prudentia
 Tēpantia
 Eloquentia
 Taciturnitas
 Sophocles
 Eloquentia & sapientia
 Parysatis regina
 Cyrus iunior
 Artaxerxes rex
 Cornelia
 Scipio africanus
 Gracchi
 Philippus
 Maria
 Franciscus
 Sphortia
 M. Tul. Cicero
 G. Iulius Cæsar
 Qu. Ligarius

dandus est: nil tamē phibet: ut **Ciceronē audiamus.** **Quisum** fuerit
dū ēdī pōdus **grus** totres: quā uis quāuis imperus i dūto illo ingenio
M. Tul. ciceronis uel hic itrueri licet: q̄ & Cēlarē & dictatorem & roma/
norum omniū eloquentissimū: & ita extuentē in reum ut quē aio tū cō/
dēnarat: abioluere cogerit uel inuitū: Nō solū enim Cicerone causā agē/
te pro dignitate inter attētus audiēdū cēlarē se cōtinere nō potuit: qn
& uultū saepe & colorē mutaret i facie: sed ubi ad cōmēorationē pugne
pharalīcæ prudēs deuenit oīo: seq̄ cicerō cōuertē: i accusatorem Tube/
ronē turbato uultu uoceq̄ altiore eaq̄ ueluti iracūda i hęc uerba eru pīf/
sset. **Quid. n. Tubero** ille tuus districtus in acie pharalīci gladius agebat:
cuius iatus petebat: quis erat sensus amoge tuoq̄: quē tua mens oculi
manus ardor animi: **Quid** cupiebas: **Quid** optabas. Cum in hęc iquā
Cicerō nō artificiosius mihi q̄ uehemētius uerba erupisset: ita Cēsār aio
est cōmotus: ut pīnde atq̄ sui imemor ac pene amens p̄ totius corporis
cōquassationē libellis: quos inter manus habebat: abiectis cōtra perrina/
cem illam animi sētētiā eum absolueret: quē nō iniuria oēdat. **Quid**
dicā de M. Antonio illustri illo & grauissimo oratore. **Nōne** quos **Mari**
us ac **Cina** milites ad se obruncādū miserāt: ita sermone suo flexit ac pia/
cauit: ut quos in eius sanguinē mucrones distixerant & iam uibrabāt p/
cussuri: eos obstupescēti oī cruore uacuos in uaginas remitterēt. **Atheni**
enses uero sola pīstrati capti faciūdia regiū eius i pētiū perpeti maluerūt
q̄ solonis cōsiliū sequētes publica frui libertate. Idēq̄ pericli quodāmo/
do cōtīgisse legimus: q̄ quonīā sapientiam cū eloquētia cōiunxisset. **Fu**
erat enī **Anaxagora** uisū p̄ceptore: agebat in Atheniensi populo p̄ uolū/
tate oīa. Delectabaf **Blanca Maria** ubi diuīnis officiis ceterisq̄ rebus ne/
cessariis fundāta ēēt: nam ociosa erat nunquā. semp aliqd̄ lectitare: quo &
sibi prodesset: & melioris redderet suos liberos. **Quare** cū in eam **Platō**
nis sentētiā incidisset: qua ille dixisse tradit. Tum demum terraq̄ orbē
beātū fore: cū aut sapientes regnarent: aut reges sape corpissent: lōge maio/
re studio curauit: ut filiū suū quātum humanū pateref ingeniū: & ignora/
rent nihil: & quod didicissent: apposite decoreq̄ loquerent: ut quos pa/
rentum diligētia munisset tam opulento: tam florenti impio: hi quo re/
ēte saperēt: doctrina & eloquētia ornarent: huiusmodi enim studiis eoī
præditos longe apud oēs fore admirabilioris arbitrabaf. Id uero quātā
præ se ferat utilitatē: exēplū oībus pīpicuū reddidit noster hic princeps
cū adhuc ēēt adolescēculus. Fatebor aut uel p̄sente ipso q̄ uerū ē: haud q̄/
q̄ dissimulāter. Noui enī humanitatē & modestiā eius: q̄ nō modo men/
tū me nolit sed ne mēdaciū quidē dicere. Nā tarsi honestissimus semp
factis delectaf magis q̄ ullis secūdis laudationū auris: uerā tamen gloriā
asponari nō debet p̄sertim eā: quā sibi cōem esse itelligit cū ciuibz suis cū
indignis parere pīcipibus p̄molestū sit ac dedecorū. Legimus **Cyro**

M. Tul.
Cicero
Cēsār

Pugna
pharalī/
ca
Tubero

M. Anto
nius ora
tor
Mar. ius
Cinnia
Atheniē/
ses
Pīstrati
tus
Pericles
Anaxago
ras
Plato

Cyrus
rex

ſeniori illi q̄ primus i perſis regnauit: multas g̃tes nationes apparuiſſe ter
 rorē eius nois: ut pote q̄ & ſapientiſſimus q̄dem fortiſſimusq; uir quicq̄
 aggrediebatur ex ſententia ſua q̄celerime efficeret: ſed multos plures eius
 imperiū ultro expeririſſe: qd̄ & iuſticia & animi moderatiōe iter mortu-
 les ois h̄retur iſignis. Solis iquā animi bonis ſplēdidiffimisq; uirtutibus
 rex Cyrus tantū ſibi nomē: tantā gloriā in uniuerſū terrarū orbē cōpara-
 uit: ut oēs ad ſe cōuerteret: & ita beniuolētia deuiceret: ut ab eo regi gu-
 bernariq; exoptaret. Cui qd̄ uni nō ſinitimi populi ſolum ſed illi quoq;
 nō iam paruere: q̄ diſtarēt a Perſide nō mō plurimos dies uenietia mē-
 ſes cū alii ne ipm̄ qd̄ uidiffent unq; & alii certo futurū exiſtimarēt: ut pp
 ſineſū regionū interuallū nunq̄ uiderēt. Et eni prudētiffimo optimoq;
 p̄ncipe qd̄ optabilis qd̄ beatus qd̄ deniq; diuiniſ dāri queat i homi-
 nū: Tale autē eē p̄ncipē hūc n̄m & in dies magis atq; magis fore: haud
 obſcure licet nō dignoſci minus q̄ ſp̄ari. Aberat is qd̄ nō meminera-
 mus i Gallia trāſalpina iuſſu p̄mo auxiliū ferēs regi fr̄acorū Lodouico: ab quo
 agnati eius oēs neceſſariiq; deſecerāt: cū repete iter ipſi de hoſtali p̄da ui-
 ctoria p̄ maternū ſit nūciū certior Fr̄anciſcū ſphor. p̄m iopinato perſiſſe
 obitu. Quare hortatus ut nullo p̄ſus iter miſſo tpe iter quā poſſet tutiſ-
 ſime: p̄paret tptiam: ſis nocte iſcēta cū die ut res poſtulare uidebat: idu-
 tus mercatoris habitu cū qnq; fideliffimis comitibus q̄ſi mercatoribus
 palpes ipſas obeqrat quēlociffime. Nā iecirco hac ē uſus calitate militari
 Galeacius: quoniā iure ſibi metuēdū eē cēſebat a Sabbaudiēſi iſidiſ. Ex
 exercitū uero oēm loco tuto i delphinato reliq̄rat. Nā eū ſecū agere i tāta q̄
 opus erat: celeritate q̄ poterat. Quo die octauo idus martias dux Franci-
 ſcus mortuus ē. Erat Mediolani Petrus lignanēſis: q̄ ſub eius merebat i
 periois cōtinuo p̄ celerē nūciū Auguſtino abbati mōaſteri caſſe noue:
 q̄ ut erat hō facinoroſus: rebus ſēp nouis maleficiſq; ſtudebat: rē oēm ſi
 gnificat: eūq; hortat: ut qd̄ accidiffet cōi dñe hyolāci Sabbaudię duci cō-
 feſti expōat: & qd̄ faciūdū ſit paret. Nā Mediolāi tumultuaria eē oīa. At
 abbas auguſtinus igniū ueritus muliebre cū primoribus q̄buſdam ſe-
 natoribus ſolū eā rē cōicāt: quorū etiā aliq̄ itercipiēdum eſſe Galeacium
 ſuadebant: qui ſe tamē magis grauitate cōſilioq; p̄ſtabant: id diſſuade-
 bant omnino: ut rē iniquam ac piculoſam: q̄ nimo libeꝝ p̄bēdū trā-
 ſitum cōſulebant: & tantū tanq; fornudandū p̄ncipē quam honorificē
 tiſſime excipiendū. Egerat in ſentētiam ſuam abbas Auguſtinus equitē
 auratum ac uirum ſane ſtrenuum Vgolinum alemannum chambriēſe
 qui Taurini per id temporis pr̄torem gerebat. Id duo ex chambriaco
 cum mox abequitanti citato itinere mōtem cinifiū tranſgreſſuri Italiam uer-
 ſus: quo ex ea parte qua Mediolani gerebantur agnoſcerent. Et ſupera-
 to iam eius montis cacumine ſamulus illorum aduenit inquiring ſe uni-
 uerſam adequitaſſe noctem amiſſo equo: poſteaquam ex chambriaco.

Perſe

Perſis

Gallia

trāſalpina

Lodouic

ſus rex

Fr. ſphor

tia dux

Sabbaudiē

ſes

Fr̄a. dux

Petrus li-

gnanēſis

Auguſti-

no abbas

Sabbau-

dia

Auguſti-

no abbas

Vgolius

alemāus

Taurinū

Chambria-

cum

Cinifiū

mons

Mediola-

num

ubi ab iis ob negotium quoddam cōficiendū relictus fuerat: discessisset adhuc cū die: quodq; in Galeacium icidisset indutum ornatu mercatorio: quicq; laneo pileo textū caput capitiq; haberet atq; facie fere totā pter oculos addebat etiā se cū illo frustra sermone cōferuisse cum ne minū quidē uerbū ex eo excipere potuerit: habere autē secū ad quinq; cōmites idēdem idutos: nec deesse posse quāru ex eius equitatioe posset animaduertere: quin postridie eius diei transitū illac faceret in Italiam. Quibus auditis cū nihil locutum frustra sagacē solertēq; famulū censuissent: ambo omni sublata mora Abbas & Vgolinus cōuocatis cum primo diluculo iis hominibus q plus posse uidebatur Noualiciā: quicquid Italiā uersus situs ad radices eius mōtis: eis iubent ut sumptis armis diligerēt obseruēt trāseuntē Galeaciū Mariā Papiā comitē idutum una cū paucis habitu mercatorio: & cū captiuum faciāt: ita enim sibi ipse uisū iustissimā suā dominā Sabbaudiā ducē: & ut caprum ageret q pri mum in arcē secusiā: atq; artis p̄fecto: traderēt custodiendū: donec a duce ipsa imperatū aliud fuerit. Cū uero nō multo post montē descendisset: uidissetq; Galeacius ex Nouacia uico magnā montanorū hominū manum armis instructā currere aduersus sese ab illo diuertit itinere cō monefactus a Petro mediolanensī mercatore: cui cognomētū est: aquo bido: (is enim Galeaciū comitabatur) nō longe abesse sancti petri adē: cui per sacrosanctā ecclesiā romanā priuilegia asili ius foret. Ego igit Galeacius per loca deuia: scopulosq; asperuos maximo cum labore: ac difficultate uix puenit mōtanis illis usq; rusticis insequentibus: cum p̄sto adfuerunt duo industrii strenuiq; iuuenes Amideus iuris pontifici p̄fessor filius clarissimi equitis aurati: ac iuriscōsulti illustri Antonii machionis romagnaniē usq; ex cōsobrino natus Briantius: hos enim Antonius romagnanus transituro Galeacio obuiā miserat cū aliis multis: quo illo nō fauori solū: sed etiā auxilio essent: ubi opus foret. Residebat autem p id tēpus antonius Taurini in ducali sabbaudiā senatu: cum ab infractione animo muliere Blāca Maria edoctus est p litteras de obitu uiri sui ducis inclyti Frāncisci sphortiae: ac rogatus: ut curā oēm: atq; diligentia adhiberet: ut Galeacio filio quātutissimus pateret in patriam reditus. Et Briātius quidem cognita periculi magnitudine dimisso Amideo regressus cōtinuo ad Antonii: quā accidissent: renūciaturus oīa. At amideus i mōtanos rusticos: q alii tēplum circūfederāt: alii intra tēplū comitē Galeaciū obseruabāt: grauiter est inuectus eorū increpās audaciam qd tam detestabile facinus essent aggressi. Qui respōderūt se id fecisse facereq; inuitos: ita uero iussisse Augustinū abbatē: & Vgolinum alemanū taurini p̄tores. Tum amideus ad galeaciū reuerter ingressus ubi est cum hortatus: bono ut esset aio: quoniā ab Antonio romagnano p̄ce ira eius salutis: & dignitatis prouisum foret Taurini in ducali senatu: ut ei

Noualicia
Galeacius
Maria
Secusia
Petrus a
quobibz
Scti petri
eclesia
Aeclesia
romana
Asylum
Amidus
rōagna
nus
Antōius
rōagna
nus
Briātius
rōagna
nus
Blanca
Maria
Frāphor
tia
Augusti
nus abas
Vgolius
p̄tor
Antōius
rōagna
nus

nihil quod nollet: posset accidere: monuit: ne illic diutius iter rusticos illos barbaros tepus terret: qui se tutissimæ uix duce e uestigio seq̃ res-
 lacere enim ad postremâ eius ædis testudinē subiectâ uallem a nemine
 custoditâ: minuscq̃ frequentatam: qua transitus eēt p̃breuis i loca pris sui:
 quo ubi puenerit: tutissimū iter fore ad Taurinū: Nā taurinōia futura
 p̃ suis optatis. Verū a portere: ut p̃ fenestrâ: quæ erat in pariete eius ædis
 post altare magnū: se demitteret i subiectâ humū. Nā eq̃tationē inde fu-
 turâ p̃ uallē. Quod ut clā faceret: corrupendos eē pecunia mōtanos illos:
 q̃ irra adē se cōtinebāt. Quæ locutus fert̃ plerōsq̃ aureos Galeacio tra-
 dere dono uoluisse qbus ad eā rē uterē: quos accipere ip̃e noluit: ingens
 satis sibi eē pecuniæ. Rursus amideus celeritatē hortatus ait se cōtinuo
 itcirco ācedere: ut p̃ fenestrâ illâ ubi se demiserit: sit parus ēē cū equo:
 quo p̃ eā uallē q̃ cōmodissime ueneret. Et ita iustis celeritatē hortatus
 auit. Nec Galeacius lōgus cōstitit: sed iudicium ei dictis fidem p̃-

pridem norat Antonij romagnani fidē: atq̃ obseruatiā i patrē suū ducē
 Frācisū. Verū quopactō ide abiret clanculū: nō uidebat. Nam tamen si
 mōtanos illos armatos intelligebat manum i se inicere nō audere: q̃ diu
 eēt in eo tēplo ppter in hibitionē eclesiasticā: tū cū feci ip̃e cogitaret eos
 nullas admittere suas muneratiōes: quas facere tēptarat: & pauloātē ue-
 nisse quendā ad se iuuenē ab Vgolino prætorē uersute missum tanq̃ sa-
 lutadi grā nō ab re sibi cauēdū norat: ne inde abiēs ab illis offenderet. &
 iā dies inābescibat. Itaq̃ post a latere se recepit tanq̃ somno interceptus
 cācellario prius edocto qd̃ factō sit opus. Is rusticos m̃tibz adit uerbis
 rogatq̃: tātū p̃ ex æde secedāt: dōc̃ dū suis: q̃ tota nocte m̃tris doloribz
 uehemētē uexatus fuerit: sōno aliquo tectē. Qui qdē oēs nescio quo
 humāitatis afflatu se exorari sūt passi: ea fortassis rōne: quoniā de uētris
 doloribus uera audiebāt. Et ita ex æde egressi sunt. At Galeacius p̃pere
 mutato habitu cū suis oibz ex ea fenestra se demisit: cācellario Bonifa-
 cio aliprando relicto dūtaxat ad simulandū somnū: cū paulo post Vgoli-
 nus p̃tor aduenit: ut inde cōtēpta: atq̃ de p̃cepta oī eclesiastica iuris cēlu-
 ra Galeaciū Secusīā trāfferet custodiendū: Is cū ex cancellario dormire
 eū audiret: inābulabat alios: aliosq̃ sermōes de industria cōferens. Sed cū
 a supueniēti quipiā didicisset comitē galeaciū in fugā se uēdicasse: & ab
 esse iam lōgius: tū ex cāde scēs iubet cancellario adē: curriculo patefaci:
 nā eā ille: quo p̃cipēs: eius abire cōmodius q̃ret: ualuis suis occluserat.
 Aitq̃ tu m̃hi mētēs Galeaciū dormire suadebas: q̃ se fuga subripuit: ad
 eaq̃ cācellarius respōdit: qdē nō meo cōsilio: sed domini mei iussu sum
 usus: q̃ diceret nō eē dimittendū: q̃ capidus nō fuerat: ac se malle auē esse
 siluestre: q̃ caualē. Vgolinus uero ita delusus ira feruēs equum ascendit
 boreā in euxino pelago secururus. Nā Galeacius cum inde mouisset: iter
 minus cæteris frequentatū faciēs: iā in portu nauigabat. At amidei pater

Frācisus
 dux

Vgolinus
 pretor

Bonifaci-
 us alipra-
 dus
 Secusīa

Boreas
 Euxinū
 pelagus

Antōius Antonius cū ex briatio accepisset: quāto in periculo pēderet Galeacius:
romagna senatū cisalpinū uniuersūm Taurini coegerat: quē: & q̄a præerat: & quia
nus grauitate: & eximia q̄dā bonitate polleret: uel Augustino: Vgolino q̄: pri
Briantius natus repugnantibus illū oēm cū mira assēlōe traduxerat in inīam suā:
Augusti de excipiedo Galeacio Maria ut ducis Frāncisci filio: & ipso futuro post il
no abbas lū duce nō solū phumaniter: uerū etiā pbenigne: atq̄ honorifice. Tū uē:
Vgolinus ro Antonius ipse romagnanus multis uiris nobilibus sociatus iter capie
prætor ad tēplū scti petri: quo Galeaciu inde libere reddat: cū offendit eū prudē
Frāc. dux tia: & igenio amidei filii ide exēptū p̄tereaq̄ passuū nulla per loca icultra
galeacius atq̄ siluestria facitasse: ut idē antea filiū faciūdū monuerat: Interea hero
Scti Petri ica hæc uirago Blāca Maria cū relictis: q̄bus erat iūditis Galeacius filius
ecclesia circūuētus: mittit illico uigē strenuū: & ex nobilitate mediolanēsi p̄stātē
Amideus Petz posterulā: cui oīum unī maxime fideret: cū legatio libera: ut nihil
romagna oīno p̄mitteret: ob filiū Galeaciū liberādū: etiā si ceteri liberi sabba
nus diēsis obsides dedēdi cēnt: & suū ad hæc dotale primoniū Cremona
Blanca tradēda dono. Nec tamē iter ea tēporis q̄q̄ negligētius curat: q̄ ad belū
Maria p̄tineat: ubi sabbaudiēses nullas honestas cōditiones admitterent: Ceterz
Petrus po nulla ut fuit opus: nullis obsidibus: nulla donatiōe: Nā & Taurini Galea
sterula cius: & p̄ oīa sabbaudiēsiū oppida: atq̄ urbes liberalissime & sūmo cū ho
Cremona nore exceptus ē. Cū uero Nouariā puenisset: oēs undiq̄ subiecti populi
Taurinū incredibili multitudine cōfluxere lachrymas gaudiis cōmiserunt. Lachry
Nouaria mabant. n. recenitē ducis Frāncisci obitū. Gratulabant̄ autē comiti Galea
cio isperatū reditū: sibiq̄ plurimū lætabant̄ cū nō secus p̄stupore intuen
tes q̄ numē aliq̄d demissum e cælo. Vbi uero reuertisset Mediolanū sta
turo die. xiii. kalēdas: ap̄riles: & ducatus isignia more p̄fio accepisset: nul
li se uoluptati: nulli relaxatiōi tot tātisq̄ laboribus fatigatus: nulli orio
dedit: sed ea quottidie obibat oīa: q̄ & i parētis erāt pietatis munera: i ci
ues at̄ caritatis: ac iusti. Et iudicabat̄ certe ab oībus supra atatē sapē. Sed
q̄ ei & nomē: & auctoritatē mīx imodū auxit: pulchre ē audis: & id q̄dē
cursi. Quod mō attigerā: diuisa hæc regia n̄sa: cuius aīa pridie huius diei
in cælū p̄ laudissimis eius meritis una cū suo sydere ē assumpta: cū oī in
re circa liberos regie educādos p̄cipua diūgētia utebat̄: tū in ea apprimē
singulari: ut eloquētiā cū sapia copulatē. Rebat̄. n. id meritis cuiusdā ne
gicia eē p̄simile: ut q̄ prudētissime q̄s sētiret ea inq̄re loqueret̄. Id quē
Galeacio duci p̄fuerit: q̄so: attēdite. Iussit cōuocari ordines: cunctos atq̄
magistratus i semotū ducalis curiæ locū quē ipse delegerat: Nū uerū pa
ter: nec aliū q̄squā ex eius maioribus id nunq̄ egerat. Qui ubi oēs cōue
nerūt: n̄ is aggressus ab ordine senatorio: cui secreto cōsilio nomē ē: dei
ceps a p̄ioz collegio: q̄d iusticiæ cōsiliū appellatur: gradatq̄ ab utrisq̄
adilibus & ordinariis: & extraordinariis q̄ dicunt̄: & a q̄storibus deides:
magistratibusq̄ ceteris dicēdo p̄secutus ita memoriter: ita copiose: ita

Mediola num
xiii. kalē.
ap̄riles

Curia du calis
Cōsiliū secretum
Cōsiliū iusticiæ

ornate: atq; eleganter locutus ē: ut ex eius lingua: quod de Nestore apud ho-
 mey legit: melle dulcior pfluere uideret. oro qd ea sūtiq; ni: atq; grauita
te: qd ex uniuersa philosophoy schola colligi maior queat: nullius profe-
cto pteritis munus: qd ad singulos ptineret. Ad postremū uero subdidit
 cū qdā impatoria maiestate ea sibi ee mētē: ut singillatim p̄mia p digni-
 tate repēderet: & secundū iusticiae sanctitatē: neq; affectu cuiq; locum
 apud se fore p̄inde qsq;ue op̄erā daret: neq; p̄ter officii perpetraret:
Qua ubi locutus est: ita cōs a se dimisit: ut eius eloquētiā atq; sapiā
 admirati dicere nō dubitaret: certe noster hic princeps iuuenile nil sapit
 q ita supat p̄mi: ut pelea tradit achilles. Inter hac bartholomaeus collio
 bergomenis: ut nunq sua sorte contentus erat: contractis undiq; uiri-
 bus cōciliis magnitudini rei pecuniariae: cuius auditate sēper ardebat: ab
 dicat se ab īgenti uenetoy stipēdio: ne illis qdem iuitis ppter inexplēbile
 hois auariciā: cui auri cōgerendi satis esse nil poterat. Mouetq; īflamini-
 am ea ductus spe: ut Immola nullo prorsus impedimēto potiret: quā iā
 uenalem pposuerat Borsio æstensi: Borsius enim ut est animo īclyto:
 & ueluti natus ad sperandum: in rempublicā bononiensē oculos cōiece-
 rat: quam facile putabat ob ciuilis factiōes: quibus ea ciuitas sēper fluctu-
 at: suā uolūtati: īperioq; cessuram: modo ii quos in ea urbe fautores ha-
 bebat pmultos: sed id facile cōsecturos aiaduēteret. Auxerat huius rei
 cupiditatem Borsio callistus pontifex maximus: qe pollicitus foret dono
 Bononiā datū ire: cū primum sibi huius munificētiā gratia dinumerā-
 set centum millia nummū aureum: ac deinceps quotannis iure ecclesia-
 stici tributi aureos penderet quadragintamilia: id quod ex eo usque tem-
 pore utrinque consectum esset: nisi dux Frāsciscus hoc tam execrabile fa-
 ctinus prohibuisset suis uiribus iohanni bentiuolo auxiliū serens aduer-
 sus Callisti: borsuq; cōuenta. Existimās igit bartholomeus collio sibi īm-
 molam extincto duce Frāscisco sphortia ee in manu: nā Galeacium ducē
 nil contra ausus: ut adolescentulum iudicabat: idēq; dux borsius sentie-
 bat quā potest celerime pagrū ferrariēsem copias agit. Quod ubi apud
 Galeaciū increbuisse: ut est oi in re sollers: ac diliges: senem iam ppe de
 crepitu adolescēs strenuus anteuertit expressum: & icorruptum de sese
 oībus documentum exhibēs: non minus bellicam disciplinam ex patre
 Francisco sphortia: q urbanā omnem ex matre Blāca Maria didicisse: ha-
 bereq; ī promptu. Nā quoniā & quos pater moriens egatus: peditatusq;
 reliquisset: & quos ipse ex trāsaipina gallia reuocasset: antea ad con-
 tinendos ī fide populos suos oīs circūquaq; ubi opus ee censuisset: illi
 buerat: iis sine labore ullo sequi iussit in agge parmēsem deuolat: ut inde
 pro tpe cōsiliū caperet. Fredericiū uero feretranum comitem urbinatē
 qui nō iōge ab Immola se cum suis copiis continebat: inde bononiā uer-
 sus propter Bartolomaei bergomenis aduentum nouisse audiens: non

Magistri
ordinarij
Magistri
extraor/
dinarij
Thesau
rarij
Nestor
Hōerus
Peleus
Achilles
Bartho-
lomaeus
collio
Veneti
Flaminia
Immola
Borsius
dux
Bononia
Callistus
pontifex
maxi.
Frā. dux
iohannes
bentiuo/
lus;
Ferrariē/
sis ager
Frā. dux
Blanca
Maria
dux
Parma
Frederi/
cus cōes
Vrbini

Bononia diuini differendū ratus per Regii: mutinaeq aggre citato agmine in bo
Regium nonielem agit exercitū: quo & bononienlibus ipsis aios excitaret aduer
Mutina sus hostilis insidias: & inoleſibus auxiliū ferret contra Bartholomæū:
 uel contra Borsii potius: cuius iductū Bartholomæus oia moliret: Puta
Pherdinā bat. n. Borsius ubi Immoia potiret: facillimus seſe bononiā actus: i diti
Florētini onē suū. Galeacius ubi bononiā cū maximo ciuiū applauſu eſt ingreſſus
 curauit apud ois magiſtratus: urbiſq; primores hſe ofonē. Qui ubi oēs
 a lacriter cōueniſſent: eos hortatus ē: neq; ſibi neq; a Bartholomæo: nec
Imola ab aliis ullis uiribus timēdū exiſtimaret. Nō. n. ſe modo: ſed etiā Pherdi
Bartholo mandū regē: & florētinos: & ceteros quoſq; ſocios bononiēſibus auxilio
mæus col ſemp fore: modo ſexū ipſi ad publicā utilitatē dignitatēq; cōuenirent: &
lio cōcordiā alerēt. Quæ tāta cū maieltate: & ornatu uerboq; locutus eſt: ut
Frederic eo oibus nō minus eloq; nia: q; ſapia uniuerſos principes āteire iudicaret.
comes ur Tantū uero in eoz animis excitauit erga ſe beniuolentiā: ut in oium ore
binī honorifice: & incredibili quadā cū obſeruatiā uerſaret: nec aliud q; mal
Rubicon lent: q; uni Galeacio Mediolanēſi duci gratificari oia. Rebus ita apd' bo
Caſtroca nonieſes cōpoſitis mouet illico iſteſtis ſignis Immoſ uerſus: quam Bar
rum tholomæus iā obfederat. Iungitq; ſibi renouato ſt ipēdio Fredericū ſere/
Fauentia tranſiſs. n. quod ſtēdiū ſub Frāciſco pſe mæruerat: eo ſunctus iā erat.
Sabbaudi At Bartholomæus collio lōge ſecus q; ſperarat: ſibi accidiſſe intutus obſi
enſes dionē ſoluit primo ad Rubiconā nō lōge a caſtrocaro: dein uero ad fauē
Sabbaten niae ſuburbia ſe recipiēs. Nihilq; oium magis cauebat: q; pugnādi neceſſi/
ſes tatem: quā ipſam eſſugere tandē nō ita potuit: quin ingēti cū derrimen/
Sabbati to: ac dedecore intra diſcillima ferrariēſis agri ſtagna ſe tutaretur: & ita
montes coactus eiſdē Borsii. Venetorūq; interuētū ſolueret oēm belli ſuſpicio
Allobro nem eodē reſſuſus re inſecta: unde modo egreſſus maria uidebatur: ac
ges mōres ſubiugaturus. Cum hæc a Galeacio geritū in flaminis. Sabbau
ager no diēſes: quos ſabbatēſes licet a Sabbatis mōribus: atq; allobrogas appella/
uarienſis re: rati ſibi opportunitatem: oblatam agrum nouariēſem hoſtili manu
Hylātis adonuntur igni omnia: ferroq; ualantes. Quæ quidem re factum eſt:
dux ut dux Galeacius raptim regrederet: ſabbauēſibus occuſurus: quos
Carolus breui oēs & reſſit: & uicit nō nullis eoz oppidis aliis direptis: aliis ex
rex pugnat. Quæ tamē oia illis pacē petentibus perbenigne: amiceq; reſti/
Blāca iſa tuit: & Hylātē ſplendidiffima Sabbaudiēſi ducē: Carolocinata rege
ruia dux francoz affinitatem cupidius petēte Blancam filiā eiſ filio Sabbaudiz
Filiber duci Filibertho iunxit matrimonio. Cum hæc tā multa tāq; & uaria: &
nus dux præclara: & belli: & pacis tam breui tempore a filio Galeacio duce geſta
Galeaci aīo uolutaſſet Blāca maria mater: cum certe digniſſimum cenſuit: qui ſe
us dux tam diſciliſ tanti imperii gubernādi prouincia liberaret. Ad quod obeū
Blanca dum eo magis adducebat: quod diuino quodam ſomno iam præſagi/
Ma. dux ret ſe nō admodum diu futurā in uiuis. Sōnia autē fuit huiuſmodi. Cū

post castigatissimū cū multa sobrietate ieiunū soluta iesset in somnū ap-
 paruit ei quā getissime dormiēti (ita. n. uidebat) dux Frāsciscus (sportiam:
 quē uel mortuū uoxor pudicissima æque amabat: atq; uitā suā. is i hęc
 uerba eam adiū uisus est. Blāca Maria qua mihi i uita iucddius nihil fuit:
 iam quiescendi tempus aduenit. Nō multo post una futuri sumus. in il-
 la cælesti patria: ubi omnia sunt plēa trāquillitatis: & gaudiis sempiterni
 Tuæ de me pientissime orationes apud clāmentissimū humani gene-
 ris redemptorem exaudiri meruerunt. Vides ornatū mē: ac uultus hila-
 ritatē. Nihil triste apud me est: nihil lugubre. Apparuerat enim i habitu
 ducali: habereq; uidebat supra caput auream illā coronā: quā Ladisla-
 us nobilissimus rex siciliæ dono miserat ad Philippū Mariam ducē. Pro-
 sequebat deinde: suspice ad dexterā altius. Cōtēplareq; illud sydu: q; mul-
 tis illustrat stellis. Hęc āgeli sunt: quoz tu comitatu tolleris i cælū. Cum
 primū sydu id apparuerit: itinere te accinge: Nō enim tibi diutius labo-
 rādū fuerit. Itaq; tū: tamq; difficilis imperii gubernacula trad Galeacio si-
 lio: q; tibi monēdus est: ut pacrimōia igeni sui gerat oīa moderate:
 neque rei cuiquā magis cōfidat quā deo: q; iolus eū iuenit. potest reddere:
 que icolumē. Nam humana cūcta præsidia uana sunt: nulliusq; momen-
 ti. Coniiciatq; oculos ad coronā: quæ paucis post ānis ei debet: si iusticiæ
 maluerit: q; cupiditati studere. Quibus dictis & ipse euanuit: & blāca som-
 no est soluta: secū igit ipā cōsideras q; dormiēti apparuerāt: nihil sibi cū i
 somnis: q; græci enyphnia uocat: esse iudicauit: nec item cum ui-
 sis: quæ sunt: cum hac duo genera nihil post somnum phantasmata
 portendat futurum: sed aut esse somnum hoc est onerosi: aut
 uisionem: quod horama appellatur: aut oraculum potius: quem
 chresmon græci nomināt. Et omnia quam accuratissime dis-
 quirens non difficulter cōiectauit: tria hęc genera ad futuras actiones
 referri oportere. Itaq; admōito filio Galeacio p iussis paternis nihil ex ea
 die aliud curabat: q; ea omnia q; ad aīæ salutē spectabant. De qbus qdem
 rebus quoniā satis multa p tempore sum: atq; loco antea locutus: iustui:
 maioriq; nimio sine imponēdū cēseo nobilissime dux Galeaci: cū bene:
 atq; pbeate cū sanctissima tua matre blāca Maria actum sit: psertim cum
 nihil unq; optarit i uita: cuius nō se uiderit affatim adeo cōpotem factā:
 uiam decessio magis metuenda foret in tanta humanarū rerū mutabili-
 tate: q; accessio expectāda. Itaq; soluta aliquando aduersæ omni cuiusq;
 rei sollicitudine: & formidine bonitatis suæ: pietatisq; pēis euolarit ad cæ-
 lum. Quāta p deum imortalem cum animi æqitate arbitremur regiam
 nostrā migrasse ex ac caliginosa uitā in serenū illud cælesteq; domici-
 lium i tanta ciuium oīum: & populorū bentuolētia: fide: cōcordia: obser-
 uātia: quos æque amauit semp atq; uitā ipsā. Quamobrem etiā mori
 ens nō definebat mediolanēsem populū iter cæteros tibi præcipue com-

Ladisla-
 us rex
 Sicilia
 Philip-
 pus Ma-
 ria dux

enyphnia

phantasmata
 onerosi

Mediola-
 num

médare. Idq; iterum atq; iterū. Id unū dūtaxat pinde adq; suspirās: q; me
diolani diem obire ppter ingrauescētem uim febris nequisset. Illud autē
i primis addebat pmagnae sibi esse cōsolatiōi: q; foret relictura te filiū pi
entissimū nō ducē solū ac principem tāti: & tam florētis iperui: uerū etiā
beneficium: clamētissimūq; patrem illustriū tuorū frūm. Quare cū itel
ligebar iam sibi ad hāc humanā felicitatē nihil amplius optādum esse in
uita: nihil etiā sibi ducēdū esse itē pestiū: nihil imaturū: quo diutius iter
homines laboraret: nec n. se corpore moriturā existimabat mulier sapiē
tissima: quae supstes foret i liberis: at animi i immortalitate nō se prius frui
didicerat: q; in illius conspectum puenisset: ad cuius imaginem: & simili
tudinē nouerat se creatam. Igitur ut rem tātam breui oratiōe comple
ctar: nō mortua est: sed uiuit mater tua princeps illustrissime diua Blāca
Maria: quae commutata hac temporali uita cum sempiterna illa iam id
praemii i caelo adepta est: q; usq; optaret: cum esset in uitis. Frui p praesen
tia: fruitur uisu corā: fruitur consuetudine: & colloquio humani generis
redemptoris. Hunc rogat: hunc orat: hunc praecat: ut tibi semper in om
nibus rebus: actiōibusq; tuis & propitius adsit: & adiutor: teq; dirigat af
sidue i uiam iusticiae: atq; pietatis. Quae cum ita sint: a quo nobis animo
ferenda est hāc omnis uel naturae necessitas: uel uolūtas diuināe mentis.
Nam ut nullū malū sit natura: ita qcquid ab deo est: id bonū certe & que:

atque salutare ducendum esse nemo sanae mentis ignorat.
Frāfici philēphi oratio funēbris pro Magnifico ducali Senatore: & cla
rissimo equite auro Philippo borhomaeo Comite harona.

Edifficile mihi profecte: & apprime laboriosum oblatum
esse dicendi argumentū: n̄ intelligo uiri excelentissimi: qui
cum ipse consolandus sim: uos consolaturus aduenerim.

Quid enim non admodum doleam: atq; ingemiscam Phi
lippi huius borhomaei splēdidissimi uiri obitum: in cuius

uita permagna erat bonis omnibus spes reposita. Quare cū publicū: &
cōmūe quoddam perfugium: atq; praesidium e medio uideam esse sub
latum: iure mihi dolendum possum existimare. Itaq; merito liber mihi
exclamare. Oh duram: & inuitabilem naturae humanae necessitatē: cui
nulla nostra remedia aduersant. Oh iexorabile: & imitē hominū sortē:
quae tum oprimis maxime: cū nullas abs te putamus ipendere insidias:
Sed quo feror demēs: leuaturus accersor nō exasperaturus acerbitem
ctu dissimū uulneris. Vinciat igit: obstrigaturque omnis animi dolor ra
tionis custodia: ut quem denique tempus tollet omnino: eum iam hinc
feder prudētia: & cōsiliū. Nam animus perturbatus ita sese abhorret:
ut recte iudicare nihil queat. Et quoniam uulgo putant non esse humā
tatis solum: sed etiā iusticiae lugef plurimum eius mortē: quem pluri
mū dūxerimus: quae adduci possint istiusmodi maroris causae: uidef

Perora
tio

Philippus

borhomaeus

Comite harona

Comite harona

Philippus

borhomaeus

Comite harona

Comite harona

Comite harona

Comite harona

Comite harona

Comite harona

Comite harona

Comite harona

Comite harona

dicendum paucis. Namq; hæc diligentius cogitanti mihi offerunt quin-
 q; numero. Aut. n. dolemus nostra causa: quod existimemus ex alterius
 morte magnis nos quibusdā priuari comodis: aut illius causa: quoniam eū
 opinemur uitæ huius suauitate amittere: aut q̄a arbitremur mortē sine
 acerbissimō dolore accedere posse nemini: aut qd̄ uereamur fore: ut ani-
 mus ip̄e iterreat una cū corpore: aut ppter futuros apud iferos cruciatus.
 Et dolere qd̄ nostra causa hominis est sese amātis: nō alterū: ob eamq;
 rem neq; magnanimitas: neq; liberalis: qn̄ potius ignaui prorsus nulliusque
 uirtutis. i morte aut q dolor isse potest: quæ simillima somno ē adeo:
 ut diogenes ille cyō solutus i somnū atē aquā moreret. ueluti iocabūdius
 dixerit fratre sorore anticipari. Nā eadem uia: atque ui & mortē: & som-
 nū fieri acutissimi philosophi tradidere. Sed ut somno ita etiā morte ne
 sentiētes quidē corripimur. Qui uero cēsent animos simul cum cor-
 poribus iterire: hi sane cū maxime uidēt uiuere: mortui sunt ne ea scili-
 cet morte: qua huius uitæ cursum munusque explemus: neque: ea qua
 peccato morimur: & deo uiuimus: ut s̄quit Apostolus: Cōsepulti enim
 sumus cū illo: p baptismū i mortē: sed ea potius: quæ est peccati: de qua
 etiā scriptū legi: aia quæ peccat: ip̄a moriet. Futuri aut apud iferos cru-
 ciatus illis horēdi sunt: q̄ semetip̄os cū uiuēt hāc mortale uitā: p omne
 flagitiū inanitatēque genus quæ scēdissime uolūtātū. Nō Philippo bor-
 rhomæo: cuius inuieria m uitā plenā fuisse honestatis: & officiū nostis
 oēs. Quis: unoi Philippo cōtinētor: quis modestior: quis cōstātor: q̄s
 i omni re moderatior. Nā & humilitate: & beneficētia semp quāta fuerit:
 nemo est: quē lateat: & nō mō nemini unquā iniuriā itulit: sed ne cuiquā
 isseret: os ope: opaq; curabat. Religiois eius: & pietatis studiū ne parietes
 quidē ipsi ignorant. Intellegebat eim homo prudētissimus nō esse i hac
 mūdāna uita patriā nostrā: sed i cælo. Et quādiu hic pegrinamur: opor-
 tere nos meminisse illius patriæ: ubi nostra māsio futura sit sempiterna.
 Quare ut ab cōtagiōe peccati: & maleficio abstinebat: ita die: nocteq;
 aliud nihil neq; agebat: neq; cogitabat quam prostratis: & cōculcatis tur-
 bulētissimis animi motibus: ad illius se uoluntatē componeret: atq; con-
 firmaret: ad cuius imaginem: & similitudinē factus esset. Nullius in quā
 nūc supplicis est obiectus inocētissimus: & optimus uir Philippus Bor-
 rhomæus: sed illis frui s̄ p̄mis: quæ in cælo his p̄posita sunt qui dum i
 huius uitæ curriculo se exercent: quam minimā sibi societatem cum cor-
 poribus esse sinunt. Nā quā mihi fabulet quispiā uitæ suauitatē? Quæ
 nā est i hac pcellosa uita suauitas: quæ trāq̄litas: quæ reges ulla? Quod
 si quam tandē suauitatē deprauata hominū ratio sibi sinxerit: non tam
 eius accessio ulla optanda fuerat in Philippo: quā metuenda secessio. Im-
 plerat iam quitum ætatis & quadragesimum aū ualitudine prosa: &
 eadē integritate sensuū: qua ab inēdēte adolescētia semp fuit. Bona uero

Quinq;
lugendi
causæ

Prima cā

Secūda cā
Dioge-
nes cyon
Philoso-
phi

Tertia cā

Aposto-
lus

Quarta
causa

Human-
tas
Beneficē-
tia
Religio

Philip-
pus Bor-
rhomæ-
us

Vitaliāus

Philip- externa quæ animo bene instituto erāt maiora alia expectanda? Natus est
 pus dux Vitaliāo p̄re uiro in omni genere laudis p̄batissimo: quo uno illustrissi-
 Vitaliāo- mus ille & sapiētissimus dux Philippus uix habuit ap̄ se q̄q̄ aut carius:
 rū origo aut sp̄lendidius. Vitaliāoq̄ aut originē alius siq̄s repetere uoluerit: iūctet
 Vitalia- eā manare a Vitaliāo atq̄issimo totius Venetiæ regē: a quo etiā ip̄o fluxit
 nus: rex se comptū est sanctissima Virgine hāc iustiam: cuius sacratissimū nomē
 iustina p̄tor religiosisima monasteria i uniuerso p̄pe orbe terrarū celebrat. Sed
 Philip- ne curiosius q̄ par ē: uetera cōiectemur: & ut reliquas etiā affinitates pro-
 pus Bor- pinquitates: necessitudines: quæ sunt lere innumerabiles: breuitatis gra-
 rhomēus tia prætereamus: reliq̄: ut oēs scitis: nobilissimus uir Philippus borrho-
 Rulcōes- māus filias tris: easq̄ pudicissimas: filios uero duos. Nōne ex illarū hone-
 Comum- stissimis matrimonii tris sibi clarissimas potētissimasq̄ familias perpe-
 Viceco- tuo affinitatis: ac beniuolentiæ uiculo cōiunxit. Rusconeos comi: Viceco-
 mites mediolāi. Parmæ autem rufos. Nam ex huius Iohānis cōiugio or-
 Mediola- natissimi egres aurati: i quo uno patritæ autitq̄ uirtutes mirifica resur-
 Rufi- gūt: Magnificos carpi dominos habebat affinis. De Vitaliāo autē ingenti
 Parma spe puero: quē hic præsentem lugubrēq̄ uidetis: nōdū p̄ artem ei licue-
 Philip- rat aliā curā cape: q̄ id p̄stat: ut & fratris: & sui q̄ similimus foret. Quid ei
 pus loquar de patriæ sp̄lẽdore: q̄ qualis q̄tuq̄ sit satis: sup̄que patet: cum de
 Patauū eius maioribus sum locutus. Nā siue Patauinū Philippū dixerimus: siue
 Antenor mediolanēsem: patria natus est & uerere: & i primis iclyta. Nam patauū
 troianus antenor cōdidit: q̄ q̄d iacet iter alpes: & sinū adriaticū magna
 Alpes sua cū laude subiugauit. Mediolanū uero ab Heduis. Gallisq̄ trās alpinis
 Mediola- cōditū esse cōstat: q̄ ipsum nomē accepit ab urpe priūca illa: & nobis Me-
 num diolano: quæ i xanthonibus adhuc extat. Quātū autem Mediolanēsem
 Hedui hāc urbē fieri oporteat: ex eius rebus tam multis: & tam præclaris cū su-
 Galli perioribus sæculis: tū nostra etiā tempestate assidue gestis nō obicure iu-
 Xāthōes- dicari potest. accedūt opes: & amplissimæ facultates: q̄bus cæteris Medio-
 Angleria- lanēsisibus oībus post ip̄os principes sup̄ior philippus erat: atq̄ habebat.
 Harona- Dominabat enim nō angleria: & haronæ solum: cuius erat Comes: sed
 Mūcipia- aliis quoq̄ nonnullis municipiis: & castellis. Quid enim meminero: uel
 Castella- milinæ: uel senatorii ordinis isignia: q̄bus a diuo principe nro p̄pter exi-
 Pompe- mias eius: illustrisq̄ uirtutes ornatus est. Quā uero carus esset: & p̄uicun-
 Honos- dus uniuersis ciuibus: atq̄ pegrinis: ex p̄sentis funeris pompa licet aiad-
 Vtilitas- uerterē. Quid si duo maxie i oī rep̄ expetūf: honos: & utilitas: i q̄bus ip̄is:
 Voluptas- pmagnā posita uoluptatē rentur: q̄d um Philippo defuit in tantis uel su-
 Philip- is: uel fortunæ cōmodis ad uitæ suauitatē. Tēpestiue igit̄ excessit ex hac
 pus uita turbulētissima in eā p̄fecturus uisā: quæ nulli est mori: nulli muta-
 Mors- bilitati subiecta. An fortassē nescimus: quo diutius uiuitur: eo magis
 Aristip- peccatur: Itaq̄ oprāda profecto est ea mors: cuius iteruentu sit: ne culpa
 pus reddatur quortidie cumulatio. Quod si Aristippus uoluptarius ille

Cyrenai^{cus}: quo uitæ cōfuleret: q̄quid **num mortui** ferebat **securi** **abie** **cisse** fertur: nos: quo uitā possideamus æternā: miserabilem uitam hanc: atq; ærumnosam: quæ & caduca est: & lubrica: & incerta: tātū ducēdā arbitramur: Cupio: iquit Paulus: dissolui: & esse cū Christo. Quis uero cū Christo futurus sit: ubi se minus eius imitatore gesserit: Quod si ille nra cā mori uoluit nos: ppter nos ipos dubitemus mori? Nec ei ea mors mala esse ullo pacto pōt: q̄ ubi aduenerit: oī malo nos liberat. at dixerit q̄piā qd' uitā tollit: nō malū esse nō pōt. Nec illud rursus i bōis nō ē habēdū p qd' uitā adipiscimur sempiternā. Nisi boni plurimū esset in morte: nūquā dixisset sapiētissimus ille Dauid. Preciosa i cōspectu domini mors sanctorū eius. Quod si beneficio Mortis terrestri hac omni mortalitate: p̄urbatōibusq; exuri immortalitatē simul cū trāquillitate iduimur: si ne resurgere quidē licet: nisi animi a corpore separatio atēc esserit. Nolimus p deū immortalē: nolimus mortē i malis ducere: quæ aut ē optima: aut optimorū bonorū causā. Itaq; ponēdæ sunt lachrymæ: reprimēdi gemitus: & animi dolor sedādus penitus. Nā cū omnis perturbatio grauis sit: omniū tamē molestissima est: & p̄nciosissima **ægritudo** **cuīus** **ui** atq; impetu sape factū legimus: audiuius: uidimus: alios i ægrotationes i curabilis icidisse: alios furore: infaniaq; correptos: alios sibi manū cōsciūisse. Et ne plixius nostra protrahatur oratio: prudētissimus ille mihi uideri debet: q; naturæ legi nō aduersat: & æquo aīo fert necessitatem.

Quæ qdē oīo habita est i tēplo Dni Frācis. xiii. kalēdas semp̄bris anno a Natali xp̄iāo Millefimo quadrigentesimo sexagesimo quarto. Francisci Philelphi oratio funebris p magnifico eqte aurato ducaliq; Senatore Stefano frederico todeschino.

Vamquam nō obscure futurū aīaduertam. illustres uiri & amplissimi p̄fes: ut mea hac omnis de Stefani frederici todeschini obitu hominis sane & præstātis & magni tumuluarīa cōsolatio non tam p̄suasionis apud uos locū quam impetitudinis cōsequatur: uolui tamen in hac uehementi ac ppe cōmuni omnium uestrum acerbitate pertinacius eoz uoluntati refragari: qui apud me & auctoritate & gratia ualere plurimum: & possunt & debent. Nam si alia etiam omnia quæ huic tātō tam pio: tam singulari tam eximio muneri pernecessaria sunt mihi adessent: quæ certe adesse nequaquā sentio: duo tamen sunt: quibus nō temere a dicēdo nō deterreo. Quo enim pacto aut ausit aut speret q̄piā cōsolari alios: qui uel i primis cōsolādus ipse sit. Nō enim possum nō dolēte & grauius & permolestē ferre eius uiri obitum: cuius uita tū nostro diuo principi Philippo Mariæ anglo suauissimis suis moribus periucūda tum bonis omnibus grata. Quippe qui intelligerent cōmune sibi quoddam: & firmissimum patrociniū p̄sidiū opem inieciū salutepositam ac locatam.

esse: his igitur non absurde cum officii aut auxilii quicquid uel aduersus uel
 secundis in rebus suis desiderant. Virgilianum illud liceat crebra memoria
 atque lachrymis usurpare. Quis te palmure deorum erupuit nobis? Quod
 autem secundo loco me ab huiusmodi oratione magis atque magis de
 hortatur: est recentior & inusitatus dolor acerbi uulneris: cui si mederi in
 tempestiue studeo: uereor ne uim doloris aggruata potius quam uila ex
 parte leuem: faciam: tamen necesse est quod imperiti medici nonnunquam
 solent: quibus grauius ægrotantes curandos acceperunt: ueriti ne si diutius
 tardaret fore ut morbus & inualecat: & incrucescat magis: non graues so
 lum sed etiam picuolas curationes adhibent. Et ita fit fortuna quadam ut quam
 sana ratio desperarat: temeritas bonam sæpe ualitudine afferat. Nolim autem
 miretur quicquam si in hoc subito & repentino dolore ac luctu subita quoque
 & repentina nostra erit oratio: sapiatque Demaden magis quam Demosthe
 nem. Ex tempore enim mihi dicens fuit nullo apparatu nulla præmedi
 tatione nullo ordine uti licuit tanquam tumultuarius Miles in aciem de
 secundo. Magna profecto iactura nobis: & ea poene intollerabilis patres am
 plissimi in huius Magnifici & excellentis uiri Todeſchini obitu facta est:
 Amisimus ei cum quod nullius officii: nullius bonitatis nullius erat uirtutis
 expens. Nam cum ab ieune ætate accepisset duas esse uirtutes ac uias hominum ad
 minus propositas quarum altera per temporales actiones: altera quæ in con
 templandis æternis rebus uersatur perueniretur ad deum non solum ut sci
 ret: sed longe magis ut saperet operam omnem suam industriam omnem
 diligentiam accommodauit. Memoria enim tenebat quod Iob uir sanctis
 simus loquebatur: pietatem sapientiam esse: malis autem abstinere scien
 tiam. Nihil uero magis esse ex media pietate quam deum colere: quippe
 qui & uera & unica sapientia sit: & omnis rerum temporalium scientia
 ab ipso manat id quod tum alii nonnulli tum apostolus Paulus plane
 docet: inquit. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ: alii ser
 mo scientiæ secundum eundem spiritum. Quamobrem non solum
 has nobiles inferiorisque uirtutes prudentiam: iusticiam: fortitudinem:
 temperantiam egregie in omnem uitam sequutus est Todeſchimus: sed
 multo magis atque magis sapientiam ipsam. Intelligebat enim per hu
 iusmodi temporalium rerum cognitionem: & humanæ turpitudinis
 fugam iter sibi quoddam parari ad immortalem deum: quod tamen se
 nunquam esse ad eum omnino deducturum: nisi & pius ipse se & illi
 us incomprehensibilis & ineffabilis maiestatis indefessum obseruatio
 rem cultoremque præstitisset. Itaque nihil tanti faciebat quanti diuinam
 religionem. Ea se recreabat & reficiebat: ea se dies noctesque oblectabat: nec
 illorum quicquam aut omittebat aut præter mittebat: quæ sacrosancta
 christiana fide præcipiuntur. Tunc se sancti & boni uiri officio maxime
 fungi arbitrabatur: cum nihil quod a diuina lege abhorreret: sed quod

Demads
 Demo
 sthenes

Iob

Paulus
 apostolus

las plumeque uidisset: facitaret. Prædicare palam consueuerat quod
 Pausanias plistonatis filius: cupiam olim responderat: leges uiris non le **Pausanias:**
 gibus uiros dominari oportere. Et quoniam omni in re deum semper
 ante oculos poneret: cui nihil occultum esse iudicabat: nihil erat eius si-
 de constantius nihil certius nec promissi pœnitebat unquã: Eam, in pro-
 mittendo grauitate utebatur & ita metiri omnia ac cõspicere: studebat:
 ut nemini unquam iniuriam faceret. Quai re illud regis Agefilai mini- **Agefila-**
 me pbat: cui cū quidam aliquãdo diceret. At pmissisti: eodemq; sapi **us rex**
 us reuolueret. Ita mehercule pmissi iquit: si istud quidẽ est iustũ: sin au-
 tem iniustum locutus sum non pmissi. Nihil enim neq; pmittendum
 neq; ullo pacto per simulationem dissimulationemue dicendũ esse cen-
 sebat: quod a iusticia honestateque foret alienum. Itaque Agin illũ: quẽ **Agis.**
 lacedemonioꝝ ultimum regem pdidere: mirum immodum laudabat:
 qui cū parentes ut quippiã per iniusticiam sua gratia ageret hortarẽtur
 ac rogarent. Vbi aliquandiu contraxisset & illi nixius urgeret ait: Quã-
 diu apud uos fui nullam tenebam iusticiæ notionẽ. At posteaquam me
 patriæ tradidistis huiusq; uiribus itemque iusticiã atque pbitate p uiri
 li parte istituistis: hæc enitar: & non uos sequi. Et quia uultis me quæ op-
 tima sunt agere: optima uero sunt: quæ iusta fuerit: cū hõĩ priuato tum
 ualde magis picipi: quæ uultis agam: quæ dicitis missa faciam. Nõ igit
 imitari quenquam oportet: si tanta cum æquitate moderatione & absti-
 nentia ius omnibus diceret: si nullius nec precibus nec opibus a iusticiæ
 & pietatis regula dimoueri unquam potuit: adeo erat & magno & inui-
 cto & elato animo: ut nulla earum rerũ cupiditate caperetur: quas uul-
 gus maxime haberet i prio: Quotus enim quisquã est: qui si cui negotio
 procuratiõne præfuerit: nõ iure possit repetendæ accessi: nequaquã
 hi cū aĩmo secũ reputat: quod & prudẽter & uer Alchanes thelecri filius **Alchæes**
 aliquãdo respondit. Nam cum quis percunctaretur: quã obrem a mese
 nitis munera nõ accepisset: Quoniam si accepissem iquit: leges pace frui
 nequiuissent: At cum Thodelchinus ei a nostro humanissimo principe
 magistratui præfectus esset: quo nullus alius iter iũbres liguresque om-
 nis neque maior est neque illustrior: Quippe quod eius diciõĩ iurisque
 reddendo omnes sacerdotum omnium dignitates: quæ permultæ aplĩ
 sumaque sunt: subiiciuntur ac parent: non modo a nemine munera un-
 quam accepit: sed eos etiam pro sua grauitate acerrime castigabat: Qui
 uel post iudicatam causam disceptatiõemque omnino compositam &
 trãquillam huiusmodi aliquid sibi detulissent: Existimabat enim homo
 prudentissimus decere iudicem & magnum uirum non corruptela for-
 lum sed omni corruptelæ & auariciæ suspitione uacuum esse. Proindeq; **M. Curi-**
 & M. Curi factum: quia a samnitibus aurum dono missum noluisse ac **us Phori-**
 cipere: non poterat: non probare: & quod Photion atheniensis his respõ **on**

Alexáder
rex

derat: qui centū ad se talenta donaturi attulissent: laudibus ad cælum ex-
tollebat. Nam cū rex Alexáder regale id pulcherrimumq; munus ad eū
miseret: nūcios rogauit photion qd tādē ī toto artheniesiū numero se so-
lū alexáder ea pecunia donaret: q cū respōdissent: quoniā solū ipsum ale-
xáder duceret: & bonū & æquū uirū: pind ait sinat me: & uideri & esse ta-
lē. Quis igitur heu talē & tātum uirum non iure nobis ereptum doleat:
pseritū ac turbulētissima tempestate cū eius tū præsētia tum uirtute
maxime opus esset. Nō enim is erat: qui titanum: ut ita dicamus ac gigā-
tum genere se natum existimaret. Nam qui ex illis ortū sibi uēdicarent:
perpetuas cum deo inimicitias gerere: ab eoq; puniri nō dubitabat. Sed
quod iustis omnibus inocētibzq; uiris cōmūc est: & ab deo se certe opi-
nabāt: & ad deū reditū sibi facilem expeditūq; patere. Nos enim dñi colo-
niā inferiorem hūc orbē incolere: quia & coloniæ ciuitatū illaz a quibus
missæ fuerunt: & iura & leges seq; obseruareq; cōsueuerint: itidem & nos
dñinæ iusticiæ atq; pietati lege cælesti obstrictos esse. Quod si religiose
castæq; tueremur: breui fore: ut tanquā ex laboriosa quadā peregrinatio-
ne atq; exilio potius q̄ carcere ex ac mortali uita moleq; corporea ī ciuita-
tē patriā ī cælestē libertatē ī beatitudinē sempiternā reuocaremur. Itaq;
stultos & insanos appellabat: qui uētri & somno dediti: q uel inanibus uel
turpissimis obnoxii libidinibus: nec unde uenissent: nec quo reditūm
forent: nec qui tandem ipsi essent cogitaret. Nec enim uos corpus esse: sed
aliquid maius corpore multoq; præstātius & diuinus. Nā minime dici
frustra uos ad dei imaginem creatos. Præterea nūquam ignorauit an-
quā illud siue dei: Apollinis: siue sapiētis alicuius dicere maluerimus: &
apud omnes celebratum: grauissimūq; præceptū. Noscete te ipsum. Nam
aliud nihil esse interpretabāt seipsum noscere: q̄ ut & animū suū esseqim
mortalem: & corpus mortale quīsq; cognosceret. Quæcūq; igitur age-
ret: quæcūq; diceret: quæcūq; deniq; cogitaret ad immortalitatē animi:
ad beatam uitam: cælestemq; referebat. Memierat quod Simonides pœ-
ta Pausaniæ regi lacædemoniorum consuluerat se hominem esse. Memi-
nerat bonorū mortē nō esse interitum omnia dissipantem: atq; delentē:
sed uel separationem quandam animi a corpore: hoc est immortalis uitæ
a uita mortali: uel sempiternum somnum: ut Plutarchus ait. Tam diu
autē sempiternum: quoad cælestis illa ruba ifonerat. His igitur cogita-
tiōibus Todeſchīnus utens: ac sese per omnes humanas: ac diuinæ uirtu-
tis modos exercens: & deo carus: & hominibus admirādos est redditus.
Nō enim sine quadam diuina dilectiōe: atq; benignitate tātā ī huius sæ-
culi fluctibus: ac naufragiis p̄ſperitatē ad ultimam usq; diē expertus
est: & eā certe prosperitatem propterea firmam: atq; immutabilē: quod
omnia deo: & non fortunæ: quod leutychides etiam ille primus mone-
bat: semper credidisset. Qui enim spem suam in deo collocat: nunq̄ se

Agis

Simoni/
des
Pausias

Plutar-
chus

Leuty-
chides

sua fallit spes. Respicit semper deus pios: & iustos hoies: eosq; nō modo
tuet: sed rebus secundis oibus auget atq; amplificat. Vex quid caelestia:
quaeq; supra nos sunt: pluribus cōseclemur: Quāti esset hic uir florētis-
simus faciūdu: satis nobis illustrium uirore: laudatissimarq; uirtutū
optimus estimator: p̄miatorq; ostendit sapientissimus princeps noster: q
ubi mirabili illa sua acutissimi ingenii ui: & diuino quodā mētis aspectu
oīa diligentissime rimatus penitus p̄spexisset: nihil in eo esse qd' minus
fidē: & integritatem sapiēter. Quē adhuc infans a patre summo p̄mice
ad se se instituendū: formādumq; acceperat: non aliter semp apud se ha-
buit: & omni honore dignatus: p̄secutusq; est: q̄ uel chironē: uel phoeni-
cem Achilles tradidit: nec id quidē ab re: animaduertebat enī in Todeichi
no facilitatem: humanitatē: & modestiam singularem: mirificam animi
constantia: atq; magnitudinem rege gerendarum intelligentiā nō uulga-
rem: eximiam grauitatē quadam ingenua comitate condita: p̄cipuā
innocentiam: egregiā equitatem: fidem incorruptā: pietatem: inauditam.
Quae certe singillatim oīa: aliaq; per multa: dū mecū ipse considero: nō
possum equidē eius obitu: nō uehementer moueri: angī exueruari. Nec
stoicis assentior qui quod natura fieri nō potest: agnitudinē omnē amo-
uent: non enim sum animo perfractor: saxo: ferro: adamantino. Verū
cum rursus expendo me: & qua cōditione nati omnes sumus itueor: fa-
cile intelligo huiusmodi omnem dolorem frustra a nobis suscipi. Quid
enim per immortalē deū tantopere mouere nō debet: Nō uolumus cū
natura pugnare: Quae tāta demētia nobis est: Quae deliratio: Quae tā-
ta demū infania: An illud: quod græcorū sapientissimus apud Homerū
ulysses loquit: nunq̄ audiuius. Nihil homine ifirmius tellus aīalia nu-
trit: Inter cuncta magis. An qui mortales nati sumus perinde atq; dei si-
miles qui potius supra deū. (Nā deus ipse mori etiā uoluit:) ueluti cum
deo ipso quo immortales futuri sumus: contendere audemus: an ignora-
mus nō in hoc terreno ceno: sed in caelesti illa: & triumphali gloria in-
mortalitatē parari nobis. Homo enim: ut inquit Plato: nō terræ: neq;
mobilis plāta ē: sed celi: cuius caput: in quo mētē: & rationē: & intellectū
posuit. Et ex quo reliquū corpus uersum ad terrā p̄deat: ueluti radix sit
erectū ad cælū. Quid præterea hæc uita: quae tot tēpestatibus: tot nau-
fragiis: tot incendiis: tot ruinis obnoxia crummosa plane mors est: adeo
delectare nos debet: ut cum eius ergastulis: & uinculis nostri aliqui libe-
rantur: flere: lamentari: lugere nō desinamus. Non miuria illud prudētis-
simi ducis Epaminōdæ dictū uideo a ueteribus laudari: qui cū tempo-
re leuistricæ cladis audisset bonū quendam & fortem uirgē animam ef-
fasse. O Hercules inquit: quod oculum uir hic nactus est: ut inter tot ne-
gocia: ac turbationes p̄egrotationē ex hac uita discesserit: discessit in quā
Todechinus ex hac mortali uita atate iam ultima mente sana: & sensi-

Chiron
Phoenix
Achiles

Vlysses

Plato

Epami-
nondas

bus integris: post omnia: quæ externa uocatur bona i medijs totius Italiae pcellis: ac fluctibus. Et ita discessit ut quoniam bene: ac beate uixerat: mortē: quam inuocare nō cogere: felicissimā sibi duceret. Nam cum sciret cum male uiuere: qui semp i uita fore se putaret: ita boni animi semp studuit: ut nihil ei inopinātū posset accidere: & mortem ipsam quando cūq ueniret nō inuitus expectaret. Quibus quidē ofonibus id tandem est mea sententia assecutus: ut quod semp optarat: nūc p hanc: quā mortem uulgo appellamus: immortalis effectus mortalem deum corā aspiciat: & quod humano generi ultimū: sempiternūq bonum est: & tiero: & solido: & incommutabili: & aeterno fruatur gaudio. Quare nolimus obsecro Patres amplissimi uahementius dolore affici: quā oporteat: & qd non diu post tempus docebit: huiusmodi necessitatem aequo animo ferendam esse. Iam hinc ratio ipsa docere nos incipiat: ne nostro uideamur non alterius torqueri incommodo: & alienæ quodammodo inuidere festicitati. Mediolani in templo diui Ambrosii. M. cccc. xl.

ORATIONES NVPTIALES.

FRANCISCI Philolphi oratio de inita societate inter illustrissimos Duces Bonæ eiusq filium Iohānem Galeacium & Hercule æstensem.

Exordii
cum di
uisione a

RISTOTELES ILLE PERIPATETICVS: Qui ob singulare quandā: ac prope diuinam ingenii acrimoniam: & uarietatem: magnitudinēq doctrinæ: & diligentia præterea indefessam: atq incōparabilem inter uniuersos philosophos habitus est illustris: docet in iis præceptis: quæ ad

Alexāder
rex

Alexandrum macedoniæ regem reliquit scripta: opus esse in omni rerū publicarū genere eorum societatem constituere: qui & potentissimi sint & in proximo habitent: quo tum adesse tempestiue iuicē: tum usui mutuo esse possint. Quæ autem societas aut coniūctior: aut conuenientior aut etiā certior ac tutior q ea offerri queat: quæ maxime est secundū

Narratio
Bōa dux
Iohānes
Galeaci
us dux
Hercules
æsten.
anna ma
ria
alphōsus
æstēsis
Amplifi
catio

turam: & deum? Scimus hominem ex oibus animatibus natū ad societate: & hūc deū omnipotentē ubi creasset. in ameno illo: atq: in uicinis delitiarū: paradiso spoliū uinculo matrimonii cōtinuo munisse: atq de corasse: cū ait. Crescite: & multiplicamini: terramq replete. Sapiētissime igit atq optime gloriosissimi principes Bona simul cū Iohāne Galeacio filio Mediolanēsiū ducis: & uos itē magnifici oratores. Bonifaci aquobibe: Nicolaeq Roberthe iurisconsulte: q uos ac uice illustrissimi ducis Hercules æstēsis hic adestis: cū uobis ipsis: rum uestre posteritati consuliisti: quis p sacratissimū coniugii uinculū inoccūssimæ infantulæ Annæ Mariæ uicēcomitis: & pclaræ indolis Alphōsi æstēsis: q & ipse item est infantulus: eam hoc die initis societate: quæ utriq principatui & decori plurimo: & utilitati nō mediocri futura est. Ceterū ut rem oēm præstantissimi senatores & uos alii ducales magistratus: utriq nobilissimi

apertius intelligatis & melius: conuenerunt inuictissimi nostri duces cū
 excellētissimo duce Hercule: ut pro mutua beniuolentia beneficiisq; q̄
 plurimis citro: ultroq; collatis ad ppetuā societate utriusq; principatus
 Anna Maria ducis Bonæ filia & Iohānis huius Galeacii ducis soror con
 iugatur p legitimi ius matrimonii Alphōso Herculis ducis filio primo
 genito. Quod n. ad tantæ rei cōfirmationē: ac stabilimentū potest aliud
 sacramentum interuenire aut uenerabilius: aut incorruptibile magis: q̄
 quod in primis parentibus suo ineffabili ore statuit deus optimus maxi
 mus p cōiugii sanctitatē Nōne Christus ~~etiam p humani~~ redemptor ge
 neris in cōiugio nasci uoluit: qui ad nuptias quoq; inuitatus nō inter
 fuit mō: sed eas ornauit: ac iuuit: cum aquā uertit in uinū. Quinetiam
 apud priscam illā gentilitate quāto in honore habitū coniugium fuerit
 satis dilucide declarat nobis perpulchra illa: atq; perurbana fictio poeta
 rum: qui perhibet Cecropa primū extitisse inuentorē: auctoreq; matri
 monii: et idem facile dissimili corporis figura: quippe q̄ dimidio sur
 sum reposita: caput hōmī inferiori aut partē huius. Vertisse hūc sci
 licet uolunt incōpositam illā: & incontinentē hominū uitam: q̄ bestia
 rum more in mōtibus: ac siluis passim nullis certis neq; nuptiis: nec legi
 bus: nec domiciliis uagabāt: in usum ciuilem: atq; conjugalem. Itaq; ob
 tantæ rei gloriā Cecrops ab Atheniensibus pro deo & habitus est: & cul
 tus: a cuius etiā nomine si sunt Cecropidæ appellati: & urbs athenæ ce
 cropis. Et sunt hi sane duo principatus nō finitimi solū: sed iis muniti ci
 uitatibus: quæ nullā Italiæ potentia meruāt. Theauris uero tot: tantisq;
 abūdāt: ut & i pace oēm aliq; ornatū superēt: & si qua bellandi: ut fir: ne
 cessitas acciderit: possit & terra: & mari copias maximas: robustissimasq;
 parare. Ad hæc q̄ p̄sentes affinitates inter se conueniāt: expediam paucis:
 nec altius repetā: ne q̄ dicendo gratus audientibus esse uelim: asserā ply
 xitae ipsa fastidiū. Quattuor mihi regrēda occurrūt in quolibet matri
 monio: nec easq; in ipso matriq; ipsa ipōa pōtā: pulchritudo mo
 biditas diuina. Probat hoc tēpore nō tā in ipsa infantia: cōsideranda
 q̄ in parētibus. Nā ex ætate sunt spem de se optimā ex educandē dūta
 xat nobis p̄stare uideant. Alphōsus cū ab icyta m̄se Leonora regis Pher
 dinadi filia & alia ē: & educet: nō debet nō egregios de se fructus pollice
 ri. Est n. Leonora nullius uirtutis inops: Nam de Bona icyta duce nostra
 quæ possint laudes a quoq; excogitari: quibus ip̄a nō supet oēm hōiū
 opinione: Prætereō eius pudiciā: humanitatē: benignitatē: modestiā:
 cōtinentiā: religionē: sanctimoniā: clementiā: & omne deniq; bonitatis
 genus. Vidistis certe uos oēs: uidistis inq; quāta cū ai magnitudine: ac ro
 bore p̄ximis domesticæ cōiurationi: tumulibus illis nocturnis uel furo
 ribus potius occurreret. Quo ipso in discrimine tāto: tāq; repentino: atq;
 inopiato: & formidabili q̄ nō mites: atq; obstupefcit itrepidū: iunctūq;

Confir
matio

Christus

Cecrops

ateniēses

Cecropi
dæ

Athenæ

Cecropis

Amplifi
catio

Italia

Quatta
or i cōser

gio regrē

pbitas. i.

alphōsus

Leonora

dux

pherdinā

dus rex

Bōa dux

Myrina heroicae bonae aſum: q̄ incredibili quadā cū fiducia uoluerit arma cape:
 P̄reſilca atq; arcē egredi: manuq; cōlerere cōminuſ cū p̄diſſimis t̄ri: tam q̄ ſu
 Tomyris culēti: atq; i manib; ſceleris aucloribus: Quam ergo Myrina: q̄ Penheſi/
 Pulchri- led q̄ Tomyrin magnam iſae huic uiragini cōparemus: q̄ in tāta aione cō/
 tudo. ii ſternatione tā preclarū facinus uel ſola aggredi nō pertimuerit: Huius/
 Nobilitas modi igit̄ nata: educataq; uiragine Anna Maria talis ſponſa futura eſt:
 .iii. quae nulla p̄bitate ſperāda ſit matre ipſa interior. De pulchritudine aut̄
 pherdinā ueriuſq; uel ex hac diiudicare poſſumus & ſponſa: & ſponſum ea uigere
 dus rex formae bonitate: ut cū aēlica ſpecie quadā exſtimēſ compandi. Quor
 Alphon ſi de nobilitate utriuſq; p̄ dignitate loq; uoluerit: dies me deficiat. Nā ma
 ſus rex ternū Alphōſi genus auum refert. Pherdinandū regē manu p̄fecto ſtre
 Hercules nuum: & aīo fractū. Quid. n. memiero Alphōſum proauū illum: q̄ talis
 dux tantuſq; ſuit: ut nō abſurde cū omni antiquitate potuerit de regia maiesta
 pherdinā te contēdere: Nam pater Hercules quātam de ſe laudē polliceatur: p/
 dus rex bāt eius res clariſſime geſtae cū ſub alphōſo: & Pherdinādo regibus nobi
 Boſſius ſiſſimis: & multo clariuſ i recuperādo: ſeruādoq; patriſto auſtoq; princi
 dux paru. Quis aut̄ ē neſciūſ: q̄ta in luce uixerit ſplēdiſſimus dux Boſſius:
 Leoneluf qui oīum primuſ ducalē dignitatē ſuexit in aſeſſem p̄cipiā: Cuiuſ ſra
 marchio ter Leonelluſ marchio doctrinae ſplēdore ceteroſ ſuae aetatis principes
 Nicolaus antecelluit. At Nicolauſ hoꝝ omniū pater nulla uirtute carēſ immortalita
 marchio tis ſibi memoriā cōparauit. Annæ aut̄ Mariae genus unde origiē ducat
 anna Ma nemo eſt: quē cenſeā praeſtere: Nā maternū non ſolum a Sabbaudiēſi
 ria buſ: q̄ allobrogeſ ſunt: manat p̄cipib; ſed a Cyprioge. francoꝝq; regi
 Sabbau diēſes buſ: Paternū uero ſi uetulaſtē Sphorrianoge. in mediū efferamus: inueni
 Allobro ges tria praeſtermiſſis illoſ tantū attigamus: quos oēs & uidimus: & nouimus
 Cyprii re q̄dem ſententia in omni gloria numero p̄claroſ: atq; ſummoſ duceſ. In
 ges genio: & prudētia: atq; cōſilio Galeaciuſ nō difficulter mortaleſ oīſ mi
 Francoꝝ rabiliter antebat. Eloquētia uero ſuit tāta: ut ex eiꝝ lingua: qd̄ de Ne
 reges ſtore Homeruſ cecinit: mille dulcior p̄ſueret oratio. Inſuper rebus bel
 ſphorriā licis quantū clauerit: teſtiſ eſt Gallia trāſalpina: qua tēpeſtate uiuo ad
 Daciae re huc patre auxiliū tulit regi francoꝝ Lodouico. Teſtiſ eſt poſt patris obt
 ges tum flaminia: quo tēpore Bartholomaeuſ collio: ac ceterae tam multae
 Philippo hoſtiū uires p̄ligatae ſunt. Teſtiſ eſt ſemel: & iteꝝ extrema illa atq; opū
 Mar. dux lēta ciſalpinae Galliae regio: quā uulgo pedemontanā uocāt. In ea enim i
 Fr. ſphor gentiſ hoſtiū copiae ſuperauit: uicit: oppreſſit: p̄didit. De Franciſco autē
 tia dux Sphortia huiꝝ patre quid dignū eiꝝ memoria recitemuſ? Iſ p̄ oēm i
 galeaciuſ uictuſ aetate: & uictor ſemp̄ taleſtantūq; imperiū nulliſ hominū admi
 Ma. dux niculiſ ſed ſola ſua: immenſaq; uirtute adeptuſ eſt: & Italia uniuerſam
 Neſtor quādiu uiuixit: perinde atq; peculiare haberet in manu: in pace perpetua:

tranquillitate que seruauit. Nā de huius socero nobilissimo illo principe
& si uerecundius uerba facio: quod nō parē eius diuis meritis orationē
referre me posse intelligo: tamen nō ambigam profiteri: & id uenissimē
quidē) neniā unquā mihi neque uisum: neq; lectam *pec auditu*: qui
& belli & pacis artibus cū uno egregio dūce illo Philippo maria fuerit cō
ferendus: usque adeo supra omne humanū ingeniū fuit animo intrācto
ac sublimi: & amplo. Quod autem ad postremū quarto loco mihi dicen
dum pposueram: id omne citra utriusq; patris opes: diuitiasq; uersatur:
quā cum aliis multis in rebus: ac maximis plurimū ualent: tum in parā
do: gerendo: conficiendoq; bello necessarie sunt omnino. Ha uero tales
tantq; existunt in huius sponsa: sponsiq; parentibus: ut cunctos Italix
exercitus quandoq; fortunē aliqua uis: turbulētiore calus igruerit:
aut hominū insidiā uoluerint aduersari: minimo cum labore cōducere
audeāt: & quādiu uoluerit: sustinere. Quare cū & diuitias: & nobilitatē:
& pulchritudinem iuxta ut probitatē utraq; pars de se merito profiteri
queat: reliquū est: ut q; utriusq; principatus societas potētia plurimū pol
let: & cōfinia habet admodū pxima: ea solido: atq; inuolabili futuri cōiū
gii sacramēto quā sanctissime cōfirmet: & uicū roboret indissolubili.
Quod igit felix: faustu: fortunatūq; sit: uos magnanimi duces Bōa ma
riæ: iohānesq; Galeaci frater Annæ Mariæ infantulæ: & uos item ornatī
simi oratores: q; uicē: ac psonā cōstantissimi ducis Herculis pro eius filio
Alphonso infantulo primogenito repræsentatis: quæ cætera ad tātā
rem pertinent post auxilium indiuiduæ trinitatis: Mariæq; uirginis im
ploratum per expressam uultus hilaritatem: animiq; læticiam facitotē.

Quæ quidē oratio habita est ab eodem Francisco philelpho Mediola
ni in arce portæ louis. vii. Idus lunias. M. cccclxxvii.

Francisci philelphi poetæ laureati: & oratoris egregii Epithalamio in
iii. Beatrixis: & Tristiani sphortix nuptiis habitum.

T si lætandum mihi admodū sentio. Illusterrime dux Bor
si: qd' eam sum dicendi materā: quæ cum secundi
tate sua: tum etiam dignitate sit tāta: ut ne tenui quidē: exi
liq; ingenio uerba deesse unq; possint: non ad loquendum
modo sed ad copiosissime quoq; & ornatissime eloquēdū:

tamen nō debeo non cōmoueri: cum intelligo non tam ipsius rei ampli
tudinis: atq; splēdoris q; temporis potius rationem habere me oportere.
Dicendū est enim de nuptiali bono: cuius nobilitas quanta sit: quanti
faciunda: uel ex eo probari auctore potest: q; primus matrimonium insti
tuit. Et quem nā hunc fuisse dixerimus? Num Cecropa illum uetustissi
mum legūlatorem: qui genere ægyptius eadē apud græcos tempestate
clarui: quā sapientissimus Moyses apud hebreos An Vulcanū: qui Mer
curio apud ægyptios successit in regnum. Nam uterq; hox: q; longissime

Hæc
Gallia
trāsalpia
Lodouic
cus rex
Flaminia
Bartho
lomæus
collio
Gallia
cisalpina
Pedern
tana rgi
Fr. Sphor
tia dux
Italia
Philippo
Maria
dux
Diuitiæ
iiii.
Italia
Cōclusio
p enume
rationē
Bōa dux
Iohā. gale
aciū dux
anna ma
ria
Hercules
dux
alphōsus
Trinitas
Maria
uirgo
Prohem
um
Borsius
dux
Narratio

fuit antiquior Romulo: quē tamen nō mediocrem laudem affectum perhibent: quoniā urbe cōdita nihil sibi potius duxit ad salutē: decusque imperii: q̄ fide caritate: q̄ cōiugali ciuiū animos diuincere. Tradūt enim & Vulcanū legem tulisse de pudicitia muliebri: & Cecropa ipm̄ postea q̄ hoies: qui in siluis ac mōtibz passim ritu feraz nullis domiciliis: nullis certis nuptiis nullo deniq̄ uitæ cultu dispersi uagarent: unam in ciuitatem q̄ prudentissime coegisset: eaq̄ urbe munisset: quāa iuo nomine Cecropida primū dici uoluit: Athenas deinde nominatā: ialuferas dedisse leges: quibus promiscua illa concubitus: in cōsiderataq̄ libidine sublata certos redderet partus: & oēm uiuēdi feritatē e medio tolleret. Quibus sane pulcherrimis: atq̄ optimis nō tam inuentis: quā inuētoz imitatio: nibus eam legimus utriq̄ gloriā cōtigisse: ut & Cecropis i græcis: & Vulcanus in ægyptiis regnauerit: honoribusq̄ diuinis ornatus fuerit. Quid enim egenitate: quid ex humano genere quenquam meminimus: cui huiusmodi inuentio dāda sit: cum rem tum multo antiquiorē: tum adeo nobiliorē esse uideamus: ut si ad ullum humanum īgeniū referat: q̄ stultissimum sit. Nullus certe uir usquā tantū coniugii fructū: tantam sanctitatē: tantā suauitatem: tantam bonitatē primus iuenit. Fuit enim solus: fuit in quā deus ipse omnipotens solus: qui in primis parentibus prior ostendit nihil esse humano generi cōueniētius: nihil cōducibilius: nihil oīno melius dilectiōe: & necessitudine nuptiali. Quātum aut̄ hoc unum matrimonii sacratissimū in institutū cæteris oībz institutis mirifice ante cellat: ea ratione licet intelligi: quod reliqua sacramēta humanæ sunt uel inuentionis: uel pietatis: at cōiugii immortalis deus est auct̄or: & id qui dem quod modo dicebā in primis parentibus: illisq̄ innocētibus: & nulla adhuc titillatione sensuum irritatis. At quo in loco? Num qd in cubiculo? Nū i tenebris? In sereno certe illor: atq̄ floreo: & ~~pamocno delinaz~~ paradiso hortor: quē græci paradison uocāt: hedē ab hæbreis nominatū. Et hunc quidem locum rerum omnium uisibilem: atque inuisibilem deus conditor: iccirco in terra quasi quandam regiam nullius prorsus neque pulchritudinis: neque bonitatis inopem constituit: ut quem ad suam imaginem: ac similitudinem: proinde: atque regem terrestrem creauisset: uitām in sanctissimo agens: piētissimoque coniugio felix in ea: beatusq̄ sederet: uniuersæque terræ imperitaret. Non igitur est mirandum: si deinceps Christus optimus maximus: qui & uerus est deus: & ueri dei filius: tum in coniugio nasci uoluit: tum uxorem nisi adulterii causa dimittendam prohibuit: tum etiam nuptiis inuitatus interfuit: easq̄ probauit. Quo fit: ut quā rectissime utrique uestrum prospectum eāssimem: & tibi Beatrix illustis: ac præclara totius muliebris uirtutis: atq̄ dignitati species: & tibi item Tristane paterni illius Sphortiani: insuperabilisq̄ splendoris fulgentissimum lumē? Satis es præsens: satis es

coram o Tristane: qui per legitimum procuratorem auunculum tuum
 ornatissimum equitem auratum Lancelotum mainum: omnia tuo no- Tristāus
 mine transigi uolueris: quam rectissime inquam uobis prospectum: cō- lācelotus
 sultumque existimo: qui ut estis incomparabile continentiae: & pudici- manus
 tia ornamentum: sacratissima uos coniugalīs necessitudinis: caritatēq;
 lege mutuo deuiciri iustueritis: ut quae humanae societatis coppula pri-
 ma est natura: iam uestrum alterum uirum: alteram uxorem & dici: &
 haberi oporteat. Non enim parua sunt: aut negligēda nuptiarum bona:
 si ea nobiscum docte cogitemus: quippe quae tripartita uiri sapientissi-
 mi prodiderūt fidem: prolem: sacramentum. Atq; sacramento quidem Fides
 ipso: quo aeterni uerbi representat: ecclesięq; coniunctio: hoc uel maxime Proles
 praestat: ne diuortii fiat: ne quoniam coniugale decus in regendi matri Sacramē-
 monitū: suscipiendorūq; liberorū officio positum est: alter ab altero sepa- tum
 retur: ne dimissa: dimissusue alteri cōiūgat: ne prolis quidem ullius gra-
 tia. At proles cum pie suscipienda est: tum benigne alenda: & quam reli-
 giosissime educanda. Fidei autem munus est: ne quam in libidinis inten-
 perantiam praeferat coniugalīs uinculi sanctitatem delebatur. Idq; aequē
 uiro atq; uxori cauendum cēleo: quo neuter adulteri crimini fiat obno-
 xius: sed mutua se dilectione prosequantur. Itaq; memineritis itā utrūq;
 uestrum quantum ad corporis potestatem attinet: alterum alteri serui-
 re & uxorem uiro: & uirum item uxori. Num ut Aurelii Augustini gra- Aurelius
 uis est: ueracis sententia: ne continere quidem cōiugi licet: ubi cōiunx no- Augusti-
 luerit. Haec autem una seruitus usque adeo est libera: ut alia libertas nul- nus
 la in ciuili uita neque liberior sit: neq; utilior: nec sāctior: Itaque non ab-
 surde Lycurgus lacedaemonius sapientissimus legumlator eos omnis: q;
 nubere uoluissent: a spectaculo gymnicorum ludorum arcendos iussit: lycurgus
 & quem honorem: atq; obseruanciam iuniores Praestabant senioribus Gymni-
 assurgendo: cedēdo: p; eisdem carere uoluit. Quo factum est ut illud po- ci ludi
 stea dictum in Dercyllidan. improbaretur a nemine: Dercyllīd-
 as status esset: & clarissimus impator: cum aliquando uenisset in consessu
 adulescentis quispiam ei subsellium haud cessit: quinquasi exprobando
 inquit: nam nec tu mihi: q; cessurus esses: genuisti: Et ut reliqua bene con-
 uenientis: felicitate coniugii comoda breuitatis gratia preteream: qd Penelope
 de eius iucunditate: quid de laudatissimo: insuperabiliq; amore dicen- Euadne
 dum sit. Nam nec secundis: nec aduersis in rebus qui se tanto: ac tam pio Tiberius
 coniugii bono dignos praestitere: inferiores usq; iudicati sunt: quo- Gracchi
 minus omnis uel fortunae: uel naturae difficultates superant. Quid enī artemisia
 aut Penelopes: quam fabulant: cōstitam: aut Euadnes tū patientiam: regina
 tū ai magnitudinem in medium referam: Nōne Tiberius ille Graccorū Cares
 pater uxoris uitam suae uitae praetulit? Nam Artemisia regina carū non Mausolus
 modo se uiri mausoli cineribus sepulchrum praebuit: sed ne diutius eēt lus

Plaucii in uiribus tabescendo inuenit. Omitto utrumq; **Plauciū**. Omitto. **M. Bruti**.
M. Bruti Omitto **Mithridatis**; **Pompeii**q; uxores: quæ tamen ipsæ perspicue de-
tus clararunt nullū esse inter humanas societates uiculū: quo magis quā cō
Mithri iugio modesto: atq; morigero nos uictos cē in oēm fortunā gaudeamus
dates Possem innumerabilia poenæ exēpla meminisse qbus cōiugalī felicitatis
Pōpeius ius: atq; decus magis magisq; pateret. Sed quoniā breuitate utendū ē cæ-
 teris omīssis uos illud unū fortunatissimū cōiuges etiā atq; etiā moneo:
 atq; hortor: ut nihil uobis maiore studio magnitūce ex aīo curandū exi-
 stimetis: q̄ ut deū semp ante oculos corāq; habeatis: quo proinde atq; præ-
 sente: uideteq; & cogiteris: & agatis oīa: ad eunq; mentē oēm: animūq;
 uestrū: sanctē: pieq; referatis. Quod si feceritis: sicuti certe facietis: agatis
 oīa iobriæ: oīa cōtinenter: oīa pudice: oīa ritu: moreq; diuino. Itaq; deus
Deus cunctis i rebus propitius uobis aderit: uos cōplexabit: uos tuebī. Prope-
Liberi diē uobis: cuius rei gratia matrimoniu est constitutum: optati liberi tu-
Nepotes cundiq; dabunt: cōsequentur nepotes: posteritas ppagabitur: oīa deniq;
 uobis fausta: felicia: fortunata erunt. Et quod proxime accedit ad deum
 facile obsecro: ut parentum: generisq; uestri lau datissimos mores: p̄stan-
 tissimasq; uirtutes quo ad eius rei fieri a uobis poterit: dies: noctesq; imi-
Beatrix temini. Tu enim **Beatrix** splēdidissimū pudicitiae: castitatisq; documētū
æstensis (ut reliquos illustres maiores tuos tēpori ablequēs conticeā) nata es eo
Nicolaus patre **Nicolaus æstēsi** florētissimo principe: q̄ grauitate: & animi magni-
æstensis tudine cū omni antiquitate potuerit de gloria cōtēdere habuisse. **Leonel-**
Leodellus lum fratrē: cuius sapiētia: uirtusq; tanta fuit: ut nulla sit ætas laudes eius
 obscuratura. Est enī tibi nō fratrē solū sed humanissimū: & beneficētissi-
 mi patris loco: quē hic p̄sentē: & mirabili cū animi uoluptate cōiectis ite
 oculis astantē intueris. Illusterrimus dux **Borcius**: q̄ & belli & pacis lau-
Borcius dux dibus quāti sit faciendus cū aliis permultis argumētis ostendi potest: tū
 uel ea ratiōe maxime: quod primus suoz omniū in præclarā & præpo-
 tentē æstensem familiā cū immortalī sui nominis gloria ducatu inuex-
 rit: quam quidem dignitatem hoc tempore scimus ad regiam esse pro-
 ximam. Quare tui est officiū: atq; probitatis **Beatrix** nobillissima: ut tuis
 te maioribus: atq; domesticis quācum fert igeniū tuum castissimiq; mo-
 res: rebus in oībus dignam præstes: & ita præstes ut & luce fundi in tua
 prudentia: integritateq; reuiscant. & dux **Borcius**: qui te nō secus ac fi-
 liam mira caritate prosequitur: de tuis laudibus audire i dies magis ma-
 gisq; delectetur. Id autem una re facile consequeris: si tecum assidue me-
Tristāus mineris: & quo genere nata es: & cui iradita coniugio, **Tristāus** enim
 uir tuus iter uniuersos nostræ ætatis iuuenes: siue ingenii splēd orē: siue
 robur: magnitudine m̄q; animi: siue corporis dignitatem: ac uires consi-
Ision deremus: talis ē: ac tantus: ut ea de se: quæ at oīa nō iniuria polliceri: quæ
Orpheus de **Isione** i argonauticis fingit **Orpheus**: cū illū cæteris heroibus p̄ferens

ita cecinit Clarior in cūctis diuus fulgebat Iason: Iuno & enī laetos oculis
 afflavit honores: ac pulchrū dederat: magnūq; & pectori fortē. Nūq; de
 ipsius patre Frāncisco sphortia fortissimū illius ac summi Imperatoris Sphor-
 tia: filio quē oīs mirata est: leni itq; Italia: i plēntia mihī tam breui tēpo-
 ris curriculo dicēdū sit. Cū eius res clarissime gestae tot: itaq; sunt: ut si
 eas nō dicā exponere: sed enūcerā uelim: Ante diē clauso cōponet uel p
 olympo. Satis illud: iuperq; sit: qd̄ unum ex omni hominū memo-
 ria esse nouimus: qui parua etiam manu uniuersos Italia: ac maximos;
 robustissimosq; exercitus: quibus ei congressus non est: & ne id qui-
 dē laceffens unq; sed laceffitus: semp: coactūq; i iuria eos semp cum glo-
 ria fuderit: iugarit: uicerit: oppresserit. Quae certe nunq; aduersus omnis
 fortunae turbines: atq; pcellas potuisset efficere: nisi ob maximas: inume-
 rabilisq; uirtutes: qbus mortales ceteros mirabiliter ante it: omni potē-
 ti deo gratus: carissimūq; esset. Et enim frustra sunt hominū conatus: q
 se a iusticia abduxerūt. Illos solos tuet deus: ac rebus secūdis auget: atq;
 ornāt: quos uiros iustos: bonosq; cognorit. Quare mirari neminē opor-
 ter: si aduersus florētissimas: opulētissimasq; reip. aduersus maximos: po-
 tētissimosq; reges: aduersus omnē irruētis: & i fecta fortunae: quā uocāt
 imperiū: illud imperiū est adeptus nullis humāis opibus sed deo dūtaxat
 i tantag; & tam illustriū uirtutū premiū auctore: duce: atq; uexilli fero:
 quo nullū est i Italia nec opulētius: nec pulchrius: nec magnificētius. Et Italia
 quod magis stupēdū esse iudico: cū uniuersa Italia mutuis bellisq; incen-
 diis modo conflagraret: reliquis omnibus principibus: Ciuitatibus: regi-
 bus de pace omnino desperātibus: Solus Frānciscus sphortia est iuentus:
 q singulari sua igeniā acrimonia: diuināq; sapiētia ardētissimas bellicorū
 flāmas prāter omnē omnū opinionem subito represserit: extinxerit: de-
 leuerit: tantamq; repēte pacē iculerit: quāta ex omni omnū saeculo in Ita-
 lia nūquam fuit. Cumq; disperati qdam: prostratique Antari romanae
 ecclesiae oppida: urbelq; disturbare: atq; dissipare moliant: solū hūc unū
 esse pspicimus: q quasi uitalis: salutarisq; omnibus bonis aura ecclesiam
 ipsam iam metu examinātā: atq; sui sopem cōlert ualāt: auget: sustine-
 at: sensūq; afficiat: indignum sane & impiū esse ducens: si qui rebus i cū-
 ctis deo utitur salutifero adiutore: non eius sacrosancto se domicilio &
 adiutorem: & liberatorem prābeat. Cum tales igitur parētum uestrorū
 splendidissimisq; generis ideas per omnes uirtutis numeros nobis propo-
 sitas esse intelligatis felicissimi coniuges: curate quāto: efficeatq; ut cor-
 poris oculis: & mentis luminibus ita eas intueamini: inspiciantisq;: ut ue-
 stris omnibus honori: uobis uero ipsis emolumentō: & gaudiū: summae uo-
 luptati esse possitis. Quod aut ad rē attinet: aut gratulādū esse uideo: &
 tibi pstatissime dux Borſi: & optimo illi meo: maximo: principi glorio-
 sissimo Mediolanēsi duci Francisco sphortia: qui per cōuenientissimū

Italia

Borſius
duxFr. sphor-
tia dux

huius: pulcherrimique cognitiōis nō modo pristinā necessitudinē ue-
strā: singulari beniuolētia cōfirmastis: sed bonis oībus: totiq; Italīe ipem
certissimā attulistis ppetui odij: exoptataq; quietis. Quis enī dubiter be-
ne uobis iter uos cōsentientibus pacē Italīcam firmā: inconcussamq; dura-
turā. Sed ne sim dicēdi prolixior ad ea ueniēs: quorū gratia tāta omnes
frequētia cōuenerūt: q; reliqua sunt: materno uisitatoq; sermōe transigā.

Ferrariæ. viiij. Idus aprilis. M. cccc. lv.

Franciscus Philelphus sal. d. Lodouico casellæ.

Baldasar b^o Aldasar cremēsis: qui medicīnæ studet apud uos renunciauit mi-
Beatrix hi hoc die sese interfuisse nuper sermoni: cuiuspiam Guarini uero-
nensis: qui affirmaret iccirco i proximo Epithalamio: quod i in-
clynæ: atq; pudicissimæ beatrix: & **Magnifici Tristiani** sphortīæ nuptiis
Tristianus habuissē ferrariæ: nullis me donatum muneribus a pstantissimo duce
Borsio: quoniā dicere ptermisissē de æstēsī principū origine: id q; om-
niū maxime dicendum fuisse Guarinum nostrum cōtendere. Hæc ipse
audiens Lodouice partim cogor tibi quodammodo: ut ita loquar: succē-
dere: partim Guarini memoriæ ridere: atq; cōmiserescere: q; oblitus uide-
atur Philelphum in scribendo omnino neq; praterire: nec negligere soli-
tum. Quid enim Guarinus nouit: quod Philelphus ignoret? Nā si quid
plus ualeat Philelphus an id minus: doctiores iudicēt. Omnium primū
breuitati: ut scis: fuit inferniendum: id quod in meæ orationis initio pau-
cis qæstus sum: deinde nō alius repetendum de principibus æstēsis
fuerat: q; de Sphortis facerē: at plures sunt a me laudati æstēses: q; sphor-
tīæ: cum tamē essem a Frācisco sphortia tali: ac tāto pīcipe ad id negotiū
obeūdum & delectus: & missus. Quid quod multo fuissem & copiosior
Fr. sphor- & ornator si me per tuas litteras docuisses: q; de tuis immo nostris æstē-
sibus abs te antea tribus deiceps epistolis cōtenderam? Nunquid es obli-
tus me tertium scripsisse tibi eam esse pīcipis mei i sentētiā: ut istuc irē
habendū epithalamū gratia: teq; etiā atq; etiam rogasse: ut quoniam mi-
hi nulla esset eorum cognitiō: quæ ad æstēsis familiæ laudes maxime pti-
nerent: ad me omnia q; diligentissime perscriberes: quæ laudanda: ac pī-
cipi tuo grata censerēs? Nonne eadem quoq; abs te per litteras: tum per
antonium Triciensem ducalem aulicum cōtinuo petiū: quo die in sub ur-
banos illos ferrariæ hortos diuertimus: at hæc q; est uel mediocriter do-
ctus: quem latere debeat extraria ista omnia: quæ tanti Guarinus facit:
ab aliis uiris sapiētibus i minimis duci bonis: ab aliis uero ne i bonis qdē
duci: quo fit: ut omnis uera laus sit. At uirtutis a me æstēses sunt: pro tē-
pore egregie laudari. Nulla igitur aduersus me quisquā utatur in simula-
tiōe: nulla calumniā. quare minus me munifice munificentissimus dux
Borsius tractarit: cū ab ipso equidem (q̄ta mea fert opīniō) perhumanit-
er tractatus fuerim: & ut græci dicunt quippe qui me

tum publice miris laudibus extulerit: tum hilariter priuatim monuerit
 si quid esset: quod d se mihi usui foret: id omne i mea esse potestate poli
 ri: aut igit nihil a me erratū est: aut li quid est erratū: id omne tibi amical
 sime Lodouice dādū existimo. Itaq; uel meā tu apud insimulatores illos
 uel tuā apud me cām tuere. Vale & me illustrissimo iūbi picipi unice cō
 mēda. Ex Mediolano. v. Idus Augustas. M. cccc. lv.

Francisci Philippi oratio nuptialis habita in iponlatiis Theodori plati
 iureconiuli: & Elizabeth Vicecomitis.

s Iue ipm naturā ductū: siue ratiois: atq; honestatis uim cōsidere
 mus: mihi esse factiua: ciuiliq; uita aut atiquius: aut dignius repi
 amus bene cōueniētis coniūgi caritate: & sanctimonia. Nā si ex
 oibus gregalibus aialibus homo est maxime ad sociatē natus: quis nō
 id uel institutū: uel sacramētū maiorem imodū pber: laudet: admiret: q
 hāc naturā cōmunitatem & tuet: & ppatat? Hoc autem matrimonio
 praestari qui nescit: seipsum uidet ignorare. Recte igitur: ac uero scriptū
 legimus ab Aristotele acutissimo illo: eruditissimoq; philosopho homi
 nem solitariū aut baetnā duci oportere: aut deū: utpote baetia paucis egē
 te rebus: deo autē nulla. Secus uero d homine uis uenit: qui cū multaq;
 uariatūq; rege ad uitā idigear: eas solus parat sibi nullo pacto possit. Itaq;
 prima uitā: domusq; societas i cōiugio est sita. Est hoc enim tanq; scmi
 nario reipublicae manāt liberi: nepotes: posteriq; omnes: qui cū unis adi
 bus capi nequeat: i uicos primū: dein i ciuitatē ppatitur: & regnū. Qua
 re non prudētē solum uerū etiam sanctē: ac pie ille mihi humano gene
 ri uidetur consuluissē: qui primus ad hāc naturā cōmunitatem matri
 monium instituit: ab quo ipō qui abhorret: nō debet nō fateri: cū deus nō
 sit: se simillimum est belluē. Et quinā is fuit? Num Romulus? num Ce
 crops? Nam Vulcāus? Stultus profecto existimandus uidetur mihi: qui
 hominū modū inuicem humanū ignoū tribuat. Altiū certe repetendum
 est nobilissimū huius: ac sēssimū institutū principum: Fuit inq; suis ois
 ille: ac summus rex omnīū & auctor: & creator deus: q cōtinuo i primis
 nostris illis parētib; cōiugiū cōstituit iubens. Crescite: & multiplicamini
 terrāq; replete. Itaq; possumus liquido itelligere: quāta isit in matri
 moniū scitate nō laus solum: sed etiam ueneratio: cū id a mēte diuina &
 pfectū sit: & cōstitutū: & iussū. Et est sane cōiugiū hoc est uiri atq; mu
 lieris scādam legem ad procerādos liberos cōiunctio ea prima societas
 q cū sociatū omnīū scet homines & origo est: & fundamētū: rū & suauis
 fima doctur: & utilissima: honorificaq; i primis. Hec enim tria maxime
 expetunt i uita honos: utilitas: uoluptas uel ea potissimum ratioe: q ho
 nos debet uirtuti: utilitas necessariis rebus: cultuiq; domestico: uoluptas
 aut ea: qua uel corporis: uel animi labore: atq; negotio aliquādo cōquie
 scimus. Quā qdem omnia iesse i benemurato cōiugio nō difficultē i

megalo
 prepos

Lodouic
 cus

Aristote
 les

Romu
 lus

Cecrops
 Vulcāus

ueniamus: si uelimus nobiscum ipsi animo uoluntate: a quod: quāvisq; flagitiis per matrimonii sanctimoniam & tuti reddimur: & salutes: ob eāq; rem maxime honorifici. Temperantes enim: atq; pudici cōiuges nihil agunt: nihil cogitāt: nihil loquūtur: nisi quod honestū: decorūq; sit: atq; secundum deum: quippe qui semper ante oculos habeant ad illius se imaginem: ac similitudinem creatos nihil agere oportere: quod minus creatori suo gratificentur sed omnia sobrie: omnia casta: omnia in: ocenter: omnia secundum legem diuinitus cōstitutam. De utilitate uero quid est opus prolixiore utamur oratiōe: cum nemo sit natura usq; adeo p̄fusus: aut incōsyderatus: qui dum se uidet obstrictū coniugali bono: nō cōtinuam habeat rationem amplificandae rei familiaris: qua sese: atq; uxorem: suosq; omnis nō alar solum: sed cum dignitate tueatur. Eadēq; mente uxor omnia ad cōseruariōem rei domesticā: omnia refert ad p̄cimoniam. Quibus utriusq; studiis quāta cōfletur utilitas: nemo est quē lateat. Quem prāterea fugit eorum: qui sine cōiugio sunt: rem omne familiarem habere deterius in dies: utpote cui parcat nemo: sed obligari eam omnes: atq; diripiant. At uoluptatem nō ea melior ratione: qua peccudes uidemus: ut sit suauis quādam sensuū titillatio: leuissq; pruritus. Sed ea mihi uoluptas uidetur optanda: qua quod modo dicebam & nihil corporis labores remittitur & animi perturbatiōibus quādoq; p̄ssimueluti relaxatur. Huiusmodi uero uoluptatem bene compositum matrimonium in sese cōtinere nemo sane mentis ignorat. Nam & uir i uxoris probitate: pudicitia: parcimonia: diligentia: atq; charitate mirifice cōquiescit: & uxor in uiri prudētia: strenuitate: industria: ac mutua erga se uoluntate omnes animi molestias: curas: sollicitudines & reponit: & sedat. Ad haec uero quanta est ea animi uoluptas: quae cōtinuo exprocreatis liberis percipitur: cum in iis sese parentes intueantur non solum esse: sed perpetuo fore? Possē alias prātereaq; ratioēs i medium asserre: quibus ostenderem in hac actiua: atq; ciuili uita nihil esse cōiugio nec praeclarius: nec melius sed unum illud potissimum: quod caetera sacramenta hominum prudentium excogitatione atq; auctoritate: & inuēta sunt: & cōstituta. Matrimonium uero cū deus ipse i prima nostra origie suo ore cōstituit: ac iussit: & id quidem in horto delitiae: & in summa uitae cōtinentia: atq; puritate: tum etiam x̄ps optimus maximus dilucide cōfirmauit qui i matrimonio nasci uoluerit: & diuortium temet fieri prohibuerit: & ad nuptias inuitatus eas sua praesentia honorauerit: ac iuuerit. Per beatē igit̄ illis ego p̄spectū reor uiri magnifici matresq; nobilissimae: q; hac felicitate cōiugii muniri sese insignitūq; s̄stituerit. Quoq; honorifico splendidissimoq; certui uos hoc die ascriptū iri iure cōsultor: clarissime: atq; i regerrime. Theodore plate & nobilissima pudicissimāq; uirgo Elisabet uicecomes iure ac merito pro mea erga uos innocentissima uoluntate &

Matri
moniu
X̄ps opt.
maxi.
Theodo
rus pla
rus
Elisabet
uiceco
mes

letor: & gaudeo. Intellego enim in hoc mutuae caritatis uinculo fore: ut
 tranquilla ac fausta & fortunata uita uestrum utriusque partem aduertant
 oēs: & fateant. Hoc aut loco haud absurdū fuerit mea sententia: ut quid
 nobis tenendum seruandūque sit: paucis cōmēter. Enim uero prima cōiugii cā
 est spes quedā immortalitatis: quae ex liberis nobis parit. Nam quod corpore
 mortales sumus: per illos reddimur immortales. Propagatur enim caro no
 stra in eis: quos gēuerimus. Accedit etiā illud: quod cōiugati haud difficul
 ter uitam illicitos omnis phibitosque cōgressus: ob quā quidē rem monet
 apostolus: ut quisque habeat suā. Est praeterea uxor uiro multis in rebus
 adiumento nō mediocri. Solere etiā per uxoriā caritatē & acerbissimas ini
 micicias tolli ardentissimaeque bella restinguī raptae sabinā nobis exemplo
 sunt. Possent alia meminisse multa: quibus cōiugii bonitas elucesceret.
 Sed quoniā res pater ipsa per se: ea breuitatis gratia missa facio: mō unū
 illud uestrum praetereat neutrum triplicia esse bona cōiugii secundum
 aurēum Augustinum fidem prolem sacramentum. Fidei autem illud
 est munus: ne praeter uinculū coniugale cū altero aut altera concubas: id
 quod nō minus uiro seruandū est quā uxori. In prole uero attēditur: ut cū
 caritate suscipiatur: religiosēque educetur & urbane. At in sacramento ca
 uendū est omni studio: ne cōiugium separetur: ne per diuortiū alteri cō
 iugas: ne plis quidē ipsius cauis. Estque praecipuū illud perpetua recorda
 tione usurpādū. Quos deus cōiunxit: homo nō separet. Quare illud est
 maxime officio: ut omni ope atque opa studeas: ut non corporum modo:
 sed nec etiā animorum ulla sit diuortiū suspicio. debent enim coniugati assidue
 mutua se caritate cōplecti meminisseque scircō matrimoniū appellari: ut
 quod uiro cōiugis mater fiat. Haec enim est tanquā regula nuptiarum: quo generatio
 nē regeneratio excipiat: & ita deinceps regenerādo perpetuo perpetua per mu
 tuā caritatis & obediētiā uiculū: cum neuter habeat sui corporis potesta
 tē: sed alter alteri sint adeo obstricti: ut se cōtēer nequeat altero cōnubii de
 bitū postulare. Ceterū quid pluribus est opus. Solū cōiugii sacramentum
 diuino ore cōstitutū est: cū cetera sacramēta humanae sint iurēiōi ascribē
 da. Quod deus igitur uoluit: constituit: iussit: id si quis negarit ulla carere
 bonitate: hūc ego ausim appellare & sceleratū & impiū. Nūc autem sepa
 ratim ad utrumque uestrum quaedā pauca sim dicturus. atque primo allo
 quar Elisabet. Habes tu sane ea oia: quae in sponsa spectari confueunt:
 probitatem uenustatem nobilitatem dotē. Tua probitas est tota: quippe
 quae sanctorum est positae: hūc tibi eripere nemo potest. Quare cū tibi sit pe
 culum noctes tibi ac dies curandū est: ut ei semper aliquid addas: nam im
 pillices: exornes: illustres. Venustus corporis est: quae eo magis habent
 pretio: quo magis fuerit cū iurata cōiuncta. Nobilitas & diuinae fortu
 nae censent bona. Dos tibi & pulchra est & pro ciuitatis cōsuetudine satis
 ampla. Nam de tui generis splendore quod attinet multa memorare. Non

Bona tri
 plicia
 Fides pro
 les sacra
 mentum

Elisabet
 Probitas

Nobili
 ras
 Dos

Viceco- enim familia uicecomitum aut obscura est aut noua: sed & prisca admo-
mites dū & illustris & præpotēs. Nam ut reliquos missos faciā uiros i omni di-
 gnitatis gradu clarissimos: q ex hac p sapia emanarūt: id satis mihi sup q
 uidet q uni uicecomites inclyti & excelētissimi principes annos iam ppe
Mediola- cētum ac septuagita nō Mediolanum dūtaxat qua una urbe nihil habet
num orbis terræ populosius nec uniuersa lralia magnificētius: sed alias item
Italia pmultas & Gallia cisalpia & liguria potētissimas urbis felicissimo ipe-
Gallia ci- rio & tenuerūt quādiutissime: & hac etiā tēpestate tenet quāpacatissime.
salpina Sed ne i maioribus tuis enumerādis amplissimis certe oibus optimisq
Liguria uiris uidear dicendo plixior: satis p tēpore fuerit meminisse Gasparini
Gaspari- uicecomitis patētis tui uiri pfecto & generosi & singulari bonitate pre-
nus uice- diti: q illustrissimo illi principi Philippo Maria ob icōparabilis suas mul-
comes tiplicisq uirtutes & carissimus fuit & piucūdus adeo: ut nihil unq ab eo
Philip- frustra postularet. Quid enim loquar de tua nobilissima illa Iohāna mā-
pus Ma- tre: quæ pstatissimis Rusconibus nata q tū alia nō nulla oppida tū etiā
Iohanna urbē Comum quōdā tenuere dominatu: i omni pudicitia ac prudētie
Frachōes gloria nulla se gessit clarissima formina iseriorē. Habes pterea qui hic ad
Comum sunt tū ornatissimū eqtem auratū Iohānē aloysiū tum Frāchinū non fra-
Iohānes terno solū sanguine sed etiā mirabili caritate cōiunctos: qut sunt corpo-
aloysius rū magnitudie ac forma iter onnis mediolanenses spectatissimi ita plu-
Frāchius ribus uirtutibus ac maximis apprime celebrādi ob easq rex excellentissi-
Agnes mo nostro principi gratissimi. Sunt ad hæc tibi iuiuis sorores tres nō uul-
Antōius gari celebres honestate Agnes uiro grauissimo eidē sapiētissimo & opti-
marliāus mo Antonio marliāo cōiūcta matrimonio & Lezadra comitis Francisci
Lezadra turriāi uxor: q dē ambo itegerriimi sunt prudētissimiq ducales ædiles:
Fr. Turri- quos uulgo magnos uocāt ducaliū itatātū. Est itē soror tertia Marga-
anus co- rita nupta ducali aulico aloyzio dugnāo. Quibus sane sororibus tuis Eli-
mes sabet pudicissimis pbatissimisq debes nulla uirtute cedere. In primisq
Margari- meminisse hūc te uigē esse habiturā id qd' faustu felix fortunatūq sit. The-
ta odorū Platu: qui & genere natus est splēdidissimo & patentibus optimis
Aloysius & ipse quoq pbrate eruditōe eloquētia postior nemine: siue cū iure-
dugnāus cōsultis conferat: siue cum philosophis siue cum oratoribus maximisq
Elisabet uiris i omni genere laudis & gloriæ. Vellem mihi liceret Elisabet ea om-
Theodo- nia de tuis laudibus dicere quæ & pulcherrima sunt & uerissima. Sed cū
rus eas it apud oēs d te fama pudicitia prudētie pbatitatis: ut uirginibus om-
platus nibus una tu exēplo esse & possis: & debeas: iā tēpus me admonet: ut om-
 nem meū oratiōis cursum i futurū hunc spōsum tuū breuibis cōuertā.
 Quid autē de te primū laudē: Theodōre plate: uel qd non laudē potius?
 Nam quis omniū est: q de tuis pulcherrimus maximisq uirtutibus Ige-
 nio disciplina certius testimoniū uno Francisco philelpo asferre queat:
 cuius uel admodum adolescēs i stitutus es disciplinis: & cum ætate pue-

Etus: & sapientia: ab eiusdem te familiaritate & amicitia: nunq̃ alienum te
 uoluisti? Finxit te natura ingenio uigili acri strenuo dextero. Quare non
 modo quæ recte audires: celeriter tanq̃ percipibas: sed p̃muita quoq̃ affi-
 duo studio diligentiq̃ tua: ex uariis lectioibus cōquisita atq̃ collecta per
 inde atq̃ in optima quēdam atq̃ frugifera messis aceruū cōgerebas ni-
 hil quod uel septum esset uel minus luculētū admittēs. Quibus qdē na-
 turæ tuisq̃ institutis factū est breui: ut nihil quod ad oratoriū attineret: ni-
 hil quod philosophiæ grauitatē saperet ignorares. Cum uero itelligeres
 & p̃ cōditione temporē: & pro maiorū tuorū gloria legum ciuiliq̃ iuris
 sapientiam omnino tibi esse obeundā ad hāc te totū tanq̃ ī patritā & auitā
 possessionē recepisti. Idq̃ usus & ingenii acrimōia & memoriæ bonitate
 & cōmuni quadam diligentiq̃ industria breui temporis curriculo præstiri
 sti: ut iuriscōsultorū & eruditissimus habereris & inocētissimus. Nec ta-
 mē iter hāc studiū siquid ocii uenari poteras: id uacuum fluere petieba-
 ris. Sed quod alii plariq̃ omnes ad relaxationē & uoluptatis illecebras
 cōferunt: id tu omne aut ad regē diuinagē p̃spicientiam aut ad aliarū dis-
 ciplinagē cognitionem trāsferebas. Quo factum uidemus: ut omni i lau-
 de uersatus existimeris. Nec eim te fugiebat duo cē hominū genera alte-
 rū doctū & urbanū: alterū idoctū & rusticū: & hoc quidē humanæ præ-
 stitiā q̃ minimā partē repræsentare: quo de uno uerecundæ locutus est
 hieronymus iuēns. Sancta quippe rusticitas soli tibi prodest. At alterū
 illud lōge p̃prius uideat ad diuinam bonitatem accedere: cū nō sibi so-
 lū sed uniuerso humano generi natum iure queat iudicari: quod & cōsu-
 lēdo & monēdo & istituēdo & tuendo sit oībus usui. Et enim cum duæ
 sint animi partes: quæq̃ altera rōnem habet: altera caret: ī utriusq̃ ui exi-
 mius esse uoluisti. Quapropter uirtutes oīs cōplexus est & cōtemplatio
 nis & actiōis: quo utriusq̃ felicitatis etiā iter unius fieres cumulatissime
 particeps. Turpissimū certe iudicās a primis tuis illis maioribus Platōeq̃
 & solone ulla ex parte degenerare. Platōq̃ enim familiam & priuā esse
 & percelebrē satis nobis ostendit ipse unus plato: ab quo plati defluxere
 Quis enim audeat negare extitisse platonē philosophorū plāc omnium
 & maximū & grauissimū. Vt diuini illius ingenii summæq̃ sapientiæ cetera
 argumenta præterea: fuit ille omniū philosophorū primus: q̃ & de tri-
 nitatē & de rebus diuinis ac nostris multo ante humani generis redem-
 ptorem q̃ ap̃issime fuerit p̃sentissimēq̃ locutus. Quia ipsa te una quanq̃
 philosophorum oīum nobilissimus iudicari debet: altius tamē eius est
 nobilitas recēsenda. Plato uir fuit atheniensis Xenocratis academici &
 Aristotelis pipaterici doctor. Is suo p̃prioq̃ nomie aristocles dictus est.
 Nā platonis appellationē aut a pectoris latitudine ab oratione hubertiore
 deductum putant πλωτος platys. n. græce latum latine significat. Hu-
 ius paternum genus a Codro manauit atheniensium iustissimorū rege

Duo ho-
 minum
 genera

Plato Sor-
 lon
 Origo
 domus
 theodori
 plati
 Platonis
 origo
 Aristote-
 les peripa-
 teticus
 πλωτος
 Platus
 Codrus

Melan- melathi filio: at maternū a Dropide poeta elegitissimo Solonis legislato-
 thus ris fratre. Qui quidē ipsi altius reſeruit genus ſuū i Hileū heroa neptū fili-
 um ac peliæ fratrem. Ex quo itē nileo & chlōra amphion filia nati ſunt ſi-
 lii duodecim: quoꝝ natus minor fuit Neſtoris: q i bello troiādo ſapiētia &
 eloquētia iter græcos cæteris præſtitit. Itaq mirādū certe nō eſt: ſi The-
 Amphio odoros platus huiusmodi ortus genere & ipſe iuxta ac pater Georgius
 Neſtor clariffimus ille iuriſcōſultus legum ciuiliſq iuris ſapiētia eſt illuſtris: &
 Theodo- Petrus antonius huius frater cū militiæ gloriā pœtica eſt & oratoria
 rus laude ilignis. Theodorus. n. p tranſfula & prægata in poſteros uꝫ ſollet-
 platus riāq naturā platonē ſolonaq repræſentat. At Petrus Antonius tū nileū
 Georgi- illū q & pilū cōdidit & res geſſit maximas: tū amphioā & dropidē quo-
 us iuriſcōſultus eloquētia reddidit celeberrimos. Vterq autē bonitate reſeruit Codrum
 Petrus regē. ſs enim pro iuſticia & caritate patriā ſeſe ultro morti obicere non
 Antōius dubitauit. Ea deniq ratiōe hi duo frēs p diuino pꝛincipe nꝛo patriæ ſa-
 platus lute ſi opus eſſet: uitā ipſam ultro alacriterq exponerēt: pſertim cū aiad-
 uertāt i pꝛincipis ſalute patriā ſalutē eſſe cōſtitutā. Quā i uno ipſo Theodo-
 ro omnē maiorū ſuoy laudē & gloriā ita liceat reperire ut nullus nobis
 neq amphion neq dropides nec etiā neſtor ſit deſyderādus. Nam ad cæ-
 teras uirtutes & uerſu ualere & oratiōe ſoluta adeo: ut qd' d neſtor apud
 homē legimus: ex eius lingua melle dulcior oratio pſuat: adde mode-
 ſtiam facilitatē manſuetudinē comittatē morūq elegantiam mirifica &
 Inſubres iaudira quadā genii dexteritate prudētiaq cōditā. Quid multis: Ita ipſe
 Liguria per ſe poſſet: ita ſuo iplendore præclarus eſt: ut uideatur maiorum etiā
 Genua claritudini præluſiſſe. Quid enim ſim lōgior i recēdenda platonū nobi-
 litate: cum non modo in Inſubribus: ut uetuſtiora illa ſilētio: iam in uol-
 uam: uerum etiā & i placētino ac parmenſi ſolo ſuperioribus ten: pori-
 bus: & i ipſa etiā Liguria: cuius caput eſt Genua lateq p Italiam nōnul-
 li ex platorū familia uiri magni & pꝛepotentes caſtella plurima oppidaq
 poſſederint: Quate ne priſca illa curioſius repetētēs quæ magis ad rem
 faciunt: prætereamus: paucis mihi complectendum uideret: q & oſtēdi
 omnibus poteſt: & ipſe legi. Extāt enim grauiſſimæ quadā tabulæ quæ
 Platus uulgo hac tempeſtate uocantur publica iſtrumenta: & ac quidem reper-
 dia tæ in archiui placētino conſectæ: q anno a natali chꝛiſtiano uigefimo ſe-
 Loniel- cūdo ſupra milleſimum. Quibus quidem tabulis diſpicue pater fuiſſe
 lus lucia- fratres ſex ex quodam natos magnifico militaris dignitatis uiro Plato
 nus nomie: qui ex plata familia ortus eſſet ac nobili ſormina Mathodia: quæ
 comes filia foret magnanimi equitis aurati comitiſq lonielli luciani atque his
 Facinus paternum auum extitiſſe Facinum platum & ipſum equitem auratum:
 platus auiam uero probatiſſimam & nobilem ſorminam Domnillam araſmi
 domnilla curriam filiam. Atq his quoq in tabulis quæ conſectæ ſunt hercūcūda
 familie gratia dilucide apparet fuiſſe illis platīs ampliſſimum patrimo-

num & artes per multas atq; oppida: quæ pro suis portionibus singillatim inter eos fratres diuisa sunt. Castellū autem uno nomine platonum iccirco diuisum atq; cōmune relictū esse: quoniā platogz familia a diuino illo Platone philosofo trahēs originem haberet agnatiōis suæ perpetuum cognomentū. Cūq; hi sex fratres secūdum portiones quæ cuiq; obtrigerant. Alius Bononiā. Alius Ferrariā. Alius Genuam. Alius Parmā. Alius Immolā sese contulissent. Antonius platus qui foret ex illis omnibus natu minor: haberetq; portionē suā in Mediolanensi ditione: Mediolanū se recepit: ab quo quidem uno cū ceteri maiores tum illustres & sapientissimus iureconsultus Georgius platus clarissimz huius spōsi pater profectus est. Quid enim memorem quod est oībus luce ipsa magis perspicuum: uiz illū grauem atq; sapiētē Guidetum platū: quem ipse Georgius auum habuit. Fuit enim ille tanta probitate & sapientia: ut nō modo apud Iohānem mariam secūdū mediolanēsiū ducē iuuenēm sane ferocissimū primum locum obtinuerit: sed apud eius etiam prēm Iohānem galeaciū quo nihil uidit ætas illa i omni præstātia genere nec admirabilius nec pfectius: tanto est habitus in honore: ut existimari posset diuinus ille princeps nihil apud se habere: uno Guideto plato aut carius aut pretiosius. Itaq; nō est mirandū: si talis ille tantusq; uir pro suæ pietatis munere ad sanctā ciuitatē hierosolymam cū ornatissimo famulatu nauigauit: quippe qui intelligeret honorē omnē huius mundi inanem esse: ubi diuino uacaret cultu. Quā obrē deuotissime eo profectus ubi uentū fuit quētissime factus est cōspēsa feruētissimo Hungariz rege Caroli quod hierosolymā sepulchrū nūm militatibus effugerat: tū gribus. Hoc igitur auo Guideto & patre Georgio natus est excellētissimus hic iureconsultus Theodorus & quo de modo uerba fecerā Petrus antonius & cū alii fratres tum Anastasius adolescēs: qui etiam ipse pater nam atq; aliorz suozq; maiorz gloriam egregie imitatur. Nam ipē quoq; legali ciuiliq; sapiētiae ita operā dat: ut suoz æqualitū cedat nemini nequaquā is quidem solonis platonis oblitus. Nā & solonis leges quanto fuerint in honore: uel unum illud est dilucidum argumentū: quod Romani ipsi rerum domini legatos decem in grāciam usque miserint: qui eas ab Atheniensibus petitas in urbem ferrent ad suum stabilicndū iusticiā & decorandū imperium: Ex Plato quantam præ se laudem ferret legū iusticiæ uniuersæq; administratiōis ciuitatis cum alia permulta eius uolumina eruditissime atq; sapientissime lucubrata tū libri decem de re publica duodecimq; de legibus apertissime declarant. Sed his omnibus omissis quid loquar de materno genere Theodori? quid inquam de huius mēe pudicissima atq; optima muliere Agnete Maffei muzani illius filia: q & senator sapientissimus fuit & ob maximas suas innumerabilisq; uirtutes Philippo mariæ nobilissimo duci carissimus: Num tantus ille

Arafinus
turrius
Castellū

guidetus
platus
georgius
platus
Iohānes
Mar. dux

Hieroso
lyma

Carolus
rex

Anastasi
us platus

Solon
Romani
Græcia

Plato

Agnes
Maffeus
muzāus
Philip
pus Ma
ria dux

Theodo-
rus pla-
rus
Plato

princeps cuius splendidissimum nomen nulla unquam neq; inuidia nec
posterioras obscurabit: ita fecisset unum maffium mazzanum nisi omni
laude dignum censuisset? Vellem mihi, liceret ea omnia in medium re-
ferre: quæ ad uera de te laudes attinere intelligo præstantissime iurisco-
sulte Theodote plate: quæ quoniâ tps breuitate impeditior: ut præterea:
est necesse. Vnû illud certe scio: te unum esse inter ois: qui nō tam platus
dicendus sis quā plato: utpote qui non modo platonē in omni sapientiæ
gloria repræsentantes: ueq; etiam sis idē plato: a quo illustis familia oli tua
quæ nunc deprauatione tēpore: plata dicitur: platonica fuerit appellata.
Sed quoniâ me tempus iam admonet: ut ad uerba illa solemnia qbus to-
ta uis matrimonii p uerbū de præsentī cōcludit: nostra omnis oratio se-
conuertat: de his nunc satis atque super.

Francisci Philelphi oſo nuptialis habita in desponsaliciis Petri Biragi
& Elisabet princiuallis.

¶ Vi sacratissimū coniugij uinculū non sum opere laudat ex-
cellētissimi principes idigni profecto illi mihi uideri debet:
qui ex ullo hominū numero iudicentur: Nā si natura fieri
uidemus: ut qd aut aliter aut sentit: pducatur aliqd sibi si-
mle: quo in sua specie propaget: idq; nō in cæteris aialibus

solum quæ rōne caret: sed in hærbis etiam & arboribus quo sunt inopes
sensus: intueri liceat: quid de humano genere dixerimus: q; diuinā ima-
ginem præse fert? Nonne ad ipsum naturæ appetitū diuino quoq; præ-
cepto admoemur: ut crescamus: ac multiplicemur: terraq; repleamus?
Et est sane cōiugiū ut mea fert opinio: uiri adq; mulieris secundum legē
ad procreandos liberos coniunctio. Nō enim ad pruriendis libidinis nō
ad titilantis sensus nō ad obscenæ uoluptatis intemperantiā institutū ē
matrimonium: sed ut pro ratione pro lege pro sanctimonia nobis simi-
les generemus. Itaq; in coniugio admodum est cauendum nō modo: ne
quid p adulteriū q; impium est: sed ne p lasciuiam quidem ullam quod
pecudum est propriū: perpetremus. Omnia sunt a nobis secundum uir-
tutem ac deum agēda: dicēda: cogitāda. Hæc qui pure caste innocēterq;
seruare prexerint: nō difficulter triplicia illa bona assequuntur: quæ dicū-
tur fidei prolis sacramenti: Huiusmodi autem matrimoniiū tātū in se in-
cunditatis habet: ut nihil in uita possit esse felicius. Quod si ex ullo unq;
sperandū fuit: tum ex hoc præsentī fausto fortunatoq; cōiugio nō mo-
do licet sperare: sed ita omnino sperare: atq; ea quæ oculis cernuntur &
in nostra sita sunt potestare. Quis enim ignorat spōsam ipsam Elisabet
princiuallis lampugnani uiri clarissimi atq; optimi katherinæ spinellæ
nobilis & honestissimæ mulieris filiā ita esse ab prima usq; infantia edu-
catā: ut simul cū lacte uideatur pudicitia bonitatēq; oēm hauisse? Nā de
Petro sponso quid attinet multa dicere: quem oēs scimus nemine suoq;

Præce-
ptum di-
uinum
Cōiugiū
Liberi
Libido
Intempe-
rantia
Lex
Sāctimo-
nia
Mārimo-
nium

Elisabet
katheria

æqualiū in omni p̄bitat is genere inferiorē. Et ne lōgior sim. q̄ tēpus lo-
 cutusq; pariat̄ur. Et certe Petrus parentū maiorq; suoz q̄similibz: quip-
 pe qui natus Antonio birago ornatissimo uiro & Elisabet souica mulie-
 re probatissima habuit Maffeo scilicet paternū auum: quem prætatiſſimus
 dux philippus ob eximīā erga se fidē singularēq; prudētiā præsēcit suā
 uniuerſæ: curiæ magisq; quem quidē pulcherrimū & amplissimū ma-
 gistratū Maffeo scilicet ea diligentia & integritate gessit: ut perinde atq; hære-
 ditariū diuinus ille princeps in Antoniū eius filiū post patris obitū trans-
 tulerit. Quid dicam præterea de huius patruo Andrea birago uiro ma-
 gnifico & grauissimo: Nonne idem dux Philippus tantū cum semper se-
 cit cū publicis tum priuatis in rebus ob īgeni acrimoniam magnitudi-
 nem q; cōsiliū: ut neminē haberet cariorē: neminē iucundiorē: neminē
 cui plus aut tribueret aut crederet? Apud hunc autē illustrissimū prin-
 cipem nostq; quantū semper idem Andreas ualuerit: quoad uixit: & au-
 floritate & gratia & domi & belli ob eam: qua plurimum semp claruit:
 diligentiam ac fidem: nemo uestrum omnium est qui nesciat. Quid enī
 uager per alienas familias quibus Petrus sponſus affinitate coniunctissi-
 mus ē? Souicos posterulas amideos aduocadros morones uicecomites
 ipsosq; lampugnānos: cum inter biragos tot uiri floruerint acetiā nunc
 floreāt in omni uirtutis genere: ut si eos numerare uoluerō in hac tēpo-
 ris breuitate: sim nō mediocri tedio futurus? At d' nobilitate & generis
 claritudine pudicissimæ huius sponſæ Elisabet si uerba uoluerō pro di-
 gnitate facere: non sit mihi huiusmodi breui sermone opus sed prolyxa
 oratione uel quam spatiosissimis potius uoluminibus. Nam quæ fami-
 lia est paulo excellētiōr non mediolani solum sed in hac uniuerſa Gallia
 Cisalpina: quæ non sibi maximo semper duxerit ornamento lampugna-
 norum affinitates? Quare ut tempore inseruiatur cetera omnia omittē-
 tes paucis ea percurramus: quæ ad domesticas sponſæ laudes in huius-
 modi necessitudinis genere attinet. Nata est Elisabet patre ut modo di-
 cebatur Principuale: uiro certe mea sententiā: qui & dexteritate ingenii
 & strenuitate magnitudineque animi alteri nemini suæ patriæ cōcedat
 fide autem & obseruantia tanta in excellētissimos nostros principes Frā-
 ciscum Iphortiam Blancamq; Mariam duo huius temporis splendidis-
 sima luminaria: quāto esse maior nullo pacto possit. Quid enim memi-
 nero aut Petrum auum paternum ciuili pontificiq; iuris peritissimū
 grauissimūq; doctorem: aut Georgium illum patrum: cuius ad pa-
 ternas laudes tanta beniuolentia accessit in hunc diuinum principem: ut
 eam non nisi cum uitæ exitu terminarit? Nam & Bernardum philoso-
 phum ac medicum & Baptistam atq; Iohannem andream uidetis in ui-
 uis non uulgarī uirtute iuuenes. Hieronymus etiā ipse patruus quan-
 ta modestia humanitateque præstiterit: dum uita frueretur: cognos-
 tis

Petrus
 Antōius
 biragus
 Maffeo
 lus
 Philip-
 pus dux
 Andreas
 biragus

Elisabet

Gallia cis-
 alpina

Fr. Iphor-
tia

Blanca
 maria

Georgi-
 us

Bernardus
 philo-
 sophus

Baptista
 Iohānes

andreas
 Hierony-
 mus

oēs. Sed ut de reliquis ne sim in dicendo lōgior: cōticeſcam: Nō ne unus
oldradus hic Oldradus lampugnans magnificus. eques auratus ducalisque ſena
Philippus tor ſapientiſſimus tato ſemper in honore eſt habitus ob eius præclaras
Mardux ſūmaque uirtutis cum apud Philippum Mariam illum: tum apud hūc
ipſum Franciſcum ſphortiam locerum generumque duces: ut alterum
habeamus neminē: qui cum hoc uno queat de gloria cōtēnere: Quæ
cum ita ſint: non dubiam nobis omnibus ſpem aſſertis feliciffimi coniu
ges Eluabet lampugnana Petreque birage in oī uos laude ſimilis fore pa
rentum maiorumque ueſtrorum. Reſpondebitis enim reſpondebitis præ
fecto genitura ſæminiſ: talique uos præſtabitis: ut non minus illis prælu
xiſſe que accepiſſe ab illis lucem ſiris iudicandi. Quare qd' felix faultū for
tunatumque uobis ſit: iam ad ipſum deſponſationis munus propius acce
damus. Mediolanū. iiii. idus ſeptembres. M. cccclviii.
Franciſci Philoſphi epithalamion in nuptiis nobilium coniugum Iohā
nis antonii ſimonetæ & Margaritæ cortæ.

Nter humanæ ſocietatis uincula: quibus ratione duce iuncti
de inter nos uiuimus: nullū proſecto neque iucundius neque
utilius eſſe aiaduerto: quā quo uir & uxor mutua caritate
inuiçē coniungunt. Scimus enī in uniuersa re domeſtica que
cōſtituitur ſeminariū reipublicæ triplicē eſſe ſocietate heri

& ſerui uiri & uxoris patris & filii: & id qdem ſecūdm triplex ciuitatis
adminiſtrandæ genus. Hæc uero cōmunionū coniugium qd' uocamus:
tantā uim in ſe habere tantā magnitudinē tantam præſtantiam excellē
tiſſimi philoſophi tradiderunt: ut inde gradatim ſecūdis auſpiciis ad ſū
mum uſque eatur imperiū. Vt enim unus egregii uiri principatus & opti
matiū præſtat & populi dominatur: ita ratione ſecundum Gregorium

Gregori
us nazan
zenus Nazanzenum: quod exēplo unius dei in cælo regem unum oportet eſſe
in terra: eodē modo cōiugalī dignitas quæ unus eſt ad unā: reliquas ſo
cietates antecellit. Itaque mirandū certe nō eſt: ſi deus optimus maximus
ab ipſo uſque humanæ creatiōis initio cōſtituit iuſſitque matrimoniū: con
tinuo: prædicte creſcite ac multiplicamini & replere terrā. Nō enim a Ce

Cecrops.
Aegypti
romulus. crope illo quē fabulantur: nō ab ægyptiaca ſupſtitione nō a Romulo ne
ſcio quo: eſt huiusmodi cōiunctionis bonitas aut introducta aut excogi
rata: ſed ab ipſo immortalī deo: a quo quicquid eſt boni ad nos peruenit: & ſi
ne quo boni eſſe oīno nihil poteſt. Et quāq; maritalis caritas inter oīs ſu
auitates ē ſua natura ſuauiſſima: tūc tamē ſit lōge ſuauior & gratioſiſ: ſi que
rōne iſtituta eſt: eadē etiam ppetuo ſeruet. Nā procreandiſ grana matri
monii introductū uidemus & id nō hominū magiſque cōmuni quadam
nature lege. Sic enim & arbor arborē & ſeges ſegetē & animal ex ſe aial
gignit: quod qui diligenter ſecū animo uoluerit: omni opa diligentiaque
curabit: neque in maritali præcellētia aut agar aut medere: que ab eius de

toro sit alienū Sāctum inquam & impollutum oportet ēē cōiugium q
 ut i omni uita mutua dilectione tueamur: illud nos oportet praeceptum
 assidue meminisse nec uirum habere potestatem sui: nec uxorem sui ēē
 arbitrii. Sed utrunq; alteri pari quadā pietate obstringi. Quid enim me
 minero: quā quantaq; commoda atq; emolumenta ex ipso benecōuenien
 ti cōubio consequuntur: cum si simus ignari ut est prudentis patris
 milias rem quotidie: quātum honestas paritur: augere ita solertis dili
 gentisq; matronae eam domi digerere ac tueri. Quare nō equidem pos
 sum uobis nō admodum gratulari Iohānes antoni atq; Margarita: qui
 diuini praeceptum ac legitimā coniugii sanctionē hoc die q; utriq;
 uestrum felix fortunatumq; sit: inituri q̄restissime uobis posteritatisq;
 uestrae cōsuluitis facturi uos certe omnia pro uestra uestrorūq; dignita
 te. Nā ut abs te incipiā castissima: pudicissimaq; puella Margarita: nō po
 tes tuorū parentū nō esse simillima. Siue n. ante oculos tibi ponas nobili
 simā & honestissimā matrē tuā Magdalēnā Leonatinā siue patrē tuum
 clarissimū & grauissimū senatōrē hūc Petz cottā: tāto debes accēdi pro
 bitatis desyderio: ut nisi q; honestum sit & laudabile apud oēs: intelliges
 tibi ēē in uita ppositū. Nō. n. es ignara: q̄to semp tum uniuerſaq; Cortage
 familia tū ornatissimus pater tuus i splēdore sit hitus. Nā ut antiquiora
 breuitatis grā cōticeſcā: nisi uir indicatus semp ēēt pbatissimus p̄ tuus
 nunq; pstantissimus dux Philippus tāti cū fecisset q̄diu fuit i uiuis: neq; il
 lustrissimus hic atque optimus princeps n̄ ordinē senatorio aſcripſisset.
 Quo sit ut oī tibi cura oī studio oī industria annitrēdū sit: ut huius aetas
 q̄ ad senū tā puenit: i tua p̄bitate atq; laude conſeſcat. De te uero Iohan
 nes Antoni ſimoneta nihil ēē intelligo: qd̄ non q̄optime tibi q̄sq; debeat
 polliceri. Es. n. tu oīum primū ſingulari qdā prudentia p̄ditus: q̄ sit: ut q̄
 te ſeq oporteat i niſimonii ſtitate: & q̄ uitate: neſcius ēē nō poſſis. Acce
 dū auctori huius tui uel p̄is potius itegerrimi atq; ſūmī ſenatoris An
 geli ſimonetae auctoritas & āplitudo cuius prudētissimis iſtitutis: & uo
 lūtatī cū ſp parueris: ac peas: hanc oēm quā hēs: tibi gloriā pepiſti. Quid
 enī memorē hoc loco ſapiētissimū & eruditissimū uirū ducalē ſecretariū
 cōſobrīnū tuū Cicchū: q̄ ut affinitate tibi cōiūctissimus ē: ita maximū ad
 iumētū ad noīs claritatē. His ſane rōibus factū ē: ut ſupiore tpe magnifi
 cus eqs aurtus Oldradus lapugnans ille cuius nomē illuſtre ē unicā ſi
 liā quā hēbat: tibi m̄ ſimōio copulauerit. His ēēt rōibus adductus uir ſpe
 ctatissimus Petrus cotta te ſibi genez libenter accepit ſilius is certae tūe
 ante aſte uita: quā nouit oī ex pte pbatissimā ēē. Quā pp tibi opa dāda
 ē: ut tātae de te expectatiōi nō mō reſpōdeas: ſed ~~emendabiliter~~ ſuperes. Ap
 picis p̄terea nō obſcure: q̄tū tibi munus ad gloriā ē additū qd̄ humaniſ
 ſimus princeps n̄ ſplēdidissima ſublimitatis ſuae p̄ſetia cū tot illuſtribus
 iſtyſq; p̄cipibus niſimonii hoc honorat futurū: is qd̄ ſperās: ut tales

Iohannes
 antonius
 Margari
 ta

Magdale
 na
 Petrus
 cotta

Angelus

Cicchus

oldradus

e uobis coniugibus liberi pdeant: quales. Angelum Petrumq; e expul-
sorum erga se hiden atq; deuotionem tantam i rebus oibus ee cognouit:
ut accedere nihil possit ad summū. Sed ne lōgius nostra protrahat ofor:
iam deo duce atq; auctore ad transfigendas nuptias propius accedatur.

Francisci philisphi oratio nuptialis habita in deipositione magnificae
puellae Maruciae & magnifici equitis aurati Raymundi attenduli.

9 Vanti fieri oporteat bene conueniens matrimonium Ma-
gnifici atq; illustres uiri: uel ea ratioe probari potest: quod
que tria maximae expetuntur in uita: honos: utilitas: uolu-
ptas eiusmodi uinculo appime continetur. Nam ut in for-
titate humana nihil est adulterio turpius: ita cōiugii san-

Deus oī-
potens

ditate honestius nihil. Quid: qd ex oibus sacramentis quibus bene atq;
beate uiuit: hoc unum duntaxat diuino est ore constitutū & id quide in-
primis illis parētib; quibus praeceptū est ab oīptēti deo: ut crederēt:
ac multiplicarētur: terramq; repletēt. In his sane oibus laudatur celiba-
tus: qui cōtēpta omni carnis copula angeloz se se quam hominū similis
maluerunt. Sed qui uirā ciuilem adamāt: nec sibi nec reip. recte cōsultū:
ubi a cūnubio abstineāt. Quāadmodum enim uidentis natura fieri: ut
quacūq; uel aluntur uel sentiunt: pducāt aliqd simile sui: id quod non
in ceteris animantibus solū intueri licet uerumetā in stirpibus & hēr-
bis: nōne is fuerit ob omni naturae lege alienus: qui inter hoies manens
non se hominem ee meminerit: non quærat p generis propagationem
se i terris quoq; reddere immortalem: Legimus apud maiores eam Ly-
curgi legē plurimum laudari solitam: qua is sanxisset eos omnis q nube
re noluisse: tū in Gymnicis ludis a spectaculo arceri: tū etiā affici igno-
minia: qppe q eos priuatos uoluit eo honore atq; obseruantia: q seniori-
bus a iunioribus p̄stare. Idq; ob nullā aliā cām: q ut pcreadore liberorū
q diligētissimā haberēt rationē. Quo ē factū q tunc uirum nomine adolescens

Dercylli-
das

ille reprehēderet: q aduenienti Dercyllidæ i Theat̄ nō modo nō assur-
rexerit: ac subseiliū cesserit: sed adiecerit potius: Nā nec tu mihi o Dercyl-
lida q cessurus esset genuisti: cū Dercyllidas tamē & uir grauissimus so-

Mercuri-
us

ret: & res maximas suo ip̄erio p̄claratq; gessisset: Sed qd aut Lycurgi aut
multo ante Lycurgū Mercuriū ac Cecropis: qd dein Romuli de coniugio

Cecrops-
Xps opt.

istituta cōquirimus: qd oquidē Christus opt. maximus q & idē filius dei
eēt & deus: tum i matrimonio nasci uoluit: tum inuitatus: ad nuptias eas

maximo
lulia ma-

præsētia sua ornauit: ac iuuit. Quāta uero utilitas manat q̄ra uoluptas
ex cōiugali cōiunctiōe: oēs i m̄rimonio sūt: facile intelligūt. Nā cōiugali
amor nihil ē p̄fecto mitius nihil dulcius nihil suauius. Utilitatis aut oīa

Raimun-
dus attē-

plena sūt q m̄rimoniāli p̄cmonia atq; diligētia administrant. Rēctissime
igif utriq; uestre p̄spectū iudico magnifica uirgo Iulia Marucia & ma-

dulus

gnifice Raimū de attēdula: qd p̄ sp̄sali iurā cōiunctiōe atq; p̄ p̄dore ē

us hodierno die mutuo caritatis uisculo cōpulādi: quo & uobis ipsis po-
 steriq; uestris q̄saluberrime & maxima uestra cū laude cōsulatis. Nec n.
 praterite uos debet tria ēē nuptiā: bona mutua inter cōiuges fidē plis
 nō solū p̄cedā: sed benignē alēdā & ingenue atq; innocēter educādā
 studiū in primisq; sacramētū: quo impollutū cōnubiū & omni suspici-
 one uacuum seruat. Ita enim uos faciētes & cālesti lātīfacietis & mōdi
 gloriā: Nam parentū & maiore uestroge claritas nō p̄ge incitare uos de-
 bet ad omne coniugii officiū ac decus. Es tu sane Iulia nata splēdidissī
 mo equite aurato & rerum bellicarum laude cēlebrādo Baldo Marucio
 illius Nicolai tholētinae filio: cuius illustre nomē nullus unquam dele-
 bit interitus. Vnus enī Nicolaus ille tholētinas talis fuit cātūq; belli dux
 ut princeps ille nobilissimus philippus Maria & patrem appellare eū cō-
 sueuerit: & eius fidei suam omnem ditionē administrandam commissē-
 rit. Hūc etiam Veneti: hūc Florētini: hūc Romana ecclesia suage: omniū
 copiāq; imperatorum habuit: Nam de patruo tuo Iohāne tholētinae q
 & prāsens est: & te nō secus amat ac filiā: eo loquor n̄recūdus: qd' suas
 de se laudes nō libēter audie quippe qui ut est omni i te modestissimus:
 malit haberi & esse laude dignus quā corā laudari. Sed illud satis est di-
 lucidum argumentū excellētissimae suae summae q; probitatis & sapien-
 tiae: qd' ob multas & maximas res suas fortissime gestas magnanimus
 ille noster & inclytus dux Frāsciscus sphortia & hunc sibi genēge ascieuit
 & magnis copiis praefecit: & in ordine fenatorio locū ornatissimum ob-
 tinere uoluit: & nō secus ac filium & carum habuit & piucūdū semper:
 dum fuit in uiuis: Quanti aut hunc faciat: praestantissimus dux Galeaci-
 us: uidemus omnes. Num q̄quam minus eum admiraretur: quem diui-
 na sapientia tanti principis facit maximū? De te uero Raimunde atten-
 dule quid multa dicturus sim: qui natus patre Michaelē fortissimo illo
 & laudatissimo belli duce quem uniuersa prope Italia ob praclaras suas
 frequentisq; uictorias habuit in honore: te omni in re simillimum illi
 praestas: dignumque ostendis cognatione inuictissimi nostri principis.
 Quae cum ita sit: aliud nihil restat: quā ut per uerba illa desponsio-
 nis solētia ad rem ipsam propius accedamus.

Francisci Philippi oratio habita in cōnubio magnificae puellae Mar-
 garitae arcimboldae & magnifici equitis aurati Antonii cribelli.

Vni inter uerementissimos ac maximos animi affectus
 tanta sit uis amoris Illustrissime princeps praestantissimi
 patres matresq; honestissimae: ut etiam antiquissimus ille orpheu
 poeta Orpheus idemque theologus cum non dubitauerit
 non modo deum asserere: sed primū quoq; deorum omni
 um post discretum atque digestum in sua membra chaos: quod nomi-
 nant apparuisse in caelo: ob id q; planetis appellatione meruisse q; nihil Phanes
 f. iiii

scilicet sine amore atq; concordia in uniuerso mundo constare firmius
aut diutius possit. quid dicemus de sacratissimo ipso amoris uinculo ac
plane idissolubili: quo uiri atq; uxoris animi honestissimo quodā nexu
inuicē uiciuntur: Quod si cōiugū prius in cælo sit diuino iussu ac decre-
to quodā: quā celebres in terra: q̄s ambigat q̄quid ab eo sit: id optimū
ēē oportere: At in primis parentibus matrimonium deus ipse omnipotens
mirabili caritate instituit. Ad hæc Ihesus clementissimus humani generis
redēptor tum in cōiugio nasci dignatus est: tum iuitatus ad nuptias nō
iuitus uenit: easq; sua p̄sentia nō solū honestauit sed etiā iuuat. Et q̄q̄ oīs
amor delectare plurimū solet: is tamē qui ex bono cōiugali p̄cipitur ac
manat: tantā & tam incredibile uoluptatē p̄ se fert: ut nihil in uita pos-
sit esse iucundius. Ad huiusmodi autē amoris honestatē ac iucunditatem ac-
cedit magnitudo utilitatis: quæ quidē tria cum i uniuersa uita expetun-
tur tum in amicitia maxime. Nam quam aliam amicitiam huic necessi-
tudini caritatiq; coniugali anteponamus? Nō enim coniuges nō possunt
rationem habere & augendæ & conseruandæ rei familiaris cum ob
uniuersam domū tum ob liberos procreatos uel p̄creandos: quorū uitæ
dignitatēq; consulere natura etiā ductū impellimur. Erat sane apud la-
cedæmonios iis: qui ad senectutem usque uitam celibem duxissent per
inde atq; proposita quædam ignominia nota: quippe qui nihil in postu-
rum propagandæ reipublicæ consulere uiderentur. Quo factum est ut
generosi illius adolescentis dictum in Dercyllidan improbaretur a no-
mine. Nam nec tu mihi qui cessurus sit: genuisti. Nō enī assurrexit Der-
cylidæ adolescēs: neq; honorem: quem mors erat a minoribus præstari
grādiōribus natu: ei exhibuit. Et quisnam dubitet eū: qui tam ut uiuac-
tū: uis infamiz crimine uacare nō possit: ubi sine uxore uiixerit: cū uel di-
uino p̄cepto crescere nos semp̄ oportet: ac multiplicari: & quadā natu-
ræ lege gignere nobis similes. Itaq; non absurde uestri uobis parentes ut
sunt uiri graues & sapiētēs: nec inutiliter p̄spexerunt: cū tibi Margarita
arcimbolda pulcherrima: pudicissimaq; puella tum itē tibi generose ado-
lescēs equeq; aurate Antoni cribelle: quos non mō nō aduersantes: sed
q̄mōdissimè obrepētes uolūtatiq; adhortatiōibusq; paternis hoc lau-
datissimo & optimo ad p̄creādos liberos sacramēto inuicē uidēdū consu-
gari. Et enī reliqua oīa sacramēta humanæ sunt & inuētionis & institu-
ti. Matrimoniu uero solus deus ipse cōstituit & in primis parētib;: q̄d
modo dicebatur: & i delitiarum horto: quia gr̄cis paradisos
dici. Igitur nō ignorare uos oportet: q̄ sint tanti ac tam p̄clari muneris
bona: quæ triplicia uiri sapiētissimi ēē uoluerunt. Nā primum positū est
in fide: alteri in prole: tertiu in sacramento. Et sacramēto quidem caue-
ne diuortiū fiat: sed omnia quæ ad regendum matrimonium suscipien-
dosq; liberos attinēt: sancte innocēterq; seruētur. Quod autem munus

Ihesus

Dercylli-
des

Margari-
ta
antonius

Paradi-
sos

ad plerumque spectat: illud esse uoluit: ut & pie suscipere: & alacriter benigne: & educte religiose. Fides uero omne fugat in temperantia libidinis: quo uiculi concupiscentie tam in uiro quam in uxore sanctitas per mutua dilectione perpetuo consistet. Et ne sim, plixior quam & locus & rebus & personarum postulet dignitas: us in presentia pretermittis: quare per rei magnitudinem permulta dicenda essent: ego uero spectatissimi coniuges moneo: hortari: rogare: obsecrare: obtestari non desinam: ut nihil uobis potius ducatis quam & dies & noctes habere ante oculos deum: ad quem unum mentem omnem cogitaturus uestros quam pietissime referatis: quo tanquam presente atque uidete omnia: nihil omnino neque agatis neque dicatis: neque meditemini nisi castae & continentiae. Sic enim omnia erunt uobis optata: atque felicia. Quod autem secundo loco uobis arbitror obseruandum: ad habere diligentem operam: ut parentibus maioribusque uestris ornameto laudique sitis. Tu enim Margarita nata es Nicolao arcimbolus clarissimo iurisperito consulto ac uiro disciplinarum omnium laudatissimarum doctissimae eruditionis consilio: per ducali sapientissimo & optimo. **Matrem** plurimam ac nobili Vrsinam canonicam. Nam quid ego commemorem tot ac tantos uel paterni uel materni sanguinis nobilissimos magnificosque uiros: palauicinos: rubeos: folianos: torrellos: archenseis: comites: cum in hoc uno: Nicolao arcimbolus tanta sit uirtus: tantus splendor: ut cum omni antiquitate possit de sapientiae & integritatis laude contendere. Tu autem Antonia crebellorum familia natus es: quare diuum Guilielmum origine comitem item auctorem generi habes non mediolani solum illustis est: & propotus: sed in uniuersam Italiam non belli minus quam pacis artibus cognita: quorum ego singulorum eximias laudes si uelim singillatim perscrui: nullam neque temporis nec loci rationem sim habiturus. Ut enim silentio praetercam & Vrbani tertium summum ecclesiae Romanae pontificem & alios permultos uel episcopos uel belli duces: ad haec & iurisperitos & philosophos: quibus familia tua est iam pridem splendidissimi celebritatem nominis omnium gentium testimonio affecta: satis tibi ad optimarum actionum imitationem exemplo sint uel pater tuus uir magnificus Vgolius comes: uel patruus ipsi duo cum reuerendissimus pontifex nouariensis Iacobus philippus cum comes Antonius humanitate prudentiaque insignis. Praeterea enim consulto affines reliquos atque propinquos tuos: quorum numerus est prope infinitus: ne iudicem quam par sit: in dicendo curiosior. Tu uelim ad domestica exempla quibus debet ad omne probitatis generis mirifice inflammari: utaris etiam illa qui semper soles: bonitate ingenii tui. Fac obsecro: ut quam de tua laude expectatione concitasti: hanc non minus in hoc fausto & benedictioni coniugio: quam in ceteris uitae partibus sustineas atque tuearis. Volat enim adolescentia alis pernicibus & ornata aetatis flos breui momento languescit. Sola uirtus stabilis est possessio sola incommutabilis: quae tamquam in omni uirga statu est utilis: in matrimonio

Nicolaus
arcibol/
dus
Vrsina

Guiliel/
mus co/
mes

Vrbani
pontifex

Vgolius
comes
Iacobus
Philippus
episcopus
Antoni
comes

tum maxime necessaria. In hoc enim reipublicæ seminariū constituitur; quod nisi omni uitio uacauerit: nunq̃ ad bonam frugem sit peruenturū. Sed de his satis. Iam ad ea ueniamus: quæ materno sermone paucis trāfigenda sunt. Mediolani. vii. kalendas. Iulias. M. cccc. lviii.

ORATIONES DIVERSAE.

FRANCISCI PHILELPHI ORATIO AD PIVM SECVNDUM
Pōt. max. habita Mātuzē i publico uniuersaliq̃ Cōsistorio p̃ Duce Frā
cisco Sphortia die martis quattodecimo kalēdas octobres. M. cccc. lviii.

Exordiū

Fr. Sphor
tia dux

VM ESSEM PATER BEATISSIME Nomine Atq̃
iustu humanissimū p̃cipis huius mei Frācisci Sphortiz
iclyti Mediolanēsiū ducis apud sanctitatē tuā in tāto hoc
& tam florētī splēdidissimōq̃ cœtu uerba facturū de re
bus maximis & clarissimis & cū necessariis tum xpianis

L. Crassus

Qu. ma-

ximus

Gn. car-

bo

Tyrta

mus theo

phrastus

Atheniē-

ses

Demo-

sthenes

Philip-

pus rex

Alexāder

M. Tull.

cicero

T. annius

milo

Roma

Narratio

subuerent: ne idē mihi accideret: quod grauissimis ac summis & oratori
bus & philosophis usu aliquādo uisū tradit. Nā & L. Crassus cū paternā
ulcitur in iuriā apud. Qu. Maximū foret aduersus Gn. carbonē causam
acturus: ne uerbū quidē potuit emittere. Et Tyrtamus cognōmēto The-
ophrastus pauca admodum uerba apud Atheniēsem populum dictu-
ris obmutuit. Demosthenes uero talis ille tantusq̃ orator apud Phi-
lippum regē Alexādrī partē orationē habiturus idē passus. Nā qd
dixero de eloquentissimo uiro eruditissimoq̃ philosopho. M. Tullio Ci-
cerōe. Nō est causa illa nobilissima Titi āni milonis fortissimi uiri & op-
time de se meriti ita expalluit: ita tremuit: ita defecit: ut iēptius nunq̃ ora-
uerit. Hęc igit̃ mecū repetēs pater beatissime animoq̃ uolutās tum hu-
ius loci ornatissimi amplitudinē atq̃ maiestātē: tum incredibilē tuā diui-
namq̃ sapiētiā merito optimoq̃ iure expauescebā: nequid icipiēti mihi:
quod nollem accideret. Sed iam ne plane tectat: ac reficit mitissimi tui
istius uultus atq̃ animi facilitas singularisq̃ illa benignitas: quam nuper
in urbe Roma corā ipse de te expertus maiore cū fiducia ad dicendū ue-
nio. Vt ad rem p̃p̃us accedā: hic optimus p̃cipis meus ut ē sanctitatis
tuæ: & sapiētiā collegi cardinaliū uniuersaq̃ Romāe ecclēsiā obser-
uātissimus: cum uideret: quanto cum studio & diligentia & labore icum-
beres ad uindicandā xp̃ianam reipublicā: ex atrocissima & terreni-
ma seruitute turcorum i pristinā suā & libertatē & dignitatē: in-
dignū profecto & iniquum a se factum iri existimasset: si abs te tantope-
re perhumaniterq̃ accessurus ad cōstitam diē minus ipse: quam primū
uenisset in pulcherrimū hūc perillustremq̃ cōuētum tot uenerabiliū
patrum & dominorum & principum. Intelligebat enim i tanto reū dis-
crimine quo tota religio nostra fluctuat: celeritate plurima opus esse: ne
dum praeſtolando consultandoq̃ serius tempus teritur: diui Petri nauis

Petrus

apostolus

tula ante naufragio obruatur: quam tabernaculo fuerit rudéribus. p. mu
 nita. Itaq; posthabitis omninoq; prætermiſſis cæteris negotiis ſuis om
 nibus quæ circa noui principatus ſui adminiſtrationē i tantis huius nre
 rum eicciis fluctuatiſq; Italicæ pcellis atque tēpeſtibus: neq; parua nec
 leuia eſſe poſſunt: ecce ut uides. nō inuitus paruſt ſalutiferis ad monito
 ribus & ſanctiſſimis iuſſus tuis: q̄ppe q̄ ut eſt ut nō minus ſtudioſus reli
 gionis & pietatis quā & igenti animo & cōſilio: animaduertebat te pon
 tiſicē maximū & ſciſſimū nō ſine cauſa i tūro itineris laboſ & iſirmitate
 corporis: & apoſtolico illo ſolio Mātūā cōceſſiſſe: & uniuerſos xpianæ ſi
 dei p̄cipes ac reges cōſultandi ſerēdaq; opis grāſtāri neceſſitati litteris
 ac nūciis cōuocaſſe. Nā qd magis decet xpianū hominē quā nō mō pecu
 nias atq; uires ſuas p illius nomine gloriaq; offerre ſed etiā ſemetipſum
 ſi opus fuerit: deuouere: qui ut ipſi uita fruere mur æterna: cum e domi
 no ſeruus fieri tū crudeliſſime & p omne ignominie genus mori uolu
 it. Oh diuinā illam clamentiam. Oh liberalitatem & in uniſcientiam ob
 ſupēdam. Tu pro nobis xpe optime maxime: quo illius origialis delicti
 & perpetuæ culpæ reos iexpiabili facinore liberares pudendam acerbiffi
 māq; mortē nō ſolū non recuſaſti: ſed ultro etiam atq; peribenter depo
 poſcaſti. Nos autē ita ſumus ipudētes: ita igrati: ita mētis ac ſenſus inopes:
 ut facultates noſtras atq; uitam ipſam ſi ſit opus: quam a te uno gratis ac
 cepimus: in tanta tui nominis ſactura & contumelia ſibi repetenti redde
 re dubitemus? Abſit a regibus & principibus xpianis tantū dedecus tan
 tum opprobrium tantum neſas. Quid enim reliqui principes ſint ſactu
 ri pater beatiffime: quoz opes ac uires maiores formidabilioreſq; ſunt:
 quando unus hic Francicus ſphortia ne dilectiſſimis quidem & fratri
 bus & filiis parcere decreuerit: modo poſſit aliquam opem ſalutemq; af
 ferre huic ſalutifero pientiffimoq; operi? Noui certe princeps pruden
 tiſſimus nos eſſe natos nō nobis ſolis: ſed bonis omnibus: ſed toti fidei
 xpianæ: ſed immortalī deo xpo Iheſu redemptori noſtro cuius innocentē
 & ſanctiſſimam ciuitatem pati ludibrio eſſe diſtaſi in manu itaq; turco
 rum turpiſſimum eſt & dedecoroſum in primis. Eo enim omnis indigni
 tas ducenda eſt indignior: quo ab indignioribus inſertur hominibus: ſi
 homines quidem potius quam aſſerate proſus & truculentiffimæ quæ
 dam bællæ: Turci ſunt appellandi: cum nihil ip ſe humanitatis habeāt
 præter hominis figurā & cam ſane ob flagicioſiſſimam turpitudinis ſoc
 ditatem deprauatam ac nequam. Quis unus omnium turcos ignoret
 fugitiuos eſſe cytarum ſeruos eoſq; paſtores: qui ex ergaſtulis illius ua
 ſti & in hoſpitabilis montis Caucaſi cum in perfida ac Median latroci
 natum deſcendiſſent: nullūq; certum incoherent domiciliū præter obſo
 lera luſtra & horrētes ſyluarum labebras: primū luſtiniani temporibus
 ad hellepontum uſque clandeſtinis inſidiis impetum facientes: eodem

Mantua

Cōfirma
tio & con
ſutatio

Xps

Iheſus

Turci

Scythæ

Caucaſus

Perſis

luſtinia

nus im

perator

Helle

pontus

bocchâus ductore & collatrone perditissimo **Bocchano urbem** oppulentissimam
 Bosphorû repentina uic captam diripuerunt. Deinde ubi laxus ut homines
 rus urbs humiles abiectione negligunt: cõtemnunturq; imperat̃e cõstantinopoli Ale
 Constâti xio commeno tantis rebus suis incrementum fures obsecutissimi cõtinuis
 nopolis latrocinis attulerunt: nam qd non cõsequat assiduitas? Ut iam auderet
 Alexius apto etiã Marte cum ip̃erio illo oriẽtali de p̃cipatu cõcedere. Vsu enim
 cõuenus fieri quottidie uidemus: ut quo q̃s humiliore ignobilioreq; natus geneſ
 iperator fortunat̃e ipudẽria usus fuerit: eo le arrogantiorem insolentiorẽ super
 Theodo- bioriẽ præt̃et. Et ne sim̃ i re minime iucunda narrãdo. p̃lyxior: ubi turci p
 rus cãta Theodorum cãtacuzenum: qui Iohãnem palæologum ut pupillũ & ge
 cuzenus nerum impius circũscriptor patrio auitoq; regno fraudarat: ex asiatica
 Iohannes Myſia in thraciam callipoli ad helleſpõrum tradita peride atq; focii sunt
 iperator traducti: nũc locetum nũc generum Horcãe ductore fallẽtes: ut sunt ad
 Myſia asi omne improbitatis genus proclues atq; anhelantes: breui temporis cur
 atica riculo magna ex parte thracia occupata: duce Amoratho Horcanis filio
 Tracia in triballos: q; nũc ſerui appellant: irruere. Quo in loco ubi magna urrin
 callipolis que cãde iam perpetrata Amorathus a Lazaro ſtrẽuo atq; fortissimo tri
 Helleſpõ ballorum duce: qui ſe pro patria immaculatam hoſtiã deuouens cum
 rus duodecim intrepidis comilitonibus in caſtra ipſa ſtra crudeliſſimi ſce
 Horcães leratiſſimique tyrãni tentorium imperum ſecerat: multis uulneribus cõ
 Amora- foſſus occidiſ. Huc ubi Baiſetes filius ſucceſſiſſet non re minus fulmen
 thus quam nomine: id enim Baiſetes turcorum lingua ſignificat: non ſolum
 Triballi theſſalia chriſtianis & Boetia eſt erepta: ſed ipſa etiã noua Roma Con
 ſerui ſtantinopoliſ ita uallata & preſſa diuturna obſidione oppugnationibus
 Lazarus que continuis & tremendis: ut proſtigato iam ad Nicopolin Sigismũdo
 Baiſetes rege hungariæ cum tanto & tam rebus omnibus ornatissimo exercitu
 Theſſalia fortium uiroꝝum ad trecentam illia poſt internicionem tãtã Gallorum
 Boetia nobilitatis poſt ludibriſſam & barbaram ac ſpurciſſimã cõrumeliã
 Conſtãti- tot principum tot ducum poſt iam prope extinctum chriſtiãum & no
 nopolis men & cultum: ni repẽte Chriſtus Iheſus qui ſe de inimicis ſuis cum ini
 nicopolis micis item ſuis ulciſci dignatus eſt. Thomyrin-maſſageram cognomẽto
 Sigismũ- taberlanum quoniam pede altero eſſet claudus: cum innumerabili firmiſ
 dus rex ſimoq; miſſiſſet exercitu: ipſa inquam noua Roma conſtantinopoliſ ex
 Galli illo ulq; tempore & capta ui eſſet & uerſa i prædam. At noluit tum deus
 Chriſtus omnipotẽs tãtam paci idignitatẽ: quin potius perſpicue omnibus gẽ
 Iheſus tibus declarauit fruſtra eſſe humanos cogitatus: omnis qui diuino care
 Thomyr- ant auxilio. Victus eſt igit̃ & captus illico a Thomyr̃ide tamberlano ſul
 ris tam mineus ille & horribilis Baiſetes nulla pugna nulla cõcuſſione haſtarũ
 berlanus nulla enſium uibratione ſine ullo proſus ſagittarum iactu: Nam ante
 ſum eſſet in aciem. Oh mirabilem dei prouidentiam. Oh incomprehenſi

bilem immensamq; potentiam. Oh caritatem: qua nos complecteris: in
 finitam. Et nos miseri nondum respicimus: non respicimus: captus igitur
 & nō multo post obtruncatus p̄ multā cōtūmelia ille tam potēs tam
 elatus tam formidabilis Baifetes cum non nullo filios reliquisset: ceteris
 demū deinceps omnibus p̄ Sultanum fratrem strāgularis arquus ner
 uo ex quo postea cyricis dictus ē: solus hic sulāus cyricis ī tyrānida suc
 cessit nihilo quidē minus quā Baifetes pater christianis p̄niciosus. Nam
 & Mylos qui citra Danubiū sedēt: & ultra Danubium Balacchos & Mol
 dauā subiūgavit: adiecitq; quicquid mari ægeo Ionioq; adiacet præter
 solam pellopōnensum ad illiricos usq;. Qui posteaquā animā efflasset: se
 cutus est Amorathus filius ob amorathū proauum ita nominatus. Is om
 nium primū post strāgularū Mustapham fratrē urbē cōstātinopolin per
 magno & accerrimo munitus exercitu obsedit mēsis tribus: oppugna
 uitq; fortissime: quo tempore illic me cōtinebam disciplinæ græcæ cōse
 quendæ gratia: quam ubi nequisset expugnare: agro igni ferroq; uastato
 abiit ad ortus Thessalonicam ī macedonia: quæ turcog; metu Venetis se
 dederat. Hæc posteaquā dies tris cōtinuos oppugnat: tādē expugnat:
 agitque ī prædā. Murum Isthmi qui pellopōnensium per cōtinētē ab
 ægeo ad ionium pelagus tutabatur: cum cepisset per icolarum proditio
 nem: solo æquauit inde abacta ingēti prædā. Qui ubi sæpenumero pu
 gnasset cum hungaris & id quidem infelicitē: demum ubi apud Barnā
 cum nīdem hungaris manū cōseruisset: essetq; unius Iohānis Vaiuodæ
 clarissimi belli ducis calliditate summaq; uirtute superatus atq; ingēti cū
 cæde in fugam uersus: factum est subito audacia atq; animositate regis
 Vladislai: ut e uictō uictor euaserit hungaris cūctis non tam fugatis quā
 per subitam animorum cōsternationem ob ītoletabilem dolorē quem
 ex interempto rege animo cōceperant: ultro fugiētibus. In qua quidem
 christianorum fuga illud uulnus uel maximum nomini christiano infi
 xum: est: quod Iulianū cæsarinum sanctæ crucis cardinalem uirum ue
 ro dignum Romana ecclesia hungari frustra a fuga reuocantem crude
 lissime trucidarūt. Amorathum autem hunc nō multis post annis maio
 res calamitates ī christiāum populū ærumnalesq; mollietern peroppo
 runæ mors e medio sustulit relicto Mahometo filio uno certe omniū q
 sunt: fuerut: futuriq; sunt: impurissimo adolescēte & omni immanitate
 immaniore. De hoc autē tetro diroq; portēto de hoc iquam tam tru
 culēto tam scæuo tam horrēdo tam funesto prodigio quid dicēdum qd
 sentiēdum quid tenēdum sit: nescio. Illud certe scio neminem unquam al
 terum ex omni hominum memoria exiisse: qui breui adeo tempore tā
 ta trepidatiōe atq; terrore uniuersum prope terrarū orbem affecerit. Et
 ne id quidem mirum. Quas enim calamitates unus hic alter ipius & ab
 ominabilis mahometus: tam paucis annis xp̄iano populo intulit: Nobis

Sultanus
 turcus
 Cyricis
 Myli
 Danubiū
 Balacchi
 Molda
 uia
 Aegæum
 mare
 Ionium
 mare
 Pellopo
 nesus
 Illirici
 Thessalo
 nica
 Macedo
 nia
 Veneti
 Isthmus
 Hungari
 Barna
 Iohannis
 vaiuoda
 Vladisla
 us rex
 Iulianus
 cæsarius
 cardinalis
 Maho
 metus
 tyrannus

Noua Roma Constāti
ma nopolin:heu miseram nostram ifelicemq; tempestatem: num latissimū
Constāti illi altissimiq; muri crassissimæq; turres: quæ singulæ mūtissimas arces
nopolis repræsentabant: cum uiderentur omni adamante solidiores: num ulla
 hominū aut igenia aut uires tutari potuerunt quo minus a turcis captrū
 & immiserabilē ac luctuosissimam prædā uersum omnibus gētibus sit
Pellopo exemplo nihil esse nobis superbiendum? Nōne paulopost Peloponnesus
nēfus eodē racta fulmine peritit? Quid enim Triballos quid Illiricos qd Dal-
Triballi matiz reliquias cōmemorem: quos omnis assiduis icursionibus & incē-
Illiryci diis præmit: ac perdit idem nefarium abominabileque monstrū? Vege-
dalmatia qd triballos memini? Hos enim Mahometus iam omnis agit i erummo-
Pānoni sissimam seruitutem. Nūc ultimo exitio pannoniis imminet. Eoq; facili-
Spēdoro orem spat de iis uictoria: quod Spendorobū triballogē emporiū expe-
bus ditum p danubiū transitum i Hungaros præbet. Hungari uero ipsi etsi
 sunt tum animoq; ferocia: tum robore corporū paritæq; bellādī aduer-
 sus turcos aptissimi: tamē quia iustitinis seditiōibus assidue inter se digla-
 dianr: sunt ad rem tātā tamq; necessariam imbeciliores. Quo sit: ut nisi
 ppediam a ceteris xpianis principibus eoz imminēt: extremoz pericu-
 lo succurrat: indubitato sint pituri. Illius autē populossimi regni belli-
 cosissimiq; euersio: quod omē deus auerrat: quātam sit cladē cūctis xpia-
Cōclusio nis illatura: quis est tā rerū scius: qui ignoret? Expergiscimini ergo: ex-
puiculari pergiscimini tādē principes & populi xpiani: ferte periclitatibus auxiliū
 ferte Christo Ihesū: ferte uobis ipsis: ferte filiis uxoribusq; uestris. Nolite
 pati per deum immortalem: nolite pati tātā pestem tātā perniciem
 aduersus xpianam rem publicam diutius inualescere: incrudescere debac-
 chari. An ignoratis fore: ut subiugatis hūgaris: qui nobis clipeo sunt &
 muro: continuo uobis sit de uestra & libertate & gloria salureq; pugnan-
 dum? Laudatur a uiris sapiētibus & L. Brutus & Mālius Torquatus:
L. Brutus quod proprios filios uirgis cæsos securi percuti uiderint ducti illi quidē
Manlius ut aiunt: alter disciplina rei militaris alter salute patriæ. Laudatur Curti-
torq̄tus us: quod se in profundissimum terræ Hyatum illum periturus præcipi-
Curtius tāt: quo metu mortis patriam solueret. Laudatur tres decii pater & filius
Decii tres ac nepos: quod in extremis reipublicæ periculis sese deinceps pro patria
Matili- deuouerūt. Laudatur M. Attilius regulus: qui ut fidem hosti seruaret ad
us regu- acerbissimos corporis cruciatus ad dedecorossimam contumeliā: ad
lus indubitatam mortem redire nō dubitauit. Laudatur inquam: Laudatur
Phileni cum alii multi tum phileni & Codrus: qui honestam mortē turpi uitæ
Codrus ingenti animo præferre pertulerint. At hos omnis qua ratiōe ductos ar-
res bitremur? Alia nempe nulla: nisi ut umbratili & inanem huius sæcu-
 li gloriam uel mortui uiderentur assecuti. Nos autem qui ad huius ui-
 tæ celebrem gloriam æternam quoque atq; cælestem gloriā simus asse-

cuturi: cūctabimur diutius obuiam ire pulcherrimis gloriosissimisque triumphis. Iam tandem felicissima signa in barbaram turcorum illā & abiectā seruilemque nationem tollenda sunt te auctore & duce atque uexillifero pontifex Maxime p̄sentissimē p̄focunde: qui christi n̄cos in terris gerens omnia pro animi tui magnitudine & incomparabili sapientia diuinaque uirtute cōstitues: gerēs: moderabere: perficies. Quis adeo sit a fide christiana alienus: quis ita abhorrens ab omni humanitate: q̄s tam suis rebus sibi que aduersus: q̄ in re tam pia tam necessaria tam laudabili tam utili beatitudini tuæ pareret subterfugiat, atque nolit uitam suam si sit opus: deo offerre: quo tanto dedecore amarissimoque flagello christianā respublica liberetur. Nam qd ad Franciscum iphoruā medicolapensium ducem p̄cipem meum attinet: hic eo consilio abs te accersitus eo animo huc uenit: ut omnia sit pro tua & sacrosanctæ romæ ecclesiæ uolūtate: iussuq̄ facturus. Non modo enim & uniuersam tibi substantiam & exercitum suum omnem pollicetur ad hanc rem tantam: tã sanctam tam deo hominibusque acceptam sed fratres etiã ac filios: p̄fertim cum non ambigat ceteros quoque principes regesq̄ christianos idem singulos pro sua facultate facturos. Ac multo sane alacrius & libentius ipse metip̄s̄t̄issimus princeps meus: ut est inuictus & excelso aīo religioniq̄ deditissimus & sc̄itatis tuæ obleruam̄ssimus iñ p̄claz̄ tāq̄ salutiferā expeditionē p̄ficiceretur: si pitalicaz̄ regz̄ cōditionē ei liceret. Frāncisci philelp̄hi ad uiros Papienses orō cōgrulatoria de creatiōe la cobi Borrhomæi Vitaliāi comitis. fad dignitatē & gradū episcopālē.

Cōclusio
generalisEuphor
tia dux

ON POSSVM EQUidem Viri papienses & uos ceteri Patres amplissimi non uahementissime uobis ecclesiæque uestræ gratulari: quod cum tandem pontificem estis adepti: cui ad decus & ad gloriam nihil est: quod deesse insignē queat. Videtis enim diuina benignitate eum uobis contigisse. Episcopum iacobum istum Borrhomæum p̄sentem hic corā que astantem: quem esse magno splendore p̄ditum: magna doctrina magna fide: magna religione non fama uaria: aut dubia. Sed longo usu: & multiplici experientia didiceritis. Quæ dum mecum ipse confydero: tum uobis gratulor: quibus cupio esse quam optime: tum mihi gaudeo: cui secunde res uestre omnes non letæ esse non debent. Nam pristina illa uestra maximaq̄ merita quibus hic iam pridem docens & publice sum a uobis & priuatim ornatus: nullus unquam obliuionis iteritus e memoria mihi deat. Quare cum noua hæc & peroptata p̄sentis p̄t̄ificis creatio cōmunem mihi uobiscum uoluptatem asserat: quātum hodierno die ab immortalī deo nobis bonum oblatum sit: breui salutem oratiōe recensendum existimo. Cum papiensis p̄t̄ificatus sedes annos: complurculos iam uacaret: & ingens competitorum numerus ma

Exordiū

Narratio

animis opibus & studiis ad tunc dignitatis fastigium niteretur: idque per-
 laepe huiusmodi temptatum esset: quippe quod non humani sed diuini potius
 fauoris opibus indigeret: precepit opportune Christus optimus maximus
 huic rerum difficultati: qui non quod ipsi uolumus sed quod nobis optimū
 fore nouerit: multo ante deliberat. Itaque eodem fere tempore & christia-
 nissimus princeps noster philippus Maria Anglus & summus pontifex Eu-
 genius: qui Christum in terris gerit: atque ueluti diuino quodā afflatu nu-
 mine iacobū borromaeū reliquis omnibus reiectis ac repudiatis cōpe-
 titoribus: nihil tale neque petentem nec cogitantem eadem mente cōmū-
 cōsensu episcopatuui papienti praesse uoluerunt. Quae quidē res triplica
 mihi bona illa uidetur esse complexa: quae ad bene beateque uiuendū ma-
 xime expetunt: honestatē: utilitatē: iucunditatē. Haec autē pulcherrima
 rum laudū campū quoniam non tam prolyxe disserere: quā attigere paucis
 tempus iubet: & si cupiebam ita dicēdo explicare: ut non modo fruges &
 fructus omnis feracitati hubertatīq; responderet: sed nihil omnino relin-
 querem aut desertū aut icultū: oratione mentiar expedita magis & circun-
 scripta quā ambienti & locupletti. Et ut eodē psequar ordine: quo pro-
 posui: quoniam honestū id dūcitur: quod uirtute constat: quid honestius pa-
 piēti episcopatuui quā pulcherris quod illustris: corrigere potuerit: quā quod
 cum sibi pontificem uidet oblatū: cuius uirtutes & multae sint & singu-
 lares ī primis? Cum enim ueluti duo quedam itinera quorum altero
 se ituros altero peruenturos ad diuinam illam & incommutabilem bo-
 nitatem arbitrantur: mortalium animis sint proposita scientia atq; sapi-
 entia: ita in utroq; iacobus borromaeus uel ab ineunte usq; aetate uersa-
 tus est & agendo & contemplando: ut ne grandioribus quidem natuū
 ris eruditissimis & eisdem religiosissimis unquam cesserit: Nam cum sci-
 ret quibus praecipuis ī hac temporalis uitae fragilitate exerceri se oppor-
 reret: omnium primum ita semper temperantiam coluit: ut nullis cupi-
 ditatibus uictus: nullis uoluptatum illecebris labefactatus: id assidue su-
 is laboribus laudatissimīq; operibus effecerit: ut nihil sibi facilius sit ni-
 hil ustratius nihil antiquius uita sobria & pudica. Quod cum in omni
 aetatis cursu tum in adolescentia difficillimum factu sit: id magno nobis
 argumento esse debet hunc diuino quodam munere facillime adeo po-
 tuisse tam indomitas atque effratas corporis baelluas uiculis iugoque
 rationis obtemperantes sibi & obsequētes reddere. In his autem doman-
 dis subiugandisq; non fortitudinis minus quam temperantiae & modera-
 tionis adminiculis usus est: quibus nixus omnes blandientium appetitio-
 num insidias atq; irruptiones non modo constantissime sustinuit: sed etiā
 acerrime fudit: ac perstrauit. Non enim est inscius probatissimus hic ponti-
 fex cum qui pestiferis animi perturbationibus liber non sit: omni turpi-
 tudini seruire. Nec ullum esse in iusticia genus: cui alacri animo non oc-

currat: non pareat: non se penitus dedat. Quare omni ope atq; opera se-
 per studuit: ac studet: ut nihil agat: nec mediteretur: nec cogiter quicquid
 a iusticia sit acquiratq; alienū. Nec id iusticie munus ducit: ut lacescenti
 cuiquam noceatur: quippe quod cum feris commune sit: quæ uix cuiq;
 nocent: nisi fuerint lacescitæ. Sed prohibere iniuriam: & prodesse omni-
 bus in media iusticia situm putat. Nam prudentiā quæ ppter uarios ca-
 sus inopinatosq; rege euentus uix senectuti oino conceditur: ita caller: ac
 tenet: ut nihil usquā in humanis actionibus accidere posse uideat: quod
 uel cōsultando uel gerendo aut incognitū sibi aut minus propriū su-
 rug; sit. Prudentiæ autē omne & iusticie & fortitudinis temperantiæq; of-
 ficiū nō ad aures popularis: sed ad dei gloriā semper refert. Humanos
 enim fauores omnis ita admittendos arbitrat: quoad huic itineri: quod
 aditum parat ad deū: impedimento esse non possint. Nam has oēs uirtu-
 tes quibus gentilitas gloriatur: nō tam propter se censet experēdas: quā
 quod sapientiæ: quæ sola perducit i caeleste spectaculum: ueluti profec-
 tia quædam sint: itaq; maxime omnium pietatem colit. Quid enim di-
 uino cultu agere potest aut melius aut pulchrius? Nam si id est bonorū
 omnium maximū: ad quod reliqua bona omnia quæ ducuntur: referri
 oporteat: deum ipsū duntaxat nostrā esse felicitatem si quis ignorat:
 oēm uim boni naturamq; ignoret. Felicitatem autem oēs uolūt: quam
 qui norint: perpauci sunt. Non enim in hisce terrenis sordibus ac cæno
 hominis bonum collocatū est: Id omne cælitus est petendum. Inferiora
 hæc omnia & infirma sunt & instabilia & caduca. Quod uero & incom-
 mutabile est & summū: & sempiternū bonum: solā nobis sapiētia pol-
 licetur: quæ ita rege: caelestium ueritatem diligenter inquiratq; contē-
 platur: ut non prius conquiescat: quam ad diuinum splendorem illum
 usq; peruenierit. In huiusmodi inq; sapiētiæ lumine sese intuens Iacobus
 borromeus liquido perspicit nihil esse humano generi præstabilius ni-
 hil magis optandū q̄ omnes suas & actiones & cogitatus referre ad deū
 qui solus colendus sit & omni religionis & fidei sinceritate unice uene-
 randus. Sed quoniam de honestatis parte locuti sumus: ita ad utilitatis ra-
 tionē nostra tendat oratio. Nam q̄q; id solum est utile: quod sit honestū:
 cuiusmodi tamen alia quædam separatim utilitas ex hoc pontifice sit in
 capicēsem episcopatū & in uos itē uniuersos emanatura: breuiter cōple-
 ctar. Latere uos id nō puto: quod est etiā peregrinis luce ut ita dixerim:
 clarius: consueſſe plerofq; pontifices superioribus lapidē temporibus
 papientem ecclesia per magnis detrimentis afficere: alios quoniam essent
 inopes: alios quoniam expleri nō possent. Quare cū hi nolent pecuniis
 abstinere: nequirent autem illi parcere: se utriusque perniciosos i rem ecclē-
 siasticā præstiterunt. Nihil autem huiusmodi esse de p̄senti pōntifice ue-
 rendū tum eius probatissimi mores docēt: tum paternæ diuitiæ ac plē-

Prudentia

Sapiētia
PietasCōfirma-
tio. &
confuta-
tio

dor. Nam quopactō aliena uel auferat uel surripiat: q̄ uero sua benefi-
cētissimeq; cōferre sit solitus? An estis obiri: quāta liberalitate semp sit
usus iacobus borromæus: & cum apud uos ingenuis artibus studeret
ānos nōnullos: & cū paucis ante mēlibus hoc ipō i loco pōtiffici suis illi-
gnibus q̄pulcherrime ornaret? Quis.n. oīum dici q̄at: q̄ullo uel humāi-
tatis uel facilitatis uel benignitatis & munificētia genere cū hoc uno sit
cōfērdus? Quod si & adolecēs & abbas nihil sibi laudabilius ēē cēsebat
q̄ benefacere quā atq; & boni nosse tueriq; rōnem qd nūc iudicandū est d
uiro plane sapiēti religiosissimog; episcopo? Atq; huius pater uir magni
ficus & illustis uitalianus comes is facultatibus atq; opibus frātus ē: ut
magni paret itērese ad decus & ad laudē suā: si oēs semp intelligāt suos
quosq; aliis nullis quā paternis & suis locuperatos esse diuitis. Quod q̄
dē cū aliis pmultis i rebus tum in sacris tēplis apparatūq; diuino quoti-
die ostēdit nō cōiecturis & argumētis quod facere nōnulli solent q̄ uide-
ri quā esse malunt liberales ac benefici: sed magnis muneribus magnisq;
ipēsis. An fortasse nescimus diui Barnabæ monasteriū cūi noster hic am-
plissimus pōtīex in hac usq; diē sua maxima cum laude abbas p̄fuit: q̄ta

Vitalia-
nus co-
mes

Diut bar
nabe mo
nasteriū

primū inopia mēdicitatēq; p̄meretur? Nō fundi oēs predia oīa aedes
oēs superiorg; abbatū uel auaricia uel negligētia scēnore rapinēq; pierāt?
Nō hac oīa uidemus unus Vitalianus p̄gradi auro singulariq; idulstra
nō modo recuperata restitutaq; monasterio sed ita amplificata & i cumu-
lū aucta: ut nunq̄ eius census aut maior fuerit: aut expeditior aut liberi-
or? Est.n. comes Vitalianus pro suo ingēti animo codēq; regali non mi-
nus splēdidissimis moribus p̄stantissimisq; uirtutibus quā fortune or-
natissimis & maximis. Quare qcquid habet: tantū autē: habet: quantum
alius in Italia unus nemo: id omne cū bonis habet cōmune. Nā quod in
bonis & claris hoīes beneficium cōfert: id non tam dare q̄ accipere exi-
stimat. Itaq; mirari neminē decet: si in huius qdē unius hominis uita

Cōfirma-
tio. iiii. &
consuta-
tio

Triplex
aī bonū
Cōtēpla-
tio

Actio
Iucūditas
Aristore-
les
uoluptas

tanta est apud diuinū principem nostrę auctōritas tantū consiliū tāta fi-
des: ut non tam oret: q̄ exoret oīa. Quę certe res quanto etiam uobis oī-
bus usui sit futura: licet uel me reticēte cognoscere. Tertius locus erat iu-
cūditatis: quę quāta esse debeat: nō solum ex honestatis utilitatēq; rōne
aestimari oportet: sed ex ipsa quoq; uī propria & natura iucūditatis. Tri-
plex esse bonū in animo cōtēplationis actiōis iucūditatis: quā eādē
uoluptatis nomine appellant: & alii plures inclyti excellētissimiq; philo-
sophi & Aristoteles locupletissimus testis est. De sapientia & uirtute an-
tea pcutimūs. De tertio autē bono nō pluribus transigamus quā rei atq;
tēporis ratio postulat. Permulti sunt: qui uoluptatē uitio dent: hi nomē
magis nescio quo pacto quam rem ipsām fallaciter expendentes: Sed uo-
luptatē quam ipse honestiore uerbo si quē forte uoluptatis nomē offen-
dat: iucūditatem nomīno quippe quā & mente & sensum iuuat: quan-

si fieri cōueniat: perspicue docet christiana etiā ueritas. Quod enim præ
 mium nobis aliud est futuri uigiliæ laborumque nostrorū: quos pluri
 mos & maximos ad sinceritatē fidei & dies obimus & noctes: quā per
 emne quoddam & infinitū gaudium: quo inuidenda coramq; contem
 planda ineffabili dei essentia & animo & corpore quā iucundissime per
 fruemur. Nam si quis eiusmodi uoluptatē statuatur: quā Sardana palus
 ille rex assyriorū aut Smindyrides sybarites secutus dicitur: hic nō mul
 tum differat a pēdite. Sed nos eam uoluptatē ponimus: quā bene insti
 tutus animus & in hac uitā fruitur: & in illa perfruitur. Huiusmodi autē
 uoluptatē uos capturos uiri sapiētes ex præsētia & consuetudine hū
 ius uestri pōtificis nō sum nescius: Cum enim p̄pexeritis humanissimū
 huius patris iuauitatem: uitæ integritatem singularem modestiā more
 sanctimoniam lenitatē grauitatē insignem expressamq; probitatem: qui
 uos plurimū & monēdo & hortando & docēdo & consulando & subue
 niendo iuuat: nō poteritis affici nō mira iucunditate. Quæ cum ita sint re
 cte uobis lætandū sentio: q̄ talē sacerdotē ecclesiæ uestræ præfectum esse
 uideatis: qualē post illa prima tēpora diui Syri: in cuius hoc sacratissimo
 tēplo: hac a nobis habetur oratio: atq; nunq̄ ullū habueritis. Habetis
 inquam eum ep̄iscopū: q̄ & scientia regē temporalī nō nemini agendo con
 cedat: & sapientia cultuq; diuino: uiris etiam religiosissimis antecellat.
 Tantam uero sit uobis utilitatem iucunditatemq; allaturus: quantum a
 pleriq; superioribus pontificibus & detrimētū iuerit & agnitū in im
 portauit. Tu autem pater amplissime iacobe pontifex ages oīa gerēs p̄
 ingenio & consuetudine tua hoc est igenue innocētē moderate abstine
 ter caste pudice continenter. Omnia ad religionē refert oīa ad pietatem.
 Expectationē quam de tua præstanti insigniq; uirtute apud oēs mirabi
 liter cōcitalisti: hac para nō modo ut sustineas atq; tuearis: sed amplifices
 etiam: ac exupes. Respōde Eugēni de te iudicio respōde optinioni princi
 pes nostri: q̄ te quoniā bonæ sp̄s adolescēs uideritis: decimonono æta
 tis anno abbatē esse uoluit: & hoc tēpore nōdum natū annos octo & ui
 ginti: quia cū ætate simul bonitate processeris: ad ep̄iscopālē dignitatē
 amplitudinēq; promouit: eo (ut mea fert opinio) animo ac mente: ut ad
 maiorem laudis atq; honoris gradum auspiciis suis: ductuq; puenias: si
 non te minorem gesseris ep̄iscopū: quam fuisse abbas. Meminerisq; eo ti
 bi maiore necessitatem additā ad uirtutis & nominis claritudinem quo
 non infimo aliquo & humili genere natus es: sed Vitaliano patre: qui nō
 modo maiore in splendore sed multo etiam magis suis laudibus ac me
 ritis: & illustrē se oībus & admirandū reddiderit. Nam q̄q̄ Vitalianorū
 familia nobilitatis & originis suæ Vitalianum regem Iustini regis fili
 um & diuæ Iustinae patrem qui ex Antenoris troiani posteritate fluxisse
 traditur: auctore memorat: & nōnulli post hūc reges ad Attilæ usq; hui

Vnde iu
 cunditas

Sardana
 palus
 Smindy
 rides

Perora
 tio
 Syrus

Eugēius

Vitaliani
 unde
 Vitaliāus
 rex
 Iustinus
 Diua Iu
 stina
 Antenor
 Attila

Tortila morę & Tortilę illius in xpianos flagelli gonthonũq; procellas Parati Ve/
Gothi netięq; regni successeione gessere: deinde tamen ut res humanę pleręq;
Paratiũ oēs labiles caducaq; sunt paulatim scelę illud & p̄p̄tēs Vitalianorum
Venetia nomē simul cū opibus & fortuna extenuatũ in id calamitatis inciderat:
 ut nō lōge abesset ab itinere. Itaq; diuina quādā ope immortalis beneficio
Vitaliũs Vitaliũs hic splēdidissimus pater tuus q̄si sol q̄spiam Vitalianis oĩbus
 iam p̄pe obfcuratis tempestiue illuxit: q̄ noctē late oĩa occupantē suis ra
 diis tolleret: cubātibufq; tenebris altius fulgēs serenitatē lucēq; inferret.
Cicero Quare quod in suā laudē Cicero iactare aliquādo consuevit: maioribus
 se suis pręluxisse: id de se Vitalianus iure profiteri meritoq; possit. Igis
 non mediocri tibi opera dāda est: ut qđ perpulchre facis & laute tui pa
 tris uiri optimi & hois magnifici dissimilis nō sis. Non enim minor ei i
Philippo te uno spes reposita eē debet q̄ in fratre tuo uiro clarissimo Philippo ip̄o
Borrho Borrho maxo paternę glorię atq; uirtutis æmulo & repositũ uiderus
maus & constituta. Voluit pręter ea tecũ animo: quantũ munus suscepis: q
Episcopa & sis & nomineris Episcopus: Quoquidem nomine iecirco ab homerō
 qđ signi/ interdum hęc tora honoris gratia appellatũ inuenimus: quod & rex eēt:
ficet & speculator: & tutor: & altor. Rege igitur etima tu Christi hũc opimũ
Christus & amplissimũ gregē tuę fidei & tutelę cōmissũ pro tua integritate &
 excellenti iusticia diligenter ac sedulo. Quid agendum obseruādũq; sit:
 & dies teũ speculare & noctes. Bonos omnis quam studiosissime tuere:
 constantissimeq; defende. Qui se flagiti & facinoris quā probitatis ma
 luerint pietatisq; participes: digna censurę ultione compescendos cura.
 Hęc si pro tua singulari grauitate atq; uirtute feceris: nō modo pulcher
 rimo tuo nomini & muneri satisfacies: sed omnipotenti etiā deo te gra
 tissimum reddes & cunctis hominibus acceptissimum.

Mcccclvi. septimo kalen. octobris Papię.

Canzon morale di Francisco Philelpho a dno omnipotente in cōmen
 datione & raccomandatione dil illu. principe Philippo Maria anglo a
 lintrata dil uescoue di pauia iacobo Borrho maxo,

Signor che pur di nulla fatai isturo
 Iciel col sole isieme e lauree stelle
 Tra laltre cose belle
 Che pducesti p tua gra e duono
 sel mio iudicio e buono
 Nō mi par la mior ne di mē fruto
 Ch un tal lūe al mōdo habi pduto
 Il qđ si aduāza di uirtu e di honoř
 I principi e gli re e ciaschun sire
 Per le sue opre mīre:

Cōe sia il sole o mostra il so splēdor
 Tra li specchi piu chiani
 Di lethereo polo son men rari
 Il lampeggianti lumi el grā fulgore
 Questo e quel gran signore:
 Che p mare e p tra e il piu nomato
 Chalcunaltro: che sia i uita pgiato
 Quādo la terra sforzandoli uolle
 Produr di se il glorioso parto
 Premendo ciaschunarto

Aciò che non nascesse così molle
 Ma dura e fiera e folle
 Partori di giganti il griue stuolo
 Per dare affanno e duolo
Achi l'haueua brugia e pria somersa.
 Ma gioue per sentita la sciocchezza
 Ela uana baldeza
 Di lorgogliosa terra: hebbe dispersa
 In brieve spatio lira
 Di ghiabbaruti corpi: i cui saggiara
 La diuina uendetta in lor riuersa.
 Ben fu punita e persa
 La terena audacia el una consiglio:
 Che uolle scōtra il ciel drizar so artiglio
Ma il cielo in cui mahgior saper se stende
 Per tua gloria monstrar cō uero effetto
 Quanta hauea dentro al petto:
 Tutto per humilta col uiso chino
 Al summo amor diuino
 Nulla occultando scuore: o piu facēde
 Dimādādo merzer: il perche prende.
 Giusta licēza e gratia al parto occulto
 Di darci quello triumphal monarcha
 Il cui intellecto uarcha
 Tutti li sensi humani: pero che tolto
 Dal celo: oue piu alto
 Labita col diuin lempyreco smalto
 Donque il sydereo globo in se raccolto
 Partori il nobil uolto
 Di philippo Maria anglo possente
 Pregio & honor di tutta humana gēte
Heroica statura in costui forge
 Celestial saper ingegno & arte
 E come gioue e Marte
 Sempre in piacere e tranquillo riposo
 Estato glorioso
 Se regge e serba: e degna pena porge
 A suoi nimici: qualunque saccorge
 Hauer cuor di gigante a se rubello:
 Così a tutto prouide il mio sir giusto
 E comel buono augusto

Igiusti exalta e deprieme ognun fello
 E sol per pace hauere
 Sostene ogni fatigha al suo potere:
 Amando il seruo come car fratello.
 Qual Cicobis qual Tello
 Non e remunerato di suoi affanni:
 Sien di costui infiniti igiorni e glianni.
Alegrar dunque o popolo pauē
 Col cor iucundo: e cō la iusta lieta
 Te puoi: quando tal pietra
 Vedi il tuo sire il tuo padre benegno
 Hauer di te: che degno
 Tha giudicato in cui lui sia cortese
 Vedere ben puoi: sel duca milanese
 Ama la tua quiete il ben: la pace:
 Quando di tal pastor tha honorato
 Il cui ingegno e ornato
 Di doctrina e uirtu e fede uerace.
 Figliol di l suo bon seruo
 Conte Vitalian: cogni suo neruo
 Metter per gli suoi amici mai li spiace.
 Qual dunque: e quel che tace:
 Che meco isieme al sōmo dio nō facia
 Per costui preghi con le stese braccia:
 Omnipotente dio
 Che tutto uedi e regie ben gouerni:
 Per gli tuoi imperii eterni
 Con humilta te supplicamo tutti
 Che serui e guardi il nostro signor pio
 O dolce signor mio
 Per quegli amari e saporiti frutti
 Morendo e risorgendo
 Riceuori da te uero missia
 Sol per ristuar di nostra colpa hauēdo
 Pietà di noi che essendo:
 Il delitto inpunito
 Ciaschunera nel suo ben far perito
 Degnati il tuo philippo anglo maria
 Guardarlo dogni inciampo e forte ria:
 Eodem anno & die & loco.

Francisci Philelpbi oratio de laudibus Lazari scarapi epi ad comenses.

Lazarus
scarapus i

Nituenti mihi uiri comenses uerba apud uos facere cum
de episcopali dignitate tum de ipso uestro episcopo Lazaro
scarapo: quæ præsentē hic coram uideretis: haud equidē taci-
le dixerim: sit maior dicendi labor de dignitate ne an de
homine sit oblatu. Vtraque sane res tanta est & tam nobilis tam

Eps &
rex
Hector
Eps qd
Græci

magnifica tam excellens: ut uix ulla ingenii uis: ulla orationis copia uide-
atur esse cōtenta. Scimus enim ut hic primū aggrediar: ab heroicis uir-
tutibus eodem episcopum esse nomine regēq; appellatū: id quod
apud Homerum de hēctore licet animaduerti. Et ne id quidem abiur-
dum. Quid enim aliud Episcopus significat apud græcos: quam inspecto
rem: speculatore: custodē: consultioreq; & ultore: ac ppositi cōpotē: Rex
enim omnia diligētē inspicit: omnia puidet: quæ ad tutandū regnum
& amplificandū attinent: suis præmiis bonos p. eqns: ac dignis animad-
uersiōibus malos afficiens. Et quoniā nihil agit in cōsilio: nihil impru-
denter: quicquid pposuit efficit. Hec eadem certe mēs idē animus epō i
ecclesiā esse debet: & eo studiosior atq; propensior: quo humanæ res cūctæ:
ne cum minima quidem alicuius diuinæ rei particula cōferri possunt.

Euange-
lium

Enumero q; fidelis atq; doctus christianus minus nouit a christo opti-
mo maximo esse episcopos quasi reges suis ecclesiis institutos. Ipse enim
cum adhuc esset in terris manum apostolis suis imponēs eos ordinauit
episcopos: iussitq; ut irent in mundū uniuersum: & omni creaturæ euā-
gelium prædicarent ac dicerent regnum celeste appropiquasse. Ad hæc
ut curaret: sanarentq; infirmos: mortuos suscitarent: ut mūdarent lepro-
sos: dæmones eiicerent: permultaq; alia in suo nomine facerent: quæ na-
turæ diuinæ sunt: nō humanæ: Ihesus in quā saluator noster huiusmodi

paulus a
postolus

p̄fules instituit: id qd apostolus Paulus spiritui sancto ascribēs ait. Attēdi
te uobis & uniuerso gregi: i quē uos spiritus scūs posuit episcopos rege-
re ecclesiā Ihesu xpī. Atq; talis sacerdotū tanta est amplitudo & ita subli-
mis gradus: ut eos angelorū nomine in Apocalipsi appellatos inuenia-
mus. Accipimus enim episcopū munus a primis inde t̄pibus illud i ca-
tholicis ecclesiis extitisse: ut populos docerēt: ipsiq; ea annūciarent: q ad
gloriā p̄tinet sempiternā. Quare cū in apocalipsi iubent angeli ponere

Angeli
apocali-
psis

tā agere: nō de iis sermo ē angelis: q & icorporēi sunt: & quorū alteri ob
esserat ingratitudine peruitiāq; sup̄biam æternis suppliciis sunt addi-
cti: alteri humiles & accepti memores beneficii lōge absunt a terrenā cō-
tagiōe: sed de hoibus potius: q quādiu i uita sunt: obnoxii sunt peccato.
Nec enim epī q humani quidam sunt angeli: quoniam diuina præcepta
ac redēptoris nostri Christi Ihesu uoluntariē nūciāt: sine peccato eē ullo
pacto possunt. Atqui pontifex ipse quem præcipui honoris cāsummū
uulgo appellamus: aliud quicq̃ nihil habet eg̃regium: quam qd episcopi

est proprium. Quis enim est alius summus pontifex quam ecclesie Romanae episcopus? Et singularum quidem urbium episcopi dici pontifices & possunt & consueverunt: qui quod in suis ecclesiis sunt maximi ac summi: eo tamen minus dicuntur: ut quem ceteris pontificibus lex praeesse uoluit: is honorificentiore epitheto ornaretur. Sed quoniam paucis ostendimus eundem esse in ecclesia dei episcopum: quem & regem & angelum uocamus reliquum est: ut de hoc ipso Lazaro scarampo: qui felici quodam diuinorum auspicio episcopus uobis contingit: non quae dici laudando possent: sed quae non dici iniustum sit: breui oratione perstringamus. Vidi plerumque nonnullos qui cum maxime student aliquem laudare: eas potissimum laudes conquirunt & confectantur: quae alieni sunt iuris: nec praestari a nobis possunt. Nam patria & parentes: quaeque alia uel fortunae uel corporis siue bona siue commoda sint dicenda quancumque merentur laudem: propterea scilicet merentur: quod iis moderare prudenterque utamur: quamdiu adsunt. Fragilia enim & caduca sunt: nec nostra potestate posita. Aliud profecto nihil praeter uirtutem & rationem afferre possumus: quo de certi quicquam habeamus magnam polliceri. Bona animi nostra sunt: quae fortunae omni contempto impetu nullam uim morbi nulla temporis mutabilitatem nullum incommodorum turbinem contremiscunt. Itaque uera omnis ac perfecta laus posita est: & collocata in sola animi praestantia. Quid enim memorem Lazarum episcopum esse nationem ligurem: famula uero scaranum. At Ligures in Italia quales sint: qualesque semper fuerint: nemo sane rerum paulo peritior ignorat. Nam ut tempori obsequens silentio praeterea: quae praecleara quaque permulta facinora tepeste nostra ligures saepe gesserint: & nunc etiam gerant: tradunt nobiles nonnulli rege scriptores tum latini tum graeci aborigines extitisse: quae maiore ex parte imperitarunt Italiae: cum in ea Troiani primum uenissent: aenea duce. Aborigines uero alios nullos esse quam ligures: ita notatos: quod motani sint populi. Horos enim graece motem significat. Nam Liguria prope tota motuosa est & ardua ob idque genus hominum acre atque bellicosum. Inter ligures autem scarapi perceres semper habitus sunt illustres: & id quidem in omni laudis ac probitatis genere. Quot iureconsulti: quot in omni doctrina magnitudine eruditissimi & eloquentissimi uiri: quot equites aurati & scaraporum familia prodierunt? Quid enim reperam in praesentia priscum illum & in clypeum auctoritatis huius generis ac nominis scarampum: qui ex Aragonum regia in Italiam profectus post res splendidissime gestas in Liguria consecutus: cum floruerit semper scaramporum domus & fortissimis belli ducibus: & religiosissimis plerisque atque amplissimis nobilissimarum urbium pontificibus. Itaque mirandum non est: si scarampis proceribus cum praestantissimis prope omnibus primariisque familiis non ligurum & insubrium modo: sed totius huius gallicae cisalpiniae affinitas ac summa necessitudo

Ligures

Aborigines
Italia
Troiani
Aeneas

Italia

Figures eōtracta est. Omitto reliquas cliētelas amicicias uires facultates: quibus sca
 Infubres rampi proceres plurimum polient. Prætereo cōiulto i mediū afferre uel
 Gallia cū Antoniū huius auum: uel Rainaldum patrem: quorū uirtus & domi &
 alpina foris tāta ē habita & tā celebris: ut eorū nomē nulla sit auitas delerura:
 antonius Satis enim hic unus Lazarus episcopus superq; est: qui omne de se laudē
 Rainal- queat profiteri. Non is pfecto est Lazarus: qui suū iactet clarissimum
 dus genus: qui aliena laudet: cum semp studuerit nō aliud de sed ex sese ipso
 Lazarus porius deoq; pēdere. Nā quid de hoc tā sancto & sapiēti præfule uestro
 Viri cōmēses primum ducamus laudādū Nā eximiā forme bonitatem?
 Quæ tanti fieri in principibus consuevit: ut nō dubitauerit tragicus ille
 Priamus de Priamo loquens ita affirmare. Priami quidem species meretur impe
 rium. Quod si materia sequitur formā natura: quis ambigat animi præ
 stantia debere corporis excellentiā omne respondere? At si sepe malo
 hominum more: ut naturæ probitas deprauet. Eo igitur maiore admi
 ratione dignus est Antisthes hic uester: quod omnia sit semp natura du
 ce pro animi ratione nō minus feliciter cōsecutus: quā diligentissime se
 eutus. Omnem in quā corporis dignitatē omne robur: omne ualitudinē
 cum animi sanitate: & uirtutis pulchritudinē cōformauit. Quare cum in
 telligeret ad tantā naturæ bonitatem accedere oportere bonam quan
 dam præstantēq; doctrinam: hanc tanto studio: tanta industria: tanta di
 ligentia est amplexus: ut non diuina poetica: non regina humanarū reg
 oratoria: non optimarū omnium artium procreatrice philosophia con
 tentus sese penitus sacrorum librorum lectioni Theologiæq; deditit.
 Iusticia quibus in rebus tantum ualet: ut omnium opinionem superarit. Nec si
 Pietas bi aliud quicquam boni proposuit unquam in uniuersa uita: q̄ qd ipsa
 Gentiles ueritas quæ solus est deus: definierit. Nam per huiusmodi sapientiæ ge
 philoso- nus se facile affecuturum: existimabat quod uerum & incommutabile
 phi atque sempiternum foret. Quid enim uerecundus eius memorem con
 Sapiētes tinentissimosque mores: cum nulla sit omnino uirtutis pars: cuius assu
 Stoici dua consuetudine priuatum se uoluerit? Præ cæteris autem iusticiā ac
 academi- que pietatem præcipua quadam cura & ueneratione prosequitur. So
 ci lebant pristini illi gentileque philosophi: quid dicuntur: uirtutem sequi
 Peripate- non tam uirtutis gratia: quam ut inanem hominum gloriam uenaren
 tici tur. Itaque studebant: quod est simulationis propriū: magis uideri boni
 Socratici ni quam esse. Omnes eorum uigilie atque peregrinationes: qui septem
 Pithago- existimati sunt sapientes in græcia: referebātur ad humanæ gloriæ nebu
 ras lam. Idem stoici: idem Achademici: & peripatetici: reliquique socratici
 empedoc- faciebant. Quæ nam mens uel pythagoræ famio: uel ageritino. Em
 cles pedocli fuerit: tum illius auratum semur: tum huius inhiutum æthnæ
 Actna præcipitatio dilucide declarat. Nam Romani quod aut pro patria se de
 Romani uouerint: aut filios interemerint: aut tot tantosque labores exclamant

uel acerbissimos cruciatus mortesque pertulerint: quid aliud quam hominibus immortalitatem apud homines affectabant? Non enim ullam tibi sibi omnes: si recte uelimus iudicare: certam uirtutem expressamque proponēbat: sed adumbratam quandā ac fucatā uirtutis imaginem. Nam uera & indubitata uirtus suis nexa hæcuscque radicibus nihil habet super se maius nihil præclarior nihil præciosius: quod aut bonum aut expectandum censeri oporteat. Quo fit: ut solus deus ea sit: atque sola uirtus: a qua tanquā abundāntissimo & perenni atque inexausto rotius uirtutis fonte nostri omnes & cogitatus & actiones debent emanare eoque ferri. Nec enim in terris ulla est hominis gloria præter eam: quæ cum celesti gloria sit cōiuncta. Quare cum Lazarus scarampus ab usque puerorū eo se uirtutis genere accurate ac summo cū studio exercuisset: quod iagēdo uersat: mox iuēte adoleſcētia ad ueritatis perspicientiam animū cōuertit. Intelligebat enim generosus adoleſcens inferiora hæc omnia & mutabilia esse & obnoxia iteritui. Sola ea quæ i cælo diuina sunt: nulli casui subiecta esse: plæque sempiterna: itaque ab assidua exercitatioe sciētiæ ad sapiētiæ studiū se cōiētēs: tantū ea i re breui tēpore pſecit: ut cū maxima sui nomis claritudie iuris pōtifici ornate insignibus. Et quoniam nosset nō Idcirco dicēdū esse ut q̄ pulcherrima optimaque sunt: sciamus dūtaxat: sed multo etiā magis: ut secundū ea: quæ didicimus: opemur: eoque egregiū & cōspicuit tot laboribus & lucubrationibus suis p̄ disciplina sue rat affectus: id ita usū quorridiāo sibi fecit familiarē: ut omnibus ambiguiū reddiderit: utra præstātor iudicāus esset actiōis ne laude an contēplatiōis. Vtraque certe uāhemēter excellit: adeo ut nemini cōrēdēdi secū i hac omni gallia spem reliquerit tāta est eius dicēdi faciūdia: tāta legū & sacroꝝ canonū memoria: tāta rerū uariæ & laudatissimarum in differēdo subtilitas. Mirari ergo neminem decet: si i tot ac tātis & externis & suis bonis Lazarus Scarampus est a summo pontifice Pio cæteris omnibus i electiōe comēsis episcopatus sine ulla controuersia platus: q̄ & multū & grauissimū uiri nō mediocriter se cōtentiōe ad id sp̄lēdidissimi munus ferebātur. Nō enim erat ignarus pater sapiētissimus neminē oportere aliis præſſe i ecclesia dei: qui sit ullo genere laudis iis inferior: quibus præſt. Accedebat ad rem quod nō sine causa tāti hūc fieri intelligebat: a præstātissimo p̄cipe nostro Frācisco sphordia: cuius animi magnitudo: cuius sp̄lendor igeni: cuius tāta est uirtus: ut omni poene antiquitati uideatur anteponēdus. Quid enim humanissimus p̄ceps noster hūc minus diligat: minus amet: quem norit nō modo esse obseruātissimū sui re: namque suarū sed plane talē: quē omnis honos & omnis dignitatis gratus debeat cupere atque exoptare. Quamobrē ut & p̄cipi nostro quā optime de se merito granficaret pater beatissimus: & ecclesia uestræ uirtuti Comēses cōsuleret saluberrime: hūc uobis Lazarum delegit episcopū:

Virtus

Lazarus
scarampus

Pius p̄or.

Fr. sphor
tiaComēses
Lazarus:
eps

qui & uobis annunciet: quæ dei sunt: & eam doctrinam traderet: quæ ad
 uestræ salutis atque cælestis gloriæ rationem attinet. Vestrum igitur
 munus erit: ut huc cum omni fide ac pietate audiat: & eius iрегerrimis
 paternisque iñstitutis diligentissime obrepere: si cupitis uobis atque ue
 stris omnibus bene & pbeate cõsultũ iri. Habetis enim præfulem erudi
 tũ: eloquẽtem. sobriũ. pudicũ. facilem. benignũ. ~~affabile omni~~ præditum
 humaitatis officio. omni bonitate iñigne: cuius admõitiõibus parere ho
 norificũ est. Tu autẽ pater amplissime etsi minime uereor fore: ut om
 nia regas atq; administres moderate & sapiẽter: tamen p mea erga te ob
 seruatiã nõ desinã dignationẽ tuã monere: hortari: obsecrare: ut cogites
 etiã atq; etiã: quãtam simul cũ hoc ipso augusto episcopatus fastigio mo
 lem lubis: cũ sit episcopus nõ minus opis atq; honoris q̃ honoris nomẽ.
 Quid enim aliud i ecclesia est episcopus quã rex i Christo ihesu? Exerce
 igit officiũ regiũ. Quid eim iter regem adq; tyrãnũ interest? Illud nẽpe
 secũdũ Aristoteli: quod tyrãnus: ut est comũs quidẽ bonis omnibus: te
 terimusq; hostis: omnia refert ad utilitatẽ cõmodumq; suũ. At rex quasi
 animus reipubli. quoniã omnia sibi cũ ciuitate ducit esse communia: ni
 hil sibi priuatim quærit: nihil uult: nihil admittit: quod idem cũctis ciui
 bus non sit ueluti proprium. Ita etiam tibi faciundum cẽseo. Cura quæ
 sunt ecclesiæ. Huic uni stude. Huic inuigila: ad huius emolumentum &
 dignitatem cogitatus tui omnes referendi sunt. Ita enim præesse debes
 ut prosis: quibus te præesse uoluit deus. Pasce oues meas: præcepit domi
 nus. Quod uni Christus iussit episcopo: id esse & tibi & episcopus cæte
 ris iussũ existimato. Qui eim rex i ecclesia & ægelus diceris: gere etiam
 te pastorem. Neq; id tibi turpe ducẽdum est: cum nobilissimus poeta ho
 merus appellet etiam Agomemnona læpenumero pastorem populorũ.
 Vt enim pastor ouibus suis a lupo metuẽs ex aliqua specula oculis atten
 tissimis lustrat: circunquaq; omnia: nequid detrimenti per iñsidiatorem
 suum importetur: ita etiam tibi acerrimo ingenio itege atq; itege speculã
 dum est: ne frustra sis nomiatus speculator hoc est Episcopus. Nam qd
 sit diligentis pastoris officium ihesus ipse docet i Euangelio: cũ ait se esse
 pastorem bonum & non mercenariũ: qui cum pastor non sit is: cuius
 sunt oues. ppriæ: cum primum uiderit lupum ueniẽtem: illas demittit
 ac fugit. Lupo relicto ouibus rapiẽdis dispendi: q. At pastorem bonũ
 cuius sunt oues: facere iecus omnia. Nam quia nouit eas sua interesse:
 ne animam quidẽ suam pro illis ponere uereri. Inspice igit quam ac
 curatissime omnia: quæcũq; sint ecclesiæ commensũ conductura: nullũ
 detractans laborem: nullũ uẽ uitæ quidẽ periculum reformidãs. Nam
 sicut nihil est ut inquit Ambrosius: Episcopo excellẽtius: sic nihil misera
 bilius: si oues sibi commissas neglexerit. Pasce igit oues Christi. Eage
 saluti proipice: quibus custos quibus speculator es datus. Quod si tu illa

Rex
 Tyrãnus
 Aristot
 teles

Deus

Ihesus

Ambro
 sius

omnipotentis dei: quam sub propheta Ezechielis p'sona episcopo ipsi qd Ezechielis
 obleruandum sit: praeipiunt: uerba quaeque conyderaues: nunquā er-
 rabis. Speculatorē igit dedit te domui Israel. Audiens ergo sermonē ex
 ore meo annūciabis eis ex me. Si autem uideris gladiū ueniētem: & tu
 nō annūciaueris: ut reuertatur impius & a uia sua: ipse quidē in iniquita-
 te sua morietur: sanguinem uero eius de manibus tuis requiram. Si autē
 annūciaueris: & ille nō fuerit reuertus: morietur ipse quidē in iniquita-
 te sua. Sed tu animam tuam liberaſti. Satis enim tuo officio pater integer
 rime ſungaris: ſi populo Commenſi ac reliquae tuae eccleſiae: quae ſuſſit
 dominus. p' ſingulari tua eruditiōe annūciaueris: ſi quaeq; ad animarū
 ſalutē pertinet: grauiter eloquēterq; docueris: ſi opēra quantū in te fuerit:
 dederis: ne relicto calle caeleſtis patriae in miſeriā deruāt ſempiternā. Ad
 quae quidem omnia quoniā liquido ac p'picue animaduertis: tua te ſpō
 te mirifice incitatum: nihil eſt: quod oratione ſim longior. Noui enim
 innocentiam tuam. Noui ſanctimoniam uſtae. Noui magnitudinē &
 aſtutinem animi. Noui prudentiam & conſilium. Noui iuſticiam.
 Noui pietatē. Nunc exprome: quaeſio: recōditos theſauros tuos iuſtos
 non pecuniarum: quibus unus omnium liberaliſſimus es: ſed ſapientiae
 ceterarumq; uirtutum: quibus es omnibus admirandus. Scis eum fidei:
 & religioni tuae populum eſſe prouidentia diuina commiſſum: quod uix
 aliis in uniuerſa Gallia ciſalpina eſt nobilior: utpote quod ab eadē olim
 Gallorum gente Cōmum eſt cōditum: a qua & Mediolanum & Bergo-
 mū & Brixiam Veronamq; & Tridentum aliaſq; nōnullas urbis clariſſi-
 mas ac maximas priſci rerū geſtae ſcriptores conditas tradidere.

Domus

Cōmum
 Mediola-
 num
 Bergo-
 mum
 Brixia
 Verona
 Tridentū

Quae quidem oratio habita eſt ab eodem Franciſco philſopho Cōmi
 in eccleſia Cathedrali. xvi. kalendas decembres anno a Natali Chriſtiāo
 milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo.

Franciſci philſophi oratio pro Theodoro plato Iureconſulto.

Verat proſecto. æquum & ab omnibus mea ſententia pla-
 ne concedendum Illuſtriſſimi principes & uos reliqui pa-
 tres grauiffimi: ut qui in dicendi acie miles haberi poſſem
 non modo ueteranus: ſed iam omnino emeritus huiuſmo-
 di omni oratorio munere uacarem in tanta præſertim do-
 ctiſſimorum & eloquentiſſimorum hominum repub. Eſt enim hoc of-
 ficiū iuuentutis: & robuſtioris cuiuſdam ſeruientiorisq; ætatis. Non
 ingenio dumtaxat ad orandum non eruditione: non exercitatione eſt
 opus: ſed facili quadam atque expedita linguæ mobilitate: & in celerita-
 te uerborum uoce tum clara & ſublimi tum ſonora & p'cūda. Quae ſi
 qua mihi ad dicendum adiumenta: uel natura uel diſciplina uel indu-
 ſtria attuliſſet: quae tamen corporis ſunt non animi: hæc in homine ſecū-
 dum & ſexageſimum annum iam nato non eſſe eadem quæ in iuuenæ

Theodoro
rus pla-
tus

fuerunt: & ipse intelligo: & alium fugere puto neminem. Itaque si de laudi-
bus huius præstatis & p̄docti adoleſcētis. Theodori plati cum pauca bre-
ui oratiōe p̄ſtrixero minus fortassis aliqua ex parte ſatis ſacile expectatiōi
de me ueſtræ: erit māiuerudinis ueſtræ: atque ſapiētiae: id quicquid dete-
rius fuerit nō tam negligētiae a qua ſemp̄ omnium maxime unus aborruſ
q̄tati ipſi aſcribere. Namque hoc omne quicquid eſt oneris potius quā
honoris nō tam adiutū q̄ admiſi: quippe q̄ neque Theodoro ipſi deſſe po-
terat: quo tēpore uirtutis ſtudiū ſui pulcherrimis donaret inſignibus: q̄
eſſet a me atēa iſtitutus oratoris locaticique ornatus neq̄ huius patri
clariffimo & ſapientiſſimo iuriſcūlto Georgio plato de me p̄ſæpe quā
optime merito i ſcātia eius læticia obſequi nō dēbebat. Sed quonia hæc om-
nis laudatio a legū ac iuris & ciuiliſ & p̄ſfici ſapiētia proſiciat: pauca
primū de initis p̄greſſuq̄ huius rei i mediū referā. Qui primus leges

Georgi-
us platus

Delegū
iūctore
Moſes

Cecrops

Argiui

Minos

Mercuri-
us

Zeroa-
ſtes

Philo-
iudeus

iter mortales iuenerit iſtitueritq̄ iudicia non eadē omnium eſt op̄inio. He-
brei hūc Moſen fuiſſet uolūt. Atheniēſes Cecropa. Argiui Phoroneū:
cuius nomine forū nō minus cōmode acceptū reor q̄ ob eam rem ita no-
minatū qd̄ eo lites cōtrouerſæq̄ ſerātur. Cretenſes Minoa atq̄ Rhada-
mantū Lacedæmonii Iygurgū. Aegyptii Mercuriū niſi filiū cui uulcāus
ſucceſſit i regnū. Perſæ uero zeroaſtre. Nam latini quo i legibus ſerēdis:
quo iuniores extiterūt eo ceteris hominibus i hoc doctrinæ genere mi-
riſice omnibus p̄ſtiterūt. Quod aut̄ ad Moſen attinet: hūc alii legūlatorē:
ut philo iudeus ē locupletiffimus teſtis: alii ſacrātū legū interpretatē p̄di-
dere. Claruitq̄ eadē tēpeſtate apud ſuos quā cecrops apud Athenienſes:
quos cecropidas ab ipſius & cōditoris & legūlatoris nomine appellatos ēē
conſtant. Et id quidem annis a mundi creatione tribus millibus ſex cē-
tis quinquaginta. Et Phoroneum qui inacho natus regnauit argis ſex-
cundus annos circiter trecētos poſtea legibus argiuos ac iudiciis munif-
ſe. Nam Rhadamantum & huius fratrem Minoa qui Gānymedem ra-
puit. Europa & Alterio natos fuiſſe longe his tribus poſteriores. Lycur-
gum uero quas leges lacedæmonis tradidit a cretenſibus accepiſſe.

Phorone-
us

Ninus
rex

At zeroaſtes rex battrianorum qui primus omnium magicam illuſio-
nem repperit: quibus fuerit tēporibus ſatis ea rōne patet. quod aduerſus
eū Ninus rex aſſyriorū dimicauit. Et ne ſim narrādo p̄lixior neminē in-
ter legūlatores inuenio: quē antiquitate Mercurio comparē. Hunc aliis
omnibus legūlatoribus q̄ longiffime ſuperiorem: Idcirco Ioue Maiaque
natum poetæ cecinere: q̄ & mentis acumine iuguerit & prudētiffimus
fuerit. Mercurium enim auctorem fuiſſe affirmant eloquētiae: quæ ex i-
tellectu gignitur & prudentia eundemq̄ & palæſtræ & litæ & præſtigio
nū peritiam primū tradidiſſe. Sūt etiam qui hanc laudem legum ſerēda-
rum dent Eaco Achillis auo: cuius filium Peleū cum argonautis aduer-
ſus Choloſ nauigaſſe oſtēdit Orpheus. Quāplurimos præterea legimus:

Eacus
Achilles

q̄cerem omniū primam extitisse arbitrent̄ ferēdā legis auctorē: quod
eo argūmento refelli pōt quod ceterem fuisse cōstat annis ab initio mi-
di tribus millibus septingētis octoginta. Sed q̄ omnē illam superiōrē an-
tiquitatē legalis sapiētia gloria superat. Solona fuisse cōtēdunt: q̄ antiqua-
tis omnibus Diaconis legibus prāter eas quas de cede tulisset: ipse leges
Atheniēsis dedit: quos ob eā rationē axes nominauit: quoniā i lignis
axis scriptae essent. Et floruit quidem Solon iter septē grācie sapiētes
Olympiade quadragēsimaseptima: uel ut alii phibēt q̄nquagēsimasepta
Pisistrato Athenis regnāte. Huius aut̄ unius philosophi leges adeo apud
omne pene hominū genus illustres atq̄ praeclarae sunt habitae: ut ne Ro-
manos quidē puduerit post exactos reges easq̄ leges omnis penitus sub-
latis quae prius ab ipso usq̄ Romulo latae fuerāt athenas mittere decē le-
gatos: q̄ iclytas leges Solonis peterēt: q̄bus romana resp̄sunderet. His in
decē eburneas tabulas p̄scriptis in Urbemq̄ allatis & p̄ rostris ad apertio-
rem uolētū p̄ceptionē positis: propterea duae postea tabulae Hermodo-
ro ephesio auctore i anū p̄ximū ex publica potestate adiectae sunt: quo-
niā ad tantae ciuitatis iperū pluribus legibus esset opus. Et ita leges sunt
duodecim tabularū appellatae. Deinde secutū est ius ciuile. Legis actio-
nes. ius elianū. plebiscita quae postea lege hortēsis p̄ legibus habita obser-
uataq̄ sunt. Post haec ius id additū necessario est quod senatuscōsultum
nominast. Deinceps adiecta opportune sunt edicta praetorū: a quorū hono-
re ius est appellatū honorariū. Ad postremū aut̄ princeps cōstituto accep-
to ne illud est ius introductum: quod ab unius principis uolūtate manas
p̄cipale uocatū est. Quid. n. singillatim memorē aut de publicis aut de
priuatorum legibus quae priuilegia dicuntur: qd de consularibus & tri-
bunitiis: qd de satyra: qd de iure militari: qd de iure quirritum: quid de
cōstitutionibus: qd de prudētium respōsis. Nulla est prorsus neq̄ legis
nec aegritas nec iuris pars quā Romani aut legumlatores aut iurecōsulci
itaetam idiscussamq̄ reliquerint. Non. n. tot corūcanis. brutis. seuolis
paulis. iabeonibus. pomponiis. trebatiiis. nullis atq̄ aliis ppe infinitis unū
aut Lyturgum aut Solona iuenias. Quam. n. nunq̄ in uniuerso terrarū
orbe temp. excelluisse meminerimus: quae cū in omnis laude uirtutis: nū
maxime i splēdore iusticiae cum romaorū imperio cōparari queat. Haec
autem nō natura sed disciplina primum acq̄ritur: & ea qdēm disciplina:
quam nobis legum & iuris ciuilis & sciētia subministrat. Haec sane ea est
iusticia quam ait Euripides Hespero atq̄ iustifero magis esse mirabile.
Haec iquam una uirtus ita cūctis uirtutibus antecellit: ut q̄ eam adeptus
sit solus: bonitatis cognomētum adeptus existimetur. Quare cum orna-
tissimus adolescens. Theodorus platus ab ipsa usq̄ puericia quodam na-
ture ducti bonitatem arderet: audiretque quotidie hāc per isciām po-
tissimū comparari ab eloquētiā studio qua non mediocriter ualebat ad

Olympi-
as

Romu-
lus

Romani

Theodo-
rus pla-
tus

Plato
Aristo-
cles

Petrus an-
tonius
Platus
Dropids

Solon

Libri. x.
de rep.
Libri. xii.
de legibus
Georgi-
us platus

Fr. sphor-
tia dux

legum & iuris civilis scientiam quasi suspensus quidam animū cōuertit. Et citabat eum præterea uel paterna uel maiorum suorum gloria: quorum se dissimilem tore mōstri similitū ducebat. Nō enim erat ignarus platoge familiā quæ nūc uocat: nam priscis temporibus platonica dicta est a platone philosopho: omnium maximo & grauissimo duxisse originē. Plato nem uero ipsum quod prius nomine Aristocles dictus est referit patrem nū genus i codrū regē Melāthi filiū: maternū autē i dropiden portā solōis fratrem. At solona & dropiden i nileū heroa. Hinc uidere licet uim solertiamque naturæ non absurde i posteros etiam ppagari. Ut enim Theodorus ad legalis excellentiæ laudem raptus est Solona scilicet imitatus. Ita huius frater Petrus Antonius diuino ingenio adolescēs ad oratoricæ poeticæque præstantiæ gloriā impulsio quodā & tanq̃ necessitate naturæ: quæ a Dropide fratre solonis fluere: tātō se studio cōtulit: ut iam natu maioribus illisq̃ doctissimis cōequādus iudicet. Scimus enim Dropiden esse ab omnibus poetā eloquentissimū & grauissimū habitū. Nā nileus adeo claruit rebus bellicis ut iter heroas numeret: quæ etiā ipsum q̃ Petrus antonius pulchre emulē nouit omnes. Sed ut eo unde diuerit nostra reuertatur oratio: qualia quātus que legumlator solon fuerit ex iis satis superque patere arbitror: quæ a me modo narrata sunt. De platone uero quod attinet prædicare: cuius libri decē de rep. & duodecim de legibus locum nullū prætermisere: quæ ad omnē iusticiæ iurisq̃ rationē p̃tinere uir sapientissimus iudicasse. Quā uero Theodorū oportere ut hēmiēter accedat atq̃ iſlamari ad eam quā naturæ suoque iſtituto tā opere cupiebat (scientiam cōsequēdam Georgii patris nomē atque honos erat i causa: quæ uidebat i mediolanensī rep. præstātissimis etiam iurecōsultis doctrina & in nocētia plurimū anteire ob eamque rem adeo ualere & auctoritate & gratia apud diuinum principem nostrū Frāscum i phoriam: ut de nemine melius sentire uir prudētissimus summusque uideatur. Quam obrē cū primum se Ticinum cōtulisset id studii cuius gratia profectus est tātō labore tāta cura tāta aggredis diligētia ut intra tertium annum in publica re petitione: quam uocat scholastici: eam de se opinionem in omnium animis collocaret: ut nulla ex parte maioribus suis inferior siturus censeretur. Videmus sane apud nō nullos usu plerūque fieri: ut q̃ adoleſcentes aſſeruatione aspectuq̃ suorum liberi sunt licentia ea omni: quā habent: non tam uitantur quam abutantur. Nam quod tepus in audiendo debet legē doq̃ consumi: id autē in ludis aut in cōmefationibus teritur cū magno ipsorum dedecore ingētiq̃ detrimēto rei familiaris. At istorū talium dissimillimus Theodorus ne p̃dictum quidem temporis omittebat quominus aut eruditissimos honestissimosq̃ doctores audiret: aut legenda tractaret: aut quæ legerat & tractarat litterarum monumentis commendaret. Eorū autem æqualū & cōdiscipulorum semp cōsuetudine usus est:

qui aut docti & boni essent aut cuperēt tales effici. Sciebat enim probos
 adoleſcētis: ubi etiā minus improborū cōsuetudine a recto animi istitu-
 to flecteretur: suspitione tamē deprauari moris non uacare omnino. At
 eos oranis q̄ ceteris aut auxiliū sint aut cōsiliū allaturi non minus famæ
 quā iusticiæ atq; integritatis rationē habere oportere. Cōsultoribus uero
 i omni quæstioe atque facillimū atq; subtilissimū se præstabat. Quod au-
 tem ipse uel dicēdi uel differēdi gratia quæreret: ut acute iuenerat ita mo-
 destissime pponens mirabili artificio: ad quē finē intenderat: deducebat.
 Et peritaciū omnem exorsus id solū qđ ueritatē saperet: sequebat. Spe-
 ctatissima. n. igenia mendaciū nullū admittūt eamq; sibi i differendo ut
 etoriam propoi uel maximam arbitrārur: si a ratione nusq; diuerterint.
 Præterea quod tempus uix aliis i audiēdo ciuili iur̄ satis esse cōsueuit: id
 Theodorus platus in utroq; iure penitus perdiscēdo lōge prius absoluit. **Theodo-**
 Et ne id qdem mirū. Nō enim otiose debebat nullas illecebras lectabat. **rus pla-**
 nullam faciebat stercapedinē: totus erat i audiēdo. totus i legēdo. totus i **tus**
 scribēdo. totus i differēdo: Quo factū est: ut cū quarto studii sui anno do-
 cere q̄ didicerat publice i maxima audiētū frequētia cepisset. Ecce cum
 incredibili admiratiōe omniū āno seprimo ex quo primū ticiensem: ut
 ita dixerim. ariopagum ex nostra mediolanēsi academia petiisset ab om-
 nibus sit: ut uideris: dignissimus iudicatus quem utraq; isignia decorēt.
 Sed iam me locus ipse atque rēpus admōet: ut postea qđ de legibus ac iure
 ciuili locuti sumus: paucis pcurtamus de iure pōtificio. Id aut q̄ primus
 apud romanos iuenerit quē nūc Pompilio antepōnā: habeo neminē. Nā
 apud alias natiōes atq; ciuitates ut uari dii i honorē sunt hīti: ita uari sup-
 stitiōes ritus iuraq; fuerūt adeo ut et dæmones p diis haberent. colebat
 enim stulta illa gentilitas & bonos quos opinabat & malos deos. At ma-
 los qdem ne obessent: bonos aut ut pdesent. Sed ut reuertar ab Numā. **Gētilitas**
 Is genere fabinus: cū Romulo successisset i regnū: uideretq; Romanū po-
 pulū lōga bellādi cōsuetudie efferatū aliud nihil malle q̄ uasitationē q̄ pdā
 q̄ iteritū: quo illū tādē ab ea imāitate animi diritatemq; auerteret ius pō-
 tificiū iroduxit p tripudia & saltatus ludosq; solēnis adhibitis sacrificiis
 & carminibus: qbus placari numina ppetiaq; reddi maximo studio rex
 callidissimus pualerat. Quæ qđ supstitio ubi simul cū iperio i dies ma-
 gis magisq; augescere: ita demū p aduētū ueri & oipotentis humāi gene-
 ris redēptoris christi optimi maximi radicibus excisa corruit. Estq; tēpe-
 stitue nouū ius pontificiū ipolutūq; oblatū q̄ a sacris libris grauissimisq;
 sanctiōibus cōflatū decretū atq; decretaliū uoluminibus scissime cōtineſ.
 Quæ certe oia Theodorus platus nō audiuit & didicit solū sed etiā qacu-
 tissime edidicit: & alios q̄subtilissime & q̄ elegāntissime summa cū laude
 docuit. Quæ cū ita sint: Reliquū ē præclare adoleſcēs Theodore plate ut
 quæ tibi humāi diuinijq; iuris ornamēta i hoc sacratissimō tēplo i hoc re

lignioſiſſimo die i hoc tato & tam illuſtri apliſſimorū hominū cōuētū ex
ſumū atq; uniuerſi maſtratus auctoritate corā parata irueris: accipias
ea mēte: eo aio: eo cōſilio: ut oīa ſemp & dicas & agas: & modereris p dī
gnitate tua maiorūq; tuorū. Nec natus ē qd iuſticiā pietatēq; didiceris
niſi eas i omni actiōe repræſentās & iuſtiſſimū te pſtiteris & itegerrimū
& hominibus deoq; cariffimū. Verſet tibi affidue ante oculos ſciētiſſimus

Georgi
us platus
Plato
Solon
Codrus
rex
Nifeus
Opera
Maſſei
muzani
Frāciſcus
ſphortua
uenit Me
diolanū

hic & cōtinētiffimus iurecōſultus Georgius pater tuus. Verſet Plato ipſe.
Verſet Soloni. Verſent quotquot a Codro rege athenarū & ab heroe Ni
leo magni & egregii uiri i omni genere & uirtutis & gloriæ. Ad hāc uſq;
atātē emanarūt. Et ut breuitatis grā præterea innumerabilis ſere nō ſolū
utriuſq; iuris eruditiffimos uiros ſed et eqtes auratos & fortiſſimos bel
li duces & urbū domios ac pōtiffices: qbus polluit clariffima domus tua:
Repete memoria Maſſeum muzanū autē maternū uirū illū grauiffimū
planeq; humaniffimū cuius prudētia cuius eloquētia rāta fuit ut eiūs opa
& iduſtria excellētiſſimus princeps noſter relicto i apulia tot urbium tot
populoꝝ opulentiſſimo principatu ad magnanimitū illū ducē diuū Philip
pū uenerit: cuius aduentū diu cōcupitū atq; exoptatū qti philippus fece
rit nō obſcuꝝ nec diſſimulātē oſcēdit. Nā Maſſeū q eſſet cōſilii iuſtitiæ
ſecretarius ordini ſenatoriū q primū aſcripſit: tātoq; ſemp hūiſ honorē
ut i maiore nemine Nā qd ego memorē qnta de tua & eruditōe & pbi
tate ſit expectatio cū apud alios uniuerſos uiros claros & præpotētis tū
apud nobiliſſimas primarias familias: qbus cō tibi eſt affinitas: quoꝝ cer
te omniū opiniōi tibi nitēdū eſt nō modo ut reſpōdeas: ſed ut ea mirabi
liter ſuperes. Verum ne ſingula perſequar quanta nunc tibi ad bonas acti
ones neceſſitas quantum calcar eſt additum: quod regina hęc noſtra di
ua Blanca Maria ſimul cum ſpēdiſſimis regulis Galeacio & Hyppolita
quaſi latona quædam phœbo dianaq; omnia coruſcās ſua te præſentia
honorat. Quæ ſane res una longe eſt & præcioſior & illuſtrior q̄ cuius
pontificiꝝ iuris aureum omne gemmatumq; diadema.

Blāca ma
ria dux
Galeaci
us Maria
Hippoly
ta
Latona

Quæ quidem oratio habita eſt ab eodem Franciſco philēpho Papiæ
in eccleſia cathedrali tertio Nonas auguſtas anno a Natali xpiano Mille
ſimo quadringenteſimo ſexageſimo.

Franciſci philēphi oratio habita Mediolani in principio ſtudiū.

Anquā eloquētiæ & illuſtriū diſciplinæ ſtudia ad marios
ſunt redacta: reuocat miles emeritus poſt quinquē & uigēſi
mū annū i aciem docēdi & ne is quidē iuſtus: cum iſtelligat
huiuſmodi benignitatis munere ſe rem ſacturū excellētiſſi
mo ſuo principi Galeacio Mariæ nō grātā ſolū uerū etiā piū
cūſā. Si ita iſtiterit florētiffimæ huius reip. iuuetutē: ut & dicēdo & iu
dicēdo iure poſſit cū uniuerſa Italia de gloria cōtēdere. Non igit cuiquā
obſcurū eſſe debet uiri clariffimi & qd ſit noſtri ſupietiffimi principis

Galeaci
us Maria
dux
Italia

glorium:& quod itē meum institutum. Ceterum ea mihi molestia: quod
 nō eadem uis: ac uigor tuetur: atq; corroborat corporis huius instrumē
 ta: quo ingenium ipsum meū intelligētiaq; munī: ac pollet. Vbi enī pri
 stinus ille uocis uel sonorus cōcentus uel tēpestiua cōtētio: Vbi firmitu
 do lateat: Vbi liguæ in oē motum uel celeritas uel facilitas: hæc oīa sunt
 una cū ætate magna ex parte facta debiliora. At uolūtas certe bene pme
 redi eadē est: q̄ prius: & sapiēdi studiū lōge uahementius. Animus uero
 tum infractus tū nulli neq; ignauia: neq; desidīæ seruiciū. Nec Dareti ce
 debat Entellus: nec Annibali Fabius: & bos quo lassior ē: eo magis cauet:
 & firmioribus nitit. Eni uero q̄to pulchrius ē didicisse q̄ discere: tāto ani
 mus senis q̄ animus iuuenilis plus & uigēt: & sapit. Quo fit: ut & cōsulē
 doj: & instituendo senilis grauitas ueneratiōi habēda sit iēmp peride atq;
 iuuetutis: & dux & gubernatrix. Quibus ipse ductus ratiōibus nō sum
 ueritus tertiū iam & septuagesimū: agens ætatis annū docēdi arma resu
 mere: & tanq̄ Neoptolemus quidā in acie descendere aduersus facula fa
 gitta: & ignorātiæ & inscitia: breui futuri sperans: ut gratificādo huma
 nissimo nostro pricipi: & huberrimos & honorificos fructus his omni
 bus parā: qui secum doctioris: tum etiā melioris mea industria reddi nō
 detractauerit. Quare q̄ modestissimi adolefcentes in hunc locū discendi
 studio cōuenistis: ad audiēdum animos parate. Vos autē ceteri uiri gra
 uissimi qui nō ut aliqui d discātis: sed uel iudicādi uel mei honorādi gra
 tia hic adestis. Si æquo animo ac placide toleritis q̄ a me paucis dissen
 tur: permagnas sim profecto uobis & immortalis gratias habiturus. Nunc
 uero ne simus dicendi prolixiores quā uel personarū dignitas uel tem
 poris breuitas patitur: ad eorū declarationem nostra omnis se conuertat
 oratio quæ in politicorum libris ab Aristotele eruditissimo eloquentis
 simo: & philosopho tractata diuinitus atq; per scripta sunt.

Francisci Philelphi oratio ad Sistum quartum pont. maximum.

Vani mihi profecto mirificam animi lætitiā affert concupi
 ta diu atq; exoptata sanctitatis tuæ præsentia pater beatissi
 me: hac nō mediocriter offendit importuna hæc uocis rau
 citas: quā partim itineris difficultas partim aspitas hyemais
 itulit hōi senī utpote iā agenti septimū atq; septuagesimū
 ætatis annū. Quā q̄dem i cōmoditate sit: ut quo ut me oportuisset i agē
 dis tibi gratis ornatu dicēdi p̄ tāta tua in me beneficētia: quā sim accersi
 tus i hoc domiciliū orbis terræ: quo reliquū uisæ meæ exercēā in laudē
 oīpotētis dei ac tuæ beatitudinis: eo in p̄sentia cogar abstinere. Sed recte
 at me: ac bono aīo eē iubet singularis tua sūmagi sapiētia: q̄ nihil temere
 nihil incōsulito: sed oīa potius p̄ ratione & recto animi iudicio metiaris:
 cōsideres: modereris. Quo factū iri existimo: ut eum etiā immitteris: cuius
 expressum quoddā & uiuū & simulacrū: eiusdēq; uices in terris sanctissi

Dares
 Entellus
 Annibal
 Fabius

me atq; innocētissime repræsentas. Vt enim ille seipsum donas sola bene-
ficentia: cuius partes secundū Ambrosium beniuolentia liberalitasq; sunt
redemit uniuersum humanum genus: quod perierat: ita etiam tu pater
beatissime pro caritate diuinitus tibi ingenuita hac benignitate pontificali
cū me mihi restitues: tum uocē illā pristinā ac sonorā efficies etiam clari-
orem. Pro aut tali tantog; beneficio: quas tibi tandem grās sim acturus?
eas certe quibus tibi sapiētissimo reipublicæ christianæ antistiti gratiās
offerri nihil queat. Ad quas deniq; alacre atq; sinceram animi gratitu-
dinem: quæ una uirtus quā sit pulchra quāq; faciunda: uel eo probatur
argumento: quod primus ille angelus impietatis filius sola ingratitude
ne corruit præceps ex illa cælesti sublimitate i tenebras sempiternas. Nā
si gratus eē uoluisset: si accepti memor beneficii: neq; inuidisset creatori
suo: nec in diram illā sceleratamq; superbiam exarsisset. Mea uero animi
gratitudo ea futura sit ut tuum diuinum nomē quod sua natura splen-
dissimum est: splendore etiam oratiōis tam græcæ q̄ latinæ eodēq; & car-
mine & oratiōe soluta: id quod alius ex hominibus nostris præstare ne-
mo potest: quantū uel anniti ingenio: uel doctrina efficere diligētiaque
potero: trāsfundam in oēm posteritatē: & ita transfundā ut nulla sit ho-
minū ætas illud obscuretur. Non. n. ea humana gloria appetēda nō est:
quæ p optimas actiōes se diuinæ gloriæ simile reddit: tum oīa hominū
bona a diuinis bonis pfluāt sit necesse. Interea uero rēponis clemētiā tuā
rogare: orare: obsecrare: obtestariq; nō desinā: ut hunc humillimū seruū
tuū ut omni fide & obseruantia tibi deditissimū ita cōmēdatissimū
habeas: siquidem puras nullum apud me beneficij tuū iter mortuū.

Francisci Philelphi oratio habita in principio quæstionum tusculana-
rum. M. Tullii Ciceronis in studio urbis Romæ.

Tirones

Vi tirones primū in castra uenerint: ne rege bellicæ imperi-
riti oīno possint existimari: cōsuerūt ea itra uallū repræsen-
tare: q̄ in dimicādi arte didicissent. Et ita cum mira q̄dā cor-
poris agilitate nunc exiliētes resiliētesq; nūc prædēres audē-
tius: nūc in pede se referētes per oēm motū gestūq; mēbro-
rum aut ensem in uarias uibrādo corrulcādoq; partis: aut hastam ultro
citroq; in multiplices ictus cōcutiendo pspiciūm afferre argumentū cū
uirū suog; ad alacriter strenueq; pugnandū tum etiā fiducia ad utcen-
dum. At milites ueterani uirī clarissimi qui in hūc locum cōuenistis ho-
norādi mei potius: ut existimo: q̄ audiēdi gratia: ut sunt diu ac multum
exercitari fortissime per pulcherrima q̄ plurimāq; facinora: nihil huius-
modi facere aggrediunt: sed tantisper quietē agunt: donec descendat in
aciē. Quo ubi uentū est: & itur in pugnā: non secus ac leonēs marmarici
q̄ uocātur in hastē obuiā illico ferūtur tāta uī tāto impetu tāto robore ac
turbine: ut nūq; nisi parua uictoria congreſcāt. Idem mihi quodāmodo in

q

facere soliti videntur: qui nup in docēdi quasi acie profecturi prius q̄ de re
rum magnitudine atq; splendore: quaz se interpretes haberi uolunt: q̄q̄
laude dignū in mediū offerat: rēpus fere omne cōsumūt: ut sunt Iuuenes
in elegantissimo quodā orōnis apparatu. De rebus aut ipsīs uix aliquid p
auditorū utilitate attingētes. Quā ego cōsuetudinē et si minime reprehē
do: cum sit tum ea etate tum prima exercitatio minime indigna non
satis tamē eos cū illis cōuenire semp existimaui: q̄ in dicēdi docēdiq; cur
riculo q̄ diutissime uersati rege debet grauissimaz potius q̄ fucataz cuius
quā orōnis ad demulcēdas audientiū auris habere rationē. Quod si alte
ri cuiq; est cōsiderandū tum mihi potissimū qui etatis iam annū agēs se
ptimū ac septuagesimū: tandiū sum in omni orōnis genere p̄ uniuersā
propemodū exercitatus Italiā in maximis & amplissimis ciuitatibus eis
demq; primariis: ut dici iure possim in huiusmodi studioz certamine
miles nō modo ueteranus sed indubitato etiā emeritus & ita emeritus:
ut musaz tēplo arma uicticia peride quasi Romulus q̄spiam Ioui fere
trio iā pridē obrulerim. In præsētia uero tāquā in aciem accersitus atq;
reuocatus a Sāctissimo & codē i oī laude nobilissimaz disciplīz & exq̄
tissime eruditōis sapiētissimo domio nro Sisto q̄rto totius reip. xpianaz
pōtifice maximo atq; optimo ad lauētutē istituēdā in hoc domicilio or
bis terraz humanitatis artibus: quaz aliud nihil est q̄ totius uitaz morūq;
disciplina: quem oīum magis imitari debeat q̄ tanti pontificis fununam
sapiētiam. Ex illius enim ore nihil prodit omnino: qd̄ minus sit quādā
minifica grauitate exulta: q̄ doctrina praeceptisq; is referunt: quaz tam
ad bene beateq; uiuendū q̄ ad omnem honestatem & dignitatem per
tinent. Accedit ad rem quod esse Romanaz nonnullos audio: qui uiridi
sertissimi nullum quoridie praeferunt luculentissimaz dictionis or
natum: quo & delectent eos: qui audiunt & agant ad omnem animorū
aut motum aut etiam quietem. Quaz de tribus reliqua tribus pars in do
cendo uersatur: quaz & meaz est dignitatis: & ad interpretatōnē quaz
stionū tusculanaz. M. Tull. Ciceronis spectat maxime in ea tractāda nul
lum meum: ut spero: desiderabitis officiū. Quare ad audiēdū animos pa
rate: De rebus enim altissimis & cognitione dignissimis in his quinq; li
bris quos sumus exposituri: quā cumulatissime simul & quā diligentis
sime scripsit Cicero. Romaz pridie idus Ianuarias. M. cccclxxv.

Francisci Philselphi oratio de suo in urbem reditu Ad Sistum Quar
tum pontificem maximum.

Vanta sit in obseruatione pmissaz fidei grauitas quanta ue
neratio cōstituta: pōt uel eo argumēto nō difficulter aliad
uerti pater beatissime: qd̄ religio uniuersa & sanctimonia
christiana in sola fide fundata est: & eam quidē fidē quaz in
conuentis atq; promissis consideratur: iccirco arbitrantur

Romulus
Iuppiter
serenius
Sistus q̄r
tus pōti
maxi.

M. Tull.
Cicero
Questio
nes tuscu
lanaz

Fides

Mediola
dum

uiri docti & diligētes hoc appellatā nomine: quoniā per illā quæ pmissa fuerint: fieri oporteat. Non igit absurde quo fidē eam impollute seruare q hinc Mediolanū repetēs adducendæ familiæ meæ grā me obstrinxerā tuæ beatitudini: ecce ut uides: redii cōteptis ceteris rebus oībus & publicis & priuatis. Fateor eqdem serius me redisse q̄ putarā. Quod certe nulla mea uel negligētia uel culpa alia factū est: sed aut diuinā quadā prouidentia: cui aduersari nemini licet: aut malignitate fortunæ: si quā tandē fortunā esse dixerimus: quæ quod nefas est credere: potior sit diuino iudicio nobis: sane occulto: sed eo plane & incommutabili & oī certitudine certiore. At ausim affirmare pater clementissime p̄ multa mihi fuisse i pedimēto: quo serius fungi officio meo quīuerim: & primū qdē repentinus: ut cetera missa faciā: duorū meorū liberorū casus mihiq; p̄ humanā ibecillitatis cōditōe admodū molestus: q̄ppe q̄ p̄ dieb; paucor; irruallū uitā deferuere p̄clarā illi qdē idolis īfantes & magnæ sp̄ci. Agebāt. n. ætatis annū alter septimū. alter octauū: cū & uigerēt: & saperēt longe magis q̄ pueri. Ex quorū inopinato celeriq; obitu mīsera mater. mihiq; carissīma tātū aīo dolorē mærorēq; cōcepit: ut in uexatissimā agrotationē inciderit. De cuius breui recupanda ualitudine cū eruditissimī prudētissimiq; medici mihi suaderēt: coactus sum euenī rei expectare: ut non inanis oīno reuertēti Mediolanū possim exīlimari. Quæ. n. alia cā eo me reuocarat: q̄ ut uxore & filios reliquāq; familiā mecū ad urbē ducerē: ubi sub xpo meo Sisto quarto pōtifice maximo: uitā oēm eē acturus. Sed oh q̄ uariū q̄ incerti q̄ mutabiles sunt casus humanæ huius naturæ: q̄ miserabilis cōditio nostra oīs. Cū uisā iam foret uxor conualuisse: meq; itineri accigere: uel potius iā eēm in itinere: noua calamitas supuenit. Illa enī exceptis intra p̄cordia penitus acerbissimis illis filiorū amissorū uulneribus cū diutius ea p̄peti nō posset: repēte p̄ abortiuū partū: quē ante illoq; obitū passa fuerat: ita uexata ita exanimata ē: ut mortī ipsi p̄pe cōcederet. Quæ qdē oīa aliāq; q̄ plurima mecū ipse uolūtās aīo statui potius eē redire solus: ut antea solus uenerā: quā si diutius differē: aut irā diuinā aduersus me cōcitarē: tanq̄ oīa uellē pro meis optatis cōsequi: aut tuæ sūmæ sapientiæ suspiciōe afferre uolātæ fidei: quā ipsa apud me nihil est nec antiquus nec sanctius. Adsum igit pater beatissime ea facturus oīa: q̄ uel ipse iusseris: uel tibi grata fore animaduertō. Nā ego tibi & sacrosāctæ Romanæ ecclesiæ me & uiuū & mortuū dedicauī ac deuoui.

Cæsar
Frederi-
cus aga-
thus
laura ma-
gdalena
Sistus q̄r-
tus pont.
maxi.

Francisci Philēphi ad Iacobum Antonium Marcellum patriciū Venerūm & equitem auratum de obitu Valerii filiū consolatio.

Iacobus
Antōius
Marcel-
lus

VPIENTI MIHI Aliqd ad te scribere Iacobe Antoni Marcelle quo tuus acerbissimus mæror ille quē ex inopinato & imaturo obitu Valerii dilectissimi filiū aīo cōceperas: aut tollere omnino: aut magna ex parte leuaretur: eo difficilius consolā-

donis genus est oblatū: quod paris ægritudinis socius accedens non mi-
nus ipse consolandus uidear: q̄ te cōsolaturus. Quod enim cōsultum cui
quā sit daturus: qui sibi uix possit? Quā spē alteri inmedat: qui ipse mor-
bo sit? Sum equidē eodem quoq; transfixus uulnere: quo te uideo labo-
rare. Erat enim mihi puer mirabili indole Olympus Gellius: qui nato
tertio Idus aprilis aīo a natali xpiano millesimo q̄drigesimo q̄nq̄gesi-
mo tertio cū nōdū spēlesset octauū annū: ea & loquebat: & sapiebat: quæ
uix adultæ: aut etiā grandioris ætatis solent. Nihil leue præ se ferebat: ni-
hil cōrēnendū. Urbanis erat & cōpositis moribus. Ingenio acri & facūdo
& splēdido. Lingua ad oēm celeritatis ad oēm motus cōueniētiā expedita.
Voce clara facili & sonora. aspectu miti & grato. Ea cōpactiōe aptitudi-
nis mēbroq; & strenuitatē referret & robur. Et ne curiosus cūcta singul-
lati psequar: talis erat Olympus meus: ut in eo oīa naturæ ad p̄bitatem
admiracula inesse uiderent. Quid enim memorē: quæ esset in me obser-
uatiō: quo cultus: qua pietate? Quā oībus in rebus studeret paternæ uel
institutōi uel uolūtati nō minus obsequi q̄ parere. Hic mihi iucundissi-
mus tantæq; spei filius nuper ad octauū Idus Martias depositū quod ac-
ceperat ulūtaris: repetenti deo optimo maximo nō modo reddidit: sed
ita grato asito iū libenter reddidit: ut nō uita excedere sed in sempiternæ
arq; beatæ uitæ domiciliū sese cōmigratū: & cōstanti sermone & uul-
tus tranquillitate hilaris quodāmodo ac lætus certo credere significaret.
Quid animi tum mihi fuisse putas: cū repēte illum inter loquendum si-
mul cum uoce sp̄ritus defecit? Nō potui equidē q̄ fragilitatis es natu-
ræ: p̄ humanæ: in tam recenti tamq; inopinata luctus acerbitate non cō-
moueri animo: cū eodem temporis puncto quē tam uehementē diligē-
rem: & uiuum intuerer & mortuū. Itaq; ubi cogitabundus ac subtristis
aliquādiu siluissem: tandē non sine gemitu erupi in hæc uerba. Quā mi-
serabilis est humana conditio: Quā ridendi cogitatus nostri. Quā stulta
cōsilia. Quā uanitatis plena sunt oīa. Nihil est certi in hominū uita: ni-
hil constatis: nihil diuturni: oīs spes nostra ianis est. Omne uotū frustra.
Quid de te mihi fili diuicissime non proponebam: nō pollicebar: nō fu-
turum existimabam? Gratissima tua præsēntia iucūdisimiq; affatu la-
uabam curas: oblectabā animū: meq; ipse mihi totum uēdicabā. Quem
senectutis meæ bacculū: ac præsidiū fore arbitrabar: en exanimū subito
nullūq; aspicio. Heu me misere atq; infelicem. Sic me Olympē dilectissi-
me deseris: Sic destituis patrem senē. O ineuirabilem nostram necessita-
tem. O ferreum atq; inexorabile humanæ legis iudiciū: quod nullis præ-
cibus nullis præmiis: nulla ui neq; mutari nec flecti potest. Hæc paucis
questus illico rediens ad me totus corpi me tacitus meū cogitare: ac me
p̄uolantē leuissimā arguere quod in effrenā impudētiā me delictum: & q̄
lege nati essemus omnes & quoniam & quādiu uiuimus: totum autem

menader
Trophimus
dolendum. Continuoq; ita cogitanti mihi ea uenerunt in mentem quas
græce apud Menadæ dicta sunt in Trophimū. Sed ea tolerat a natiuitate.

Si lege natus Trophime tu fores eas:
Ut omnia ad uorum tibi quæ uelles fluerent,
Et id deorum aliquis recepisset tibi:
Recte doleas quidem: sefellit enim fidem:
Ac fecit absurde: sed iisdem legibus
Commune quoniam tu quoq; quibus nos alii:
Cælum hauseris: ut audentius tecum loquar:
Ferenda sunt hæc fortius: & animo simili:
Volueda graui quæ dico: paucis accipe
Homo es & ob id mutabilis quidem citius.
Res admiseras: rursumq; animam nullum mala
Admittit ulterius: iureq; id sane: quoniam:
Natura quem tulit imbecillum: maximis
Se rebus is fulcit: cadens igitur bona
Quamplurima conterit: ipse uero nunc Trophime
Nec admodum orbatus bonis ex eximiis
Nani sunt tibi nunc: mediocritia quidem mala.

Mediocriter igitur tibi quod deest: feras. His igitur Menandri uersibus primū admonitus: & quæ esset naturæ lex: & quæ hominis infirmitas: & quanti quod accidit incommodi: faciundum sit: & quomodo ferendum: deinde ad ualidiora rationis remedia auxiliq; cōuersus ita sum iis & adiutus & cōfirmatus: ut intelligā plane mihi mali euenisse nihil: qd Olympum meū quo ne uitā quidem ducebā cariorē: non tam morte amiserim. Hæc autē qualia fuerint in te cōsolando breuiter ostendā. Neq; enim futuri uereor: quo minus rationi malis q̄ perturbationi obrepere. Noui magnitudinē animi tui: noui prudentia: noui grauitatem. Facile ut es maximo splendētissimq; ingenio: reuocabis uim animi a sensuum imbecillitate: & nō quid indocti sed quid uiri sapientissimi sentiant: cogitabis. Nec sane cōmissurus sis: ut post tot tibi ac tāta res pulcherrime gestas patiaris clarissimū nomen tuum ulla uel incōstātiā uel moliciā nebulā obduci. Erat tibi Valerius filius cum formæ præstātia tum animi robore acrimoniaq; ingenii & elegantia morum tui admodū similis. Hic a prima usq; infantia qualis futurus esset: nullis aut præceptis aut admonitiōibus: sed sola naturæ probitate suaq; ad ductus certissima signa dedit. Aberas tu Chremæ prætor: cum tibi nuncius est allatus de infante nato. Quod ipse audiēs tanta uoluptate animi affectus perhiberis ut ex oris hilaritate admirationē iniicerēs circumstantibus. Inest sane in animis nostris diuina uis quedam: quæ supra corporis sensus permulta ex sese & intelligit & uidet: quæ nos plerūq; ne cogitamus quidē. At pri-

Chremis

mum de nato tibi infante nūciū tantam de illius futura probitate: spem
cōceperas: ut tibi magnū ad felicitatē cumulum additū putares. Nec te
tua fallebat opinio. Fērt enī susceptus in lucē infans: & cum minimo par
turiētis breuiq; labore: & qd' mirabile dictū est: nō modo nō uagies sed
etiam furridēs ac ueluti parētī ipsū alludēs: ut de eo rectissime dici posset
Virgilianum illud. Incipe parue puer risu cognoscere matrem. Erat faci
le liberali & eleganti. Inerāt in oculis quasi corruscantes scintillæ quedā:
quibus paterni intus & uigor repræsentabāt & grauitas. Torum ue
ro corpus ut erat ætatis initio grandiuicūlū ita & decorum & solidū. Et
quoniā ipse ob publici magistratus officiū adesse nō poterat: cōtinuo re
ligione diligentiaq; materna p' sacri baptismi lauac; renascit in xpo Ihe
sū indito noīe ualerio. Quod ipm nō sine quodā naturæ ueluti p'fagio se
cūdū Platōis snia mihi factū uides. Recte n. q; supra ætatis rōnē plurimū
ēēt ualiturus & igenio & p'bitate. Valerius noīat. Solēt infantes natura fe
re oēs admittēdū uitæ alimētū ēē p'iores: & tāq; edaces ob eāq; rē corpo
re ēē imūdo. At Valerius secus oīa Nutrici quā ei mī prudētissima & fo
bria delegerat & pudicā: nūq; molestū se p'labat. Sed horis p' iteruallū qū
cōstitutis lac modice capiebat quo & corpusculū scite p'p'ritatē alebat:
& quoniā nulla ēēt p'ter debitā stomachi cōcoctionē ei sup'fluitas erat cu
te p'ritida ac terrea: nulliq; neq; digestiōis sordibus nec alia purgatiōe na
turæ aut nimius aut grauis. Agebat tā mēse tertiu cū mirifico mēbrorū
oīum icremētō: dū ipse mag'fatus cremētis mūere tā p'sūctus aduētis do
mū. Vix ianuā es igressus: cū nullo adhuc p'cedēte dōel'icoye neq; strepi
tu nec uoce: ut q; a nemine subito adueniēs uisus esses: co'festi dimissā ex
ore nutricis mamilla: quā mō solutus somno fugere cōpat: caput simul
oculosq; sustulit: & ueluti: arrexīt auris tanq; aliqd noui uel uisurus uel
auditurus: quæ qdē res p'stantiorē uim quandā animi declarat: Vbi uero
& uestigio appuissēs: uix teneri poterat a nutrice: quo post emissās ui mā
nus atq; brachia ex icunabulis qbus erat artius suolutus: nō se totū in te
cōiceret lætis oculis risuq; suauissimo. Et q; p' ætatē p'loqui nō poterat:
dimidiato noīe patrē balbutiebat. Apphēderas eū tu nō stuporis minus
q; lætitiz plenus. Cūq; infante benedicēs osculareris: ille te cōtra e collo pē
dēs exosculari nō desinebat. Et ita oculos tuos oculis fixis īspiciebat ge
stiens: ut dicere uideret te sibi cō oī uitæ suauitate iocūdiore. Nā & a nu
trice quæ ori mamillā obiceret: tanq; idignabūdus auertebat: & blādiēti
mī eūq; abstrahēti pudore quodā magis igenuo q; uolūtate cōcessit: sed
ita cōcessit: ut te reflexa ceruice intueri usq; & p' uerborū fractionē nescio
qd' blādus balbutire nō desisteret. Tu aut p'æ admiratiōe loquebaris mī
hil: recūq; tacitus gaudebas qd' magnū quendā & excellentem uirū atq;
ciuem futurum Valeriū iudicares. O fallacem lætitiā. o icertam spem
nostram. Alia sunt humana cōsilia: alia dei iudicia. In dies augeſcebat in

Virgilius

Xps Ihus
Plato

Valerius

Valerio cū sensu corporis mētis intelligentia: q̄ inata quædā prudentia: quæ peritæ senectutis ē ppria: miro quodā incrimēto comitabatur. Cūq; supra etatē & cilleret & iaperet: deū oīpotentē religiosissime uenerabat. Caritate patria nihil ducebat sanctius: parētes incredibī pietate psequē batur. In necessarios oīs erat obsequentiſſimus: Eruditōq; autē & grauium uiroq; præcipue studiosus. Cupiebat semp præclare aliquid discere aliquid audire. Itaq; aut abs te cū quippiam ori a publicis muneribus nactus esſes: aut a magistris aliqd quo doctior fieret: continenter quære bat. Et quoniā in te uno atq; eodē omnia inesse gloriabatur: quæ sibi effū gēda discēdaq; pponeret: adeo te semp per oēm pietatis cultū admiraba tur: tanq̄ assidue nouū aspiceret. Te sequebat in omni uitæ instituto: nbi adhærebat: te imitabatur. Quo tua p̄sentia tuus sermo tua admonitio se meliorē efficeret: q̄diu eras dōmi: nusquā lōgius abs te aberat. Erat enī siatiabili quādā aliqd semp discēdi cupiditate. Eoq; mētis acie ferebatur ut aliqd boni quorūdie supra annos supra naturā assequeretur. Quo qdē sciēdi studio q̄ uitæ iſtutū dē: qua puritate more effectū est: ut eius aīus nullis blādiciis seduci decipi illud posset. Et cū in eoq; quæ discēbat: ueluti certamē ut sit: cū æqualibus sociisq; descēderet: quāq; modestia & generose animi submissionis laude supabat inuidiā: ei tamē multo magis in admirationē sui uertebat: qd̄ nullā cuiq; relinqueret secum contēdēdi puincia: adeo cunctis uirtutibus oēs supra modū antecedeat. Vincēdi aut laude nulla efferebat: nullā ferebat præ se iactantiā: quin ingenti morūq; grauitatē frontis hilaritate cōdiebat: alios blādiciis leniēs: alios sibi beneficiis cōcilians: alios in stuporē sui obseruantiaq; conuertēs: ob eam animi præstantiam: qua in omni bonitatis numero sine ulla cōtentione eminebat. Nihil inertī ocio sibi magis ducebat aduersum. Hoc enī & cōtabescere uim ingenii & robur corporis demoliri dīctitabat: itaq; nullū sibi vacuū tempus dabat puer egregius: quo minus aliqd aut scētitar: aut tenellis digitis iā scriberet: aut ageret deniq;. Cū enim a matre quan/ doq; increparet: aut ingenti muliere erga filios intelligentia: ne tantū operam litteris daret: fieri enim posse: ut nimia mētis cura in aduersam ualitudinē incideret: uix tandem ab eiusmodi studio tantisper dum ma ter aderat: ueluti auulsus tanq̄ ab intelligendi ratione ad actionem se cōuer tebat. Circuibat uniuersam familiam. Quid præbitor quid procura tores quid negotiatores: quid reliqui domestici facerent: diligentissime disquirebat: singulos leni hortatu atq; hilari uultu monēs: ut suo funge rentur officio: sic enim fore: ut uel se internuntio atq; adiutore quicquid a patre uellent: assequerent. Ex quibus unus ubi iocūdus subdidisset: cura Valeri litteras: & hæc relinque patri: continuo excepit: at ego in pa tre: & pater in me est. Præterea an ignoratis ex litteris scientiā gigni: sciē tiam uero omnem referri: ad actionem? Quid enī profuerit cuiquā uis

tatem scire: nisi secundum uirtutem egerit? Quæ illi audientes admirabatur: quasi diuinū quiddā fuerentur in puero. Frequentabatur: ut quotidiē solent innumerabiles prope uiri amplissimas aedes tuas: alii tui salutandi alii negotii sui grā: quibus ille si forte aberas: cōfestim fiebat obuiam alacer ac lætus. Quid nā uellet sciscitabatur accuratissime atq; p̄modeste: seq; oīa patri q̄ primū reuertisset domū: renunciaturum pollicebatur. Et ita cuiusq; intellecta aduentus cā neminē dimittebat: quē sibi nō antea redidisset singulari affectum beniuolētia: cū aliis opera aliis uerbo uolūta: te & diligētia oībus inseruiturū se ostenderet. Quotiens domū redires: occurrebat ad ianuā: teq; reuerēter salutato dextrā blandius apr̄p̄hen sam osculabat & q̄fortunatæ res publica & q̄belle ipse haberes: quærere nunquā omittēs eaq; deinceps addebat: quæ te merito ī stuporem adducerent. Erant nō oīa prudētis senis nō pueri uerba: cumq; erat domi: quātum fas ēē arbitraret: abs te longius nusquā aberat: aut sedanti astabat: aut inābulantem subsequēbatur. Deniq; quicquid aut ageres: aut diceres obseruabat. nū ipsū uultū atq; omne corporis tui gestum cōspicbatur acutius sibiq; imitandum proponebat. Tantaq; animi uolūptate in te cōtēplando afficiebatur: ut eum gestientem aspiceres. Quod si fortassis interdum te cogitabundum ut usu uenire solet: animaduerte ret: attentissime tuos omnis & oculorum & corporis motus considerabat: tacitus: Dein tum ex matre tum e seruis quærebat: accidit ne patri nō ui quippjā: Quid ita cogitabat secum? Demum pudibundus & tanq̄ subtimidus te accidisset: nunquid quod noles quod des auerteret: nō ui aliquid accidisset: quam obrem ita minus læticiæ ostenderes in facie. Cui cum leniter arridens subderes: nihil mi Valerii: illico exhilaratus dicebat. Pone igitur mi pater aliquantum difficilioris istos cogitatus tuos: estoq; tui similis. Quid enī tot te semper curis affligis & publicis & priuatis? Serua te ipsū q̄diutissime & reipublicæ: & nobis: quorum uita omnis manet et tua uita. Quæ loquentem dum oportunæ & apte ex tuis familiaribus quidam seorsū abduxisset: quæ sissetq; ex eo dic mhi? Valeri: si tuis optatis omnibus faueat deus: si quod Ihesus saluator noster auertat: alteri moriendū esset: utrius obitum males tuum ne an patris? Tum ille totis facie uultuque commotus constantissime est indubitanterq; iuratus suam se uitam pro paterna uita cū usus foret: non ultro solum sed libenter etiam traditurum semper: cū diceret sua se morte aut nihil posse aut parum incommodi asferre quicquam: paternam uero mortē cum patriæ nō mediocre incommodum tum uniuersæ familie nostræ maximū detrimentum ruinamq; illaturam. Sed quid ego plura commemorem: que tanta sunt & tam multa: ut si ea uellim referre cuncta in medium: nie dies sit defecturus? Quare ne ī prolixiore oratiōe eo uidear tibi magis reficere acceptum uoluis: quo diligentior fuero circa

Ihesus

diuini illius pueri cōmemorandas laudes:ueniam ad idueniē causa hoc ē
 cōsolandi munus a me susceptū. In tanta īgeni atq; morū felicitate i tā
 ta spe probitatis:in tanto futuræ gloriæ studio ut est hominū natura fra
 gilis ac uariis & pœne īfinitis obiecta periculis. Valerius ille tuus ægro
 tat ægrotationē primū:quātum uideri poterat:nō admodū grauem.Ac
 cerfuntur medici:quæ rīf morbi causā:quæ quoniā puer erat uita con
 nētissima:alia nulla est uisā q̄ uæhemētiōr susceptus labos in ludo.Nō
 enim Valeriū tuū fuisse adeo natura bene īstitutū:ut nunquā se ne ī sum
 ma quidē ī edia: ac siti aut cibo ingurgitaret:aut obrueret potu: sed &
 hoc diluissimū utebatur:& illo uisissimō ita ut faceret panē obsoniū
 nullū adderet:& obiugāt quādoq; matri:qd ita faceret:ille blādiēs respō
 debat:quia hoc o mater dulcissima delectōr magis:Præterea crapula &
 ebrietas litteras nō admittit.Itaq; malo stomachū de me quæri quā mē
 tem.Quapropter ex communi medicorum consensu ea oninis ægropa
 tionis causā data est nimis lusioni.Nam ad remittendū animi laborē
 cui Valerius circa litteraturæ & eloquentiæ īstitutū:q; uitæ studiū
 erat plurimum deditus:ut ludo se interdū exerceret permittebat. Res
 sane pueris omnibus natura maxime grata.Itaq; non absurde qui primi
 apud græcos nomen pueri inuenerunt: id a ludendo deduxere. Lude
 re enim apud illos dicitur παῖσιν παῖσιν:ex quo παῖς pæz hoc est puer
 descēdit:quod ipsum nomē apud nostros etiam qui per litterarum mu
 rationem quandam ab eodem uerbo acceptum cōtenderint:non inepte
 fortasse contendant.Ludebat igitur quandoq; Valerius sed non tessaris
 quidem unq; nec alio ullo genere alæe. Aut enim in palæstra aut in cursu
 exercebatur:aut in emittendo saculo:aut in iactu lapidis aut in pila. De
 niq; ludum omnen ingenium quo uel agilius uel robustius redderetur
 corpus:eiusmodi nullum prætermittebat:& id quidem sine ulla æquali
 um uel minima offensione.Non modo enim uictor aliis īsultabat: at ne
 uerbo quidem ullo urebatur:quo se uicisse ostenderet.Quin potius qua
 si illorum causam ageret:semper aliquid ex cogitatum acutiūsefferbat:
 quo illis non suo fide fortunæ uirio minus exsententia; & ut par fūerat:
 euenisse contenderet:decereq; euentis consilia æque anteponi atq; fortu
 næ probitatem.O generosam pueri indolem.O præclara eximie sum
 mæq; uirtutis documēta.Malebat puer modestissimus extenuare laudē
 suam q̄ in uero prædicando uictis ægritudinem augere.Qua ex re factū
 est:ut æqualibus omnibus & carissimis esset & honoratus in primis.In
 ualescebat in dies:& incrudefcebat morbus:Nullæ ratiōis medicorum
 nulla remedia proderāt.Vis mali radicitus inherens assidue magis ma
 gisq; emergebat ī robur.Febrieat inclytus ille puer febrem & uæhemē
 tem & erumnosam.Et quo magis effluuēscētis ægrotationis immanita
 te atq; diritate affligebatur corpus:eo is erat animo maiore ac magis in

παῖσιν
 παῖσιν
 παῖς
 pæz

uictis. Remedia medicorū nulla depræcabatur. Quicquid iussissent & alacer obibat & fortiter. Spei: **bonæ plenius quo uitalis** spūs magis atterebatur: dies: eo erat ui alimī erectiore. Vīu certe fieri uideamus ut q̄ moribus fuerit bene iſtitutus: quo magis ē p̄p̄quius mortis: eo sit ſenſu mētis uiuacior. Deſiciebāt i illo pedeteri ac lenlim: ut ſit: uires aīa. Strenuū illud delicatūq; corpulculū iam lāguebat. Frigus ac rigor pedes atq; gēua occuparat. Facies quæ omni erat niue cādidior: pallore induebat. Rosæ genis exciderāt. Syderei ocelli ſegnius lucere palpebræq; iam de mirti. Ligua uero qua neq; tēuius nec expeditius nec mobilius q̄cquā fuerat: habetori fieri. Vox deniq; ſonora illa & cygnea ac ſere diuina obmutescere. Quæ aduētātis luctuoſiſſima mortis ſignacū tu corā aſpiceris: nō potuiſti ita tibi moderari: quo minus p̄ p̄nī affectus ibecillitate & lachrymis & gemitu aī ſollicitudinē oſtēderes. Quod ille ita ut erat ui morbi moleq; diectus: ita quā ē ſomno exercitatus ubi aduernerit: febrilius æſtuans laſſuſq; anhelitu quid agis iquit Pater mi dulciſſime? Quid gemis? Quid ita illachrymaris? Ita conſolaris Valeriū tuū? Pone q̄ſo lachrymas mi pater, pone omnē aī curā. Bene nobis ſperandū eſt. Nos deus nō deſtinet. Cui tamē q̄cqd placuerit: id trāquillo atq; læto aīo ſeramus: neceſſe eſt. Quod ſi bonā ualitudine recuperaro: nunq; parat: ut cā nimia ludēdi exercitatiōe amittā: idque tibi bona fide polliceor. Meminerat enim puer ſpectatiſſimus ſe plarūq; abs te admōitū: cauere ſibi a nimia luſione: ne ob laborē imoderatū in aliquod morbi genus incideret. Tum ipſe ſi de igitur miſſi. Fac aliquod uotum chriſto Iheſu. Fac Mariæ uirgini: Nā q̄cqd uoueris: ipe p̄ſoluā. His auditis puer nobiliſſimus q̄q; erat toto corpore p̄ſtratus atq; ſemiāimus: p̄inde tamē atq; collectis i unū diſpoſis & p̄ſugatis uiribus ſublato ad cælū irutu i hæc uerba ſuauiſimū os aperuit. Deus oipotens chriſte Iheſu redēptor noſtre te q̄ deuotiſſime p̄cor p̄ ſanctiſſimā paſſionē tuā: te in quā clāmētīſſime rex gloriæ q̄ humiliſſime obſecro p̄ impollutæ Mariæ uirginis tue p̄ientīſſimæ matris merita: ut hāc a me domine: qua tā uehemētē aſſiligor: ægrotationē: ſi tibi placitū eſt: amoueas: meq; iucūdiſſimo patri huic meo matriq; dilectiſſimæ reſtituas. At ego tibi liberator humāis generis qd ſim p̄ tāto beneficio reſtitutus. Nempe ad p̄peruū deuotiōis ueneratiōisq; meæ ſtudiū omnia ueſtimēta mea ac reliquū omnē corporis ornatū dono do paup̄ibus. Quæ locutus mirabili cū aīmi affectu quaſi ex: remo labore ſeſſus ac laſſus ob: tigit. Hic tu pater aliquando exultatus cēpeſtiue ſubdidisti: Meū autē uorū Valeri mi ſuauiſſime illud eſt: ut ego una tecū: ſi conualueris: utar ſuſca ueſte. Verum tu ſerica & in annū: at ego lanea idq; in omnem uitā. Adidiſti enim ſerica: ueritus quoniam puer uti ſemper conſueſſet læto quodam amonop cultu corporis: ferret triſtibus ſuſcama ueſtem. Sed audi obſecro tu: ut ceteri tecū audiant: quid is reſpōderi. Abſit: iquit: abſit

Iheſus
Maria

Oratio

mi pater. Imo ego induar ueste & sulca & lanea: sic enim dicit: tu uero ele-
gantius ut semper: atque senatoria. Nam i te nō familiæ ac tuorū solū: sed reipu-
blicæ decus repræsentas. Dum hæc scite ferioque loquitur: mors paulatim
irrepens præcordia frigore obsidet: horret iam puer: ac tremit: Nā quo
magis animi magnitudie uicere nutebat fragilitatē afflicti corporis: eo ma-
gis febris immanitas mēbra p̄lternebat: ita ut demū diceret sublati ad cæ-
lum oculis: Miser ego q̄s me liberauit de corpore mortis huius. Quādiu
claudar hoc læculi carcere: Quod ipse audiēs cum trāfluxus doloris iaci-
lo corpissēs durius flere: tūc ille. Quid est mi pater ut tāto te dolore cōfici-

Virgilius

as? Stat sua cuiq̄ dies. Impleui cursū: q̄ mihi a domino datus est. Nō hic
uiuis nostro arbitrio. Peregrinamur: quādiu sumus i uita. Quæ tamē ui-
ta certe nō est: sed simulacri quoddā pure inocēterq̄ uiuētibus uitæ illi-
us beatæ & sempiternæ. Itaq̄ studēdū temp̄ est: ut q̄ properatius licet: re-
deamus ad cōmunem bonorū omniū patrem: q̄ mitis est & misericors.
Sic enim frui licebit corōa iusticiæ: sic saturari æternis gaudiis: Suauis n-
est dominus. Volētq̄ plura loq̄ iam ligua balbutiebat. Jam grauior som-
nus sensum oppresserat: febris in ardorem astuabat. ū desperatū erat de
puero: iam parabātur quæ sunt funeris: cū nequid itemptatū uideret: cō-
festim accersitur Gerardus medicus ueronēsis uir sane & doctus & ami-
cus: Nam alii nō nulli ueneri medici ārea puerū curādū acceperāt: q̄ quo-
niā desperatū de salute: se ide subtraxerāt. Gerardus igitur cum uisset:
omniū primū tirinam i uitrea mathula conspiciatur: quā & rufam uidet
& turbidā: deinde manibus appræhēsis arterioliq̄ uitalibus cōtrectatis:
reperit earum motūculas perdebilis ac raras & per intercapedine se mo-
uentis. Contrectat extremos digytos pedum: deinde genua: demum par-
tem uicinam cordi. Sentit omnia mortis uiribus intercepta. Vocat puerū
suo nomine. Respōdet is nihil. Vocat rursus altiore uoce: Valeri mi nihil
respondens medico: Valerius ad hæc ueluti reuiuiscens cœpit rursus le-
uiter respirare: & cū difficultate maxima prolapsas palpebras tollit. Tum
Gerardus pupillas diligēter itutus quæsiuit a puero: an se agnosceret: ad
quem ille etsi cum difficultate spiritus agnosco inquit: Vcisti enim iam/
pridem ad patrem salutatum: cum se per æstatem ruri soluēdi animi gra-
tia contineret. Id autem factum est: cum nōdum Valerius impleisset ter-
tium ætatis annum. Memorix bonitatem medicus admiratus i tāta præ-
sertim ui morbi rursus minutatim quæsiuit singulas aduersæ ualetu-
dis causas ac progressus: cui ille ita deiceps prudēterq̄ respondit: ut medi-
cus faciem auertens a lachrimis se nequiret continere. Cūq̄ postea sub-
didisset: ne metue mi Valeri: Curabo enim te cōualescere: q̄ primum. Cō-
ualecam inquit ille: & breui equidem cōualecam. Nam mihi medicus

Gerardus uero
nensis

Christus

Christus est. Peritq̄: ut uicina sacerdos accerseret. Qui ubi euestigio ad-
fussset: rogassetq̄: quidnam uellet: Responit puer: iam hinc michi abeu-

dum est. Itaq; audi: rogo: peccata mea: neq; si fas est: culpa omni absolue
 quo liberior iter quod sum facturus: leuiorq; emetiar: affedit moderatiss
 simo puero sacerdos: quæ is deliquisset i uita audstrurus. Quæ sunt eius
 errata: Vñ id sane & maximū: quod dum post animi circa litteras & fa
 ctidū morumq; disciplinā exercitatioēs assiduas nihil otii sibi indulgēs
 exercet etiā corpus i gēue: ea est ui morbi correptus: quæ ex hoc terrestri
 carcere ante i cælestē patriā reuocat: quā p ætate posset flagitiū foriditātē:
 cognoscere. Miratus igit sacerdos singulare integerrimi pueri bonitatē:
 qppe quē nulli reatu uideret obnoxii sed simplicis cuiusdā potius atq;
 absolutæ pbitatis speculū: dum eum iubet bene sperare: dum religionis
 more imposita capiti manū omni culpa libere absoluit: Valerius inocen
 tissimus filius ille tuus dū eleuatis ad cælū oculis deū orans castissimum
 pectus coniuētis digytis atq; labella pcutit: seque sanctissimo triūphalis
 crucis signaculo aduersus cōmūis hostis iūdiā armat: ac mūt. Post bre
 ue suspitū ac lachrymulā tam leniter emittit spiritū: ut spōte rursus oc
 clusis oculis obdormisē nō mortuus existimari posset. Et quod mirabi
 lius ē creditu: niueus ille purpuræ mixtus color quo pulcherrimos om
 nis suæ ætatis pueros mirifice anteibat in uita: repēte simul cū obitu ma
 jore quadā gratia emerit i faciem: argumētū sane nō parū neq; cōten
 endū eogē mortē: qui recte beneq; uixerunt: nō modo nō esse malum
 sed bonum etiam atq; expectandum. At ipse tamen non potes eius obitū
 non dolere ferre:q; permolestes in cuius uita magnā quandam ac certā
 spem & tibi & patriæ propositam esse existimabas: quæ ex te ipso genue
 ras: in quo uiuo te etiam cum naturæ concessisses: uicturum arbitrabare
 Sūt ista profecto eiusmodi: quæ hominum animos nō commouere nō
 possint. Videmus opifices suis operibus quæ sibi ueluti genuerint: inscri
 bere sua nomina. Erat nuper Cōstātinopolis quem barbarus hic princeps
 amyra:q; Turcorū Mahometus amorati filius est demolitus miræ ma
 gnitudinis atq; pulchritudinis equus aheneus: in cuius dextero pede an
 teriore legebantur græce expressa eminētiōribus litteris huiusmodi uer
 ba: Patrophilus fictor fecit. Egregius excusor ille patrophilus quoniā ali
 ter sortasse non poterat: per illiusmodi inscriptionē iū immortalitatem
 sibi comparabat in uita. At phidias in eburneo Mineruæ simulacro quod
 eximia arte fabricatus traditur: cum lege patria suum nomē prohibere
 tur inscribere: effugiem suam in eius clipeo ita inclusit: ut sine totius ope
 ris demolitione diuelli nō posset. Et grauissimi philosophi utiq; sanctis
 simi quoscūq; libros ædiderint: propriis iporum nominibus illustrare
 consueverunt. Quod si huiusmodi monimēta ingenii idcirco plurimum
 nos delectant: quoniam per ea immortalitatem quāsi quandam memo
 ria nominis nostri apud uiuos assequimur: quanto magis totius homi
 nis ppagatio: quæ p filios a nobis manat: deinceps in posteros: & cara pa

Constāti
 nopolis
 Maho
 metus
 amyras
 Turcorū
 Patrophil
 ius
 Phidias
 mineruæ
 simula
 crum

tri cuiq; esse debet & pericunda. Non enim corpore dūtaxat quod ipsum
 natura sua mortale est: si filiis utimur: sed nonnullis etiam animi partibus:
 Nā quamq; est cuiq; sua mens diuino creata arbitrio: plarēq; tamē sunt
 animi vires: quæ simul cum corpore a parentibus transfunduntur: i libe-
 ros. Atqui fieri potest: ut uel malis moribus uel tempore calamitate uel
 alia maiore ui quippiam natura hominis deprauetur: uitieturq; id qd
 in M. Tuli Ciceronis in Qu. Fa. maximi alobriei in Aristotelis philoso-
 phi in Dionysi senioris filios eodem quoq; modo in Qu. horrentii in P.
 crassi i Africani fratris nepetes accidisse legimus. Rarissimos tamē iueni-
 as: q parentū maiorumq; suorum & exteriorem & interiorem tum magna
 ex parte si minus exercet: haud referat tamē. Quare cū & bonitate natu-
 ræ & institutione diligentiaq; paterna eum haberes filium: q totus tui erat si
 milimus: cū existimes fortassis ex illius obitu magnam tibi factā esse ia-
 cturam: cēses te iure ac merito & eius & tua causā dolere oportere. Verū
 erige te obsecro Iacobe Antoni Marcelle. Cedat rationi turbulentissimi
 atq; præcipites motus animi. Fac ut iterior exteriore homini domineſ-
 si te ipsum audire: si tui compos esse uolueris: itelliges pfecto tibi nō mō
 do nihil accidisse mali: qd Valerius tuus abs te abierit: sed eo te esse meli-
 ore cōdicione: quod certo didiceris dilectissimū filiū simul cum ægrota-
 tiōe corporis liberatum omni ægretitudine animi frui nunc cælestis glo-
 riæ gaudiis sempiternis: esseq; tui apud iudicem cū depræcatorem: q &
 iustissime semp iudicat: & quæcūq; aut agimus: aut dicimus: multo an-
 te cognouit: q a nobis fuerint cogitata. Quid enim per immortalem deū
 i unius instantis obitu acriter adeo tibi dolendū esse arbitraris? An ignora-
 bas: quod Telamon euripideus lōge ante Anaxagorā clazomeniū de aia-
 ce respōderat: filiū abs te genitū esse mortalem: Non omnes ea lege nati
 sumus: ut alii citius alii serius omnes tamē moriamur deiq; Xerxes ille
 maximus atq; potētissimū rex persarū qui montes prostrauit: mariāq;
 cōstrauit: cū ex altiore loco exercitū illū dispiceret: quē ex quingētis my-
 riadibus ut tradit herodotus hoc est ex quiquies decies cētenis hominū
 millibus constarat: se a gemitu ac lachrymis continere non potuit: Inter-
 rogatusq; quid ita faceret: idcirco se flere respondit: quod post annos cen-
 tum eorum nemo quos tūc uidebat: superstes: futurus esset. Quā natū
 humanæ ibellicitatem Euripides meditatus: uti est omni in re grauis ac
 diligens: ita locutus est:
 Natura quæ mortalibus est rebus: tenes?
 Haud uideor equidem: nam unde? at auribus accipe.
 Mors omnibus debetur his: nec est aliquis:

Qui cras futurum se sciat. Quam igit nobis polliceamur huius uitæ
 felicitatem: cuius omnia sunt incerta omnia mutabilia: oīa plena formi-
 dinis? Itaq; alio spes nostra dirigēda est alio intēdēdi cogitatus: nā qd feri

M. Tull.
 cicero
 Qu. Fab.
 Max.
 alobroi-
 cus
 Aristote-
 les
 Dionysi-
 us
 Qu. hor-
 rentii
 Qu. Cras-
 sus

Telamō
 Anafixo-
 ras
 Ajax
 Xerxes
 Myriods
 Herodo-
 tus
 Euripids

us dici potest in hominum uita: cum nullus sit tantus annorum numerus: qui si cū æternitate cōferatur: minimā puncti particulam representet: Nec ea profecto uita ē optima: quæ uel Nestoris uel Sibylæ quā fabulantur: uel ea potius quæ Matusalē annos uixerit: sed quæ honestissima fuerit: porbataq; apud deū: etiam si unius: diei uitam quis uixerit. Nos enim multitudine ānorum magnitudie præstantiq; uirtutis hominis beatitudo simul cum uita definitur. Num igitur Chrysippum aut aliū quēpiā huiusmōdi: uel Platoni uel: Aristoteli præulerimus: quia plura i philosophia uolumina plynxiora scripserit? an illos potius chrysippo & chrysippis similibus: quonia acutiora & ineliora igēti doctrinæq; monimēta posteris reliquere? Num propterea arborem laudemus: quod plurimū sit arborum? an quia & pluri de se fructus & suauioris esset? Et ne celerius q̄ par est: similitudinē discedamus: ut in arborum fructibus accidere uideamus: ut aliis alii citius maturescant: idq; nō indiueris mō sed i eodē etiam genere fructuū: ita de hominibus quoq; uenire usu quis dubitet: ut pro cuiusq; nature temperamēto alii serius alii citius uitam finiāt. Si eum arroganter solemus & dissolutum existimare: qui hominum legibus aduersat: qualis ducēdus sit: q̄ succēset naturæ legi: quæ uiuendi tempus omnibus definit: ut id præterire nemini liceat. At naturæ legibus irasci quid aliud est q̄ deo aduersari: a quo natura omnis creata est. Qui enim egræ fert quod uoluit deus: is placē uidet deū arguere iniusticiæ: in eūq; irasci. Itaq; nō absurde hunc ab Eschylo legimus reprehensum: cum dixit: Boni ē grauiusq; uiri mali: si qd patitur. Nunq̄ deis irasci. Quā sententiā apte secutus Euripides ait. Aduersa qui bene fert: uir optimus mihi uidet ac prudēs. At mea me de Valerio meo: dicas fecellit spes. Qui enim non doleam: quod ab eo relictus sim hæres: quem mihi fore sperabam hæredē. Et quem supstitem optabā: ei uideam me supstitem. Et in quo uitæ huius omnē collocaram iucunditatē: eum morte sublatū aspiciam. Qui ergo tam tristi tā acerbo tam iseli i casu non cruciet nō angar animi: cū illū mihi tam imature tam inopinato ereptū sentio: quo aliud nihil in uita præciolius habēā nihil amabilius nihil carius nihil suauius. At nihil debet esse inopinatum sapiēti. Amisisti: fateor: i Valerio magnā huiusce uitæ iucunditatē magnum solariū magnū ornamētum. Nō poterat eius ingenium atq; pbitatem considerās nō tecū ad mirari: nō tibi plaudere: quod talē filium gēuisses tam modestū tam uerecundū tam facile tam strenuum tam benignum. Delectabat te plurimū ingenita eius prudentia & bonarum artium studiū ac facundia singularis. Et eius caritatem atq; pietatē obliuisci nō potes. Quæ quidem oia cum uideas tam repente una cum illo amissa: irrecuperabili te detrimēto & maximo affectum arbitraris. At uelim tecū aio uolutes illā Vlyxes sententiā apud Euripidem poetā. Sapiētis est quæ oportet i malis sapere. Nū igitur fortas

Nestor
Sibylla
Matusalē
Chrysippus
Piatō
Aristoteles

Eschylus
Euripides

Vlyxes
Euripides

se te illud & destitutum putas: quod antea: q̄ tua ferrer opinio. Valerij
 tuum ad se deus reuocari? An tibi molestum ē: quod celerius tua senten-
 tia euocatus ille ab deo est & emissus ex his corporis uinculis ad seq̄: id eo
 accersitus: ut omni cura liberaretur oī sollicitudine? Quod si in re belica
 turpe existimatur dicere non putassem: ubi inopinato in nos hostis ac re-
 pente ipsetum fecerit: quanto id est turpius iudicandum in huius uite cō-
 diciōe: quæ i numerabilibus periculis & calamitatibus est obiecta: cuius
 finis est ille: quem effugere nemo potest? Omnes enim morimur horaq̄
 mortis incerta est. Itaq̄ recte admonemur: Vigilate: & orate: q̄ nescitis
 horam neq̄ diem. Quid inquam facere nos oportet: quibus sapientiæ
 magister Ihesus ē datus: quando idē & a gentilitatis philosophis poetis
 q̄ predicatur. Pati multa necesse est ait Neuius poeta mortalem mala. Sed
 eruditissimus persius lōge apertius. Viue memor lecti fugit hora: hoc q̄
 loquor: inde est Decet nos certe ita uiuere ut semper credamus futurum:
 ut moriamur. Aliud nihil esse philosophorum uitam affirmat Plato quā
 mortis commentationem. Et doctē id quidem atque sapienter. Nam si
 ad finem omnia referenda sunt: si bene beateq̄ uiuendi principium capit
 ab ipso fine rationem: si finis humāæ uitæ mors est: cui nulla est mortis
 meditatio: is sane neq̄ prudēs nec filix esse ullo pacto pōt. Quam me uer-
 ba illa delectant: quibus uirum apud Euripiden: ut mihi uidet Theseus.

Ihesus
 Næuius
 Persius

Euripides
 Theseus

Atego quod a sapiente quodam didiceram:
 Curas calamitates & exilia mihi
 Mortis acerbis & malorum alia genera
 Versaueram animo: nequid illorum prius
 Quæ cogitarem: si quid accideret: magis

Anaxago-
 ras

Recens noceret. Didicerat Theseus a sapiente quodam hoc est ab Anaxa-
 gora Euripides esse omnia quæ i huius uitæ mutabilitatem possunt ca-
 dere: diligenti meditatione prouidenda: quo i omnem casum armati in-
 structi. p̄simus aduersus omnes animi motus: ut sicuti uigiles: & periti
 gubernatores priusq̄ dent uela. Scythiam p̄ euxinum pelagus petituri se
 anchoris muniunt & rudentibus: ne si quis secus quam opus sit: uentus
 incubuerit frustra sint auxilium desyderaturi: ita etiam uos nō adeo re-
 bus lætioribus effremur: aut deiciamur aduersus: ut uideamur oblit-
 i: quæua sit q̄ fragilis q̄ inconstans humana condicio. Quid. n. aut nostro
 rum aut noster etiā obitus nos affligat? Fac uitā corporis sempiternam
 esse. Quis adeo sit tanta dementia: qui non mori q̄ primum malit: ubi i
 eam sit uitam peruerturus: de qua fore scriptum legimus: ut deleat deus
 omnem lachrymam ab hominum oculis: & ubi neq̄ mors amplius sit
 futura: neq̄ luctus neque clamor nec dolor: q̄ in hac uersari diutius ho-
 minum uita: quæ plena est miserabilium ærumnarum in tot rerum
 omnium Commutationibus in tot cupidatum tædiis in tot fastidiis

Scythia
 Euxinū
 Pelagus

uoluptatum? Quæ hic nobis requies est? quæ tranquillitas? Quæ nō oīa plena formidis? plena angoris? nihil eē uidemus ī hac instabilitate uitæ ita hominī cōcupitū: cuius post usum satietas nō sequat: ut qđ maxime cōsequi studemus id cōpotes uoti facti nō abdicemus: & alia atq; alia deinceps appetamus. Nunq̃ nisi in morte appetitiōis fax extinguitur. Itaq; nō ab re & David & Hieremias & Elias alitq; nōnulli uiri sancti & sapientes u ite diuturnitate ingemuerū tuta sunt oīa uaria: ita incerta: ita infirma nūsq; maneria. Id qđ aīaduerrēs pīdarus ut ē ī oīe re prudēs ita locutus ē

David
Hieremi
as
Elias
Pīdarus

Spes uitz sursum simul & deorsū. Nōsse fortunam: quonīa futuri Multa lactantes celeri feruntur. Cæca mēs nobis: hominīq; multa Orbe uersatæ pbat id: quod ore. Præter optatum tulit ipse casus Nemo uenturū potuit deorum. Tristis & rursus miseris subactam Exulit rebus ppetere uoluptas. Quare cū in rebus humanis nulla sit certitudo nulla stabilitas nulla fides: nihil sapiēti oportet eē iopinātū: cū usu didicerit quotidie euenire: ut lætis tristitia & tristibus læta succedat. Ita qđ ad eadē te hortabor: ad quæ Corydon apud Theocritū Bartum.

Corydō
Theocri
rus
Bartus
P. Vent
dius
G. corne
lius
Scipio
nascica
lob

Fidere amice decet: melius cras forsā habebis Sperandum est miuis: non est spes ulla sepultis. Nunc pluit: & clarus nunc lupiter æthere surgit. Vreim silētio iuoluam uel. Puētidū: quæ a patre Gn. pōpeiī magni actū ī triūpho & oculis populi romāi miserabiliter antea subiectū: de parthis ad postremū pulcherrime triumphantē Roma cōspexit uel. G. corneliū Scipionē nascicā: qđ a cartaginensium carcere ac uiculis nō solū oīa quæ feruitutis cōditiōne amiserat: postlimini iure recupauerit: sed ad summa cōsularis ipertiq; fastigia ē euectus: satis unius Iob exēplo fit: Quid. n. hic triste passus nō ē: quæ acerba nō pertulit? ipse de se testimoniū perhibet. Suscitabis iquit: corpus hoc meū: quo multa mala sum passus. At idem Iob ubi aduersa oīa & corporis & fortūæ uirtutis patiētia misissime supas seruita sibi ppitū benignūq; deū reddidit: ut ad huius quoq; humāæ uitæ felicitatē nihil requireret. Magna pfecto uirtus ē patiētia. Moderate nobis ī utrāq; fortunā ferēda sunt oīa. Nunq̃ diffidēdum ē rationi: nunq̃ legi naturæ aduersandū. Tolienda spes nostra in deum est Iacobe Antoni Marcelle: qui solus quid nobis rebusq; nostris aut cōducatur: aut non cōducatur: & nouit semper: & tempestiue providet. Seuocādus est nobis animus atq; diiungendū ab istiusmodi cogitationibus & motibus turbulētis: Nam perturbationes aīoz: ut inquit Pindarus: sapiētem etiā uirū cogūt ī sanire. Neq; flēda tibi Valerii mors nec dolēda ē: sed laude potius & gaudio psequēda: quē dignum deus iudicauit cælesti domicilio. Nunc uiget in rerum oīum cognitione earum: quas ita facile cū uiueret: discēbat ut eas nō tam discere quā reminisci secundū platonem quiret existima: Proinde satius feceris: si dolorē pectoris tui quo iopinato percussus es:

Pindarus

recordatiōe illius laudum cōsolabere: Nam si eos dolemus: quibus bene ē
 quid de nobis sumus facturi: Nobis pfecto potius de nobis ipsis dolēdū
 est: atquam cauēdum merito nē dum filios flamus: eorum beatitudinē
 iudicare iudicemur. Illi enim his bonis nūc fruuntur: quae nec oculus uidit
 nec auris audiuit: nec ī cor hominis ascēderunt. Nos autem assidue uolūta
 mur in cōno. Et eo mors nostra & durior est & tristior futura: quo diu
 tius uiuimus. Verū ea nobis offert cōsolatio quod non multum abesse
 possit: ut quos tanto animi ardore desideramus: coram liceat intueri &
 tibi ualeriū tuum & mihi Olympium meum aequalibus nobis aequalis
 illos: Nam ut illi eodem & aēno & mēse nati cōplerant annum octauum
 neuter ita nos aēnum quartū & sexagesimum īgressi uterq; sumus: tu ad
 .xvi. kal. februaryas: ego uero ad octauum kal. augustas. Et immortales
 certe quantum mihi uideor augurari: futuri nō sumus. Quare iter nos
 & filios: quos amamus: nō admodum longa futura sunt diuortia mo
 do denus operam quod ī nobis est: ut una cum illis quos tanto delide
 rio ardemus: esse possimus. Quāuis enī nesciamus: quae dies morti sit p
 situta: qd' tamē scriptū ē: nos latere nō debet. Ois caro scēnū: & ois glō
 ria eius q̄li flos scēni. At cū sciamus pulcherrimos atq; recentis flosculos
 leui aura tactos languescere paruq; uenti flatu agitados marcescere so
 lere: nihil cē uideo: qd' imaturę natura qd' intēpestiuū dici debeat inter
 hoīes. Quādoq; nos morituros iusserit deus: id & maturę ducendū ē
 & rēpestiuū. Quid enī est aliud mori: q̄ depositū reddere? Deposuit de
 us apud nos animū nullo p̄scripto tempore. Quae igitur iusticia nostra
 fuerit cum repenti minus alacriter q̄primū restituere? Num graui
 ter nobis ferendū est: si quod ab deo nobis datū est uisus: id eūdem exigit
 reddere. Reddimus enim nō damus. Ac ne mēfarij quidem si sapiūt: si
 decoquere erubescunt: moleste ferāt depositum reddere alienū. Nū uir/
 sapiens atq; idem gratus quē animū accepit ab deo usus ac ueluti depōsi
 ti iure: repenti domino aduersari audebit? Nec ille minus in culpa tu
 dicari solet: qui doleat uel depositū uel cōmodatū restituisse: quā qui il
 lud sit abiuratus: Nam fides in utroq; & gratitudo desideratur. Cūq; oē
 uitium graue sit: ac piculosum: tū ingratitudo turpissima atq; admodū
 detestabilis cēseri debet. Homo enim ingratus pudore uacat. Qui uero
 ipudētię se facit obnoxius: is ois se flagitio facinorūq; ascribit. Si primus
 Angelus uoluisset gratitudinis meminisse: neq; in supbia exarsisset: neq;
 inuidisset creatori suo: nec e summo beatitudinis gradu in extremā mi
 seria p̄cipiū corruisset. Quā me delectāt duo illa p̄cepta: quae uocā
 tur Delphica. Cognosce te ipsum & nequid nimis. Haec talia sunt: ut al
 terum manet ex altero: & inuicem se cōmūret. Nam & qui se nouit: ni
 hil nimis neque cogitat: nec facit. Et qui nihil nimis aut dicit aut uult: fer
 ipsum nouit: Qui ergo se mortale esse cognouerit: neq; essetetur nimis

Valerius
 olympus

Angelus
 primus

Delphica
 p̄cepta

rebus secundis: neque aduersis ita humiliter abiectionem praesternat: ut luctus semper ut ciuitatis sit addictus. Honorat sane luctus ut est in fabula: lachrymis & doloribus. Itaque non inuitus ad eos perficitur: a quibus huiusmodi honoribus excipitur: ab quibus autem negligitur: iis abstinet. Ut omni in te demisso nos alio aduersus deum esse oportet: & quicquid ab eo fit: ad nostram utilitatem factum existimare: itaque uidentur aduersa & uoluntati nostrae expectatio: neque infesta: & constanter ferenda sunt nobis: & sapienter. Nam ut graueretur inquit Euripides Necessitati quia dedit terga: sapiens est ille uir: nec in scius quidem deum. Si enim necessario omnes morimur: finis quoque huius uitae mors est: quid haec nobis & frustra & inutiliter uel lachrymada est uel dolenda? Audiamus obsecro Menandrum: quam scite haec: ut omnia nostris mederi si malis possent lachrymae.

Luctus

Euripides

Menander

Semperque tolli flatibus quirit dolor:
Lachrymas emeremus auro: at herus negocia
Non curat haec: nec respicit suam uiam
Seu tu flaeas: seu non: faciet: proin quid facimus?
Nihil dolor arborum instar hos fructus habet.

Lachrymas. Nihil igitur dolendum est: neque nihil negemus edam: nihil lachrymandum: omnino in morte quidem carissimi filii. At flatur:

Ihesus Lazarum: quem reuocabat ad uiuos. Non flaram ipse: non animi torqueat: qui me in iucundissimo mihi filio mortuum sentiam. Respondebo equidem tibi audacter: & ex animi sententia respondebo: ut nihil dolere omnino ihumanum est: ita dolore confici effeminatum & molle. Nullos inquam sentire in utraque fortunam animi motus lapidis est: non hominis: quicquid etiam in lapidibus inesse motus quosdam natura insitos non ex magnete solum sed ex silicibus ipsis percipitur. Verum patimur eos effrenatius ferri: nec ullis compescere rationis consilii quoque remediis bellum est proprium. Si enim in nobis nulla prorsus inesset affectio: cum aliae praeterque animi uirtutes: tum amicitia ipsa qua nihil in hominum genere suauius est nec necessarium magis adaduerto: beneuolentia quoque omnis medio tolleretur. Itaque cauendum esse arbitror: ne falsa quadam decepti opinione aut quod nullum est: iudicemus malum: aut quod sua natura minimum sit: maximum ipsi faciamus. Qui enim quod per se aut bonum est aut boni conducit in malis: hic non potest esse non demens. Qui uero & tristitia & lara pro ratione apteque tulerit: uir mihi prudentissimus uidebatur: uel summis laudibus. At non potes tu quidem non dolere: quam tali uideas filio te orbatum: quod sentias uiscera tua abs te ueluti diuulsa: quod in eo sis mortuus: in quo te futurum superstitem putabas. Homo: argumetaris: sum non deus. Et recte tu quidem: praesertim cum deus etiam ipse: qui mortuum Lazarum ut obiciis: erat suscitaturus: collachrymarus est. Velim tamen memineras grauissimam illius quam modo dicebam

Ihesus
Lazarus

Lazarus

Solon
Ihesus
Lazarus

Solonis sententia: nequid nimis. Nam quod ais collachey marum etiam
Ihesum: recte quidē narras modo intelligas id esse ab eo factū nō minus
qd' Lazaro quem plurimū diligebat: eēt reuocaturus ab alterius ueracq;
uita beatitudine in huius: quae falso uita nōiatur: miseria quā ut huma-
nae ibecillitatis affectū exprimeret. At se supra hominē gerere: hoc est su-
pra uulgi cōsuetudinē & oia pro ratiois regula deoq; meriti uiri est ma-
gnifici planeq; heroici. Præterea si uolueris meminisse optime cum illo
actū esse: qd' adeptus te patre suaq; uirtute omnem uitæ huius felicitate
quā dicimus: ita excefferit: ut cū adūbrato fucatoq; sæculi bono æteri
nam sibi gloriā: & beatitudinē possessurus: intelliges tibi latandū esse po-
tius: q; talē genueris: q; dolendū q; talē amiseris. Quod si illius nōn potes
absentiā ferre: qui cælum habitat: nō tam etus uideris q; tuā uicem colla-
chrymari. At istud certe nō est animi uero liberalis: neq; magnæ neq; pa-
terni neq; ipsius tui: qui pluris faciebas unū Valerium quā tam ipsam q;
uir magnificus es & omni uirtute illustris. Illius bono gaudendū est in-
quam potius q; tuo dolendum incōmodo. At qui ea conditiōe filios nō-
bis cōmendauit deus: ut quādo cūq; repererēt redderemus. Num igitur
malimus creditori succedere: quod suū exegerit: q; commodanti gratias
agere. Quin potius imitandus est: nobis sanctissimus ille patiensissimusq;
Iob atq; illius uerba sincero mētis affectu usurpada. Dominus dedit: do-
minus abstulit. Sicut domino placuit: ita factū est: si nomen domini be-
nedictū. Quid tūto enim torqueamur dolore: qd' diuturnis lachrymis:
quos amisimus: lugeamus: si qdē ad tēpus est creditū id perpetuo ser-
uare nō possumus: Nihil nobis cū agit natura durius q; cum elementis
uniuersoq; mūdo cōsueuit. Num queritur terra: quod fructus quos tā-
to cū labore cōcepisset: peperisset: aluisset: amiserit: cū tam sæpe antea nō
meribus scissa esset rastris & ligonibus cæsa: ibribus obruta: tempestati-
bus fracta: nūc rigore nunc æstu uexata: quo annua munera parturitret:
cūq; uariis amansiq; floribus iduta gestiret: mox exuta spoliataq; omnē
ornatū lataq; deposuerit: At ne mare qdē moleste fert: quod p̄ anni ac tē-
poris uices eorūq; momēta nūc remissioribus nūc uāhemētioribus uen-
toꝝ flatibus iter pcellas fluctusq; agitatū nauibus circūquaꝝ sulcatū: &
hamis ac rartibus appetitū sentiat: quos genuerit auxeritq; tantos pisciū
greges præde oibus rapinaq; expositos & p̄giosissimas margaritas alia-
q; p̄ multa & gemmarū & regū nobilissimarū genera ab se aut ui auferrī
aut insidiis abduci. Nā quid aer ipse mihi memorādus est: Luget ne an ge-
mit: qd' qui mō solis radiis illustratus albesceret: & iucundus oibus esset
aspectu: mox nocturno calligat horrore: sæpenumero etiā interdū ob-
scurat: quodq; aues quaz & ludenti uolatu & mulcenti cōcētu gaudet:
multiplicidolo uariūq; artibus in sūma et regione capiant. Et ne uidear
in singulis enarrādis curiosior: cælū etiam ipm nō semp eodē lucet aspe

Iob

Etu sed p ortu occasuq; solis nūc manātib; radiis collustrat: nūc corru
 scariōib; stellaz ueluti scitillis debilius fulget: q̄d oq; ēt nūquā apper:
 Quare si oia sunt plena mutationū: si nihil ē in uniuerso mūdo libez; ab
 steritū: nihil est: qd̄ ipsi nobis p̄cipuū postulemus. Quod si p̄ ibecillitate
 humani ingenii nō potes talē filiū nō req̄rere: nō dolere: nō igemiscere:
 cū boues ēt uideamus req̄rere uitulos quos amiserint: multoq; mugitu
 ac tristi testari p̄iū naturā affectū. Sed oī in re modus seruādu ē: & nūq;
 a rōne discedēdū. Vt corpus cū mētis affectu nobis ē cōmūtādus: ut
 quoz; aspectu atq; sermōe curas leniēbamus: eoz; gaudeamus recorda
 tiōe ac b̄ritudine. Ad hāc tibi cauēdū est: ne cōtinuis lachrymis eo cōtra
 has grauiorē culpā: quo diuinē uolūtati magis uideris aduersari. Solet
 enī q̄d oq; deus uahemētius illos affigere: quos repugnātes sibi rebellis
 q; cognorit: itaq; nō absurde poetā singūt Niobē ob huiusmōi cām fili
 os amississe. Quis scis p̄terea: si deus ipse: cui & p̄terita & futura oia corā
 sūt: miseratus ē Valeriū tuū: ob eāq; rē ad maiore aetate uēire phibuerit:
 neq; tristius pateret. Quot. n. & q̄ta quotidiē accidūt i uita tristia mise
 rabilia ærūnosa: q̄ sola morte effugiūt. Si Cyrus ille senior q̄ res tā mul
 tas tāq; p̄claras gesserat: ad senectutē non puenisset: nunq; tā crudeliter tā
 ignominiose tā seruliter p caliditate sp̄otētiāq; formicā pisset. Idē d̄ cro
 seo rege. d̄ p̄eno Annibale. de. G. Pōpeio magno. de. G. Iulio Cæsare: de
 G. Mario. d̄ Cicerōe. d̄ L. Anneo Seneca: aliisq; p̄ multis p̄t̄ aiaduerti. q̄to
 igit Valerius tuus celerius excessit ē uiuis: tāto eius mors desiderabilior
 ē cēdēda: qd̄ mali nihil neq; nosset: neq; p̄petrasset: qd̄ eius rei cōsiderās
 Menāder idē: quē mō meminērā: ait. Quē dii amāt: moriē iuuēs. Libat
 p̄fecto mors saepe nōnullos & maxis & acerbissimis malis: qbus si uacāt
 quē iuantes uel pueri ex hūc uite ærūnis excesserūt. Si p̄mo cōtigis
 set ea mors: q̄ falso imaturā dicimus: nunq; hāc tā flebiliter apud Home
 Ingredere o fili murum: quo troas & omnis
 Troiadas serues: nomen neq; clarius hosti.
 Pellidā efficias: tua nec tibi fata ministres
 Ante diem: miseriq; patris miserere: superstes
 Quem facis elatum: senij quem limine iaua
 Sorte deum genitor: perdet mala plura tuentem
 Funera natorum: natas hostiliter actas
 Strupatasq; nurus infantum strage sub alta
 Membra inflata solo: nam me mucrone sup̄æmum
 Postq; aliquis uita spoliari: rictibus atræ
 Ante fores carulæ pergent laniare iacentem
 At quando canūq; caput canamq; molossæ
 Dedecorent barbā grandæui in cæde natantis
 Hoc miseris fuerit: longē miserabile cunctis:

Niobe
 Cyrus
 Tomyris
 Croesus
 Annibal
 G. Pōpe.
 magnus
 G. Iulius
 Cæsar
 G. Mari
 Cicerō.
 L. Annæ
 us Seneca
 menāder
 Priamus
 Home
 rus

Hector
Virgilius

Talia uoce senex queritur: muleumq; capillum
Vertice uellebat: sibi quod minus audiat Hector.

Quaقد Homeri iniani Virg. familiaris nř aprissime secutus uel potius
executus igr. Hęc finis Priani fatore hic exitus illū. Sorte tulit troia icē
sam & plapia uidētē. Pergama tot quōdā populis terriq; supbū. Re/
gnatore alia: facer icens littore trūcus. Auulsūq; humeris caput & sine
noīe corpus. Ex quo possumos itelligere nō obfcure: qđ piculosū qđ formi/
dabile sit diutius eē i uita. Quid. n. aut nřis aut nobis iplis lōgiore uitā op/
tamus tāq; nescit: quo diuturnior fuerit uita nřa: eo morē fore peccatoze
mole grauiore. Dies ānoze uitae mea quos hēc. c. & .xxx. iqr iacob: mini/
mi & mali. Vnde apostolus. Mihi uiuere xps ē: & mori lucē. Recte qđ ad/
didit: dissolut. n. & eē cū xpo multo melius. Quid igr tā sit nobis unē
di cupiditas: cū nō sumus ignati multitudine ānoze uitioze multitudinē
cumulari. qđ si qđ ē bōi: qđ de se qđat hęc uita mortaliū polliceri: nō in
ai & corpis cōtūctōe ac uiculis sed i uirtute spā: qđ ai rōne adipiscimur:
& i bonis ē moribz positū. Itaq; ut uirtute qđ malū ē suū: cauet hęc uita
mortalis: ita qđ bonū ē morte cōseqđ. Quare qđ sibi hoc ē scdm ai uirtu/
tē deo qđ uiuerūt: quocūq; tpe moriāt & tēpestiue moriāt & bene: corū/
qđ mortē nō eiulatu sed laude: nō luctu sed celebri memoria: nō lachry/
mis & dolore sed grāe ad deū actiōe & ai trāquillitate pīequi debemus
qđ his periculis laeli liberati celestibus illis sempiterni qđ bonis positi
sūt qbus solis uera hoīum definit britudo. Cū tuus igr Valerius ita ege/
rit ānos suos: ut nullā ne minimā qđē senserit corporis cōtagionē: sed po/
tius esset & puritatis & bonitatis exemplum. nō tam tibi lugendum ē:
quod tali careas filio: qđ immortales agēde gratiae xpo ihesu quond silius
te patrem facere sit dignatus: quo etiā aliquādo patrono uti apud se pos/
sis: Quid enim tantū lachrymarum effandis? Quid adeo gemis? Quid
diutius doles? An ignoras qđ totiens diximus fragilem nostram & cadu/
cam esse naturam conditionem que corporis nobis datā esse cōmunem
cum pecoribus & iumentis? Quenam est huius uitae suauitas? Quae cō/
moda? uel quae potius nō icōmoda: nō tristia? nō plena maloz oīa?
Scio me eo tibi dolore facere lōgiorem: quo in dicendo sum longior. Ve/
rum cum uideo tui te Valerii: quem tanto desideras opere: ueluti sagi/
tis assidue uulnerari & eo quidē animi uulnere: quod dolore te conficit:
institui nō antea finem dicēdi facere: qđ ita te tibi restituerō: ut me mihi i
luctu meo restitutū sentio. Nō possum inquis a dolore nō possum a ge/
mitu nō possum a lachrymis cōtinere me: ut quem supstitem atq; here/
dem mihi fore opinabar: eum efferni & sepeliri uiderim. Quid itis atq; in/
qua mors: quae filios pietissimos ab indulgētissimis patribus distrahis:
ut quos immortalis eē oportet: in ipso uitae limine opprimas. O malorū
oīum malū atrocissimū tērrimū pessimū. Eodē uideo nos reuolui la/

iacob
Aposto-
lus
Christus

Xps Ihe-
sus

robe Antoni marcelle. Frustra me uideo p̄cepta eloquētiæ didicisse: q̄ eo tibi qđ cupio: quodq; in te ē: minus p̄sadeo: quo sum i suadēdo cupio: fior. Num tibi soli mortuus est filius? An ignoras: quæ in mūdo sunt: & mutabilia tē oīa & mortalia: Num putas singulibus flatibusq; tuis redigurū ad te Valerū? Vt ne tibi licere: quod sibi deus ipse nō patit̄ deus: ut agathon iquit: licēta facere: quæ facta sunt: tamen si deo nihil est neq; p̄teritum neq; futurū: cui omnia sunt præsētia: Audi obsecro quibus uerbis Ditys cōsolatur danaem.

Agaton
Ditys
Danae

Respexeris: feras facilius cōsiderās. Eē iteris curæ gemitu putas tuos? In uicla quot laxat̄ hoies: quot p̄fēs Sulpit̄isq; tuis tibi reditū iteritū?

Orbi senescūt: q̄q; regnātes opibus Quiesce: mōeo. p̄ximogē si mala. Eē maximis lapsi nihil sūt: hæc tuo

Verfanda sunt animo. Cōsiderandæ sunt i quam tibi aliorum calamitates & ærumnæ: Et quod monebat Socrates: incōmodum tuum cū aliorum aduersis rebus cōferendum. Quod si feceris: inuenies profecto longe tibi meliorem esse fortunā: q̄ aliis multis: qui habētur fortunatissimi:

Socrates

laudat̄ a nonnullis Antimachus poeta & id quidē nō iniuria: qui cū ex obitu Lydæ uxoris: quā uenice amabat: dolorē intolerabilē contraxisset:

Antima-
chus
Lyda

scripsit grauē elegantē: p̄ elegiam noīe Lydam quam per enumerationē illustrium mulierū q̄ extremis cladibus sunt cōfectæ: seipsum cōsolatus est. Et M. Tul. Cicero cū filiaē mortē æquo animo ferre nō posset: grauissimā ip̄e quoq; ea de re cōsolationē sibi lucubrauit: ubi cū. Qu. Maximi

M. T. Ci.
Qu. Ma-
ximus
M. Cato

illius & M. Catonis tum aliogē p̄ene innumerabiliū & græcorum & Romanogē patientiā atq; constantiā im mediū referens se sibi sua i causa p̄tronū cōstituit: grauissimis exēplis rōnibusq; ostendēs dolorē oēm: q̄ ex alicuius morte sū: cipiāt: & muliebrē esse & uanū: cū nihil sit malū iudicandū: qđ sit natura. Et cū omnia nobis dederit deus: nec sit quicq; prorsus: qđ tanq̄ iure peculi nōstrū dicere possimus: qđ est: q̄ uel amissū uel redditū rāto ægritudis cruciatu nos torq̄at: Prudētē igit̄ & querissimē i

hāc inīam Simōides poeta locutus ē. Hoies p̄age possūt iania studia.

Simoni-
des

Breuit̄ t̄pe labor ad laborē etiā. Nō solū. n. pecūias m̄ime pprias. Quod ē inuitabile: inīner oībus. Hoies hūit̄: sed p̄fūs hūanū nihil:

Mors læua: cuius & bōi & mali parē. In oībus itaq; dicere parē ea gerimus p̄tē scipiūt: nec mius apte euripids. Quæ sūt hoib; a deis hæc cū uolūt

Euripids

Rursum auferret. Cum igit̄ nihil nobis sit ppriū: sed quicqđ habemus id deus nobis usui dedit: quid tā mō esse tāq; inique scrimus alienū reddere & restituere mutuāri. Nullis hīc meritis nulli uirtuti paritur. Alia est dei alia hoium ratio: diuīæ retributiōes multo n̄ris meritis sūt maiores.

Vegete dei iudicio nō nostro æstimādæ sunt. David rex & sanctus & sapiēs filius antea duobus amissis altero icesto altero parricida quos etiam mortuos fluxit ut ip̄obos: amisit deinde tertū cūq; paruulū: quē habebat carissimū hūc: qđ diu sperarat seruari posse: nec destitit lachrymari &

diuinū auxiliū orōibus assiduīs īplorare & ieiuniis uti & in cilicio iacere:
 ceteraq; oīa facēs: qbus dominus ppitius redderet. Vbi uero ad se pueg
 euocauit d's simul) cū luctu lachrymis positis & iurēxit d'terra cōtinuo:
 ac lauit: & regio more unctus atq; idutus deū adorauit: eiq; grās agēs re
 sectus ē cibo. Suis at rē miratibz respōdit se recte uiuo īfāte ieiunasse plo
 rās seq; quōiā arbitrarēs uitæ dūm mīlereri possē: nec dubitādū eū q pos
 set mortuos suscitārē: uitā ēt seruārē possē. Iā uero obita morte qd ieiūaret.
 Nō, n. sibi licet mortuū reducere exanimūq; reuocārē. Ego igit: ibo ad eū:
 ipe at nō reuertet ad me. Et grauiet qdē ille & d'misse: q neq; d' diuio iu
 dicio auderet qri: aut lachrymas sūdere pferri cū scriet puero melius eē
 cōsultū: & desideriu suū spe alterius uitæ cōsolaret. Quid. n. exēpla gēti/
 liū i mediū pferā ut Horatii puluilli aut Dionis siraculani: aut Antigōi
 regis aut Demostēis oratoris: aut Periclis olympi aut Xenophōtis Soctra
 ticī: aut. Qu. Martij regis aut eoz: quos mō noīarā. Telamōis: Anaxago
 ra. Qu. Maxi. L. Pauli hemiliū. M. Catonis Ciceronis aliorūq; huiusmo
 di: q silioz obitū & forti tulerūt & iusto aīo. Satis tibi unus David exē
 plo sit. Hūc nobis ppōamus: hūc imitemur: qd frustra colachrymemur
 quos recuperare non possumus: & qbus uita nō erepta ē sed cōmutata. At
 nō potes non desiderare: quē ex te genueras quē magis amabas q teipm.
 Sed ut sapiēs nullus unq; desideret: qd sibi contingere posse despet. Et ut
 frustra qd habuimus: desideramus: ita frustra qd amissū ē: lugemus ita
 q parcēdū est lachrymis: cōprimēdus gemitus: a grito ai lenienda: ne
 que pietas flētū excitat: diffidētiā ascribit. Nō, n. mortuus ē Valerius: sed
 uitæ trālegit cōditionē: ut q mortalis erat: factus sit immortalis. Ille nūc si
 mul cū angelis: quoz similitus creatus ē & grā & pulchritudine & splē
 dore: faciē dei uidet: uultuq; reuelato sempiternā domini gloriā ineffabilē
 q; bñtudinē lætus cōtēplat & gaudēs. Nūc pspicue cernit: q certo sparat:
 cū eēt ī uita: sibi gloriæ apd' humāi generis redēptorē repositā eē mercē
 dē suūq; sibi seruatiū ab āgelis hītaculū. Nūc p'senti corāq; aspiciere ei licet
 ordies illos. vii. qbus beatoz ai p' īfaciabilē lætitiā p'suunt. Nā & eos cer
 nit: q supata carne & domita nullis sūt eius illecebris delinīti: & itē eos: q
 bus p' assiduitate & inocētia illud ē p'ciū datū: ut erroribus cūctis p'turbat
 iōibz q; p'stratis ob q; reze memoriā flagitiosoz ai p' curaz æstus sol
 licitudinūq; ardores torquēs pēniter: incessanterq; cruciant: trāglla ipi po
 tiant securitate. Eos deinde uidet: q ob legē seruata. eo dei testimonio
 intelligūt se munitos: ut ob ea q gesserūt in uita: neq; iudiciū se oporteat
 neq; iudiciū euētū formidare. Tū illos cōtēplat: q & regē suā ītelligere: &
 q sibi futura sit gloria: uidere iā īcipiūt: eozq; se leniētes solatio āgelorūq;
 p'sidiis stipati suis ī habitaculis mira cū trāgllitate relescūt. Deiceps eo ī
 tues: q quontā ex huius corporei corruptibilisq; carceris tenebris ac uīcu
 lis ī lucē libatēq; uenerūt: & affluētissime exultatiōis suā uitatē hūit & re

horatius
 puluillus
 Dion sy
 raculāus
 antigōus
 Demo
 sthenes
 Pericles
 xenophō
 Qu. Mar
 tius rex
 Telamō
 Anaxago
 ras
 Qu. Ma
 ximus
 Paulus
 hæmy
 lius
 M. Cato
 Cicero
 Septē or
 dines bea
 torum

pmissa sibi hereditate possidet. Post hos autem ille uisus offerunt: quibus quid scrip-
 tum est: demonstrabit. quia uultus corpe sicut sol incipit resurgere: & stellae lumi-
 bus copari. Demum uero i eos figit intuitum: quod summa cum fiducia exaltat: certoque
 confidit & itrepide gaudentes accelerat eius uidere uultum: cui per assidua ser-
 uitate obsequantis se persisteret: & a quo per inuictis memoria consuetudinis itelli-
 git gloriosam & sempiternam minime laboris sui se mercedem consequuturos.
 Nunc summo fixoque obrutu Valerius tuus aspiciat: aspiciat atque admirat splen-
 doris inmensum & corruscantem illius uibrantis luis: quo dei facies omnia illustrat
 & incomprensibilis fulgor quodam irradiat. Nunc ille reuelata facie totum robu-
 stus aspiciat ac uidet: quem hic ex parte cognoscebat: ut puulus & ueluti per spe-
 culum in enigmate. quod ergo dolemus illum regnare cum christo: quod per breuium curricu-
 lo uitae longam bene agendo uixit aetate. An ignoramus christi morte omnem mor-
 tuam esse mortem. Itaque uiuit filius tuus quod obdormiuit in christo. quod et ipse dixit in eu-
 gelio. Non est mortua filia tua: sed dormit & lazarus a somno non a morte: anigma
 quod prope diem erat pictura suauitatis est. Non est filius inquit nobis dolendum est: quod bene ha-
 bet: & propter: sed de nobis ipsis: quod quotidie obicimur perturbationum uulneri-
 bus: & a quibus de uerbo quem oculis non exigit. Securus nunc Valerius uiuit te
 perationum omnium: laqueis nullis potest flagris sordidari: quorum uulnera. Locum morte
 perstrauit ac uicit. Ille nunc uictor ac triumphans non eque Camilli aut Scipionum Lazarus
 sed piis uirtutum opibus sed ceteris illis ac se his orationibus quibus mixte sibi do-
 minum propitiique reddiderat: decoram illam atque misericordiam faciem suam: & splendidos
 oculos uerecundumque uultum te conuertens cum & dolentis miseret: & laboranti as-
 sistit: ut ut bono alio sis: horrat: quoniam tibi iam sedere parer: inquit omnia iam ango-
 re curaque solutus aeternis in gaudiis sis mansurus. Quidam mortem accusa-
 mus: sine qua ad tantum felicitatis bonum peruenire non datur. An potius cum ea tantum
 sit bonum: representanda nobis est: cum adhuc sumus in corpe. quid spernere iacemus hu-
 mi perstrati. Surgamus aliquando ex hoc terrestri caeno. Abducamus animam a sensuum tenebris. Metis lumina tollamus ad caelum. Surgite eamque hic:
 precepit dominus. Euolemus ad Ihesum exiit terris cunctis per mortibus ac Camil-
lus
Scipio
 penis pectus iduri. Volentibus benefacere nullis est difficile. Adest tunc imploranti-
 bus se. Orantis exaudita. Inuocantibus presto est. Quid affligimur quod diu-
 bus desideris: quod capi patimur illecebrarum laqueis: quod ultro saltemur uisco
 libidinum. Quid scieris uidere: quod dolosis uoluptatum insidiis irretimur. Eui-
 ciamus a nobis tamen: ciciamus iam cogitatus. Fallacis opiniones longius
 ferri quod sinimus. An ignoramus quo magis nobis blandit mundus: eo ma-
 iorem de nobis uictoria hostem illum immanem atque formidabilem sperare: quod res mul-
 te fluat ad uotum: sine aliquo dominum in gratum malo finem non possit. Itaque laudat
 rex Philippus alexandri patrem: cui cum sub idem tempus tres grati & fortunati nuntii
 essent allati: & quod equitum quodrigarum cursu Olympia uicisset: & quod ab eius
 duce Parmenone essent Dardani pugna superati: & quod uxor Olympias ei filium Ihesus
 unum peperisset continuo sublatis in caelum manibus O formosa inquit puero me ma-
 olympias.

lo aliquo p tot tñsq; bonis afficito. Verebatur. n. uir prudētissimus: ne qđ
accidere lape ioleret: ost tot res latus magnū aliqd. i. fortunū sequef. si u
ti certe demū iocuto ē. Nā quā Attalus ppetrati flagiti pōnā dāf neglexit
iniuste iustissime ipe iuit. Scimus. n. Philippum ab a dole. cēte Paulania
iterceptū theramenes at uir grauissimus ubi aedes: i quibus una cū aliis ia
miliarib; q̄ plurimus canabat: iudicatus ~~corruille~~ ~~corruille~~ ~~corruille~~ obrutis atq;
oppressis oibus solus ipe seruatus ē. ob idq; pinde ac felix a cūctis extol
leret: alta uoce exclamauit iquiens: o fortūa ad qđ igit me referuas. Nec
se suus sefellit metus. Nā nō multo post ipe trigita tyrannog; iusu uene
no intrepide abducto pernit i carcere: quē acerbissimū casum eo patiētius
tulit: quoniā se antea in omne aduentū accinxerat. Itaq; ubi mortiseq; ue
nenū illud aduētius ac tanq; sitibundus haussisset: arridens deinde atq; io
cabundus eiectū qđ reliquū erat: e poculo hoc ingt pulchro Critiæ ppi
nio. Neq; illi quē se fuerat i iustissimū exptus: falso mortē est ominatus.
Critias. n. nō multo post eorūde iussu tyrannog; morte mulctatus est. Et
ita quod ei mortis poculū Theramenes mō praeberat: idē deinceps ipe
nō minore appotus mēsurā absorbit. Istiusmodi uero humanog; renū
mutabilitatē atq; icōstātiā cogitās Paulus hæmius sibiq; sanctius nihil
ducēs patriæ caritate cū ob uictū Perseū macedōiæ regē in maximo atq;
clarissimo felicitatis suæ puentu metueret: neq; mali reipublicæ imine
ret: deos p̄caus ē: ut siqđ aduersi in populum romanū molierent: id om
ne i domū suā cōuerterēt. Quare cū ex q̄tuor filiis quos & bonitate for
ma: & iplēdore idolis habebat egregios: duos atq; adoptiōis iure in Cor
neliā fabiamq; familiā transtulisset: reliquos duos qui domi erant: alterū
ānos q̄tuordecim natū quito atē triūphū die: alterq; uero qui ānū duode
cimū agens i triūphali curru cōspectus fuerat: qnto itē post triūphū diē
amisit. Cumq; pcedentē sibi obuiā populū uideret: qui & eius uicē misē
re doleret: collugeretq; Paulus eadē oris uultusq; grauitate: qua uti con
sueuerat semp: Nūc ait patriæ sum eqdē metu atq; piculo liberatus: quo
niā successuū meog; iuidiā q̄ i familiā meā fortuna euomuit: p oibus tu
lerim. Contigit. n. mihi: qđ optabā: ut uos meū casum potius iugatis: q̄
ego uestriū igemiscā. Nū tibi uidet talis tātusq; uir aut doluisse aut fudis
se lachrymas: qđ uel iopinato sibi qđq; tristius accidisse: uel imature i tan
ta rege læticia pueros duos quos reliquos habebat: itra dies tā paucos diē
obisse diceret? Ut est. n. prudentis & magni uiri omniā quæ accidere pos
sunt i uita: lōge atq; meditari: seq; in omne casum cōponere: ita nihil du
cere imaturū: quod uel natura facit uel ratio aliqua tēpestiuū. Nā qđ dif
cillimū scitu est: si quis diligenter obseruaret: atq; perspiceret: horoscopi
um siderumq; eog; i fluxus: quæ nascenti ualerio illuxerūt: i intelligeres
p̄fectio nihil mirabile accidisse: qđ minus is diu uixerit. Vixit. n. q̄tum ei
fuerat natura definitū. Id at quoniā habeat mō ita ostendimus Valerius

Attalus
Paulinas
Thera
menes

Critias

Therame
nes
Paulus
hæmi
lius
Perseus

Horosco
pus

ruius natus ē eodē & āno & mēse quo mēū Olympū superius natū memi-
 nera: itēq; hic ad tertiū idus apriles paulo āte solis ortū. At Valerius post
 solis ortū circiter hora secūda ad octauū kal. maias. Volūtāt altitologi: q
 istiusmodi tēpore natus sit: eius uita diuturnā ēē nō posse idq; tū ex Mar
 iteq; teneret secūda domū: nā ex Mercurio qui a saturno offensus domū
 p̄cesserat. Mars enī p̄ iocē q; iortuna p̄i domū arf: i illa q; strata
 offenderet. Huius secūda domū q; Mercurio sub quo Valerius dicit
 tur natus: uis qdā it̄insecus atq; extrinsecus data ē: line qua uita esse nō
 pōt. Quod si ab ea secūda domo Mercurioq; qui domū dominat: uis q
 alimur: uest i nobis: nō uideri debet absurdū: si ex offensiōe & domus &
 domini ātea quis moriat: q̄ p̄fectū ratiōis usum attingit. Nec mihi qd
 obiciat uolūtātē diuinā primā ēē cām & sphærag & monomū nihilq; fi
 eri: qd̄ nō de it̄iore itelligibilisq; aula summi s̄perātoris egrediat: cuius
 qdē uolūtās cā prima sit & bōæ & aduersæ ualitudinis uitæq; ac mortis
 tū ēt premioq; p̄enarūq; eodēq; mō & collati cuiusq; benefici & relatæ
 græ: eādēq; dei uolūtātē solā ēē: und̄ oīa quæcūq; sunt: traxer̄ ortū cū ip̄a
 æterna s̄nortēq; nullū habuerit. Quia si mem̄ dūia & celi sp̄m & uis
 uerūm uisū q̄mū cōtineret: cuiq; naturā & potētiā m̄fenderet ut
 omnia certa ratiōe atq; ordie p̄gressū faciāt suos & oriēdo & occidēdo
 p̄ uarias diuersalq; & causas & effectus nūc serius nūc cicius: & tēpestiue
 tamē oīa. Quis. n. ānā mētis ignorat oīa p̄ diuio arbitrio ac nutu & cre
 ata esse & cōstituta: nihil p̄ cuiq; uel accidere uel cōtingere: quod aut do
 no eius aut p̄uolūtate nō fiat. Id ē ita esse. Huiusmodi quidē ignotū.

Apud illū. n. Achilles Priamū interēpti Hēctoris corpus suppliciter flēbi
 literq; rogātem hūc uerbis consolāt: Ah miserāde senex mala qui tibi
 plurima pectus. Obīdeat tuū: maus ut solus achīuas Veneris: atq; oculis
 huius te ostēdeat coram. Pertuleris: qui tot natis & talibus orbū Te mō
 reddiderim: mēs est tibi ferrea p̄rsus. Ast nūc animo qbus angere: pelle
 dolores. Hocq; sed folio. gēitus nil p̄fuit ullus. Vt statuere dei: miseris
 mortalib; regā. Vita dā: nullis t̄gūf numia curis. Dolia namq; iacēt
 i s̄imie bīa tonātis: Diuisim quæ dōa bōi tenere maliq; iupiter hac mis
 cēs tribuit q̄doq; maligno Et quandoq; p̄bo. Vex̄ cui tristitia dira Sorte
 dedit: cūctis tenendū reddit: & unū. Quē dolor in terrā s̄timulis agit
 acer amaris. Quemq; dei atq; homies nullo dignant̄ honore. Quod si
 bonoq; maloq; nostroz uel naturæ ordo uel dei uolūtās ē in cā. q qd
 facit & recte facit & utiliter nobis: nihil est: qd̄ ullus nobis casus acerbus
 uideri debeat. Nā is nouit solus: qd nobis aut cōducatur: aut nō conducatur.
 Itaq; monebat Socrates aliud nihil a diis imortalibus petendū esse: q̄ ut

homerus
 Achilles
 Priamus
 Hector

Socrates

ræ suauitate ac fructu obitu amisiſſe: cū hic nō mō nulla ſit ſuauitas: ſed i
 cōmodog: atq: acerbitatū plēa uideamus oia: liquæ reliquæ ſunt: quæra
 tur tāti mæroris cauſæ: eas iuenio tris poſſe afferri: qd' aut exiſtētiū
 cū corporibus ſimul aios iterire: aut mortē ſine maximo itolerabiliq: do
 lore accidere nemini: aut ppter futura i ſerno ſupplicia. Quid ſi has cās
 quoq: nō minore ui uictoriaq: i frigida atq: pſterna: quā de duabus illis ſu
 perioribus factū uides: Ceſſabilne tādē a luctu: redibis ad te ipſum? Intel
 liges tibi mali nihil i Valerio accidiſſe? Nā futura illa ſupplicia qbus tādē
 horrēda ſunt: bonis ne an flagitiōſis? Nō ignoramus id: quicqd eſt mali
 quo qdē aliud nullū neq: formidabilis eē pōt neq: ærumnoſius neq: ma
 ius: illud hominū culpæ ppetratq: i uita ſcleribus: non morti ipi: quæ
 malog: omniū ſimilis eſt: ut oportet: quāuis ppetra eſſe morti maior ē
 gratia: hōdē qd' culpa nō parat: qmōx ſufficit ſuri grauiorē? Præte
 rea quæ illi ſuplica dēbent: q nō mō nulli ſe flagitio unq fecit obnoxii: ſed
 ita pbitari ſtudebat aſſidue: ut in eo ab ſolutiſſima quædā uirtus nō mi
 nus natura diuinog: aſſiatu: ut de nympholeptis. theoleptiq: ſabulant:
 q diuſiplina ſeſſe exercitatiōeq: uidereſ Adeo. n. egregius ille puer erat in
 oēm uitæ partē pulcherrime iſtitutus: tātaq: igēti ad omnē bōitatis pſſa
 tiā acrimonia & iplēdoſ: ut uis quædā ſuprà hominē i eū diuinitus uide
 reſ infuſa. Quid. n. ad natalē: quid ad horoſcopū reuertamur. Nō. n. dicā
 ea ratiōe Valeriū tuū ingēio fuiſſe & acri & graui & facili & excelsō appe
 tentiſſimog: diſcendi: quod natus ſit aſcēdēte prima geminog: facie quo
 tempore Mercurius eſſet i ariete: qui & a Marte feruorē & tēperamentū:
 a Saturno acciperet. Quamq: hæc omnia ut cætera quæq: ab deo ſunt ta
 mē quia minus nota ſunt omnibus nō cōtendā cum indoctis & pſtinaci
 bus: Sed illud affirmare nō dubitabo non potuiſſe Valeriū ea & loqui &
 agere: niſi aliquid ſuprà hominis ingeniū diuinūq: habuiſſet. Quo factū
 eſt: ut diuino quoq: beneficio uix puericiam i greſſus huius ſit uitæ pica
 lis liberatus: ne ſi diuturnior hic fuiſſet: ſordibus peccatog: inquinareſ.
 Perdiſſicile. n. ē cū demum a ſcabiē nō corripit: qui diuitiis utaq: cōſuetu
 diē ſcabiōſog. Quod ſi eos imāia quædā imaret atrociffimaq: ſupplicia
 qui uixerunt flagitiōſe: q illi prima nō ſunt ppoſita: qui ſe totos uirtutū
 deog: ddiderūt: Qui uero opinant nō fieri mortē ſine grauiſſimo ſenſu
 doloris: ii maximo terrore uerſat. Nō. n. mihi: cred ipa mors cuiq: grauis
 eſt ſed mortis metus: qui omnis tollitur: cū mos aduenerit. Hic illud eſt
 grauiſſimi diogenis dictū: qui interrogatus an mors eſſet mala: quomō
 inquit mala: q preſentem nō ſentimus: atq: metus ille uiuēti hōi grauis
 eſt cuius deprauata opinio malog: eē arbitrat: quod bonū ſit. Nā nullū
 eſſe dolorē i morte: rōne aut difficultat aſſequamur: ſi quomō illa fiat: noli
 mus ignorare. Eadē. n. mors uita nō corripit q ſonus iacit. Nam ut dor
 cet Alemaō ſanguis recellit ſanguis uita ſit ſonus: q ſi diſſidat. capte

Nym
 pholepti
 theolepti
 Horoſco
 pus

Gemini
 Mercuri
 us
 Aries
 Mars
 Saturnus

diogenes

Quomō
 ſit ſonus
 & mors
 Alemaō

Atione iudicis. At si oīno sanguis recesserit: cōtinuō mors cōsequitur. Si rece-
 dēte igit i uenas sanguine rapimur i formā ne sētiētes qdē: qd muremur;
 si sāguie i locos suos nō redeūte qū ppetuo somno occupati morimur?
 Vt n. morte i oē tēpus sēlū amittimus: ita i oīno cōsopiti sētimus ad tēpus
 nihil. Itaq nō ideo ēte igit Aristoteles somni stuporē uolēs ostēdē i dīmi-
 dio uitāe sēlices nihilo pstare mīseris hoībus dimidiū uitāe pro somno
 possunt. Et mortē nō nulli philosophi sēpiternū eē somnū definierūt: ob
 id tān illi errātes: qd somnus ille nō est adeo sēpiternus: ut finē nullū sic
 hīturus inq. Refurgēt. n. hoīes idq nō solū nra hoc est christiana sed gēti-
 liū ēt philosophoz sētiētia eozq p sēp. Futur. n. eni p sēp affirmāt: ut re-
 uiuiscāt homīes: sintq immortales. Quod si somnus sic scōdū Diogenē
 Apollōniatē: q ait ubi oīno sanguis diffusus uēas īpletit: & cū aera q i uēis
 continet: ad pectus īpulerit atq in subiectā aliū: somnū fieri ac thoraca
 quē uocat: reddi calidiore: q d si tota uis aeria e uēis dīfecerit: mortē effici:
 qd plus in morte molestia: sit q i somno. Sin aut Platonē malitius sequi:
 somnus sit remissioē spūs sensitui elati ad sinciput: quo i loco pncipatus
 ponit. Cū uero sēlitiuus spūs oīo remittit: atq relaxat: tūc mortē effici
 platōi placet. Quod si ita ēē cōcedimus: nō minorē eē gratiā morti habē-
 dā q somno mihi uideor itelligē. Hic. n. ad breue tēpus curag mole nos
 leuat: ac mors ppetuo liberat. Atq recte qdē Homerus somnū q p fundis
 simus sit: teneū uocat & eūdē mortis fratē. Mortē q ac somnū ob eā: q i-
 ter sēlē & generationē & similitudinē hēnt: gemios dicit. Itaq Diogenes
 ille sinopēus: q cognōmēto dictus ē cyon: cū uāhenētissime agrotans la-
 xaret in somnū: & excitatus a medico interrogaret: molestius ne quicq pa-
 tere: respōdisse tradit nihil. Verū frater sororē anticipat: hoc ē sōnus mor-
 tē. At paulus apostolus ut spīritus sancti plūs ita nullius elegantioris do-
 ctīe iops cū cōsiderasset mortē: q nomiamus: idēst sēpationē aīni a cor-
 pore aliud nihil eē q dormitiōē adq somnū quēdā: uetuit de dormiēti
 bus esse dolēdū. Ita. n. mōet credēdū esse eos q dormiunt: suscitātū iri: &
 posteaq soporē digesserit sōi: ut cū sanctis uigiliat: atq una cū āgēli dicāt:
 gloria i excelsis deo & i terra pax hoībus bōe uolūtans In terra. n. & i hoc
 mortali cōno qd aliud ē q factiōes q seditiōes q discordia q bella q incen-
 dia q uastatiōes q cādes: Quos i hoc uitāe lālo & mentis & corporis: flu-
 ctus nō patimur: Quibus nō obicimur naufragis: quo q melior fue-
 rit: eo se magis addit i uidentia iaculis & mūrōibus: tū feriāt sūmos sul-
 mina mōris. Quid patrie caritas Camillo p fuit: qd Miltiadi qd themi-
 stocli quid Aristidi: qd utriq africano? Num de his oībus triūphū age-
 uictici i uidiā pudor fuit. Nōne i uidentia diritare piit Abel. Non eadē
 Ioseph omni ludibrio inocentem obiecit? Nōne in horto deliciāz fer-
 pens hominē eo ueneno ifecit: cuius morte humanū gēus mors corripu-
 it? Non etiā i cālo primus angelus eadē peste correptus īsidias suo tēdes

Aristote-
lesPersæ
diogenes

Plato

homerus

diogenes
cyonPaulus
apostolusCamil-
lus

Miltiads

Themis

stocles

Aristides

Africanus

Abel

Ioseph

Ihesus

creatori est ausus: Quid ago pluribus in respicua: Vt. n. patriarchas & prophetas ut apostolos ac martyras cōticeā: Ihesum ipsum ipsi huius immitas p omne sauitate & scelere cōtumeliā erubescēde affixit cruci. Quae igitur supbia nra fuerit: ut q ad imaginē dei ac similitudinē creati sumus: melior posulemus cōdiciōe: q se deus ipse uoluerit: Nū imago id ātēcl

Christus

latus: cuius ē imago: Nū deus moriet: & homo sit immortalis: Quod si Christus ppter nos mori nō dubitauit: nū ipsi ppter nos ipsos tā uāhemētē mortē horremus: An ignotamus mortē esse itroductā ppter hoīs uitam: ut ea restitueret bōitate suā: qd uita malignitate perat: Quid argatius qd ipudētius aut dici pōt aut cogitari: q cū sciamus nos esse mortales: immortalitātē appetere Quid nō qd priuatū nostrūq lugeamus qd oībus esse cōmūe: oībus ēē pscriptū: qd q nullo pacto uitari a nobis posse itelligamus: Nulli ē odio nobis habēda mors: sed optāda potius cū sit malorū omniū finis: qbus quotidiē affligimur: & cū sepulcra uitiorū q sola corpus aīumq iterimur: tū uirtutū luscitatio: quae meritis i gloria uiuimus sempiterna. Itaq rectissime dictū legimus: Moria aīa mea i aīs iustorū: qd in molestia pōt esse i morte: q somni similitudinē esse ostēdimus: oīs autē aīa cōtractō nō ex alio mortis icōmodo: q ex solo metu pficit: Itaq aptissime de morte arceilaus locutus tradit cū diceret: solū hoc qd malū dicit ex aliis oībus: q putant mala nemini unq p̄sens molestū fuit sed abiens atq expetant affert aggritudine: tolle igitur metū: malū omne sustuleris: metus autē mulieris ē nō uiri: & metuēda qd ea sunt: q a natura maxime abhorrent. Sed ut morte nihil ē magis secundū naturā: ita iustius certe nihil. Sola. n. mors aq̄is est oībus: q neq paupes discerit: nec excipit locupletes: regesq priuē adit & subditos: qd nili corpus nobis fragile ē: cor lubricū: aīus ibecillus: nō mō mortē nō timeremus: sed miro potius dīderio eā appetere. itelligere. n. maximā nobis in morte positā esse utilitatē: cū uita hac p̄uiciosa sit tota: & extrēo obiecta discrimina: qd Paulus apte significās. Mihi: igitur uiuē xps ē & mori lucrū. Nā xpm esse itelligebat corpus mortē & ipū uitā. Mors certe illa est optima: q cū adhuc sumus i carne: p̄cto qdē morimur: do aut uiuimus. Illa uero & horribili & pessima: d q scriptū legimus. Dimitte mortuos: ut sepe liāt mortuos suos. listulsmōi. n. morte: dū uult etiā corpus: aīus ipse facit nox mole oppressus moriet. hic illud ē. Anima q peccat: ipa moriet. Quae qdē morte quae mors alia esse qat aut tristior aut amarior: nullā reperio. Hae. n. mors illa est ob cuius horrēda formidinē dictū audimus. querēt hoīes mortē: & nō iueniēt eā: quia frustra dicturi sūnt mōnibus: cadite sup nos: & collibus opite nos. Et mors qdē: q discessum aīus facit a corpore: qd sua natura i maximis bonis habēda est: qd & maximis huius scilicet malis nos liberat: & ad maxima alterius uitae bōa nobis transitū prebet: dāda tamē est opa: curādū diligēt: ne nos iparatos offendat. Nā & sa

Paulus

Christus

Iurifera medicorum pocula quae minus tempestiue: & ut oportet obduxerit: ad
 perniciem sui corporis non ad salutem obducit. Et gubernator quibus uentorum flatibus
 poterat modo secundis uti: fit quandoque eius uel negligentia uel ignauia: ad
 uentos ut patiat. Mors. non minus longius a nobis abest: quae per omnem uitae cur-
 sum nos comitatur: nobiscum praenotat: nobiscum uigilat: nobis adheret semper
 & quocumque uel agimus: uel dicimus: uel uisum: uel audimus: curiose obseruat. Nec
 est quod quicquam malit: quod potest nobis. modo adaduertat nos sui non obliuisci. Mo-
 ritus ex quo mori uitaeque quotidie distans inuicem praesens cognoscitur.
 Interitum illi esse uitae praesens: quod diutius diutius: quare nobis etiam uolentibus per-
 tinentibusque non se mori dedat. Quae. non. repies: quod suo aetatis statu contentus ui-
 uat: Debilis balbutiensque infans. praecitate & lutione pueritiae concupiscit.
 At pueri adolecentesque libidine atque amores adamant. Haec uero aetas iuuen-
 tutis robur & gloriam admittit. Iuuenes autem gratioris aetatis tum prudentiam
 tum auctoritatem suam omnium optant. Sed illo ubi est punctum: quod est: quae sui non
 poeniteat: cum intelligat sibi frustra esse omnia concupiscere: seque uideat uel ignorante
 singulis aetatibus uitae suae esse mortuum: nec ita mortuum ut apud ipsum mortem
 dum non sit. quo fit: ut in omnibus sit inania quodam mutationis finisque appetitio. Sola
 mors ea nostrae actionis omnium ultima: quae tanto nobis est horrior: & prur-
 bationis omnium finis est. & cum malore omnium cessatio non commigratio ad
 quietem. Nam quid mori habere horremus: quod praesens similitudo est somni. Vt. non
 somnolentius intercipimur ne ad uertentes quidem illud adesse neque sentien-
 tes: ita etiam morimur sensu poenitus intercepto. Eademque facilitate mor-
 tem obimus: quae somno occupamur. Plurimum uero interest: utrum nos
 illa paratos expectemus: an ueniant in imparatos: licet aliquando offendat.
 Eadem. quae nobis praesens cupit fore: praesens nostra uia acutissi-
 me insidiatque: siquid agat a nobis praeparat. Et captato tempore uinibus omni-
 bus imperum in nos facit. Nullaque neque rationes nec preces admittens
 naturae debitum exigit. Facitque confectum: ut quod concrenatum fuerat secun-
 dum Epicharmum: discernatur: eoque redeat: unde uenerat: terra in terra
 spiritus autem sursum. Cuius enim elementorum: quod erat elementa-
 le in corpore humano per sua redditae portione & humus humo & aqua hu-
 mor & aeri status & igni uis ignea. Nam animus: qui est substantia incorrup-
 tibilis incommutabilis sempiterna: qui uita infundit corpori: qui uita est
 corporis: non humi remanet natura sui: sed ubi se a corporea concretionem
 secreuerit: mori quidem corpus: ipse uero mortem non recepit: sed reli-
 cto corpore: si nullis se carnis sordibus inquinauerit: euolat altius: nusquamque
 consistit: donec eo puenerit: unde profectus est ad illum scilicet: qui ait. Quis
 scis an nocte hac a te tua anima reposcat? Non. non. mori animus una cum
 corpore: sed ab eo repetitur. a quo uisus est. Itaque non interit: non diffi-
 pat: non delitur: sed ut inquit propheta: in manibus dei est tempus. Eo autem
 cum puenerit: quiescit tandem longioris suae peregrinationis fructus habere

Epichar-
mus

Profecta

Socrates
Plato

rimos p omnē beatitudinis laticiam affecutus. Cum tātum igit i morte
fir bonū: eaq̃ tanta serpat facilitate: ut ne sentias quidē quid mors nobis
timēda est: uel potius nō optāda. Audi etiā quēto: quibus uerbis Socra-
ten facit Plato uti apud iudices. Nec mireris: quod tā multa a græcis tra-
duco. Non. n. id a me factū est propter eam orationis facilitatem: quā mi-
hi in omni & scribendi & dicendi genere æque apud græcos atq; apud la-
tinos promptu esse opinaris: sed ut ad latinos: quos habere potes ipse per
multos græcis quoq; testibus additis nō sis p̃suasū difficilis. Socratis au-
tem uerba hæc sunt: ut memini. Timere. n. mortē o iudices aliud nihil ē
quā existimare se esse sapiētē: q nō sit. Videſ. n. scī: quod nescit. Nā nemo
scit mortē. Hæc aut bonorū oīum ē hominī maximū: quā homines æque
timent: ac si certo norit esse maximū oīum malorū. Et recte qdem Socra-
tes Quid eim boni i se habeat hæc uita mortalis. Vel quibus potius malis.
nō abūdat. Per multa p̃fecto nobis i huiusce uitæ agitatioibus ac flucti-
bus i omnē partē obeūda serēdaq; sunt aīmo cōstati atq; iuncto: quæ sūt
omni mortis acerbitate quam falsō existimant: lōge acerbiora: q̃d m̃ ita
esset: nō tam multi fuissent: qui ut le iis difficultatibus aut animi aut corp-
poris soluerent: uitæ mortē sp̃ōte atq; alacriter prætulerūt. Quem enim
inuenies: cui uni ad aīmi præstantiā cōmoda omnia & corporis & fortu-
næ pro uoluntate cōtingerint. Nō patitur ratio naturæ: deus ipse nō pati-
tur: ut bona simul omnia: quæ uulgo existimant: ita in unum aliquē ui-
rum consuant: ut tanq̃ Perpetua sint futura: id quod etiam Helene illa
Homerica non ignorans ita loquitur.

Ast alias alii quisquis ualer omnia solus.

Datq; bonūq; malūq; deus. Oīa inq̃ nobis & bona & mala hoc ē: cōm-
moda & icōmoda ab deo sunt: idq; semp ad nostrā utilitatē. Nā uiriū &
peccanū: quod certe sua natura malū ē: a deo eē nō potest. Itaq; studendū
ē: quod i nobis positū puto: ut bonorū operum ueræq; pietatis firmus stu-
diosi. Quæ uero aut extranea sunt aut a nostra potestate aliena: ea si ade-
rūt: & modeste utamur & grauer: sin aberunt: non turbemur. Nam ut
breui exēplo Vlysses monet apud Homerum:

Vlysses
homerus

Non uni dat cuncta deus: formosus ut idem
Sit simul & prudens ac multa laudē disertus.
Qui specie caruit: deus hunc uenerabilis ornat
Viribus eloqui: quo fit: mirentur ut unum
Hunc alii suauis linguæ dulcedine capti,
Hic autem fidens orat: leniq; pudore
In cœtus excellit agens: quem numinis instar
Suscipiunt. urbem quisquis petiere: loquentem
Ast aliam formæ bonitas quem cōminus æquat
Cœlitibus: penitus defecit gratia linguæ.

Ut igitur naturæ atq; fortunæ cōmodis moderatæ utendum est & secū-
 dum rationē ita etiam incōmoda siqua sunt: aīo infra cōto atq; ingēti to-
 lerāda sapientes iubēt. Siquid legiſt Valerij obitus tibi fortassis incōmo-
 dat: debes tu sane id quicquid ē incōmodi cū illius maximo cōmodo pē-
 sare: ille enim ex huius seculi tædiosa & pmoles ta pegrinatiōe ex hisce erro-
 ribus turbulentiſ in trāquillū illū & exoptatū beatitudinis portū benefi-
 cio mortis elatus est. Et mors quidē ipsa quæ stultis tanto habetur odio:
 nō solum est naturalis atq; necessaria sed habenda in bonis opatissimis.
 Nā si quicquid ex cōtrariis rebus cōstat: corruptibile ē natura: cui magis ui-
 deri debet: oportere hoīem aliq̃do corrupti: quoniā sit ex cōtrariis cōcre-
 tus. An ignoramus id ēē necessārio corruptibile: qd' generabile sit natu-
 ra? Cūq; homo naturaliter generet: necessārio fieri: ut ī secūdam natu-
 rā corrupat: præterea humani corporis elemēta nō alius sunt speciei
 q̃ aliorū partes elemētōz: sed cum ea elemēta quoq; concretione alia con-
 stant corpora: corruptionē admittat necessitate naturæ: nūquid meliore
 sint priuilegio humani corporis elemēta? elemētis aut corruptis huius
 modī: noltrane corpora itēgra sint futura? Ad hæc si natura ipsa quā di-
 cimus: a mēte diuina & pducta est & cōstituta: sicut certe est: quæcūq; a
 natura sunt: nō bona ēē nō possunt fluunt eim ab illo: de quo scriptum
 ē: Vidit deus cūcta quæ fecerat: & erāt ualē bona. Nec enim naturā solū
 sed ēē effectus oīs q̃ sunt secūdu naturā: ab deo ut prima efficiētiq; & uni-
 uersali rerum oīum causa pductos ēē & theologi oēs philosophiq; affir-
 māt. Cū mors igit sit effectus adeo naturalis: ut unus sit secūdu sapien-
 tissimū Solomōnē hoīs iūmetōzq; interitus & æqua utriusq; cōdicio: Solomō
 eam q̃ malā esse dicit: & naturā cōtradicit & deo. Nihil est inq; morte cō-
 munius. Animati parciē nulli. Nemo ē neq; fuit nunq̃ tāta felicitate tāta
 gēa apud deū: cui moriēdi ius detrectare licuerit. Quæ rei necessitate Ho- homerus
 merus secum animo meditatū ita Minervā loquentem introducit. Minerua

Sed neq; cælicolæ quem dilexere: rueri

Æqua morte queunt: ubi pernicioſa trahentis

Sors rapuit loeti. Et ne id quidem absurdum.

Nūm inquam qui sibi non pepercit: quo nos ab æterna morte recupera-
 ret: nos patiat propter nos ipsos sæculi mortis imunes: sine qua ad sem-
 piternā uitam ire non licet? Quod si animalia uniuersa inuitabili qua-
 dam naturæ lege morti sunt adiudicata: quid ipsi frustra atque inutiliter
 naturali iudicio aduersemur? præsertim cum uix ullum sit animal ho-
 mine imbecillius uel Homeri sententiā: qui ait.

Nil magis est hominis natura infirmius omni.

Numero: spirant quæcūq; animalia terris.

Ac serpunt. Si enim uellimus nostri corporis naturam: cum cæterorum
 singillatim animalū natura cōferre: inueniamus multo nos & pluribus

Vlyxes
sophocle
us

& maioribus subiectos incommodis q̄ aliud ullum animal. Itaq; nō in
cōgrue Vlyxes ille sophocleus id considerans ita loquitur.

Quicunq; uitam uiuimus: aliud nihil
Quam simulacrum aut inanis umbra nos sumus.

horatius
flaccus
Pindarus

Recte sane hominē simulacrum sophocles atq; umbrā uocat rē sane & ua
nā & contēndā. Hunc aut p̄modū secutus Horatius Flaccus inquit
Puluis & umbra sumus: Sed Iōge id aptius & apertius Pindarus expressit.

Quid autem est ullus? quid nullus?

Umbre somnū hō. Nā cū umbra debilius nihil sit: quale sit umbre som
niū: nō est intellectu difficile. Vnde igit tāta sit nobis ai elatio: nescio: ut q̄
ceteris aianibus sumus fragiliores: soli uelimus ex oibus detrectare ius
mortis: quā ut natura rōneq; debet: ita necessatio cōis ē oibus. Quod si
intelligeremus: quantū inest i ea boni: nunq̄ adeo nobis essemus aduersi
atq; inimici. Quā. n. iprudētia nra est: ut ignoremus ad finem oia referri
oportere: sine uero ut boni appeti: finis at uitæ huiusq; mors aliis ē nul
lus: q̄ si sūmū bonū & finis ultimus cōuertit: mortē habēdā ēē in rōne

Croesus
Solon

felicitatis q̄ negant: q̄ sit felicitatis rō: nō intelligit. Simul. n. cū morte & ui
ta & hūana ois finis actio. Itaq; recte crasū & sapiētē monuit solō huius
mōi sine expectare oportere: & tū demū de humana felicitate iudicare:
Nōne præterea scriptū est ate: mortē nō laudaueris quēquā? Mors enī
& finis est & testimoniū anteaetæ uitæ. Tum demum suo officio fūctus
est gubernator: cū nauim deduxit i portum. Nec orator laudem meruit
nisi persuaserit. Nec medicus: nisi sanauerit. Et miles absolutam stipēdiū

z:

mercēde non recipit nisi hostem superauerit. Et ip̄erator cōfecto bello
laurea decoratur. In ea secessione: quam animus facit a corpore: ipse qui
dem molestia omni sollicitudineq; absoluitur: at corpus resoluitur. Quo
sit: ut animus ita absolutus incredibili gaudio perfundat. Corpus aut re
solutum i terram cum nihil sentit: mali omnio patiat̄ur nihil. At mors
est humanæ huius uitæ priuatio. Argute quidem obicitur & subtiliter.
Priuamur enim mortis beneficio quotidianis curis diurnisque & no
cturnis angoribus. Priuamur inquam priuamur iis cunctis perturbati
onibus: quæ tanquam efferatæ quædam & imanes truculentissimæq;
belluæ aiūm corpusq; cōficiūt. Quē. n. mihi excipies: q̄ minus sit: aut ad
sollicitudines anxius aut ad labores desidiosus aut p̄cuius ad uoluptates?
Quid tāti facimus hanc uitā: in q̄ nulla ē securitas nulla tranquillitas nulla
quies. Ad quas. n. cupiditates nō incēdunt nros aīos nō inflāmant arden
tissimæ faces corporis? An p̄terit unq̄ dies integer sine aliq̄ uel corporis
uel animi saltē offēsiōe? Nōne in rebus etiā latissimis tristitia ne iterue
niat: nobis timēda occurrūt a deo ut metus ipse magis etiā nos affligat: q̄
qd̄ perinde atq; miserrimū timuimus cū aduenerit? Nū secundæ res q̄s
opinamur maiori nobis sunt uoluptati q̄ dolori aduersæ? Quod si etiā

bona: quæ existimant: sine angore nō sunt: qđ in uita sit boni: nō intelli-
 go. Non nasci longe optimū inquit solomō: & id quidē multo melius qđ Solomō
 Silenus. Is enim cōprehēsus: ut est apud Crantora: monuit Midam ^{regē} Silenus
 uitā hanc esse cruciantē: & a p̄cipio usq; ortum hois infortunū esse ma-
 ximū. Et Iob uir ille sanctissimus diu antea ait: Benedictio morituri ue-
 niat in me. Sciebat. nō id humi teneri ac sepulchri latebris oclusum. resol-
 ui in terrā: qđ nō secus mori qđ uitio esset obnoxii. Illud uero qđ uirtutē
 disciplināq; appeteret: quod summi boni deiq; esset studiolum. Id uero euo-
 lare: eiq; adherere ad cuius imaginē est creatū: unde uitæ accepti spiritū
 & in aiam uiuentē factum est. Itaq; iure aliquādo dicere cōsueuit. Pereat
 dies illa: in qua natus sum. Satis. n. ostendebat: quantū boni esset in mor-
 te: cū dies natalis sui: ut periret optabat. Nā ut natalis initium est incōmo-
 doꝝ atq; maloz oium: ita etiā mors trāsitū nobis præbet ad bonorum
 omnium sempiternam possessionem. Cuius rei desiderio & hieremias
 se generatū esse deplorat: & rex Dauid petebat a domino: ut notū sibi fa-
 ceret finē suū & numez diez suoz. Quod neuter certe fecisset: nisi mor-
 te ut egegiū quoddam bonum optasset. Quātum præterea sit bonū in
 morte: nō modo patriarchæ & prophetæ ac cæteri sancti uiri: sed et etiā:
 qui gentium dii sunt habiti: iussu ueri omnipotentisq; dei dilucide ostē-
 derunt. Cleobis & Biton fratresq; & argui: quoniam pro iumentis iugo
 colla subdidere: matrēq; curru insidentem ad templū lunonis usq;: qđ
 stadiis quinq; & quadraginta distabat ab argis: mira pietate traxerūt: p
 summo tantæ bonitatis præmio ut est apud Herodotū: a numine mor-
 te donati sunt. Idēq; boni inter dormiendū cōtigit: cū Agamedē & Tro-
 phonio: quoniam pulcherrimum delphis templum Apollinis sunt fabri-
 cati: tum etiam Pindaro: cum quid esset homini optimū: ab Apollinis
 oraculo quæisset. Nam non multum post tempus in gymnasio cū esset
 relaxatusq; in somnum caput in dilectissimi pueri sinum posuisset: sua-
 uissime diem obiit: Sed quid pluribus gentilitatis deliramenta cōsester
 cum ratione non obscura mortis bonum probari queat. Illud pprie ue-
 roq; bonum & dicimus & tenemus. quod ad animi pertinet dignitatem.
 Quod autem animo detrimentum non affert: id malū certe nō est. Sed
 cum mors nullum afferat: animo detrimentum: malum esse non potest.
 Quod uero malum non est: id bonum esse patet. Quid ergo uel nostrā
 uel nostrorū mortē adeo ægre ferimus: quæ tātū continet in se bonum
 ut sine illa esse beati nullo pacto possimus? Quare cum ostenderimus
 mortem eē & communem & naturalem & necessariam & oibus debita
 eandemq; habere rōnē finis: qui non bonus esse non potest: & tātā præ-
 terea facilitate irrepes: ut uix a somno suauissimo qđquā differat: quid
 est: quod eam nobis lugendam existimemus: quæ sola nos liberat: omni
 turbido corporis moru: leq; nobis tutissimā ducem prestat: qui ex his

tenebris excedamus in lucem illam: quæ & uniuersum mūdum illumi-
nat & ex hominum corde calliginem omnem elicit: Num forsitan igno-
ramus mortem ipsam: quid sit? Nec aliud quicquā nos magis torquet:
quam ipsius nominis significatū cum uulgo affirmet: scircō mortē esse
noiatam: quod mordeat: mordere autē esse atrocium & immanium bæ-
luarum: quasi culices quoq; & muscas & pulices in ordine nō dicamus:
quasi culices etiam oīa noiā sint uel a natura uel a sapientibus indita: &
non plura opinio sape uulgi ac uoluntas quam ulla exquisita ratio inue-
nerit. At ego nō a mordēdo mortem deduci arbitror: sed a græco nomi-
ne quod est *μωρος* moros quod fortē mortēq; significat: unde & mori
or & mortē descēdere q̄s ambigat: Moros autē a uerbo *μαρῖν* merin de-
scēdit quo uerbo partiri ac separe significat. Nā qd aliud ē mors: q̄ quod
modo dicebā: animi a corpore separatio naturæ. In cōmutabilis atq; in
mortalis a natura mutabili & mortali. Num sumus obliuiscit quid culpæ
obnoxium est: id etiā morti debet. Si pp Adam sumus oēs in culpa: oēs
propter Adam debemus morti. Si debinū igit est mortis decoctores idu-
bitato futuri simus: ubi impatientius seramus mortis solutionē. Debet
enī finis cōuenire p̄cipio. Et quo pacto possumus pro caritate p̄ia pe-
ctus offerre obuiā morti: si aliog; obitum tanto luctu tāto mærore p̄seq-
mur. Quod nā accepimus: qui p patria mortē appetiuerē: quod certe nū
quam fecissent: si tantum in morte doloris tantum mali posuissent. An
pluris fortasse patria nobis faciunda sit quā natura: quā deus? Num qd
dies tandem obliterabit: id non ratio prius leniat? An malimus eorum:
quorum mortem acerbe ferimus: memoriā obliuisci q̄ per cōsolatio-
nis remedia tueri: ut quoq; recordatio uoluptate debet: afficiat animum
ægritudine? Si rursus effusior si imoderatum gaudium uitio datur: nū
luctus: num lachrymæ nimietatem laudemus? Quid: quod p̄turbatio
nū oīum ægritudinem eē pessimā grauissimā philosophi tradiderūt.
Paucoſine iuenias: quos nimis ai dolor alios ad infantiā alios ad laqueū
alios ad ferrē ipulerit: ut quē mærorē ferre nō possent ab eo se morte uē
dicarent? Prætereo Nioben: quæ nimio luctu sensum amisit. Artemysia
contice: quæ ob uiri Mausoli obitū in assidue lachrymis & eiulatu cō-
tabuit. Quid phyllin illā Demophōtis Quid Aiaceſ Telamoniū cōme-
morem. Quid. M. Catonem. Quid. M. Brutum. Quid. M. Othonē cæsa-
rem. Quid alios poene infinitos in mediū referam. Romanog; & Græco-
rum historiæ amentiu hominū plenæ sunt: qui sibi propterea mortem
asciuerūt: quoniā patiētiā nō didicerant. Itaq; dum animog; magnitudis
se laudatū iri iudicassent: sunt a sapientibus uiris oībus mollissimi iuxta
atq; sup̄bissimi iudicati. Nam quē animū ueluti deposuit apud nos deus
hunc debemus reddere nō abicere: ne collatū beneficiū uideamur male
ficti loco ducere. Quæcūq; ab deo sunt: ea oīa bona sunt: sine illo autem

moros
merin

Adam

Niobe
Artemysia

Niobe
Artemysia
Mauso-
lus
Phyllis
Demo-
phon
Ajax
M. Cato
M. Bruto
M. Ortho

boni eē nihil cuiq̃ pōt. Vt mors igit optanda: ita minime ante uertenda. Quin opera danda est: ut nos uigilantis semp accitōlōq̃ inueniat. Quod si fecerimus: de ai sede nūq̃ neq̃ deiciemus: neq̃ mouebimur. Et nōmo do interitū animi: quem idōcti nonnulli falio opinatur: sed ne dolorem quidem corporis i morte qui nullus ē oīno formidabimus. Nam uiuere animum post dissolutionē corporis ac p se cōsistere: pōt triplici de mō strari: & primum quidē quadam naturā ut tū rōne demū uero diuina iusticia. Et immortalitē sane animoq̃ satis nobis probare debet ipsa natura: si alia etiā nulla ratio quā sunt sere infinitā: posset adduci. Videmus enim nullam esse oīno nationem neq̃ fuisse unquā: quæ nō gerat diligētē curā mortuorum uariis officioq̃ & generibus & ritibus eorum animos psequens: quod certe nemo faceret: si ea putaret ad uita defunctos nihil pertinere. Ad quod omnes gētes cōiter sentiunt: id quādā naturā lege fieri uidetur. Quē quidē populorū omnū de aīoq̃ immortalitate cōsensum: si oēs qui habiti sunt anio altissimo acerrimoq̃ ingenio maiore īmodū cōfirmarunt. Quis enim uir magnus ac sapiens mori ultro uoluisse: si animum una cū corpore moriturum esset arbitrat? Num se precipitasset i Aetnā Empedocles sine spe magna immortalitatis. Si falsum esse Theombrotus putasset: qd̃ de animoq̃ immortalitate apud Platonem legerat nūquam se de muro p̃cipitem dedisset: quo illā assequere tur. Quā tanta cupido gloriæ Curtiū: quā tanta patriæ caritas in illum terræ hiatū potuisset imergere: si totū se periturum morte credidisset. Idem de Codro rege: Idem de Philenis. Idem de tribus deinceps Decis. Idem est de aliis q̃ plurimis existimandum: qui prudentia & uirtute plurimum claruerunt. Ex quibus rebus cognosci potest animum: non modo non interire cum corpore: sed ab eius uinculis solutum longe esse meliore statu uitæ. Itaq̃ recte inquit Phocyllides.

Vita breuis nobis: ad tempus uiuimus omnes.

Ast animus mortem seniumq̃ ignorat: & idem

Viuit in æternum: Nec illa sepius dicta ab eodem Phocyllide legimus.

Nāq̃ manent animi mortali in corpore mortis

Expertes: homini concessus spiritus usu:

Est imago dei. Quod si ui naturæ prisci illi gentiles per quasdam ueluti coniecturas perq̃ nocturna atq̃ diurna uisa animorum immortalitatem assequebantur: quid nobis faciendum est: quibus renatis i Christo Ihesu omnis caligo inficitæ e mentibus debet esse sublata. Homericā illa necati hominis diuiniatio quæ uocatur νεκυομαντία necyomātia: qd̃ aliud tota demonstrat q̃ animos esse immortales: Et hominem aliud nihil esse q̃ animum ipsum inquit.

Tiresiaq̃ anima sceptroq̃ ornatus & auro

Venit. Dedita enim opera cum aia in foemineo genere uisus esset poeta

Aīmū ui
uere post
mortem
triplici/
ter pro/
batur
Prima
pbatio

Aetna
empedo
cles
Theom/
brotus
Curtius
Codrus
Phileni
decii tres
phocylli/
des

Homer
Necyo/
mantia

Tiresias
Homer

Demas
Homerus
patroclus
Achilles

sapientissimis: ad masculinum transiit genus: ut ostenderet animam esse Tireiam. Itaque omnium primus Homerus fuisse legitur ex gentilibus: qui hominis corpus carcerem nominavit hoc est demas: ut doceret solam esse mortem: quæ hominis animum corporeo carcere atque nexu liberat. Animum uero a corpore separatum & uigere & sapere meminisseque ac uelle. Quam quidem sententiam Homerus secutus ita Patrocli in somnis facit loqui perire Ad Achillem.

Num dormis oblite mei? nunc negligis orbem
Luce: modo uiuum quem sic curaueris ante?
Me sepeli propere: quo inferni Dytis Achille
Transluchar ad portas: animi nam me eminus arcent
Extincti populi secum trahere uetantes
En uagor: & frustra manes peto. porrige dextram:
Imploro: nec enim retro me annare potestas
Post ignis fortem. nec uiui longius acti
A focus sessum. nos consultabimus ambo.
Sed me quæ genuit: fors dura absorbit olim.
Et te fata eadem Troie sub moenibus almæ

Euripidis
Anaxagoras
Polydorus

Olupis forma similis stat certa perire. Nunc hæc finxisset unquam antiquissimus ille diuinusque poeta: nisi firmissimis rationibus conpertum habuisset animos hominum cum discessu fecisset a corpore: per sese consistere nullaque tamen mortis suspitione? Et ut reliquos poetas missos faciam audiamus Euripiden: qui Anaxagora doctore est usus apud hunc. hæc loquitur Polydorus.

Adsum relictis promptuariis latebris
Portisque tenebrarum: colitur ubi deum
Aregia procul crebus: cisseide
Polidorus Hecuba natus ac Priamo patre:
Qui urbem periculis cum teneret argolidi
Martis: ruinam ueritus ad Thracis hospitam
Polymestoris me clanculum misit domum
Ischerhonesiam optimam glebam ferens
Populum ferocem ui regit. mecum simul
Multum dat auri pater: ut esset filiis:
Quo uiuerent: satis superstitionibus suis
Atqui priamidum quoniam eram natu minimus
Me misit extra genitor. arma nam iuueni
Hastamque ferre non potis eram brachio.
Dum troia rectis moenibus: dum turribus.
Infracta staret: dum meus frater fieri
Hector secundis utitur belli uicibus
Paternus hospes me quasi quem surculum

Alebat augens miserum .at ubi patria periit
 Hæstorq; frater : & patris lares penitus
 Cecidere .Pyrrhi & ipse procubuit manu
 Iugulatus impii pater ad aram deæ:
 Occidit auri gratia me hospes miserum:
 Corpulq; pelago tradidit: quo aurum domi
 Haberet ipse: iaceo nunc in littoribus
 Nunc in salo ponti sine sepulchro & flatibus
 Quâ plurimis uorticibus actus fluctuum
 Nunc corpore relicto feror matrē ob hecubam
 Iam tertium pendens diem: quantum mea
 In cherrhonesio solo ex troia ueniens
 Adest misera parens: quietem danai agunt
 In littore omnes huius agri threici
 Cum nauibus simul suis: nam peleo
 Satis parente super suo uisus tumulo
 Omnis Achilles copias classis danae
 Quæ palmulas domum maritimas dirigunt
 Remoratur unus uictimam suo dari
 Ac præmium Polyxenam tumulo petens
 Meam sororem consecuturus quidem
 Nec enim ab amicis non feret quem petit iugulum
 Fatum sororem cogit hocci die perimui
 Cadauera duo filium tuebitur
 Mater duorum illius infauiste ac meum:
 Nâq; ut sepulchrum rite contingat mihi
 Seruæ offeram me pedibus in maris salo
 Manes enim exorauit: ut in matris manus
 Cadam: ac sepeliar: quod itaq; optauit mihi
 Erit: anui matri eminus cedam meæ
 Hæc ex tabernaculo Agamemnonis ueni
 Mei metu uisi: o parens quæ regia
 Genita domo seruis: ut infelix agis.
 Quantum prius nunquā: deus quis te bona
 Ex ante fortuna malis cōficit uariās. Obscure ne Euripides nobis im-
 mortalitatē aïoꝝ ostēdit i hac lōgiuscula iterfecti Polydori cōquestiōe.
 Et ne cū poetis sim dicēdo plinior .audiamus: q̄ ex academico cratore au-
 ditore Xēocratis Arcefilatq; doctore & Cicero & Plutarchus memoriam
 p̄didere de Euthynoo quodā Italo Elisii terinai filio. Tradunt. n. hunc
 Euthynou nulla neq; morbi nec alia q̄ uideri posset: antecedēte causa re-
 p̄te esse morte correptū. Quā qdē inopinatā casus afflictionē p̄ Elisius

Euripides
 Crantor
 Xēocrates
 Arcefila-
 us
 Cicero
 Plutar-
 chus
 Euthy-
 nous
 Elisius

Terina qui fter oēs urbis Terinae ciues & opibus & uirtute & gloria princeps eēt:
cū ferret ipatenter: putabat. n. filiū sibi ueneno subreptū: nōc aliū: in tam
tis opibus & pecuniis ullū habebat filiū: quare cum nesciret: quo alto mō
Psycho- quirit liberari ea suspiciōe: petiit psychomātion quoddāa. animi uaticio:
nation niū: eliciebant enim a malefica illa superstitiōe stultae gentilitatis animi
mortuorū: quibuldā sacrificiis & carminibus: p quos ueritas disceretur.
Quare ubi post pacta sacra: ut mos erat. Elisius obdormisset: habuit uisū
suum tale. Visus est ei suus adesse pater: cui cū narrauisset de filii obitu: il-
lūq; etiam atq; etiā rogaret: obsecraretq; ut sibi interēpri filii auctore in-
dicaret: ille ob hanc cām uenisse respōdit. Itaq; ab hoc inq; accipe: q̄ tibi
uides allata. Nā ex his oīa q̄ adeo doles: itelliges. Erat aut ille quē p̄ secū
adduxerat adolescēs qdā Euthynoi p̄similis: & aetate & forma: is iter-
rogatus qnā eēt: geniussū respōdit: filiū tuū. **Qua** locutus tabellas ei red-
didit. Ea uero ap̄e tris huiusmodi uerficulos cōtinebat scriptos.

Infans uirorum tu elisi mentes rogas

Nam morte fatali Euthynous iacet tuus:

Quē uiuere neq; parētibus erat utile. Quod si gentiliū opiniononi non
credimus: an ēt uiris xpianis: illisq; & scissimis & eruditissimis nō crede-
mus? Hic sunt Aurelii Augustini uerba ad Paulinū ep̄m nolanū. Porro
cū Mediolani eēmus: audiuius: q; cū debitu repetere a quēdā defun-
cti p̄is cautiōe plata: qd̄ filio nesciete a p̄e iā fuerat p̄solum: cōtristari
homo grauissime coepit atq; mirari: q; ei pater moriēs nō dixerit: qd̄ de-
beret: cū secisset etiā testamentū. Tū ei nimis anxio apparuit idē p̄s eius i
somnia: & ubi esset recantum: quo illa solutio uacuata fuerat: indicauit.
Quo inuēto iuuenis atq; mōstrato: nō mō falsi debiti calūniam p̄pulsā:
uit: sed ēt p̄nū recepit chirographū: q; p̄ nō recepat: qd̄o est pecunia p̄so-
luta. Hic igit̄ putas aia hois curā gessisse p̄ filio: & ad eū uēisse dormiētē:
ut docēs qd̄ ignorabat: a magna eū molestia liberaret. Ambigendum ne
est cuiquā aios hoium esse immortalis: ubi a corpore se diremerit: cū p̄p̄-
cūe intueri liceat eis uiuos etiā esse curā: Sed audi deinceps magis admi-
randū: qd̄ sequitur: Sed eodem ferme tpe quo audiuius: id nobis apud
Mediolanū cōstitutis. Carthaginis Rhætor eulogius: q; meus in eadē ar-
te discipulus fuit: sicut ipse mihi posteaq; in africa remeauimus rettulit.
Cū rhætoricos Cicerōis libros discipulis suis traderet: recēlens lectionē
quā posttridie fuerat traditurus: quendā locū offendit obscurū: quo non
intellecto uix potuit dormire sollicitus. Qua nocte somniāti ego illi qd̄
nō itelligebat: exposui: imo nō ego sed imago mea nesciete me & tam
longe trans mare aliquid aliud siue agēte siue somniāte & nihil de illius
dubiis omnino curante. Quomodo fiant ista. nescio sed quomodolibet
fiant: cur nō eodē modo fieri credimus: ut in somnis q̄q; uideat mortu-
um: quo sit ut uideat: & uiuum ambobus utiq; nesciēbus neq; curāt

Aurelius
Augusti-
nus
Paulinus
ep̄s
Mediola-
num

Mediola-
num
carthago
Cicero

bus: q̄s uel ubi uel quādo quorūdā imagines somniet. An fortassis cupi-
 minus locuples testis uideri doct Aurelius augustinus & ep̄s & tāta sapi-
 entia uir: qd̄ nō q̄ ip̄e fortasse p̄multa i se esset exp̄tus: pr̄e uerecūdia nar-
 rare uoluerit: sed aliena retulerit. At nō ea p̄fecto narrasset uir grauissi-
 mus: nisi uera esse certo didicisset. Verum audiamus p̄el byterum Hie-
 ronymū uigē ut triū linguarū eruditissimū ita ueritate & sanctimōia ne-
 mini sparē. Is̄n̄ in iis q̄ ad Eulstochium: & ad reliquas uirgines scribit de
 regula uiuēdi i monasterio: ita iquit. Expto itaq; **semel deuote cōsiliū cre-**
dite silite. Si semel gustastis: q̄ dulcis ē dominus: ad quē accēdēs potēti-
 tis ab eo illud audire: uēite: & ostēdā uobis oē bonū. Et tūc ostēdet uobis
 talia: q̄lia nō nisi assuetæ mētes norūt. Scio qd̄ carissimæ. Nā ut inscipienti
 nā loquar: ego homūculus sic abiectus sic uilis i domo domini adhuc ui-
 uens i corpore angelorū: choris sep̄e iterfui de corporeis p̄ hebdomadas
 nihil sentiens diuinæ uisionis itutu post multorū sep̄e diēū sapiētia p̄sci-
 us futurorū. Corpori redditus flabā: qd̄ sic manēs felicitatis habebā: qd̄
 inerrabilis delectationis sentiebā. Testis est ip̄a trinitas: quā cernebam: ne
 scio quo intutu: testes sunt: & ip̄i beati sp̄itus: q̄ aderāt: testis ē & cōscien-
 tia mea qbus bonis ip̄se fruebar: quod & q̄lta nescit p̄ferre mollicies cor-
 poris mei. Nō pōt ad rāte cōtēplatiōis dulcedinē cor secularibus plenū
 negociis puēire. Hæc ab Hieronymo scripta sunt. Quæ uero uas electi-
 onis Paulus apostolus de se scripserit: nō sunt uisa mihi p̄tereunda. Nā &
 auctoritate scribētis & rei magnitudie sūt auditu dignissima. Si gloriari
 igit̄ oportet: nō expedit qd̄. Veniā aut̄ ad uisitiōes & reuelatiōes domini.
 Scio hoīem i xp̄o āte ānos. xiiii. siue i cope siue extra corpus nescio: deus
 scit: rap̄tū hoīumōi utq; ad terciū cælū. Et scio huiusmōi hoīem siue in
 corpe siue extra corpus nescio: dūs scit: quonā rap̄tus i padisū & audiuit
 arcana uerba: q̄ nō licet hoī loq̄. Si uiuētū adhuc i corporibus ai nō p̄ ui-
 sa qdā allata extrisecus q̄ a gr̄cis uocāt phantasmata. Phantasmata sed
 sui ip̄orū uel atq; natura siue ad breuissimū ep̄is pūctū ab illo fuerit a cor-
 poribus sep̄ati atq; nōdē redditi: qui uerbo & Lazarū suscitauit & puellā
 siue a sensibus abductā atq; altius eleuatā ea lumie mētis p̄spexerit: q̄ ocu-
 lo corporeo uidē nō licet: si uiuētū inq̄ ai p̄l̄te sine uilis corporis admi-
 niculis p̄multa scire atq; cognoscere: quæ sunt ab omni sensu corporis
 aliēa: quid dubitemus & animos esse immortalis: & tū demū frui suæ im-
 mortalitatis bono: cū a se omnino abdicarint corporē omne ip̄edimen-
 tū. Sed hæc horūq; similia: si cum fortasse uideant antiquiora: exēplis itē
 duobus tempestatis nostræ cōtenti simus. Gabriel condelmarius qui po-
 stea Eugenius nominatus summa cum dignitate & gloria Romano pū-
 tificatū pr̄fuit: cum uexhemētius ægrotaret: essetq; de eius salute a me
 dicis oibus desperatum: illi iam de morte nō tam sollicito quā nihil cer-
 tius expectatū & petrus & paulus apostoli duo apparuerūt i somnis: utq;

Hierony-
mus
Eustochi-
us

Paulus
apostolus

Phantasi-
mata
Lazarus

Gabriel
condel-
marius
Eugenius
Petrus
Paulus

bono aio esset: horrtati sunt. Nam & bonam ualetudinem ei reddidit esse
 & ppediē fortit summus pōtīfex crearet. Quod quidē uterq; secutū ē
 Nam tum simul cū somno illū reliquit lebris: tū nō multo post cū Mar-
 tius Columna prudētissimus ille & āplissimus pōtīfex quā fortunatī-
 sime & cū mirifico ecclesīe romāe icremēto uitā finisset: pōtīficatui ipse
 pfectus ē. At Nicolaus Quintus optimus ille & eruditissimus plane uir in
 cuius munificētissimi patris obitu docti oēs igenioq; p̄stātes extremum
 ausragiū passi sunt: Cū nicolai albergati sapiētis i primis & ficti uiri Car-
 dialis bononiēsis obitū molestius ferret: hūc tādē p somnū ad se uicē exi-
 stimauit: & ita anxī appellare: Thoma fili qd diuini gemis: qd adeo te
 affligis: pone lachrymas: & te collige. Nobis. n. bene ē benignitate Ihesu.
 Itaq; surge atq; accigere. Ad breue. n. tēpus graue tibi subeūdū ē munus
 petri gubernādae nauiculae. Quā qdē somni uisionē haud ille dissimulan-
 ter prae se tulit: Nā cū aliis nō nullis familiaribus: tū etiā mihi cū hac iter
 faceret Germaniā petēs ab Eugenio legatus: cū iter loquendū i sermonē
 itidissimus de māfuerudie & grauitate Nicolai cardialis id oē somnium
 corā ueluti iocabūdus rettulit: subdidit enim cū hoc eueniret: Philel-
 phus ructū recipies ueteris nostrae cōsuerudis. Cumq; intra alpes eodē iti-
 nere obuiā habuisset Aeneā filiuū itegerrimū & eloquētissimū episcopū
 trigestimū: q a Frederico austrio romāorū rege orator ueniebat ad philip-
 pū Mariā iclytū Mediolanēsiū ducē: simulq; uterq; uelq; diuertissent in
 quādā cauponulā: & aeneas parcius sumptū faceret: utpote q ab eo rege
 legaret: q stoica eruditio istructusq; disciplina nō mius parsimonia nū-
 morū quam uitā frugalitati cōtineret studet: tum ad aeneam cōuersus
 Thomas Reuerendissime pater iquit: quid est opus tanta utamur parū-
 monia: cum uterq; in ecclesia romana pontifices maximi futuri sumus?
 Quam qdem rem nō serio minus q ioco eum praedixisse certus ostēdit
 euentus: Videmus. n. alterum summa sua cum laude summum pontificē
 cōcessisse naturae: at Aeneam cui nūc Pio secūdo nomē ē: nō secus forti-
 ter quam cōstanter pōtīficatum gerere. Sed qd tam multis exemplis uti-
 mur? Nū uetus nouūq; testamētū frustra emanarit i mūdū? Succita Sa-
 muel ait Saul. At iacob descēdam ad filiū meum in isernū lugēs. Hac
 ne ab utroq; dicta essent: si minus certo reuissent filiorū animos post cor-
 poris dissolutiōem ēt uiuere? Quid. n. afferam testimoniū iohānes apo-
 stolus atq; euāgelistae? An huic ēt nō credimus: Licet inq; dexterior homo
 nosse corumpas: interior tamē renouat de die in diē. Rursusq; licet
 moriat in corpore: uiuit in aīa. Quid. n. meminerō aut mortuū diuitem
 sepultumq; in iserno: aut medicū ad angelis portatum in sinu habrae
 cum ore domini dictū audiamus. Qui credidit in me: nō moriet i ater-
 num. & licet moriatur uiuit? Viuit iquam iacobe Antoni Marcelle Vale-
 rius filius ille tutus. & uiuit is qdem eam uitā: quae mutabilitati nulli su-

dicta ē: sed eadem semp atq; perbeata. Itaq; uiciedus tibi est atq; obstrin-
 gendus ratiois custodia omnis animi mætor. Luctus ois ac gemitus abdicā-
 dus i te florētissimi senatus & bonorū grauiumq; uiroz oium oculi diū-
 gunt. Quare tibi cauēdū ē: neqd cōmisiſſe exiſtimeris: quapropter repre-
 hēdi iure queas. Quam me delectat Hesiodus: q natales oium dolēs gau-
 det i funere. Quem ipum fortasse Thraces secuti tradunt orrus hoium
 lugere: obitus uero celebrare soliti. Ac Massilienses eodem die: quo funus
 ē elatum: adhibito domestico sacrificio necessariorūq; cōuiuio luctum si-
 nire cōsueſſe. Apud Lycios uero nō morem dūtaxat sed legem fuisse lēgi-
 mus: ut nō nisi ueste muliebri luctū seruariet. Idq; ob eam rem factū: ut
 cultus deformitate commoti se maturnus a mæiore abducerent: cū intel-
 ligerēt luctū effeminate naturam esse & mollem & a uiri grauitate dignitateq;
 maxime alienum. Tot igit exemplis admoniti non uincemus tandē om-
 nem animi molliā: nō reprimemus lachrymis: nō luctui finem statue-
 mus. Cauendū ē: si sapiamus: ne nimia nostra in filios pietas despationis
 loco apud deum habeat. Quod si communis ea oium gētium opinio si
 tot graues ueræq; sententiæ nobis aiorum immortalitatem nō probā pro-
 ter eos: q deprauatis moribus exultant aios una iterire cum corpori-
 tus ob eam: rem: non be in corporibus quidē ipsi suos liba aios eē sen-
 tiunt: etiamur etiā rationis adminiculis atq; artibus: qbus omnis male cre-
 dentiū pertinacia nō oppugnet modo: sed etiā expugnet: opprimatq;. Sed
 antequam differendi aciem descendam: in medium ueniant prisco-
 rum philosophorū de animo sententiæ. Sic enim facilius uictoria nobis
 erit. Aggrediamur autem ab iis: qui i philosophia ionica clauerunt. Tha-
 les mileſius animū dixit esse naturam: quæ semper seipsam moueret: ta-
 lis autem definitio & si declarat animū esse immortalem: nō homini ta-
 men magis conuenit: quam præstantiori cuidam essentia. Anaxagoras
 uero clazomenius esse animū dixit specie aerē & corporeū Zenostoi-
 cus animū uoluit ignem esse alii uero pleriq; stoici spiritū calidū animū esse
 dixerūt. Et hi qdem omnes nō de hominis animo hoc ē intellectuuo sed
 de sensitiuo atq; corporeo sunt locuti. Platonis autē discipulus Aristote-
 les dupliciter de aio ē locutus. Nam ubi quattuor nota illa principiorū ge-
 nera cōplexus esset: ex qbus corpora inferiora oriunt omnia: quinta quā-
 dā censuit esse naturā: ex qua sit mens. Eam uero nominauit enthelechiā
 hoc est perfectionem idcirco ita appellatam: quod aimatum corpus per-
 ficiat ea ui atq; uirtute: qua corpus est aimatum. Enthelechiā uero ipsam
 aliud nihil esse uult Aristoteles quam energiam id est agilitatem quan-
 dam & operationem iteriorem: quæ est ueluti uia ac dux ad exteriorem
 corporis actionem. Huiusmodi enim ui atq; motu animi corpus aimā-
 tum ad operandum impellitur: ipsum autem animum ita definit: Ani-
 mus est enthelechia prima corporis naturaliter istrumentalis: q uitam

Hesiodus
 Thraces
 Massilen-
 ses
 Lycii

it. proba-
 tio

Thales

Anaxago-
 ras
 Zeno

Plato
 Aristote-
 les

enthele-
 chia
 energia

Animi
 definitio

Essentia
dei tripli-
citer

habere pōt. At huiusmodi de aīmo definitio nō interest magis hoīs q̄ &
pecudis & stirpis. Præterea enthelechiā Aristoteles: quæ ut dixi pfectio,
nem significat: p speciali itelligi uult essentia: quæ est i effige. Nam essen-
tia tripliciter accipit apud Aristotelem: Vna quæ constat corpori qdē: sed
ut animalia & ea quæ nō arte fiunt: Et hæc præterea essentia dicit: quoniā
& hæc ipsa sit: & cætera quæ sunt esse faciat. Altera est essentia: qua mate-
riam informē & rudem adhuc mente cōsideramus. Et hæc quidē essen-
tia potestate est oīa: quæ fieri ex se possunt: effectu autem nihil adhuc ut
æris massa & ligna rudia. Tertia uero ē essentia: cui effectu accēdes pfi-
ciat: exornatq; forme impressione. Ex qua quidē forma q̄ isignit ars: id
quod pfectū ē: nomē accepit ut status: quæ ex similitudine formæ: ouis ē
statua: simulacrū uocat. Similiter iquit homo animal certe est: & ē rudis
materialisq; essentia: & hæc sane cōposita ex materia ac formā: q̄ppe q̄ ex
corpore aīoq; cōstat. Eius igit corpus materia est aīus uero formā. Et se-
cū dū eā formā hoc est animū aīmal nomē accepit. Hanc igit formā qua
singula formātur: Aristoteles generaliter uocat enthelechiā id ē absolutā
pfectionē. Hæc enim obueniente pfectione rudia quæ antea & in sola pote-
state fuerāt: ad actū effectumq; pueniūt. Nā sunt quedā ut ipse iquit: sola
potestate animalia: ut oua aut sēmina quædā uero cū opatiōe & effectu:
ut quæ adhibito foru excudūtur animalia quæadmodū cognosci ex au-
bus pōt: Nā eæ ex ouis quæ fouerit: pullos excudūt. Quæ ex re nō obscurē
apparet enthelechian nō cuiusuis corporis ē aīum: sed eius tantū q̄ aīmi
capax sit: & ob eā rem dixit: quod uitā habere pōt: Nō enim quicquid est
corpus: idē ēt uiuit. Nec tamē prætereūdū arbitror Aristotele p illo q̄
to genere aliud itellexisse nihil secū dū Plutarchū q̄ cælū ipsum. Quare cū
Auerrhus ille cordubēsis: qui i plerosq; eius philosophi libros egregiē cō-
mētatus: colligit ex aristotelis dictis unā eē & eadē i oībus mētē: ita id pu-
to accipiēdum: quod ita ex illa cælesti specie aīus intellectiuis in cūctos
hoīes æqualiter fufus sit: ut corpora aīmātiū oīa ex quattuor illis elemē-
tis ortum habēt. Hæc autem animi uim eundem hūc esse immortalē uo-
luisse pater ex iis: quæ ab eo sunt scripta i libris de aīo. Ita. n. iquit. De mē-
te autē & ui cōtemplatiua nōdum ē perspicuum. Sed uides eē aliud gēus
animi. Et hoc solum pōt separari quæadmodum id: quod ē perpetuū ab
eo: q̄ corrupti pōt. Sensit igit Aristoteles tātus ille & tam illustris philoso-
phus quod secū dū erat aī genus: imortalem eē animum: cum ostēdit
mētē: quæ nobilissima est & optima pars aī: & corrupti nō posse & esse
sempternam. Et mētē quidē docet eam eē animi partem atq; uirtutē:
ad quam referunt: q̄ singuli sensus nunciant: & quæ de iis quæ sentiunt:
iudiciū facit: examinatq; cuiusmodi ea sint: quæ sensibus uarie occurrunt.
Hæc uero locatā esse in penetralibus cordis asserit: ubi alias quo p aī spe-
cies locatus dicit imaginationē memoriā appetitū excursionē. Et alio i lo-

Plutar-
chus
auerrhus

coasserit Aristoteles mētē aduenire extrinsecus: eamq; solam eē diuinā Aristoteles
 Iran, scribit libro secūdo de alialium generatione ad uerbum.

Relingitur ergo mentem solā extrinsecus adueniētem ingredi: & eādē
 solā esse diuinā. Nihil enim eius agilitate habet cōmune opatio corpor/
 ralis. Omnis igit uis aīni uidet alius corporis esse princeps & eius qdē di/
 uinioris q̄ illa sunt corpora: quae uocātur elemēta. Nec me later: quae sit
 cōmunis philosophorū quorūdā nostrae rēpētatis opinio: q̄ se solos Ari/
 stotelicos haberi uolunt etiā iis: quae nūquā ab Aristotele scripta cogita/
 raue sunt: cōtēdētes isti quidē animū esse totum in toto corpore & totū
 item in qualibet parte corporis. Sed habeant isti sibi philosophiā: quā uo/
 lunt philosophari potius quā philosophi: modo aut Augustini sententiā: Philoso/
 quam minime improbo: ubi scilicet intelligat de illo toto solū: quod p̄se
 ctionis essentia: q̄ uocat: aut inep̄as suas aristoteli nō ascribā: Nam q̄ Augusti/
 animi uires magis i uno loco quā in alio apparent: aliae i cerebro aliae i ie
 core aliae i testibus & aliae i aliis membris p̄ qualitate & aptitudie corpo/
 reorū: instrumentorū earum tamē omnium initia & quasi radices quasdā
 Aristoteles pbat e sede cordis emanare: quādo succus cōcocti atque con/
 secti cybi p̄ uenas cordis cāterū corpus irrigat: & motus corporeus qui
 iocularis est: a corde ipso initū sumit. Venarū n. & neruorū initū & ue/
 luti quidā nodus ipsū cor est: ut Aristoteli placet. Penes cor autē intelle/
 ctīua uis agitata rationabiliterq; ignita se ibidē coacervare existimat po/
 testate quidem illic habitans actū aut atq; effectū ad corporis consēptū
 & uiciniam cōsumens: Quin etiā docet Aristoteles in iis quae de mo/
 tu animalium causa reliquit scripta: nulla necessitate fieri ut in quaque
 corporis parte sit animus sed in quodam principio. Id autem esse cor an/
 tea exposuimus. Itaque neque secundum totum quantitatis animus est
 in qualibet corporis parte: cum animus talem totius naturam: nec per se
 habere possit: nec p̄ accidens: neq; etiā secundum uirtutis totū. Nō eīm
 pro sua uī qualibet animus ē i q̄ qualibet corporis parte: sed secundum uisū
 uisūam i oculo & secundum auditum i aure: & secundum alios sensus in
 aliis sensuariis. Sed ut redeam ad mētis immortalitatem: separari docet
 Aristoteles intellectū hoc animi genus ab illo: quod sensitiuum uege/
 tatiūq; dicimus. Haec enim pars tota est corporis: quod quoniā constat
 ex concretione quattuor illoz elemētorum: & discernatur: & corrūpat:
 necesse est. Aristotelis autem auditor Dicaearchus & Dicaarchi condisci
 pulus Aristoxenus mihi probari nullo pacto possunt: quorum alter ani/
 mum esse dixit conuenientiam corporis & intētionem quādam: quae ex
 ipius corporis natura figuratq; uarios motus multiplicetq; ciceret. Dicaear/
 chus uero animum uoluit aliud nihil esse quā cōuenientiā quattuor ele/
 mentorum. Vterq; enim de animo in cōmū locuti sunt. Hos autem Asclepias
 quodāmodo securus Asclepiades medicus animum esse dixit concer/
 des

tationē sensuū. Concertationē autē uoluit eam esse cōueniētiā qua sensus ipsi certatim ad naturā mūnus uterent. Itaq; hi tres pariter animū uoluerunt esse corporeū. At Critolaus & ipse peripateticus animū dixit cōstare ex quinta essentia: hāc uero p̄ celo itellexisse nemo est: qui secus sentiat. Hipparchus uero stagenites a doctore suo necessarioq; Aristotele dissentiens ob idq; lōge deterior uoluit animū aliud nihil esse q̄ ignem. Sed itēq; de Platone reliq;q; platoniciis uerba faciā: me cōferam ad Pythagorā: qui philosophiā Italicā princeps fuit uir sane & doctus & magnus. Veq; pythagorici hūc aliqui narrādo atcedāt. Er omniū primus Epicurus: qui animū esse dixit tēperationē ex hisce quattuor ex q̄litate ignea: ex qualitate aerea: ex qualitate spiritali: & ex q̄litate q̄rti: cuiusdā generis inominati: qd' apud eū erat sensitiuū. Ex quo pōt itelligi epicurū de aīo itellectiuo locutū omnino nihil. Democritus uero quē epicurus i physiciis est plurimū secutus: putauit aīmū esse cōcretionē ignea ex iis atomis: quā i rationis cōtemplationē cadūt: quā formas quidē orbicularis habēt uim autē ignitā: quod esse corpus uoluit. At Leucippus huius doctor cā posuisset numerū atomoz frigidarū: dixit animū esse tēperatū respiraōis frigus. Nec multo melius sensit agrigentinus Empedocles: qui animū esse affirmauit sanguinē cordi suffusum in eodē ille errore uersatus: quo i cū dixerūt animū esse cor ipsum ex quo & misericordia dicimus & cōcordia. Sed Hippon animū esse aquā: ob eam rem nō dubitauit affirmare: quod diceret semē genitale: nō sanguinē esse sed aquā. Critias uero nō aquā animū esse uoluit sed sanguinē: quoniā uideret: qd' membrū sanguinis sit exps omnino: cōtinuo morte itercipi. Verū eo est empedocles tolerabilior Critia: quod i corde principatū aīmi itelligēdūq; uim cōstituit. Inq; enim sanguis cordis uiget hoīs itellectū: siquē i rimis nris sensibus sentimus ea: quā sunt extra nos propter cognationem: ob eamq; rem ita reliquit scriptum:

Terreno terram nostro flamasq; calore

Humidaq; humenti sentimus & aera flatu:

Paceq; tranquillū sit litis imāgie litē. Sed de his oībus uel qualia sint: uel q̄tam habeāt differētiā iter sese: cordis sanguine dicebat diiudicari. Fuerūt etiā q dixerūt aīum eē aīam: hāc at eē uoluerūt spiritū: quo aīuimus. Nō nulli existimarunt qdā cerebri cellulā: aī tenere p̄cipatū. Alii uero secus. Nā neq; cerebri partē ullā eē aīum uoluerūt. Sed aī sedē hac locū i posuerūt i corde hi autē i cerebro. At Pythagoras famius cuius nomen habitū ē illustre auctoritasq; aplissima aeternitatē aīoz ostēdere cōatus aīum dīfiniuit eē numez: q seipsum moueret. Nec ē mirū ita Pythagorā aīum dīfiniisse: q tātā uim numeris dignitatēq; tribuerit: ut eos aīe mūdi aīum fuisse assereret: & cū unū nō eē numez: diceret sed fontē quēdā atq; originē numeroz: iserebat unitatē. q a græcis dī μονα Monas: oīum eē initū ac

Pythagoras
Animi
defin:io
uonox
Monas

finē: cū ipsa neq; principiu i se nec finē admittat. Et ita eā deducēs ad diuinā illā sūmāq; essentia referēbat: cuiusq; notionē assequētiū rege numero pōsteritateq; ideo seq̄strabat: qđ non pluralitate nec tēporis posteritate sed p̄creationē seiunctā ueller: eandēq; unitatē ad uniuersi mūdi aium: a quo sint ai singulorū: simul rōne referri nō dubitabat. Itaq; hāc unitatē q̄a p̄ma rege causa ortam affirmaret usq; ad mūdi aium ubiq; itēgrā semp̄ i diuiduā p̄petuā perēnemq; potestātē seruare Pythagoras arbitrabat. Et quoniā putaret numeros ēē rege oīum substantias: dicebat unū qđ ēēt p̄cipiū numeri: & qđ cū ente cōuerteret: idē ēē. Numēq; eim ex unitatib; cōponi neq; ad ens ullā oīno accessionē facere sed diuisionē negare dūtaxat. Omne autē ens aut simplex ēē & ita diuisionē nullā admitteret neque opatiōe neque potestate aut esse cōpositū: & id qđ nō i diuisionē suag partiū sed i eaz; cōiunctiōe habere suū esse: & ita unū quodque tueri suū esse: ut suam tuē unitatē huiusmodi igit̄ hūmāi substantiā quā aeternam opinabat: numerum esse definiebat seipsum mouentem. Et is quidem numerum pro mēte accipiebat: quam ipam id circo numēq; appellauit: quoniā ad harmoniā quā conuenientia quādā est: numero opus sit. Verū etsi hic aliqd dixit nō multū tamē. Nam i pecudibus quoque animus q̄diu est i corpore: seipsum mouet. Philolaus uero Crotoniates Pythagoran securus animū esse disseuit harmoniā. At Heraclētus ephesius igit̄ suo sūus magis q̄ doctoris cuiuspiā disciplina: quo se nullo unq; usum asfirmat: duplicē esse aium uoluit: alterē mundi: alterē aiantii. Ac mundi qđ animū esse euaporationē ex humidis: quā i ipso sunt. Sed aiantii animū ex ipsa fieri euaporationē: quā extrinsecus sit: & exa quā similis generis est i ipis. Itaq; mirādū nō ē sicut ercuris aquā morbus fuit i causa: ut periret: q̄ rātū humidorū euaporatiōi tribuerit. Quā ipsani opinionē Alchmæon medicus idēq; philosophus eadē demētia ē securus. Diogenes uero apollōiates Anaximenes Cretēsis nō multo his duobus mihi sunt nisi prudēiores: q̄ rege p̄cipiū aeri tribuerūt: & hūc ēē uolucrūt animū. Nā quoniā secūdiū illos aer ē elemētōrū oīum & tenuissimus: p̄cipiū ideo aius & cognoscit & mouet. Quā eim p̄cipiū ē: cognoscit ēt cetera qua uero tēuissimus: idro ēē p̄bant cōsentāeē motiū. Et qđ praterēū dū nō est: de Heraclēto: sunt q̄ illū dicant: definisse animū esse scintillā stellaris essentia. Xenophanes quoq; colophonius mihi incōstantior uisus ē: q̄ aium nunc ex terra aquaq; cōstare: nūc spiritū esse dixit: & utroq; tamē modo mortālē. Nec Xenophane mihi uisū sunt multo acutiores aut Parmenides q̄ ex terra & igni aut Boethus q̄ ex aere & igni animum cōstare sunt opinati. At Hippocrates medicus animum esse dixit: tenuē spiritū p̄ corpus omne dispsum. Sed iam ad pythagorā nostra reuertat oratio. Is eim Pherecyde syrio usus doctōr philosophorū omnium primus ut tradunt qđā aeternitatē aiorū asseuerauit: qđ Thales milesius q̄ pytha

philolaus
Heraclē
rus
Causilū
Alchmæ
on
Diogenes
anaxime
nes
Heraclē
rus
xēophāel
des
Boethus
Hippo
crates
Pythago
ras
Phere
cydes
Thales

goran ānis circiter centū antecessit: idem tenuisse ostēdit. Pythagoras igitur primus ex italia philosophorū familia asseruit aios nulli subiacere interi-
tū nulla tamē ad eā rem reddita ratione: siue qđ definitionē satis ex sese
firmā esse iudicasset: siue qđ tāta eius foret auctoritas apud omnes: ut qđ
quid ipse dixisset: oī ratiōe firmitus haberet. Secutus ē tādē Plato Socratis
auditor: quē trīs phare ac sequi solitū legimus: doctore suū eum quē di-
xi. Socratē i moralibus: & Heracleitū i naturalibus. In iis uero quā supra
naturā diuināq; sunt: Pythagorā. Is igitur Plato cū ad mundi similitudinē
animū trifariā diuississet: eius principatū hoc est mētem quā ratiocinat; i-
telligit: ac sapit: i cerebro tanq̃ i capitolio: aliquo collocauit: quoniam ea
corporis pars lōgius abest a colluuiōe & foridibus: uigore autē iracūdia
atq; aimositatē quē græci Tymon Thymō appellāt i corde: cupiditatē ue-
ro subter præcordia. Huiusmodi enim ordinē etiā i uniuerso mundo &
i republica ipsa seruauit Plato. In ciuitate. n. & uniuerso populo qđ prudē-
tia cæteris ciuib; sapiētiq; præstāt: eos habitare iubet aditioris locos
urbis: quē præcepta dent: iubeātq; agēda. In mediō autē urbis tanq̃ in ca-
stris militare iunētutē & rebus agēdis aptam collocat: quā exequatur &
agat: quā sunt a præstatiōibus constituta. In extremis uero Urbis eiūs
dē locis opifices esse uult & uulgaris reliquosq; oīs: qđ aut i fessili: aut i sor-
dida arte uersent: ut pareāt p cōueniēti quocq; atque utili ministerio. Ea
dē ratiōe ac similitudinē i mūdo ē usus: cuius summītatē ac principē qđ im-
perat: regit moderať oīa: cælesti domicilio dimittit. Huic tanq̃ in mediā
regiōe subiicit āgelos atque dæmōnes: qđ agāt omnia exequaturq; p impe-
rio. In terra uero homīes sunt positi: ut pareāt: & ministerio præsto sint.
Et ita i nobis qđdam regale esse uult positum i summo: qđ imperat: qđ
dam uero quod agat collocatum in medio. Tertium autē pubetenus & i
fra positum: quod regit atque administrat: & ea quidem duo appetitus
species esse uult: quā ratiōi tamē naturaliter pareāt. Imperat igitur mens i
capite: quā ē prima animi uis eaque cōtemplatiua: quā itelligimus ac sa-
pimus. Altera uero ai uis quā secundā ē dignitatis: i pectore cōstituta ut
agamus: quā iussa sunt: efficit. Reliq; uero inferius posita illa uis uiribus
melioribus morē gerit. Cæter autē plato animū meare p oēs artus totum
que corpus: & p singula mēbra quasiistrumēta uim suam ostēdere & ad
ipsum in sentiēdo quidem referri oīa: quā sensibus occurrant: ea uero qđ
sensus referans: esse alia atque alia. Desinit autē Plato aīum hisce uerbis.
animi de finitio
Phædrus
Argumē
tatio
platonica
Animus est substantia icorporea seipsam mouēs ac ratiōalis: Huius uero
immortalitatem demonstraturus ita Socratem in libro de pulchro: qui
Phædrus inscribitur: differentem facit tali argumentatione & ea quidē
ad uerbum: Animus oīs immortalis est. Quod enim semper mouet: est
immortale. Quod autem aliud mouet: & ex alio mouetur: cum finē ha-
bet motionis: uitæ etiā finē habet. Solum ergo quod seipsum mouet: ut

qđ seipsum non reliquit: m oueri nūquam desinit: sed etiā cæteris quot
quot mouentur: hoc fons & principium est motiōis: Ad principiū nulla ē
origo. Ex principiū. n. oē ortum necessario oritur. Ipsum uero nullū or-
tum: Nam si ex aliquo principiū gigneret: principiū esse non posset. Sed
quoniā non oritur necesse est: ut nec etiā corrūpatur. Principiū enī si pe-
terit: neq; id ex alio unq; nec aliud ex illo oriatur: si quidem a principio
oriri oportet oīa. Ita igitur fit: ut motionis qđem principiū ex eo sit: qđ
ipsum moueatur a seipso. Hoc autē nec interire nec nasci potest. Vel & oē
cælum naturaq; oīs corrūpat: atq; cōsistat: Quæ ipsa nunqđ ex eo cōsiste-
re rursus possint: Vnde agitata ortum sunt habitura: Cum igitur perspi-
cui sit id esse immortale: qđ mouet ex seipso: qđ uerebit hāc ipsam esse ai-
essentiā & rationē dicere: Omne. n. corpus. qđ exteriore agitur motu:
est in aīum. Quod autē in interiore motu suo: agitāt: aīatum ē: hæc. n. est
propria animi natura. Quod si hoc ita habet: aliud nihil esse: qđ ipsum a
seipso moueatur: qđ animū necessario fit: ut animus neq; nascatur: neq;
moriatur: Quālibetissime certe plato: & qđ pulcherrimæ immortalitatem
animi argumentando cōclūsit modo nō ita principiū quēadmodum
finem sustulisset. Nā & si animi nō nascunt: creantur hi tamē: simulque
ab illo infundūtur in hoīum corpora: ab quo sunt oīa ex eo creata: qđ an-
tea nō fuisset: & eodē quidē temporis puncto & creant & infunduntur.
Nec. n. cum illis sentio: qđ uolunt aīos nostros simul oīs creatos esse. Nec
item cū illis: qui asserūt ita hoīum animos ab animo: ut corpora ab Adæ
corpore manare. Xenocrates uero aliud dicere nihil usus est: qđ quod do-
ctor eius Plato sensisset. Nam cum ait animū esse numēge: cuius uis ex
natura sit maxima: nihil plus addidit: qđ oēm illam seipsam mouentem
uim ab ipso deo manare: id quod etiā Platonem uoluisse ex eius scriptis
dephēdi potest. Arcefilaus uero ut fuit mediæ auctor academici: ita et
a Platone superiorib; qđ platonici dissenties eadem ratione animū esse
putauit sanguinē: qua & Hippon & empedocles nō quæ mentis uis fo-
ret secum ipse cōsiderās sed oīa ad sensum referēs: qui cū totus sit corpo-
ris: interit etiam una cū corpore. Nec prætereūdus est Heracides ponti-
cus: qui animū dixit esse lucem principatū is uidelicet igni tribuens. Sed
redeamus ad Platonē. Hic nō tam animi nobis qui creatus ē: immortali-
tatem ostendit quam eam æternitatem: cuius etiam principium nullum
est: firmissima argumentatione demonstrauit. Quā ratiocinādū uim &
Speusippus ac reliqui fere omnes qui a Platōe fluxere: maiorem immo-
dum approbauerunt: suntq; secuti. Vnus Aristoteles est inuentus qui a
doctore suo quem ānis uiginti audiuerat dissentire sit ausus arguria po-
tius usus quam ueritate: Quod si maluisset uis: se gratū & iustum exi-
stimari quam æquæ ueritatem ac doctum: nunqđ ab eo quod nō minus
probat: quam accuratissime norat: declinasset itinere. Sed ita sunt hominū

Xenocra-
tes

Arcefila-
us
Hippon
Empedo-
des
heracides
Plato

Speusip-
pus
Aristote-
les

Stoici
Antisthe-
nes
Socrates

ingenia gloriæ cupiditate plerūq; accensa ut neq; pensi uelint: nec uerita-
tis habere rationē. Nec tamen stoici prætereundi sunt: qui auctore Anti-
sthenē Socratis discipulo nomē inter philosophos habent: honorificum
plariq; hoc ex natura ignea cōstare animū putauerunt: qui consentien-
tes Empedocli eius principālē partem locauerunt in corde: nec eam tamē
sanguinem esse uoluerūt. Siquidem sanguis cū corpore simul nascitur.

Zeno
Crates

At Zeno Cittius thebani Cratetis auditor opinatus est animū esse spi-
ritū: ex eo nactus rationē: quod spiritu recedente a corpore animal mor-
reretur. Itaq; dicebat hoc sane est aīa. Sed naturalis spiritus dum recedit
moritur aīa. Quo fit: ut naturalis spiritus aīus sit. Crisippus uero Stoī-

Chrysip-
pus

coꝝ omnium ultimus idēq; eius sectæ eruditissimus & in scribēdo non
minus copiosus q̄ accuratus dicebat una eadēq; re nos spirare & uiue-
re. Sed quoniā naturali spiritu spiratemus: eodem etiam nos uiuere spi-
ritu. Et q̄a nos aīo uiueremus: hinc cōcludere nitebatur animū n̄ hīl ali-
ud esse q̄ naturalē spiritum. Animū uero ipsum i partes octo diuidebat.
Cōstare enī hunc asserebat ea ut: quæ imperat & sensibus quiq; tum uo-
cali substantia præterea serēdi gignēdiq; uirtute. Partes aut animi a cor-
dis sede tanq̄ a fontis origine manare: & per uniuersum diffundi corpus
uitaliq; spiritu singillatim mēbra cōplere oīa & ea regere atq; moderari
arbitrabat innumerabilibus diuersis uirtutibus aīendo adolēdo mouē-
do localibus motionibus instruendo: sensibus cōpellendo ad operandā
totūq; animum sensus qui sunt eius officia ueluti ramos ex illa principa-
li parte tanq̄ trabe futuros: eorū quæ sentiuntur nuncios pādere. Ipsum
uero de iis quæ nunciauerint: iudicare tanq̄ regē. Et ut singuli quidē sen-
sus unum quiddā sentiunt: idq; ad præsens tēpus. Nam neq; præteritū
quicq; meminere reiner future suspiciant: quicq; ita intimæ consulationis
deliberationisq; propriū esse Crisippus uult: cū cuiusq; sensus passionē
intelligere: & ex his quæ nunciant: colligere quid ea res sit: tum accipere
præsētia: meminisse præterita: puidere futura. Additq; multa etiā ani-
malia habere uim animæ principālē: sed eam duntaxat: qua cibos discer-
nant: imaginētur: insidias declinēt: prærupta præcipitq; p̄siliūt: & lexes
sibi tutioris quæritent: ac necessitudinē recognoscant: itaq; sibi p̄siliūt
quæ ad salutē expediunt: sed hanc uim secundū naturam esse dicit: non
secundū eam mentis rationē: qua ex oībus animātib; homo utitur so-
lus. Adducitq; similitudinē uir eruditissimus non ineptā. Ait enim. Quē
admodū Arachnea in medio cassis sedēs omnia filioꝝ exordia tenet pe-
dibus: ut cū ex bestiolis qd̄ ex quacūq; parte plagas inciderit: de proximo
ipsa sentiat: sic principalis uis animi posita i media cordis sede sensuum
exordia retinet: ut cū quid nunciabūt: de proximo recognoscat. Et uocē
quoq; Crisippus uult e gremio cordis mitti: quæ ubi tandem a lingua
ceterisq; dictiōis instrumētis formata fuerit: sonos articulatos ædere q̄

sermonis sunt elemēta: quo quidem ueluti interpretetur ipsius mentis
 arcani morus aperiantur. Et id uocat animi principale. Quare cum spiri-
 tum animi esse dicit, cū sane corpus dicit: ideoq; eundē pati: quē corpus
 interitum: Siue autē simul cum corpore eiusmodi animis itereat: seu nō
 multo post ad rem nihil q̄q non intelligo: quid nō pereat simul cum cor-
 pore: cū idem sit etiam corpus. At Possidonius cum animū diceret esse
 corporis formā aliquid dicere uidebatur: sed nō multum: cū eam subi-
 ceret interitui. Nos uero alia rōne & ab iis qui sibi animum cum pecudi-
 bus cōmunem esse uoluerunt: & a Platone & ceteris qui hominis aīum
 deo æqualem statuerunt: non iniuria dissentimus. Credimus enī & affir-
 mare indubitato audemus ita aīum eē in corpore humano: ut deum in
 mundo. Nam ut deus qui nullo t̄gitur motu: omnia actu mouet cum
 ipse neq; p se neq; p accidens moueatur: eodem modo cum animus im-
 mobilis ipse sua natura sit: corpus tamen mouet. Mouetur enim p acci-
 dens animus: cum mouetur. Nam ut ceteris i rebus omnibus deo ē ani-
 mus: ita uirtus animi quæ mouetur: inferior est dei uirtute: quæ mouet
 oīa. Sed iam ad firmioris nos rōnes & xpīanas & nostras ppius accessuri
 quibus animi immortalitas dilucide appareat: quid animus ipse sit: nō
 quasi Marte definiamus: atq; tueamur nō tam fortasse subtiliter q̄ recte
 ac religiose. Id uero facillimum factu fuerit: si prius ostēderimus nō sim-
 pliciter dici animum: cum eius nomen latius pateat. Nā quæcunq; dici-
 mus uiuere: iis animū damus. Quare cum & herbæ stirpesq; omnes ui-
 uat: hæc oīa minime carent animo eo scilicet: quo aluntur & adoleſcunt
 Et in pecoribus & iumentis inest animus idem: qui in herbis & in arbori-
 bus: ac præterea qui dicitur sensitiuus. Sed in his neq; intelligentiam nec
 perfectam rationem inesse uolumus. Itaq; animus omni perfectiōis nu-
 mero absolutus i homine est solo. Hunc ergo ita definiamus. Animus ē
 creata substantia spiritalis simplex rationis intellectuq; particeps: quæ se
 ipsam mouens naturale instrumentaleq; corpus tādū afficit ea ui: quæ &
 uitalis est: & sensibilia admittit: quoad eorum natura capax elementalē
 conuenientiam seruat. Hic mihi humanus uidetur animus: quem siq; igno-
 rat quonam pacto quo delphico præcepto admonemur: seipsum
 cognoscat: non itelligo. Huiusmodi autem animū neque corrūpi nec ali-
 ud quicquam pati posse: quo a seipso discedat: cum discessum facit a cor-
 pore nullus mihi uidetur labore sustinere audacterq; defendere. Nam ut
 a facilioribus rem probare aggrediar: animus corpori applicatus nequā
 q̄ est: ut Platoni placet. Id enim si esset: non unum quiddam esse animus
 posset: sed multa permixta. Nec enim iccirco uitam suscipit corpus: qđ
 ei animus applicetur: sed quoniam per omnes eius partes diffundatur.
 Quid autem aut per mixtionē aut cōcretionē afferam: cum nullum cor-
 pus queat aliđ corpus usquequaq; penetrare. Quare si neq; corpus neq;

Possido-
nius

Plato

Animi
definitio

Plato

corporeum quicquā penetrat: animum corpore carere q̄s neget. Atqui omne corpus aut interiore agitur: aut exteriorē motu. Sed quæ exteriorē utuntur motu: in anima sunt: quæ autem interiore animata. Quod si animus esset corpus: aut animo aliudē sumptū uteretur: aut ut animi careret. Sed cū utrūq; horū absurdū sit: relinquitur animū esse incorporeū. Præterea si animus eēt corpus. sequeretur corpori sociari corpus. At ea societas uel ex applicatiōe fiat: necesse ē: uel ex p̄mixtiōe uel ex cōcretionē. Sed ex applicatiōe animi q̄ solus dat uitā corpori: societas ea fieri pōt: cū applicatus animus si sit: ad corpus intimū nō p̄manat. Nihil enim penetrat applicatū. Itaq; animus & corpus applicatiōe sociari nō possunt: sed nec etiā p̄mixtiōe. Nō. n. animus esset unum q̄dā sed p̄mixta multa. Nū fortassis cōcretionē societas ea fiat: si ita foret: duo p̄ se corpora inuicem trāsirent: & locus unus quo corpus cōtineretur duorū corporū capax esset qd̄ fieri certe nō pōt. Quare cū neq; ex applicatiōe neq; p̄mixtiōe neq; cōcretionē corpus & alius sociantur: patet animū esse incorporeū: & quoniā sua q̄dam uī natura q; cōsistit eundē etiā immortalē. Mouet enim ipse ex sese: & mouet corpus. Nō mouet a corpore. Nec a corpore q̄q; recipit secundū eē & substantiā suā: sed uitam dat corpori: & ut sentiat efficiat. Idq; semp̄ dū adest: habitaq; in corpore: Cū se uero secreuerit a corpore: hoc sane eius discessu interit. Ille aut q̄a indissolubilis & immortalis creatus est atq; sempiternus: p̄ sese cōsistit: & eo melius hēt: q̄ seruitute ueluti q̄dā corporis cathenisq; liberatus sua natura suoq; bono fruitur: cū tā ei nihil eē pōt impedimento: quo minus acutius ac p̄fectius: & intelligat & sapiat: cōm̄q; tā p̄spiciens diuinæ essentiaē ueritatē suā b̄titudine sit cōtētus. Itaq; uti cōteris aīantibus mors ē interitus: quo animus simul cū corpore & dissipat & perit: quoniā nihil in iis est eo sensu p̄fectius: q̄ sine corporis uita esse nō pōt: ita in hoīe ē aī a corpore separatio: q̄ ubi contigit: leuis ille atq; incorruptus euolat altius: nusquāq; retardat: donec in illius cōspectū peruenierit: cuius imaginē ac similitudinē præ se fert: & tum demū omni labore oīq; tadio pegrinatiōis huius mūdāne uacuuū securus trāquillūsq; q̄scit. Nā quid aut Epicuro aut Heracleto aliisque istiusmodi i mētē uenerit: nescio: q̄ simul cū sensu corporis perire intelletuum aīum putauere. Nā id fortassis opinari sunt: quoniā aīum corpore solutū corporeis oculis uidere nō possent: q̄ si nō illū eadē ipsa & cogitatiōe cōplecti & ratiōe cōsequi possumus: quia deum datur: quē & si corporis oculis nō uideremus: rōne tamē atq; intelligētia p̄spicue cōprehēdimus. An ignoramus mentē ac sensum differre inter se plurimū? Sensus enim a sensibilitatis nimietate corrūpitur: ut de his legitur: qui sedēt a Catadupos: ob eāq; rem debilius sensibile a sensu ipso minus sentitur: ut in tubicinibus tibicinibusq; nōnullis: & in iis qui aut fistulis aut tympanis crebrius utuntur: persæpe animaduerti: redduntur enim audiri

epicurus
Heracle-
tus

catadupi

imbecilliore adeo ut quæ uoce sunt debilioꝝ minus audiant. Idē ꝑ acci-
dere illis solet: qui oculorꝝ intuitu aut in solis radios aut in altiorē niuē si-
xus intrēderint. Nā uidē di acie aut heberant: aut etiam amittunt. De mē-
te autem: secus accidit: quæ posteaꝑ intellectu attrigerit intelligibilia illa cæ-
lestia ac ſūma: lōge facilius ac melius intelligibilia q̄ ſunt iſeriora munda-
naꝑ intelligit. Quare ſi mens magis operādo nō frangiē: nec etiā quomi-
nus ſit corrupta. Præterea rege eorū quæ ſunt inter ſe cōtrariæ: cōtrariā
eſſe rōnem puto mihi cōceſſum iri ab oibꝫ. Si quicqd eſt cōcretū: diſcre-
tionem patit: & diſſolutionem oē cōpoſitum: animus certe qui neqꝫ cō-
poſitus eſt neqꝫ cōcretus: nec diſcerni poteſt nec diſſolui. Nā ſi quod ma-
teria uacat: corruptioni nō ſubiaceret: quomodo animus quē ſimplicem
ēē ſubſtantiā definiuimus: corrupti queat? Et cū uideamus i natura quaſ-
dam formas a materia ſeparatas oīno ut angelos ac dæmonas quaſdam
autē oīno inſitas atqꝫ immenſas: ut naturales formas ex materiæ ui ab-
ſtractas: nōne formæ quædā territæ ueluti mediæ dādæ ſunt ad ipſius to-
tius p̄dictiōem: quæ a materia ſcilicet manātes ſecundū illud eſſe: quod
inferius noſtar: ut ex manant formæ: quæ a materia ſunt deductæ: q̄
manates in quā a materia ſeparati ab ipſa poſſint ſecundū ſuū eſſe ſupe-
rius quæadmodum ſunt formæ ſeparatæ oīno? Sed huiusmodi certe ſūt
animi noſtri: qui quo ad uires ſenſitiuas manāt a materia: ſed quo ad ui-
res intellectiuas ſeparari poſſunt. Hic ſit: ut quantū ad mētālē attinet uir-
tutem: æque hi atqꝫ angeli & demōes nullū interitū patiant. Inſup igno-
randū ne ſit: qđ ſimplex eſt. Id a ſeipſo ſeparari nō poſſe: ſed animus cum
ſit ſimplex: quo pacto ſeparet a ſeipſo? Itaqꝫ neqꝫ a ſuo ipſius eſſe. Nec. n.
per aliā quandā formā q̄ per propriam ac ſuā animo eſt ſuum eſſe: quod
dicitur. Nā de cōcreto & cōpoſito ſecus eſt: Id. n. habet eſſe per formam:
quæ poteſt a materia ſeparari: & ita etiā corrupti. Ad hæc nihil corrū-
patur: niſi aut ꝑ id quod ſibi contrariū habet: aut ob alicuius defectū rei
quæ ſit ad eius eſſe neceſſaria. Sed huiusmodi animis nihil habet cōtra-
rium neqꝫ ad propriū eius eſſe corpus eſt neceſſariū: cum ſiue in corpore
ſit: ſiue extra corpus: animus ipſe per ſe cōſtitit. Ex quo ſatis patet ani-
mum nō corrupti corruptionē corporis. Neqꝫ re alia diſſerret ulla: q̄ qđ
eſt i corpore: ſe corpori aius cōem facit: dū abeſt a corpore: nō facit. Rur-
ſus ſi fieri nullo pacto poteſt: ut fruſtra ſit naturalis appetitus: cumqꝫ ho-
mo natura appetit ſemp eſſe: & eſſe id dicamus: ad qđ fertur oīum appe-
titus: & nos ipſum eē mente cōcipiamus nō ſolū ut præſens pecudū mo-
re ſed ſimplicitate potius. An eſt obſcūꝫ hoīem q̄ ſit corpore mortalis: cō-
ſeqꝫ perpetuū ſecundum animū: quo eſſe abſolute & ſecūdum omne
tēꝫ apprehēdit. At qui ſi animus ſimul cū corpore interiret: nemo ſe
morti obiceret. Neqꝫ aliud quicqꝫ duceret uita carius. Num Mutius ille
qui poſtea Scæuola eſt cognominatus: habuit corporis potius q̄ animi

Angeli
DæmōesMutius
Scæuola

Porſena rationem: cum ſolus intra tot hoſtium milia Porſennā eſt adortus imp-
 riturus: cū foculo manum tanq̃ imprudētiæ ream exurendā impoſuit.
Zeno Nam Zeno eleates quāti corporis ſalutē fecerit. Phalaris tellis eſt: cuius
Phalaris ſauiciā & truculentia metu mortis pluris duxiſſet quam animi dignita-
 tem: nunquam facinus illud tā præclarum eſſet adhortus: quo & pha-
 larim interemit: & ſe iam penē interemptum reuocauit ad uiuos. **Quid**
L. Brutus L. Brutum memorem: qui ut Arūtem Tarquinii regis filiū interimeret
 uitæ ſuæ non pepercit. Eadē fuit ratio Leonyde ad Thermophylas: eadē
Leonidas Epamynonda apud leuctra eadem. M. Marcelli fortiffimi gentilis illius
 tui: cū ab Annibale quem nup̃ omnium primus Romanorum impatorū
 in fugā uerterat: inſidijs eſt circumuētus. Nam ſi corporis ſaluti maluiffet
Thermo quā animi magnitudini decoroq; conſulere: ſe hoſti fugā facile abſtu-
 phyle liſſet. Certe ſi animus una iteriret cū corpore: nūquā eēt ullus inuētus: q
Epamy- nō ſe omni ope atq; opera ab omni mortis discrimine adduxiſſet. At ui-
 nondas: demus & permultos & magnos uiros: qui ſe alii pro patria alii p̃ deo uo-
 Leuctra uerunt. Nō ſolum uniuerſa Romana legio atrociffimis impii maximi-
M. Mar- celli Cæſaris ſatellitibus trucidandā ſe præbuit: ſed maximi quoq; orna-
 Annibal tiſſimiq; exercitus idē ſæpenumero fecerunt: faciūq; quotidie. Nec nō
 Maximi- dubitant corpus quod ſua natura mortale eſt: morti exponere: quo ani-
 antus mū immortalē p̃ egregia uirtutis pietatiſq; facinora liberent periculo atq;
Cæſar miſeria huius uitæ. Et nos adeo noſtri obliſi ſumus ut noſtroq; obitum
 non ſecus lugeamus: quam ſi animi ſimul cū corporibus ſint ſepulti tan-
 quā aīo: qui ē humani corporis forma: grauius accidere quicquam poſ-
 ſit: quo corruptus intereat. Tripliciter enī forma corrupti poſſit: aut p̃
 actionem cōtrarii ut calor p̃ frigoris actionem: aut p̃ ſubiecti uitium ut
 oculus ſi perierit: pereat etiā uis uiſiua: neceſſe eſt: aut p̃ cauſæ defectū ut
 ſi p̃ſentia ſolis defuerit: de eſt etiā lumē aeris. Sed animus noſter nihil hu-
 iuſmodi pati pōt. Nā quo pacto p̃ actionē cōtrarii corruptaſ: cū per eam
Ariſtore- mentē quā Ariſtoreles uocat ſecūdu græcos. **les** Dyn&uin dynamin hoc eſt
dynamis uī atq; poteſtatē poſſit & cognoscere & recipe cōtraria oīa. Cuius aut ſu-
 biecti corruptiō ſubiaceat q̃ nō a corpore manat ſecūdu ſuū eē: ſed ab
 ipſo deo creatus eſt: Defectus uero cauſæ q̃ poſſit ullus accidere cū eius
 cauſa q̃ alia nulla eſt q̃ deus: & immortalis ſit & incōmutabilis & æternaſ.
 Quē præterea mihi afferes uel mediocriter doctū: qui minus conſiteat
 quicqd eſt intelligibile: ideo eſſe & diuturnius & firmitus: quod ſenſibile
 eſſe dicimus: ſed qd ſenſibilis in rebus eſt: ſicuti materia prima corrum-
 pi nō poteſt quo ad ſuam ſubſtantiā: hinc fit: ut longe etiam minus ea mēs
 quæ eſt ſecundum poteſtatem corrumpi poſſit. Formæ enim intelli-
 bilium capax eſt. Item quod agit eſt eo quo patitur: multo perfectius atq;
 præcioſius. Mens eſt autem huiusmodi ea: quæ ſecundum agilitatē ope-
 rationemq; dicitur. Hæc enim facit: ut actu ea intelligatur: quæ corrup-

pi non possunt. Sed huiusmodi mens est quædam animi nostri uis quæ neque separari neque misceri nec pati potest: & propterea immortalis. An illud etiam fortassis ambigamus: quicquid ex seipso mouetur & operando & agendo: alteri applicari non posse. Nam si alteri applicaretur secundum esse & essentiam: tunc operandi agendique causæ operationibus atque actionibus æqualiter responderent. Quod si ita sit coniuncti: oēs internæ operationes externæque actiones sint ipsius coniuncti: necesse est. Quo fit: ut causæ quoque sint eiusdem coniuncti: nec illud sit: quicquid ex seipso mouetur ad operandum & agendum: itaque huiusmodi cōsequens est tollendum. Nam quod seipsum mouet ad operationes actionesque suas non applicatur alteri. Animus uero intellectiuus ita seipsum mouet ad interioris exteriorisque actus: ut ad hos nullo naturæ impulsu agitur. Id quod in his quoque artibus cognosci potest: ceterisque rebus quæ principium capiunt ab actu ratiocinatioque intellectu. Itaque secundum esse & essentiam non applicatur corpori. Quod cum ita sit: patet animum interitu eius interire non posse: cui secundum esse & essentiam non applicatur. Num quid etiam scimus nescit: id cuius operatio & materiam excelsior est ea substantia: cuius ipsa est. Cum igitur intellectui animi operatio sit huiusmodi: intelligit enim uniuersale: is ne una cum interitu corporis interibat? Qui uero putant animum esse corporis uirtutem: magno errore uersantur. Videmus enim uirtutum instrumentalium operationis post annos quinq; & quadraginta in humanis corporibus sere omnibus frangi & debilitari solere. At illo ætatis flexu & sapientia augetur: & ad sciendum reddimur acriore uis quadam mentis longæ præstationes. Quod si animus ille noster corporis uirtus esset: ea dumtaxat intelligeret: quæ corporis sunt. Nā cuiuscunque aliquid capax est: pro sua natura est capax. Sed mens cum spiritalia simpliciaque intelligat: corporis uirtus certe esse non potest. Ad postremum ne uideamur quod oportet argumentando: longiores: quicquid per una eademque formæ ratione est imago & similitudo separationis illius atque diuinæ mentis: non manat a corpore secundum esse & potestatem. Nam si ita manaret cum quicquid formæ alicuius capax est: eius pro uis propria suaque est capax: & ita eam sibi formam pro corporis materiamque naturam impræstam reciperet: quæ quidem in eo esset uel tanquam forma corporea uel quæadmodum forma quæ & in corpore & pro corporis conuenientia non uis propria operatur: quæ quidem absurditate nihil absurdius. Nam quod mentis diuinæ imago similitudoque est: sua uis suæque natura ita mouetur ad operandum in corpore humano: ut illam uniuersum in mundo operari & dicimus: & certo credimus. Itaque necessario fit ut quicquid secundum eademque formæ rationem est imago & similitudo diuinæ mentis: quæ ut habet in Osee signaculum est similitudinis: id a corpore

Osee

secundum esse & operationē & potestatem manare nullo pacto queat,
Sed forma huiusmodi separata mentis ei & ciam in loco tempore sita
quis arbitrat eam hanc ratione recipi latissimum intellectum: n. ab ei.
in ratione illi: n. latius operetur. Quod cū ita sit: quid uideatur audire?

Iter ueroq; affirmare huiusmodi animū nec manare a corpore: nec fieri
ullo modo posse: ut intereunte corpore ipse intereat: nihil iquam habet
animus noster in se mixtū nihil cōcretū nihil corporeū nihil externū:
sed sua quadā natura constat: itaq; ut: qua sentit: qua sapit: qua uiuit: ac
uiget: qua totus est dei similis: quo fit: ut neq; dissolui queat: nec se
cerni nec deleri: sed immortalis sit potius: planeq; sempiternus. Quid ergo
dolemus Iacobe Antoni Marcelle nobis creptos filios? Quid tandiu col
lachrymamur? Quid querimur? diruperunt illi tandē: diruperūt: atq;
leues puriq; p̄suaerunt nebulosum: hoc est caliginosum cælū: eoq; sunt
euecti: ubi nulli uentorū: flatus nulli imbres: nullæ sunt tempestates: ubi
nullus rigor: nullus æstus: nulla mutabilitas sed tranquila oia serenāq; sūt
ac plena gaudiū ineffabile. Itaq; redi aliquādo ad teipsum: colligere: recre
are: agnosce: qui sis quantūq; ciuis. An unus fortasse tu iter patricios Ve
netos sis inuetus: q; diuinæ iusticiæ diffidere uelle existimeris? Hæc n. Ve
netis uobis laus ē ueluti peculiaris: qd' mortaliū oīum primi iusticiā coli
tis: atq; ueneramini. Num Veneri iusti sint: deus uero iniustus. Nam hoc
erat tertiu qd' mihi dicēdū mō p̄posuerā: cū aīorū immortalitatē ostēdū
sua me sum pollicitus. Quæ ita p̄bata quoniam nobis ē nō minus firmū
nis rōibz q; incorrupta quā natura legere reliquū cū sit idē: diuinā ius

sticia muniamus: ac ueluti roboremus qd' certe facillimū factū ē. Præsta
tissima qdē iter uirtutes: & eadē splēdidissima optimaq; uirtus a uiris sa
piētibus iusticia iudicatur. Nā neq; domus neq; res publica neq; ipm ho
minum genus uacare iusticia ullo pacto queat. Quin cælū ipsum oīsq;
natura concidar: est necesse: ubi iusticia sit medio sublata. Si solus deus ē
iustus: & omni uirtute præstātor: solus certe deus est & iustus & totius
iusticiæ sōs atq; origo. Sic ē ille: de quo scriptū est apud Esaiā: Meæ sunt
iusticiæ & iperū: itaq; nō absurde i Osee legi: Restat uia domini & lu
sti habitabunt in eis. De hoc ipso ēt David inq;: Iusticia est plena dextera
tua. Quod si tāta est iusticia dei & tā abundās: si tanta est eius iperij pote
stas: dubitandū ne sit eū qd' est apud Matthæū apostolū: cuiq; secundum
opera sua redditur? Nā si secundum Aureliū Augustinū placuit diuinæ
puidētiæ præparare in posteq; bona iustis: qbus nō fruēnt iniusti: & ma
los nostros esse imortales. Videmus. n. quotidie: qta in his rebus cōsu
sio sit: quæ orbi lunari subiectæ sunt. Qui. n. in huius sæculi cōmodis or
do est: uel quæ potius nō abusio? Qui oī sunt seruitute inferiores: iperāt
uiris bonis: atq; dominant. Honorātur ipi: cōtēnuntur p̄i. Qui doctri

Tertia p
batio

Esaias
Osee
Dauid

Matthæ
us apo
stolus
Augusti
nus

na ualēt & grauitate: ridiculo sunt. Assentatores indocti habētur i pretio. Flagitiosi ac neq̄ & opibus abūdāt & gloria. Viri frugi ac praeſtātes & mēdici sunt & obicuri. Nulli p̄bitati nulli eruditioē locus. Leuitates oīa & stulticia plena sunt. Quā rerū abſurditatē Abacuc ueluti admirās iquit. **Abacuc**
 Quare reipicis cōreptores: & taces: cōculcāte impio iustiorē se. Et quod uidemus quotidie usu fieri: affligunt uiri iusti ab ipis: & ad mortē usq̄ p̄ omne uitae cursū acerbissimae cruciant. Qui autē uitā q̄ iniuriā q̄ contumeliā iſerūt nō modo poenā lubeunt: nullā p̄ scelēris magnitudinē: sed i deliciis potius & uoluptate uiuūt. Sardanapali uitā nō exitum affecut i. Quod si uera sunt: quae scripta legimus Nullū malū impunitū: & nullū bonū irremuneratū: cū perſaepe iprobi nullā perpetrati facinoris i hac uita poenā recipiūt: nec praemiū probi: ubi eſſet dei iusticia: si aīmi simul cū corporibus iſterirent. Num fortasse Diagoran illū meliū malimus: quā ueritatē ſequi. Diagoras eīm melius cū accusaſſet eō: ab quo liber quem ille cōpoſuerat: subreſcit eſſet: idq̄ ille a se factū peieraſſet: deinde libro perinde addito ac ſuo magnū ex ea re ſibi nomē atq̄ gloriā peperiſſet. Diagoras quia impune adoleſcētē i tāto ſucceſſu fortūae peieraſſe uideret: deū eſſe homo ſtultiſſimus negauit. Neſciebat: naliā eſſe di alia hominū conſuetudinē. Permittit quādoq̄ deus affligi bonos: quo uel magis exercitati meliores ſiant: uel merita meritis cumulantes maiora ſint praemia habituri: uel ob aliam reconditam cām hominibus nobis incognitam illi notam. Itaque recte in libro ſapientiae ſcriptum eſt: Nec enim eſt alius deus q̄ tu. Tibi cura eſt de omnibus: ut oſtendas: q̄ non iniuſte iudicas iudiciū. Neque enim rex neque tyrannus in conſpectu tuo iquit: de ſeris: quos p̄diſiſti. Cum ergo ſis iuſtus: iuſte omnia diſponis: ipſum quoque pater qui nō debet puniri: cōdemnas: & exterum exiſtimas a tua uirtute. Et paulo poſt. Tu autem dominator uirtutis i tranquillitate iudicas: & cum magna reuerentia diſponis nos. Quis eſt praeterea ita ab omni ratione ſenſuq̄ abhorrens: ut quod ab hominibus nō negligitur: id ab deo neglectum putet. Si nos eorum quos genuerimus: diſiſiſſimam curā gerimus: num arbitremur deum nullam rerū humanarum nullā horum quos ipſe creauerit: curam gerere. Faciamus ne deum omnino otioſum: & ſecūdem Epicurum prouidentiam eius tollamus omnē. At uadiatur eccleſiaſtes: ne dicas coram angelo non eſt prouidentia: ne forſan deus iratus ſuper ſermones tuos diſſipet cuncta opera māuum tuarum. **Epicurus**
 Quis propterea cum deus gubernet omnia prouidentia: & cum iuſtus ſit dominus ſecundum Hieremiam: ſana nobis probati debet eos omnis q̄ in hac uita receperint: fore ut in altera uita poſt iſteritum corporis quicq̄ pro meritis ſuis aut praemiū recipiēt aut poenā. Sed cum corpus ab animo ſeparatum quoniam nihil ſentiat: nihil etiam pati poſſit: an diſſidimus: quin id totum: quicquid eſt uel optandum uel formidandum: ani **Hieremi**
as

Diagoras
 melius

Solomō
 aut philo

Epicurus
 Eccleſiaſtes

Hieremi
 as

Cōclusio
p enume
rationē

mo ipi primum deinde post resurrectionem & animo simul cumulatō
re quadam mēsurā debeat & corpori: Qua ex re patet uel pro diuina
iusticia hominū animos esse immortales. Cum igitur iam satis osten
sum sit nullā esse neq; necessariam neq; honestā causā tā diuturni ac tā
uāhemētis doloris tui: quod filiū uideas tēterrimo ac tristi corporis car
cere mortis beneficio liberatum: cum morti quācūq; in mūdo sunt de
beantur omnia: eamq; itelligas malorū omnium atq; incōmodorū finē:
quibus hominū uita cruciatur: & cum suauissimā præterea cuiusdā som
ni imaginē tum uitiorū omniū sepulturam: & ut improbis propter su
tura supplicia formidandā: ita probis ac piis quibus aeterna debet gloria:
expectēdam maxime atq; exoptandā. Quid est p immortalem deū: quod
in ac tāta immortalitate libertate beatitudine animorū lugere te oportet:
at faustū felicem & fortunū Valerij tui obitum: qui ut te patre uiro prae
stantissimo ita admiratiōe pbitatis suae adeptus omnē huius uitae quae
cūq; haberi potest felicitatē ex hisce lucuosissimis tenebris commigra
uit ad lucē illius caelestis & pacatissimae ciuitatis: ubi oīa ridet: oīa exul
tāt: oīa bonorū omniū plena sunt: iam sane tu Valerij beneficio q nup so
lum eras uenetiāq; caelestis patriae factus est ciuis: ubi nullus est liuori lo
cus nullus obtrēctatiōi nullus cōtentiōi: Quicquid enim bonorū acqui
rūt liberi: nō minus bonis parētib; quā sibi acquirūt. Quare cū pulcher
rima & dilectissima tui portio caelesti republica est donatus: potes etiā
iure tu cū uoles: uelle autem semp debes: iura tibi filij uēdicare. Quid n.
est amplius: quod requiras inuita? Abūdas tu certe his oībus & bonis &
cōmodis: quibus humana felicitas cumulatur. Nam si ad saeculi huius fe
licitatē triplicia bona Peripatetici pertinere praecipunt fortunae quae ali
ud nihil quam dei uolūtas ē: corporisq; & animi q; neget felicissimū esse
te? Vt n. a patria scipiam: siq; secum aio uoluerit: & q; primi fuerit Veneri
& quae regna tenuerint: & ubi tādem cōsederit: & quas urbes illustrioris
cōsiderint: satis quod ad patriae laudē spectetia se narratū existimet. Nā
res illoz maioreq; tuorū clarissime gestas si uel deliberare instituerō: nō
breui quipiam aut oratione aut libello: sed tot uoluminibus opus sit: ut
uel eas enumerare difficile fuerit. Itaq; ut paucis rem percurrā: es tu lae
be Antoni Marcelle oīum primū in ea patria natus & ab ieunte adolesce
tia ad istā usq; ad praesentē uel aduentatē iam senectutem p oēs aetatis
gradus egregie honoratus: qua nulla uideo fūniuerso terrarū orbe nomi
nis gloria clariorē. Quae n. gens nō mō i Italia sed et itra oēm terrae am
bitum nobilior ē Venetis? Qui primū pfecti a Doribus: ut diodorus si
culus autumat: relicta ea galliae transalpinae parte opulētissima & praeda
ra quae iacet e regione Britāiae: Nec n. tū assentionē: q uenetos putant & or
tos & nominatos alij ab Eneto rege Illirycorū: alij ab urbe Enetā: q etiā ipa
in Epiro & illustris fuit & potēs cōsedere post res multas atq; peringētis

Peripate
tici
Venetorū
origo
Dores
Diodo
rus sicu
lus
gallia trās
alpina
Britānia
Enetā
Epiros

pulcherrime gestas i paphlagonia. Deinde Phylaxemene duce atq; rege au-
 xiliu regi Priamo feretes aduersus Græcos tādē post maxima clarissima
 q; facinora Phylaxemene amisso cū paphlagoniā ob itelstias eius regni sedi-
 tiones repetere nollēt: se abeūtj Antēori nauigatiōis atq; sortū: socios ad-
 didere: siue is post illi quā uulgo tradūt captiuitatē: grecoꝝ benignitate
 pro ueteris hospicii iure usus sit siue post ambitionē sub fœderibus græ-
 coꝝ ut sunt Aegypti huius sentētiæ locupletissimi auctores ex ipius Pri-
 ami & Hectoris uolūtate coloniam deduxerit itrafinū hadriati cū. Itaq;
 bello uictis fugatisq; euganeis q mare iter alpesq; populi ferocissimi i co-
 lebāt Eneti simul Troiāq; uniuersā illius regiōis ponti: in quem primū
 egressi locū troiam uocauerūt. Idq; Pago nomē mālūt: Gētem autē
 uniuersā ob multitudinē uiresq; enetoꝝ ex ipsius Antēoris troiāoꝝq;
 sentētia eneti sunt appellatj. Eneti igit adepti pulcherrimā atq; feracissi-
 mā Italiæ orā patauio atq; agleia: quā postea ipsam tēpoꝝ calamitate fun-
 ditus deletā rursus cōdiderūt romā: alijsq; nō nullis i ea cōditis āplissimis
 & opulētissimis urbibus ac regno mirābili icremēto āplificato. Demū ut
 sunt res humanæ icōstātes oēs ac mutabiles: eneti iidē qui addito æcolico
 digāma ueneti postea dicti sunt: ob Hunoꝝ Gortogꝝq; ipeti ac uastatio-
 nē fortunæ tēporibusq; prudētī atq; salutari cōsilio cedētes quotquot ex
 uniuersā uenetia: pximilq; Italiæ urbib; & opib; & nobilitate p̄stābāt: i
 hūc istū locū quē felicissimē nūc tenetis: ut erat ab oī barbaroꝝq; turbie &
 imanitate aprime tutus: sese oēs cū suis oībus icolumes receperūt. Vbi
 urbē uenetiā diuino quodā ductu atq; auspicijs cōdiderūt: q; qdē una ni-
 hil ē sub sole neq; mirabilius nec melius. Per idē uero tēpus iclyti illi ma-
 iores tui patrīq; Marcelli mortī nō cū uetēt illa necessitū ac beniuolē-
 tia q; Aeneæ Antenoriq; fuerat iter se maxima: tū securitate & amœnita-
 te loci post uersā a Gotthis urbē Romā in prādā & uniuersā ferme
 Italiā ferro igniq; uastatā cū ornatissima opulētissimāq; classe se Venetis
 priuati ac publice p oīa ciuitatis munera cōduxēt. Quid n. memorē supi-
 oris illos maioris tuos aut. M. Marcellū fortissimū & clarissimū ipatorē:
 p primus Romāoꝝ ducū uidit Annibalē fugiētē: q unū de qdragies col-
 laris signis mirābili suā cū gloriā cū hoste dimicauit: q nō minus aduersis
 quā secūdis i belli uicibus eadē se ai cōstātia strenuitatēq; semp gessit iui-
 ctū: aut. M. itē Marcellū uirū nō minus acrē & grauē q eloquētē: q ut pu-
 blice libertati bonoꝝ consuleret: maluit icerto ac formidabili belli disci-
 mie Pōpeiū seq quā ullo bladiētis fortunæ usus beneficio sentire cū Cæ-
 sare: Quālis āt futurus erat Marcellus ille adolescens: quē Octauia: foro-
 ris filiū Cæsar augustinus ppter motū igēniq; p̄stātā sibi adoprarat: si diu-
 tius fuisset i uita: ex Virgilio nō cognosci pōt. Itan. de illo cecinit.

Quantos ille uirū magnum Mauortis ad urbem

Campus aget gemitus: uel quæ Tiberine uidebis

Paphla-
 gonia
 Phylaxe-
 nes
 Priamus
 Græci
 Antenor
 Ilium
 Aegypti
 Priamus
 Hector
 Euganei
 Eneti
 Troiani
 Troia
 Eneti
 Pataviū
 Aquileia
 Acolicū
 digama
 Veneti
 Hunni
 Gotthi
 Venetia
 Marcelli
 Aeneas
 Gotthi
 Roma
 M. Mar-
 cellus
 Annibal
 M. Mar-
 cellus
 Pōperus
 Cæsar
 Octauia
 Virgilius
 Mauors

Funera: cum tumulum præter labere iacentem.
Nec puer iliaca quicquam de gente latinos
In tantum ipe tollere auios: nec romula quondam
Vllo se tantum tellus iactabit alunno.
Heu pietas heu prilca fides inuictaq; bello
Dextera, non illi quicquam se impune tulisset
Obuius armato: seu cum pedes iret in hostem:
Seu spumantis equi foderet calcaribus harmos.
Heu miserande puer si qua fata aspera rumpas:

Tu Marcellus eris. Prætereo reliquos maiores tuos: q̄ & plurimi extiterunt i florētissimo isto Venetorū senatu & aplissimū iuui: quos certe oīs cū maximo sui nomis iplēdor mige in modū reipublicæ p̄fuisse cōstat. Quid enī de uniuersa uestra republica uerba faciā: aut sim circa publicas laudes curiosior: cū uestroꝝ quonūdā cā effectū uideā ut p̄pria lauds negligat? Quo factū ē: ut tot tāteq; uenetoꝝ res geste ad hāc diē i obscuro sint eorū uitio: q̄ nulla ip̄i sortasse uel minima digni laude alioꝝ gloria offēdūtur nescietes i q̄dē uix ullū i republica uirtū esse iuidētia execrabilis p̄niciosi usq;. Defināt igit fucata simulatores: iusticiæ male cōsule: ne dū uident id agere neq; discordiā i bene morata ciuitate oriat ex cognitiōe il lustrū facinorū: nō minus uniuersæ patriæ q̄ optimis q̄busdā ciuibz occultis odiis nocuisse iudicentur. Nos autē hoc tēpore prætermisiss publicis laudibus illisq; & maximis & p̄pe isinitis de te uno qd̄ corāmus: breui absoluemus. Natus ergo ex illustri generē Marcellorum adeptusq; opa diligētiāq; parētū ea initia & adminicula omīa: quæ bonū & egregiū ciuē facturā essent: & ab ip̄a usq; adoleſcētia i rebus grauissimis semp fortiter inocēterq; uersatus breui tēporis curriculo cū incredibili oīum admiratiōe ad summā gloriā p̄uassisti. Cōticebo enī breuitatis gratia cōmoda tui corporis: q̄bus heroas etiā illos quos ob excellētiā humāe naturæ decātar aūgtas: uel æq̄s uel supas: p̄ceritarē latitudinē robur conueniētē mēbroꝝ cōpactionē tū uigore scintillasq; oculoꝝ itegritatē oīum sensuū formæ bonitatē ac præstatiā: qua ita emies iter alios: ut ea de te iure dici queant: quæ de Iafone canit Orpheus.

Iason
Orpheus

Clarior i cunctis diuus splendebat Iason:
Iuno & enim letos oculis afflarat honores.

Et pulchrum dederat magnūq; & pectore sortem.

Quæ quidē omnia tæcti non mediocria ad uirtutē sunt adminicula: talia tanen sunt: ut simul cum corpore cōsenescat. Sola ē animi uirtus: q̄ i dies magis atq; magis reuirescit ac floret: eoſq; fructus de se fert: q̄ & sua uisissimi sunt & salutare & sempiterni. Quibus autem uirtutibus ip̄e nō polles. quid ingenio tuo uel acutius uel tēcundius? Quis te uno dicendo aut grauior aut ornatior aut gratior: e cuius lingua quod de Nestore

Homerus memorat dulcior omni i melle oratio p̄fluit, iusticia uero i
 tēgritateq̄ tātus es: ut neq; Fabricius neq; Cato nec Paulus hāmiliius nec
 Aristides nec Phocion tibi sit p̄ferēdus. Quid memorē p̄perantiā: qd̄ inui
 ctū animi robur: qd̄ tollerantiā & cōstātiā tuam omnibus i rebus. Nā
 fide & pietate ueritateq; tibi s̄āctus nihil ducis. Facilitate uero humani
 tate māiuetudine affabilitate beneficentia tāta es: ut eos etiā q̄ te nunquā
 uiderunt: mirifico tui desiderio afficias. In omni autem prudētiā & cō
 siliū genere quera tibi anteponam: habeo neminem. Et ne id quidem mi
 rum. Ita enim a primis annis & mari & terra es per omnis uicissitudines
 fortunæ uel tuo uel reipublice tuæ nomine in rebus plurimis uariisq;
 & maximis diu multūq; uersatus: ut eadē audeā de te affirmare: quæ de
 strenuo atq; sapienti Vlyxe illo Homerus poeta finxit.

Callentem dic musa uirum: qui moenia sacra
 Durura post troia multumq; diuq; perrerans,
 Et mentes hominum multorum nouit: & urbes
 Vidit: & horrida quā tristia plurima ponto
 Pertulit: patriā quo se sociosq; referret. Sed illud i te ē uirute oī p̄sta
 tius: qd̄ cū ceteros omni laude atecellis: te nō modo ceteris oībus parē
 uelis sed multis etiā i rebus i ferio rem. Et facis tu quidē oīa sapienter. Nā
 et si pulcherrimū ducis ceteros beneagēdo iupare lōge tamē & pulchri
 us est & diuinius seipsum ita uincere: ut nihil sani gloriæ tributū uideas.
 His artibus his studiis factū ē: ut omnia i maximo tuo amplissimoq; se
 natu nō mō nō petēs sed quādoq; etiā fugiēs cū maxima tua sis laude cō
 secutus. Quāti autē faciūda sit egregia uirtus tua singularisq; prudentia:
 ex istoz patrū dē te iudicio facile potest itelligi. Est n. patricioz apud uos
 ordo: id qd̄ de romanis quōdā regi Pyrrho cyneas rettulit: senatus mul
 toz regū. Itaq; nihil apud uos temere iudicā: sed & mature & sapiēter
 oīa. Quod ut re ipsa clarius pateat: paucis e multis breuibusq; exēplis &
 grauissimū sēatus tui de te iudiciū & tuā i rebus gerēdis cōficiūdisq; stre
 nuitate celeritate iustitiā cōpendio exponā. Fuit florentissimæ reipubli
 cæ uestre nuper cū nobilissimo illo & excelsō animo principe Philippo
 Maria anglo diuturnū bellū atque piculosum: cuius initū a Florētinoz
 fractis afflictiisq; rebus fluxit: q̄ cū a uobis opem & auxiliū iplorassent ad
 iuersus eū: qui cū uetus uobis necessitudo atque amicitia semper fuerat:
 cū graui detrimento uestri aetariū affecerunt: tum i tantam rerum diffi
 cultatē uos coniecerunt: ut de uniuerso quandoq; imperio iure discrimē
 cogeteremini. Casalem cognamēto maiorem: quod quidem oppidum po
 situm est in padi ripa: oppidanorum defectione tenebatis. Id Philippus i
 genti ornatissimoq; exercitu classeq; munitissima flumine tetrag; ador
 tus indefesse atq; acriter oppugnabat: & pilis saxeis & missilibus atq; om
 ni tormentoz ac telorum generē. Permultum enim rei suæ cum locū cō

Homer
 rus
 Fabricius
 Cato
 Paulus
 hāmi
 lius
 Aristides
 Phocion
 Vlyxes
 Home
 rus

Romani
 Pyrrhus
 Cyneas

Philip
 pus dux
 Florētini

Casalis
 maior
 Padus

ducturſi arbitrabatur vel ad nutum agrū cernonenſem vel ad toledā
ſpem hoſti ſubuehēdā clāſſis aduerſus urbes ſuas : quæ pado ad iacent.
Erāt iam oppidā peregrinūq militēs aſſiduīs uigiliis & laboribus ita de
feſſi & exinātī uiribus corpore : ut de deditiōe cōſiliū inirent. Tu uero q
oppidāis : cū & oq præſidio præfectus itelligeres : q̄ti intereſſet illud op
pidū non ſolū ad turbādā rem hoſtis ſed etiā ad Brixia ſalutem : quæ
rei frumētariæ inopia laborabat : nec ei aliunde quam ex Caſale quo a ue
neris p padum nuper maxima uis frumētī eſſet aduectā : cōſulī p id tem
poris ac puideri poſſet : omnibus & animi & igeni uiribus cōtra ānxiuſ
alios beniuole monēdo alios acriter accuſando hos adhoratiōe illos mi
nis ſingulos ſingulis remediis ut uſui erat impellēdo : illud breui conſe
cutus es prudenti oratione & animi magnitudie : quod alius quīq̄ i tāto
hoſtium terrore i tātis difficultatibus oppidi nullis uiribus ſperā auſus
eſſet Fruſtari eim hoſtis cū ſua ſe uidiſſet ſpe ob unius Iacobi Antonii
Marcelli cōſiliū atq diligentia : coactus eſt ut ſe inde abducere ſuas co
pias. Quæ qdem res cū magnā de tua pſtanti ſingulariq uirtute admi
ratione apud hoſtē tum præcipuā apud tuos tibi laudem cōperauit. Ob
ſidbat Philippus idē maximo & firmiſſimo. egratu peditarūq urbē Bri
xiam : quæ cernomanorū omnium caput eſt : & populo atq opibus præ
potens Eoq iam res erāt adducta ob diuturnitatem belli obſidionisq
molem : ut ciues preſſi fame & rerum neceſſariarū omnium deſatigati in
opia i ultimam eſſent deſperationē acti : Nam & uniuerſus capus ac cēpe
ſtate & municipia caſtellaq montana ſere omnia in hoſtīū erant poteſta
te. Itaq nullus aditus in urbem patebat omnino : adeo Nicōlaus ille puſi
nus Phippi imperator uigilantiſſimus bellicoſiſſimūq locos ois non mo
do urbi uicinos coptis ſuis cuſtodisq uallarat : ſed etiā eminus iacētis
per quos ullus parere poſſet acceſſus : munitiōe firmiſſima aſſeruabat.
Rumor quottidie magis apud Veneros ſcrebruerat propediem brixiam
perituram niſi & frumētum & auxiliū illico mitteretur. In tanta rerū
iniquitate cū fluctuarent patres : neq quid cōſiliū caperent i caſu tam re
pētino & tam difficili offerretur : tū ipſe ut es ingenio acerrimo & animo
ad res magnas atq periculōſas inuitō : te ultro quaſi alter Scipio ad id
negotiū atq diſcriminis iturum polliceris. Cumq nō nulli te rem ſu pra
uires conatūq diſcerēt : aliudq nihil quam mortem tibi & ſenatui dede
cus reportaturum : ſolus Frāciſcus Foſcarus princeps ille ſapiētiſſimus eſt
inuētus : qui miſericæ tuæ diuīaq uirtutis grauiffimus iudex ac cēſor &
probatæ tuæ profectionem : & magnā ex ea utilitatem ac laudē ad repu
blicam peruēturam certo ſperaret. Tu autē morā omnis impatiens iter
arripis per iūia uillium diuerticula per ſacceſſibiles uepribusq cōſeptos
atq miſere ſpediſtos ſiluagz ambitus per aſperos montiū ſaltus rupeſque
præcipites. Et ita omni quiete uacuis diebus coniungens noctes quo tē

Brixia

Philip
pus dus
Brixia
Cerno
mant

Nicolaus
iperator

Scipio

Frāciſcus
foſcarus
dux

pore ducalis miles Brixia turrim ceperat: eratq; i urbem iam populabū
 dus descēsurus: iopinato ipse ac subito quas caelitus missum numē: cum
 ardētius pugna utrinq; ferueret: cū plūbeis omnia pilulis scorpīōibus &
 missilibus streperet: atq; itonaret: apparet iter ipsas dimicātium dextras:
 Quē hostes repēte iruit atq; stupefcetes: cāquā fluminis ictu aliquo tacti
 essent sese cōtinuo omnes & ab urbe & a turri quā occuparāt: prācipites
 auertere: coactiq; sunt ab obsidiōe re isecta discedere. Tu autē recreatis cō
 firmatisq; ciuiū aimis oratiōe primū deinde etiā rege omniū copia & prae
 sidio Roatog; municipio tuo etiā ductu ex oblidētium hostiū laucibus Roatum
 ereptor: agnū ueronēiem qui ab iisdē hostibus prāmebat: mira celerita
 te reuertit: cuius aduēru ueronēsi prāsidiū quod hostilū metum uirium
 itra moenia urbis se cōtinebat: magnūq; prāmebat: icōmodis: cōfirma
 to rebusq; necessariis & oportunis omnibus istructo: ager ueronēsis om
 nis q ad Mintiū iacēs labare tā & sentire cū hostibus ceperat: ad sanitatē
 rediit nihil fide aduersus uenetos sibi sanctius ducēs. Cumq; non multo Philip
 postea idē Philippus maiore apparatu & uiribus bellū Brixiaōs istauraf
 set: classemq; i Benacū ualidā & igētem iuxisset: oiaq; terrořum tumultuq;
 implefset: nouum ipse nauigandi genus & nunq; antea auditum excogi
 tasti: & id quidem tum admodum salutare uenetrā ditioni: quod exēplo
 postea nocuit plurimum regiae urbi Constantinopoli. Nam ipius iste Ma
 hometus Amorathi filius eodē machinamenti genere traducta classe p
 cōtinentē a Bosphoro Cōstātinopolitāum in portum iexpugnabili illa
 nobilissimāq; urbe potius est cū maxima christianog; oīum iactura. Lau
 datur sane Xerxes quod Asiam atq; Europā ad hellepōtū ponte cōiū
 xerit: quod cōtinentem ad Athon nauigabilem reddiderit. Sed lōge tua
 ē laus illustrior: quod classem uenetrā quasi Dædalum remigio alax cæ
 lo ipsi credideris. Nā cum oīa municipia & castella quae Benaco adiacent;
 in hostium essent potestate: nec ullus pateret aditus ad classem deducen
 dam in eum lacum: montium iter ad nauigandum mirabili quodam in
 genii acumine reperisti. Compactis enim trabibus æqualibus inter sese
 p nauium latitudine atque longitudine iteruallis: illisq; salutarī excisis
 in longum pro carinae dorſi capacitate in iis myoparōēs biremesque at
 que triremes omnes singulae singulis sunt impositae. Et ita ab Athesi flu
 minae per asperissimas atque eminctis montium rupes scopulosque hor
 rendos ad ipsa usq; caligantia montium cacumina rudentibus ac machi
 namenti incredibili sunt tracte celeritate. Cōtinuoque eadem u atque
 industria retinaculis tamen quibusdam impetum moderantibus & aqua
 ueluti peremini in trabium sulcos infusa: ne nimio pondere ac motu ac
 cenderentur: eadem inquam industria eadem naues omnes suis ordini
 bus a summo ipso montium uertice subiecta prācipitia demissae: prius
 in Benacum uisae sunt descendisse: quam de illarum molitione quicquā

Philip
 pus
 Brixiani
 Benacus
 Maho
 metus
 Bospho
 rus
 Cōstāti
 nopolis
 Xerxes
 Asia
 Europa
 Hellepō
 tus
 Athos
 Dædalus
 Athelis

Blasius
axeretus
Alphon-
sus rex
Caicta

Nicolaus
iperator

Fr. Sphor-
tia

Philip-
pus dux
Mincius
Verona

audiretur. Quarum subita praesentia quasi portento hostium animi co-
sternati nihil sibi inhonesta fuga potius duxere. Magna tamen ex parte
formidabilis illa Philippi classis aut capta est aut demersa. Blasius at axere-
tus classis eius praefectus quod paucis ante annis nobilissimum regem Alphonsum in ma-
ri tyrrhenico cum duobus simul fratribus totaque regulis ac ducibus ad Caietani
illustri illa nauali pugna superauerat: & in captiuitate egerat piscatoria iceta
cymba in fugam uentius hostiles manus uix effugit. Et haec quidem uictori-
a tibi tota est danda: cuius caliditate & consilio factum est: ut uiceretur.
Ad haec cum non multo post tempore idem Nicolaus imperator cum igitibus
copiis ac uiribus ueronensem uincentinumque agrum non parua ex parte oc-
cupasset. Venetorum imperium in tanta rerum mutatione instabilitateque
animorum non mediocri periculo laboraret. Totaque spes in uno Francisco
Sphortia fortissimo & fortunatissimo imperatore: qui nunc Mediolanen-
sium dux & iubribus & tot amplissimis urbibus pacatissime imperitat: ubi
accessit uis a Veneris cum exercitu quadraginta milium militum rei uestrae au-
xilium ferunt: certe nisi tua industria obuiam occurrisses: frustra fortasse tan-
tus apparatus extinxisset. Nicolaus enim quod tanti imperatoris aduentum praesens
erat: cum non esset illicius: & quantus Franciscus esset in re bellica: & quam ipse illo
uiribus inferior: se praerupta latissimaque fossa ac uallo & turribus munie-
rat futurum opinatus: ut ante urbem Verona quam obsidebat potiret: quam tran-
seunda fossa Francisco facultas esset. Tu uero quod ut es mentis acie acutissimus
& regis pitissimus humanaque uiri consilia optime calleres: irrelecta periculi
magnitudine nihil coactatus tecum assumpta parte praesidium ueronensis itre-
pide atque expedite per medias hostium stationes cunctis munitiombus superatis
ad iuga montium iaudita celeritate peruenisti. Illudque es prope consecutus: ut
municipiis cunctis castellisque recuperatis & hostium praesidiis pulsis omni-
bus te quamprimum imperatori Francisco coniunxeris: & exoptati in urbem transi-
tus comitem simul ducemque praestiteris. Qua quidem re audita confestim
Nicolaus obsidione omnem deseruit: fugam similem redire faciens: parumque de-
fuit: quin a Sphortiae insequentibus caperet. Idque opinione omnium factum
esset nisi a suis domesticisque militibus sublatum numeris: nam dum incauti-
us se Nicolaus recipere: equus in praecipitum obuium lapsus est: ex insequen-
tium manibus esset ereptus: Tua igitur non minus diligentia quam tanti
imperatoris aduentu ac uiribus factum uidemus: ut & uerona obsidione
illa ducali: atque imminenti captiuitate libera retur: & uicentinus ueronensis
que ager omnis recuperatus immortalis ageret tibi gratias. Si uelim omnia
tua memorabiliaque facinora singillatim suorum ordine referre: dies me de-
ficiat. Itaque ceteris ommissis: illud certe reticendum non est. Cum idem dux
Philippus superato etiam Mintio uerona urbe per insidias esset potius:
nihilque ei deesset praeter arces: & iam ciues omnes alii perterriti ob tantam
hostium multitudinem quos intra moenia receptos cursitantesque uide-

bant: alii rerum nouarum cupidi: ut populorum mos: se Nicolai unius
 potestati permitterent: tu accersito imperatore Frâncisco qui iuga supra
 Benacum occuparet aduersus hostium præsidia: confestum superiorem
 ingressus arcem cum expeditissimis uiribus in urbem rediis. Tantulq; i ho-
 stes iperius tactus est: ut firmissimus ille pons qui Athesim cōiungebat la-
 xaretur: atq; una cū ingenti militū numero in tubiectum amnē fractus
 corrueret. Aufugit igitur bellicosissimus ille inuictusq; Nicolaus nec cū
 puduit clara uoce testari apud Philippū mariam se ab uno patrio uene-
 to Iacobo Antonio Marcello urbe uerona extrusum esse. Quinetiā im-
 perator ipse Frânciscus sæpenumero alijsq; permultis audientibus quoti-
 ens de tuis laudibus loquitur: loquit enim & frequēter & perlibenter: ad-
 dit etiā illud Nicolai perusinū non minus tua q̃ sua opera urbe Verona
 esse eiectū. Sed oium tuorum quæ & plurima & pulcherrima facinora
 fuerūt: illud mihi uisum est: ueluti colossus aliq; extinsisse: quod post Ni-
 colai obitū quo nihil Philippus unquā duxit i uita tristius: cū uestre co-
 piæ Adduā usq; uniuersum Philippi agrū populatæ essent Michaelē at-
 tendulo iperatore: factuq; utilissimū oibus uideretur: transmittere q̃ pri-
 mum in aggr. inubriū: quo & mediolano & laudi & Como & Ticino ac
 reliquis inubriū populis facultas eorū oraniū colleret: quæ sunt ad ho-
 minum uitam uictūq; necessaria: nemo in tāto exercitu est inuētus: qui
 prior flumen puerere uideret. *Nū iam hyems erat alpenior: & Adduāq*
sua natura semp̃ est alius: tunc imbrium ui magis intumuerat: uortic-
busq; seruebat & pōtes oēs in Mediolanenū erāt potestate. Parandū aut
 extēpore nauigii nulla præstatur occasio & celeritate opus erat & dili-
 gentia. Hic tu cæteris trāsquā detractatibus aio illo tuo intracto planeq;
 Marcellus repente flumen eques ingrederis: reliquosq; ut te sequantur
 hortaris. Nusquāq; desectēs inter altissimos rapidissimosq; uortices an-
 te in ripa insubriū uisus es q̃ alius quisquā ex tāto & militum & ductore
 numero equorum ungulas aqua tinxisset. Cæpit tandē cæteros pudor:
 seq; oēs ai fortunæq; commiscere: paucisq; fluminis rapiditate amissis
 se insubres cōtulere. Fuit sang̃ dies illa præstatissimo illi principi Philippo
 Mariæ Anglo: & tristis & ad mortē usq; pernicioſa: ut qui modo ppter
 tot tantasq; uictorias & terras & maria terrore sui nominis cōcussisset:
 nūc se uideret amisso & imperatore & uisū. Nam & Nicolaus perusinus
 iam diē obiecit: & Philippus ipse nimia uigilandi assiduitate uisum ami-
 serat: intra Mediolai moenia urgeri: & qui antea semp̃ afflictois omnibus
 auxilio esse consueſſet: iam cogi ut aliunde auxilium imploraret. Tu enī
 tuus Iacobe Antoni Marcelle q̃ certe uel mea uel aliorū pluriū crudiniſ-
 simorum & grauissimorū hominū cā factum nollē: præcipuus auctor
 existiſti extremæ calamitatis illius clementissimi atq; optimi principis
 qui non cōtentus Adduā supasse: & amoenissimas late uillas uicofq; bo-

Annibal
Michael

Laudenses
Placeni

Agamemnon
Achilles
Homerus
Iliados
principium

Franciscus
picininus
Nicolaus
picininus
Iacobus
picininus

nis omnibus referatissimos diripiendos militibus obiecit: ac tot pecorum greges tantum hominum numere uertisse in praedam uoluisse: ut uexilla ipsa signaque uenetorum ex illa celebri sublimique arce sua Dux Philippus quantum oculi paterentur: posset coram aspiciere. Nam cum uniuersis copiis intra fecundum lapidem quasi Annibal consedisset: itaque ab imperatore Michael aureis militum insignibus in illius humanissimi principis ludibrium ornari es passus. Cumque ad ipsa usque suburbia te quotidie interstantium militum globos uidentem ostenderes: nunc hos nunc illos ad suburbiorum irruptionem hortando incitatio impellendo: nimirum ita animi aggritudine diuino illi principi auxilium: ut inde uerementi agrotatione contracta post paucos menses in maxima regni clade uita ipse amiserit. Cuius morte cum omnia essent tumultuaria tuis adhortationibus atque suauioribus laudenses placentinique adducti se ueneris dedidere: principium sane ingens ad totum Philippi regnum & breui consequendum & expedite: si plus amor patriae apud tuos quam quorundam priuatus aduersus te liuor ualuisse. Sed utendum est uulgari illa consolatione. Quid si hoc melius. Cadunt per sepe inter principes similitudines irritamentaque animorum: & id quidem occulto quodam ac iusto dei consilio: quod ipsum etiam Agamemnona & Achillem accidisse Homerus narrat. Ita enim incipit carmen Iliados.

Iram diuam refer Pellida immittis Achilli
In numeris quae saeva malis afflixit achiuos:
Heroumque animas tot fortis impulit horcho
Membra minutatim quorum laniata molossis.
Alitibusque dedit pro regis mente deorum.

Atqui mirum uideri neminem debet: si in tot tuis & tam illustribus successibus ulli sint reperti: quae clarissimae uirtuti iuiderit: ob eam rem non patriae minus obfuerint: quam tibi optarint: quae insectando splendidiorem effecere: cum uideamus non defuisse per idem tempus: quae inter grauissimum tuum sapientissimumque Senatum: & inuidiosissimum principem hunc meum Franciscum Sphortiam maximas discordias bellaque infuderunt. Quibus non multum post tempus e medio sublata pax repente: rursus atque societas inuicem est suborta aduersus mediolanenses: qui collati ut nostri: immemores beneficii aduersus eundem hunc principem ipse coniurarant. Quo in bello cum tu legatus a tuo senatu darus legatione libera cum multis maximisque in rebus huic uni profueris: tum illud beneficium fuit maximum: quo prudentia consilioque tuo idem sibi uita ferme erepta recuperauit. Franciscus enim perussus qui a patre Nicolao fortissimo imperatore non minus fide degenerauit: quam Iacobus frater uirtutes paternas ois non mediocriter uel acquirit uel superauit cum alio effrato ac nefario decreuisset huius humanissimi principis necesse: occultisque insidiis cum hortaretur ad inuadendam huiusce urbis munitissima suburbia: cum instructa se habere diceret quidam mediolanensium

factione: quæ secū pro eo sentiret: eiusmodiq; nō nulla afferret argumen-
 ta: qbus facile sibi fidē uēdicarat: solus certe fuisi tu: q hūc ne id faceret:
 iis rōnibus es hortatus: qbus aptissime ~~posse aduenire sibi pio~~ cauē-
 dū ēē ab oi braciana factiōe. Itaq; abs te uno pūasus a Suburbis se absti-
 nuit. Quæ si ēēt igressus: quē Mediolanēses nūc habēt salutarē: hoc prin-
 cipe carerēt. Quid aut dicā de insidib; Mogōtinis. Quas de te laudes p̄di-
 cat princeps meus? Quā de te honorifice semp loqutur? Obsidebat Mogō-
 triā Frāsciscus Sphortia. Et i id difficultatis oppidū cōcecerat: ut diutius ob-
 sidionē ferre nō posset. Itaq; de deditiōe Mogōtini cōsultabāt: cū idē Frā-
 sciscus Perusinus de iteritūdo īperatore suo clā cōsiliū intulidq; postri-
 die furug; erat: cū tu noctu Sphortia adies mones cū iter loquēdū: ne ita
 solū se quotidie imisceat ordinibus bracianis: fieri n. posse: ut oportuni-
 tas pariat: q d nulla honestas sinit. Inueteratā. nec similitatem atq; mali-
 uolētiā bracianis aduersus Sphortianos. Præterea frāscicū nō ēē p̄ris simi-
 lē & eūdē sibi uideri īcōstātē ac leuē. Itaq; cauēdū ēē ab illo plurimū.
 Quare cū Sphortia ī posteq; diē tud seq optimū cōsiliū q̄ morē suū īsti-
 tūq; maluisset: seq ab inuisendis ordinibus abstinuisset. Frāsciscus idē
 ueritus ut opinor: insidias suas illustratas patefactasq; teneri cōtinuo trās-
 fugit Mediolanū. Addā itē ad hęc unū egregiæ tue prudētiæ documētū
 lam īnhorruerat anni tps: tantaq; erat actā uāhēmens hyemis magnitu-
 do: ut uniuerso īsubriū agro & n̄uib; obruto & obstricto glatiē nihil
 pabuli usquam offerretur. Aloysius uermius: aliq; ductores plēriq; oēs
 imperatore adeunt: eūq; pro le uisq; impensius hortantur: ut in Comē-
 sem agrum citato agmine uires agat. Sic enim fore: ut Comenses qui in-
 testinis inter sese diicordiis digladiantur: deditiōem faciant. At Sphor-
 tia & si intelligebat suorum cōsilia aliud nihil q̄ prædani machinari:
 tēpori tamē cedēs eis obsequebatur. Verebatur enim militum īcōstātiā
 lā uniuersæ copiæ procedebāt: cum tu ut es sacundia insignis: ab iis cō-
 ptis & ductores ipsos dehortaris & milites eos docens: & pabuli regē om-
 niū inopiam passuros apud Comenses. Apud Nouariēses aut secus oia.
 Quibus illi adducti rationibus cum in nouariensem agrū diuertissent:
 continuo ciues imperatori se Sphortiaē dediderunt plures adducti beni-
 uolentia pauci etiam meru: & ii quidem qui ad ducem Sabbaudix eo-
 dem ipso die deficere instituerant. Quod certo factum uidebatur: nisi
 calidissimo tuo sanoq; cōsilio esset obtemperatum. Quā quidē spe Sab-
 baudienſes copiæ destitutæ Romanianum Nouariensium municipiū ī
 fidē receperunt. At Franciscus Sphortia ut est aio grauissimo: te quam
 amicissime cōplexus palā & alta uoce professus ē se tibi debere plurimū
 cuius opera factum foret: ut Nouaria potiretur. Quæ uero deiceps sūt:
 subsecuta tā belli q̄ pacis: ea diuino cōsilio uoluntatēq; danda ēē ambigē-
 dū certe non ē. Quod autem laudenses placentinq; partes Venetas sunt

Mogon-
 tria
 Mogon-
 tini

Insubres
 Aloysius
 uermius
 Comen-
 ses

Nouariē
 ses
 Dux sab-
 baudix
 Sabaudiē-
 ses
 Romanū
 anum
 Nouariē
 ses
 Nouaria
 Laudens
 Placentini

Esaias

ecuri tua prudentia factū sciūmus. Quod in p̄sentia Duci Frāscisco felicissī
sine parētia uobisq; descuerit: nō tua sed illoꝝ culpa q̄ tuæ uirtuti iuide
runt: effectū ē& id quidē ut modo loquebar: iudicio quodā ac mēte dei
Quis.n. ut est apud Esaiā: cognouit: sensum domini: aut q̄s consiliarius
eius fuit: Quod si ea quæ & inōmodat hoībus & a plerisq; dicunt. i ma
ximis quibūdā malis: sine diuina sententia nō fiūt: nec ea tūc i tātis tuis
& tā secundis rebus sine diuino cōsilio acciderūt adueria nō tam tibi q̄ rei
publicæ: nec Valerii recentē obitū sine mēte dei: qui q̄qd facit: ad n̄m
facit emolumentū: debemus factū esse existimare. Num iccirco in tot &
ai & corporis ac fortunæ bonis deterius habes: qd̄ ex tot liberis puerum
unū ad se reuocari Deus? Quod si in mercatura nō sumus uiuo cōtēti:
nisi lucrū etiā dignū accesserit: num deus iniustus sit si ex tot liberis q̄tos
nobis mutuo dedit: unū sibi exegerit: habes tu & filias & filios pluris mo
ribus ingenio: p̄ eximios: eosq; & grandisculos & minusculos: quibus
te potes nō consolari solum: ueꝝ etiam p̄ omnē ai iucunditatē oblectare.
Vt enim ceteros præterea: quāto tibi solatio: quāto gaudio uoluptatiq;
eē debet. Frāsciscus tuus tāto ingenio tāta moꝝ elegātia tāta p̄bitate uir:
Nū habes: qd̄ ad tuæ felicitatis summā tibi sit delyderādū: cū oculos ac
mētē in Frāsciscū unū coniceris: Non ne ēt iste tui est quāsimilimus? Nū
pueri te magis recordatio torqueat: quā uiri filii p̄sentia aspectusq; de
lectet? At de Valerio mihi magna spes erat. Quod de Valerio futuꝝ spe
rabas: id tibi de Frāscico præstare licet: ēt Alcibiades qui magna spe puer
fuerat p̄ditissimū perniciosissimūq; ciuem Athenæ experire sunt. Itaq;
si me audias: immo te uirū magnū & sapientē: omnem istum animi mō
tum uincies tandem: ut antea monui: atq; obstringes rationis custodia:
ut quod tempus aliquando est facturum: faciat ratio eadē nunc: qua po
stea es ufurus: Nec enī tunc erit meliore uitæ conditiōe Valerius: Et tur
pe est p̄fecto plus apud te ualere tēpus quam ratio. Quid quod s̄a an
num prope agis in lectu? Hic est natalis christianus. Ad p̄ximū kalen
das ianuarias Valerius tuis reliquit mēbra mortalia: Satis naturæ affe
ctui satis consuetudini danū est. Redi tamen ad te: & tibi te totū uendica
Simulne ingenio muliebri inferiores? Quot enī legimus mulieres: quæ
obitum filiorū & cōstanti & in fracto aīo rulerūt? Mulier lacana filiū: q̄
in acie ceciderat: sepeliens hoc est illum disticho hilaris profecuta:

Franci
scus mar
cellus

Alcibia
des
Ahtenæ

Lacana
mulier

Sir flendum timulos: hilaris te nate sepulchro
Condo meum pariter & lacedæmonium.
Altera cū filiū sepeliret: & tenuis quædā anicula propius accedēs misera
biliter dixisset o mulier fortunæ: continuo illa per geminos bonæ respō
dit. Qua enī gratia filium peperit: ut pro sparta moreretur: hoc mihi con
tigit. At Gyrria & ipsa lacana cum nuncijs uenisset ex Creta: qui Acrota
ti ex filia nepotis mortē nuntiaret: respondit: nonne cū uet aduersus ho

Gyrria
Creta

stes: aut erat ab illis interimendus: aut illos interimendus: **libentius** uero
 ait eum mortuū audio p matris & urbis maiorū: q̄ suę dignitate: quā
 si tēpus omne ignauus uiuere: Damatriā uero factum est lōge seuerius: **Dama-**
 quæ cū accepisset filiū & timidum esse: & se indignum: eum cum primū **tria**
 aduenisset occidit: inscripsitq; huiusmodi epigramma.

Hunc timidum mater Damatriū ipsa peremit
 Nec dignum matre nec lacedæmoniu. Et alia itē lacena cū audiuisset fi-
 liū & seruātū eē & fugisse ex hostiū manibus: ita ei scripsit. Mala de te fa-
 ma diffusa ē: aut hāc nūc elue: aut ne sis. Alia rursus filiū adueniētē itura:
 & qd ageret priā pūctata: cū is respōdisset: oēs perisse: cū regula sublata
 pūssit: atq; interenit: inquit te igit malū nūcium: nobis miserūt. Idēci-
 dem etiā a lacena ista muliere factū legimus: quæ filiu: q̄ ex acie sugerat:
 occidit: inquit: non meū ē hoc germē: addiditq; huiusmodi epigramma.

Damatri-
us

Vade malum tenebras gerrem pete: quemq; perolus

Eurotas ceruas nec fluat ad timidus.

Si catulus nequam perieris: ito sub borchum.

Nec sparta dignus: nec generis titulis. Et quoniā exēpla huiusmodi pos-
 sem infinita pœne asserre: uno tantū & peregrino & de lacena itē gene-
 rosāq; muliere exēplo addito: reuertar ad uiros eosq; patricos ac Vene-
 ros. Lacena quædam mulier filios quinque: quos habebat ad id bellū mi-
 serat: quod in suburbis gerebatur. Quare cū steteret euentū pugne ex-
 pectans: ubi quis adueniens percūctanti ei nūciaisset filios omnis obisse:
 non hoc inquit percūctabar ignatum mācipium: sed quid agit P̄ria: cui
 cum ille subdidisset ab ea esse uictoriā: libenter igitur ait accipio etiā filio-
 rū mortē. Sed audi iā de tuis eruditissimis duobus: & sapientissimis uiris
 Leonardo Iustiniano ac Frāscō barbaro: Hic enim fratrē habebat Za-
 chariam uirum certe grauem & perhumanum patrē amplissimi Vero-
 nensis pontificis Hermolai: qui non secus Franciscum educauerat atq;
 dilexerat: quā si ex seipse genuisset: eū uero Franciscus æque obseruabat
 & omni pietatis munere uenerabat ac si pater existisset: ubi uero diem
 obiit Zacharias: primarij urbis ciues ad Franciscū uenere cōsolandum:
 quos ita ille excipiebat: & oris trāquillitate & grauitate sermonis: ut q̄ cō-
 solaturi uenerāt: cōsolādi fuisse uiderēt. At Leonardus qua cōstātia qua
 æquitate at: qua lenitate: qua ui osonis in obitu Marci fratris uiri cōtinē-
 tis & integri: quo uno nihil habebat in uita carius: usus fuerit: q̄s est: qui
 melius norit quā ipse tu. Quod taliū uiroz factū laudas: quid tibi faciū
 dum sit: nosti. Turpe ē enim qua laude ipsi careamus: eam cuiquam: ut
 rem præcipuā præclarāq; tribuere. Reliquum ē ut duorum principum
 & Paschalis & Malipperij qui præsentia summæ reipublicæ pesti: & Frā-
 tisci Foscari: qui hunc in ea dignitatis maiestate antecessit: iclytas eadē s
 & uirtutes silērio inuolui nulla uel cōsuetudine uel negligētia uestra pa-

Leonar-
dus iusti-
nianus
Frāscus
barbarus
Zachari-
as
Hermo-
laus ep̄s

Paschalis
dux
Frā. dux

ritar: qđ id fieri fama est quorundā culpa: quī uel domesticū cuiuspiā sibi
 notāe conscit: uel quia neq; in sua nec in suoz maiorum uila uirtutis lux
 ce uersari alioz gloriā inuideant. Francisco enim Folcaro tanta pruden-
 tia tanta reze magnaze omniū cognitione tanta eloquentia: tanta ai ma-
 gnitudine uiro iacobus erat filius: quē pater & qđ filiū & quia unū in-
 credibili caritate atq; indulgētia diligebat: adeo ut eo nihil habere in ui-
 ta iucūdius posset ab oībus iudicari. Quid aut in cā fuerit: nescio. Illi d' mī
 hī uideor scire nullū: aut esse aut excogitari posse genus cruciatu: quo il-
 le fere ad mortē uicq; afflictus sape non fuerit. Ad postremū arcelitus ex
 insula Creta: ubi relegatus asseruabat: & in organo porrectus ac uinctus
 quo torquēdi genere aliud nullū terē neq; durius esse: neq; horribilius:
 ita mēbratim tractus exagitatusq; est: ut solutis neruis artubusq; laxatis
 exaius ppe redderet. Nū dux Frāsciscus aut uultum mutauit unq; aut uer-
 bu fecit ullū in rāra & tā atroci filii clade qđ corā quodā nō ituebat. Satis
 enī ituebat: cū & fili uociferatiōes eiulatusq; e pximo cubiculo a uideret:
 & quod sit organi supplicii: nō esset ignarus. Cūq; post illu s imanitātē
 truculentā: p supplici corā uideret aliarum: nā quouis modo duci potu-
 issent: cui nulla corporis pars cōsisteret. Num qđ ullum inuitatū signum
 ostēdit in facie: qđ ne est locutus aut mollius: aut remissius: quasi istius-
 modi quēstionis horribilitas nō superet oēm mortis non dicā dolorem.
 qui ut docui nullus est: sed doloris formidinē quē indocti iudicāt. Nā Pa-
 schalis dux quo uno nihil pduxit: natura humanius nihil mitius nihil
 melius nihil amabilius: solū filiū quē habebat uirz magnū & modestum
 quinto mense ante ducatum amisit: & quem filiū loco mitissime diligebat
 solū ex eo filio nepotē prāstātī indole & spe maxima pueze hoc anno pau-
 eis ante mensibus sepeliuit. Quis eū uidit aut in filii aut in nepotis obitu
 uel lachrymā unam funderē. Et sapienter id quidē. Quid enim ullius
 doleat: qđ & naturale est & necessariū & bonū? Scimus hunc casum oī-
 bus eē cōm: itaq; uanus est dolor: quē nec primū nec solum esse cogno-
 scimus. Et prāsens uita quid habeat in se boni nihil uideo. Proinde sapiē-
 ter ait ecclesiastes totā uitam odio habui. Quod si uita habenda est odio:
 ut maloz oīum cā: certe mors & appetēda est & amāda plurimū: hoc ha-
 bet tantū uita in se boni: qđ p eā transitus paret ad mortē: sine qua reuiui-
 scere nemo pōt. Quē nā hī phabīs resurēctūz: nūl mortē antea mo-
 riarur? Cupio dissolui inq; Apostolus & eē cū xpo. An id dixisset uir ille
 sanctissimus: nisi itellexisset: ut erat oī doctrina sapiētiāq; insignis: & in
 hac uita mortali nihil eē oīno boni: & in morte ut mali oīno nihil: ita bo-
 ni etiā plurimū? Quare si Frāsciscū philephū tuū: qui & ipse in simili ca-
 su est: & te plurimū diligit: audire sequiq; istrueris iacobe Antoni Mar-
 celle: nō modo non lugebis obitū Valerii filii: sed gaudebis potius: quo-
 niā cū illo actū est optime. Exultat ille nūc inter angeloz choros p̄turbā

Iacobus
 Folcarus

Creta

Pascalis
 dux

Ecclesiastes
 Paulus
 apostolus
 Christus
 Frāsciscus
 philel.
 iacobus
 antonius
 marcel-
 lus
 Valerius

rōe curaq; oī uacuus. Diuinæ substantiæ uisioe frui. Tibiq; pī indulgen
 tissimo: quo dū erat in terris: nihil sibi neq; carius hēbat neq; uicundius:
 in cælo domiciliū parat. Inest. n. adhuc in filiis nostris sanctus qdā appeti
 tus recipiēdi corporis: ut quo socio ī terrestri ac pogrinatione & comite
 tili sunt cū eo ēr simul ī cælesti t̄q̄llitate & beatitudine gaudeār. Quod
 si corpus apperūt seā ēē parētes etiā quoz portio corpus ē: cōsentaneæ
 appetūt. Quid igit̄ doleamus in gaudiis & gloria filioz. Ac indulgēdū
 aliqd fuit naturæ desyderio: ne si esset uel ēt adhuc uulnēri remedia for
 tiora essent adhibita: dolor magis atq; magis exagitatus incruideceret.
 Quia. recētī uulnēri curatiōes adhibet ualidior: dolorē exasperat ma
 gis: q̄ lenit. Sed ecce animus iā tibi præterit. Satis naturæ ibecillitati satis
 op̄ioni s̄tis officio tributū est. iam ratiōe uti nos decet. Priuatus dolor
 oī amicorū dolore tibi est digerendus. Omnes. n. quibus es carissimus:
 tua causā dolemus. Ac fuerint uel humanitatis: cuius mirifice ab oībus
 laudaris: uel liberalitatis tuæ: qua cæteros hoīes antecellis: liberare nos nā
 dem omni dolori aculeo: qd̄ una sane re feceris: si te uiderimus sinē im
 posuisse rātæ doloris acerbitatē. Quod si neq; tua neq; nostra etiā causa:
 ut tibi tuaq; a tati parcas: potes adduct moueār te falsē reliqui tui liberi:
 quos tuus mæror tenet in lachrymis: moueat luca uxor nobilissima pru
 dentissimaq; uirago q̄ lōge magis tantus dolor tuus affligit: q̄ cōmunis iu
 cundissimiq; filii mors cōmouerit. Quā eius ingenium eius moderatio
 me delectat. Quē se maiorū suorum simlē quam se ostendit illustrem.
 Est uxor ista tua patauia: & ex leonibus quidem patauina. Ferrus autem
 leon inter Antenorīs proceres clarissimū extitisse. Ex illo aut̄ auctore leo
 num familiā patauī emanasse ne græcæ quidem negāt historia. Quare
 ut nobis amicis oībus: ut liberis tuis ut tāta p̄bitate uxori tam diuturnā
 tam grauem tam intollerabilē animi molestiam oīno auferat: & monet
 tempus & cogit ratio. Id aut̄ facillime assequaris: si iisdē remediis in tuo
 isto casu: ut aliquādo institueris qbus ip̄e in obitu Olympi mei sum usus
 Nā ad eas cæteras rationes: quas modo collegi: plurimum tibi proderit:
 non ad leniendā ægritudinem solum: sed etiā ad lictoris uitæ suauitatē
 si oēm Valerīi filiū infantīā si indolem si ingenium si corporis formam si
 mærorū probitatem hac decus si doctrinæ & eloquentiæ studiū si tot
 illas tātasq; uirtutes reperere tecum aio perrexeris. Nec mēse debes obli
 tus: cum tuo ex collo Valerius penderet: cum te oscularetur: cū hæreret
 in brachiis: & quo magis garrula lingua balbutiebat: eo fiebat ipsa uerbore
 offensione iucundior auditu. Reminiscere præterea: q̄ lucebat in eius ocu
 lis scintilla uigoris tui: & ut tuozq; morum similitudo tanq̄ per cutis enū
 pens speculum animi tui magnitudinem ac prudentiam referebat. Re
 cordare faciem illam niue oī candidiorē roseasq; genas purpure q̄m
 limas. Nonne sic ore matris uenustatem formæq; paternæ dignitatē re

Antenor

Leones
Antenor
Leo
Patauū

olympus

præsentabat: ut uno in corpore uterq; cognosci posset. Repete eius mā/
iuetudinē & modestiā: quæ erat tāta: ut oēm uinceret sanctimonīā. Neq;
enī ingenii doctrinæq; & eloquētiæ bonitate abutebatur: ut in supbijs elā/
tus abducta frōte æqualis cæteros cōtēptui haberet: sed se oībus facilem
affabilem amabilemq; p̄stabat. Grādiōris uenerabatur: præsertim eos: q; uirtute
& grāuitate antecellerēt. Inferioris uero tanta sibi cōciliabat benuolētiā:
ut se illis parē tacere uideretur. Et adeo gloriā purgati animi uirtute ante
ibat: ut nullā aduersus se concitaret inuidiā: sed æque diligere: atq; obler/
uaretur ab æqualibus oībus. Et quasi itelligeret ex æqualiū moribus se
iudicātū iri: illogē puerorū semper consuetudine utebatur: qui oī uacarent
ncōtinentiā: quos nullius flagitii reos sentiret: quos ad disciplinā: quos
ad p̄bitatem incitatos agnoscere. Quos tamen oīs quasi stellarū fulgores
ipse tanq; iubar solare quoddā mirabili splēdore obumbrabat atq; obscu/
rabat & quo magis ab illis fugeret honorari: eo se honorabiliore præsta/
bat: quoq; erat al celsitudine excellētiore: eo se humilitatis uirtute: quam

Christus

apud Christum primam esse didicerat: magis denciebat. Iurgantis autē
inter se socios quēpiā pro morte citatūq; agēdū uel aliū morē dō alium
blandiendū alium rogandūq; ita oīa sibi amiceq; sermone mutua benē/
uolētiā ueluti sibi dābat. Quod si quēpiā uidisset ex sociis aut uerbo lar/
sciuo uti aut sepiore: illū uel cōtracta frōte uel tristi uultu aspiciēs argu/
ebat leniter ac submissa uoce inquit *eiusmodi sermonē nō esse patricii*
nec ingenii pueri: & quod p̄ oris orōnem uolūtās ostendēret. Et nequa/
uante cogitatiois sagitta ferri posset incautus: nullū otium admittēbat.
Nā quādo ab alijs rebus sibi otium uidebat oblatū: diuinā aliquā oratio/
nē aio uolubatur: q; ueluti clipeo uac hemētiore ictus oīs repellere. Quis
enī adeo est a natura bene institutus: ut tanq; sensus exps p̄turbationū ini/
tiis nō tāgatur: q;bus tamē resistere: & eas nō pati effundi latius sum mæ/
uirtutis ē. Meminerat sane qd scriptū ē: *p̄liuius esse cor hoīs a puericia*
ad malū. Quare t̄t̄si erat generosa qdam atq; potē inaudita ai magni/
tudine ab ira tamē quā nōnulli cōtē fortitudinis ēē dicitur ita se cōp̄tebat:
ut iratus nunq; uideret. Repetebatur. infrequēter aio nō modo illd' Archy/
tæ tarētini dictū in uiliōi: Afficere te supplicio: nisi iratus essem: sed etiā
multo melius illud p̄pheticum: Turbatus sum: & nō sum locutus: atq;
irascimini: & nolite peccare. Quid: qd' ornatu corporis sæculo ac mētis
puritate deo seruiēbat? Diuitiæq; affluētiā non uitioq; sed uirtutum ma/
teria illierat. Quicqd' pecuniolæ aut abs te p̄e prudētissimo aut ab idul/
gētissima matre accipiebat: id oē pauperibus tribuebat. Illudq; p̄ceptum
assiduo sermone celebrabat. Si uis esse p̄fectus: uade: & uēde oīa: quæ ha/
bes: & dā pauperibus: & ueni: & sequere me. Et quoniam uerecundia se/
nō metu ad uirtutem munierat: modeste semp aliqd' p̄ponebat. libēter
audiebat: nec unq; sine īgenito illo pudore: q; ornabat: t̄t̄e: p̄ponētib;

Architas

respondebat. Recta suscipiebat. quæ praua esse aduenteret: acriter confu-
rabat. Operamq; dabat: ut aduersarium docere magis q̃ uincere uideret:
Siquid boni aut fecisset aut dixisset: eius laudẽ omnẽ uel in parentes uel i
magistros reuerberat. Quod si quicq; ut sit: aliter euẽisset: q̃ uellet suũ esse
erratũ dicebat: magistros aut aut parẽtes nulla eẽ i culpa. Ita eius faciedũ
igeniũ multipliciũ uariageq; laudũ studiũ tenebat: ut instar lætæ segetis
huberitq; agri culmis atq; arstis luxuriãtis supra oẽs uirtutis gradus mi-
rifico incremento quotidie adolesceret. Quid, n. plura meminerim? Ni-
hil eius igenio natura docibilibus prulit: nihil acutius: nihil feracius: nihil
admirabilius. Et cũ nõ esset i discendo minus uelox q̃ in audiendo: quæ
didicerat: ita memoriter tenebat: eloquẽterq; pferebat: ut diuio quodã
afflatus numie gret ab omnibus iudicari. An hæc & alia fere infinita si te
cũ tactus recessuris: nõ cogitatioẽ ipsa lætaberet: nõ gestes: nõ exilies gau-
dio? Equidẽ existimo te illũ nũc absente pinde reflexa ceruice iter dormi-
endũ plepe & quærere & aspicerẽ & cõplecti & alloqui: quasi præsentem.
Nũ pag: tibi ex illius recordatione suauitatis supest: cum uidet adhuc co-
gitati tibi oculos tuos deosculari: uultui hæref: ceruicẽ cõplecti ut nullis:
teq; blãdiẽs rogat: ut sollicitudinis tædia abducas: ut curas leues: ut ægri-
tudinẽ omnẽ aio abiciãs: ut nihil feruilius nihil lægudius nihil enervati-
us nihil humilius nihil demissius præ te feras: cũ q̃ excelsiore loco natus
sis: q̃ res illustres tot cãsaq; gesseris: nullũ tuũ neq; dictũ neq; factũ latere
possit. Hæc in quã tibi reminiscẽda sunt Iacobe Antoni Marcelle: atq; uer-
sanda frequẽti aio Quod si factũ abs te fuerit: nõ poteris nõ miro pfun-
di gaudio: cũ itellexeris & tibi & filio cõsulũ esse quã optime: illi qdẽ: qd̃
post inocẽter & bene actã sæculi uirã æternã adeptus beatitudinẽ iã nihil
sibi sentiat formidãdum: tibi uero: quod certo sperare licet a Valerio tuo
paratam i cælo sedem: ubi tu nõ post diuturnum admodum: tẽpus tráql
iam atq; iucundam uiram unam cum illo p sempiternam gloriã sis actu-
rus. Interea uero quod reliquum est ad idẽ te adhortabor: ad quod Ni-
cocten regem Iocrates. Quoniam mortale tibi contigit corpus: animus
autem immortalis: enitere: ut animi memoriã relinquas immortalẽ.

Iacobus
Antoni-
us Mar-
cellus

Ex Medioiano anno a natali christiano millesimo quadringentesimo
sexagesimo primo. viii. kalendas Ianuarias.

Ad illustrem & summum uirum & clementissimũ patrem domi-
num Alphonsũ Sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem.

Frãncisci philelphi præfatio i Aristorelis rhetoricã ad Alexandrũ regẽ.

Vm superiore aĩo Bononiæ docerẽ clarissime pater qd̃ ea
i urbe nemini maioribus aut honoribus aut præmiis unq̃
contigit: cõpere nõ nulli & nobiles & magni uiri date ope-
ram græcis litteris: q̃ppe qui iam aduertiissent: si secus face-
rẽt: ne pro dignitate ad latinũ eloquẽ eniterent. Quare cũ

Bononia

C

Amor:

Aristotelis præcepta illa iis græcæ legere: quæ d' civilibus causis ad Alex-
drū regē: cū p' auctoris more doctissime: nū ut temp' disertissime scripta
sunt iuramīs a nobis p'cibus cōtēderūt: id efficerent ea latine loqueretur:
Censēbāt. n. prudētes viri: qd' lōge plus & utilitatis & ornamenti ex his la-
tinis a me tactis: quoniā & illiratic loq' q' græcæ mālēr: q' si græca esset: af-
sequerent. Nō. n. eo græcas litteras tantope oēs discere studemus: quo iis
apud atheniēses bizātia lue utamur: ut illarū subdicio atq; doctri latinā li-
teraturā atq; eloquētiā melius teneamus & lautius. Præterea nescio quo
pactō q' mius & diu & multū græcos codices p'tractarit: & sese illis totos
dederint: nusq' incredibilē illū ac p'pe diuinū lactē græcogē eloq' lepore
atq; dulcedinem neq' apud oratores neq' apud poetas neq' apud philoso-
phos p'cipiūt: quo sit ut nostri lere oēs q' auris delinire cōcupierit: malit
inirio græca latine q' eadē græcæ lectitare. Ignorantes hi qdē & utilius ad
modū fore uolētibz græca discer: ut græcæ uoces græciq; cōcētus illogē
auribus die noctuq; obstrepāt: & quēadmodū grauitate larios græcis ita
nobis suauitate illos & quadā quali dictōis ambrosia ac nectare micum
imodū atecellere. Id igit' ita familiaribus a me illis efflagitātibus obstina-
tissime refragari cœpi: nū q' uidebā rem a nobis peti cū sua natura diffici-
lē. Est. n. i. arte uerbu' sapius e uerbo exprimendū quod ne absurde fari la-
boris nōnunq' maximū: iterdū aut' p'pter sermonis uel dissimilitudinem
uel āgustias uoni ē: nū quia nō eo me pollere igitō usūue intelligerem: quā
maiestatē Aristotelicæ dictōis latinā interpretatiōis filo exprimerē. Pro-
ide nolebā aut' iēptus apud aliquos aut temerarius iudicari. Sic igit' pro-
uiri p'ce resurgantibus nobis curas ut mihiq' amicitie & tui nomi-
nis exultatū p'dicant. Adscribitur n' quip' id tēporis. Denōtē quāstōrē p'
fūmo pōrtifice gerebat: idē cœpit: quod illi ātea cōsueissent: studiosissime
a nobis cōtulerit. Qui tamē p' suo iure oīa apud me potest: eo tamē sa-
cilius p'latū quod unā hūc tē fore dicent: quā p'cipue g'ratificari man-
suetudini tuæ quirem. Adhuc enim tē amā tē: q' p'eo magni illa & inata tē
bi animi magnificētia generositatēq; & in audito quodā ipiēdore magni
rudicēq; igit' cū reliquis oīs illustribz disciplias isignisq; uirtutes maximū
pēderes: tū a se legātoris artes i primis. Id mihi ut ille & amicus & gra-
uis p'suasit haud difficulter utpote quē uera loq' nō minus nōsleq' uelle:
iāp'ridē aiaduertissem. Quodquidē cū aliis multis rebus de illo exp'rtus
sum: tum i iis laudibus quas de tua felici & augusta illa bononiēsi legatio-
ne dies noctesq; p'dicabat: Eas eim ita ponebat āte oculos: ut nihil postea
bonōiēsiū reipublicæ acciderit: qd' nō multo ante ipēdere: uel lapides ipsi
p'viderint. Et p'fecto si tua sequi uestigia quibus ea res erat i māu: uoluis-
sent: neq' ipsi excidissent: neque tāta tamq' præclara urbs in tantas cala-
mitates & ruināsq; decidisset. Sed de his alias. Cum hanc igitur tradu-
ctionem non ingratam tibi futuram intelligerem: ut amicissimo homi-

et morem gererem: id est: ut me ipsum tuo nomini cum Alberto meo de
 dicarem: oblitus sum nostri. Omnia uicit amor. Rem difficilimā & meis
 imparem uiribus sum aggressus. Audentes fortuna iuuat. Potuit home-
 ricus ille Ajax Hectoria: quem neq; Vixes neq; Nestor in praelium puo
 catem excepisset: sola audacia & aggredi: & singulari certamine ipare. Po
 tuit & Troias idē ab icēsis tam nauibus suis achuis oibus arcere: poru
 erimus fortassis etiā nos etli minus orationis Aristotelica nitore: at ipsa
 certe sensa latinis uerbis explicare. Veramine id unū omiserim: Nosa Fa
 bio Quintiliāo nōnullis i dictiōibus interpretatiōe diuerepasse. Idque nō
 iconfulto factitarum ut quod ille demegoricum uerbum e uerbo expri
 mens concionalem genus: & procatalepin praeiumpcionem dixerit: nos
 uisitatione uocabulo deliberatiuum: & praecupationem non absurde
 ut arbitror: exprimere malimus. Sic & alia pleraq; inueniri contigerit
 Nā quis p doctus ille qdē & acutus uir fuit: ueluti certe ē uoluit tamē i nō
 nullis uerbis & rebus magis se sui q; Cicerōis simile dici. Nos autē & M.
 Tulli & Horatii flacci & Eusebii Hieronymi q; latissimi simul & eloquē
 tissimi extiterūt: testimonio & auctoritate freti: i id maxime studemus:
 ut q; a grācis trāserimus: nihil aliud quo ad eius rei fieri possit: q; latinita
 tē sapiāt. Proinde & hoc p̄sentis opis ad numeꝝ caractera ac figura p uiri
 si parte traduximus. Suscipies igit p̄sens hoc q; qdē est munusculū magni
 fice pater: qd' siquidē auctore ipm tecū repures Aristotelē: non te minus
 e regia p̄apia genito magnanimo pricipē: quam Alexandro macedonū
 rege dignum existimes. Si nostrā uero i te obseruatiam si nostrā i Alber
 tum & in p̄clarā omnem Albertorū familiā dilectiōem amoremq; cōi
 deres: & eximium certe id i primisq; deuorū. Ceterū si hūc te rebus diē
 lectari intellexero: efficies: ut propediē huic quasi pludio maiora fortasse
 quādā ualēnoraq; certamina subnectā. Interea uero hūc Aristotelē lecti
 rabis Intueberisq; magna ex parte: quā a maioribus nostris de bene dicē
 di sciētia & tradita uobis ac relicta sunt: ab Aristotelico fonte p̄cepta illa
 quēq; emanauisse. Quā quidē ex re eo magis eorum impudētia mirāda
 est: cum se Aristotelicos dici uolunt: & loquēdo & scribendo absurdissi
 mi simul & infantissimi plane reperiuntur.

PRAEFATIO.

Aristoteles Alexandro regi salutem dicit.

Vm tuis litteris factus creior nonnullos saepe ad nos missis
 se: qui ut ciuiliū causarū praecepta ad te perscribere a me pe
 terent. Ego uero haud negligentia quidē uilla in hoc usq;
 tempus rem distuli. Sed ut quereatē ita diligenter de his ad
 te scribere: ut alius certe nemo qui iis in rebus elaborasset

diligētius unquā scripserit. Hec igitur recte mihi fuerat sententia. Nam
 quē admodū uerū decore atq; magnificentia ceteris hoibus p̄stare ma

Ajax
 Vlyxes
 Nestor
 Troes
 Achui
 Eubius
 Quinti
 Ilianus
 demego
 ricum
 procata
 lepin
 Cicero
 M. Tul
 lius
 Horatiu
 flaccus
 Eusebius
 Hierony
 mus
 Aristote
 les
 Alexāder
 rex
 Albertus
 Alberti

Aristote
 licus fons

xime studes. Ita ut etiā dicēdi iuentionem ac uim eā accipias nitendū est:
 quæ pulcherrima sit: apprimeq; præclarissima. Lōge enī pulchrius est: ac
 regale magis aio esse bene cōstitutū: quam habitū corporis uestibus or-
 natum pulchris itueri. Absurdum enim est: cū qui rerum gestarū gloria
 cæteris antecellat: uideri humillimus quibuspiā in dicēdo cedere: præfer-
 tim cū non sis nescius eos qui i populari principatu uerlent: res omnis ad
 populū: q; uero sub unius imperiū ductū constituti sint: ad rationē oratio-
 nemq; referre. Quemadmodū liberas ciuitatis cōmunis lex: quæ ad ho-
 nestissimū aliquem finem ducat: dirigere cōsueuerit: eodē etiā modo &
 oratio tua queat eos: quos imperio tenes ad id agere: quod cōducibile sit
 & utile. Et n. lex ut ita dixerim: oratio quædā ē quæ cōmuni ciuitatis cō-
 sensu definita iubet: quo pacto unumquodq; agendū sit: Accidit ad rem:
 quod neq; tibi obicūrū existimo: solere nos laudibus eos p̄inde atq; ho-
 nestos & fortis p̄sequi: q; & ratioē utunt: & oīa ea duce ageſ p̄gunt: Qui
 uero abiq; ratioē & oratiōe quicq; faciūt: tanq̄ atroces imanesq; odimus:
 Qua quidē te factū est: ut & malos cog: utrum ostendētes: male affecerim:
 nus: & bonos eorū uirtutē declarātes: quali beatos admīrandos imitan-
 dosq; uoluerimus. Sic quæ & comodo futuras calamitates euitemus:
 boniq; iſtātib; fruere: adinuenimus: Proinde & iminentes difficul-
 tatis effugimus: & absentes utilitates cōparauimus: Nā ueluti uita: quæ
 nulli mærori subiaceret: eligenda: ita prudēs est oratio diligēda. Neq; id te
 prætereat: oportebit: quod hominū plurimis aliis quidē lex ipsa: aliis ue-
 ro tua rum uita tū oratio exemplis dat: Ut cunctis igiſ tū grācis tū bar-
 baris antecellas: omni tibi studio anitendū est: quo hi qui uersantur i his
 exemplis. Ita horum imitatiōem per uirtutis elementa pulchre effingāt
 ut haud sibi deteriora consulant: sed eius se particeps fieri & cupiant: &
 exoptent. Rerum est præterea humanarum augustissimū cōsultatiōe
 uti. Quare ne in superuacaneis uulgarib; rebus studium tibi terēdū
 est: sed pro utili potius parte elaborandum: ut ipsam belle cōsultādi ar-
 tem & perdiscas & teneas. Quis. n. sane mentis dubitatio: si quis inconsul-
 to quid egerit: amentia quidē: sin aut ratione duce: sapientiæ signū esse
 Inueni etiam licet eos: omnis: qui optima iter græcos repu. utuntur. ora-
 tione prius q̄ rebus conuenire: itemq; apud eos qui inter barbaros digni-
 tate præstant: oratiōem rebus anteire: quippe qui propē norit eam: quæ
 ratione orationeq; perspectio utilitatis cognitioq; sit: esse quādam salu-
 tis arcem. Et eiusmodi certe Arcem: quæ nō manufacta: uerum & inex-
 pugnabilis quidem sit: in primisq; secuta opināda. Sed uereor hac de re:
 pluribus ad te scribere: ne fortassis ostētare me ipsum uidear: hisce præter-
 itim in rebus: quæ probatione non indigent: sed plane parent: & in prom-
 ptu sunt omnibus. Quam ob rem hæc omnia misa faciens: ita dixerim
 solum: de quibus in omnem uitam dicēdū est. Hoc unum esse: quo cæt-

Lex quid

Græci
Barbari

eris animalibus præstamus: præclarum quoddam ab immortalibus deo-
 epi uideamur. Nā siquidē & cupiditate & ira & aliis huiusmodi affectibus
 erioibus uruntur: etia reliqua quæ animalia: oratione autem homo dū
 taxat: abiurdū pfecto maxime omnium cadat: si qua una re beatis atcecel-
 limus: eam bene uolēdi ducem præ negligentia reliquerimus. Proinde te
 iam pridem tua spōte icitatu etiam atq; **erā hortor: ut dicōdī philosophi**
 am omni studio complectare. Nam ueluti corpus bonam ualitudinem
 ita & animus disciplina eruditione **q; seruatur. Huius enim dicta** haud quamq;
 tibi in rebus gerendis aberrare cōtigerit: quipotius oia: ut ita dicā: quæ ti-
 bi tam parua sunt bona plūc tueberis. Quod si præterea oculis uidere iucū
 dū est: animi luminibus cernere penitusq; pspicere admirabile certe plu-
 rimū. Rursus autē quemadmodū imparator sui est seruator exercitus: ita
 etia eloquētia quæ sapiētiæ coniuncta sit humanæ est uitæ gubernatrix.
 Sed hæc oia atq; his similia operæ prætiū puto: ut missa hoc tēpore facia-
 mus. Mōuisti autē tuis litteris: ne quis omnino mortaliū hūc libri acci-
 pias: quippe q nō sis nescius: sicuti parētes: quos ex se genuerit magisq; hi
 quibus suppositi sunt partus amare solent: eodemq; modo si q; prædage
 aliquid ex se iuenerit: maiore ad id studio afficiunt: quā qbus co uti cō-
 tingerit. Nō secus enim p iuēnis atq; p liberis emori periclitentē. Enimue-
 ro ii quos parios uocat sophistæ: quoniam nihil ipsi p ierti quadam negli-
 gentia pariunt: ne diligunt quidem: sed acceptis pceuntis ab se dimittunt
 Hic igit ob rem te uāhemēt moneo: & exhortor: ita hæc dicendi præ-
 cepta serues atq; tueare: ut cum & ipsa adoleſcant nullius opibus uiolen-
 tur: sed honeste tecum decoreq; una uiuāt: & cū i adultam ætatem euase-
 rint: immortalē gloriā nāctificātur. Assumpsimus autē sicuti nobis Nicanor
 exposuit: siquid hūc de rebus apud ceteros artis scriptores expolitum
 climatūq; iuenimus: Impendes aut operam ēr hūc duobus libris: quoq;
 alter meus ē eas cōtinēs artes: quas ad Theodectē scripserā. Alter autem
 est Coracis. Reliqua uero oia quæ siue ad ciuilia præcepta: siue ad iudicia
 lia ptiuent: separati hoc i libro scripta sunt. Quapropter ex hisce ad te co-
 metariis ad ea cōsequēda abunde tibi adiūmēta suppetent Vale.

TRACTATUS

Ria sunt genera ciuiliū causāq; Deliberatiūm Demon-
 stratiūm ludiciale: horum autem species sunt septem. Sua
 fio dissuasio laus uituperatio accusatio defensio & questio:
 aut ipsa secundum se: aut ad aliud. Species igitur in qui-
 bus omnis uersatur oratio: hæc sunt numero lis autem uti-
 mur & in cōsultatione ciuili: & apud iudices: & circa alicuius certæ perfo-
 ræ dīctiōem: de quibus qd est omnibus: ita poterimus apte dicere: si sin-
 gillatim unusquisq; speciei uim & usum & exercitationē numero cōpre-
 hēderimus: & primum qdem de suasionibus est dissuasionibus dicēdū

Philoso-
phia dicē
disophistæ
paru

Nicanor

Theode-
ctes

Corax

Genera

tria

Species
septem

Suasio
quid
Dissuasio
quid

boni

Iustum qd

Lex quid
Vtile qd
z:

Bona tri-
pluria in
priuat
is in
hoib
us
Bona ci-
uitatis
Honest
ae sunt
lucida q
Facilia q
Possibilia
quae
Necessa-
ria

Iusti simi
le quid

Ipsarum.n.usus in demonstratio deliberatioq; genere locum i primis habet. Vt igit summatim dixerim. Suasio e ad aliquid eligendu au dicendum agendumue exortatio. Dissuasio uero nequid eligat: aut dicat agaturue dhortatio. His aut ita definitis suator ostendat: oportet: hac ad quae exhortat: & iusta & legitima & utilia & honesta & iucunda & facilia factu esse. Quod si minus id potest: demonstradu erit: cum ad laboriosa & graua quaedam exhortat hac factu & possibilia esse: & q necessaria Dissuasiator aut ex contrariis dehorte: oportet: ut neq iustum neq legitimu neq utile neq honestu neq iucundum neq factu possibile hoc sit: uel saltem & laboriosissimu id esse: & minime necessariu. Omnes aut acti ones hae utriusq; sunt causae: particeps. Quare dubitandu non est: quin oratio haru alteram contineat. Quae igit suades: dissuadentesq; desiderare conueniat: haec sunt. Definire aut iam aggrediar unuquoq; horu: qd sit. Demonstrabiturq; unde ea nobis i dicendo suppeditemus. Iustum igit e: omnium aut plurimorum non scripta consuetudo: honesta turpiusq; determinas. Id uero est honorare parentes: amicis benefacere: & beneficiis gratia referre. Haec.n. & his similia non iubet scripte leges hominibus facienda: sed consuetudine non scripta & comuni quadam lege legitimu sit iusta igit haec sunt. Lex aut est communis ciuitatis consensus: q scriptis preceperit: quomodo unu quodq; agendu sit. Vtile non est praesentiu bonoru conseruatio: aut absentiu compa-ratio: aut malor; instantiam propulsatio: aut futuroz incommodorum inhibitio. Hoc autem diuidas oportet: priuatis qdem hominibus i corpus & animu & res extrarias. Corpori.n.e utile robur: formae dignitas bona ualerudo. Aimo uero fortitudo sapietia iusticia. Extraria uero sunt amici pecuniae possessiones his aut contraria inutilia sunt. Ciuitati autem utilia talia quaedam sunt: concordia uires ad bellum pecuniae & prouentu copiae socioru uirtus atq; multitudo: ac summatim reliqua his similia utilia ee ducimus. Quae uero his contraria: sunt iustia. Honestae uero sunt: ex qbus splendor alijs atq; illustrijs honos i eos: qui aliquid gesserint: emparaturus sit. Iucunda aut quae afficiunt gaudio. Facilia uero sunt: quae breui tempore & minimo labore impensaq; absoluuntur. Possibilia aut quaecunq; fieri natura possunt. Necessaria uero quae ut fiant: arbitri nostri non est: sed tanquam ex diuina quadam aut humana necessitate omnino sunt. Iusta igitur & legitima & utilia & honesta & iucunda & facilia & possibilia & necessaria haec sunt. De his autem dicere abunde poterimus & ex antedictis & his similibus: & ipis contrariis: & ab his quae iudicata sunt: aut a dijs immortalibus: aut a claris hominibus: aut a iudicibus: aut ab aduersariis nostris. Cuiusmodi igitur iustum esset: declarauimus. Simile autem iustum est huiusmodi. Nam quemadmodum iustum existimamus obtemperare parentibus: idetidem conuenit filios parentum res gestas imitari: & ueluti beneficijs benefacere iustum est: ita & iis a quibus mali nihil suscepti

mus: iusto simile est nō nocere. Hoc igitur modo simile iusto capiendum
 est. Ex contrariis autem opus est exemplū ipsum p̄spiciū faciendus. Nam
 ueluti iustum est i eos animaduerrere: qui aliquid perperā patrauerint:
 ita iis qui nos beneficio fouerint: referi gratiam decet. Id autem iustum:
 quod ab aliquibus claris uiris iudicatum fuerit: sic erit accipiendum. Ve-
 rum neq; nos soli odio hostes insequimur: malog; afflicimus: sed & Athe-
 nienſes: & Lacedæmonii iustum esse iudicāt inimicos multare: iustum
 igitur hoc modo crebra exercitatione accipies. Legitimum uero quale
 etiam ipsum sit: atēa nobis definitū est. Oportet aut ubi uſui sit: ut iſ qui
 ſententiā dicit: legem etiam aſſumat: deinde ſimile legi ſcriptæ eſſet uero
 huiusmodi. Nam ſicuti legumlator maximis animaduerrſionibus fures
 p̄dēdōs uoluit: ita & ſeducōres maximopere ſunt multandi. Etenim
 hi furantur eius quem deceiverint hominis mēte. Et ueluti legūlator he-
 redes eos ſtatuit: qui genere proximi iis eſſent: qui ſine filiis it eriſſent: eo-
 dem modo & huius pecuniarū rerumq; liberti me nūc dominū fieri de-
 cet. Nam cum iis qui ipſum liberarūt: hac luce orbatis. proximi ipſe ſum co-
 gnatiōe: iuſtus certe ſum: qui illius res omnis dominio teneā. Legitimo
 ergo ſimile aſſumitur: hoc modo Cōtrariū uero ſic. Siquidē lex phibet
 publica priuatim diſtribuire: p̄ſpiciū eſt eos qui illa diſtribuunt: iniuria
 omnis afficere a legumlatore iudicatos. Nam ſi eos leges ornati iubentq;
 honeſte rebus cōmunibus iuſteq; p̄aſuiſſent: nequaquam obſcuꝛ eſt:
 quin & publicum rerum diſſipatores multa dignos exiſtimāt. Ex con-
 trariis igitur ita legitimū clare ſit. Ex iudicatis aut hoc modo neq; ipſe ſo-
 lum p̄aſentem legem hanc cā regē a legūlatore poſitā dico: ſed etiā antea
 ipſi iudices auctore Lyſitida: æque atq; nūc a me dicitur ſententiā de hac
 re ptulere. Legitimū igit hoc modo tractātes multipliciter demonſtra-
 bimus. Utile autē quale ſit: antea definiuimus. Aſſumendū eſt autē i dicen-
 do etiā ſiquid ex utili iciderit: eodemq; modo tractādū: quādamodū i iu-
 ſto legitimog; tradidimus. Et ſic crebris in locis oſtendēdum. Eſſet autē
 utilis ſimile huiusmodi. Sicuti namq; in bello conducit eos: qui plurima
 ualent animi magnitudine: primos in acie ordinare: eodem modo in re-
 bus publicis permagnæ utilitati eſt: prudentiſſimos multitudini iuſtiſſi-
 moſq; p̄aſſe. Et quādamodū hominibus i bona ualitudine cauere ne i
 aduerſam icidat utile eſt. Ita etiā pacatis urbibus cōcordiaq; utētib; cō-
 ducibile eſt: ſeſe ab omni ſeditioni cuſtodiant. Similia ergo utili hoc mo-
 do crebro tractāda ſunt. Ex cōtrariis aut utile ſic p̄ſpiciūm ſit. Nā ſi cō-
 ducit eos ciuis: q & æq & boni ſunt: honoribus p̄ſeq; ita punire ip̄obos
 utilitatis plurimum aſſert. Et ſiquidem inutile ē: nos ſolos aduerſus the-
 banos bellū gerere: utile erit: ut lacedæmonios ſocios nobis aſſicamus.
 Itaq; aduerſum illos belligeremus. Ex cōtrariis igitur ſic utile clarum eſſi-
 cius. Utile uero a claris uiris iudicātū hoc pacto aſſummes. Nam & lace-
 ris uiris

Atheniē-
ſesLacedæ-
moniiSimile
legiLegi con-
trariumEx iudic-
atis
LyſitidaVtilis
ſimileVtili con-
trariumThebani
Lacedæ-
moniiutile a cla-
ris uiris

dæmonij ubi atheniēſes bello ſuperaffent: uſui ſibi fore exaſſamarum: & eorum urbē in prædā uerterēt. Et Atheniēſes rursus cum poſſent ſpartē funditus euertere cōducere ſibi arbitrati ſunt: ſi lacedæmonij ſupeſſent: Et iuſtū qd̄ & legitimum & utile ſic tibi tractādū ē. honeſtū uero & facile, & incūdum: & poſſibile & neceſſarium quō mō & hæc ſupiora te tracta re cōueniet: & de iis qd̄ & hiſce dicere cōmode poterimus.

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
8

Quæ
sint con/
sultanda

diu ante nouerimus: facile in unâ quâq; cām inducere poterimus. Quapropter ea sunt nobis diuidēda: de qbus uulgo cōsultāt oēs. Vt summam ergo dixerimus: ea de qbus orationē hēmus: ppositiones septē sunt numero. Necesse eim ē nos & cōsultare & orare: tū in senatu: tū apud populum aut de sacrificiis aut de legibus aut de apparatu ciuili: aut de societati bus ac foederibus aduersus alias urbes: aut de bellis aut de pace: aut de pecuniâq; pueniētib;.

Haec igit ppositionēs sunt: de qbus ois est nobis & cōsultatio & oratio. Haec aut unâquâq; diuidamus: consideremusq; qbus mo

uero qđ & ueluti in cæteris rebus oĩbus consueuimus: ita & respub. atq;
 priuatas domos administramus. Dicitur. *opus est: si qua ex his ita cōsti-*
tutis uilitas ciuitati aut splēdor aut uoluptas futura est: quæ qđe oĩa ita
tractabis: ueluti i supioribus dictū est. Cū ad humiliorē exhortemur: pri-
 mū quidē epibus est accommodanda orō: dicendū quibus in rebus deter-
 rius nūc habeār: q̄ antea habuissent. Deinde uero quod ne cōsentaneū qui-
 dē sit deos sacrificantiū sumptibus sed pietate potius gaudere. Itē qđ eos
 q̄ supra uires quicq̄ faciūt: & dii & hoies q̄stultissimos iudicāt. Demū ue-
 ro qđ nec in hominū arbitrus publici sumptus modo: ueq; & in secundis
 aduersisq; rebus existūt. Has igit̄ causas & hæc similes in sacrificioꝝ pro-
 positiōibus habebamus. Vt aut̄ & quæ ad optimū sacrificiū ptinent: scia-
 mus & exponere & sancire: hoc etiā definiā. Est. n. id unū oĩum quidem
 optimū sacrificiū: quod aduersus deos pie ac diuīte: ad sumptus uero
 moderate ad bellū aut̄ utiliter: ad spectacula uero splēdide habuerit. Ad-
 uersus aut̄ deos habebit pie: si patriæ cōsuetudines institutaq; nō soluan-
 tur. Moderate uero ad sumptus: si nō quæcūq; ad pōpam missa fuerint:
 cōsumant. Ad bellū aut̄ utiliter: si egres. & milites una compositē ludos
 agant. Ad spectacula uero splēdide si & auro & his huiusmodi rebus: q̄
 haud cōsumūt: magnifice quis unī. Quæ igitur aduersus deos seruā-
 da sunt: perpulchre ex his cōstituemus. Ex iis uero quæ atea dixerimus
 plane scire poterimus: quibus modis oratio de unoquoq; sacrificiū ge-
 nere haberi possit. De legibus aut̄ deq; cōstitutiōe ciuili rursus eodē mō
 tractemus. Etenī leges sunt ut summam dixerim ciuitat̄ publici con-
 sensus: q̄ scriptis terminat̄ atq; imperāt qui unūquodq; agēdum sit. Ex
 uero leges colēdæ sūt q̄bus magistratus parui qđe ac multi ex sortitione
 id qđ seditiōe uacat. Maximi aut̄ ex totius multitudinis suffragiis i popu-
 laribus p̄cipatibus designētur. Ita. n. & ipse populus quoniā i ipso sit eos
 donare honoribus: quos uoluerit: haud quaq; accipiētibus inuidebit: &
 clariōres magis: magisq; p̄bitati studebūt utpote: q̄ stelligāt usui sibi fu-
 turū apud ciuis se p̄bati. Quæ igitur circa comitia i populari dominatu
 ciui oporteat: hæc sunt. Quæ uero ad reliquā administrationē p̄tinet: sin-
 gillatim exponere operosum admodū fuerit. Veꝛ ut breuiter dixerim: id ob-
 seruari oportet: ut multitudini leges impedimēto sint: ne locupletēs rei in-
 sidiēs. Diuites aut̄ iducāt: ut ultro ad publica ministeria munificētissimi
 sint: hoc aut̄ asseq̄ poterūt: si locupletes p̄ ea: quā in publicū munificentia
 exhibēt statutis q̄buldā honoribus ab ipsis legibus donent. Siquē & agrico-
 las paupibus: & natiū gubernatores uectoribus anteponat. Sic. n. & locu-
 pletes nō inuini reip̄. seruāt: & plebes nō calūniæ: sed ministeris stude-
 bunt. Opus est p̄terea ea in cōditis legibus seueritate inesse: quæ neq; aggre-
 ad egestatē redigere: neq; morientiu substantias publicare fas sit: & ma-
 gnos uis cruciatus inferbere: q̄ hæc obseruare neglexerint: decet autem

ab humi-
liore ap-
paratu

Alegibus
& ciuili
cōstituti-
one
Lex quid

aliquem his honestū sepulturæ locū ante urbē publicē dari: qui pro pa-
 tria bellādo perissēt: & eorū filios ad pubertatē usq; publicis alimētis enu-
 triri: huiusmodi igit leges i populari principatu ferendæ sunt. In oligar-
 chis uero: quæ paucos domiatu administrant: magistratus æque sunt
 in oēs illius ordinis uiros distribuēdi legibus. **Mox** autē plurimi qdē ex
 sortitiōe: maximi uero magistratus occulto suffragio: & iurciurando &
 magna cū diligētia atq; studio decernēdi sunt: i eos autē q uulla in ciues ur-
 cōtumelia perrexerit: maximæ sunt pœne cōstituēdæ. Plebes nāq; nō ita
 ægre patitur: qd magistratibus caret: q grauius & moleste fert: qd affi-
 citur cōtumelia. Ciuiū autē cōtrouersias per breui dissoluere neq; in tps
 trahere cōuenit. Neq; uulgus in urbē ex agro est cōgregandū. Nā ex hu-
 iusmodi cōueniētibus plebes turbant: paucorūq; principatus rescidūt. **Ve**
 paucis igit **diuersi debet in popularibus principatibus leges** cohibere ple-
 bē: ne locupletiorē bonis inhiēt insidiētq; in paucorū uero **principatibus**
 auertere illos: q rēpu. gerūt: & ab ibecillorū contumeliis: & a calūniis
 insimulatiōibusq; i ciues. **Quæ igit & in legibus & in oī cōstitutiōe ciuili**
 desiderāda obseruādāq; sunt: ex his cognosces. Is autē orator q quicq; lege
 suadere uoluerit: hāc ostēdat: oportet: æquale ēē ciuib; & reliq; legibus
 cōsentaneā ciuitatiq; cōdiciētib; ad quietē & cōcordiam maxime: uel ad
 ciuium pbitatē: aut ad publicā tributā: aut ad ipsius reipub. gloriā: aut ad
 urbis potētā: aut ad aliud huiusmodi aliqd usui cedere. **Aduersarius uer-**
o primū cōsiderabit an minus lex illa cōis sit oībus. Deinde an reliquis
 legibus nō **consentiat: sed aduerset** potius quodāmo: pterea an ad horū
 quæ ante dicta sunt cōductura sit nihil: sed cōtra docitura potius. De le-
 gibus igit deq; cōstitutiōe ciuili: ex his & cōtendēdo & orādo nobis faci-
 lius aditus fiet. De sociis autē deq; aduersus alias urbes fœderibus dicere
 incipiemus. **Fœdera igit atq; eorū ordines** necesse ē publicis **cōueniētibus**
 siāt. Socii uero p ea tēpore sunt cōditiōe faciēdi: cū aliqui suis uiribus in-
 firmi sunt: aut bellū aliquod uideat impēdere. Aut eo est cū aliquibus in-
 eunda societas: qd bello quosdā a se defecturos putet. **Hæ igit sunt cau-**
sæ: hisq; cōsimiles: qbus pluris nobis affiscimus socios. Necesse ē autē cū
 ineundā societate psuadere uolueris: eam maxime tēpestiuā ostēdas de-
 claretq; eos socios apprimē iusticiā colere: & bene antea rēpu. affecisse: et
 seq; potētissimo: & i pximo residere. Quod si minus hæc oīa porueris:
 quæ suberūt orōne cōplectere. Cū autem **societate dissuaders:** **primum**
 ostēdas oportet: haud nūc eam facere opus esse: deinde quod neq; i iusti
 sunt: postea uero quod & male nos prius affecerint. Sin id minus poteris
 mus: dicemus eos a nobis porro habitare: neq; facultatē iis esse quo no-
 bis opportune adsint auxilio: Ex his igit hisq; similibus circa faciundas:
 aut nō faciundas societates & dissuadendi suadendiq; usum facile cognos-
 scemus. Rursus autē & pacis & belli **faciendi maxime** nobis argumēta ca-

Cōtrariū

**De socie-
tatibus &
fœderib;**

Cōtrariū

plantur. Causæ itaq; bellâdi aduersus aliquos sunt huiusmodi. Par aut è:
 de his tēpestiue nūc ultionē capiamus: q nos antea iniuria læsserunt aut
 nunc iniuria puocati p nobis ipsi: aut p cognatis aut p iis q benefici erga
 nos fuerit aut quo auxilio sumus iniuste affecti: aut publica p uti/
 litate: aut ad gloriā aut ad opes: aut ad uires: aut ad aliud qpiā huiusmōi
 bellū suscipiamus. Cū igit ad bellū auditores uoluerimus exhortari: de/
 beamus ex his causis q plurimas dicendo complecti: ac demū demonstrare
 eorū plurima: qbus bellātes superiores fiant ipsis auditoribus adesse. Su/
 periores & enī omnes fiunt: aut deoꝝ beniuolētia: quā bonam fortunam
 appellauerimus: aut corporum multitudine atq; robore: aut pecuniarū
 affluentia atq; imperatoris prudentia aut uirtute lociorum aut oportu/
 nitate locorum. Ex his igitur & similibus quæ maxime rei cōgruā: bel/
 lū summi oportere exhortabimur aduersariorū partes deprimēdo: nfas
 aut augēdo atq; amplificādo. Quod si futuꝝ bellum impedire studueri/
 mus: primū ex causis inueniēdæ sunt: quibus demonstretur aut oīo nullā
 aut pias humilesq; molestias afferri: qbus ad bellū rapiamur: deinde qd
 bellū minime cōducit: eritq; pcurrendum: quæ hoībus bello soleāt acci/
 dere calamitates: ad hoc itē ostēdendū: q uictoriā solent in bellando effi/
 cere: ea hostibus magis adesse: hæc aut sunt: quæ paulo ante commemo/
 rauimus. Futuꝝ itaq; bellū ex his rebus dissuademus. Quod si ab instāti
 bello quiescendū esse cohortabimur: siquidē consultores superiores fue/
 rint hoc ipsum primū dicendū erit: de ere eos: qui mente ualēt haud op/
 periri quoad casum eant: sed cum uincunt pacem faciunda is eē. Deinde
 quoniā ea belli natura sit: ut & plerorūq; ex cis q secunda i eo fortuna pri/
 mū usi sunt: ad postremū pdat. Pacis uero cōtra: ut & uictos seruet: & ui/
 ctoribus rerū bello adeptæ fructū afferat. Exponēdū etiā erit eas: quæ i
 bello cū multat: tum uariæ mutationes fieri solent. Qui ergo superiores
 in bello fuerint: ex huiusmodi rationibus ad pacem exhortabimur. Eorū
 autem quibus aduersæ in bello res existerint: tum ex ipsis casibus exhor/
 tabimur: tum ue a quibus iniuriam ante susceperint: suis calamitatibus
 admoniti irritare eos p̄gant: tum ex his periculis: quæ antea quam pacē
 noluerint perire: tum deniq; quod fatius ptem aliquam suanū
 fortunæq; potioribus ipsis cedere: q bello periculo sole decernere: quo ipsi
 una cum sua re pareāt. summam aut id sciamus oportet tūc solere omni/
 nis homines bellū iuste soluere: cum aut iusta hostes rogare arbitrentur
 aut cū aduersus socios ulla fuerit exorta cōtentio: aut bello d̄fatigati sint
 aut aduersarios timuerunt aut ipsi inter sese dissideant. Quamobrem q
 ex his omnibus atq; horum similibus cōmodatissima i re iuerit: colligēt
 q facillime & de bello poteris & de pace differere. Reliquum est ut de pe/
 cuniis comparandis iam loquamur. Primum igitur considerandum
 erit: si quid ex urbis possessionibus neglectū est: & neque redditū afferat

De pecu
niis cōpa
randis

neq; diis immortalibus dedicatum sit: ueluti sint quidā publici loci iam neglecti: ex quibus aliqui prouentus ubi si priuatis hominibus: aut uenditi mercede exculsi fuerint: ciuitati fiat huiusmodi naq; census oīum maxime cōis est semper: quod si nihil sit huiusmodi: necesse erit pro singulorū copius tributa inferant. Vt pauperibus quidē indictū sit corporis iocū: cupletibus aut pecunias: opificibus uero arma praesent aduersum pericula. Summarim aut oportet eū qui de huiusmodi puentibus naret dicere eos aequalis ciuib; & diurnos ac magnos ee: hostibus autem secus. Propositiones igit de qbus in deliberatio uerba faciemus: & hae partes de quibus orōne & suadēdo & dissuadēdo cōstituemus: ex antedictis cognoscemus. Rursus aut ppositiōes de laudatiua uituperatiuaq; specie deinceps dicere aggrediemur. Laudatiua igitur species ut cōpendio utar ē & uoluntati & rege gestage: & uerborū illustrium amplificatio: & eorū q absint accōmodatio. Vituperatiua at cōtra illustriū hōrū extenuatio: obicū roge uero exaggeratio. Et digna quidē laude ea sunt: q iusta: q legitima: quae utilia: q honesta: q iucūda: q facilia factū sunt: quae qdem oīa cuiusmodi sint: & quopactō us abūda utamur: in superioribus dictū est. Oportet aut eum q laudat: orōnem ostēdat in hoc seu hoīe seu in rebus huius aliquid inesse: quod aut ipse gesserit: aut p ipm manarit: aut ex hoc cōtingerit: aut huiusmodi gratia factū fuerit: aut qd sine hoc patrātū non sit. Eodē uero modo & uituperator ostēdat: oportet: hoc cōtraria inesse in illo quē uituperatū uelit: quod ex hoc contingerit hoc modo. Ex studiosa corporis exercitatioe uictoriae cōtingūt: & ex ocio in agrotationem inciditur. Itē ex philosophiae studio hoīes circa prudētiā sunt actiores: Et ex negligentia sunt res necessariae indigētes: q huiusmodi gratia factum fuerit hoc modo. Vt a cruibus coronent p multos labores p multaq; pericula mortales pferūt & ut iis quos diligunt gratificent: aliud curant nihil. Quod aut sine hoc patrātū nō sit: hoc modo. Neq; sine nautis naua: lū pugnare uictoriae: neq; sine potu ebrietates sūt. Haec autē atq; huiusmodi pīde ut supiora pcurres & laudare & uitupare abūde poteris. Amplificationes uero extenuationesq; atq; huiusmodi similes quaeq; hoc mō tractabit. Primū quidē ostendes utrum in modo doceamus ab hoc multa uel bona effecta ee. Vnus igitur amplificandi modus hic est. Secundus autē modus est eū iudicatū aliquid trāsferre si quid laudes: bonū sin autē uitupes malū deide cōferas oportet qd abs te dictū sit: & ad inuicē cōpares extenuatione maxima ex aduersariū uero dictis minima enarrando & hoc modo magnū illud iudicatū ostēdas. Tercius modus ē ut ad illud qd abs te dictū ē: minimū qd ex his q sub eandē spēm cadūt: cōpares. Sic. n. quod abs te dictū maius apparebit: ueluti mediocri statura hoīes maiores apparēt: cum ad minores cōparant. Amplificare autē poteris hoc modo. Si magnum sit hoc bonū iudicatū: magnū appareat malū necesse est: ubi cōtrariū huius

De genere
demon-
stratio

aliquid narraueris. Eodē uero modo: si magnū malum existimatur: ubi huic cōtrarium dixeris: magnum bonum apparebit. Amplificabis autē & hoc pacto uel bona uel mala: si eū gradatim ostēderis: quod p̄medita- tus iā diu fuerit: qđ de industria multa gerere aggressus sit: quod p̄multū tēpus gesserit: quibus cū nemo alius: qđ post hos post quos alius nemo quo sponte qđ ex sententia quod si oēs pariter atq; hic fecerimus: profe- cto bene beateq; aut cōtra male misereq; uixerimus. Oportet autē & con- sequēti cōtinuatōe uti: & rem alterā itaq; in alterā properādo amplificare hoc modo: Cuius uero amici curæ sunt hūc rectē cōsentaneū ē suos etiā colere parētes. Qui autē suos parentes colit: hic p̄fecto uolet etiam patriæ benefacere. Summatim autē si multaq; siue bonarū siue malarū rerum eū cām ostēderis: eā magnæ uideātur necesse est. Considerandū est etiā q̄lis res ipsa uidebit: eam suis partibus diuidēdo singillatimq; narrādo: quā- q; maior uisa fuerit: eam hoc modo explicare cōueniet. Amplificādo igitur ubi hoc pacto tractaueris: & plurimas facies & maximas. Extenua- bis autē in dicendo & bona & mala si cōtrario modo tractaueris: sicuti in magnis dixeramus: & tum maxime cū nullius eū rei auctore demonstrā- ris: uel si id minus quod minimaq; & paruissimāq;. Quō igit & laudan- do & uituperādo amplificabimus: atq; extenuabimus: quacūq; uolueri- mus scire ex his poterimus. Amplificationū autē causæ in aliis quoq; spe- ciebus utiles sūt. Sed plurima ipsarū uis i laudatiōibus uituperatiōibusq; cōsistit: de quibus qđ ex atēdictis plane adtūmēta nobis suppediabitimus.

Utrum autem simul modo accusandi defendendiq; spēm uti cō- circa iudiciālē uersat cām: quibusq; rebus cōstat: & quō iis quē ueniat diuidamus. Accusatio quidē est: ut breuiter dixerim: iniuri- arum delictorūq; expositio: Defensio autē est delictorū & iniuriarū: quæ uel in accusationē uel in suspiciōē uenerint dissolutio. Cum utraq; ue- ro species hanc uim habeat accusatori quidē dicendū est: quādoquidem improbitatis aduersarios crimines: eorū facinora & iniusta & iniq; esse: ac ciuium multitudinē p̄niciosa: Cū uero stulticiæ crimines: qđ & ipsi agē- ti inutilia ea sunt: & turpia & iniucūda: & quæ p̄fici nullo pacto queant: hæc & his similes aduersus improbos uanosq; argumētiores sunt. Et præ- terea & hoc accusatoris obseruādū aduersus cuiusmodi crimina suppli- cia sunt a legibus cōstituta & circa q̄ ipsi iudices multas definiūt: cū lex itaq; p̄nā definierit: hoc est dūtaxat accusatori cōsiderādum ut demon- stre facinus patratū esse. Cū iudices autē crimen admissum sciūt: crimina illa q̄q; aduersariorūq; delicta augeri cōueniet: ac maxime quidē demon- strari sp̄te illi: & de industria nō forte qđā: sed debita uahemētē opa in iuriā intulisse: qđ si minus hoc fieri abs te potuerit: putāsq; potius ab ad- uersario demonstratū iri se mō quodā deliquisse: aut q; hæc agē- p̄be medi- tato sibi minus p̄spe successerit: debes uenire apđ auditores auditū inter

De genef
iudiciali
accusatio
quid
Defensio
quid

cludere. Inges nequaquam aduersarios decere ut post gestū negotiū se impru-
dēter errauisse dicāt: sed ante potius ueteri quam gerāt. Deinde quod quis ille impru-
dēter gesserit: aut ei aduersus successerit oportet ipsū tam ob casus atque im-
prudentiā longe mulctari magis quam quod hoc neutrum perpetuasset. Præterea quod
etiā legulator eos qui imprudenter deliquissent non penæ imunes: sed in iudicio
obnoxios fecit: ne omnibus errando noceat. Dicendum est ut quod si talia responsa
admisserit: nonnullos sunt habituri ad iniuriā quam propius simos. Nacti namque oc-
casione quicquid uoluerit efficiant. Si uero aberrauerit re in fortunā reuocet
res supplicio se liberabunt. Accusatores igitur ex huiusmodi rebus uenias
locus auferendus est: sicuti antea dictū est: inuitorum malorum causæ ad-
uersariorū facinoræ per exaggeratiōes demonstranda sunt. Spēs igitur accusan-
di perficitur ex his partibus. Defendendi autem ipsi tribus præceptis constat:
aut enim defensori ostendendum est: se nihil eorum quorum accusat: patrauisse:
se: aut si cogat fateri enitendum est: ut gestū a se negotiū & legitimū & ius-
tum & honestū & publicæ utilitati usui esse ostendat. Si hoc autem ostendere
nequiuert: aut in imprudentiā aut in fortunam gesta negocia conferens: &
iacturas ab his perfectas quam minimas ostendens: ut sibi ignoscatur: operā da-
bit. Iniuriā autem & imprudentiā & casum ita definias: quod ex meditatione
mali sit quippiā id iniuriā ponere: iquies oportere poenas maximas in hu-
iusmodi rebus capere: quod uero per ignorantiam detrimenti quid agitur.
Imprudentiā esse dicendum est: quod aut non sponte: sed aliena potius ui-
a aut fortuna quadā nihil eorum: quæ rectis consiliis administrata sunt: perfici-
cit. Casum esse ponendum est: diciturque iniuriā inferre malorum esse hominū
propriū. Imprudenter uero delinquere & circa rem gerendam aduersam
fortunā pati non esse sibi priuati modo sed & commune & ipsorum iudicium
& aliorum quorumque hominum: coactus autem ex huiusmodi causis quid fateri:
ut tibi ignoscatur: præcabere. Et ut per imprudentiā casumque delinquere
tibi cum auditoribus ipsis commune esse ostendas: studebis. Oportet autem
defensorem undique itueri: quibus in criminibus leges supplicia iussere. Iudi-
ces uero ipsi pecuniis puniuntur. Et cum lex supplicia iusserit demonstrandum
erit: aut omnino nihil patrauisse: aut legitime iusteq; fecisse. Cum iudices
uero constituit fuerint punitionis extimatores: rursus eodem modo haud
dicendum est quod hæc non egerit: sed elaborandum est potius: aut osten-
dat se paruo detrimento aduersarium affecisse: & inuitum deliquisse. Ex
his igitur atque similibus accusando defendendoque uerba suppediabitimus.
Reliquum est: ut iam questionis speciem pertractemus.

Defendē
di spēs

De quōne

1 T igitur summariū dixerim. Questio est uoluntatum uel rerū
uerborūque adinuicē aut ad aliam dissentientē uitam demonstra-
tio. Oportet autem querentem querere sibi aut uerbum eius
quem quæret aut actiones: aut uoluntates inter se discrepant. Præceptū
uero hoc sit. Considerandum erit in præterito tempore: si cui quis antea

amicus cum esset: rursus inimicus & iterum hinc ipsi amicus effectus fuerit aut aliud quid contrariū aut q̄ petulantiam & flagitium serar gessent: petulantiaue sit: si quando ipsi datur occasio qd̄ ante actū tribus eius contrariam facit. Idemdem quoq̄ interest si quis dū dolo contrariū nuncius dicit: quā prius ab eo dicta fuerint: aut si quid iis quā dicuntur: aut q̄ antea dicta sunt: contrariū dixerit. Eodēq̄ modo si quid dicere uoluit iis contrariū: quā ab ipso antea dicta sunt: aut uelit oportunitate oblata. Idētidem uero assumēdā sunt etiam ad alia praeclara studia eius: qui querit uitae contrarietates. Quarendi ergo speciem si hoc pacto tractaris: nullā reliques quaestiois modū. Hae autē omnium sperum quas superius partiti sumus oportet etiā diuulim qualibet p̄ cōmodo uti: & uia ipsarū proprietates cōmiscere. Hae nāq̄ differentias habent maximas. Enimue ro cōis earum est adinuicem usus & idem quod & hominū species patiunt. Hi nāq̄ partim similes sunt: partim uerū dissimiles tum aspectibus tum etiā sensibus. Sic autē determinatis sp̄ibus rursus quibus indigent cōmuniter enumerabimus: & quomodo his uti conueniat quaeremus.

Rimū igit̄ & iustū & legitimū & utile & honestū & iucundū: reliqua q̄ deinceps: quēadmodū ab initio sum partiti speciebus oībus sunt cōia. Verū tamen maxime in suadendo his utimur. Secundo autē loco amplificatiōes extenuatiōesq̄ prae ceteris oībus utiles sunt: hae uero usus in laudē ac uitupationē maxime cadunt. Demū autē probatiōes sunt: quibus & si circa oīs causarū partes utēdū est. In accusatiōibus tamē defensiōibusq̄ quātilissime sunt. Hae nāq̄ plurimae cōtrouersiae idigēt. Sunt p̄terea & p̄occupatiōes & postulata & iteratiōes & orōis p̄lixitas & p̄lixitatis modus & breuitas & interpretatio. Hae nāq̄ his similia sp̄ibus oībus sunt cōia. Quoniā igit̄ de iustis & legitimis ac de his similibus prius determinauimus: & eorū usum enarrantimus: & d' amplificationibus quoq̄ extenuatiōibusq̄ diximus iam de aliis declarabimus.

u T igitur a probatiōibus primū incipiamus: duos sūt earū genera: De pbati
fuit. n. alia q̄dem ex ipsis uerbis & negotiis & hoībus. Alia uero onibus
apposita sunt iis quāq̄ dicuntur & quā gerunt. Nam lecta & exēpla & coniecturae & cōmentatiōes & Tententiae & signa & argumēta & probationes ex ipsis uerbis & omnibus & negotiis sunt. Apposita autē p̄bationes uelut argumenta & quaestiones esse sunt. Quae est autē hae uia quāq̄ probationū intelligere: qualis sit: & unde idonea in ea uerba abunde nobis suppetēt: & qd̄ demum ea inuicē differunt icos igitur quod p̄babilem p̄positionem dicimus: illud est: qd̄ cum dixeris: auditoribus i mētibus eius exempla tenent. Dico autē ueluti si quis iquit uelle patriā magnā esse: & necessarios rebus secundis uti: aduersis autē inimicos: atq̄ his similia summatim p̄babilia uideant. Quilibet. n. auditorum q̄ huiusmodi desyderiis teneat. Ipse sibi de hisce deq̄ similibus rebus cōscius est

Quamobrem hoc nobis in dicendo semper suadendum est: si rei de qua loquimur: cōscios auditores perceperimus hīscē. n. rebus par est credere eos maxime. Vis ergo probabilis est huiusmodi: Ipsum uero i tris distri- buemur species. Vna quidem est: quæ eas perturbationes accusando aut defendendo uerbis comprahēdit quibus hoīes natura afficiuntur: uelu ti si quem aliqui floccipenderint: aut timuerint: aut eandem rem sapi- sine fecerint: aut iterum uoluptate uel dolore uel libidine affecti fuerint: aut cupiditatem uacarint: ut diuinis abundarint: aut aliam huiusmodi perturbationem siue animis siue corporibus siue aliquo illorum sensuū quibus hoīes afficiuntur passi fuerint: Hæc namq; & his similia quæ cōs sunt humani ingenii perturbatiōes: auditoribus nota sunt: quæ igitur se- cundū naturā hoībus fieri cōsueuere: quæq; dicēdo cōprehendenda di- cimus: sunt huiusmodi. Altera uero probabilis pars est mos: quem p cō- fuerudine singuli facimus. Tertia uero species lucrū est. Nā sæpe lucrādi gratia naturæ uisū afferētes cōsulito mores inducimus. His aut ita deter- minatis in suadēdo qdem ac dissuadēdo demonstrare pro quæsitis opor- tet: ut hoc negociū: ad quod ipsi exhortamur: uel cui aduersamur: ita sit sicuti a nobis dicit. Vel ut ea quæ huic negotio similia sunt: hoc mō sitit quo uos dicimus: aut plurima aut oīa. Cōtra res igitur hoc pacto. pbabi- le est capiendū. Contra hoīes uero i accusatiōibus qdem si potueris: de- mōstrabis aduersariū hoc idem negociū sæpe antea patrauisse. Sin id mi- nus poteris huic similia demonstrato. Ostēdere aut elabora qd hæc facere cōducibile ei fuerat. Hominū autē plurimi quoniā ipsi utile oībus rebus antepōnūt. Itidē etiam alios oīa gerere huius genera facile putāt. Sigdem igit ab ipsis aduersariis. pbabile capere potueris. Ita illud inducito. Sin id minus quiueris: a similibus tibi: quæ hoīes cōsueuere inserēda sunt: Di- co aut ut huiusmodi iuuenis est: quē accusas: quæ ii q id ætatis sunt agūt Hæc ipsum fecisse dicito. Nam p similitudine etiam quæ aduersus hūc dicunt facillime credent. Eodemq; modo si eius socios tales ostenderis: qualē hūc esse dicis. Etenī ob eam: quæ huic cū illis cōsuetudo ē uidebit iisdē rebus indulgere qbus amici solent. Itaq; pbabile accusatoribus hoc pacto tractādū est. Defensores aut maxime ostendāt oportet ut minime perfus osum quicq; antea eip. rerū quæq; infirmant. nec ipi nec amici nī aliter neq; ipse similib; q; unquā egerint: p nihil in eis utilitatem cōsequi potuerint. Quod si liquidū sit hoc idem se antea patrauisse: causalē i statu- re iicies: & aliquā huiusmodi aliā afferes cām: quā tūc nō absurde errauer- ris. Dic aut nec ea tēpestare. dum hæc gesseras: cōduxisse tibi: nec etiā nūc cōducere potuisse. Sin autē nihil abs te huiusmodi patratū sit: sed ex tuis amicis aliqui talia quædā fecerint. Dicendū est haud quaq; iustum esse te ab illis calūnia affici. Eritq; demonstrandū eorū socios q tibi cōsuetudie iū- cti sint: & moderatos: & honestos eē. Sic, n. n simulationē ambigūa red-

des: quod si similiū aliquos demonstrarint eadē patrauissē: absurdū esse i
quies: si ppter ea quod aliū quidā deliquisse appareat: creditū erāt: te corū
aliquid qbus in iudicijs accesseris factitasse. Si quidē igit in sciātus fueris:
haud ea fecisse: quorū accusaris: sic te per pbabilia respōdere oportet. Ira
namq; accusatiōis uerisimilitudinē i firmabis. **Si uero** fateri compellaris
ex multorū cōsuetudinē similitudinē negotiis tuis uēdica: quā maxime i
quies ut plurimi uel potius oēs & hoc & similia agūt: sicuti etiā abs te fa-
ctitatū sit: quod si hoc demonstrari nequeat: cōfugiendū ē ad casum & ad
īprudentiā: & ut ibi ignoscat enitendū. Oēs q; hoīum p̄turbatiōes qbus ra-
tione deficiunt cōplectēdā: hāc aut sunt: **Amor, Ira, Vinolētia, Ambitio**
& his similia. Itaq; his p̄ceptis pbabile pulcherrime tractabimus.

Factitanti

e Xēpla aut sunt res iis quā factāe sunt: similes: & his de qbus nunc
loquimur cōtrariā. Is uero utēdū est: cū quod ipse affirmas: ubi
minus uerisimile sit: id te p̄spicuum facturū dicas. Nā si minus: si
dei p̄ pbabile p̄stet: ubi didicerit rem aliā ei similē d qua loqueris: ita ha-
buisse: ut a te dicat: magis crediderit uerbis tuis. Sūt aut exēploꝝ duo ge-
nera. Res nāq; partim rōne partim p̄ter rōnē fiūt. Quā uero ratiōe fi
unt: facile credunt. Quā aut p̄ter ratiōē: nō credunt. Dico aut sicuti
si qs ait diuites esse paupibus iustiores adducitq; iustas aliquas uirōrum
diuini actiōes. Huiusmodi exēpla secūdū rōnē uidētur esse. Plurimi. n.
putāt diuites paupibus iustiores. Quod si qs rursus enūciat diuitū quos-
dā ob pecunias iniuriā itulisse: eo usus exēplo: quod p̄ter rōnē sit: plāc
afficiat quo locupletibus fidei minus adhibeat. Idēdē etiā si qs earū rerū
exēplū afferat: quā rōni similes sunt quoniā Lacademōiū quandoq; aut
Atheniēses frātī essent magna sociorū māu: hostis expugnauere: & sic au-
ditoribus suadet socios multos ēē faciūdos: huiusmodi ergo exēpla secū-
dū ratiōē sunt. Oēs. n. existimāt i bellis multitudinē nō parum mōmētū
ad uictoriā ferre. Siqs aut ostēdere uoluerit nō hāc ēē uiuēdi causam: eaq;
rerū utat exēplis: quā p̄ter ratiōē factāe fuerit. Ingens ut athēaz exu-
les cū qnquaginta primū uiris dūtaxat & tribu assumpta ēt aduersus eos
q admodū plures i urbe fuerāt: quāq; Lacademoniis locis utebāt: bello
i urbe rediere. Thebāi aut lacademoniis atq; oibus ppe peloponēsiū i
boetiā ipetum faciētibus. Hi soli ad leuctra cōmissio p̄lio lacademonio
rū uires p̄fregere. Dion uero syracusanus cū militibus tribus millibus sy-
racusas nauigās dionysiū lōge maiore uī frātū debellauit. Idēdē aut & co-
rithiū cū i syracusanorū auxiliū nouē triremibus issent: Carthaginenses q
cētū & qnquaginta nauibus i syracusanorū portus applicuissent: atq; urbē
oēm p̄ter arcē haberēt: nihilo tamē minus expugnauere. Sūmatim ue-
ro hāc atq; his similia: q p̄ter rōnē sunt gesta: ea icōsultatiōes iprobare
cōsueuere: quā pro rōne fiunt. Exēploꝝ igit natura est huiusmodi. Iis
uero utroq; modo utendū est. Nam cum res quā ratiōe fiunt dixerī

De exem-
plis

Quot ge-
nera exē-
plorum
Lacedae-
monii
Tebani
Lacedae-
monii
Atheniē-
ses
Atheniē-
ses exules
Lacedae-
monii
Pelopo-
nenses
Boetia
leuctura
Dion
Dionysi-
us
Corithiū
Syracusa
ni
Cartha-
ginenses

mus ostēdemus ut plurimū hoc pacto negotia p̄fici. Cū autē q̄ p̄ter rōnē
fiūt: loquimur: afferremus quæcūq; temeritate uidēt facta rectissimō sine
cōclusa. Cum adueria autē hoc dixerit: oportet ostēdere: hæc p̄inde ac for
natio casu aliquo accidisse. Erītq; dicēdū eiūsmodi res q̄ rarissimē conti
gisse: quæ uero ad te narrarent: q̄ sapissimē. Exēplis igit ita uti cōuenit:
enim uero cū ea quæ nulla ratiōe sunt facta i mediū attulerimus: opus ē
eorū q̄ plurima cōplectamur: dicamusq; nihil ea magis q̄ hæc fieri cōsue
uisse. Exēplis uero nō ex his solū uerū etiā ex cōtrariis est utendū sicuti si
ostēderis auare quosdā ufos sociis: & p̄pterea ipsos: solutā amicitia & af
feras: nos uero si aequaliter ac p̄ cōmodis erga ipsos rē gesserimus: societa
tem multū tēporis cōseruabimus. Et iteq; si quos alios quoniā imparari
descendissent i bellum: deuictos superatosq; ostēdas: ita dixeris si istructi
bellū aggredi uoluerimus: meliores certe spes de uictoria habuerimus.
Multa uero assūmēs exēpla: tum ex præteritis: tū etiā ex iſtantibus nego
ciis. Plurimæ nāq; res partim similes: partim dissimiles inuicē sunt. Quā
obrem ob id cunctis exemplis abudabimus: & quæ ab aliis dicunt: haud
difficile referemus. Exēplis ergo genita & quæ ita uti oportet: & unde
multa capiēda sunt: ex antedictis cognoscere possumus.

De conie
cturis

c Coniecturæ autem sunt: quæcūq; iſſe rebus: de quibus omnis ha
betur dictio: repugnant. Et quibus ipsa sibi oratio aduersatur
Auditorum enim plurimi his contrarietatibus: quæ dicēdo agē
doue contingunt. Coniectant sani inesse nihil: neq; in dictis neq; i factis
quidem. Multas autem capies coniecturas iſtuens: siue ipsa sibi aduersa
riti contradiciti oratio siue res ipsa est dictioni contraria. Coniecturæ igit
tur huiusmodi sunt: & ita uti hubertim poteris.

De cōmē
tationi
bus

c Om̄mētationes uero sunt: nō ex modo quæ orationi atq; nego
rio aduersant: sed & aliis rebus oībus. Assūmēs autē multas easq;
tractabis: quæ admodū i quæ rēdi specie dictū est. Cōsiderabis etiā
sicuti ipsa sibi dissentit oratio: aut si gesta negocia iustis aut legi aut utili
aut hōesto aut possibili aut facili aut p̄babili aut mori dicētis aut rege cō
suetudini aduersa. Huiusmodi igit cōmentatiōes sunt contra aduersa
rios assūmēdæ. His uero cōtrariæ p̄ nobis dicēdæ sunt. Quippe q̄ osten
damus & negocia & uerba n̄ra iniustis & ex legibus & inutilibus & ipso
borū hominū moribus & summati his q̄ neq; cēsent maxime aduersari.
Oportet autē hæc singulas breuiter & noībus q̄ paucissimis eloq;. Cōmē
tatiōibus igit hoc modo copiosissime uti optimeq; poterim us.

De sentē
tia
Quot
sētētiarū
genera

f Ententia uero ut summarim dicā: est aduersus res omnes opin/
onis propriæ declaratio. Sententiārum autem duo genera sunt.
Alterū quidē credibile. Alterq; uero incredibile. Cū ergo credibile
dixeris: nullæ sunt reddendæ causæ. Nam neq; quod dicis: ignoras: neq;
nō credis quidē. Cū uero incredibile dixeris: causæ paucis sunt dicendæ

ut & dicacitatē & incredulitatem effugias. Sententiæ autē eæ semp affere-
dæ sunt: quæ sint rebus præsentibus q̄ consentaneæ: ne quod dicitur i-
cinnum uiolētum ue appareat. Eas autē multas faciemus: aut ex ppria na-
tura aut ex superlacione aut ex similitudine. Sententiæ autē ex propria na-
tura huiusmodi sunt. Nemo mea sententia rerum imperitus grauis ipe-
rator esse pōt. Altera autem talis est, Prudentium uirorum certe ē: ex re-
rum præteritarum exēplis operam dare: ut inconsulta effugiant errata.
Ex propria igitur natura huiusmodi sententiās faciemus. Ex suplatiōe ue-
ro talis: ex acerbiora mihi uidētur fures q̄ latrones admittere. Nam si clā-
culum: hi uero palam pecunias eripiunt. Sententiās igitur ex superlacione
hoc modo multas faciemus. Ex similitudine autē sunt huiusmodi: qui pe-
cunias auferūt: idē faciūt mea sententiā: q̄ si solēt: qui urbes prodūt. Vtriq̄
enī crediti siuria credētes afficiūt. Alia uero huiusmodi ē. Vidētur mihi
aduersarii tyrānos plane imitari. Nam etiam illi quarū ipsi regi iniurias
aliis faciūt: poenas dare idignū putāt: quæ autē aliis crimini dāt uāhemē-
tissime horū causa illos cruciat: & hi si quidē ipsi aliqd mihi debēt: haud
reddūt: si quid uero his ego dbeo: & id & scenora restitui sibi decere arbi-
trantur. Sententiis igitur ita tractando affatim abundabimus.

Ignū uero est alterius aliud nō quod ius cuiusuis: neq̄ omnis
f omne: sed quod aut ante fuerit: aut in ipso negotio: aut post fie-
ri consueuerit. Est autem signum & factum non facti solum: sed
& non facti. Identidem uero & non factum nō solū nō facti ueq̄ & facti.
Signa uero efficiunt alia quidē opinionē: alia uero sciētiam. Id autem pul-
cherrimum est quod sciētiam efficit. Secūdo autem loco quod opinione
maxime uacillabile operatur. Signorū autem copit nobis huiusmodi erit:
ut summam dicā ex eorū singulis: quæ dicuntur: quæ gerunt: quæ ui-
dētur: p uno quoq̄ assumēdo tum ex magnitudine: tū ex prauitate eorum:
quæ nobis mala bonaue cōtingūt. Itē ex testimoniis ex testificatis ex no-
stris ex aduersariorū fautoribus ex ipsis illis ex puocatiōibus ex tempo-
ribus ex aliis multis hīc igit signorum multitudinem abundabimus.

Rgumentum autem est: sic. elenchon interpretatur: quod ali-
a ter habere non potest: atq̄ ipsi dicimns. Assumitur autem ex na-
tura necessariis: ut nos dicimus: aut aduersarius & ex iis quæ na-
tura fieri aut possunt: aut nō possunt: sicuti aduersarii dicunt. Natura igitur
necessarium est: sicuti uiuos cibus indigere: & his similia. Vt uero nos
dicimus: necessarium est: affectos uerberibus ea confiteri: quæ cædentes
iussierint. Natura autem fieri non potest: puelsum argenti tantum furto
subripuisse: quātum ferre nequeat: & id ferentem abisse. Vt autem aduer-
sarius dicat: fieri non poterit: si quidem dixerit quibus temporibus athe-
nis debiti tabellas nos fecisse: ipsi aut psumus auditoribus demonstrare:
ut ea tempestate ad aliam quādam urbem aberamus. Argumēta igitur

De signo

Signum
quidDe argu-
mento
Elenchon

ex his atq; similibus faciemus. Prorsus uero & ex ipsa conditione & ex negotiis & ex aliis probationes omnis transegitur. Consideremus etiam quid item inuicem eae differunt.

De pbabili & difp
ferentiis

Robabile igitur ab exemplo hoc differt: quod pbabilis ipsi auditores notionem habent. Exempla uero ex contrariis & ex similibus fieri possunt. Coniectura autem solum ex dictis actionibus contrariis constat. Verum coniectatio a coniectura hac habet differenciam: quod coniectura quidem circa dictionem actioneq; contrarietas quaedam est. Commemoratio uero & circa reliquas species contrarietates excipit. Aut quod & coniectura non est in nobis assumere: nisi circa res & uerba repugnaria quaedam fuerit. Commemoratio uero & multis locis trahi dicendo potest. Sententiae autem a commemorationibus differunt: quod eae solum ex contrariis constat. Sententiae uero & cum repugnantibus & simpliciter ipsas secundu se ostendere possumus. Signa autem a sententiis & ab omnibus antecedentibus habet differenciam: quod reliqua quidem omnia opinionem faciunt apud auditores. Signorum autem quaedam ut etiam perspicue hi cognoscantur efficiunt. Item quod ex reliquis nequaquam cogitur: ut ipsi plurima suppeditare possimus. Signa uero plurima facile queunt fieri. Item & argumentum a signo hac habet differenciam: quod signorum quidem aliqua opinionem dumtaxat faciunt apud auditores. Argumentum autem omne ueritatem iudices edoccat. Verborum igitur rerumque probationes eiusmodi sunt: & unde his abundemus: quidque inter se differunt possumus ex antecedentibus cognoscere: quae autem apponuntur eas singillatim percurramus. Opinio ergo dicentis est sua aduersus negotia de clarare sententiam. Opus autem est earum se rerum: de quibus orationem habuerit: peritum esse ostendat: demonstratque sibi conducere non mediocriter ut ueritate de his loquat. Aduersarius uero demonstrat nullam prorsus: de quibus contra enunciat: tenere peritiam: opinionemque identidem ostendat. Sin hoc fieri negerit: dicendum erit: solere etiam rerum peritos errare non nunquam. Si hoc autem dici nequeat dicetur perniciosum aduersariis esse de hisce rebus ueritatem loqui. Itaque hoc modo dicentis opinionibus utemur: & nostra asserendo & aduersariis contra dicendo.

De testimonio
& testibus

Estimandum uero est rei cognitae uoluntaria confessio. Necessae autem est: aut uerisimile testimonium esse: aut non uerisimile: aut ad credendum ambiguum. Eodem quoque modo teste aut pbabile aut improbabile aut ambiguum esse: cum ergo testimonium uerisimile fuerit: & testis uerax: testimonium epilogis minime indiget: nisi fortasse decoris gratia uel sententia uel commemoratione ut paucis uolueris: cum testis aut suspectus fuerit demonstrandum erit: ut neque gratia neque cruciati neque lucro aliquo hic medacii quicquam testificaret. Docendum est etiam: neque conducere quidem medicosum testimonium. Nam & utilitates suas esse & argui difficilimum praesertim cum apprehensum non solum argere uerum & gloriae & plaudis poena leges placendum uolunt. De testium igitur fide ita loquemur, li

aut q testimonio cōtradiciat: oportet testes moribus detrahant: si impro-
bus fuerit: aut testificatū quæredū eē dicat: si minus pblitatis habuerit:
aut hoc utriq; cōtradiciat: & i unū oīa aduersarij: ut iūa, flagitiaq; conge-
rāt. Cōsiderādū ē etiā: an testis ei: cui testimoniū dicit: amicus est: aut si se
cū negotiū alicūde ē particeps: aut si ei quē cōtra testificat inimicus ē: aut
paup. Hi & n. alij gra alij cruciatu alij lucro mēdaci suspiciōi obnoxii te-
stificādo existūt. Et falsosq; testiū legē d his legūlatorē tulisse iḡemus. Pro
ide absurdū eē dicemus: qbus legūlator nō crediderit: iudices q secūdū le-
ges iudicare iurati sunt: testibus ip̄is credāt. Hoc igi modo testiū fidē in-
firmabimus. Poterimus aut & testimoniū ip̄udentibus aduersariis no-
stris subducere: hoc pacto. Dic mihi o calice testimoniū p deos imorta-
lis nullo mō sum dicturus. Nā me phibēte hæc gesta ab hoc sunt. Et ob
id iherēda sentētia falsus testis falsi testimoniū poenā nō erit obnoxius. Quā
igi testimoniū subducere nobis cōduxerit: sic eo utemur: qd si aduersa-
rii tale qd fecerit: dñm ostrabimus eorū uersutiā & scriptis testimoniū dicef
uidēbimus. Quomō igi & testibz & testimoniis uti cōueiat ex his sciemus.

Vltio uero est inuita consciū hominis confessio. Cum nobis igi
q tur utile fuerit eam uāhemētem efficere: dicendum erit: ut pri-
uarim quidem homines de ualde necessariis: ciuitates autem de
maximis rebus ex quæstionibus probationes capiunt: quodq; certior te-
stibus est quæstio. Nam testibus mentiri conducit sepe: quibus autem
quæstiones admotæ sint: ueritatem loqui plurimum utilitatis affert. Sic
enim cruciatu celerrime liberantur. Cum uero quæstioēs improbare uo-
lueris: primum qdem dicēdum erit: ut quæstionibus cruciati iis: a qbus
traditi sunt: hostes fiunt: & propterea non nihil i heros mentiuntur. De
inde quod quæretibus plerūq; nō uera cōsintentur: quo maturius dolori
bus sese eximāt. Erīt etiā demonstrandū nō nullos liberos homines quo
celerius suppliciū effugerēt: aduersum semetipsos tormētis effectos emē-
titos. Quam ob rem magis consentaneū esse seruos aduersus dominos:
quo suū effugiāt cruciatū ementiri q multos dolores & corporibus &
aīs tollere: quo ceteri nihil mali patiant: ubi mētiri ip̄i uoluerit. Quæ-
stioēs igi ex his atq; hoc similibz p̄babilis & ip̄robabilis cōstituemus.

Vsiurandū est cum diuina ueneratiōe dictio probationes expers. De iure
iurando
i Cum igitur augeat ipsū uoluerimus: ita dicēdum erit. Nemo
certe peierare uellet: cum diuini supplicij metu: tum dedecoris
apud homines: eritq; subdendum latere homines posse: deos autem non
posse. Cum aduersarii uero ad iusiurandum cōfugerint: si extenuare id-
uoluerimus: demōstrandum erit eorūdem esse hominū: ut male agant:
& peierare nō curent. Nam qui facinorosus deos latere putat: hic neq; pe-
ierans supplicium se ire sortitum putat. Et iusiurādum quidem eodem
modo: quo etiam reliqua antedicta tractauimus plane dicēdo: nobis sup

petere. Summatim autem omnis probationes quemadmodum proposuimus: iam percurramus: dedimusque non eam vim solum quam quælibet haberet: uerum etiam quid iter se differunt: & quo pacto iis uti cōueniat ostēdimus. Nūc autē edocebimus de reliquis partibus: quæ & triū species sunt: & i omne orationē plurimum decoris & utilitatis afferunt.

De præoccupatiōe

P Ræoccupatio igitur est: quæ & auditorum existimationes & eorum cōtradiēturi sunt uerba præueniētes obuias difficultates tempe uebimus. Auditorū autē existimationes hoc sunt modo præoccupatæ. Admirātur autē alii qui fortasse uestri: quod ipse iuuenis ita de rebus magnis uerba facere aggressus fuerim. Et rursum Nemo sese mihi difficile obuiam offerat: quod de his sim uobis rebus consultaturos: de quibus alii quidā audaciter apud uos eloqui cūctant. Quæ igitur moleste auditoribus latūri sunt sic præoccupatio causas seras oportet: quibus recte facere cōsulrādo uidere: utpote qui demōstrēs oratorū inopiā piculorū magnitudinē aut publicā utilitatem: aut aliā huiusmodi eam qua auditorū indignationē soluturus sis. Quod nihil momini auditorēs turbetur: breuiter dicēdū est uel tanq̃ i sententiæ uelut i cōmētiōis figura: quæ omnium absurdissimū uēire tanq̃ ea hisce de rebus cōsulturos: quæ optima sint. Nūc autē quādo quidē uolūt eos audire: q̃ sententiā dicūt: arbitrari pulchre cōsultere possit. Et rursum honestū ē: aut ipsos assurgētes sententiā dicere: aut dicētes audire: quæcūq; ex suffragiis lacere ipsi cēsuerit. Deliberatio igitur in genere sic ē: & præoccupatiōibus utēdū & tumultibus occurrēdū. In iudiciali autem præoccupatiōibus utemur quēadmodum etiam i prædictis. Occurtemus autem tumultibus siquidem i orationū principiis fiat: hoc modo. Nonne igitur absurdum ē legulatorem quidem iussisse duas orationes aduersariorum cuiq; reddendas: uos autem iudices ex lege iudicare iureiurādo astringi: deinde ne unā qdē orationē audire uelle: & eā quidē orationē: quæ tantā cōsiliū uim habet: ut i ea audiēda rectissime sitis sententiā laturi. Vos autē in his adeo negligētes eē ut cū neq; ipsa dictiōnū initia pertuleritis: iam oīa accuratissime didicistis existimatis: & alio modo q̃ nō absurdū est: legulatōrē qdē i pari sententiæ numero operare reo uictoriā dari. Vos autē usq; adeo cōtra d̃ his sentire: ut neq; i simulatiōis reos rēpōdētes audiaris & illi qdē ob maius reorū piculū hac ipsis prærogatiuā atq; priuilegiū i ferēdis sententiis impartiri. Vos autē cōtra his q̃ ullo sine piculo accusatū ueniūt neq; cōtētiōsōs: neq; p̃tinaces esse: eos uero q̃ cū metu piculorū criminibus rēpōdēt: clamoribus corripet atq; pretere. Siquidē igitur i orationū initus turbe fiant: hoc pacto erit iis occurrēdū. Quod si i dictiōis progressu dicēre turbauerit: siquidē pauci quidā id agāt: erūt i corripēdi: dicēdūq; ipsorū p̃fecto esse iusticiā: ut se se nūc ad audiēdū præstent: ne aliis recte iudicādi impedimēto sint: cū uero audierit: ut nūc q̃q; libuerit: faciāt. Sin multitudo oīs tu multat: nō

ipſos iudices ſed ipſm te corripias: oportet. Nā ſi illis moleſtus fueris: irā ī te cōtrahes. Si te uero accuſaris ac dixeris deliquiſſe: ut ueniā conſequare: facile pſtabis. Opus ē et iudices depræcetur: ut nos dicētis benigna audiant & quæ rege clā ſentētiā ſunt laturi: iā pīpicuā mētem ponāt. Et aut breuiter cōplectamur: turbis ſummatim occuremus uel ſentētis uel cōmētatiōibus: oſtēdemusq; prurbātes: aut iuſto aut legitimo aut publico utili aut honeſto repugnare. Ex hiſce nāq; maxime fit: ut auditores a tu multibus aq̄ueant. Quomodo igit pōccupatiōibus apud auditores utē dū ſit: & quo pacto turbis occurrēdum ex antedictis cognoscemus.

Vā aut ab aduerſariis uerifiſimiliter dici poterūt rursū quomōd præuēda ſint demōſtrabo. Forteq; ſuam deſlebit iopiā. Cuius nō ego quidē ſed huius mors erit ca. Et rursū audio ipm: & hoc illudq; dictū. In ſupiore ergo oratiōe: quæ aduerſarii dicturi uideantur: ſic præoccupando & ſoluere & iſfirmare oportet. Et enī tācti ſirmiſſima ſunt quoq; inſimulamur: non itidem magna iis qui tam antea audierit: uidentur. Quod ſi ſecūda in dicēdo partes nobis date fuerint: & aduerſarii quæ dicturi ſumus præoccuparint: ea rursū cōtra anticipādo ita a nobis ſoluenda ſunt. Hic autē ne dum multa de me mentitus apud uos fuerit: ſed certo ſciens ſeſe a me redargutum iri meā orationem occupando calumniā dedit: ne eam quam oranti ſibi præſtiteratis: in me audiendo attentione ſitis: uel ne ipſe oratiōem habeā apud uos ob eam quā hic de me prius calumniam habuerit. Sed plane puto oportere uos meā diſtinctionē ex me ipſo potius q̄ ex aduerſario meo cognoscere: & ſi hæc ab eo ſunt prius dicendo inſimulata: quas non mediocres dixerim eſſe coniecturas eū nihil nunc ſani dictitare. Vtiſ aut & Euripides in philotete pulcherrime hac ſpecie hoc modo. Dicemus ipi licet & hic noſtram putet iā p̄diſſe dictiōē ſuggerens iniuriā feciſſe. Veg; ex me meas res diſce: ſeſe p̄ader: hic de ſe loquens. Quēadmodū igit præoccupatiōibus & erga iudices & erga aduerſarios ſit utendum ex hiſ ſciemus.

Euripides

Offulata uero i orationibus ſunt: q̄ auditoribus oratores poſtulat. Horū aut alia ſunt iuſta: alia uero iniuſta. Iniūſtū quidē poſtulatū eſt p̄ quod hiſ quæ loquimur attētiōē præſtari: ac benigne audiri petimus. Iniūſtū uero quo ſecūdam leges nos iuari: ac nihil præter leges in nos decerni & caſibus ignoſcendum poſtulamur. Siquidem poſtulatū præter leges fuerit iniuſtum. Si uero ſecundū leges fuerit iuſtum dicitur. Poſtulatā igitur ſunt huiūſcemodi. Ipſorum aut differētiās diuiſimus: quo & iuſtū & iniuſtum poſtulatū dignoſcentes nō ineptis uri poſſumus & ne nos aduerſariū lateat cum iniuſti quicq; a iudicibus flagitant. Et de iis quidem & ex antedictis ſcire poterimus.

De poſtulat

Teratio aut eſt breuis admōitio. Ea uero utendum eſt tū circa priū De iteratū circa totius orationis exitū. Iterabimus aut ſummatim uel ratio tione

nando uel interrogando uel enumerando uel eligendo. Ipsorum autem unūquodq; quale sit: demonstrabo. Ratiōari igitur est huiusmodi. Ambigo aut ipse quidē quid si fecerint: nisi uos plane antea reliquissent. Arguebatur aut aduersus hanc urbem nostram cum exercitu processisse. Nihil uero eorum unq; quā ipse odiissent: facturū. Itaq; **ratiōari est huiusmodi.** Enumerare autē tale ē. Demonstrari autem ipsos q̄ priores societatem soluerē: q̄ primum nos sunt adorti: quo tēpore aduersus lacē demonios bellum gerebamus: quicq; maxime studere urbem nostram i pradam uertere. Enumerare igitur est huiusmodi. Ex electiōe autē admonere est huiusmodi. Recordari oportet cōtigisse nobis: ut posteaq; societate cum his iniuimus: nihil unq; mali ab hostibus passi sumus. Nā cum sæpē numero nobis auxilio uēisset: lacedæmōios q̄ nostrū agrū deualtaret: ppullaret. Multas etiā pecunias etiā hoc tpe ad nos dēserūt. Ex electiōe igitur hoc mō ad monebimus. Ex iterogatiōe uero hoc mō. Libenter autē ex istis q̄rerē: qd uobis p̄ cōuētis haud soluūt. Neq; n. idigētis se dicere audeāt: q̄ppe q̄ tātū pecuniarē & hoc solo quorūnis accipisse demōstrant. Neq; dixerit qdē mulū artis circa rēpū. cōsumpsisse. Proxius. n. minores ipensas: q̄ reliq; oēs isulani prulere. Ex iterogatiōibus igitur hoc pacto tractabimus.

de ironia

Ronia uero quā nū simulādī: tū dissimulādī cauillationem uocamus: ē cū aliqd dicimus: & aliud dicere simulamus. Eius autē forma sit huiusmodi: ut i antedictis breuiter cōmorando p̄sistā. Ne qua quero dicei oportet mea snia: ut hi q̄ multa se bona scitasse p̄dicāt: malis plurimis ciuitate affecerint. Nos uero q̄ ab his ingrati tudinis capimur: & his auxilio sæpe fuerimus & iniuriam nemini itulerimus. Cum igitur aliqd simulamus ommittere: eo quod breuiter dicimus: hoc pacto admonemus. Res uero cōtrariis nobis appellare ita sit: hi quidē probi uiri multoq; malorū socii extitere. Nos autē ignaui plurimorū fuimus bonorū auctores. Ex his igitur breuiter admonētes iterationibus utemur, & circa singulorū partium & circa totius orationis exitum.

De facit

Nde autē facere dicendū: & pro arbitrio orationis prolixitate utē dum sit: rursus exponemus. Hic igitur facere dicēdi locus est: siq; dē cōmētationes totas mediasue dixerimus. Ita ut quod reliquū ē: mediū auditores ipsi cōprehendāt: quo locis & sententiis uti conuenit. Opus ē aut in totā orationē facetias hasce dispartiamus: uerbaq; cōmutemus: neq; easdē sp̄ i candēq; sententiā frequētis afferamus. Est hoc pacto nostra cum is apparebit oratio. Qui uero dicendi p̄lixitate uti uoluerit opus ē: rem diuidat. Et q̄ q̄libet i parte isint: quāq; naturā sapiāt: edocer: eorūq; usum omnē tū p̄pniū tū cōmunē & ipas cās enarret. Quod si longiore quoq; uoluerimus orationē efficere: pluribus nobis circa singula utēdū ē: eritq; singulis i orōnis p̄tibus iterādū: & iterationē ipam paucis absoluedū. In fine uero orōnis hæc oīa de q̄bus singillatim dixerat: cōge

sim ponas ac de rebus omnibus dicas: cōuenit: hoc igitur modo plixio
res reddi oñones poterunt. Qui autē dicendi uoluerit breuitate uti opor
ret: totū negociū uno uocabulo cōplectat: & hoc maxime qđ in ipsa re
breuissimū inīit. Opus est ēt paucis uti copulis: plurima uero cōiungere
Noibus ita uti ut una dictio duabus seruiat rebus. Eritq; frequē illa itera
tio e partibus amonēda: & in oñonū dūtaxat sūmbus iterādū. Et hoc qđē
modo breuis poterimus oñones efficere. Quod si mediocritate uti in di
cēdo uolueris partiū maximas delegēs & hīc uerba facias: oportet. Est
etiā mediis utendū noibus: quā. s. neq; lōgissima neq; breuissima neque
multa de aliqua una re sint sed mediocritia potius. Oportet & epilogo ex
intermediis partibus neq; oīno auferri: neq; ubiq; rursum inserri. Sed q
maxima auditoribus nota cē uolueris i his maxime ad finē iteratiōibus
uti cōuenit ex hīcē fēg qđocūq; libuerit: plixitate uti i dicēdo qđimus.

q Vob si facietam uolueris orationē scribere: permaxime tibi obster
uādū est: ut uerborum mores hominibus similis queas reddere
Id autem efficiē: si qui magni qui curiosi: q mediocres sunt mo
res cōsideratis. De his igitur poteris hac uia cognoscere: de nominū ue
ro cōpositiōe iam declarabimus. Est enī etiam hoc apprimē necessariū.

p Rimum igitur figurā noīum sunt tres: simplex cōposita & trā
fiata. Eodē etiam modo positiones sunt tres. Vna quidē: quā in
uocalē connexionibus terminat: & a uocali incipit. Secunda ue
ro quā a muta incipiens in mutam desinit. Tertia autem quā mutas uo
calibus iungit. Item ordines sunt quattuor: quoz unus similia nomina
aut inuicē collocata aut dispergit. Alius uero qui eisdē ratiōibus utitur:
aut inuicē mutat. Tertius uero qui uno multisue noibus rem appellat.
Quartus autē ordo ē: quo gesta negocia noīamus aut pterimus: quo igit
pacto pulcherrime orationis filium texendū: sic nunc edocebimus.

p Rīmū qđē interpretationē ipsam in duas partis distribuere: deī
de cōuenit dilucide dicere. In duas uero partes itēpationem di
stribuimus: hīcē modis. Vno qđ ipse pōt & hoc & aliud. Secun
do qđ hic qđē haud potest: alius autē potest. Tertio qđ hic & hoc & aliud
potest. Quarto qđ neq; ipse neq; alius pōt. Quito qđ ipse quidē potest: al
ter uero nō potest. Sexto qđ ipse quidem alterum potest: alius uero non
potest: alterum horum autem unumquodq; ex hīcē perspicies. Quod
& quim ipse potest & hoc & aliud huiusmodi est. Ego autē nō hāc dūta
xat rex auctor uobis extiti. Vege & Timotheo q aduersus uos esset expe
ditiōes ducturus: ipedimēto fui: Quod uero hic nō pōt. Alter autē potest
tale est. Iste qđem nō potis est: qui pro uobis legatiōe fungat: hic uero q
spartiatari ciuitati amicus est: facillime apud eos quā uultis queat effice
re. Quod hoc autē & hoc & illud est huiusmodi. Non autē in bellis solum
hic se robustissimū & fortissimū pstitit: sed & cōsiliis ciuū cedit nemini.

De faceta
oñone

Denomi
nū cōpo
sitione
Positiones
tres

Quō sit
texenda
oratio

Quod autem neq; ipse neq; alius potest tale est. Neq; ipse parua munus manu hostes queat: neq; alius quisq; cuiusq; expugnare. Quod uero ille potest: ipse autem nequit: est huiusmodi. Nepe hic corporis ualet uiribus ego uero sum corpore ibecillus. Quod autem ipse aliud potest: ille uero non potest aliud huiusmodi est. Equidē ipe q clauo & gubernaculus prae sum ualeo: hic autem neq; qui remouetur: potis est. Figuras igitur iter praetadi in duas partes facies hoc modo. Oibus in rebus idē modus seruadus ē: qbus aut rebus dilucide tua reddas oīo. Id rursum ē cōsiderandū.

de ofone
dilucida

p Rimū quidē quodcūq; dixeris p̄p̄iis suisque noibus appella & q̄quid ambigūū fuerit: euitato. Caueas etiā oportet: ne uocales deinceps ponas. Aduertendū est praeterea: ut quos articulos uocant: opportune & apte locos. Itē cōsideres: opus est: ne cōfusa sit: neq; p̄ turbata nominū cōpositio. Talis. n. oīo & obscura ē & cognitu difficilis cōiunctiōibus uero q̄scūq; ante dixeris cōsequētis reddito copulas. Coniunctiōes aut cōiunctiōibus reddere ita fit. Ego qdem ad qd tēporis dixerā affui. Tu aut quādo te uenturū dixeras: nō uenisti. Itē cum eadē cōiunctiō cōsequēs sit. Tu etenim & illog: auctor extitisti: & hōz auctor ipse tu: de cōiunctiōibus igitur dictū est: ex qbus licet: & reliq; quāq; cōiecta ri. Ipsa uero noium structura neq; cōfusa neq; perturbata fieri debet. Et cōfusa quidē ē huiusmodi sicuti cū dixeris. Graue est hūc uerberibus afficere. Nā obscurū eēt: q̄ esset cādens: q̄ si ita dixeris. Graue est hūc uerberibus ab hoc affici peripiciam reddes ofonem. Structura igitur nominū cōfundere tale ē. Ut aut aduertat quo pacto articuli ipsi tēpestiue apteq; addātur: ex hisce tibi liq̄dum fiet. οὐτοὺς οὐκ ἐπὶ πῶτος τούτων τὸν ἀνδρῶνα αὐτοὶ hic ipse homo hunc ipsum hominem iniuria afficit. Nūc. n. iteriecti articuli dilucidā faciūt dictionē: exēpti uero obscurā ap̄d gr̄ecos efficiēt. Cōtingit autē & aliquādo cōtrariū. Quae igitur in articulis seruari cōuenit huiusmodi sunt. Vocales aut iuxta inuicē ponēdā nō sunt: nisi aut aliter obscura reddas oīo: aut replicatio qdam aliaue segregatio fiat. Ambigua uero fugere ita q̄bimus qdam noia diuersis seruiūt rebus: sicuti ludus quē ludimus & ludus schola. Oportet autē i huiusmōi noibus semp id cōplectamur: qd p̄p̄iū est significatū. Et dilucide qdē i noibus si hāc fecerimus: loquemur. Ex sup̄ioribus uero p̄ceptis in duas partes interpretationes distribuemus. De cōtētionibus aut & cōparibus & similiter cadētibus iā dicere aggrediamur. Nā & his quoq; nobis opus erit. Est igit cōtētio: q cōtrarium nomē simul & uim oppositis rebus habet: aut hōz altez quae igitur cōtrariū nomē simul & uim habet huiusmodi esse poterit. Non. n. iuris est hūc meis rebus usurpādo locupletari. Me uero meis priuatū rebus pauperie ita p̄mi. Contentio uero nōibus solis erit huiusmodi: De. n. locuples ac felix pauperi & egeno. Vi autem cōtētio hāc sit. Ego quidē hunc aduersa ualitudine laborantē curauī:

De cōtē
tiōib; &
cōparib;
& simili
ter cadē
tibus

hic aut mihi maximog: a uictor malog: extitit. Nam hoc loco nō in noi-
bus sed in ipsis rebus cōtrarietas ē. Quæ ergo & ui & noie contentio fue-
rit: ea erit longe pulcherrima: reliquæ uero cōtētiōes duæ sunt. Cōpar
autē est: quādo duæ pares enuocantur clausulæ pares autē esse poterunt
multæ etiā paruæ clausulæ paucis magnis & pares magnitudie paribus
numero. Figuram uero habet cōpar huiusmōi. Aut ppter pecuniarum
inopiam: aut ppter belli magnitudinē. hæ nāq: clausulæ neq: similes neq:
cōtrariæ sed tamē inuicem pares sunt. Similiter uero cadēs est: quod
compari quidem inatus est. Nō. n. pares solum clausulas uerum & simi-
les & similibus efficit uerbis. Est aut huiusmodi quantum te decet ofo-
nis imitatio tantum adsit delectationis machinatio. Maxime uero simi-
les fieri oportet exitus dictiōnū. His nanq: uel in primis efficitur simili-
ter cadens. Similes aut dictiōes sunt ex similibus syllabis: in quibus plu-
rimæ litteræ eadē sunt sicuti militibus nullis ualet: & uerbis multis
caret: quæq: uero extra artē posita sunt: ea ultro idipsum demōstrabūt.

De com/
pariDe simili
ter cadē
te

Ed de his hætenus satis & enī iustū & honestū & utile reliquaq:
f & ipsa q̄ sunt tenemus: & unde his affluamus ex antedictis pla-
ne cognoscimus. Eodem autem modo quæ sunt amplificatiōes
extenuationesq: & ex quibus hæ locis desumantur: intelligimus. Identi-
dem uero & præoccupationes & postulata ab auditoribus & iteratiōes
& facetias & orationum prolixitates & ipsius interpretatiōis structurā
omnem scimus. Quas obres cōmunem osum specierum uim atq: disse-
rentiā ipsarūq: usum oēm si ex antedictis tenuerimus: assuefecerimus fa-
cile nosmetipsos q̄ his oibus p artis præceptis exercitati abundemus. Et
adiumenti ex ipsis plurimū tum dicēdo tum scribēdo cōsequamur. Igi-
tur præcepta causæ hoc pacto accuratissime p partes distribueris. Ut at
p unaquaq: specie ad humani corporis effigiem uerba locari conueniat:
& quæ sint circa ofonis partes obseruāda: & quomodo uiscē partibus sit
utendum: p rursus ostendam. De exordiis igit dicendū est prius. Ea uero
septē speciebus cōia sunt: & omnibus in negotiis cōgrue dici poterunt.

Ename/
ratio

Xordiū est ut cōpendio dixerim: oro quædam: quæ rebus iis: de
e quibus reliqua futura ē dictio: summatim expositis auditorog: aios
ad attentionē idoneæ: & quo ad fieri dicēdo potest: ad henuolē-
tiam nobis comparat. Hæc enim per exordium præstari conuenit: quo-
modo autem eo utamur. primum quidem deliberatiuo in genere & in
suadendi specie ostendam. Cū rem igitur auditoribus pponere ac liqui-
dam facere uoluerimus: fieri poterit hoc modo. Surrexi: ut quo pacto p
Syracusanis bellandum sit consulā: uel hoc modo: Surrexi: ut quid sen-
tiam: dicam: qui nō deceat nos Syracusanis auxilium ferre. Hoc igitur
modo summatim rē exponemus. Qui uero ad attentionē exhorremur
scire ex hīce poterimus. Si nos ipsi animaduuerterimus: qbus & uerbis

De exor/
diis

& rebus ad audiendā sententiam attentī sumus. Nempe his sumus attē-
ti: cū de magnis uel terribilibus uel ad nos prinētibz rebus cōsultamur
aut cū orātes ipsi dēmonstraturos se dixerint. Iusta illa ēē & honesta & uri-
lia & facilia & uera: ad quæ nos gerēda exhortant. Aut cū nos rogauerit:
se attēte audiamus. Quēadmodū igit ipsi alitis solemus. Ita & nos si quæ
ex prēmīssis cōmodīssima in p̄sentē rem fuerint: delegerimus: eaq; audi-
toribus p̄spicua reddiderimus: eos nobis attētos faciemus. Ad attentio-
nē igit ex his auditores exhortamur. Beniuolentiā uero cōparabimus: si
cōsiderauerimus primū: quo in nos aio ipsi sint beniuo: o ne an in se
aut neq; bono neq; malo. Si beniuoli ergo fuerint de beniuolentiā dicēdū
superuacanti ordi. Voz. licet nō sūt illi facere uoluerim: oportet p̄u-
cis cum dissimulatiōe quadam id fieri hoc modo. Quāta sit mea in hāc
urbem beniuolētiā: ut quæ sēp numero suauis mēo quæ factū ēēnt uti-
lia gesseritis: & qua mē prætērea ad cōia cōmoda p̄beo iusticia: quippe
qui publicæ magis q̄ priuatæ mihi rerū habendā rationē censuerim:
nequaquā a me dici opus existimo. hoc. n. nobis p̄spicuum est & cognitū.
Verum qd' & nunc si fidē adhibere mihi uolueritis: cōsuletis in rem pul-
cherrimē: hac de re ut nos edoceā: dabo operam. Hoc igitur modo eos q
bono sunt in nos animo in cōsultatiōibus beniuolētiæ admonebimus:
Si uero auditores neq; nobis infesti sunt neq; beniuoli: dicendū est: & iu-
stum esse & cōducibile: eos iis ciuibz beniuolos fieri: qui nullū iūi dege-
rant experimētum. Deinde oportet laude auditores demulcere: qd' iu-
ste & grauiter quæ dicunt: iudicare cōsueuerint. Itē & extenuatiōes affe-
rendæ sicuti si dicatur. Surrexi nō tam ulla dicēdi uī elegantiaue cōsiliis
q̄ existimās ea a me narrari: quæ ad cōem utilitatem cōmodūq; accedāt.
Cum igitur auditores neq; a nobis alieni neq; beniuoli uobis sunt: ex hu-
iusmodi rebus beniuolentiā captabitur. Sinaut calūniæ obnoxii apd' au-
ditores fuerint: necesse est: aut ipsos in sese aut res de q̄bz dicūt: aut ipsā
demū ofonem calūniās cōtinere: hæ aut calūniæ: aut ex præsenti aut ex
p̄teriti tpe trahunt. Ex p̄terito qdē tpe si qua improbitatis suspiciō de ali
quo hēatur. Primū i auditores p̄occupatiōe utēdū est: atq; dicēdū ita. Ne
q; ipse qdē ignarus sū me apd' uos calūnia affectū ēē. Sed cōm ego de me
i simulationē falsam ēē dēmonstrabo: postea summari enumerādo i exor-
diis dicēdū erit: si qd i rē tuā ofone cōplecti q̄as. Et aut uinipāda iudiciæ
necesse. n. ē: siue publice siue priuati calūnia de quo pia facta sit: uel ēē uel
fore iudiciū: uel nolle accusatores iudiciū sumere. Enitp dicēdū ut iudica-
tū iniuste fuerit: quodq; inimici nobis hoīes nocuerit. Aut si minus hoc
uerisimile uisum fuerit: dicendū erit satis id ēē debere qd' minus tunc ex
sentētia nobis cesserit. Iniustū autē esse: cū res iudicata iā fuerint: rursus
ealdē calūniari. Si uero celebre sit iudiciū futuge: te paratum plane dici-
to: qui ad insinuationes in hoc ipso pulcherrimo confessū respondeas.

Et quid aduersus temp. per iniuriam patrauisse: demonstreris: te morte multatū iri. Sinaurē accusatores minus in causa persistant: eodē oportet uti cōiectura: quoniam falsam de nobis calūniā derulissent: desistunt causa Non. n. consentaneū uidebitur nolle eos iudiciū capere: qui uerā accusa-
 tionē detulerint. Vsq; uero in calūnias acerrime est inuehēdū dicendūq; q̄ trux & cōmunis & multoz maloz causa. Ostendatur quoq; oportet permultos iam iniuste p calūniā petisse. Itē monendū stultum esse eos q de repu. cōsultant. nō quæ ab oībus dicunt audire: & quod utile sit: anio uolutare: sed aliquoz insinuatōibz cōmoueri. Cōmune facias aut atq; pollicearis oportet: ea te de qbus cōsulare sis pollicitus & iusta & utilia & honesta demōstratur. Eos igitur quoq; ex præterito tēpore calūniā de-
 lata sit cōuenit hoc pacto insinuatōes in cōsultatōibus soluere. Ex præ-
 senti uero tēpore oratoribus calūniā solet afferre primum quidē ætas ipsa: nam siue oīno iuuenis siue senior cōcionatur: auditores moleste fer-
 runt: huic. n. nondū incipere: illi uero iam q̄scere deoz esse putant. De/ de si crebro orationē habere cōsueuerit. Hic. n. importunus uidet esse. Et si nunq̄ antea orationē habuerit. Nā & hic alicuius priuati cōmodi gratia præter cōsuetudinē uidetur cōcionari. Ex p̄senti igitur tēpore huiusmo-
 di poterunt in illū insinuatōes fieri: q apud cōcionē orauerit. Sed cau-
 sa de his afferat: necesse est. A iuniore qdem ex cōsultantiā inopia & ex eo qd̄ suum esse potissimū uidetur: quēadmodū si dixerō de ludicro lā-
 padarchiæ uel de Cymnasio uel de armis aut de equis aut de re bellica. Horum. n. nō minima pars adhæret iuueni. Dicēdum est aut. q̄ tamen si nondum iuuenis p ætatem prudens esse potest: uerum natura & dilige-
 tia quadam certe potest. ostendendum est etiam: qui aliquid impruden-
 ter gesserit: aduersum calūm sibi priuatim dari. Affecuto uero commu-
 nem esse utilitatē cū reliqs. iuuenis igit ex his atq; similibus argumenta-
 bis senior at argumētat & ab inopia cōsultatiū & a facultate sua: præterea
 & a magnitudie & nouitate piculoz & ab aliis huiusmōi rebus. Crebro
 at dictionē hñe cōsuetus ab exp̄tētia argumētabit: & ab eo: qd̄ turpe sit:
 nō eū sententiā nūc dicere: q antea cōsueuerit. Nō aut cōsuetus argumēta-
 bis tū a piculoz magnitudie: tū ab eo qd̄ necesse oīo sit eū q ciuitatis est
 particeps: de his q̄ in p̄sentiā agunt: sententiā dicere. Eas igit insinuatō
 nes q̄ in cōcionibus circa hoīem sūt: hoc pacto refellere studebimus.

¶ Iunt autem circa rem: cum quis nihil. neque iis a quibus nulla si-
 mus iniuria lacessit: neq; iis fortiores potētioresq; sunt pernōce
 dum esse: cōsultat: aut pacem turpē fieri persuadet: aut circa de
 orū imortalīū sacrificia q̄ minimos effici sumptus monet: aut huiusmo-
 di q̄q̄ narrat oportet aut in huiusmodi rebus p̄occupatiōe prius ad audi-
 tores uti: quare causam aut in necessitatē aut in fortunā aut in tempora
 aut in aliquod cōmodum referamus: dicamulq; nō cōsultantibus qd̄

De insinu-
 latōibus
 circa rem

de ifimu
latiōibus
circa ofo
nē

esse: sed rebus potius huiusmodi causam ascribendā: hoc igitur modo
eas quæ circa rem sunt: in simulariōes a consulantibus remouebimus.
Ratio uero ipsa in cōcionibus solet insimulari. Cū autem plūre
aut nimis prius aut minus probabiliter dicatur: & siquē lōga fue
rit in rerū multitudinē causa est referenda. Sin prius sit: doceas
oportet. Nūci ipsam tēpestiuā esse. Sin autē minus probabilis sit: pollicearis
oportet: eā te uerā in dicēdi pgressu demonstrare. Cōsultationes igitur ex
his rebus principio cōstituemus: quo uero utamur ordine. ad aduertē con
uenit. Siquē nulla pfectus insimulatio sit: neq; nobis neq; ofoni neque
ipsi rei a ppositiōe cōtinuo est inchoādū. Attente autē quæ dicuntur huma
neq; audire ad postremū exhortabimur. Sin uero aliqua sumus ab illis q
ante dixerūt in simulariōe pueni post anticipatā auditorū opinionē eo
rum quoq; insimulati fuerimus: & reponsiōes & eis breuiter in mediū
deferentes ita proponemus: & auditores ad attentiōem exhortabimur.

Exordia quidem in cōsultationibus hoc modo sunt constituenda.

Ostea uero necesse est: aut res gestas a nobis renunciari referriue
aut res præsēntis diuidēdo exponi: aut quæ futuræ sunt: iā præ
dicā. Cum igitur de legatione sit nobis renunciandū: oia quæ di
cta fuerint dilucide narrare oportet quo primum quidē grauitatē oratio
præ se ferat. Hæc enī renūciatio solum erit. Nullaq; alia ofonis figura incl
det. Deinde siquē nobis ex sententia minus res contigerit: nonnulla id
negligētia nostra: sed alia quadā causa accidisse auditores existiment. Sin
uero ex sentētia cōtigerit: nō casū aliquo sed nostra diligētia & industria
id factū opinetur. Hæc autē eo facilius credūt: si quoniam gestiōni negotio
rum nequāq; interfuerint: nostrā in ofone negligētiā promptitudinēq;
p̄spexerint: utpote qui nihil omittamus: sed unūquodq; q̄acuratissimē
referimus. Cum igitur legationē renunciemus: his causis singula quæq;
quo pacto gesta fuerint: renunciari oportet. Cum uero ipsi concionātes
aliquid præteritū narramus: siue etiam præsēntia exponamus: siue præ
dicamus futura: necesse est: ut unūquodq; horum & breuiter & dilucide
& nō sine probabilitate faciāmus. Dilucide quidem ut quæ dicuntur cō
prehēdi queant: breuiter autē: quo quæ dicta fuerint: memoriæ audito
res teneant. probabiliter uero: ne ipsi auditores priusq; p̄bationibus atq;
iuris partibus nostrā orationem cōfirmauerimus: nostras iam narratio
nes falsas esse reprobent. Dilucide igitur exponemus: aut a nobis aut a
negotiis: a negotiis quæ: si nō ea p̄turbate exponamus: sed rege ac tempo
rum ordinem seruemus: reliqua non deinceps colloquemus: & si neq; eo
de quo dicere cōperimus: relicto negotio in rem aliam transfearmus: a ne
gotiis igitur hoc modo dilucide narramus: A nominibus uero iī q̄maxi
me idoneis rerum nominibus negotia appellemus: & si non ambigu
utur: neq; p̄turbate ipsa colloquemus: sed usq; coherentia deinceps

ordinemus. Dilucide igitur expōemus: si hæc diligēter obseruauerimus Breuiter uero narrare poterimus: si tum ex negotiis tum ex nominibus ea remouerimus: quæ nō sint dictu necessaria. Et ea solum cōplectemur sine qbus obscura reddet oratio: & breuiter quidem hoc modo expōemus. Probabiliter ac a nobis narrabit: si ad ea negotia q minus uerisimilia uident: eas attulerimus: qbus illa nō absurde gesta uideant. Si q uero uino incredibilia cōtigerint: ea reliquamus: necesse est. Sin aut necessaria sunt: quæ dicant: ea te scire ostēdas: oportet. Sed ad cōfutationis partē q cū illa iplicata sint: dicēda reseruare. Orōnisq; pgressu id te uege demonstret: polliceri: ea usus argutia: qd quæ prius dicta abs te fuerit ea prius uera iustaq; demonstrare: q aliud huiusmodi quicq; uelis. Et hoc qdem mō us q minus uerisimilia sunt: mēdebimur. Vt aut summam una oīa cōplectamur: & renunciādo & expōnēdo & p̄dicēdo ex iis oibus quæ antediximus: dilucide breuis & probabilis narrationes faciemus.

e As aut tripliciter ordinabimus. Nā siquidem ea de quibus dicimus: pauca sint auditoribus cognita: exordio narrationē coniungemus: ne pars hæc separatim posita breuis admodū fiat. Cū uero negotia & p̄multa & incognita sint ad unūquodq; cōiunctas narrationes faciemus: easq; iustas & utiles & honestas ostendemus: quo nō modo in narrandis rebus occupari simplici & nō uarietate quada uigēt oīem facimus. Vtq; & audientium animus capiatur. Similitē negotia merdioria & minimē nota opus est uel renūciationē uel expositionem uel prædictionē in exordio uno & eodē quasi corpore collocemus: hoc aut faciemus si a rege initio ad extremū usq; narrādo prosequamur: & nihil aliud cōplectamur. Sed ipsa negotia expedire declarem: quēadmodū igitur in exordio narrationes ordināde sunt. Ita scire poterimus.

d Einceps aut confirmatio sequatur: necesse est: p̄ quā prænarrata negotia exprobatōibus & iustis & utilibus sicuti nos demonstratos polliciti sumus: cōfirmabimus. Cum igit cōiunctas narrationes facere oportet p̄batōes: in cōsultatiōibus q̄cōmodissime ducūt a rege cōsuetudine ab exēplo a cōmemoratione & ab ea: quæ de oratore fit apud oīs: opinio. Vt edū est ēt & si q ex alitis p̄batōnū partibus iciderit. Ea uero sic sūt collocāde: Primū qdē dicētis opinio: Sin id minus poterimus: rege cōsuetudines ordinabimus: demonstrabimusq; & hæc q dici mus uel & his similia hoc mō fieri cōsueſſe: deinde uero exēpla efferemus. Et si qua est cum iis: quæ a nobis dicunt: similitudinem adducemus. Ea aut exēpla capiamus: oportet: quæ tum rei cōgruāt: nū ipsi auditoribus uel loco uel tpe sint proxima. Sin autem secus sunt: debemus ex alitis quæ maxima & notissima sint: accipe. Post hæc uero sentētis ut edū ē. Oportet autem eas partes: quibus probabilis & exēpla tractata fuerit: i fine cōmentatiōibus & sentētis terminemus. Et p̄batōes quidē hoc mō ad

negocij confirmationem adducemus. Si uero narratis rebus cōtinuo sit fides adhibita: pbariōes ipsas reliquemus. Et a iusti & legitimi & utili & honesti & iucūdi & facili & possibilis & necessarij partibus antedicta negocia cōfirmabimus. Et si quidē iustū uest: ad primū collocabimus. Et p hoc p q huic simile & p cōtrariū & p iudicatū iustū enarrabimus. Et similia iis iustis de quibus loqueris: exēpla sunt afferenda: habebis autē p multa exēpla: tum ex iis quæ priuatim apud singulos iustū existimant: tum ēt ex iis q in ipsa urbe ubi ofonem habes: tum demū ex iis quæ i alijs urbibus iusta duci solēt. Cū uero hæc oia hoc modo pcurrētes narrauerimus. In ipsiusq iusti sine sentētijs cōmentationesq moderatas & si biuicē dissimiles attulerimus: si quidē ea pars lōga sit: eiusq meminisse uoluerimus: paucis iterabimus. Sin autē mediocritas sit: cōmemorēsq tunc ubi eā finierimus: alia quoq partē adiungemus. Est autē id humilimodū. Quod iustū quidē est auxilium nos ferre Syracusanis: satis ex iis q dicta sunt: demonstrandū existimo. Quod autē etiā id nobis conductū sit: enitā edocere. Et cū rursus eodē modo ut de iusto factitaras utile percurreris: & eius extremā partē uel breuiter iterando uel finiēdo absolueris: eandē aliam partē quæcūq tibi in manu fuerit: adijunge. Hoc igit modo aliam alij partē addere & orationem cōtexere opus est. Cum hæc uero oia profectus fueris quibus ea quæ persuades confirmari queas. Oportet in his de oibus summam cū cōmētationibus & sententijs coloribusq demonstrare: non ea efficere & iniustū & perniciosū & turpe & triste admodū fore. Contra uero summam addendum est: & iustum & utile & honestum uoluptuosumq futurum: si hæc ad quæ eos exhortaris: effecerint. Vbi uero iam satis abundeque sententiæ grauitate usus fueris: quæ persuades: cōclutione terminabis. Et hoc quidē modo quæ propofita fuerint: cōfirmabimus. Post hanc autem partem de præoccupatione dicere aggrediemur. Est autem præoccupatio eorū locorum: q contra tuam dictionem haberi possent præoccupas reprehensio. Oportet autem quæ ab aduersariis dicuntur extenuare: tua uero amplificare ueluti superius in amplificandi tractatu audieras. Opus est etiam conferras unum unicū tantum scilicet maius sit. Et plura plumbus & unum multis: & multa uni. Sic secundū oēm speciem uarietate debemus uti nostra quidē arguēdo: aduersarij autem infirmādo nōq deprimēdo. Et hoc quidem modo præoccupationibus utemur: hæc autē ubi fuerimus: pfecti iterationibus exitū terminabimus. Coloresq antedictos ratiocinatiōis uel enumeratiōis aut electiōis aut interrogatiōis aut ironiæ assumemus.

De pœcupatiōe

q Vobis si ad ferendū aliquibus auxilium suaserimus. Siue priuatis hominibus siue urbibus paucis dicere cōueniet. Et si qua iis i aditores siue amicitia siue gratia siue misericordia præcesserit in mediū referte cōgruū erit. Maxime enim oēs iis auxilio esse uolunt qui

calianimo i nos fuerint: diligunt eni eos: a quibus uel ab ipsis uel ipsoru
 amicis aliquid beneficii siue ipsi siue alii qui eis curae sunt: uel opportu-
 ne suscepisse uel suscipere uel susceptum ire crediderint. His aut habent
 gratias siue ipsi siue ipsoru amici aut in eos aut in eos necessariis boni
 quibus opportunitas uel consilium uel cetera collatae sunt. Si hoc
 igit aliquid unū icidat. Id breuiter doceamus: & ad misericordiā redigā-
 mus oportet. Id aut altissima facere poterimus: si cog nouerimus. solet ois
 i eos misericordia moueri quos familiari erga se aio esse opinetur: aut i
 dignos calamitate suspiciat: haec aut i iis esse ostēdes quos misericordia
 dignos uelis dēmonstrare. Est qdē demonstrādū eos inique passos: uel pati uel
 passuros: ubi minus iis auxilio auditores fuerint. Sin uero haec i illis non
 sunt: demonstrabis eos omniū bonorū inopes esse: quorū ceteri oēs aut
 plurimi sint participes: qd nihil unq boni uel nacti fuerit: uel nascitū na-
 turae sint: nili auditores hoc tēpore ad misericordiā moueātur. Ex his
 igit auditores ad misericordiā iducemus. Dissuadere aut ex cōtrariis lo-
 cis poterimus eodem p mō exordiemur: & narrabimus: & pbatonibus
 utemur auditoribusq ostēdemus quā facere aggrediunt esse & prāter
 leges & iniusta & pernicioſa & turpia & tristia & impossibilia & difficilia ac
 minime necessaria. In dissuadēdo uero idē dispositiōis modus seruabit:
 qēt i suadēdo. Quā obrē q ultro dissuadēt: dīponere ita poterūt. Qui ue-
 ro alioq suasiōibus cōtradicere uoluerit: primū qdē ea i exordio ppone-
 re debet: quibus sine contradicitori. In reliq uero singulari est exordiendū.
 Post singula uero pdictorū exordia est secūdū unūquodq ppositū maxi-
 me demonstrādū: nūminie oīum ea ēē ad q aduersarius exortet. Neq ius-
 ta neq q his sequunt. Hoc aut facies: ut ostendas uel iniusta ēē: q ille nar-
 rat uel iustitia uel iis similia aut iustus cōtraria aut utilibus aut iis quā ta-
 lia esse iudicant. Eodē quoq modo & cetera quā iciderint: tractare de-
 bebis. Optimus igit dissuadēdi modus hic est. Quod si minus hoc facere
 cōmode potueris: ex eo quod reliqueris genere dissuadere orando pote-
 ris. Vt siquidē aduersarius iustū esse ostēderit: tu uel turpe esse uel inutile
 uel difficile uel impossibile uel aliud quoduis huiusmodi enitose demonstra-
 re. Sin utile aduersarius esse ostenderit. Iniustum ipse & si qd aliud oppor-
 tunū ad id habueris: demonstrabis: tua prāterea augēdo & aduersari de-
 primēdo facies: quemadmodū i suasionibus dictū est. Decet eodē quoq
 modo sentētiās cōtationesq asserre praecupatiōesq refellere: ac bre-
 uiter ad exitum iterare. Prāterea quoq in suasionibus ostendēdum est:
 aut eos quibus auxiliū ferēdum suademus: horū amicos esse: quos ad id
 faciūdū exhortamur: aut hoc gratias iis debere: qui deprecantur: quibus
 uero auxiliū ferre dissuaderimus: eos uel ira uel inuidia uel odio dignos
 ostēdemus. In odium quidem adducemus: si ab illis aut ipsos auditores
 auditorumue amicos aut alios qui iis curae sint: mali quippiā inique pas-

fos demonstrabimus. In ira autē rapiamus: si bel auditores ipsos uel ipsoꝝ
 amicos uel alios q̄ iis sunt curā: idigne neglectos iniuriaue affectos osten
 demus. In iniuriā uero cōtrahemus: si summam idigne fortūatos exi
 risse aut esse aut fore. Vel si nullius unquā boni fuisse iopes aut esse aut fu
 turos. Vel si nunq̄ maloz quippiā passos aut pati aut passuros demonstra
 bimus. In inuidiā igit̄ & odiū atq̄ iram hoc modo concitabimus. Beniuo
 lentiam uero & gratiam & misericordiam ex iis poterimus comparare:
 quæ in fualionibus dicta sunt. Eas autē ex antedictis omnibus con: exere
 ordinareq̄ poterimus. Species igitur suadendi & qualis & ipsa sit: & ex q̄

Quomō
 in genere
 demon/
 stratio
 sit exor/
 diū

bus constet: & quomodo ea utendum sit: ex his liquido cognoscemus.
 Vtrum autē laudādi uituperādiq̄ specie deinceps consideremus.
 Cum i hoc genere exordiri uoluerimus ppositiōes primū ordi
 namus iūmulationēq̄ dissoluimus itidem atq̄ i suadendo. At at
 tentionē uero exortamur: tū ex iis: quæ i cōsultatiōibus dicta sunt: tū ex
 eo qd̄ mirabilia illustratq̄ dicamus: & egratē nostrā rogez: quos uel lau
 damus uel uimparamus: facinora demonstramus. In huiusmodi. n. causis
 ut plurimū nō disceptationis: sed ostētationis potius cā orationē habere
 consueuimus. Primū autē exordia eodē modo cōstituemus q̄ delibera
 tuiō a nobis genere demonstratus ē. Post exordiū uero p̄tiri: debemus: &
 ea quæ extra uirtutē sunt: & ea quæ i ipsa uirtute bōa cōsiderat̄: hoc mō.
 Externa quidē bona i bonā ualitudinē & robur & forme dignitatē & di
 uitiis: uirtutē uero i sapiētiā iusticiā & fortitudinē illustratq̄ discipliās di
 stribuimus: hōz autē quæ i uirtute posita locataq̄ sunt: iure laudant̄. Ex
 traria autē subducunt̄. Robustos namq̄ & pulchros & nobilis atq̄ locu
 pletes nequaquā laudare sed dicere beatos cōuenit: his autē diligētē cōydera
 tis: post exordia de genere primū dictionē ordiābimus. Hoc. n. primum
 hoibus ac reliq̄ animalibus clare uest̄ uel obscur̄. Proinde recte quidē aut
 hominem aut aliud tale animal ex genere cōmemorabimus. Cum uero
 aut affectū aut rem aut oratiōem possessionēue laudare uoluerimus: cō/
 tinuo ex iis quæ honesta ad iunt nō absurde laudabimus. A genere autē
 laudare ita cōuenit. Si quidē progenitores insignes fuerint: debemus om
 nis ab initio ad eum usq̄ quāue laudant̄ uolumus: retumere: & i singulis
 pgenitoribus clare aliquid summari apponere. Quod si primū dūstrū
 insignēq̄ fuerint. Reliquos uero nihil oratione dignū gessisse cōtingerit:
 primos quidē illos eodē modo psequemur: ignauos autē atq̄ degenētes
 omitemus: ea uel cauillatiōe: quod ppter maloz multitudinē nolimus
 auditoribus orationis lōgitudie graues effici: prætēritū cū nemini sit ob
 scurū qui ex bonis clarisq̄ parētibus nati sunt: eos consentaneē fieri suis
 maioribus nō dissimiles. Sin autē ueteres pgenitores ob:curi fuerint: qui
 uero p̄xime extiterūt illustres: ab iis ē laus generis capiēda: dicendūq̄ ut
 de illis quidē longā repetere quādā orationē superuacaneū admodū fuy

tit. Sed si eorum laudes referant: qui proximi his qui laudantur: existissent: plau-
re & hi quoque boni ubique uiri ostenderent: quodque peripicuū sit: horum ma-
iores idultrios quosdam insignisque existisse: haud namque uerisimile uideri hu-
iusmodi homines honestos & bonos esse: qui ex improbis progenitoribus na-
ti essent. Vbi uero nullus maior sit splendor: dices ipsum in te generosum
esse: colligeque eos omnes ingenuos natos esse: qui ingenitā sibi uirtutē habent. Et
eos alius quoque omnibus longe antecellere: quos suos progenitores laudat: pmi-
tos enim qui ex claris maioribus nati essent: degeneres existisse. Addeque
quod ad posteros commendatione atque sententia debes hanc partē in adolescentis æta-
tem terminare. Et propositione deinde facta aut eius qui laudat: res gestas
aut mores aut studia applicabis: quē admodum ab initio in demonstratiuo
genesi prius diximus. Expōdesque ab hoc quē ipse laudes cum eet hac ætate aut
phunc aut per studiū aut ex hoc aut huius gratia tunc hoc tū illud præclare
facinus gestū fuerit. Oportet & ceterorum quoque iuuenū præclara facino-
ra colligēdo cōferre: & huius longe iis maiora esse ostēdere. Illorum quē quā
minima sunt: huius aut quē tu laudes: quā maxima sunt: enarrādo. Con-
uenit autem & quæ apud alios res illustres parum pro dignitate collatz
fuerit: eas abs te dicēdo itidem magnas demonstrari. Et semper res ita cō-
parādo augēdæ & exornandæ sunt. Et ubi & quis iuuenis ita philosophus
unquam fuit: qui uel senior magnum adeo incrementum habuerit? Et qui
adeo robuste gymnasioque labores perfert: uahemētē is philosophiæ stu-
dium & industriam adamabit? & hoc quidem modo similitudine & col-
latione usi amplificabimus. Cum uero quæ circa ætatem adolescentis cōsy-
deratū: absoluerimus: in fine huius partis sententiā cōmentationesque lo-
cabimus. Et aut quæ dicta sunt breuiter iterantes aut ad postremā partē
finientes. Rursus ubi proposuerimus: quæ gesta sint ab ipso uiro quē lau-
damus: de iusticia primum dicere aggrediemur: quam eodem modo ut
in superioribus exornantes ad prudētiā si fuerit: descendemus. Et hanc
eodem quoque modo absoluentes fortitudinem si fuerit: proponemus: quā
eadem amplificandis ratione item percurrētes cum ipsius finem patris
attrigerimus: & omnia genera prolecuti sumus: summamque quæ antedi-
cta fuerint: iterantes exitū uel sententiā uel cōmentatione totī oratiōi ap-
ponemus. Cōgruet autem laudibus nominibus etiam multis circa unū
quodque uti: & splendidam facere dictionem atque magnificā. Eodem quo-

que modo cum de neq̄ hominibus oratio nobis erit: uituperatiōes cōsti-
tuemus. Oportet aut̄ nullis i eum utamur cauillis: quē carpinus. Sed ip̄i
us dūtaxat uitā enarremus. Sermōes. n. lōge magis q̄ iocos: & obiurgatiōes
atq; cauilla & auditoribus p̄suadent: & egritudine quos uitupamus affici
unt. Nā huiusmōi qdē sales ad idā uel ad substantiā referūt. Sermōes ue-
ro sunt igētiōz morūq; ueluti imagies. Cauēdū ē etiā ne res turpis nomi-
nibus appelles turpibus. Id eim affert grauitati calūniā. Sed q̄ huiusmōi
sūt: itaq; p̄ enigma significabimus: & aliāz rege nobis rē ip̄am manifesta-
binus. Debemus aut̄ i uitupatiōibus itōi uti & i is aduersariū dīdere:
qbus ille maxime exultat. Et priuari qdē paucisq; p̄sentibus eū de hōesta-
re in uulgas aut̄ & multitudinē cois maxie uituperatiōes maledicere. Vitu-
peratiōes uero eodē mō poterimus: quo et̄ & p̄conia & augere & extēuā.
Itaq; hanc speciem ex his quā sup̄ius dicta sunt: usum oēm intelligemus.

De accu-
satione & r
quæstione

Eliquū est ut accusandi q̄ redi q̄ p̄cepta pagamus q̄ rursus quē ad
modū i iudiciali genere dictū ē: cōponemus: ordinabimus: p̄cur-
remus: primū igit̄ i exordis rē de qua sit accusatio uel defensio:
p̄ponemus ut etiā i aliis p̄missis speciebus. Ad attentionē autē ab iisdē
locis exhortabimur: quos i suadēdo dissuadēdoq; docuimus. Itē etiā de
beniuolētiā idē quoq; modus seruāus erit: q̄ i deliberatiuo genere p̄mis-
sus est. Nā is cui auditores bēuoli sunt: ex p̄terito aut̄ p̄senti tēpore. Et is
ne calūniā affectus sit: ad eos irritādos uel i se uel i rē ip̄am uel i orationē
beniuolētiā captabit eodem modo: ut illic docuimus. Is uero in quē neq;
beniuoli auditores neq; iusti fuerint: beniuolētiā captare poterit ex p̄-
terito p̄sentis tēpore uel p̄ seip̄m uel p̄ rē uel p̄ orationē. Ille aut̄ q̄ apud
auditores calūniē obnoxius factus fuerit: partim mixtim partim priua-
tim beniuolētiā captabit: hic igitur modus erit p̄ quem beniuolētiā cō-
parabitur. Eni uero si aduersus quos neq; bono neq; malo animo audito-
res fuerint: paucis sunt laudādi: & aduersarij uituperandi. Oportet aut̄
eos ab iis laudare: quā uident̄ maxime auditorum it̄esse. Dico autem
ciuitatis studiosum amicorum obseruatorem gratum misericordē. Et
similia aduersarios autem ad his uituperare: quibus auditores ad irā irri-
tantur: hęc autē sunt ciuitatis inimicus amicorū hostis. Ingratus imitis
Et huiusmodi. Opus est etiam laude iudices dēlinire: quod iusti iudices
grauēsq; sunt. Aduersariorū p̄terea defectus sicubi tibi minores exti-
terint: siue ad dicendum siue ad agendum seu ad aliud quicq; in descepta-
tiōe uersē: erūt oratione completendi. Et iustum p̄terea & legitimū
& utile & quā deiceps sequūtur iducēda. Cum iudices igitur neq; bono
neq; malo animo in nos fuerint ex his beniuolētiā captabimus. Si q̄s
uero in calūniā sit: idq; ex p̄terito tēpore & circa orationem scite ex
antedictis poterimus: quo pacto i simulationes soluere oporteat. Quod
si ex p̄senti tēpore calūniā fuerit: necesse ē circa ip̄m hominē cāsi-

erit: aut si ineptus pſenti cōtrouerſiæ: aut ſi criminibus ſubcōtrarius aut ſi p cōfeſſo accuſatiōi obnoxius uideatur. Ineptus quidē fuerit: ſi aut iu-
nior aut ſenior p alio diſcepret. Subcōtrarius uero eſſet: ſiquis robuſtus
imbecillū uerberationis accuſet. Aut ſiqs cōtumelioſus cōtumeliæ tem-
peratē ſimulet: aut ſiquis admodū pauper hominē diſtiſſimum pecū-
niarum agens in iudiciū deuocet. Itaq; huiuſmodi homines ſubcōtrarii
criminibus ſunt: p cōfeſſo autem erit: ſiquis fortis robuſtuſq; exiſtens
ab iſſimo & ibecillo uerberatiōis accuſetur: aut ſiqs fur exiſtimatus furti
reus i iudiciū arceſſatur. Vt autem oīa uno cōplectamur uerbo: ſi quoz
moribus ſimilis ē hominū opinio: uidebuntur criminibus eſſe obnoxii.
Circa ipſum igit hominem ex iſtāti tempore calumnix huiuſmodi ſie-
ri poterant. Circa rem autem eæ cōtingent: ſiquid aduerſus domeſticos
amicos aut aduerſus hoſpites: aut i ſuos uel de prauis uel de turbis re-
bus negocia aſſerat: hæc enī iſamſa diſceptatiōibus aſſerūt. Quenadmodū
igit eas iſimulatiōes ſumus diſſoluturi: deiceps oſtēdā duo eē cōmunia i
omnibus elementa exiſtimo. Alterꝫ quidē ut qbus rebus correpturos iu-
dices aduerſarios putes: his eos præueiens corripias. Alterꝫ uero eſt: ſi res
i aduerſariis quidē maxime: ſin id minus i alios quoldā trāſſeras ea uſus
cauillatione: q; non ex ſentētia tua ſed ab aduerſariis coactus i certamen
deſcenderis. In unamquamq; uero calumniam hæc argumentari conue-
nit. Iunior quidem cauſabitur aut ſeniorum aut amicorum: qui pro ſe
diſceptent ſolitudinem: aut criminum magnitudinē: aut temporis præ-
ſcriptionē aut rerum multitudinem aut aliud quid huiuſmodi. Si uero
habueris pro alio diſtinctionem dicendum erit: te amicitix gratia aduocatū
fieri: aut aduerſarij motum inimicitix aut quia negociis interſueris: aut
ob utilitatem publicam aut quia is cui patronus uenis: & ab oībus eſt de-
ſertus: & iniuria præmitur. Quod ſi crimini pro cōfeſſo obnoxius: uel
ſubcontrarius accuſationi effici uideat: cū præoccupatiōe utendū eſt: tū
etiā dicendū ut neq; iuſtū neq; legitimū neq; utile ſit: ex opinione ac
ſuſpitiore ferre prius ſententiam q̄ res fuerit audita. Quæ igit circa ipm
hominē ſunt: hoc pacto iſimulatiōes diluemus. Eas uero quæ circa rem
ſunt: ita repellimus. Cauſa i aduerſarium reſiciemus: uel ſi maledictū ei
crimini demus: uel ſi iniuriam aut cupiditatem aut pertiaciam aut iram
prætēdamus: quod nullo alio modo ius conſeq; poſſibile poſſit. Priuarias
igitur calumnias apud iudices ita diluemus. Communes uero oībus ſpe-
ciebus ſoluere poterimus: quēadmodum i ſuperioribus dictum eſt.

Xordia uero in genere iudiciali eodē modo collocabimus: ſicuti **De exor-**
etiā i deliberatiuo. Eadē etiā ratiōe narratiōes exordio coniunge **diis in ge-**
mus: quas uel particulatim pbabiles eē iuſtaſq; oſtēdemus. Aut **nere iudi-**
ipſas ſeparatim rāquā i unum corpus ordinabimus. Deinde uero erit cōfir- **ciali**
matio: quam ſi quidem rebus ipſi aduerſarij contradixerint ex probatio

nibus. Sin autem cōsenferit ex iustis & utilibus & his similibus cōfirma-
re debemus. Collocāda sunt ex probatiōibus primum quidē testimonia
& si quæ nobis ex quæstiōibus cōfessiōes fuerit. Demū uero si nullo mo-
do uerisimilia ea fuerint: sententiis & cōmētationibus: sin autē non oīo
uerisimilia p̄babili: demū exemplis & cōiecturis & signis & argumētis:
demū uero cōmētatiōibus & sententiis cōfirmāre debemus. Quod si ueri-
similia fuerint: probatiōes q̄dem omitemus. Iustis autem quēadmodū
in antedictis utemur. Et hoc qdē modo confirmābimus. Post confirma-
tiōē autē ubi ea q̄ i aduersarios sunt: collocauerimus: p̄occupābimus eas
res quas uerisimile fuerit aduersarios dicturos. Et si qdē aduersarij rē ne-
garit p̄batiōes illas a nobis dictas amplificābimus: quas uero illi dicturi
sunt rēphēdemus & extēuābimus. Si uero farscant & legitima & iusta eē:
q̄s: secundū scriptas leges a nobis iductas ostēderimus: enitēdū ē: ut his si-
mili leges quas & iustas & honestas & cōducibiles uniuersæ reip. plures
uēdicarint: talis ēē eas eē ostēdamus: quas aut aduersarij iduxerūt: eas con-
tra habere demonstrēmus qd̄ minus cōmodæ hæc dici querit: iudices cō-
munefaciendi sunt eos nō de lege sed de re iudicare: quodq̄ iurati sint se-
cundū leges latas sniam latū ire. Et doceas haud hoc tpe docere leges: sed i
cōstitutis diebus ea ferre. Sed si contigerit rē iis legibus agitari q̄ inique
eē uideant: dāzādū ē ut nō legē rē humanitatis uerq̄ iniquitē eē. Cū lex quidē
ad utilitatē ferat: huius autē affertur cōmuni p̄nā. Dicēdū enī ē: haud cō-
tra leges facturos si huic legi cōtrariā sniam tulerit: sed leges potius latu-
ros ne sit ip̄obis iniquq̄ decretis utēdū. Oportet autē ad id collectionē af-
ferre: qd̄ nulla lex p̄hibet reipu. benefacere: sed ip̄obas leges auctoritate
priuare: aliud nihil eē: q̄ ciuitatē beneficio donare. Quascūq̄ igit ex iis le-
gibus q̄ nullā ambiguitatem cōtinēt: habuerimus ex talibus præuenien-
tes abūde cōtradicerē poterimus. De ambiguis uero legibus si iudices ita
senferit: ut tibi expedit: oportet hæc demonstrare: quod si iudex dicat: quē
admodū aduersarij: cōdocefaciēdus est legūlatorē nō hoc sensisse: quod
ab illo dici: quodq̄ cōducit ip̄is iudicibus legē ita dicere. Verum si nul-
lo mō possis i cōtrariā sniam cōmutare: ostēde aliud nihil posse cōtrariā
legē dicere: atq̄ ipse dicas. Et quo p̄dē pacto oporteat uti legibus: ex iis q̄
diximus: abūdabis. Summatim uero si peccasse omnino farscantur: & ex
iusti tamē & legitimi partibus defensionem parent: ex his ea sunt cōfuta-
tione præueniēda: quæ dicturi illi uideant. Sin autē peccasse farscantur: &
sibi tamē ignosci postularint: sic talia oportet cōfutare: primū quidē dicē-
dū erit: deterioris esse moris: quodq̄ tunc illi crimē i imprudentiā reici-
unt: cū se deprachēfos inuētur: p̄inde si huic ignoscitis: alios item omnis
suppliciis atq̄ cruciatibus liberabitis: dic etiā & illud si eosq̄ peccasse con-
fiteant: absoluetis: quo pacto inficiantis cōdemnabitis? Dicendum etiam
erit: & si ip̄rudēter errauit: nō tamē decet me ob huius imprudentiā de tri-

meto affici. Præterea dicitur cū neq; legiſlator imprudēter deliquētib; ignoſcit: eo neq; a iudicib; qui ſecūdu leges iudicāt: ignoſci tūe pōt. Ex his igit atq; ſimilib; eos q ſibi ſecūdu poſtulat cōſutare poterim;: ſicu t etiam ab initio expoſuimus. Vt cōpendio aut urar: quæcūq; ſint aduerſari dicturi & ad probationem & ad iuris ſui partes afferendas: & ad ueritatem poſtulandam ex antedictis ꝑoccupabimus. Poſt hanc aut cām tota ē oratio ꝑ exoratio nōne ſimamini repetēda. Et breuiter ſi ſum pōt: ita de ſi amini aduerſarios quidē uel ad odiū uel ad iram uel ad inuidiā: in nos autē ad beniuolētiā uel gratiā uel miſericordiā cōmouendi quib; autē rebus hoc fiat in deliberatiuo genere in ſuaſionib; & diſſuaſionib; diximus: ac rurſum in deſenſionis ſpecie ad ſinem ꝑcurremus. Orationis igitur ꝑincipium in iudiciali genere ſi quidē accuſemus ita cōponemus & ordinabimus. Si uero defendamus: exordium quēadmodū & in accuſando conſtituemus. Eſt autē res quarum accuſamur: quib; q accuſator ſciētiam auditorib; fecerit: relinquemus quib; uero opinio nē relinquerit: hæc ubi poſt exordium ꝑpoſuerimus: diſſoluemus. Teſtesq; & queſtiōes & iuramēta reſellemus: quēadmodum antea audiſti. Et ſi quidē res credibiles fuerint: poterimus ipſarum reſponſionē in eius quod relictum ſit: locum tranſſerre. Quod ſi teſtes ꝑ queſtiōes fidē fecerint: aut in orationē aut in negotium aut i quocūq; aliud fuerit in aduerſariis maxime uerſimile: ipſorum eſt reſponſio tranſferenda. Si uero aut contra utilitatē pub; aut contra conſuetudinē accuſator te feciſſe criminetur: debes defendere. Id maxime eſſe utile: quod ab eo crimini dat. Vel ſi id minus potueris: dices ut neq; abs te ab iis: qui tibi ſint ſi miles: aut quod non hoc modo huiuſmodi res geri conſueuerit. Probabile igitur ita ſolues. Exēplum uero debes ꝑimum ſi potes demonſtrare: id haud quamquam eſſe criminationi ſimile. Vel aliud tibi ex contrariis ꝑræter uerſimilitudinē exemplum ferendum eſſe. Coniecturam autem potes conſutare: ſi dicas quib; cauſis cōtrariā ſignificare cōtingerit. Sentētiās uero atq; commentationes aut improbabilis aut ambiguas oſtendas: oportet. Signa autē non eius ſolum cuius ipſe ſis accuſatus: ſed rerum plurimarum ſigna eſſe oſtende. Et ea quidē quæ ab aduerſariis dicta fuerint: in contrarium aut ambiguum conuerſentes poterimus hoc modo improbare. Si uero quoz nos accuſator criminaſ: ea feciſſe fateamur. Idq; ex iuſti & legitimi partib; defendere ꝑegamus magis legitimas res noſtras iuſtioresq; demōſtraſ elaborabimus. Quod ſi minus cōmode fieri potuerit: ad imprudentiam caſumq; deſugiemus. laſturalq; paruas eſſe oſtēdemus. Et ignoſcēdū nobis eſſe argumētabimur demonſtrātes: q omnū quidē hominū ꝑ imprudētiā delinquere cōmune ſit ſed afficeri iniuria improborū eſſe propriū. Dices etiam & equū & bonū eſſe: & iuſtum & conducibile uſq; ignoſcere: qui ꝑ imprudētiā delique

rint. Neminem enim omnium scire: si quid aliquando sibi huiusmodi even-
turum sit. Ostendendum est etiam si quid aduersarius ipse aberrauerit:
& ueniam tamen consecutus sit. Post haec et praecipitationes sequun-
tur: quae ab aduersariis dictae sunt: harum igitur alias satis superque a re-
bus ipsis soluere poterimus. Sed si calumnientur scriptas nos orationes
recitare: aut quo eas recitemus: meditari: aut mercede conductos patro-
nos fieri: ad haec talia contradiemus oportet: dissimulandoque dicamus mi-
nime omnium lege phiberi: aut se scripta aut illi non scripta loqui: lege
namque talia patrare non praeiungi: loqui uero ut quisque uelit facile sit. Dicitur
dum quoque erit usque adeo aduersarii delicta uel ipsius eius sententia praemagna
esset: ut existimer me nunquam digne se accusando satisfacere posse: nisi quae
dicturus essem: & a te scriberem: ac multum temporis meditaturs sum. Ad
scripturarum igitur omnium calumnias sic occurrere poterimus: Si uero dixe-
rit nos discere meditarique dicendi facultas est: confitebimur id quod: dicemusque
nos quidem quos alii discere: neque calumniatores neque contentiosi certe sumus.
Tu uero quod oratoriis tenes: cum hoc tempore tu saepe alias nos calumniis
circumuenire deprehensus es: quare conducere ciuibus uideat ut & ille orato-
ria discat. Non enim sic malum neque isimulatorem eum fore. Eodem quoque modo
si quis nos mercede conductos causarum patronos dicat & fatebimur: & cau-
labimur: huiusque rei auctorem accusatorem nostrum ac reliquos omnes demonstra-
bimus. Mercedum autem species diuidemus: dicemusque alios pecuniis alios gra-
tus alios suppliciis alios honoribus aduocatos assistere. Te igitur gratius id
obire muneris ostende. Aduersarium uero dicito ne paruo quidem pretio aduo-
catu assistere. Eum namque ut aliquid argenti iniuste capiat: non autem ne persoluat
in iudiciu ire. Idem quoque modus seruandus est: si quis nos aut aliquos edo-
cere dixerit: quod controuersis apud iudices utantur: aut iudicialis orationes con-
scribere. Nam & alios omnes ostendes per uiribus adiumento amicis esse: & docendo
quidem & consulendo. Et artificiosissime in huiusmodi rebus occures. Opor-
tet autem & circa interrogationes atque responsiones: quotquot in huiusmodi spe-
ciebus inciderint: ne nos negligentia ulla capiat. Sed quae responsiones concedan-
tur quaeque negentur: sunt consideranda. Concessionem igitur sunt huiusmodi.
Mihi filium enecasti. Enecaui equidem. Nam ille in me prius distinxit gladium: si-
lium mihi pulsaui: pulsaui equidem. Iniuria enim in me prius manus iniiecit. Mihi
caput confregisti. Confregi equidem. Nam noctu impetu in mea fecisti domum.
Talis igitur concessionem legibus freti non nunquam facimus: huiusmodi uero ne-
gationes legem declinant. Mihi filium occidisti: non ego quidem: sed lex occidit haec
aut omnia ita oportet respondere: Cum duae legum altera iubet hoc faciendum: alte-
ra non ueret: quae igitur in aduersarios dicenda sunt: ex his omnibus colliges. Post
haec autem eorum quae antedixerimus iteratione breuis est admonitio adhibenda. Ea
uero est utilis omni tempore quod ob rem & singulis in speciebus ea iteratione utendum est
Vix in accusationibus maxime & defensionibus ea congruit. Item quoque in

suasionibus atq; dissuasiōibus. Neq; solū ea hic cōmemorare: quæ ante dixerimus: quæadmodū in laudādo & uitupando uerū etiā aīos iudicū in beniuolentiā nosrā cōcilare: & i aduersarios cōcitare debemus: hāc uero iteratione in ofonis partibus postremā cōstituimus: hæc n. facit: ut remi niscaris summati: quæ dicta sunt enumerādo aut ratiocinādo aut inter rogādo: tua quidē quæ optima sunt. Aduersariog; autē q̄ neq̄ssima: siq̄dē interrogatiōis figura uti uolueris. Cuiusmodi autē unūquodq; hōge sit: ex iis cognoscere possumus: q̄ superius dicta sunt. In beniuolentiā uero no strā iudices cōciliabimus: & i aduersarios concitabimus: ex iis beneficiis ut etiā in deliberatiuo genere summati ostendimus: qbus nos aut amici nri ipsos a qbus iniuriā suscipimus ipsorūue necessarios seu iudices ip̄os uel eos q̄ eis curæ sūt: siue affecterimus: siue afficimus: siue sumus affectu ri. Et si ip̄is dixerimus nūc tēpus eē referendarū pro susceptis beneficiis gr̄az. Et si eos i cōmiseratione si opus fuerit: adduxerimus. Hoc autē eo faciemus quo nostrā i auditores beniuolentiā demōstrēmus. Et q̄ idignes ob ea q̄ male passi fuerimus: aut patimur: passuriue sumus: miseriam p̄mi mur: nisi hi nobis adiūmēto fuerit. Si uero nihil nobis absit: huiusmodi cōmemorabimus: qbus bōis priuati fuerimus: aut priuamur: aut priua binur: ubi iudices nos neglexerit. Seu ut nunq̄ boni qppiam nacti fueri mus aut nāciscimur: aut nacturi sumus: nisi ab his auxiliū meruerimus. Ex his nāq; cōmiserationē nos dignos constituemus: & auditores nobis cōciliabimus. Aduersarios uero calūniis circūuētos i inuidiā & odiū ap̄q̄ auditores ex hōge cōtrariis adducemus: cū ostēderimus ab his aut hōge amicis auditores ip̄os ip̄sonūue necessarios mali qppiam idigne passos aut pati aut passuros. Ex huiusmōi. n. rebus ad odiū & irā i aduersarios rapiē tur. Sinaut hæc fieri cōmode nequerit: ea i unū redigemus: qbus audito res i aduersarios ad inuidiā cōcitemus. Inuidiā nāq; p̄pinqua est odio. His autē summati inuidebūt. Si eos indigne fortunatos: & ab auditoribus aīo alienos ostēderimus pcurrētes q̄ multa bona iniuste passi fuerit: aut pati unt passariue sūt. Aut q̄ nunq̄ nullius boni idiguerit: uel idigent uel idi gebūt: aut q̄ i nihil unq̄ mali iciderit: seu icidūt: sed icidēt: nisi nūc a iudi cibus puniant. Ex his igit̄ rebus auditorog; nobis aīos ad beniuolentiā in cō clusiōibus cōstituere & i aduersarios cōtra cōmouere poterimus. Ex oī bus uero supradictis accusatiōes defensiōesq; q̄aptissime ordinabimus.

Verendi autē species separatim q̄dem ipsa raro cōstituit: sed aliis q speciebus cōmiseretur: & aduersus cōtradictiōes maxime ē utilis. Verū tamen ne huius nos ordo lateat siquādo uel oratio uel uita hominū actio aut ciuitatis administratio quæ recta contingeret. Itē etiam hac de parte summam pcurrā. Est igit̄ quæ rentibus eodē quasi modo exordindū sicuti etiā calumnia circūuētos oportet docuimus. Quæ re cū idoneas in principiis causas attulerimus: quibus id recte facere ui,

De q̄onif
speciebus

deamur. Ita ad querendū ueniemus. Causae autem cōgruet in ciuilibus quidem conuētibz: quod aut cōrentiōe quadam qui potius ne auditores lateat id facimus. Demū qđ nobis hi prius molesti fuerit. In priuatis uero uel inimicitias uel paruas eoz q querūt cōsuetudines: uel i eos ipsos beniuolentiā uel ut q agunt remittētes nō amplius hāc faciāt pferre oportebit. In publicis aut si legitimū & iustū & publicā utilitatē pferemus. Ex his aut & his similibz exordio cōstituto ac singulis deinceps propositis aut dictis aut gestis aut cogitatis qremus. Ea q demōstrabimus & iustis & legitimis & priuatis & publicis utilitatibus aduerfari. Et omnia demū cōsiderabimus: si quo i loco ipsa sibi uel moribus pborum hominū offēciue differant. Sed ne in singulis enarradis lōgiore utamur orōne: quo pluribus illustriū studioz aut rez aut uerbōz aut cōsuetudinū res eoz quos qrimus aduerfari ostēderimus: eo ipsos obscuriores apđ auditores cōstituēmus. Opus ē at nō tristi & acerbō quodā sed miti māuetoq uultu qramus. Hoc. n. mō uerisimiliores reddentur apud auditores habitae orōnes. Et oratores ipi nullū de se relinquet insinulatiōi locum. Vbi uero diligēter oīa qfieris: atq amplificaueris: orōnis exiū breuiteratione terminabis. Et ut eoz q dicta fuerit: auditores reminiscantur efficies. Has igit ipēs ubi hoc pacto cōstituerimus: pulcherrime ipsis uti poterimus. Peroratio antedictōz omnium p enumerationē & amplificationē.

Pus est praetera: orando & scribēdo in id q maxime entamur elaboremusq: ut p rez natura uerba accomodemus: & ita nosmetipsos trita cōsuetudine his cūctis exerceamus: ut eoz usus nobis i prōptu sit. Atq ut ex atre qđ dicere possimus: tū in priuatis publicisq discēptatiōibus: tū iis etiā i sermōibus: quos aduersus alios habuerimus: plurima hic & artificiosissima adiumenta suscipiemus. Elaborādū est ēr: ut nō circa uerba orator dūtaxat: uerū etiā circa uitā quā antedictis spēbus exornet: atq magnificet: suā diligentia oēm studiūq accomoder. Nā uitā cōpositio & ad suadēdū & ad boni & æqui uiri existimationē adipsendū cōducit plurimū. Primū igit diuidendae sunt secūdū oēm disciplinā distributionē qđ primū qđ secundum qđ tertium quid quartū tractandū sit: demū ea tibi sunt **preparanda: q circa auditores** attendunt: de qbus in exordiis docuimus. Eni uero beniuolentiā a psona tua captare poteris: si pmissis insistas: & eodē amicos in oēm uitā tuare: neq in aliis actionibus inconstans esse sed iis dē semp uti uideat. **Attenti** aut fient auditores: si iis i negotiis uerferis: quae & magna & honesta sunt multisq cōducant. Cū uero beniuolos auditores reddideris: **Beniuoli** ubi ad negotiorū expositionē abs te deuentū ē: quacūq ppulsionem maloz bonoz autem cōtinent exhibitionē facile apud illos admittunt quacūq uero secus sunt reiciunt. Sed p celeri & apta & uerisimili narratione: hāc sunt tibi faciunda. **Celeriter** autē absolues: si nō oīa uolueris

simul ageſ: ſed prius primo & qd reliq̄ eſt deinceps. Dilucide uero: ſi nō ſtatim reſiſta actione in alias res prius tranſieris: q̄ illam abſolueris. Veri ſimiliter autem ſi nihil a tuo more alienum agas. Item ſi nō eoſdem ſim/ xeris & inimicos tibi & amicos eſſe. Ex hiſ autem probatiōibus eas aſſu/ memus: & quibus ita ſciētiā ad praeſcienda negocia tenemus: ut eam aliis interpretari: & explicare poſſimus. De quibus autē ſcientiam nō ha/ bemus: eas prout ſæpius accidere ſolent: aſſumemus. Tutiffime namq̄ in huiusmodi rebus egeris: ſi conſuetudinem ſequi uolueris. In certā/ mine uero cōtra aduerſarios ſiquidem oratione contenditur: ex iis quæ dicta ſunt: noſtram cōfirmationem faciemus. Sin uero cōtractibus hoc faciemus: ſiſecūdū leges & nō ſcriptas & ſcriptas cū teſtibus q̄ optimis ac/ tēpore praeſentis eos cōſecerimus. Ex cōcluſione uero eorū quæ dicta fu/ erint: reminiſci auditores faciemus: ſi quæ geſta ſunt: ſummati rurfum dicimus. Ex iis autem quæ agimus: ita cōmonebimus quādoq̄ ea/ dem negocia uel ſimilia prioribus tractemus. Beniuoli autē nobis erunt auditores: ſi ea geſſerimus: quibus aliqd beneficii ſuſcepſiſſe aut ſuſcipere aut ſuſcepturi uidebuntur. Magnas aut res geremus: ſi ea negocia tracta/ uerimus: quæ multorū ſint bonorū cauſa: hoc igiſ modo quæ ad uitā p/ tihēt: p̄parāda ſunt. Ex priore aut iſtituto circa oſonem ē exercitatio ad hibēda. Sacrificia uero uti p̄miſſum ē faciemus ad deos qdē pie: ad ſum/ ptus aut moderate ad ſpectacula uero ſplendide: ad ciues aut utiliter. Et aduerſus immortalis quidem deos ea habebūt pie: ſi patrio more ſacrifice/ mus. Ad ſumptus aut moderate: ſi nō quæcūq̄ miſſa fuerit: ab iis q̄ ſum/ ptibus praeſentis conſumant. Ad ſpectacula uero ſplendide ſi magnifico ſint apparatu cōſtituta. Ad ciues aut utiliter: ſi & equites & grauiores ar/ maturæ pedites belle iſtructi p̄pam celebrent. Quæ igitur hoc modo mortales in deos fecerit: pie certe fecerint. Eos aut amicos cōparabimus: qui ſint nobis moribus non diſſimiles: & quibus eadem quæ etiam nob/ bis cōducant: & quibus magnis i rebus cōmunis nobiſcum fortuna ſit. Talis enim amicitia praeſtat maxime. Socios aut eos facere debemus: q̄ & iuſtiſſimi ſint: & nō mediocri: ualeāt potētia: & in pximo habent ho/ ſtis aut eos faciemus: qui hoc ſint contrarii. Suſcipiendū aut bellū in eos ē: q̄ temp̄ aut eius ſiue amicos ſiue ſocios iniuria uiolare moliant. Præſi/ dia autē habeamus oportet aut nrā aut ſociorū aut hoſpitū cauſa. Et pri/ mo quidē noſtra: demū ſociorū: tertio uero hoſpitum. De tribus autem id quidem eſt optimū: q̄ a priuaris prouentibus ac poſſeſſiōibus profici/ ſcitur. Secundū uero a cenſibus: Tertium autem a pauperibus: q̄ ſua cor/ pora miniſteriis præbēt. Ab opificibus autem arma: a locupletibus uero pecuniæ. De adminiſtratione autem reſpu. popularis quidem principa/ tus eſt optimus: i quo leges optimaribus honores diſtribuit. Plebs uero neq̄ dandis priuaſ ſuffragiis: neq̄ ferendis quidem ſententiis. Proxima

Beniuoli

Plebs

uero illa est: in qua leges a diuoribus affici cōmuni plebem nō sinunt.
 Principatus aut paucorū duo sunt genera: aut. n. est ex amicitia & societate
 quadā aut a censibus. Necesse aut ē socios faciamus: cū ciues minus ex se
 se potētes sunt: q̄ tū solū tū oppida tueant: aut hostibus repugnēt. Est at
 societas omittēda: cū aut eā facere nō sit opus: aut focū lōge a nobis distet
 neq̄ potētes sint q̄ opportune adsint. Cuius aut bōus ē: q̄ amicos ciuitati
 utilissimos cōparat. Inimicos uero & paucissimos & infimissimos q̄ si
 ne ulla priuatoꝝ bonoꝝ publicatione puentus cōparat q̄ plurimos: & q̄
 sese iustissimū prabēs eos i q̄nēm agit: q̄ reg. pub. aliquid p̄ iniusticiam
 uiolat. Largitiōibus uero utunt̄ oēs: aut quoniam aliqd̄ inde sperāt cōmō
 dore: aut quo susceptoꝝ beneficioꝝ gratiā reterāt. Obsequuntur aut oēs
 aut lucri aut honoris aut uoluptatis aut timoris grā. Cōmutatiōibus ue
 ro utuntur oēs: aut spēre aut inuite. Oēs. n. actiōes aut ui aut iuastiōe aut
 fraude aut occasiōe pficiunt. In bello aut uincit̄ aut fortuna aut corpoꝝ
 multitudine robustitateue aut pecuniāꝝ copiā aut opportunitate locoꝝ
 rū aut uirtute sociōꝝ aut cōsilio & caliditate īperatoriū. Socios uero de re
 linguēdos putant̄ aut maiore utilitate aut belli solutiōe. Iuste aut agere ē
 cōmunis sequi utilitatis cōsuetudines parere legibus: priuataq̄ pacta ser
 uare. Cōducit at corpori qd̄ bōa habitudo & forme dignitas aut uires &
 bona ualitudo. Aio uero Sapiētia Prudētia Fortitudo Tēperātia iusticiā:
 his aut utriusq̄ pecuniā & amici. Inutilia uero sunt hōꝝ contraria. Plu
 rimū uero utilitatis affert bonoꝝ ciuium multitudo. Finis.

Sapiētia
 Prudētia
 Fortitu
 do
 Tēperan
 tia
 Iusticia

Francisci Philelphi ex græco in latinū traductio Aristotelis Rhetoricæ
 ad Alexandrum Regē: quæ quidē interpretatio facta est Florētiæ. Anno
 a natali xp̄iano: Millesimo quadringentesimo Decimo kalēdas Iulias.

AD Magnanimum & illustrissimum principem Philippum Mariā
 Anglum Inclitum Mediolanensium ducem.

Francisci Philelphi præfatio in Plutarchi Cheronēsis apophthegma
 ta ad Traianum Cæsarem.

Plutar
 chus

ECTITANTI Mihi nuper græca quædā princeps optime
 nōnulla Plutarchi cheronēsis uolumina perdocti & in pri
 mis sapiētis utriusq̄ de moribus lucubrata grauissime: tum
 de aliis plerisque permagnis ac præclaris rebus ornatissime
 elegantissimeq̄ perscripta ad manus incidunt. Quæ dum

Traianus
 Cæsar

singula incredibili quadam cupiditate percurro: ille haud quaquā intēpe
 ritue se liber offert: qui de apophthegmatis ad Traianū Cæsarem inscri
 ptus est. Hunc accuratius etiā atq̄ etiā cum meū ipse cōsidero: res sane
 digna uisā ē: q̄ & a Plutarcho illustri eruditissimōq̄ philosopho emana
 ret: & Traianū ipsi dedicaret. Fuit. n. Traianus eiūsmōi pfecto & uir & ī
 perator: q̄ cū oī antiquitate ita de uniuersæ uirtutis laude cōtēderet: ut ni
 hil ad decus ei: nihil ad gloriā defuerit. Nā sapientia quæ una tum animi

magnitudinem tum iusticia ipsa complexa est: q̄q̄ humanos calūs isra
 se habet: ita diuinus ille princeps uiguit: ita excelsus: ita mortales reliquos
 lōgissimē anteuit: ut q̄quid ageret: cōtinuo ex oī parte perfectē ageret.
 Quare cū intelligeret uim dicēdi eā rem eē: q̄ cāteris aīantibus maxime p̄
 staretur hāc uehemēter sectatus ē: & coluit plurimū. Viros prudētia &
 orōne insignis quoscūq̄ uel apud n̄ros uel apud grācos offendisset: & ho-
 noribus p̄secutus ē oēs: & familiaritate sibi cōsuetudineq̄ deuixit: Nō. n.
 erat ignarus: & q̄ eēt uirtutis primū: & optimorū principū nomen p̄ elo-
 quētissimos uiros sēpiter nū fieri. Cū ergo apud Trāianum cōiūctissime
 Plutarchus uiueret: munus p̄gratū illi & putile cāteris se factūq̄ existi-
 mauit: si q̄ magna cura & industria collegisset: apophthegmata eius nomi-
 ni dedicasset. Apophthegmata uero ipsa q̄ pleriq̄ n̄ri dicteria nōnulli di-
 cta noīarūt: sūt breues orōnes argutiorē sensū aliquē facientiorēq̄ cōtinen-
 tes. Sū his q̄dē mirifice delectatus: nō mō q̄ dicacitates libere dignas ho-
 mine suauissimosq̄ sales p̄ se ferrēt: uerūetiā quoniā mirabilē quandā &
 uberē ac uariā grauitatē s̄niage ad oēm orōnē augdā atq̄ exornādā adhi-
 bitura porrecturaq̄ uidebant. Nihil ē. n. ut ita dixerim: humanis i actioni-
 bus uas te callide pudice cōtinēter generose cōstānter benigne liberaliter
 innoxēter itegre amice: nihil deniq̄ magnifice uisū sapiēter nihil cū uirtu-
 te & laude dictū factūue: q̄ nō inde exēplū uenari queat. Quātū uero &
 decoris & dignitatis ad oēm & orōnē & uitā culnā asferre soleat exēplo-
 rū uis: nō ē dicēdi locus p̄serti cū patet id q̄dē: & i p̄optu ē oībus. Placuit
 igit̄ p̄stātissime princeps cū otiosus esset: huiusmodi apophthegmata
 i latinū uertere: idq̄ nō mō ut p̄dessem n̄ris: sed eo ēt libētius quo te tibi
 ostēderā: ut mea lucubratiōe intelligeres: quā p̄sape ip̄e dicendo ample-
 cteris: ista apud p̄batissimos & clarissimos uiros quosq̄ p̄batissima sem-
 per laudatissimaq̄ extitisse: Affirmāt. n. q̄bus **frui licuit** aditu ac sermōe
 tuo: ea te singulis p̄pe dictis s̄niage & crebitate & pōdere & comitate uti:
 q̄ p̄cāteris hoībus lycurgus ille **locedamonisq̄ oīs ap̄rillime uisū** phi-
 bentur. Tu uero regibus ip̄is plane munificētiōi imitaberis hoc loci: si ui-
 debis: p̄sage reges. Mos. n. fuerat: q̄ uel i hāc usq̄ seruaf̄ atātē: ut q̄ adire p̄
 re q̄ppia reges i stituissent: ea deferret: ad illos donā: q̄ offerentiū obseruā-
 tiām atq̄ pietatē declaratura iudicassent. At illi eo pacto q̄ offerebant su-
 scipiebāt: ut nō auari nō cupidi odrysioq̄ more p̄cipū sed humani sed
 benefici sed iure optimo regia & maiestate & splēdore p̄diti cēserent. Nā
 lōge maiora q̄ acceptissent munera: illustrioraq̄ referebāt. Itaq̄ cū hoc si-
 mul q̄quid ē munusculi. obrulā iūm tibi meū. Sigd̄ mihi fuisset maius
 id ēt q̄libētissime obtulissem. Tu aut̄ nolim argēti mihi: nolim auri q̄q̄
 referas. Nā ut es excelsus atq̄ iuncto aīo: q̄ hāc oīa despicias: & p̄ nihilo pu-
 tes: cū antea sēpenumero tū nup̄ime his maximis & potētissimis regibz
 ac ducibus liberādis uel āplificandis potius non obscure declarasti: quos

Apoph-
thegma-
ta
Dicteria

lycurgus

Odrisi

Prælium memorabili illa laudatq; victoria maritimi unius ac terrestris pluri cae-
caictanū tani captiuos habueras. Quid igit p nica erga te fide a me potest? manus
quiddā mediū fidius multoq; præclarior: ut a quo anio leras: teipm amē:
te colam: te admittet. Id si feceris: nihil prius mea inia ad spicididissimā
tuz i me munificētia: cum ulū accesserit. Interī apophthegmata ipia: cū
p ingētis ac fere i finitas occupatiōes tuas moleq; licuerit: cognosces: ubi
p ipicue iuenies cū apud græcos & barbaros nū ēt apud nros: quicquid i oi
pōtaris ac pītatiē genere aut fieri: aut dici: aut cogitari memoria dignū
quiuert. Ego si te his delectari aiaduertero: ppediem alia subnectam.

Plutarchi cheronensis apophthegmata ad Traianum Cæsarem.

Artaxer- Vm Artaxerxi persæ regis maxime impator Cæsar Traiane
ses rex p- obeganti olim ob uia factus oparius q; ipiam ac rudis hō: cui
farum aliud nihil esset: aquā utraq; manu e pximo haustam flumine
Traianus obtulisset: iucūdis ille iubridensq; suscepit. quippe qui nō rei
Cæsar quæ dabatur: uel inopia uel usu sed alacri dantis uoluntate grām metire
tur. Existimabat ēt eū qui benigne parua prompteq; acciperet: nō regali
lycurgus minus humanoq; fungi munere: q; i magna elar giret. At lycurgus tenu
issima spartæ sacrificia statuit: quo ex pītibus rebus uenerari deos imor
talis expedite facileq; possent. Quā ipse quoq; ductus inia tenuia tibi do
na hospitaliaq; munuscula cōeīq; philolophiæ primicias offero hūc cō
mētans. Quæ lī quā aut ad mox disciplinā: aut ad cognitionē iperitātis
p rōne electiōis: q; dicēdo magis q; agēdo patet: si quā inquam assuūratē
habēt una cū offerētis affectiōe suscipe atq; utere. Quāq; uitæ quoq; illo
rū facta simul ac dicta historia hæc cōplectis: q; siue duces siue legularo
res siue iperatores: nū apud romāos: nū apud græcos maxime claruerūt.
Atq; res gestæ fortunā plerūq; admixtā habēt: sed q; ite obeūdā negotia
q; i aduersis q; secūdis in rebus dicta respōia negata affirmataq; sūt: ueluti
Syrānes qbusdā i speculis p ipicue cuiusq; ostēdūt mentē. Proinde Syrānes ille p ses
admirātibus qbusdā cur fieret: ut prudētibus eius uerbis res nequaq; res
pōderēt: uerboz ingi i sese ius eē: at regē i fortuna & rege. Nēpe illic res: q;
dictis uiroz cōsonant: ut libet ediscant: facile præstat: hic autē uel sola
ipsa uerba quæ ueluti quædā uitæ morūq; indicia atq; sæminaria colle
gimus haud intēpestiua tibi molestaq; fore cōseo: siqdē p multos uiros: q;
memorari digni extitissent: breui inspexeris.

Exempla externa.

Persæ Ersæ amāt homines ad unco nālō: quoniā Cyrus hac potissimū
-tyrūs rex p forma reges esse delectaretur. Aiebat enim autē Cyrus eos: q; sibi
bona nollent: cogi ut aliis parerent: atq; expedirent. Quodq; ne
minem deceret imperare: qui subditis non esset melior. Cū uero & mō
tuosa persarum regio asperaq; eēt: uellētq; ppterea campestrē ac mollē
capere: ne id quidē est passus inquiring & plantarū sæmina & hominum
mores atq; ingenia regionum quoq; similitudinem trahere.

- d** Artus Xerxis p̄ cū de suis laudibus p̄dicaret: aiebat & in p̄cūis sese
 & p̄cūionis aduersūq; i rebus prudētiore fieri. Idē cū tributa subdi
 nis ipasset: p̄cūciage p̄fectos accessit: & an tributa graua eēnt: interro
 gavit. Quib; rei p̄dētib; ea mediocriter h̄c iussit: **dimidiū q̄q; solue**
ret. Cū āt p̄cūci malū qdā & id qdē magnū ap̄uisset: q̄rēti cuidā qd nā tā
 tū h̄c uellet: q̄ta eē granog; multitudo. zopyrus sese uelle rei p̄dēti. Erat
 āt zopyrus uir tū p̄b; tū amicus. Qui ubi se e ipe cecidisset: natēq; & au
 res obtinūcasset: & ita creditus babylōius sese iussit: ac dario tradidisset ur
 bē. Saepē dicebat darius lōge zopyr; malie iteg; q̄ centū cape babylonas.
f Emiramis qd sibi sepulchr; cōstruxerat: inscripsit lris. Quicūq; rex
 pecūis idiguerit: patetacto monumēto quot uoluerit accipito: ita
 q; Darius sublaro lapide pecūiage nihil iuenit: sed alias reppit lras: q̄ h̄c
 dicerēt nī malus uir eēs ac nū mis iūatiblis: cadaue; loculos nī moueres.
x Erxes darii filius Arimeni fratris ex agro bactriano de regni succel
 sione secū decertaturus de se cēderat dona misit: iussitq; deferentibus
 illi dicerēt hūc te in p̄sētia honorat xerxes frater. At cū rex designatus fue
 rit: eris oium apud se maximus. Cū uero declaratus rex eēt: & cū Arime
 nes cōtinuo adorauit: ac diadema iposuit: & arimeni xerxes secūdu digni
 tatis gradū post se dedit. Babylōnis aut quoniā defecissent: iratus portus
 q; uictoria ipauit: arma ne ser rēt: sed p̄sallerēt: tibia uterent: scorta alerēt
 caupōicā idulgerēt: ac sinuosis tunichis iduerent. Vānalibus aut caricis
 q̄ portarent: ex attica: aiebat futū; ne prius uelceret: q̄ illas ferret: solo
 portus foret. Idem quos i castris speculatores grecos dephēdissent: nullo
 supplicio affecit: qn ubi iussisset: ut audacter iderēt: & ceterū h̄c **dimisit.**
a Rtaxerxes xerxis filius cognomēto longimanus quoniā manū alte
 rā h̄et longiorē: aiebat beneficium addere lōge magis regale esse q̄
 auferre. Primus autem iussit: qui & possent & uellet uenatores iactu mi
 tiuo uterentur. Primus etiam iis suppliciu statuit: qui circa imperii disci
 plinam deliquissent: ut pro cēdendo corpore exuti uestibus cēderētur:
 depositaq; tiara uellerentur. Satibarzane autem cubiculario iniusti quid
 dam ad eo perente: ubi non obicure didicisset trigēta millibus daricis ab
 illo id fieri: quāstori imperauit: totidem daricos ad se portaret: quos illi
 tradens accipe inquit Satibarzane hos enim cum tibi dederō: pauperior
 certe futurus non sum: at si tibi quā petieras: fecerō: iniustior.
c Yrus iunior cū lacēdemonios ut secum societate faceret: hortare
 tur: dicebat cor sibi lōge grauius esse q̄ fratri: quodq; & plus meri q̄
 ille biberet: & melius ferret: & ut ille uix in uenatōibus equis insisteret:
 at difficilioribus in rebus ne in solio quidem. Hortabatur autem: uiros
 ad se mitterent: monens ac pollicens pedibus equos se daturum: equi
 bus uero bigas: uicos aut quibus praedia essent: at eos q̄ uicos possiderēt:
 factū; se urbiū domios. Argēti uero & auri nō nūq; sed p̄dus iis fore.

- Artaxer / a Rtaxerxes huius frater cognomēto memor nō adeuntibus modo
ses sed obsequēte benignūq; p̄stabat: uerū ēt legitima uxori iussu erat re-
gii curtus aulēa undiq; tolleret: quo idigētibus in itinere aditus pateret.
Paup̄e aut̄ hoīe malū igētis magnitudis ei offerētē: iucūde suscepit: p̄ solē
iniges: hic his mihi uidet: quē urbē quoq; ex pua magnā redder̄ posse exi-
sumē. Cū uero aliquādo fugiens cōmeatu ipedimētūq; direptis siccis fi-
tis uelceret ac pane ordeaceo: cuiusmodi ingit uoluptatis rudis etiam.
- Parysatis p Arysatis cyris & artaxerxis mater iubeat: q; rex apparatē q̄piā: & i
cyrus rex periose dicturus ēēt: uerbis grauissimis atq; ornatis uteretur:
Artaxer / o Rontes regis artaxerxis gener cum ob iram in ignominiam excidit
ses rex set: contemptūq; esset: ingit quēadmodum computatorum digi-
Orontes ti nunc decies millenarios numeros nunc unarios queunt ponere eodē
quorū modo regum amicos posse quādoq; totum quādoq; minimū.
- Memnō m Emnō q; cōtra Alexandrū p̄ rege Dario bellū gereret: quēdā q; sub se
Darius merēs multa de Alexandro maledice petulantēq; loq̄ret ubi lancea
Alexader percussisset: ego te ingit alo: ut pugnes: non ut maledicas alexandro.
rex a Egyptiōe reges pro sui ipsorū lege adiurabant iudices: ne qd per in-
Reges æ- iuriam aliquādo iudicarent: si reges id etiā ipsi imperassent.
gyptiōe p Oltis rex traq̄ cum in Troiano bello & a troianis cum: & ab Ache-
polnis rex is legati simul adissent: iussit: ut Helenam redderet: dualq; a se pul-
Helena chras mulieres Alexander acciperet.
- Teres t Eres Sitaki pater dicere cōlueuit cum ociosus esset: neq; rei milita-
Sitalcus ri operam daret: nihilo se sua sententia agasionibus pr̄stare.
Cotys c Orys pardā largienti: leonem ipse contra largitus est. Cumq; natu-
ra excādesceret: & in eos q; in ministeriis deliquissent: adauerteret gra-
uius: ubi ab peregrino uasa fictilia deportata forent cum & fragilia & te-
nuia tum etiam apte atque magnifice laborata celata tornatq; politissi-
me: peregrino quidē illi dedit dona: at uasa confregit omnia: ne per iram
ut aircamarius illos plecteret: qui ea confregissent.
- Idathyr / i Dathyrus rex scytharū aduersus quem traiecerat Darius: suauit io-
fus rex num tyrānis: ut soluto litri iugo effugerent: ac se in libertatem uē
Darius dicarēt. Quod cum ob suam in Darium fidem facere noluisent: manci-
pia frugi mansueta minimeq; fugitiua appellabat.
- ateas rex a Teas ad Philippum scribens ait: tu quidē macedonibus iperitas ho-
Philippo minibus iis: q; bellādi peritiā didicerunt: ego aut̄ scythis: qui aduer-
rex sus famem & sitim pugnare possunt. Idem cum equū pecteret: philippi
Scythæ legatos interrogauit: num hoc Philippus faceret. Ismeniam uero quē ca-
priuum egerat tibicinem optimum tibia uti iussit: admirantibus autem
reliquis iurauit equestrem hinnitum auditu sibi iucundiorē esse.
- Scilurus f Cilurus cum relictis maribus siliis octoginta diem esset obiturus
hastiliū fascem cuiq; obtendens ut illum confringerēt: iubebat

Id aut singulis se posse negantibus: ipse singularem educta habuit omnia facile confregit: ita docens illos ubi una esse perseverarent: firmos ac potentes fore imbecillos autem si separarentur: ac diffiderent.

Elo tyrānus quo tēpore carthaginēses ad Imerā debellauit pacē Selo
 cū iis acturus: coegit: foederibus inscriberēt fore: ut etiā filiū apīstano Carthagi
 dis Saturno sacrificiū q̄sacerēt. Educebat p̄terea syracusanos per nenīes
 sēpe: p̄inde atq; ad militiā plātatiōis q̄munus: quo & ager melior cultu Imera
 redderet: & ne ipsi p̄onū deteriores fierēt. Idē cū ob petitas pecūias ciues Saturnus
 tumultuaret: eo se p̄cto petere pecūias dixit ut eas restitueret: quas etiā Syracusa
 post bellū restituit. Cū uero ī cōuiuio lyra circūferret: tēperātib; deiceps ni
 & cūtinētibus reliquis: ipse equū adduci iussit: quē leuiter facile p̄iuluit. Lyra
 lero post Gelonē tyrāus eorū neminē: q̄ liberius eum licentiūq; Hiero ty
 adirent: itē pestuū dicebat ē. Qui autē tēpore uerbi occultūq; ei rannus
 ferret: iniuriā afficere etiā illos existimabat: ad quos efferret. Gelon
 mus. n. nō efferētis mō uerū etiā audientis: quā noluimus. Obiurgatus
 autē a quodā q̄ sibi o feteret: suā id uxori crimini dabat utpote quā nī
 hil unq; hac de re dixisset. At illa ait existimabā. n. uitros ois ita olere. Xēo
 phani uero colophonio dictitāt uix se alere duos seruos: respōdit: at ho
 merus cui tu derahis: pluris q̄ dēcem illa uel mortuus alit. Epīcarmū aut
 comicū quoniam uxore eius p̄sente lasciuē aliqd locutus ē: affecit multa. Xēopha
 nē
 lonylius senior cū forte cōciōatores p̄ litterarūq; ordie traherent: nes
 d ubi. d. littera sorti ipsi obuēnisset: ad eū q̄ dixisset: deliras dionyli; Home
 dominabimur ergo respōdit. Atq; ubi cōcionē hūisset: cōtinuū rus
 a syracusanis p̄tor designatus ē. Sed postea q̄ i tyrānidis initio obsideret: Epicar
 isurgētibus aduersus eum ciuib; amici cōsulebant: nī uellet supatus car
 ptusq; mortē dā. magrātū iperūq; deponeret. At ille bouē a cuoquo tu
 gulatū cōfestimq; p̄lapsū itūēs: deide nō inuolūtū ac triste: ē inq; nos
 metu mortis q̄ adeo breuis ē: tantū ac tale iperū deieret. Idē cū filiū cui
 p̄cipatū erat relīcturus: accepisset igēū uiri cōiūge uitiasse: illū iracūde
 iterrogauit: si q̄d huiusmōdi a se p̄petratū nossit. Adole: ēte autē respōdē
 re tu. n. nō hūisti p̄rem tyrānū. Nec tu īquit: habebis filiū: nī hāc p̄petra
 defieris. Itē cū ad eū igressus uidisset igentē poculorū aureorū argētorūq;
 multitudinē: exclamās: inq; tyrānus ī te nō est: q̄ a tanta poculorū: q̄ a me
 accipis: copia amicū tibi neminē cōpararis. Pecūias autē a Syracusanis exi
 gēs atq; illos deide: intūēs queri p̄cari ac dicere pecuniarū sibi adesse nihil
 ut alias soluerent: iussit & id bis terue effecit. Sed ubi pluris imperasset: &
 eos ridere: ac iforo circūuētis cauillari audisset: ut q̄sacerēt iussit: nūc. n. nī
 hil habere: quādo qdē nos despiciūt. Mat̄ri uero quā atate cōfecta ē: uel
 letq; tū nuberet: ait ciuitatis legibus uim posse afferri: naturā autē hand pos
 se. Atq; cū reliquos fontes atq; malefactores grauissimis suppliciis plecte
 ret: uestium furibus & agnocebat: quo syracusani cenis atq; ebrietatibus

Xēopha
nesHome
rusEpicar
musDionysi
us seniorSyracu
sani

Bos

Coquus

Syracu
sani

Dionysius quibus iucē utebant: abstinerent. Itē cū pēgrinus quidā diceret se illi priuatum elocutū: quo pacto insidiari pōsceret ut eloqueretur. iussit. Cū uero is dionysii adisset: dixissetq: dā mihi talē: quo insidiari tū signa audisse uidear: dedit id qdē ea audisse simulās & ita hominis doctrina admirabatur. Itē interrogāti an esset ociosus: nunq̄ mihi hoc igr accidat. At cū accepisset duos adulescentes multa de se de iuaq: tyrānide petulāter maledicēq: locutos iter potandū: utrūq: ad cēnā iuitauit. Quoq: cū altēq: ebriote multa cōtumelioseq: delirantē: alterum raro moderate asseruatēq: bibentē intueretur: illū quidē dimisit: utpote q natura eēt cōtumeliosus: & ob ebrietatē maledixisset: hūc autē e medio sustulit: quippe q dedita opa ut & mali uolus & hostis idē ppetrasset. Accusantibus uero quibuscūq: hominē a se honorari & ad dignitatē puehi: qui & improbus foret & molestus ciuibus.

Corinthio At uolo inquit: eum esse quē magis q̄ me oderit. Atq: ubi Corinthiorū legatū gati munera: quae iis dederat: nō accipere ppter legē quae legatos nō sūneret a p̄cipe munera cape: graue eos rē facere inquit: qui q̄ solū boni tyrānides haberēt: tollerēt: docerētq: etiā beneficiū tyrāni formidādū esse. Cum etiā apud se icrebruiisset cuiusdā ex ciuibus aux doni defossum esse: iussit: ad se deferres. Sed ubi uir ille parua quadā surrepta p̄cula i aliam urbē transmigrasset: atq: p̄dium emisisset: eo accersito ut ocid auri recipe: ret iussit: quo i opera uteretur: neq: amplius quod utile eēt: inutile faceret.

Dionysius iunior Tumor dionysius dicebat multos alere philosophas: non q̄ illos ad miraret: sed quoniā p illos admirationi eē uellet. Polixeno autē dialectico affirmāte eum se uerbis reprobatū: at ego inquit rebus te reprobo: quippe qui tuis relictis me meaq: obseruas. Eiectus autē ex tyrānide cum interrogaretur: quid tibi Plato ac philosophia profuit: respondit: ut aequo animo facileq: ferrem huiusmodi fortunae mutabilitatē. Interrogatus quoq: quodāmodo factum sit: ut cū etus pater & paup & priuatus syracusanus in suam ditionē uēdicasset: ipse & tyrānus & tyranni filius amiserit. At pater inquit cum popularis dominatus odio esset: res inuasit: ego uero cum tyrānnis in inuidia esset. Verum cum ab alio idem rogaretur: Pater inquit suam mihi tyrannida reliquit non fortunam.

Agathocles rex Sicilia Gathocles siguli fuit filius: q̄ iciciliae dominatū adeptus rexq: apellatus sicilia pocula confueuit inter aures ponere: eaq: iunioribus ostēdēs dicere. Ego cū huiusmodi aurea pocula cū uessera: i p̄sentia qd̄ diligentiae ac fortitudinis studuerim hac facio. Insup cū urbē obsideret: & quidā e moenibus p cōuiciū dicerēt. o sigule quo pacto stipē diū solves: māluere is atq: surridēs ait: cū hāc urbē coepero. Cum autem uiribus i suam egisset ditionē: captiuos uenūdabat inquit: si cōuicio me rursum affeceritis: quaerā apud dominos uestros. Ithacelsius uero eius: nauas accusantibus q̄ uisulam adorti pecora aliqua abstulissent. At uester rex inquit: cū ad nos isset nō modo pecorā ablato uerū excacato pastore abiit.

Ithacelsius

Ion qui dionisiū exegit ex tyrānide: cū calippū: cui omnū unī & Dion
 hospitum & amicorum maxime fideret: in fidias sibi tendere ac-
 cepisset: eum arguere passus non est: mori inquit longe præsta
 re q̄ uiuere ubi non hostes solum sed etiam amicos cauere oportuerit.
 Archelaus
 Rchelaus cū i potu familiaris petulātor qdā aureū scyphū ab eo
 peteret: illū ut euripidi traderet: iussit puero Admirare aut hoīe.
 us
 Tu enī igit̄ petas: at hic q̄ accipiat: dignus ē uel nō petēs. Cū autē
 Scyphus
 a loquaciore tonjore iterrogaret: quoniam modo te tondēo: tacēs inquit.
 Euripidis
 Item cum euripides pulchrum agathonē iam pubescēre in conuiuiō cō
 plecteret: atq; suauitaret: ad amicos cōuersus ait: nulla uos admiratio ca-
 Agathon
 piat: pulchroq; enī etiā autūtus pulcher est. Præterea cum Timotheus
 Thimo-
 citharedus quoniam pauciora accepisset: quā speraret: palam eum accusa-
 theus
 ret: & hāc aliquādo particulam cōcinens: at tu terræ solum argētum lau-
 Archelaus
 das: in illum sententiam detorqueret: cōcinne i eum retorlit Archelaus.
 us
 Tu autē flagittas. Et cum quidam aqua eum insperisisset: irritatus aduer-
 Philip-
 sus hominē ab amicis. At nō me isperis: igit̄ sed illū: quē esse existimauit.
 pus rex
 Hippū Alaxātri patrē Theophrastus tradit nō solū genere & di-
 Alexāder
 gnitate regia sed etiā fortūa & moribus maiore cæteris regibus Theo-
 Theo-
 moderatiōe q̄ extitisse. Is atheniēses beatos eē p̄dicabat: quippe
 phrastus
 q̄ singulis ānis decē cum iperio prætores: quos deligeret: iuenirēt: cū ipse
 Atheniē-
 i multis ānis unū solū iperatore m iueniri parmenionē. Insup cū multæ
 les
 res ex sentētia clarissimēq; gestæ uno die ei nūciarēt: o fortuna inq̄t pax
 Fortuna
 aliqd̄ mihi mali p̄ tātis talibusq; bonis facito. Idē cum post deuictos græ-
 Græci
 cos nōnulli cōsulerēt p̄sidiis urbes cōtineret: respōdit malle frugis se lon-
 Smicy-
 gū tēpus q̄ herum breue appellari. Atq; amicis iubētibz ut maledicū &
 thus
 cōuitiatiōē quēdā expelleret: id factū se negauit ne iter pluris circūiēs
 Nicanor
 malediceret. Et Smichytho Nicāora isinulātē q̄ assidue philippū male-
 Philip-
 dictis laceraret: amicisq; suadētibz accersendū illū ac plectendū ē: uerū
 pus
 Nicāor inq̄t nō ē macedonū neq̄ssimus. Itaq; cōsiderādū ē neqd̄ aduersus
 Atheniē-
 nos agat. Atq; ubi nouit Nicanora iopia uāhemētē assiligi: & a se negle-
 ses
 ctū: iperauit largitiōis qdā ei dari. Rursusq; cū smichythus diceret miseri-
 Cōiciū
 cas de eo apud omnis laudes Nicāora idesse p̄dicare: uidetis ne: inquit: i
 Macedo-
 nobis eē & uirupari & laudari? Atheniensīū uero factiōnū ducibus grati-
 nes
 as habere se dicebat: qui suis cōuitiis meliorē ipsū facerent cū uerbis tū
 Philip-
 etiā moribus: enitor enī eos & uerbis simul & rebus mēdaci arguere. At
 pus rex.
 cū athenienses quotquot ad chaeroniā captos gratis dimisisset suos ami-
 Clauicu-
 ctus strataq; reposcerēt: nob idq; macedōas accularēt: luttidēs philippus
 la
 igit̄: nōne uestra sentētia Atheniēses putāt i taloz; se ludo a nobis uictos. Medicus
 Cum autē ei bellanti clauicula fracta esset: & medicus qui eum curabat: Ampho-
 Medici
 terodie prorsus aliquid peteret: & sume inquit quot uolueris non cla-
 terus
 uem habes. Præterea cū duos fratres Amphoterum & craterum itueret
 Craterus

& Cratege quidem tum acutū tum strenuū. Amphotege uero hebetē ac
 stultū: dicere solitū ē Craterū amphoterū esse. Amphoterus autē utrūq;
 significat: ad amphoterū esse neutriū. Eos autē qui cōsulebant amari p̄ se
 utendū Atheniensibus: inianite dicebat: qui hoīem qui ad gloriā omnia
 agēdo patiēdoq; referret: gloriā theatrū iuberēt abiecerē. Cūq; duos im
 probos flagitiososq; iudicaret: sententiā tulit: ut alter e macedonia fuge
 ret: alter ut illū insequeret. Et cum ī bono agro castra foret positurus: au
 diretq; illic pabulū iumentis nō esse: cuiusmodi iquit: nostra est uita: si ad
 asinorū cōmodū nobis uiuēdū est? Atq; cum munitissimū castellū quod
 dā cape uellerubī exploratores retulissent quādifficillimū ēē & nullō mō
 capi possit: rogauit: an ita esset difficile: quo ne asinus qdē auro honustus
 quiret accedere? Atqui cū laschéis olynthii milites quēterent: molestis
 simeq; ferrēt: quod a philippi militibus proditores p. cōtumeliā uocaret
 septos inq; macedōsas natura ēē & agrestis: q; scaphā et scaphā dicerēt. Fili
 um uero admōebat macedōibus blāde atq; gratiose utēdū se prāstaret:
 quo sibi multitudinis uires cōpararet: donec alio rege humanū esse lice
 bat. Consulebat quoq; ut qui ī ciuitatibus uiribus prāstaret: & bonos ui
 ros amicos sibi cōparēt & malos: deinde alteris uterēt: alteris abuteretur.
 Idem Philoni thebano & benefico & hospiti p. id tēporis: quo thebis de
 gebat obses: cū nullū a se postea munus uellet accipere ait: noli: me: quāso:
 hac priuare prāstatiā uisēdū: siquidē beneficio gratiāq; superas. Multos
 autē quos bello ceparat: eos uenundās sublata ipeditaq; tunica sedebat ne
 quāq; decore. Itaq; unus ex iis qui uenūdabantur: clamauit: ignosce mihi
 philippe. Nam a patre amicitia mihi tecū ē. Interrogāre autē Philippo un
 de homo amicus es & quomodo: ait p. prius accedēs tibi eloquar. Vt autē
 p. prius factus ē: parump. inferius chlamyda demitte: ita. n. iēptus sedes.
 At philippus istum ait dimitte: nam q. uero. beniuolus atq; amicus esset:
 latebat me. Præterea cum ab hospite quodam ad cenam inuitatus: mul
 tos quos obuios habuisset: adduceret: uideretq; hospitē turbatū: nō eim
 sufficiebant: quæ parata erāt: singulis amicis cōmonefactis: ut placet
 locū relinquerent iubebat. Ii uero ita esse putantes expectātēsq; comede
 bant haud multum atq; oībus hoc pacto satis fuit. Hipparchi autē euboī
 ci mortem non obscure moleste tulit. Dicente autē quodā arramen tem
 pestiue ille ac mature mortuus est sibi quidem respōdit mihi quidē cele
 riter. Prius enī diem obiit: quam a me dignā amicitia nostra gratiā rece
 perit. Rursus cum accepisset Alexandrū queri: ac ei crimini dare q. filios
 ex pluribus susciperet mulieribus: proinde inquit quando quidem mul
 tos habes regni æmulos: dato operam: ut & hōestus & probus fias: quo
 nō mea sed tua gratia regnū adipiscaris. Eundēq; iubebat ut & Aristote
 lē obseruaret: philosophiæq; studeret: neq; multa huiusmodi agas: quæ
 egisset me pœnitet. Cum item ex Antipatri amicis quendam iudicium

numero ascripssisset: posteaq; & barbâ sibi & capillû ificere certo sensisset
 hominem remouit: iquiens qui in pilis fidus nō foret: eū non esse dignū
 existimādum: q; fidem i rebus seruaret. Machetæ uero *causam* Machetæ
 iudicis quoniā esset formolētus: minus accurate q; iuris foret: attēdebat:
 pinde aduersus eum sententiam tulit. Illo autē reclamante prouocare
 se iudicium iratus philippus ad quē inquit: & machetæ ad teipsum rex
 subdidit: si uigilans quidem attēdenſq; audieris. Surrexit tunc philippus
 ubi uero magis ad se redisset: nossetq; iniuria machetæ affectum: iudici-
 um quidem nō reicidit: ac astinationē litis ipse perioluit. Item cum har-
 palus rogaret: ut Cræta gentilem ac familiarem suū qui esset iniuriarū
 accusatus: iudicio liberaretur: ne in cōuitio foret: ac nihilo tamē minus mul-
 tam solueret: melius ē inquit hunc ipm q; nos *hæc causa i istam esse.*
 Ad hæc grauit̃ amicis & inique ferentibus peloponneses beneficis af-
 fectos i olympiis aduersus eū istis iurra atq; obstrepe turpiter. Quid igif
 iquit: si male afficiātur. At eum plusculum ipis militia somno indulxiſ-
 set: deinde ubi surrexit: tuto inquit dormiebam: Antipater enim uigila-
 bat. Rursus cum interdiu is dormiret: & græci qui ad fores conuenerāt:
 grauit̃ id ferrent: atq; incūsarent. Parmenio ne admirem̃i ait: si nunc
 philippus dormit: nam cū uos dormiretis: hic uigilabat. Cū uero psaltes
 quendam uellet inter cænādum emēdare: ac de pulsandis chordis disſe-
 rere ait psaltes: sup̃ id abs te mali rex auertat: ut hæc quā ego melius ipse
 teneas. At cū per id ipis quo i olympiada uxorem & i Alexandrum filiū
 erat iratus: Demarathus chorinthus ad se uenisset: *quæsit quo pacto*
 iuicem græci haberent: demarathus autem ualde pfecto iquit: græcorū
 cōcordia tibi curæ ē: quādo qdē necessarii atq; ppinguissimi affecti adeo in
 te sunt. Quod cū ille cōsiderasset: deposuit irā: & eis recōciliatus ē. Anus
 uero paupcula cū rogaret: ut suam cām iudicaret: ætq; sæpe i portunior
 philippus ait: ociosum se nō eē. Tūc anus uociferās ingit: ac regē te noli. Il-
 le autē uerbū admiratus: nō illā modo sed alias quoq; continuo audiuit.
 Alexander adhuc puer ūs quæ p̃sper philippus multa ac p̃clare ge-
 a reret: minime lætabat̃: sed ad sodales cōuersus pueros dicebat ac
 mihi pater nihil reliquit. Respondētibz aut pueris: ille tibi hæc
 cōparat. Veſe quid prodest: inquit: si multa sint nobis: cum agamus nihil
 Idem cū & lauitate corporis & pedū uelocitate plurimum ualeret: *hor-*
 ratus a patre ut i olympiacis ludis stadium curreret ait: facerem id quidē
 sicum regibus certamen mihi futurum. In multam uero noctē cum ad
 eū puella: quo quiesceret: adducta foret: interrogauit: quid tam sero? Illa
 at̃ rēspōdente: expectaui enī quoad uir cubaret: grauit̃ i seruos animā
 uertit: quoniā quānū i illis fuerat: ad uelocit̃ *sepe* perperat̃. Atqui cum
 diis immortalibus largius odores sacrificaret: leōides pedagogus quo præ-
 sente psalpe thus arripere: sic altheus tu puer large odores: offeres: cum
 Leōides

Machetæ

tas

harpalus

harpalus

Peloponneses

Peloponneses

Antipater

Græci

Par méio

Philip

Plaltes

olympiaf

Demarathus

Græci

Anus

Philip

pus rex

Alexander

Olympiaci

Stadium

Pucella

Serui

Adulte

rium

Leōides

Epistola regionis thurifere potiere. Eius igitur potius ad illū epistolam dedit. Mi
Thus si ad te thuris & casia talenta: ne quæ minima sunt; maximi facias i diu
Casia nis rebus: utpote qui nō sis nescitis nō pigmetiferi pontos solitē cū grāt
Talanta ci praliū pugnaturus ēēt: macedonas hortabatur: assatum cānaret: ac oīa i
Macedo- medium ferret peridē ut ex hostium rebus postredie cānaturi. Insup cū
nes ex amicorū numero perillus qdā dotē filiarū gratia peteret: talenta ut q
Perillus quaginta acciperet iussit. Eo autem dicente decem satis esse: tibi dixit ac
Talanta cipere quidem satis est: at mihi dare nequaquam satis. **Quæstor** autem
Quæstor cum iussisset: ut Anaxarcho philosopho quātū peteret daret: quæstorū
Anaxar- dixisset: talēta cētum eum petere: pulchre inquit facit: nouit enī & amicū
chus se habere: & eum quidem amicū: qui talia elargiri & possit & uelit. At
Philoso- cum mileti multas athletarum statuas qui in olympiacis phytisq; ludis
phus uictoriæ corona donati essent: i ueretur forsitam huiuscemodi corpora
Miletū tūc ait extiterunt: quādo barbari urbem uestram obsidebāt. Et cum Ada
Athletæ regia carum obsonia atq; crustulas per artifices & coquos paratas magni
Barbar. fice ad eum semper mittere dēstaretur: inquit melioris sibi esse obsona
Ada regi tores ad pradiū quidē nocturnū iter: ad cānā uero pradii paucitatē. Om
na nibus aut ad pugnā instructis cū prætores militū iterrogassent: num ad
Parmēio hæc aliud quicq; iubes? Nihil respōdit: nisi ut barbæ macedonū radātur.
Darius Parmonione uero admirante: an ignoras inquit captū i praliū nullū esse
Asia quam barbæ meliorem. Atq; cum a Dario ei talentū per multa millia da
Alexāder rent: & ut Asiam ex æquo diuideret: diceretq; parmēio: equidē acciperē:
Iupiter si Alexāder essem. Et ego quos per Iouem inquit: si parmēio essem. Da
Darius rio autem respondit neq; terram duos soles: neq; Asiam reges duos tole
Asia rare. Et cū ad arbelas aduersus decies centena hominū millia de summa
 rerum acie dimicaturus foret: eum amici adiere: qui milites accusarent:
 q intra tabernacula sermones haberent ac paciscerentur: ut nihil om
 nino spoliū in regiam relaturi forent: sed sibi ipsis comparaturi. ac il
 le subridens bonā inquit nunciatis omnia: audio enim iis uiris uincendi
 non fugiendi consultiōes esse: ac permulti milites eum aduersus rex ac
 bāt fidē: neq; hostiū multitudinē ptimefce: ipsum epim pedorē nostrum
Pedor nō pferrēt. Instructo aut exercitu cū militem quēdā itueret: q iaculū amē
 tarer ex acie: ut inutilem expulit quippe q tūc isrueret: cū iam armis utō
 dum esset. Epistolam uero quæ a matre ad eū data secrete accusaciones
 in antipatrum atq; calūnias cōtineret: dum una cum ephestione uri con
 sueruat: lectitaret: nullum nō amouit: sed cum legisset: sui quē eduxerat:
Antipa- a nulli illius ori gēnam apofuit. Idem i haminōis templo cum iouis fili
ter us a ppheta esset appellatus: haud iquit mixt omnium. n. iupiter natura
Hām on pater ē: suos aut eos efficit: qui optimi sunt. Sagittæ autē istū in crure uul
calicolæ neratus: ut eorū multi cōcutissent: q cum appellare deum cōsueissent: læ
 ta hilariq; facie: hic qdē sanguis ē ait ut uidetis: & eruo. Calicolæ quālē

dicit mittere fient. Quibusdam uero antipatri parsimonia tenuitateq; lau-
 dantibus: utpote q; dure austerq; degeret: extrinsecus **Antipater** ter
 bis ē uulgaribusq; uestibus: intrinsecus uero purpureis pilus. Per hyeme
 uero ac frigus cū apud amicū epularetur essetq; & focus paruus & paruū
 ignis allatū: ut uel ligna uel thus i gereret iussit. Atq; cū Antipatrides for-
 mosam psalteria duxisset ad caenam: facie i eius amorē Alexāder cōmotus
 Antipatriden rogauit: nunqd mulieris amore teneret. Id autē illo cōfite-
 te o scelereste ait: non abduces cōtinuo e cōuiuio mulierē. Itē pythona: quē
 Euius tibicē amabat: cū ut cassander suauitatē uellet: idq; agre ferētē Eui-
 um itueret. Alexāder: iracūde i cassandrū exiliū uociferās: ergo nec quē
 q; p uos amari licet. Cum eos autē macedonas qui aduersā ualitudie labo-
 rant: quiq; manci debiles inutilēq; essent: ad mare dimitteret: qdā ostē-
 sus ē: qui seie iter agrotos scripserat: cū is tamē nequa q; agrotaret. Is igit
 ubi corā adductus ac diligēter examinatus cōfessus est: eo se id causā in-
 uēisse quoniā amore Teleippae: quae ad mare abitet: uehēmētē crucia-
 ret: quae fuit: Alexāder q; cū de Teleippa sermo habendus esset: neq; ubi
 didicit eam esse liberam: pinde ait o Antigēnes suadēmus Teleippe: no-
 biscū ut maeat: nam liberā mulieri uim afferre nostrū nō est. Quos autē
 græcos apud hostes merētes captiuos egerat. Atheniēses quidē i pedicis
 custodiri iussit: quoniā qui alimentū ex publico haberēt: stipēdiū milita-
 rent. Thessalos uero qd' agrū quē optimum possiderēt: haud coletēt. Ac
 thebdos dimisit inquit quoniā solis hūc neq; urbs neq; ager p nos reli-
 quus ē. Qui autē inter ludos optime arcu uti uideret: diceret q; p anulū
 sagittā mittere: nū cū haberet captiuū: ut id ostenderet: iussit. Quod cū il-
 le noller: iratus Alexāder hominē imperauit interem. Ille uero cū agere:
 tur ubi ad eos a quibus agebat: cōuersus diceret: multos se dies ei rei nō
 studuisse: ppter eaq; ne aberraret: timuisset: id posteaquam Alexander au-
 disse: & miratum esse & muneribus donatum hominem liberaffe quo-
 niam occisum iri se: quam indignam gloria uideri maluisset. Insuper cū
 Taxilles quidam rex unus idorium obuiam factus inuitaret alexandrum
 ne praelium secum uellet neq; bellum: quin potius quidem minor esset
 ut sibi beneficii pateret: sin ipse praearet: ut beneficeret: respōdit. At ob
 hoc ipsum pugnādum est: uter beneficis uictor euaserit. At qui cum de
 saxo indorum illo accepisset: quod pinde quasi aurbus iaccessibile sit aor
 num appellatur ut locus quidem difficillimus capu esset: at qui illum te-
 neret metriculosus: nunc iquit locus iste facillimus capu ē. Præterea ubi
 alius cui saxum esset: quod minime capi posse uideretur: se cum saxo si-
 mul ac uiribus alexandro dedit: eum regnare iussit: ac solum addidit
 inquit. Sapere mihi uidetur homo hic: qui probo uiro se potius q; tu
 to loco munitoq; crediderit. Post illius uero laxi captiuitatem: cum anti-
 ci dicerent: herculem ab eo rebus gestis superatum. At ego inquit meas

Antipa-
 ter
 Parsimo-
 nia
 Antipa-
 trides
 P. altria

Cassāder.

teleippa
 Alexāder
 Antigē-
 nes

Thessali

Ludi
 Alexāder

Taxilles

Indi

Alexāder

Hercules res gestas simul cū imperio ne uno quidē uerbo cū herculis rebus cōferē
das puro. Quosdā uero ex amicis quos in aleaz. ludo haud uti ioco didi-
Craterus cerat: mulcrauit. Inter primarios autē optimosq; amicos Craterz. unum
Ephestio omniū maxime honorabat. amabat autē ephestionē. Nā Craterus atq; re-
Alexāder gis amator ē: ephestio uero alexandri studiosus. Zenocrati uero philoso-
rex pho qnquagita talēta cum misisset: atq; is ea nō accepisset: quod sibi ille
Zenocra opus nō esse diceret: rogauit an ne amicū quidē Xenocrates haberet: Nā
tes mihi inquit uix darii diuina i amicos suffecerūt. At cū Porus ab eo post pu-
Philoso- gnā interrogatus quo te pacto utar: regaliter respōdisset: interrogatusq;
phus iteq; nunqđ prater ea aliud: omnia i ipso regaliter inesse dixisset: admira-
Darius tus alexāder eius uiri tū grauitatē tū etiā pbitatē: plus soliad id qđ ārei
rex habuisset: addidit. Certior autem factus se a quodam conuictio affici. Re-
Porus gale inquit est eum: qui beneficus sit uiruperari: ad postremū cū diē: obi-
Demads rer: ad amicos aspiciens ait: magnam mei funeris laudationē fore itueor.
Alexāder Emades orator posteaq; ex hac luce alexander e migrasset: aiebat
Cyclops d se uidere macædonum exercitum: quoniam p̄cipe esset orba-
Proto- tus: ex cæcato cyclopi p̄similem.
mæus Tolomæus Lagi filius frequētissime apud amicos & cænat &
Lagus p dormiebat. Quod si aliquādo cænam pberet rebus illoz: utebat,
accersiebat enī sciphos strata ac mēas ipse p̄ter necessaria posside-
Antigo- bat nihil: qn alios locupletes efficeret: regale magis ē dicebat q; locupletari.
nus Ntigonus exigēdis pecūis erat acriter īteros. Quodā uero dicen-
Alexāder a te: at alexander talis nō erat. Probe iquit. Ille enī metebat asiā: ego
Asia aut culmos lego: at cū milites quosdā esset intutus: q thoracibus
& galeis pilā luderent: gauisus est: eorumq; duces accersiuit: quos lauda-
ret. Vt aut audiuit eos bibere illoz ducatus militibus dedit. Idē admirāti
bus cūctis q; posteaq; senectutē attigisset: humaniter atq; mansuete rebus
uteretur: antea eim inquit potētia mihi opus erat: sed nūc & gloria & be-
Philip- niuolētia. Philippo aut filio multis p̄sentibus p̄cūctari quādo castra mor-
pus uebimus: qđ inquit: times nūqđ ne solus tubā audias? Festināte uero ado-
lescēte capere domū apud uiduā mulierē: quæ tris uenustas haberet fili-
as: cum quēdam hospitalibus muneribus uitalet: inquit: non educes fi-
lium meū ab angustis: atq; posteaq; longam egrotationem euasisset: con-
ualefceretq; nihil ait deterius accidat: hac. n. aduersa ualitudo nos mo-
nuit uel hemētius nobis efferēdū nō ēē: quoniam mortales sumus. Cūq;
ab Hermodoto solis filius in poematis esset scriptus: in his mecum ait:
Hermo- ollifer iste mihi nequaquam sentit. Dicente aut quodam omnia regibus
dorus & honesta & iusta esse ita per iouē inquit: regibus barbarorum: uobis au-
Iubiter tē ea duntaxat honesta sunt: quæ honesta: & ea solū iusta: quæ iusta sunt
Marfia Marfiæ uero fratri cū aliquādo esset cōtrouersia: rogaretq; ut eiusce rei
iudicium domi fieret: at fiet inquit: i foro uel cūctis audientibus: si nihil

per iniusticiā agimus. Idem cum per hyemem aliquando coegisset castra in illos mouere locos: ubi rerum necessariarū penuria erat: & aliquem litum numero i eum maledicerent: ii qdē nesci quod ppe esset: tabernaculo uirga patefacto fiebitis: ingru: ni longius remoti maledictis in nos utemini. Item cum Aristodemus amicus quidam q ppe coquo natus eēt: ei consuleret: ut & sumptus & largiciones tolleret: uerba tua aristodeme respōdit ius olēe. Insuper cum Atheniēses eius seruū honoris gratia ciuitati perīde ac liberum ascripserent nōle ait: unum atheniensem a me cēdi. Et adolescēs quidam Anaximenis rhetoris discipulus cum orationē quam apparte meditatus fuerat: recitasset atq; is ea in re quod discere uellet: tutius aliquid interrogasset: cōtracuissetq; adolecens: qd ais inquit hic ne illa sunt: quæ in tabulis scripta sunt? Rhetora uero aliterū audiens qui diceret: ubi anni tps niuem iacere accepisset efficit: ut pabulo careret solū non inquit desines me obtūdere. Thrasyllo autē cynico minimū ab eo petēte: at hoc inquit: dare regis nō est subdente autem illo: ergo da mihi talentū: at nō est inquit hoc accipere cynici. Demetrium uero filiū cū ad liberandōs græcos magna cū classe uiribusq; mitteret: aiebat gloriā tanq̃ a grāciæ specula in uniuersum orbem suam lucē emittere. Item cum antagoras poeta congrum elyxaret: idēq; patellam quateret Antigonus qui post eum staret: homeꝝ ne ait: putas antagora cum agamēonis res gestas scriberet: congrum elyxasse. Et antagoras tu autē rex ait: existimas agamēona cū illas res gereret: curiosum adeo extitisse: si quis i castris cōgrum elyxaret. Cū autē per somnū uidisset aureā messēm Mithrydaten emetere: eius iter in medi cōsiliū cepit: idq; demetrio filio elocutus ut taceret: iure iurādo astrinxit. Demetrius uero Mithrydate assumpto unaque deābulans iusta mare hastā calcaneo descripsit i litore: fuge Mithrydate. Quod cum ille intellexisset: in pontum fugit: ibiq; regnauit.

d Emetrius cum rhodios obsideret: cepit quodam i suburbio Proto-
togenis pictoris tabulam: qui lalyon pinxerat: i imaginē liberi patris. Postulantibus autē p caduceatorē rhodiis: & ut tabulam parceret præcibus: respondit paternas se imagines potius q̃ picturam illā absumpturū. Idē ubi fœdera cum rhodiis percussisset tormētū apud eos reliquit rem profecto quæ cū eius magnificentiæ tum illonū fortitudinis iudiciū atq; monumentū allatura foret. Post atheniensīū uero defectionē cum urbem cepisset: quæ rei frumentariæ inopia iā male præmeretur cōtinuo cōcōne cōuocata frumentū eis elargitus est. Qui cū hisce de rebus i cōcōne loqueret: barbaræ quiddam pronūciauit. Quare cum unus e cōsēssu ut uerbū dicendū foret: interclamasset: ergo huius quoq; emendatiōis causa alia uobis p̃terea quinq; millia medimnum elargior.

a Ntigonus secundus cū demetrius p̃ caprus eēt: misissetq; ex amicis quēdā p quē iuberet: ne obrēperaret: siqd trax̃ coactus a seleuco

Penuria

Aristodemus

Atheniēses

Anaximenis

Thrasylus

Demetrius

Gracia

Antagoras

Antigonus

Agamemnon

Mithrydates

Demetrius

Rhodii

Prothogenes

Caduceatores

Atheniēses

Antigonus

Demetrius

Seleucus ad eum daret neq; urbes cederet: ipse p litteras Seleuco obtulit: & omne
Prolo- se illi regnum cessit: uti uademq; futurum: si patrem demetrium libera
mæus ret. Et cū bello nauali aduersus Prolomæi prætores pugnaturus esset: gu
 bernatorq; dixisset hostium nauis multo pluris esse: at me iquit præ
 tem aduersus quot nauis opponis. Inuadentibus uero hostibus cū aliquā
 do cederet: ait nequaquā fugere: sed ipm utile qd' retro positū esset: pique
 Præterea cū adolefcens qui fortissimo patre natus: nō tamen ipse miles
 eet admodū probus: paternos redditus peteret. At ego ait adolefcens ob
 ipfius uiri nō ob patris probitatē mercedes largitione exhibeo: **Zeno**
Theatrū ne autem citreo mortuo quem unum maxime philosophoꝝ omnium
 admiraretur: dicebat theatrum suarum actionum interisse.
Lyfima- l Ysimachus in thracia superatus a dromachata: cum & sese & exer
chus citum præstiti dedidisset: ubi bibisset: in captiuitate positus o di in
 quit ut paruæ uoluptatis gratia memet seruum ex rege feci. Philippidi
 autem poeta comico: quo & amico & familiari uteretur: quæ tecum di
 xit ex meis cōmunico: quæ ipse uis respondit: præter secreta.
Antipa- a Ntipater cum parmenioem ab alexandro enecatū accepisset: ait:
ter siquidem parmenio Alexandro tetendit infidias: cui fidendum?
Parmēio si minus tetendit: quid agēdū? Demadis aut oratoris iam ætate cōfecti:
Alexāder ait ueluti ex immolata uictima reliquum esse solum uentrē & lingūā.
Demads a Ntiochus tertius ad ciuitates scripsit: siquid præter leges faciendū
Antio- iuberet. Nefas: ne sibi obtemperant ut eius resignaro. Diana autē sa
chus cerdotē: q mirādū forma p̄stare uideret: cū esset irutus cōtinuo decessit
Diana epheso ueritus: ne qd p̄ter animi sententiā: qd nefas eet agere cogeret.
Antio- a Ntiochus cognomēto accipiter aduersus seleucū fratrem de regno
chus bellū gerebat. Sed ubi Seleucus a gallogracis uictus nusquā appare
Seleucus ret: quin trucidatus uideret: posita purpura Antiochus suffulco amictu
gallogra- indutus ē. Nō multo aut post certior factus de salute fratris secūdo nun
ci cio diis immortalibus sacrificiū egit: suasq; ciuitates coronis ornari fecit.
Eume- Vmenes infidus persei circūuentus aiām efflasse uisus est. Cu
nes e ius rei cum p̄gamū rumor perlatus esset. Attalus eius frater im
 posito diademate & illius accepta uxore regnum cepit. Cum ue
 ro accedē fratrem uiuū audisset: obuiam simul cum supatoribus uti
 consueat: profectus est astile habens. At eumēnes eum benigne hilariq;
 uultu amplexus ē: dixitque ad aurem: ne festines ante uxorem capere: q
 me mortuum uideris. Nec aliud suspecti quicq; in oēm uitam neq; dixit
 neq; fecit quinetiā cum ex uita decederet: uxorem illi regnūq; reliquit:
 pro quibus ille filium nullum aluit: cum multos suscepisset. Sed Eume
 nis filio cū in adultam ætatē peruenisset: regnum uiuus adhuc tradidit.
Pyrrius p Pyrrhus cū a filiis adhuc pueris iterrogaret: cui esset regnū relictū/
 rus: quicūq; e uobis iquit acutiorē habuerit gladiū. Interrogatusq;

uter Pyton nean Caphisius tibi cē melior esset. Polypches respōdit prae
tor. Cū uero cōgressus cum Romanis bis eos uicisset: multis & amicis &
ducibus interfecit. Si uno item praelio Romanos: ait: uicerimus: actum
de nobis fuerit. At posteaq̃ potundae silicis spe frustratus enauigaret: re
tro ad amicos uertus quare inquit Romanis atq̃ Carthaginensibus palae
stram relinquimus? Militibus autē aquilā cum appellātibz: quid eni
ait: uestris armis ut praepe pēna sublimis nō tollat? Idem cum audisset
a quibusdā se adolecentibus multis inter bibendū cōuiciis maledictioq̃
onera tū: iussit eos omnis interdiu corā agi. Quod ubi factū est: eonū pri
mum rogauit: an ea de se dixissent? ac iuuenis respondit: haec nempe rex
diximus: dixisse musq̃ longe plura: si plus uini habuissēmus.

Nriochus is q̃ secundū aduersus Parthos expeditiones duxit: cū
in ueneratione quadā seruīq̃ in sequendis ab amicis seruīq̃ aber
rasset hoīum quorundam pauperum causam ignoratus ingredi
tur. Et cum inter cenandū sermonē de rege inieciisset: audiuit eum alias
bonū esse: sed flagitiosis amicis obsequentem plerāq̃ minus attendere:
quodq̃ adeo uenandiōis studiosus foret: ut res necessarias plerumq̃ negli
geret. Atqui tunc locutus est nihil: sed cū primum illuxisset: stipatorq̃ ad
causā aduētū ubi quis eēt allata purpura atq̃ diademate: paruisset. Cae
rum a quo: inquit die uos accepi: heri primum uera de me uerba audiui.
Præterea cū hierosolyma obsideret: iudæis ad maxima illa festalia peten
tibus dierū septē inducias: nō modo eas dedit: sed etiā tauris auratis cor
nibus odoribzq̃ & pigmentis affatim præparatis ad portas ulq̃ compā
egit. Atq̃ sacrificio illoq̃ sacerdotibus tradito ipse in castra rediit. Iudæi
uero admirari continuo sese post solēnitatem dedidere.

Hemistocles cū adhuc esset adolēscens: iter potus ac mulieres uo
lutabā. At posteaq̃ Miltiadis ductu barbari ad marathona uicti
sunt nihil amplius per intemperatiam Themistocles perpetrare
cōpertus est. Ad illos autē qui eius uitā ac morum mutationem admira
rentur: dicebat miltiadis trophaeum neq̃ sinere se dormiri neq̃ otiosum
aut desidem esse. Interrogatus etiam utrum Achilles mallet an Home
rus esse? Tu autem inquit utrum uictor in olympia eē mallet an uictorq̃
præco? Item cum Xerxes aduersus græciam magna illa classe descende
ret: Epicyden Themistocles ueritus hominem populare atq̃ factiosum
quæstus audidum ac meticulosum: ne prætor creatus temp. perderet: ut
prætura abstineret: persuasit argento. Cumq̃ Adimārus q̃ nauale praeli
um formidaret: diceret ad Themistoclem: qui ad id græcos hortaretur:
suadendoq̃ incitaret. O Themistocle eos qui i certaminibus primi irru
perint: cedunt semper: ita est inquit: adimante. Verum eos qui māserint
haud coronant. Atq̃ cū Eurybiades uirgam tolleret: ut obstreperet: ob
strepe inquit: ut liber: iterū audi. Cum autem eurybiadi persuadere non

posset in angustioribus locis nauali praelio certandum esse: clam ad bar-
 agem mittit monens: ne grecos pertimeret: quippe qui fugerent. Ac ubi
 ille consilium secutus iunctus est: quoniam in his locis classe pugnas-
 set: ubi grecis cōduxerat: rursus ad eū mittit: hortaturq; ~~ut corrupto~~ **ut** in-
 hellespōtū fugiat: quoniam greci de soluēdo ponte cōsultaretis: quidē eo
 ductus cōsilio quo in seruadis grecis illū seruare **didiceret**. At cū **Serphi-**
 us diceret eum nō sua sed urbis gloria splēdore affecurum: uera: inquit;
 narras. Ceterę neq; ipse si Serphius fore **clarus essem** neq; **rursi** atheniē-
 sis. Cūq; formosus Antiphates: cuius amore Temistocles tenebat: fuge-
 ret: atq; cōtineret eū prius: at ubi magnā adeptus ē & gloriā & potentiā:
 adiret: atq; blādiret: heus inquit: adolēscēs sero quidē ambo: uerūtāme sā-
 pimus. Ad Simonidē uero qui iudiciū quoddā iniustū ab eo cōtenderet:
 dixit neq; illū bonū poetā esse posse: si prāter modulū numerūq; cōcine-
 ret: neq; se bonū principē si prāter legē iudicaret. Idē filiū qui in deli-
 ciis mātri esset: aiebat uiribus grecis prāstare plurimū. Nāq; principes
 grecorū esse Athenienses: sese uero Atheniensiu: uxore autem ipsius suā:
 at illū matris. Et cū duo filiam eius pcrentur: prātulissetq; frugi ac pro-
 bum locupleti alteri: ait se malle uirum qui pecuniis q̄ pecunias: quā ui-
 rō indigerēt. Prādium quoq; cum uenderet: proclamare iussit: ut etiā ui-
 cinum bonū haberet. Prāterea cū ignominia ab atheniensibus afficeret:
 quid in eos ait estis molesti: qui uobis usui sapenūro fuerit. Seq; pla-
 tanis assimilabat: sub quā tegna tēpore imbrū refugium: dein uero
 in serenitate illas auellūt prātereuntes: atq; maledicunt. In eretriēles ue-
 ro cauillatus aiebat eos sicut gladiolos piscis habere gladiū: cor autē non
 habere. Cū uero Athenis primū **eiectus** est: postea e grecia quoq; ascen-
 dit ad regem apud quē dicere iussus: inquit orationē uariis stratis similē
 esse: nam quēadmodum illa solent: eodemq; modo orationē siquid extē-
 datur speciem figuraq; demonstrare: sū colligatur: eadē tegere atq; cor-
 rumpere. Itaq; tempus petit: quo prisca lingua pcepta pro uoluntate
 posset ac sine interprete cum eo loqui. Multis autem honestatis mune-
 ribus ac breui locupletatus dixit filius: p̄demur o fili: ni perdidimus.
 Ironides aduersus boetios exercitus ducens egredi Atheniensibus
 iussis cum iam hora instaret ac primipili nondum omnis adesse di-
 cerent adsunt: inquit: qui pugnaturi sunt: eorumq; promptitudine atq;
 alacritate usus hostes superauit.
 Aristides a Ristides cognomēto iustus: solus semp uersabat: societatesq; fugie-
 bat: tanq̄ amicorū potētia ad iniuriā hortaret. Cūq; Athenienses te-
 stibus relegatiōis tabulis studerent: & illiteratus ac rudis homo: qui te-
 stam h̄ret: eum adiisset: iussissetq; aristidis nomē inscriberet: ait ille nosti
 ne aristiden: qd' ubi is quidē negasset: sed iusti cognomēti moleste fer-
 re diceret: tacens aristides nomen id testē inscripsit: & homini reddidit.

Hellespō-
 tus
 Greci
 Serphius
 Antipha-
 tes
 Temisto-
 cles
 Simoni-
 des

Atheniē-
 ses

Athenaz
 Grecia

Ironides

Aristides
 Atheniē-
 ses

At cum ei essent inimiciæ cum Themistocle: legatus una missus: ait Themistocle in consiliis inimicias relinquamus? Nam si uisum fuerit: eas rursus cum reuerterimus: recipiemus Tributa uero cum grecis statuisset: tato pauperior rediit: quantum ad iter ipsum erogauit. Cum uero hi uersus: quos in Amphiarum Eschylus cōdidisset: recitarent. Nam uult uir cē non uideri hic optimus. Qui mentis alte fructifer sulcans segetē. Con-sulta callens germinat grauiissima: cuncti oculos in Aristidē cōuertere.

P Eracles cum prætorem gesturus esset: assumpta clamyde ad sese loquebat: caue Pericle in liberos homines magistratum geres: & eos quidem grecos atq; athenienses. Iussit autem athenienses æginam quasi pitei portum existimarent: ac tuerent. Atq; ad amicum quēdam qui falsum illum testimonium rogaret: ubi etiam iusiurandū inter ueniebat: respondit se ad aram usq; amicum esse. Cumq; ex hac luce foret decessurus: sese ipse beatitudinis efferebat: quod atheniesium nemo sua causa nigro amictu indutus esset.

a Alcibiades puer cum eo captus in palæstra compræhensus esset: quem nequireret euadere: mordebat luctantis manum. Atq; illo dicente mordes ut scemina: minime inquit: sed ut leões. Cā nem quoq; cum optimum haberet: quem nummum septem millibus emerat: ei caudam abscidit: hoc ideo feci inquit: quo athenienses hac de re loquentes de me aliud nihil quærent curiosius. Cum uero ad ludum accessisset: iliados carmen petiit: magistro autem respondente homericum sibi esse nihil: illi infixit pugnum ac præterit. Et cum ad periclis fores uenisset: audissetq; nō esse otiosum: quoniā quo pacto Atheniensibus rationē esset redditurus: consideraret: nonne melius est: inquit: cogitare: q non reddat? Atq; accersitus ab atheniensibus ex Sicilia ad capitis causa: seipsum abscondit inquit eum stultum esse: qui cum habet cōtrouersiam: quærit effugere: dum licet fugere. Cumq; dixisset quis: non credis patriæ iudicio teipsum? Ego ne matris quidem respondit: ne fortassis ignorans pro albo calculo nigrum imitat. Vbi uero audisset sese ac suos morti adiudicatos: at is ostendimus inquit nos uiuere: & ad Lacedæmonii bellum in athenienses excitauit.

I Amachus primipilum quendam cum repræhenderet: quoniā deliquisset: itq; diceret nūquam fore: ut idem amplius faceret: belli inquit bis errare non licet.

I Phicrates quoniā cerdonis filius esset: cōtemptui erat is gloriam cum primū adeptus est: cum sauius hostē armatū ac uiuum & corripuit: & in suā triremē transtulit. Item cum in amico socioq; solo castra mortatus uallū taceret: fossam foderet quē diligentissime: ppte rea q dixisset quidā: qd enī metuiamus? pessimā imperatoris uocem eē respondit: non putassem. Insup instructus aduersas barbaros uereri inq;

ne Iphicratem nesciâr: quo quidem nomine hostes alios consternatos red-
Calônia/ deret. Præterea cū capitis iudiciū subiret: ait calūnatori: cuiusmodi ho-
tor more tu facis: qui bello instante ciuitati de me potius q̄ mecū cōsultādū
Armodi esse suades? Ad armodiū quoq; q̄ armodii illius prisci gētilis sibi igno-
us bilitatē exprobraret: meum quidē genus respondit a me ipso initium su-
 mit: tuum autē in te finit. Idem cum ab oratore quodā in concione inter-
 rogaret: q̄s es: qui ita effertis animo: utrū eques: an sagittarius: nū pedes:
 an scrutator: nullus sum iḡt hog: sed q̄ hisce oib; imperare didicerim.
Timo- Imotheus putabatur fortunator impator: atq; qui ei inuidebant:
theus pingebāt urbes: quæ illo dormire ad ræte ultro se iplicaret. Itaq;
 dicebat Timotheus: si huiusmodi urbes capio dormiēs: qd me factūq;
 arbitramini cum uigilaro. Ad hæc cum ex audacibus prætoribus quidā
 atheniensibus uulnus ostenderet: at me inquit: pudit: q̄ me prætorē ue-
 stro in Samo catapulta prope cōcidit. Oratores autem cum chareta præ-
 ferrent: talemq; dignum esse prædicarent: qui Atheniensium prætor eēt
 inquit Timotheus immo: qui prætori strata portaret.
Chabrias c Habrias eos dicebat pulcherrime officio iperatoris fungi: q̄ res ho-
 stium maxime nossent. Et cū proditiōis accusaretur simul cū Iphy-
Iphycra crate: increparetq; Iphycrates illum experiēdi gratia in gymnasium pro-
tes ficisci & ad solitam prandere horam. Quid nam inquit si aliud quiddā
Gymna- utriusq; nostrū atheniēsles norit: te quidem squalidum & expertem cibi:
sium me uero & pransum & unctum enecabunt. Dicere etiā consuevit formi-
Atheniē- dabilius esse ceruog; agmē ductu leonis: quā leonum ceruo dūce.
ses h Egesippus cognomēto trobylus cū Atheniēsles in Philippū irri-
Hegesip- taret: succlamauit quidā e concione bellum ne suades? Ita p̄ louē in-
pus quit: nigrosq; amictus: & cū publicis fune; elationibus funebrib; orōnes
Philippo si ad libertatē niti: quā quæ macædones imparit: factū ire maluerimus.
Macædo p Ytheas adhuc adolescens decretis hisce quæ de Alexandro scribebā-
nes tur: contradiēturus uenit: atq; dicenē quodam: tu cum iuuenis es:
Pytheas de huiusmodi audes loqui reb; . At alexāder inquit quem suffragiis de-
Alexāder cernitis deum: est me iunior.
Phocion Hocion atheniēsles neq; ridere neq; lachrymare ab ullo unq̄ est
 uisus. Et in concione cum quis dixisset: cogitabundus uideris o
 phocion: recte tōiectas iquit: cogito enim si qua ualeo in his bre-
 uitate: utri: quæ apud Atheniēsles dicturus sum. Idē cum oraculum athe-
 niensibus redditum esset unum esse in urbe uirum: qui omniū uolunta-
 ti opinioniq; aduersaretur: & hunc uociferantes atheniēsles queritandū
 tuberēt: phocion sese ait hunc eē: soli. n. sibi eoz placet nihil: quæ multu-
 tudo ipsa & agit & dicit. Atq; cū aliquādo apud populū senectiā dices au-
 ditoribus gratus eēt: intuereturq; oēs: qui cōi eodēq; consensu quod dix-
 isset admitterent: ad amicos cōuersus ait: num fortasse mali quippiam

Iocutus sum nescius? Athenienses uero cum ad sacrificium quoddam accessiones peterent: ac reliqua concederetur: rogatus saepius sententiam diceret. Athenienses
 Puderet me inquit si uobis accessiones cedere: huic aut sua non reddere: les
 simulque scenerator ostendebat. Rursus cum demosthenes orator dixisset: encabunt te phocion athenienses: si infamia eos ceperit: ita inquit me
 tenebunt si infamia: te uero: si sanitas eos ceperit. Item cum Aristogiton calumniator in carcere foret animam efflaturus: erat. n. d. natus phocionemque
 rogaret: ad selet ut iret: neque amici sinerent: ad improbum hominem perficere tur. Et ubi nam loci quisquam aristogitona iucundus respondit alloquatur. Atque
 cum bizantius athenienses irati essent quonia chareta quem illis auxilio aduersus philippum cum copis misserant recipere urbe noluisset: dixissetque pho
 cion haud oportere irasci locis: qui non crederetur: sed us praetoribus magis
 qui non crederetur: praetor ipse designatus est. Qui a bizantibus creditus ut philippus infecta re abiret: effecit. Alexander autem rex cum talenta centum
 illi misisset munera quae illa portabant: interrogauit: cur nam factum esset ut in tanto
 atheniensium numero ad se solus haec Alexander daret? Responde
 denibusque illis: quonia cum solus honestusque et probum putaret. Proinde inquit
 finat me & esse & uideri tale. Ad haec cum alexander triremis peteret: nominatimque
 iuberet populus phociona interesse ac sententiam dicere: ubi surrexisset: inquit
 consulo igitur uobis: ut uel armis uincatis: aut dominantibus amici sitis. Praeterea cum de alexandri obitu rumor sine auctore exortus
 esset: oratoreque tribunal continuo insileret: neque differendum sed quiprimo
 bellandum esse iuberet: rogabat phocion ut expectaret: indubitatoque re nos
 sent. Si. inquit: hodie obiit: at cras aderit uel diu mortuus. Insuper cum
 leosthenes ciuitatem impulsisset in bellum praecleara libertatis nominis atque
 imperii elatam spe: illius uerba cupressibus similitabat. Nam cum pulchra
 sublimiaque essent: fructum tamen non haberet. Initus autem succedentibus
 sperare ac ciuitate secundo nuncio discurrente interrogatus: an haec ita gesta
 uellet gesta haec quidem: consulta uero illa respondit. Atticam uero adortus
 macedonibus: orantemque maritimam uastantibus iuuentutem eduxit: per
 multosque ad eum concurrentibus: & ut collem caperet: ibique copias instrueret:
 horatibus: o Hercules inquit: ut multos imperatores timeor: milites uero
 paucos uerum tamen congressus & uicis ac macedonum principem. Niconia
 iterem it: At paulo post athenienses bello superatib ab Antipatro praesidium
 admilere. Menillusque praesidii princeps cum phocioni pecunias daret: turbatus
 inquit neque illum alexandro esse meliorem: & causam quae propter nunc
 eas acciperet: cum tunc noluisset: esse plane deteriore. Atque ait Antipater
 cum duo sibi athenis amici essent: neque phocionem ut a se munera caperet
 persuasit: neque demaden his ipsis expleuit. Idem cum ab Antipatro rogaretur: ut
 iniuncti quiddam faceret. Non potes inquit Antipater & amico & assentatore
 phocione uti. Atque ubi post Antipatri obitum atheniensibus
 q. iiii

 Philippos
Phocion

Alexander

Rumor

Leosthenes

Attica

 Athenienses
Antipater
Menillus

demades

sele in popularem principatum uendicantibus phocion morti esset adi-
dicatus in concione: amici uero stites sequeretur: phocioni autem q silen-
tio incedebat: quidam ex inimicis obuiam factus in facie inspuisset: ite ad
magistratū ubi oculos cōuertisset: nōne qe inq: dedecori in seruiēte hūc
repperisset? Cūq; eorū unus: qui una morituri erant: lamentaret: afflige-
returq; nō amas ait. Thudippe cū phocione mori? lam uero allata ad eū
culigna interrogatus nunquid ad filiū diceret. Ego inquit: iubeo: & rogo
te: nequid rerum harum memoria atheniensibus trāscare.

Thudip-
pus
Phocion
Pisistra-
tus

p Isistratus Atheniensū tyrānus cum ex amicorū numero quidā
ab eo defecissent: eiūq; cepissent phylā ad eos uenire collectū stra-
tum secū ipse portās. At illis qd uellet interrogātibz: si uobis in-
quit: psuasero: abibo: sin minus psuasero: uobiscū mansurus sum. p inde
paratus ueni: Atq; cū ad eum delatū esset eius matrē cuiusdā adolecētis
amore detineri: & illius qdem formidātis depcantisq; plurimū clam con-
gressu uti: adolecētē ad cēnam inuitauit: ac rogauit inter cēnādum quo
pācto res acta esset: Illo aut iucūde oia suauissimēq; dissētere: hāc inq: ti-
bi interdū futura sunt: si mē i placueris. Itē cū Thrasýboulos eius amare si-
liū: obuiāq; factus suauisset: p teneatq; in illū ab uxore exasperaret: ait siq;
nos amāt: oderimus: qd iis faciemus: qui oderūt? Vxoremq; thrasybolo
uirginē dedit. Cantores lasciuiores quidā cum in eius uxore incidissent:
multaq; petulāter egissent: dixissentq; interdū uero pisistratū ut sibi igno-
sceret: lachrymātes pcearentur: uos inq; entimini post hac saniores esse.
At mea uxor nusquā heri protus profecta est. Interrogātibz autē filiis
cū his alterā uxorem ducturus foret: nūquid eos accularet? minime inq;
quā laudo potius: ac uolo alteros mēi huiusmodi natos fieri.

Thrasýbo-
lus

Pisistra-
tus

Demetri-
us phalæ-
reus
Ptolemæ-
us rex
lycurgus

d Emetrius phalæreus monebat Ptolemæum regem: ut de regno i-
perioq; libros sibi cōpararet: atq; perlegeret. Quæ enim amici non
audent monere reges: hāc in libris scripta sunt.

l Ycurgus lacedæmonius assuefecit ciues nutrire comā: inquit for-
mosos coma uenustioris effici: deformis uero formidabilioris. Ad
illū quoq; qui populi principatū in urbe faciundum hortaret: tu primus
respōdit in ædibus tuis populare principatum efficit. Ad hāc iubebat
aedes ferrā securiq; dūtaxat laborādas. Sic. n. puderet in humilis ac pabe-
ias ædis pocula & strata sumptuosiorisq; mensas iportare. Præterea pu-
gilis ac prancati certamē inhibuit: quo ne ludēdo quidē abnuere consue-
sceret. Expeditiōes insuper aduersus eosdē hostes sæpius educere prohib-
uit: ne ii bellicosiores redderent. Itaq; cū posteriore tempore. Agésilas
eēt uulneratus: ait Antalcidas præclarā eum a Thebanis disciplinā mer-
cedem capere: qui uel inuitos assuefecisset docuissetq; bellare.

Agésilas

Charilaus

c Harilaus rex rogatus: cur leges adeo paucas lycurgus tulisset respō-
dit: qui uerboq; paucitate uterentur: legibus haud multis indigere.

Atq; cū mācipiū quoddā audacius sese illi inculcaret: per gemōs ait: me carere te: nisi irascerer. Ad illū uero qui interrogaret: quid nutrirēt comā respondit quoniam ex oī ornatu hic quam minimus sumptus est.

c Eleclus rex fratri: qui ciues criminaretur: quod sibi magis q̄ illi ad uersarentur: tu, inquit iniurias pati nescis.

s Heopōpus cū quadā i urbe murg sibi quidā offēderet: et an sibi pulcher aliusq; uideretur: interrogaret: minime: si mulier ē: inquit.

a Richidamus cū in pelopōnēsiaco bello socii rogaret: ut tributis modum eis statueret: respondit bellum non constitutis pacisci.

b Brasidas cū in caricis murē comprehendisset: meris eum dimisit deinde ad astantis ait: nihil est ita paruum: quod si ausit iuadētibz repugnare: non se icolumē seruet. Ad hēc cū i praelio esset clipeo trāsuerberato ictu p̄cussus: eadē ipa quā e uulnere astā eduxisset: hostem interemit.

u Rogatus autē quis faucibus laetis esset: quoniam nec clipeus igr p̄didit.

u Bi Brasidas occidit: liberatis iis grācis qui thraciam icolerent: ac legati qui lacedemonia missi sunt: eius matrem adissent: primum illa interrogauit: an pulcherrime Brasidas obisset. Thracibus autem esset

rentibus eum laudibus: aliumq; tale dictitantibus fore neminem: ignora

rio uos hospites inquit tenet: nam brasidas quidem uir probus fuit: uerum lacedemon permultos habet illo meliores.

a Gīs rex dicere consuevit non esse lacedæmonios interrogandos: quorū nam essent: sed ubi essent hostes. Idem ad mantineam cum

hostes quoniam plures essent: expugnare nequissent ait qui multis uellet dominari: opus esse: ut cum multis quoq; pugnaret. Cum uero

Elīi laudarentur: q̄ olympiacos ludos præclare agerent: at quid inquit admiratione dignum faciunt: si quattuor ānorum curriculo diem unū

iusticia utuntur: cumq; laudibus insisterent: ait: quid mirandum si pulchra in re iusticia utuntur pulchre? Item cum flagitiosus homo sepius

rogaret quis spartiatatum optimus foret: qui tui dissimillimus est respōdit. Rursus cum ab altero quæreretur quorū essent lacedæmoni: quod inquit satis sunt qui malos arceant. Et cum idem ab alio quæreretur: per

multi ait tibi uidebuntur: si eos pugnantis inspexeris.

l Ysander amictus: quos dionysius tyrānnus ad eius filias præcio

ssimas misisset: nequaquam accepit: ueteri liquens: ne hisce de formiores uiderentur. Atq; a quibus carperetur: p̄inde atq; degen

erasset ab herculā: quod dolo plātaq; gereret respōdebat: quo leōis nō attigeret: uulpis pellem assuendam esse. Insup cū argui iustus q̄ lacedæ

monii de quo ambigebant solo: uiderentur dicere: districto gladio: q̄ hu

ius inquit: ius habet: optime de soli terminis differit. Lacedæmonios uero cum ad expugnādos corynthiorum muros rimidioris aspiceret: ut le

porē uidit exiliēte e fossa: huiusmodi igit: hostes metuitis: ita quorū

Teclus
rex

Theopō
pus

Archida
mus

Brasidas

Brasidas

Thracia

Lacedæ
mon

Agis rex
Elīi

Olympia
ci ludi

Iusticia

Lyfander
Dionysius

Argui
Lacedæ
monii

muros præ iertia lepores dormitât. Et cū megareſis uir quidā i publico
coctu audacē ad eū ac licētius loquarēſ. Tua inq̃ uerba ciuitatis idigēt.
Gelilaus eos qui Allam icolerēt dicebat liberos quidē malos eē;
ſuos autem bonos. Cūq̃ ii conueſſent perſarum regē magnum
appellare. At qua nam iquit re ille me maior ē: nūi iuſtor tēpera
riorq̃ ſit. At hæc cum de fortitudine iuſticiaq̃ rogaretur: utra eſſet meli
or: Nihil ait fortitudie indigemus: ſi iuſti omnes ſimus. Item cum noctu
repente ex hoſtibus caſtra moturus foret & eum cuius amore tenere
tur ob infirmitatem reliqui atq̃ lachrymare intueret: durum eſt inquit

Ageſila
us

miſereſcere ſimul ac ſapere. Rurſum cum Menecrates medicus cogno
mento iupiter epiſtolam ad eum ſcripſiſſet. Menecrates lupiter regi Age
ſila ſalutem. Reſcripſit rex ageſilaus Menecrati ſanitatē. At cum laca
dæmonii Athenienſes ad corinthus ac ſocios ſuperaſſent: audita hoſti
lium cadauerum multitudine: heu inquit græciæ: quæ tot ex ſeſe perdi
dit: qui ſat eſſent: quibus barbaros omnis uinceret. Atq̃ cum oraculum
a Ioue in Olympia ex ſententia accepiſſet: deinde ephoris iubentibus ut

Menecra
tes
Epiſtola

Delphos

Nicias

etiā iſdem de rebus phytium cōſuleret: ubi delphos petiſſet: deum ro
gauit: an quæ patri: eadem ſibi quoq̃ uiderētur. Præterea cum amicū
quendam a care icarico peteret: ac rogaret: ad eum ſcripſit. Si Nicias in iu
ſtus in te nō ē: dimittito: ſin eſt iniuſtus: nobis dimittito omnino autem
dimittito. Ad hæc ut eum qui luſcinia uocem imitabatur: audiret hor
tatus: ac ipſam inquit ſapenumero audiui. Cum uero poſt leuctrenſem
pugnam ephori qui urbem exhaustam uiris intuerētur propter legem:
quæ perterritos omnis notādos eſſe iuberet: uellent inſanitiæ notam ſol
uere: ac legiſlatorē. Ageſilaū declarafſent: ſis ut in mediū pceſſiſſet: ius legi
bus poſtridie iciperet. Idem ad regem argyptiorū ſocius miſſus cum una
cū illo obſideret: eſſentq̃ hoſtes & multo plures: ac foſſa caſtra circunda
rent: egrediūdum rex dimicandūq̃ iubeat de ſumma rerū. At Ageſi
laus iquit nō eſſe hoſtes ipediēdos: quos ſibi ipſis pares uellet. Præterea
cū parum deeſſet: quin foſſa conjungeret: aduerſus id quod reliquū erat
iſtruſta acie ac pari uſi certamine uictoria potiti ſunt. At poſtremū cum
moreret: amicis iuſſit nullam ſibi neq̃ ſictam neq̃ piſtā ſaceret: ita enim
imagies appellabat. Nam ſi q̃ mihi opus illuſtre ſactū eſt: hoc mihi mo
numentum eſt. Sin uero nullum: neq̃ ſi omnis quidem ſtatuas feceritis,

Archida
mus

Agis
junior

Demadſ

Archidamus ubi ageſilai catapultam eſſet intutus: cum primum ex
ſicilia aduecta eſſet: exclamauit o Hercules periit uiri uirtus.
Agis junior cum demades diceret enſes laciōicos ob breuitatem a cir
culatoribus abſorberi: attamen lacedæmonii: reſpondit: huiusmo
di enſibus hoſtes: uæhementiſſime aſſequuntur. Item cum ephori cui
dam proditori tradendos milites iuberent: haud illi ſe inquit alienos cre
dere: qui proprios prodidiſſet.

- c Laomedones cū qs se gallos ei darunt polliceretur: q pugnādo iterum: Claome
istos mihi des: iquit: nolim: sed illos potius: qui pugnādo iterum: nes
- p Edarectus non electus in numerum trecentorum: qui quidem ho- Pedare/
nos in urbe ceteris dignitate p̄stabat: hilaris furridens: q abibat gau- tus
dere se inquit: si quidem trecentos urbs haberet ciues se se melioris.
- d Amonidas in ultimum chori ordinē locatus a chori magistro pul- Damoni/
chre: tu quidem inuenisti: inquit: qui etiam ipse honorabilis fias. das
n Nicostratus argiuorum prator cum ad cuiusdam castelli preditorio- Nicotra/
nem grandi pecunia atq; matrimonio lacanæ mulieris q ipse uolue- tus
rit: prater regis ab Archidamo hortaretur: rēpōdit Archidamum ex Hercules
herculi genere oritur: esse: Herculem enim iustrato othe malos flagiti- Archida/
cio affecisse: at bonos archidamum facere malos. mus
- e Vdemonidas cū i academia xenocrate uidisset: q i senex eū discipu- Eudæ/
lis disputaret: cūq; audisset ab eo uirtutē qri: at quādo ea uites: i qri: monidas
Rursū cū philosophū audisset: q solū sapiētē eē bonū ipatorē disseret: di- Xenocra/
cto iquit admiratiōe digna: neq; q loquitur tubæ strepitū nunq; audiuit. tes
- a Ntilochus cum ephorum gereret: audiens messeniis agrum a phi-
lippo datum: iterrogauit: num etiam dedidisset philippus: ut possi-
deret: cum pro illo pugnandum foret.
- a Noxidas cum atheniēsi quidā lacedæmoniis iperitiam obticeret: Antaclir/
soli certe nos inquit mali nihil a uobis didicimus. Præterea cum ali- das
us atheniēsis ad eum dixisset. Atqui nos a cephalo sepius uos fugau-
mus. At nunq; nos: iquit: fugauimus uos ab eura. Ad hæc cum Sophi- Sophista
sta quidam herculis laudatiōem lecturus esset: ait: quis eim eū uitupat.
Paminonda thebæo iperū gerētē nunq; i castris repētinus tumultus Epami/
e tus exhortus ē. Dicebat autē belli pulcherrimū eē mori. Grauior- nondas
ri uero armatura peditū corpus asseuerabat exercitātū esse opor-
tere nō athlætazē: solū sed etiā militū more. Itaq; carnosioribus se i seistū
præbebat: ac talē quēdā amouit ab exercitu iquies uix tribus quattuorue
clipeis regi eius uentrē: cuius magnitudie suā ipse mentulā: ne uidere qdē
posset. Sic etiā tenui uictu ac uili erat: ut cū a uicino ad cænā iuitatus iucū
set liboz obsoniorūq; & unguetorū apparatus: abierit illico iquies: ego
te sacrificare nō cōtumelia uti opinabar. Et cum coquus dierū aliquorū
sumptus ratiōem collegis redderet: olei solū multitudinē moleste tulit. College
Admirantibusq; collegis: nō sumptū iquit ægre se ferre sed quod tantū olei
itra corpus excepisset. Itē cū festu diem urbs ageret: ac potui oēs conuiuq;
studerēt occurrit familiarī quidā sobrius atq; mētis cōpos icedēs. Illo ac
admiratē quærētēq; qd ita solus ambularet: quo liceat iquit oibus uobis
abrietati & desidiz indulgere. Atq; neq; hoīem q flagitiose qd deliquerat:
rogatē pelopida nō dimissat: at amica p̄cibus dimittit: dices amicas decess- Lacedæ/
talia munera capēs nō prætores. Ad hæc cū lacedæmoniū copias educerēt: monui

Thebani oraculaq; thebais referretur: quæ quidē alia uictū iri alia uictores eos fore diceret: iussit hæc ad tribunalis dexteram: illa uero ad leuā ponti. **Quibus** oibus positis surrexit igens: si parere iperatibus: & cū hostibus cōgre-
di aduersū uolueritis: hæc uobis oracula sunt: melioraq; ostēdit. Quod si
 formido uos cepit: illa sunt: & in deteriora orationem uertit. Iterum cū
 i hostes agmē opportune duceret: at tonitru factō sui quærent: qd deū
 portēdere arbitaret: hostes attonitos esse respōdit: quod cū huiusmodi
 agri i p̄ximo essent: i talibus ipsi castra mōtarentur. Atq; ornatissimarū
Luētra omniū quas gessisset: & optimaq; regē iucūdisimū eā sibi dicebat: quod
 suis adhuc uiuis parētibus ad leuētra lacedemonios supasset. Cumq; alio
 tempore unguetato corpore ac hilari facie apparere cōiueffet: post illud
 p̄clui postridie iqualidus ac demissā frōte p̄cessit i medium. Percūctan-
 tibusq; amicis an ægri quicquam ei accidisset: nihil accidisse respōdit: ue-
 rum sentiebam me elatiore animo heri fuisse: quā **parētibus** imodera-
 tam læticiā hodie plecto. At cū spartiatas sciret op̄erā dare: ut huiusmōi
 casus absconderent: uolensq; illoꝝ calamitatis magnitudinē liquido pa-
 refacere: nō est passus ut omnes simul: sed ut singulæ potius ciuitates ca-
 dauera tollerent. Quare lacedæmoniorum cadauerē mille & amplius ui-
Iason sum est. Item cum Iason thesalog; princeps locius uenisset thebas: & Epami-
 nondæ qui plurimū iopia p̄rmeret: aureū duomilia misisset: aurum
 quidem non accepit: Iasona uero aspiciens: iniuriā iquit: icipis. At ipse
 denariis quinquagita mutuo acceptis ac ciue quodā ad exercitus cōmea-
 tum i pellopōnensum irrupit. Rursum cum rex persarum dariōū triginta
Pellopō-
nensus milia ei misisset: grauitet Diomedonta repræhēdit: quod nauigatio-
 nis tantū ad Epaminondā corrupēdū enauigasset. Iussitq; regi diceret:
 si quæ thebanis conducerent sentiret. Epaminondā gratis n̄m: cum habi-
 turus foret: sin autem quæ non conduceret hostem. Et cum Argiui the-
 banorum societate inissent: ac Atheniēsū legatī i arcadiā p̄fecti i utrosq;
Argiui
Calistrat-
us inueherētur: a Calistratoq; oratore tum orestes tū oedippus exprobareſ
 urbibus: ubi epaminondas surrexisset: fatemur ait: & apud nos patricidā
 extitisse & apud argiuos matricidā: uerum qui hæc p̄petrauit: nos quidē
 eiecimus: Athenienses uero exceperē. Spartiatis uero q multis magnisq;
 in rebus thebanos criminarentur his respōdit: uos breui oratione gau-
 dentis ociosos reddiderit. Atq; postea q Alexandrum phereorum ty-
 rannum qui thebanis erat hostis: in amicitiam athenienies societatemq;
Epami-
nondas recepissent: eisq; ille polliceretur carnes: quæ mina uenundabātur: semio-
Atheniē-
ses bolo se p̄biturum. At nos inquit Epaminondas ligna ad hæce carnes
 atheniensibus gratis p̄bebeimus. Istoz; enim agrū excidemus: si mole-
Boetii stiores esse perrexerit. Insuper cum boetios uellet i armis perpetuo esse:
 erant enim per ocium dissolutiores quo tempore ipsorum princeps ele-
 ctus esset: eos monebat iquies: etiā consultate uiri: nā si i peratorē gessero:

imperio parēdum est uobis. Itaq; campestre[m] patentemq; regionem bel-
 li orchestram appellabat: p[er]inde ut illam possidere nequeat: nisi manum
 pro clipei loco habuerint. Et cum chabrias paucos thebanos: quosdā qui
 ad corinthium sub muros audius praeiaretur: interemisset: trophaeu[m]
 statuisset: Epaminondas deridēs ait: hic nō trophaeum sed hecathensidū:
 hoc est hecathes simulachrum statuēdum est. Hecathen enī ante por-
 titus in triuīs non absurde erigebant. Ad haec cum quidam nūciasset exer-
 citum ab Atheniensibus nouis ornatum armis in peloponnesum mis-
 sum: qd ergo Antigēidas suspirat: inquit: si nouas tibias Telles hēt: erat. n.
 tibicē. Telles pessimus: at Antigēidas optimus. Itē cū didicisset armigēz
 p[er] multas ab hoīe captiuo pecunias accepisse mihi: ait clipeū redde: tibi ue-
 ro faciūdo quāstus tabernā emitto. Nō. n. amplius aequē discrimē subire
 uelis: quī in nus et diuitibus beatisq; factus sis. Interrogatus quoq; utrum
 sese meliore imperatorē duceret an Chabrian an Iphicraten: difficillimū
 est inquit: iudicatu: quoad uiuimus. Præterea cum ex laconica reuersus ad
 capitis causam una cū pretoribus collegis arcesseretur: quod mēses quat-
 tuor boetiae iperio preter legē adieciisset: collegas hortatus est: si se crimen
 referrent tanquam ui coacti: at ipse non habere inquit uerba: quæ rebus
 præstarent. Quod si omnino aliquit apud iudices dicendum eēt: orare si
 se occiderint: ut statuæ cōdemnationem inscribant: quo græci porit the-
 banos uel inuitos ab epaminonda coactos eēt: qui laconicam quæ annos
 quingentos neq; prædam neq; bellum passa eēt: & Messenam triginta ac-
 ducentos ānos incoluisset: concremarint: composuisse etiam atq; redegis-
 se i unum arcadas: præterea græcis libertatem restituisse. Hæc. n. ea præ-
 tura atq; impio gesta sunt: quare iudices multo cum risu egressi sunt ne
 suffragia quidem in eum admittētes. Ad postremum cum i ultimo præ-
 lio uulnus excepiisset: delatus in tabernaculum uocauit daphanum post
 hunc deiceps hyollidan: quos quidem uiros ubi efflasse animam accipis-
 set: iussit: cū hostibus bellum soluerēt: tanq; eis impator non esset Remq;
 uerbo testatus est: ut pote qui optime ciues suos nosset.

Chabrias
Trophæ-
umAntigēi-
das
Telles

Boetia

Laconica
MessenaDaiphā-
nusPelopi-
das
Epami-
nondas
Nicomē-
des

Alexāder

Theba

p Eliopidas epaminondæ collega i prætura cum ab amicis dicere
 necessarium negotium cogendæ: necessariæ pecuniæ negligere:
 pecuniæ per louem ait: necessariæ huic sunt Nicomēdi: hominē
 is quidem ostēdens & claudū proliis & debilem. Vxore autem cum ad
 pugnam egredieretur: eum precāte: ut se saluū faceret: hoc alios ait monē-
 dos eēt: at p[ri]ncipem & prætozem: ut ciues faceret saluos. Itē cum quidam
 dixisset: in hostes incidimus: quid in illos nos magis: inquit: incidimusq;
 in nos illi? Atq; cum fractis fœderibus ab Alexādro phæroze tyrāno &
 captus & uinctus eēt: promdeq; illi malediceret: tyrannusq; dixisset pro-
 petas mori: maxime inquit: quo thebani magis excādescant: ac tu citius
 potnam des. Ad hæc cū Theba tyrāni uxor ad eum uenisset: seq; mirari:

diceret: quod uinctus ita esset hilaris: is magis illam se mirari respondit: quod non uictum expectaret Alexandrum. Item cum ab Epaminonda uheretur: gratias iquit habere Alexandro: quonia i praesentia potissimu ex

Exempla Romana
M. Curtius m Arcus curius a quibusda cu accusaret: quod agnibello patri mi-
nima partem uiritim distribuisset: plurima uero publica effecisset: optauit neminem romaoorum fore: qui quod agri ad alendu
samnites satis esset: parum duceret. Samnites aut cum post aduersum cohistum: ad eum proiecti aurum darer: rapa elyabab in fustilibus: samnitibus aut respondit minime se auro indigere qui tali cena uteretur atq malle habentibus imperare q habere aurum.

G. Fabricius g Aius Fabricius cu Romaos a Pyrrho uictos accepisset: labieno dixit. Pyrrhus romaos uicit: no epirota. Et cu multa ei auri daret a Pyrrho: ad que p redimendis captiuis uenerat: nequaqua accepit. Postridie uero q maximus elephatus esset instructu pyrrhi post terga ignorati fabricio clamore emittes repete apparuit: quo facto conuersus fabricius: ac subridens me ait: nec aug. heri: nec hodie baillua pmouit. Rogateq cu Pyrrho: ut secu eer: ac proximu post se imperiu haberet: neq tibi hoc iquit: coeducit: na epirota si ambos nos nolita me regi quam abs te malit. Rursum fabricio coisuli Pyrrhi medicus epistola missit: qua polliceret: si is iuberet: se Pyrrhu uenens iherfectur. At fabricius ea epistola ad Pyrrhu dedit saniore ut mte uteret: monens quonia & amicor: & hostium pessimus iudex esset. Sed posteaq isidius compertis Pyrrhus medicu suspensio affecisset: reddidissetq fabricio captiuos sine redemptiois pccio: eos non accepit gratis: sed ne mercede cepisse uideretur: totidem ei captiuos restituit. Na neq Pyrrhi gratia insidias significasse affirmauit: sed ne

Romani
Fabius
maximus f Abius maximus cum nollet cum Annibale acie coisligere: sed cu
Annibal stando exercitum eius terere: qui tum pecuniae tum anona prae meretur inopia: per aspera ac motuosa loca insequabatur: & sese a latere egressus opponebat. Cuq a multitudine rideretur: & Annibalis uocaret praedagogus: id minimi pendens cogitationibus suis atq consiliis utebatur. Et ad amicos conuersus dicebat eum sibi timidiorem: uideri: qui cauilla couiciaq metueret: quam qui hostes fugeret. Insup cu de collega

Minutius Minutius: quoniam hostes aliquos prostrasser: magnus rumor eer: quasi uir foret nomine romao dignissimus: magis se inquit secundu Minutii fortuna quam aduersam pertimescere. Pauloq post cu i insidias incidisset Minucius: & simul cum exercitu perire uideretur: ubi ipse auxilium tulit: cum magnu hostium numerum prodidit: tum illu seruauit. Itaq Annibal ad amicos dixit: no saepe praedixi uobis fore aliquado ut motana nubes in nos imbris resolveret: Atq post cansem cladem creatus iperator

una cū Claudio marcello uiro & itrepido: & qui cū Annibale quālibet sine semp dimicaret: pabat ipse si nemo pugnaret: breui futurus: ut annibal miles attritus sessusq; deficeret. Quam ob rem dicebat Annibal: tūa iōi sibi metui esse Fabiū pugna uacuum q̄ pugnātem Marcellum. Et cū miles lucāus apud eum esset accusatus: quod mulieris amore noctu saepe in castris uagaretur: ceterum mirabili armoz uirtute uir esse narrare tur: mulierē quā deperibat: comprehēdi eo clam iussit: & ad se duci. Ut autē adducta est: accessit homo: quod prater legē: iquit: pernoctares: haud nos satuit at ne prius quidē latuerat: quod pbitati studeres: quare foriter tuis ac recte factis errata cōdonētur. Reliquū nobiscum eris: habeo enim sponsozem: & adductam mulierculam ei commendauit: ac tradidit. Item cum Tarentinos Annibal prater arcem praesidio teneret. Fabius ubi q̄lōgissime dolo abscessisset: & cepit urbem: & i praedam uertit. Scriba uero interrogate qd de sacris simulacris statueret: relinquamus ait Tarentinis deos iratos. Et cū M. Iulius q̄ arcem praesidio teneret: urbem se captā diceret: alii hominē ridebāt. At Fabius ait: uera narras: nam nūtu urbem amississet: nequaquā ego recuperassem. Atq; cum iam senior esset: ac filius cōsul de rebus gerēdis i publico loqueret: praesentibus pluribus ascendit equum atq; procedebat. Cumq; lectorem iuueis misisset: iussissetq; equo descenderet: aliis sese a uertentibus Fabius ipse equo exiliens prater aetatem accurrat: natumq; cōplexus: belle inquit: sapi o fili: qui placē intelligas: qbus iperas: & cuiusmodi iperu magnitudine suscipis.

SCIPIO MAIOR.

Cipio maior cum a se militari atq; urbana studium ad literas conuerteret: dicebat cum ociosus esset: plura tunc negocia a se gerē. Idem ubi Carthaginem ui cepisset: ac milites quidam quam cepissent: captiuam praestanti forma ac uirginem aduāherent: atq; illi darent: libenter inquit: accipere: si priuatus: non imperator essem. Rursum cum in alto positam urbem obsideret: ubi templum Veneris eminentius apparebat: iussit: illic uadimonia consentirent perinde ut ad tertium diem in Veneris phano disceptantium causas audiretur: id quod sicuti praedixerat factum dedit urbe capta. Atq; in sicilia cum quis percunctaretur: cuius rei fiducia ad Carthaginem classe foret traiecturus: ostensis ei armatis exercitatisq; uiris trecentis & alta turri: quae e mari eminebat. Nemo est horum inquit: qui si super hanc turrim ascenderit: non se si iussero: praecipitem iaciat. Cum uero & agro potitus ē: posteaquam traiecisset atq; hostium castra concremassent: missaq; legatione Carthaginenses pepigissent ictis foederibus tum baelluas tum nauis tum etiā pecunias darum ire: & quoniam ex italia adnauigasset Annibal ea fiducia ductos cōuentorum perteret: his auditis Scipio ait ne illis quidem uolentibus fœdera seruaturū

Claudius
marcel-
lus
Annibal
Fabius
Marcel-
lus

Tarentini
Annibal;
Fabius
M. Iulius

Veneris
templū

Sicilia
Cartha-
go

se: ni talentum etiam quinque millia ad ea priora soluerit: propterea quod Annibalem accersissent. At ubi omnino uicti Carthaginenses pro foederibus ac pace legatos ad eum misissent: qui uenerat illico abire iussit pinde ac non eos audiretur quam. L. Terentium adduxissent. Erat autem Romanus Terentius uir fragi & bonus: quem Carthaginenses captiuum egerant. Qui ubi adductus est: eum iuxta se in praetorio sedere per tribunali uoluit: & ita Carthaginensibus responsum dedit: ac bellum soluit. Terentius autem eum triumphantem secutus est pileatus tamquam donatus libertate. Atque post eius mortem iis qui uenerant ad efferendum funus: multum ministravit: quaeque alia ad sepulturam attinebant: quam diligentissime curauit. Sed haec postea. Rursum cum Anthiochus posteaquam romani aduersus eum traiecissent in Asiam: pro soluendo bello ad Scipionem misisset: prius inquit oportuit: non nunc cum & fratri & sessoris susceperis. Praeterea cum ei pecuniae a senatu ex aerario decretae essent: neque eo die quaestores avarum uellet aperire: se aperturum ait. Et eum per se clausum esse: qui tam ingenti pecunia illud impleset. At cum multa in eum crimina a patilio & Quinto conicerentur apud populum: ait hoc ipso die Carthaginenses cum Annibale a se uictos: quare coronatum sese accensurum capitolium. Qui autem uellet suffragia ferret aduersus se iussit: quare locutus capitolium accessit: populus uero secutus est accusatoribus adhuc dicentibus relictis.

L. Terentius

Anthiochus
Scipio
Quaestores
Patilius
Quintus
Capitolium,

Titus quintus
Philippus

Titus quintus ita statim ab initio fuit illustri fama: ut ante tribunatum: ante praeturam: ante aedilitatem consul designatus sit. Is cum aduersus philippum cum imperio missus esset cum illo in colloquium uenire ausus est. Philippo autem obsides petente: illum enim esse cum multis Romanis: se uero solum esse macedonibus. Tu enim respondit Quintus solum te fecisti: quonia & amicos & cognatos occidisti. Atque ubi philippum acie uicisset: iussit in isthmum proclamari liberos se graecos dimitti ac sui iuris. Atque quotquot romani Annibalis temporibus in captiuitate acti apud graecos seruiebant: hos singulos redeptos denariis quingentis Quinto graeci dedere dono: & illi in urbe triumphante secuti sunt pileos capite gerentes ut iis mos est qui liberi facti fuerint. Atque Achaeos: quibus in Zacynthiorum insula exercitum ducere mens erat monuit: cauere: ne quem admodum testudines protenso capite extra peloponnesum discrimen adirent. Insuper cum Anthiocus rex ingenti cum exercitu graeciam peteret: cunctis perterritis cum ob militum multitudinem: tum ob armorum uarietatem. Huiusmodi ad Achaeos dictio est usus. Ait enim cum chalcide apud hospitem caenaret: admiratum se multitudinem carniuum ac hostium respondisse eas omnis porcinas esse sed condimentis modo apparatibusque differre. Proinde nec uos ait admiremini regias copias: cum hastatos cataphractos & praeteros: hoc est pedestris socios: cumque equestribus sagittarios auditis. Nam hi omnes syri sunt armis inuicem differentes.

Antiochus rex
Graecia
Chalcis

Philopœmeni quoq; prætori achæorum: qui multo equite & grauioris armaturæ pedite abundaret: Pecuniis uero indigeret: illudēs aiebat. Philopœmeni & manus & crura esse: uentrem autem non esse. Etenim forma corporis Philopœmeni talis erat.

G. Aius domitius quē Scipio maior in bello aduersus Antiochum apud Lucium fratrem suis legatiōis uicibus fungi uoluit: cum hostem adortetur: horam nequaquā satis esse respōdit: ut tot hominum millibus trucidandis: impedimentisq; rapiendis rpetentes castra seipfos curarent. **Vex** hoc in tempore cras factum ire cōgressusq; posttridie hostium quinquaginta milia ad internicionem redegit.

P. Vbius licinius cōsul imperator uictus equestri prælio a pse macedonū rege milites duo milia octingētos amisit parti casos partim captos. Post prælium uero cū perles & pro fœderibus & pro pace oratores misisset: uictus uictori iussit: ut & regnū & res oīs romanis cederet.

P. Aulus æmilius secundū cōsulatus petens repulsiōem habuit. Sed ubi ipericia & mollicia iperatorum bellū aduersus persem ac macedonas prolixitate accepit: & ob id consulem illum declarauit: ait eis se gratias nō habere: quoniā nō eo esset iperator designatus: quod

tam impetio sibi q̄ illis imperatore opus foret. Cūq; domitius e loco perueneret: ac tentū sibi inuenit: laqueum ostēderat: quid ploraret: inter rogasset: atq; illa respondisset: quoniā perles nobis mortuus est: erat autē catellus ita nolatus: i bonam fortunā ait o filia: omēq; arripio. Atq; cum multa in castris audaciā garrulitatēq; ostēdisset: q̄ imperatores ac rerum minime necessariāq; studiosi iduxissent: ut quiescerent: ac solum gladios acuerent: iussit: sibi enim reliqua curæ fore. Nocturnas autē excubias iussit sine hasta & sine ense asseruarent: quo desperantes: qui hostibus repugnarent: magis somno resisterēt. Et cum macedonia per locos saltuosos inuasissent: ac instructos hostes aspexisset. **Nasica enim cum horante ut** confestim illos adoriretur: facerem istud quidē: si tua mihi ait ætas esset. **Vex** multa mihi experientia impedimēto est: ut itinere fatigatus aduersus instructam aciem dimicē. At superato perle cū p uictoria epulū præberet: dicebat experitū peritūq; exercitiū maiori hostibus terrori esse. **Nasica**

Simumq; amicis cōuiuium præbere. Ad hæc cū perles captus esset: ac in triumphū duci deprecaret: hoc inquit in te est. Ita u. potestare ei dedit: ut seipse interimeret. Grandi autē ac propemodū infinita inuenta pecunia nihil ipse accepit. At genero Tuberoni phialam argenteā pōderis libræ trium militiæ præmiū dedit. Et hanc aiunt primā æmiliorū domum at genteam suppellectile ingressam. Præterea cum quattuor ei masculinæ prolis filii essent: duos adoptioni aliis antea dederat reliqui duo q̄ domi erant: alter q̄ ānos quattuordecim natus quinto ante trimphum die:

alter quinto itidem die post triumphum agens annum duodecimium:
diem obire. Cumq; pcedēti ipsi populus eius uicem cōdoleret: collige
retq; nunc ait patriā se metu atq; piculo eē liberatū: q̄do successuū tuorū
inuidiā: quam i familiam suam fortuna euomisset: pro omnibus tulit.

Caro se-
nior

c Ato senior cum apud populum i prodigalitatē & in modicos
sumptus inuāheretur: inquit: quam difficile est habere ad uen-
trem orationem quī aures non habet. Mirari autem: q̄ urbs illa
seruaretur: ubi pluris ueniret piscis quam bos. Item cum uxorū effra-
natus petulantiusq; imperium aliquando reprāhenderet: omnes iquit
homines uxoribus dominantur nos uero cunctis hominibus: nobis aut
uxores. Aiebat etiam male pro collato beneficio gratiā non recipere quā
pro illata iniuria supplicium nō subire: & iis semper omnibus qui delin-
querent: prater quā sibi ueniam dare. Et cum magistratus ad delinquen-
tis plectendos hortaretur: dicebat qui & possent: & nō propulsarēt inu-
riam: eos lapidibus esse obruendos. Rursus iis se iuuenibus magis dicebat
delectari: qui rubescerent: q̄ qui palleferēt. Dicebat etiam cum sibi mili-
tem odio esse: qui ambulando manus: pugnādo autem pedes moueret:
ac steteret maius: q̄ inclamitaret. Atq; pessimū cum aiebat imperatorē:
qui sibi ipsi imperare nō posset. Ad hac maxime oportere existimabat:
ut quisq; sui ipsius pudore teneretur: neminē enim unquā ab sese abesse.
Insuper cum plurimorum hominum erectas uideret statuas: at malo de
me inquit: homines queritent cur catonis statua posita non est: q̄ cur est
posita. Item quibus potestas esset: ut ea parce uterentur orabatur: quo
semper potestate liceret uti. Et qui uirtuti honorem auferrent: eos dice-
bat iuentuti honorem auferre. Idem neq; pro iustis rebus magistratū
aut iudicem orandum esse dicebat neq; pro rebus iniustis exorandum.
Iniuriā quoq; dicere solitus est etiam si in ferētibus minus sit: omnibus
esse piculo. At senectuti multa cum adsunt turpia: ne uirii turpitudine ad-
deretur hortabatur. Atq; iratū ab insano arbitrabat tempore differre. In
illis minime inuideri: qui fortuna mansuere modesteq; uterentur. Non
enim nobis sed quæ nobis bona sunt: inuidēt. Præterea qui eēt in ridi-
culis studiosi: aiebat in seriis ridēdos fore. Et pulchras actiones pulcher-
rimis quoq; actionibus dicebat esse occupandas: ne illarū gloria paulatim de-
flueret. Corripiebat aut ciues q̄ eosdē semper ad magistratū designasset.
Videbimini enim dicebat: existimare aut nō multi magistratū faciundum
aut nō multos dignos eē: qui magistratum gerant. Rursus quia agros
maritimos emisset cum sibi admirationi esse simulabat tanq̄ mari ualē-
tiorē. Nam quæ illud uix inundet: hic facile absorbeat. Et cum censuram
petens uideret alios: qui & roga rent: blandirenturq; multitudini clama-
bat ipse indigere populum & se uero medico ac magna purgatione pro-
inde non eum designandum esse: qui gratificaretur: sed qui inexorabilē

Fortuna

Censura

se prestaret. Quæ cum diceret: cunctis in electione prælatus est. Item cū iuventutem doceret audenter pugnandum: eē dicebat & uerbo magis q̄ ente & uoce magis q̄ manu plerūq; uerti & consternari hostes. Atqui cū bellum aduersus eos gereret qui ad betim flumen habitarent: magnop̄ in discrimine propter hostium multitudinē positus esset: uellentq; celtiberi ducetoz stipendio talentorum auxilium ferre: romani uero nō si nerent mercedē barbaris hominibus decerni: eos ait errare. Cum. n. uicerint: nō ab ipsis mercedē: sed ab hostibus exactā soluturos. Quod si uicti fuerint: neq; a quibus illa peteretur: nec q; peterent futuros. Et cum plures cepisset urbes: ut ipse ait diebus quibus inter hostes cōmoratus est: nihil ipse plus cepit: q̄ quæ ex hostium agro comedit: ac bibit. Idē cum argēti librā uicti distribuisset in milites: ait melius esse ut multi cū argento q̄ pauci cū auro ab militia reuerterentur: magistratibus enim aliud nullū in puinciis q̄ gloriæ additamentum faciundum esse. Atq; seruos quinque milia habebat hęc: unus cū tria captiua emisset corpora: neq; prius laeuisset Catonē. quā in conspectum isset: hominem stranguiauit. Et rogatus a Scipione africano: ut achæorum exulibus auxilio esset: quo rediret in patrias: simulabat eā ubi rem nulli curæ eē. At cum i senatu uerba plurima fierent: surgens tanquā nihil habeamus: inquit: qd̄ nobis agēdum sit: sedemus de græcis leniculis differentes: utrum a nostris an ab achæorum polinctoribus essetatur. At cum Posthumius labiūs historias græce scripisset ac ueniam ab auditoribus peteret: ait illudens cato ueniam dandam esset: coactus amphictionum decreto scripsit.

Cipionem iuniorem ferunt annis quattuor & quinquaginta: q̄bus uixit: nihil emisse: nihil uendidisse: nihil ædificasse: libras autem argenti tris ac triginta duntaxat in magna substantia & aurū duas reliquisset: quum tamen Carthago in ipsius potestate fuisset: & unus omnium imperatorū milites locupletasset. Præterea polybii præceptum obseruans studebat non prius e foro abire: q̄ aliquem ex aduentibus familiarem sibi atque amicum quouis pacto effecisset. Et cum iuuenis adhuc esset: tantam & fortitudinis & prudentiæ expectatiōem de se præstitit: ut Cato senior de iis interrogatus qui ad Carthaginem militarent: inter quos etiā erat Scipio: diceret solus is quidem sapit ac uiget: ad hunc aut umbra concedunt. Item cum romam uenisset ab exercitu: eum inuitabant: non quo illi gratificarentur: sed quod per illum prope diem ac facile Charthaginē capturi essent. Atq; cum murum superasset: & Carthaginēses ex arce repugnarēt: ne tu mare istud munies: id autem iacebat inter utrosq;: nec admodum erat profundum: dicēte polybio atque consulente: ut tribulos spatgeret ferreos: aut rabulas stimulis perforatas iniiceret: ne transeuntes hostes aduersus aggeres pugnarēt: ridiculū esse ait: q̄ muros cepissent: & intra urbem essent: inde ita se gerere: quo

Betis flu.
Celtiberi
Romani

Scipio
africanus

Polinctor
res
Posthu/
mius la/
bienus
Cato
Scipio iu/
nior
carthago
Polybius

Cato se/
nior
Roma

aduersus hostes non pugnarent. Et cum urbē græcis statius oblationi-
 busq; ex Sicilia aduectis refertā inuenisset iussit per præconē: ut quæ præ-
 sentēs urbī ciues sua cognoscerent: reportaret in patriā. At qui regē illa-
 rum neq; seruū: nec libertū ullū accepit. At ne emit quidē: cū & diriperet
 & deprædaretur tamē omnes. Rursum cū. G. Lællio: quo & amicissimo
 & socio utebatur: cōsularum petēti suffragaret: pompīū interrogauit: an
 etiam ipse peteret cōsularum. Erat autē Pompīus tibicinis filius: quo re-
 spondere nequāq; petere: quin potius cū Lællius peteret: illius designandi
 gratia se quoq; comitia ambituz crediderūt: & ita expectātes ab illo de-
 cepti sunt: nunciabatur. n. cū circuire forē ac ciues dextera: blandiēdo app-
 hendere. Quare aliis turbatis subridēs Scipio stulti inquit: sumus: q; qua
 si nō hoies sed deos imortales pcaturi simus: tantū terētes tēporis tibici-
 nē expectamus. Rursum cum Appius claudius eius cōpetitor in censura
 eēt: ac diceret romāos oīs ab se notatim salutari. Scipio q; oēs sere ignora-
 ret: uera iquit narras: nā maiori curæ mihi fuit: ut a nemine ignorarer: q;
 ut multos nossem. Hortabatur autē ciues: quādoquidē aduersum celibe-
 ros bellum gerebāt ut utroq; militatū misso aut legato: aut tribuno mi-
 litū sumeret utriusq; uirtutis testes ac iudices bellatores ipsos. Insuper cē-
 sor declaratus adolēscētē priuauit equo: quoniā sumptuosiore in cana-
 for tēpore Carthago oppugnabatur: placentā melle compositā quam i
 urbis similitudinē figurāq; formarat: & hanc Carthaginē appellarat: cō-
 uulsi proposuit rapinæ: pūctantiq; adolēscētē quā obcausam equum
 sibi abstulisset: prior. n. q; ego: Carthaginē inquit diripuisti. Et cum. G. lici-
 nium prætereuntē intueret: scio hūc ait: uirum peterasse. At nequeo ne
 mine accusante & accusator eē & iudex. Ad hæc cum a senatu tertīū mis-
 sus esset: cū urbium nationū regūq; inspector intueret: ut ait Clytoma-
 chus. Quis urbes hoiesq; animis qua lege tuens. Alexandriā uenit: cūq;
 egressus nauim icederet: capite toga operto. Alexandrini qui undiq; ad eū
 uisendum accurrerēt: rogabāt: ut & caput detegeret: atq; cupiētibus sibi
 faciē ostēderet. Quod cū is fecisset: strepitu oēs sunt ac plausu profecuti.
 Et cū rex propter corporis tarditatē atq; mollicitiā uix sequeretur: inceden-
 tis illos Scipio submissa uoce immurmurans ad panætium dixit: iam ali-
 cui alexandrinis noster aduētus fructui & uoluptati est: propter nos enī
 ambulante regē conspiciunt. Comitabatur autē eum amicus unus panæ-
 tius philosophus & famuli qnq;: quoq; unus cum in ea peregrinatōe ut
 ta defunctus esset: aliā quoniā emere nollet: ex urbe accersuit. Rursum
 cum numantini uiderentur inuicti: ac plerōsq; imperatores superassent
 secundū populus ad id bellū consulē Scipionē declarauit. Et cum multi
 in expeditionē irent: id senatus quoniā exhaustiretur Italia: phibuit neq;
 pecunias ex arario sumeret concessum est: sed prouētus uectigales quo-
 rum nōdum tēpus aderat: decreti sunt. At Scipio nō opus sibi pecuniis

esse dixit: suas enim atque amicorum satis superque fore. Sed de prohibitis militibus quaestus est. Nam bellum graue & periculosum esse. Si propter hostium fortitudinem totiens superati sunt: quod aduersum tales id geratur: sin propter ignauiam ciuium: quod cum talibus. Atque ubi in castra uenit: multaque & licentia & luxuria & superstitione delictisque offendit: uates continuo & hariosos lenoneque exegit: imperauitque: uala cuncta dimittere: praeter ollam uerum ac fictile calicem: argenteum uero poculum non maioris quam libra rum duae ponderis pro arbitrio habendum: permittit lauare: etiam uetu it & unguentis quicquid seipso fricaret iussit: ~~si nactus non quoniam manibus ca~~ rerent alterius fricatione indigere. Imperauit quoque: ut stantes crudum praedarent obsonium: carnarent autem discubentes panem aut simplicem puluerem & carne assam aut elyxam. Ipse uero nigro fibulatus sagulo exercitum circumbat: eiusque lugere dedecus aiebat. Atque cum Memmii cuiusdam tribuni militum iumenta comprehendisset: quae lapideas peluis & uitrea pocula de portarent: mihi inquit: ac patriae triginta dies: tibi uero in omnem uitam cum talis es: te metipsum inutilem fecisti. Et cum alius pulcherrime ornatum scutum ostentaret: heus inquit adolescens scutum certe pulchrum est: uerum decet Romanum uirum in dextra potius spes suas quam in sinistra collocet. Itaque cum is qui uallum sustulisset: uacantiorem se premi diceret: recte inquit: fidis. nam magis huic ligno quam gladio. Et cum effrauent hostium amentia esset intusus: dicebat tempore securitatem emi. Nam boni imperatoris sicuti medici officium esse: ut ferri curatione utatur ad postremum: Verum tamen tepestue adortus numantino in fugam uertit. Cumque uictos grauiter seniores ferret: exprobrantes: quid eos fugissent: quos toties fugassent: numantinum quendam dixisse fertur: pecudes easdem quoque nunc esse: at pastorem alium. Ad haec ubi capta numantia secundum triumphasset contentio ei pro senatu ac sociis aduersum G. Gracchum constituitur. Quare turbatus populus in eum qui tribunali esset: tumultuabatur. Tunc ait Scipio: nunquam nos legionum clamor uociferatioque perteruit: ne dum hominum confluctuatio atque confusio quibus non matrem Italiam sed potius nouercam esse scio. Et cum ab amicis gracchi sublati esset clamor de interficiendo tyranno. Recte inquit qui patriam oppugnant: me prius uoluit de medio tollere: non. n. Romam casuram putat Scipione superstiti: neque uicturum Scipione: si Roma ceciderit.

C Aecilius metellus cum militum castrum adorti uellet dixissetque: cecurio: si modo decem uiros amiserit: fore: ut castellum caperet: rogauit Metellus: an uellet unus ex decem esse. Rursum cum iunior quidam tribunus militum quaereret quid facturus foret: si hanc: respondet: tunicham exilimaré mentis meae consciam esse: eam exutus in ignem mittere. Atque Scipionis mortem cui uiuio insensu fuerat: tulit quam molestissime ac filiis iussit: ut subeuntes lectum tollerent dixitque gratias habere se diis immortalibus: quod non esset apud alios natus Scipio.

Memius

G. grac/
chus
ScipioRoma
Caecilius
metellus

Gaius	g	Aius Marius ex obscuro genere tempore capessens adilitatem am-
Marius		pliorē pollicitus est. Cumq; peripicu aduersisset eodem se die dese-
Varices		cturum ad minore transitur atq; illa quoq; frustratus non tamen futurū
		diffilius est se romanorū principē. Et cū utroq; in crure uarices pateref:
		solutus crus medico excadū prābuit neq; ullo emissio suspitio nec con-
		tractis supciliis sectionē ptulit. At cum medicus transitū faceret ad alre-
		rum crus: noluit in quies curationē eo dolore dignā non esse. Insuper cū
Clusius		Clusius sororis filius in eius secundo cōsulatu militi cuidā prāstanti for-
Treboni		ma Trebonio noie uim afferret: ab adolescente occisus est multiq; Tre-
us		boniū aculantibus: is a se illum occisum: q in magistratu eēt: nō negauit
Marius		sed necis cām dixit: ac probauit. Itaq; Marius qui p prāclaris militiā fa-
		cinoribus corona dari cōsueuerat: ferri ad se iussit: trebonioq; imposuit.
		Atq; cū aduersum teutonas in proximo castra posuisset eo in loco q pag-
		hiet aqua: dicerentq; milites sui se affici: mōstrato illis flumine: qd iuxta
		hostiū ualiū deflueret: illic nobis potus est inq: emēdus sanguine. It aut
Cymbri		duci se rogabāt: donec in sanguine iesset humor ac nōdum plūti constrin-
		geret. Prāterea cameritū uiros mille q egregia uirtute in bellis aduersus
		cymbros extitissent: prāter oēs leges ciuitate uniuersos donauit. Quod
		qdē factum cū a nōnullis accusaretur: aiebat uerba legū propter armorū
Pōpeius		streptū exaudire nequisse. Et cū in bello ciuili fossā circūdatus & obse-
		sus occasione ac tempus operiretur: dixissetq; Pompeius Silo: o Mari si
		magnus imperator es: descende i aciem: promde tu inquit si magnus es
		imperator: coge me uel inuitum in aciem descendere.
Catullus	c	Atullus iuratus cum in bello aduersus cymbros ad Antionem flu-
lutatus		men castra haberet: & romani quoniam barbaros ad transitum niti
Romani		ituerent: cederent ubi eos detinere nō posset: contēdit ad primū cursim
		absendētiū agmē ne romani fugere hostes: sed iperatore sequi uiderent.
Sylla	f	Sylla cognomento felix inter maximas suas felicitatis duas existima-
Pius Me-		bat: pū Merelli amicitiam: & quod urbem athēnarum non aequal-
rellus		set solo: sed seruasset potius.
Athenæ	g	Aius popilius ad Antiochū legatus missus ē cum epistola a senatu:
Gpopili		qua iuberetur antiochus: ut exercitū ex ægypto abduceret: nec pro-
us		lemæi filiorum q orphani essent: regnū occuparet. Popiliū uero p castra
		aduientē cū emitius antiochus q humanissime salutasset: ille non ser-
		uata salutādi uice tabellas reddidit. Quibus lectis cū rex dixisset cōsulta-
		tuz se daturūq; respōsum: popilius rege uirga in ginū circūscripto: hic
		ergo stans inq: cōsulta: & respōde. Cūctis autē uiri grauitatē atq; animi
		magnitudine admirantibus stupētibulq; & antiocho facturū se: assentiē
Lucullus		te quæ romani uellē: ita popilius & salutauit eum: & cōplexus est.
armenia	l	Ucullus in armenia cum decē millibus peditum & mille equitum
Tigranes		aduersus Tigranē q centū quinquagita millia hoium in expeditione

haberet: pridie nonas octobres pfectus est. Quo die prius Scipionis co-
pitae a cymbris consumptae sunt. Quare eū quidā dixisset romanis illum
diem nēfāstū esse atq; formidabiē. Igitur pugnemus: iquit: hodie impī-
gre: quo hunc quo. p romanis diē ex acro & tristi iucundū hilarēq; red-
damus. Et cum cataphractos maxime milites ~~metuerēt: bono animo~~ re-
iussit: furugē. n. plus laboris in illis spoliadis q̄ uincēdis. Atq; cum collem
primus ascēdisset: barbarorūq; motū aspexisset: magna uoce inquit: uici-
mus o cōmitones. Ac nemine sustinēre dum illos fugat: romanos quoq;
lēto interceptos amisit: hoste uero supra centū millia occidit.

Nācum Pompeiū aequē Romani amauerūt: atq; patrem oderāt.
Is cum puer admodū esset: syllanē se parti a sciuit: & cū neq; ma-
gistratu fungeretur: neq; lenator esset: magnū ex Italia conflu-
uit exercitū. Cumq; a sylla accerferetur: ~~negauit se sine praeda~~ ac sine cru-
ore copias impatori ostensurū. Nec prius uenit: q̄ hostium duces prauis
preliis uicisset. Idē cum a Sylla prātor in siciliā missus accepit milites
egressos in itinere uim inferre: ac rapina uti: q̄ alias palantes circūcursā-
rēt: supplicio affecit: sed iis qui a se missi eēnt: ad gladios gēmas addidit.

Ad hēc mamertinos q̄ contrariā partem secuti fuerāt: poterat uniuersos
occidere. At Sthenius factiōis princeps cū dixisset eū nequāq; iuste age-
re: qui p fonte in fontes multos uocaret ad poenā: hunc aut seipsum esse:
abs quo & amici psuasi & inimici coacti res Marianas elegerunt: admira-

tus Pōpeius ait ueniam dare mamertinis: qui ab eiusmodi uitro essent p-
suasi: qui patriā saluti suae uitā anteferret. ~~Quam urbē~~ tum etiā Stheniū
liberauit. Itē cum in Africā aduersus domitiū traiecisset: & illo magna
pugna superato a militibus esset iperator ~~salutatus: respōdit nō se hono-~~
rē illum admittere: q̄ diu hostiū uallū staret. Itaq; simul etiam cū imbrī
milites facto ipetu castra expugnātū: ceperūt: depopulati sunt. Cum au-
tem reuertisset: tū cāteris eū honoribus prōpto aio uultuq; amicissimō

Syllā excepit: tum oīum primus magnū appellauit. At cū uellet triūpha-
re: quoniā nondū senator esset: nequāq; permisit: q̄ obrem cum Pōpeius
dixisset ad circūstantis ignorare syllā etiam plures orientem solem q̄ oc-
cidentem adorare: exclamauit Sylla triumphet. At Seruilius uir senator/
pho & si grauit rem ferebat: tamen cum pleriq; aduersarentur trium-
pho quippe qui largitiōes aliquas exposcerēt: dixisset Pompeius se po-
tius triūphū dimissurū q̄ blande illos allocuturū: nunc ait uero intū-
eri se Pompeium & magnum & triūpho dignū. Insuper cū Romae
mos esset: quādo cūq; militiā munus pro legitimo tempore obissent
equum ad duum uiros: quos cēsores uocant: in forū agerēt: adnumera-
tūq; militiā muneribus quibuscq; iperatoribus ea gesta sunt: aut lauda-
rentur pro meritis aut uituperarentur. Pōpeius consule gerēs ipse equū
deduxit ad Gelliū & Lētulū cēsores. Quibus ut mos est pūctantibus an-

omnia militaria munera obisset: omnia respondit: & me quidē impēra-
 tore. Idē sertorii scripturis i hispania positus inter quas erat multorum
 ducū epistolae: quibus ad p̄turbandā mutandāq; rempub. Sertoriū Ro-
 mani accersebāt: illas oīs cōcremauit facultatē quidem t̄is prābēs: ut ma-
 li ad sanitatē redirent: ac meliores fierent. Prāterea cū Phrahates rex par-
 thorū p̄ legatos eū rogasset: ut termino eufrate uterē: qñ potius Roma-
 ni inq̄ termino uterē aduersus parthos iure ip̄o. Rursū cū L. Lucullus
 militiā functus uoluptatibus sese dedisset: uiueretq; **sumptuosus: Pōp-**
 peiū aut uituperaret: quoniā prāter aetate pleraq; sibi gerēda appeteret
 magis: inquit: seni prāter aetate est delitiis opam dare q̄ impare. Et cum
 ip̄e aduersa ualitudine laboraret: ut turdo uisceretur: medicus iussit. Il-
 lū sui frustra quaesiuērūt: erat. n. prāter anni tēpus. Dixit qdam fore: ut
 apud Lucullū turdi: quē penes annū itegrū nutriatur: uenirent. Ergo in-
 quit: ni Lucullus studeret delitiis: uiuere Pōpeius non posset? Ac dimisso
 medico paratū facillimū uilibusq; cibis usus est. Idē cū uahemētissima
 annonae caritudine urbs p̄meret: uerbo quidē cui annonae cura manda-
 ra esset: declaratus: re autē terrae ac maris ius habēs in affricā & sardiniam
 siciliāq; nauigauit: collectaq; grandi frumenti copia ad Urbē matorabat.
 Magna uero tēpestas orta gubernatoribusq; perterritis ubi primus in-
 scēdisset nauē & anchorā tolli iussisset: clamauit q̄ ad nauigatiōem coge-
 ret nō ad uitā. Idē cū eius aduersus Cēsare similitas in aperto iam eēt: &
 Marcellinus unus ex iis qui a Pōpeio p̄ducti ad dignitatem fuerāt dein-
 de mutato erga Cēsare aīo multa in senatu in Pōpeium loqueretur. Nō
 te p̄der Marcellie iquit: maledictis me onerare: p̄ quē & c̄muto loquax
 factus es: & exuriē cum uomitu cōmutasti? Et ad Catonē grauius mor-
 dentē quoniā q̄ sapissime prādicaret potentia & auctoramentū Cēsaris
 nequaq; reip̄. bono cedere: respondit tua quidē magis ad diuinationē ac-
 cedūt: at mea ad amicitia. Atq; cū de se liberius loqueret: ait oēm se ma-
 gistratū & accepisse citius: q̄ expectasset & deposuisse citius: q̄ eēt expecta-
 tus. Ad haec cū post cōflictū pharsalicū in aegyptū fugiēs extritēmi foret
 in piscatoriū nauigiū: quod rex miserat: transiturus: conuersus ad uxore
 & filium aliud nihil q̄ illud sophoclis dixit: quisquis tyrannū petitis: is
 liber it: illius est seruus. Cum uero transcendisset ense percussus suspitio
 semel emissio nihil locutus est: sed uelato capite seipsum tradidit.

Cicero
 Cicero orator in nomen cauillatus & amicis ut id mutaret: hortā-
 tibus ait Ciceronis nomen sese facturum q̄ & catonum & catur-
 lorum & scaurorum nomē illustrius. Et cū argēteum poculum
 diū immortalibus uotū soluisset: prima nomina litteris notauit: sed p̄ cie-
 rone cicer icidit. At eos oratores qui altiore uoce uterent: dicebat p̄pter
 ifirmitatē i clamorem ueluti claudos in equum ascēdere. Et cum uerres
 cuius filius corporis forma male uterē: Ciceronē maledictis lacefferet

pide quasi & mollē & cynedū criminare: ignoras inquit: decere itra fores
 cōiūtiis filios urgere. Rursū cū Metellus nepos ad eū dixisset: pluris te
 testimonio tuo occidisti: q̄ patrociniō seruasti. Et enim plus mihi ē: inquit:
 fidei q̄ eloquētiē. Interrogante etiā Metello q̄ ei pater eēt: hāc: iquit: res-
 pōsiōne difficultiorē effecit mater tua. Fuerat enim metelli mater ipudica.
 At Metellus ipse & leuis erat: & iconstans & libidinibus deditus. Rursū
 cū Diodoto rhetoricorū doctōri uita defuncto lapideū coruū metellus
 ipse apposuisset: iusta iquit: retributionē factā: uolādi eim hinc nō dicēdi
 doct̄rinā tradidit: Atq; cum Vatiniū hoiem & inimicum sibi & perditū
 suū prius aduollet iterū: scilicet: mox certior decius uita factus eēt: male iquit
 p̄stet: qui male mēstris ē. Ad nū quoq; qui genere libys eēt: diceretq; non
 audire qm dicens: neq; tamē respōdiū habere autē nō foratū. Cuius autē
 popilliū: qui se iurisperitū haberi uellet: cū & rudis tamē & obtusus eēt:
 ubi ad cōtrouersiā quandā aduocasset testē: atq; ille dixisset nihil scire: pu-
 ras: nait: de iur fortassis iterrogari? Præterea cū hortēsius orator argēteā
 sphinga mercedē a uerre accepisset: cūq; obliq; quidā ac subdole cicerone
 ad eū locuto: dixisset se enigmatū soluendoz iperitū eē. Attamē respon-
 dit cicero sphinx apud te ē. Et cū uoconū cū tribus filiabus de formosis
 sinā facie obuū habuisset: submissa uoce ad amicos dixit: phœbo haud
 oriēte genuit hic pignora. Atq; cū faustus sylla puer ppter æris alieni ac
 foenoz magnitudinem supplectilē p̄scripsisset: hāc ait libentius q̄ patris
 eius p̄scriptionē amplector. Pompeio aut ac cæsare dissidētibus ait: quē
 fugiā noui: ad quē fugiā: ignoro. Ac pompeiū accusabat: q̄ urbē deferuiss-
 set: eētq; Themistocle potius q̄ periclen imitatus: cū res non illis sed hisce
 similes essent. Ad hāc cū uenisset ad pōpeiū: ac rursū uenisse poeniteret:
 ab eo iterrogatus ubi pisonē genex reliq̄set: apud tuū: inquit: soceq;. Et
 cū quidā ad Pompeiū a Cæsare transfugisset: diceretq; præ celeritate atq;
 alacritate equum reliquisse: melius iquit eū de equo consuluisse. Item ad
 eum qui nūciabat cæsaris amicos tristis eē: narras inquit: eos eē cæsare exo-
 sos: ab eoq; dissentire. Cum autē post pharalicū præliū pompeio fugien-
 te Nonius quispiam dixisset adhuc aquilas septem apud ipsos esse: & ob
 id ut bono animo eēnt hortaret. Recte inquit moneres: sicum graculis
 nobis pugnandū foret. Et cū potitus uictoria cæsar p̄stratas pōpeiū ima-
 gines honorifice erexisset: ea de re loquēs cicero ait: cæsar in erigēdis pō-
 peiū statuis suas firmat. Adeo autē quod pulchre sciteq; diceret: plurimi
 faciebat: & ita ad id op̄rā suā uāhemēter accōmodabat: ut cum ei cōtro-
 uersia esset apud cētum uiros constituta: & instante die ab Eronte seruo
 nūciatū foret i diē postq; cōtrouersiā reiectā: eū libertate donauerit.
 Aius Cæsar cum Syllam fugeret adhuc adolescēs in prædones i-
 cidit: & cum primū magna uis argēti ab eo peteretur: prædones
 derisit tāq; eius: quē haberent: ignaros ac duplū se datūq; p̄misit.

Metellus

diodotus

Vatinius

Horten-

sius

Verres

Cicero

Sphinx

Faustus

Sylla

Pōpeiū s

Cæsar

Themis-

tocles

Piso

Nonius

Cæsar

Cicero

G. Cæsar

Sylla

Deide afferuatus dōec pecōias cogerenuit & domū sibi quē cōtī: silētī
 umq; pītaret: ipabar. q̄s at orōes poemataq; scriberet eis legebat: & q̄ mi
 nus uāhemēt ea laudasset satuos ac barbaros appellabat. Ac prius eos
 suspēsiue sciabāt id qd etiā paulopost effecit. Nā cū post aduētū suū redi
 medi p̄ciū liberatus & uiros & nauigia ex asia cōgregasset: tū cōphendit
 p̄dones tū etiā affixit cruci. Insup cū romæ pontificatū p̄tereret habereq;
 eius retia mulū atq; competitorē catulū: q̄ romāis reliquis dignitate p̄sta
 bat: a matre ad fores deducit hodie iquit: mater uel pōtificem filiū uel
 exulem habebis. Atq; pompeij uxore: quonīa eēt de clodio infāmata: re/
 pudiauit: deide clodio eā ob rem ī iudiciū acto testis adductus nihil neq;
 de uxore locutus ē. Accusatore autē interrogāte qd̄ igit̄ eā eiecisti: quonīa:
 iquit: decet uxore cēsaris calumnia etiā uacare. Præterea cū Alexandri res
 gestas legeret: colachrymauit: dixitq; ad amicos: si hāc eēt ueritas: Dari/
 um uicit: mihi uero ī hāc usq; diē gestum ē mihi. Et cum ī alpiibus sterile
 inoplos oppidulū præteriret: amicis quærentibus an etiā hic seditiōes ali
 qua cōtentioesq; de p̄cipatu essent: subdubius cogitabūduq; malim:
 inquit: hic primus esse q̄ Rome secundus. Fortissimoz autē facinor̄z ea
 obeunda esse dicebat quæ & piculosissima maximaq; essent ueg; haud cō
 sultāda. Et cū ex gallia prouincia aduersus pōpeium rubiconā flumē trā
 sisset: ait: iacta sit omnis alea. Item cū ad mare pompeius fugisset roma: ac
 metellus q̄ arario præfideret: cēsarem a capiūda pecunia. phiberet: ara/
 riumq; occulisset: ei mortem minatus ē. At Metello p̄terito hoc inquit:
 adolescens difficilis erat dictū mihi q̄ factū. At hæc cū ferius dyrrachiū
 ad eū milites aduacherent a brūdusio clā omnibus nauigiū parū īgres/
 sus transire pellagus aggreditur. Fluctuātē autē nauigio ubi sese guber/
 natori manifestasset: clamauit: crede fortunæ certior factus cēsare abs te
 uāhi. Et tunc quidem uāhemērior tēpestas īurgēs ei impedimēto fuit:
 At qui milites cōcursu facto magna cū animoz ægritudine quæreban/
 tur: q̄ uires alias expectaret: quasi ip̄is dissideret. Sed posteaq; pugna facta
 uictor pompeius nō est usus uictoria: sed ī castra rediit: erat iquit: uictō
 ria apud hostes: sed uicendi gnaz non habent. Rursum cū ad pharsalū ī
 structam aciem locis suis stare: hostesq; recipe pōpeius iussisset: cū erras/
 se cēsar dicebat q̄ illam militū animi ex cursū icitationē illā uim illam pu
 gnādi alacritatē naturaliter minatam debilitasset. Atq; cū primo īpetu fa
 cillimeq; pharnaca pōticum uicisset ad amicos scripsit: uici: uidi: uici. Præ
 terea ubi pōpeiā ī libya ī sugā uersi supatiq; sunt: ac sese cato interemit: ī
 uideo nbi ait: Cato mortis tuæ: & enim tu mihi salutis tuæ iudicisti. Rur
 sum cū a quibusdam hortaretur: ut Antoniū atq; dolobellā: de qbus ma
 le opiabatur: sibi caueret: respōdit nō hos sibi rubicūdos & p̄guis timo
 ri eē sed gracilis illos ac pallidos bruto cassioq; ostēsis. Et cū inter cænan/
 dū ortus eēt de morte sermo: quæ nam foret optima: iopinata respōdit.

Asia
 Catulus

Clodius

Darius

Gallia
 Rubicōa
 flu.

Metellus
 Dyrra
 chium
 Brundu/
 sum

Pōpeius

Cæsar

Cato
 Antōtus
 dolobella
 Brutus
 Cassius

Cæsar q primus est augustus cognominatus: cū adhuc esset ado-
 lescens: ab Antonio repetuit duomillia quingēta sex tertii: quæ & **Cæsar au**
 primi cæsaris interfecti adibus antonius ad domū suā trāslulisset **gustus**
 uolebat enī romanis soluere quos cæsar legauerat uiritaliūmos quique
 ac sepruagita. At cū Antōius pecunias haberet: & illū moneret: ut ab iis re
 petūdis desisteret: si sanus esset: paterna bona pclamauit: ac uendidit: lar
 gitionēq; pfoluit. Quæ ex re & sibi benignolētia apud ciues cōpauit: & i il
 lū odiū cōcitauit. Atq; cū Rhoemetacles rex thracum qui ab Antonio ad **Rhoeme**
 eū trāsierat: nō moderatū se ac demissū i cōuiuiis sed petulātem odio- **tacles**
 sumq; p̄staret societate exprobras: p̄prio cuidā alioregū ait cæsar: ego
 p̄ditionē amoris: sed p̄ditores nō laudo. Itē Alexandrīnis post captiuitatem **Arius**
 extrema se mala passuros opinātib; ubi cæsar suggellū ascēdisset. Ariō
 alexandrī corā constituto ait: se Vrbi ignoscere primū p̄p̄ eius & magni
 tudinē & decorē: dein ob cōditorē Alexandrū: demū uero p̄p̄ ariū amicu.
 Idē cū accepisset erota q̄ ægyptiacas res gereret: emisse cōrūmicē: quæ cæ
 teras oīs pugna suparet: eētq; ipsa iuncta: & eā assam deglutisse: eo accersū
 to atq; agitata quæstioe nauis malo hominē: ubi rē cōfessus ē: iussit affigi
 Ac Siciliæ p̄ theodoro ariū p̄fecit: libello autē sibi a quopiā reddito ubi **Sicilia**
 scriptū erat: caluus theodorus tarseus fur erat: quid tibi uidet? cæsar scri
 psit uidet. Amecornate autē sodali singulis dono ānis phialā i natalicis ac
 cipiebat. Athēodoro ēt philosofo ut domū dimitteret: ob senū p̄canti
 cōcessit: sed cū i se salutādo & i extremo abeūdī gratificādīq; officio Athe
 nodorus dixisset: cū ira te cæsar cepit: nihil prius neq; dixeris nec feceris
 q̄ ipas q̄ tuor ac. xx. litteras tecū ipe pcurteris: eo māu apphenso adhuc: i
 qt tua mihi p̄sentia opus ē i p̄m q̄ annū totū detinuit: i q̄s ēt taciturnitatis
 quoq; numerationē tutissimā: i sup cū audisset alexādē: ubi duos ac. xxx. **Alexāder**
 natus annos maximā orbis ptē subegisset: admodū dubitasse qd reliquē
 rps facturus ēt miratus ē qd nō māius opus Alex. existimasset iſtituere
 p̄nū ipiū q̄ magnū cōpasse. Et cū de adulteris legē tulisset: q̄ sanxerat: quo
 pacto rei iudicādi ac de p̄hēnū p̄mici cēnā deinde ira lapsus adoleſcētē: q̄ d
 iulia eius filia ēt iſtimulatus: p̄cūteret manibus: cōq; ille reclamaret legē
 tulisti o cæsar: ita p̄nitētia ductus ē: ut diē illū cēnā omiserit. Rursum
 cū gaiū ex filia nopotē i armēiam mitteret: optabat ab diis immortalibus:
 ut p̄p̄en bēuolētia & audētia alexādri ac sua i p̄ius deiſeps fortuna illi cō
 rigeret. Atq; eū se romāis iſperii successorē dicebat relisſit: q̄ nūq; bis ca
 dē de re cōſultaſſet de Tiberio loquēs. Itē cū iuuenes illos: q̄ i cōſultatio
 ne ruiſculuarent: iſtituere uellet: nec attēderent: sed turbulētius potius
 clamarēt. Audite inq; iuuenes senē: quē iuuenē senes audiebāt. Præterea
 cum atheniēſium populus q̄piā aduerſus eum deliquit: scripsit ex ægi
 na putare se suam illis iram obſcuram non eſſe: nō. n. æginæ hyematuræ
 leſe: aliud uero his nihil neq; dixit: neq; fecit. Ad hæc cū unus ex euryclis **Eurycles**

accusatoribus temere atq; petulantè libertate dicēdi ad conuiciū mte
retur: ac insolentius effertur: huiusmodi quidam locutus ē: si hæc tibi
Cæsar haud uidetur magna: iube is mihi reddat septimū Thucydidis no
Thucydi lumē. Quare cæsar iratus eum abigēdum iussit: sed cum didicisset ex po
des steris brāsida hunc esse reliquum: hominē accersiuit: castigatumq; mo
Piso dice dimisit. At cum Piso ades a fundamentis ad totum usq; tectum ac
curatissime ædificaret: bono me animo lætoq; inquit facis: qui ita ædifi
Roma cas: tanquam perpetua roma futura sit. Finis.

Plutarchi cheronensis Apophthegmata ad Traianum Cæsarem ex
plicunt feliciter ab eodem Francisco philelpo equite aurato laureatoq;
poeta quam diligentissime & reuīsa & emendata.

Francisci philelpi præfatio ad Nicolaum quintum pōtificem maxi
mum in Plutarchi cheronensis apophthegmata laconica.

Nicolaus
quintus
pontifex
Prouidē
tia

VO de te magis Nicolae quinte dies ac noctes tecum ipse
cogito: eo benignus nostro sæculo immortalem deum cō
suluisse arbitror: qui ut res omnis humanas incredibili cu
rat moderaturq; prouidentia: eum te uniuersæ christianæ
ecclesiæ pontificē præesse uoluerit: i cuius mirabili uirtute

summaq; sapientia sua spē omne doctiōes & boni uiri positā esse constitu
tāq; itelligāt. Haud eīm uitio naturæ fieri puto: ut magis alia q̄ alia ætate
mīor sit hominū doctissimoz & eloquentiū numerus. Si eīm i diuina quā
uocāt cēntia nihil ē: quod minus omni parte pfectū sit: pfectā quoq; esse
hominū naturā quā ipse creauit: deus omnipotens: dubitare quis debet.
Itaq; eandem semp inesse humano in genere uim īgeniū & inferiore mē
tis agilitatem quā græci energiam nominant: ad egrēgium quodq; obe
undum atq; præclaz opus plane credendum est. At sit nescio quo deprā
uato hominum more: ut nili pulcherrimis quibusdam præmiis hono
ribusue propositis nulli uirtuti laudi nulli opera detur: eaq; solum flore
scāt studia: quibus sese homines i præcio magis fore opinent. Quare quod
bonum sit ppter se expetēdum: id aut honore aut emolumento metiū
tur. Et certe paucissimi admodum sunt: qui uirtutem ulla uirtutis se
quantur studio. Itaq; eo maior est laus tua pater beatissime eo admirabi
lior eo diuinior: q; tuas uigilias oīs curas omnis labores omnis ad uirtu
tē semp deūq; rettuleris nullā tibi proponēs inanem gloriam nullā mun
di huius utilitatem. Quibus tuis optimis cogitatibus & laudatissimis i
stitutis factū est diuina benignitate: ut neq; petens neq; cogitans p omnes
deiceps dignitatis gradus ad summum maiestatis fastigium sis euectus
Sedes tu quidē unus inter mortales i diuinæ altitudinis solio: christi op
timi maximi uicem geris i terra humai generis saluatorem cum aucto
ritate & gratia: tum per illius uitæ similitudinem omnibus repræsentas.
Te sibi omnes ante oculos opponunt: & qui uirtutem propter uirtutem

Energia

colunt:& qui eā cōmodis suis definitūt. Quāobrem boni omnes undiq;
ad te ueniunt. Quisquis aut igitur eloquētia aut elegātiorē uia disci-
plina excellit:ad te cōfluit. Tu uero ut es animo igitur beneficō: negligis
nemine: omnes libetē admittis. Te i omnes beneficētissimū p̄stas. Qua
tua tāta facilitate liberalitateq; naturā fieri uidemus: ut iā ueluti exercita-
tis nōnullos igitur q̄ obdormierāt & idōcti doctrinā adamare incipiāt:
& docti fiant quotidiē doctiores. Nā p̄des tu qdē oībus & exēplo uitā:
& donādi magnificētia. Nō igit nō possum eos oēs qui ullū uel bonita-
tis uel disciplinā simulacrum prae se ferūt: accusatiōe dignos existimare:
si minus p̄sepe aliquos igitur sui fructus tibi p̄ sua quali uilicatiōe red-
diderūt: ut itelligas operam tuam in tā illustri beneficiēdi munere nō eē
omnino frustra. Quā rōne cum ipse quoq; me tibi debere plurimū cēse-
rem uel p̄ ea qua in me nuper cū Neapolin petēs romā diuertissem: pul-
cherrima beneficiētia usus es: aliqua studioq; meoq; monimēta tuā bea-
titudini referre uolui. Nā cū mihi tempestiue e grāco in latinū conuersa
essent: Plutarchi cheronēsis laconica apophthegmata quae a nostris tum
diētia tum dicta nominātur: ea uisa sunt non idigna: quae sanctissimo
tuo nomini dicarē rem sane nō admodū magnā si uoluerē ipm cōsidere
tur: pulchrā tamē & uiris doctis i primis eloquētia studiosis nō iutilē.
Oratio enim quae huiusmodi sentētiarū argutia exemplorūq; grauitate
ac lepore referta fuerit: nō potest omnibus nō placere. Et enim duo a plu-
tarcho libri qui scilicet extant: de huiusmodi dictis: non iisdem tempori-
bus scripti sunt alter ad Traianū cēsarem: quem ipsi iā pridem i terprae-
rati illius praestantissimi principis Philippi Maris Angli nomine isignit-
uimus: & hic alter: quem tuo ueluti munere & cognosci a latinis: & habe-
ri uolumus. Non multo autem post ut spero: maiores a nobis aliqua lu-
cubrations & fortassis etiam gratiores ad te ibūt. Vale pater beatissime.

Plutarchi Cheronensis Apophthegmata Laconica.

GASICLES REX LACEda: monioq; admirante quo-
dam Philophanen sophistam ab ipso non admitti prae-
sertim cum is dicendi desiderio teneretur: opus inquit:
est mihi horum esse discipulo: quorum sum etiam fili-
us. Ad illum uero qui dixisset: quonam pacto sine spicu-
latoribus tuto imperare quis possit: si ita respondit suis

imparitis: sicuti patres filiis.

Gefilaus ille magnus cū esset aliquādo cōiuii princeps sorte con-
suetus: iterrogatus a pincerna quātū cuiq; afferret. Si multū ait
uiri paratū ē: quantū q̄q; petierit: sin aut parū: ex quo oībus da-
to. Et cū latro qdā tolerāter p̄ferret quaestiones: ut iprobis admodū iquit
hō flagitiosis turpibusq; i rebz parietia cōstatiāq; definit. At cū laudaret
quidā oratorē: quod res paruas quāuēhemētissime augetet: equidē ait:

Neapolis
Roma
Beneficē-
tia
Plutar-
chus
Apoph-
thegma-
ta laconica
Oratio
Traianus
cēsar
Philip-
pus Ma-
ria aglus

Agasicles
rex

agefilaus

Latro

De pro-
missis

cedonem illum minime bonum duco: qui paruo pedi magna calciamē-
ta iduit. Præterea cum quipiam aliquādo ad eū diceret: promissisti: idēq;
sæpius loqueretur: ita me hercule promissi: inquit: si istud quidem est in-
iustum. Sin autem iniustum: locutus sum: non promissi. Cumq; idē sub-
didisset: uerumtamen decet reges: quicquid capite annuerint: perficere:
nō reges magis respondit: quam illos qui reges adēūt: petere iusta decet:
& ita loquitur: & quod tēpestiuū sit: & quod regibus accommodatū cōsen-
taneūq; considerent. Ad hæc cum uiruperat aliquos laudātiue audi-
rēt: nō minus eorum qui dicerēt: quā de quibus dicerēt: perdiscēdos mo-
res arbitrabat. Et cum puer adhuo palestricis pueroꝝ ludis in obſcure lo-
cum a chori magistro constitueret: ob tēperauit quamuis esset rex: decla-
ratus. Inquis tū quidē ut liber facito: ostendam enim nō locis uiros: sed
uiris locos honoratos reddi. Idem cū medicus quidā difficiliore curatio-
nem & eam minime simplicem imperaret: per geminos ait: nō omnino
mihi populi uita est: neq; si bona etiā omnia recipi. At qui præfectus
aliquando ita Chalchidæ boy tam numerus curis pediculo morderet:
nō se auerit: sed eo i omniū conspectu comprehenso atq; intersecto ad-
didit p̄ immortales deos libenter isidiatorem iterficio uel in ara. Rursum
cū alio tēpore puellum itueret: qui ex hostio murem traheret: ubi mus i
eum cōuersus detinētis manū n: omordisset: fugissetq; astātibus ostensio-
mure. Quando illud minimū inquit animal sic eos excipiat: a quibus in-
iuria patitur: quid uiris faciendū sit: cōsiderate. Volens etiam bellū aduer-
sus perias uahemētus aggredi: quo græcos Asiam in colentis liberaret:
oraculum iouis dodonæi cōsuluit. Illo utro militādum esse iubente ora-
culū ephoris retrulit: qui cum iussissent Ageſilaū etiā delphos petere: &
eisdem de rebus numen cōsulere: profectus ad uaticiniū ita interrogauit.
Apollo uidetur tibi quod etiā patri tuo Apolline uero comprobare le-
ctus iperator ita expeditiones duxit. Cum initio Tisſaphernes cum Age-
ſilao fœdera metu percussisset: regē grācias ei ciuitates libera dimississet:
deide accersito p̄ magno a rege exercitu bellū ei indixisset: ubi minus abſ-
ret ex asia: libēter transgressionē illā peierationemq; suscipiēs exercitum
mouit peride quasi i cariā processurus: ubi cū Tisſaphernes copias coge-
ret. Ageſilaus soluēs i phrygiā impetū fecit. ibiq; quamplurimis captis
urbibus grādip̄ pecunia dixit amicis: frāgere fœdera impiū quidē est. At
hostium cogitatus fallere nō modo iustum est & gloriosum: uerum etiā
tum iucundum tum perutile. Equitatu autem dimmuto ephelum con-
cessit: pronunciauitq; opulenti si se militia solutos uelent: equum p̄ se
se quisq; uirumq; præberet. Quare statim pro timidis & diuitibus tum
equi tum uiri idonei cōgregati sunt. Itaq; dicebat imitari se Agamemno-
nā. illum enim cum equam bonam accepisset: ignauum diuitemq; uirū
militia liberaſſe. Cū uero iussisset captiuos nudos: uēire uēderetq; huius

Ageſila-
us rex
Apollo
Tisſa-
phernes

agamem-
non

modi prædæ uēditores & uestis quidē emptores p̄multi essent at corpō
 ra quoniam alba & omnino mollia ob delicias ociq; erāt: ea sane tanq̃ iuri
 lia: nulliusq; præciū deriderēt: astās Agefilaus hæc sunt: inquit p̄ q̃bus pu
 gnatis: isti autē quibus cū pugnetis. Et cū Tissaphernen i fugā in lydia uer
 tisset pluribus deletis: in agrū regiū incurſione facit. At rex ubi pecuniis
 ante ad eū missis Agefilā de belli solutiōe rogaret: respondit is pacis ius
 penes ciuitatē eē: lætari autē magis locupletiadis militibus q̃ seip̃o. Ad hæc
 pulcherrimū ducere nō munera grācos ab hostilibus cape: sed spolia po
 tius p̃dāq; pare. Insup̃ cum Megabates ipithridaris filius qui formæ præ
 stātia ceteros atēret: ad eū salutarū osculantq; accessisset. Videbat. n. dili
 gi uxorē mēter: declinauit Agefilaus. Sed postea q̃ ille adire desistit: eum ul
 tro quæsiuit Agefilaus: dicētib; autē amicis ipsū esse i causā qui a pul
 chri illius osculo se auerteret: quare præ metu illū minime uenturū: ubi
 nō p̃p̃e temporis silētio secum ipse cogitasset. Nequa q̃ iquit oportet illū
 nobis p̃suadere: nā uelle mihi uideor rebus huiusmodi iperare magis q̃
 præpollentē hostiū urbē ui cape. Melius. n. libertatē tueri sibi q̃ aliis aufer
 re. Præterea cū aliis in rebus ueritatē iusticiamq; seruaret existimabat in
 amicorū negotiis prætextū esse nimia aduersus eos iusticia uti uelle. Itaq;
 breuis eius quædā epistola ad Hydriæum cara: qua quondā ex amicis pe
 teret ita fertur. Niciā si minus iustus ē: dimittas: uelim: Sin autē iniustus:
 mihi dimittito. In pluribus igitur talē se præstabat Agefilaus. Interdū ue
 ro cum expediret p̃ amicis tēpore potius utebat. Quare cum aliquando
 tumultuosius castra mouerētur puero cuius amore tenebatur p̃pter ad
 uersam ualitudinē d̃bilitatēq; relicto: & illo quidē p̃cius cum ac lachry
 mis ad se reuocātē. Agefilaus conuersus ait: q̃ est difficile miserere simul
 & sc̃ape. At qui hisce i rebus quæ ad corpus attinēt: nihilo nis q̃ secū aderāt:
 præstabat: quippe q̃ faciētiā & ebrietate omnino abstinebat. Somno autē
 eo utebat: nō qui imparet: sed cui a rebus gerēdis imparetur. Aduersus
 calorē ac frigus ita habebat: ut solus semp̃ anni tēporibus uterē. Et iter
 ipsos milites tabernaculū habēs nolebat meliorem sedum: q̃ cuiq; essen.
 Idq; assidue dicēdo usurpabat: principis esse non mollicia sed constantia
 atq; fortitudine priuatis hominibus antecellere. Cum ergo quidā iterro
 gasset qd̃ spartæ p̃fuerit lycurgi leges: ut uoluptates: inquit: cōtemptui
 essent. Ad eū quoq; qui tū ipsius tum alioz lacedæmonioz uestis alimē
 tiq; tenuitatem miraret: dixit: pro hoc hospes uiuēdi morē libertatē me
 timus. Itē cū quis eum hortaret: ut se remitteret: diceretq; ne ob incertū
 fortunæ mortē aliquando eius rei occasio fieret: at ego ait ita me ipsū
 consuefacio: ut in nulla mutabilitatē quæram: & eodem instituto uel se
 nex utebat. Itaq; cum a quodam rogaret: quare uahementi hyeme sine
 tunica circūiret: quo iuuenes inquit inuidentur: habentes ii quidem & se
 nis & principis exēplum. Thasi quoq; cum per ipsoz agrum Agefilaus

Epistola.

agefilaus

Spartæ

Thasi

agefilaus

cum exercitu iter faceret: cum farinam anseres bellaria liba belle cōlecta
 ac multiplices alias epulas prætiosasq; portiones ad eum misere. Sed ipse
 farina duntaxat accepta: reliqua qui tulerāt: iussit ad Thasios referret per
 inde atq; nec ipsi forent utilia. Illis autem præcantibus obtestatibusq; ut
 ea acciperet: iussit inter mancipia distribuī. Et cū causam illi p̄cunctaren-
 tur: quoniam inquit nō eos decet istiusmodi crapulis delectari: qui p̄bi-
 tatem fortitudinemq; exercent. Nam quibus mācipia capiuntur: ea sunt
 a liberis hominibus aliena. Rursum Thasii quoniam magnis ab eo bene-
 ficiis affectu uiderētur: cum & templis eum & diuinis honoribus prose-
 cuti eēnt: & hac de re legatos misissent. Agelilaus lectis honoribus quos
 legati ad se tulissent: rogauit an eorū patria deificandorū hominū potest
 tem haberet: quod cum illi affirmassent: agite inquit: facite deos uos ipsos
 prius: qđ si feceritis: tū crediturus sum potestate uobis eē deificandi etiā
 mei. Ad hęc cū ea grācie natiōes quæ Asiam icolebant: decreuissent in
 præclaris florētissimisq; urbibus eius imagies erigere: ad eas scripsit: mei
 nulla imago esto neq; p̄cta neq; fabricata. Et i Asia domum intutus quæ
 culmen haberet quadratis trabibus: possessorē interrogauit: an quadrata
 apud eos ligna nācerētur: qui cū nō quadrata sed rotunda naci dixisset.
 Num igit si quadrata inquit essent: rotunda redderetis. Interrogatus etiā
 quandoq; usq; quo Iaconici soli cōfinia porrigerent: hasta uibrata quo
 usq; inquit: hęc assequatur. Alio etiā p̄cunctante quam obrem sparta care-
 ret muris: ostēsis armatis ciuib; hi sunt: inquit: Iacedæmoniorum mu-
 ri. Rursus idem alio quærente nō lapidibus: inquit: & lignis sed habitan-
 tium uirtutibus muri sunt fabricādī. Insup amicos monebat nō pecūius
 sed fortitudine & uirtute studēdum esse diuinis. At cum uellet p̄ milites
 quicq; confestim effici: ipse primus aggrediebatur in omnium conspe-
 ctu. Gloriabatur aut magnifice: quod laborādo cederet nemini: quodq;
 sibi magis quam aliis imperaret. Et cum quidam qui claudū Iacona itue-
 rētur exeuntē ad bellum: equum quæreret: non sentis: ait: non fugienti-
 bus sed manētibus bello opus esse. Præterea quomodo magnam gloriā
 acquireret: cum quis interrogaret: si mortem inquit cōtemperis. Cum
 etiam quis percūderetur: quare spartiate ad t̄bias præliant: quo inquit:
 quādo cūq; ad numerum: modulationēq; inceserint: liquido pateat:
 & qui meticulosi sint: & qui fortes. Atq; persarum regē cum beatū quis
 diceret: quoniam esset admodum iuuenis: inquit: at ne hęc quidē habēs
 ætatem priamum isfortunium passus est. Item ubi magna ex parte asiam
 subiugasset: decreuit aduersus regem ipsum proficisci: quo & otiosum il-
 lum & populares græcorum factiososq; duces corrumpētē inquietum
 redderet: atq; perturbaret. Sed ubi ab Ephoris acersitus ē ob grācie bel-
 lum: quo sparta circumdabatur: id enim pecuniæ a persā missæ effecerāt.

Agelilaus

Agelilaus

Agelilaus

Ephori

Agelilaus

Asia nauigauit: magno sui desiderio græcis asiaticis relicto. Et quoniam perlicus nummus lagittarium haberet ipressum. Agesilaus recedens ait se a rege ex asia triginta milibus lagittariis exigi. Totum Athenas aduectis per Timocraten aureis daricis & iis in populares ac factionū principis distributis: tribus insuere exerūt in milites. Ad ephoros aut respondēs: hanc scripsit epistolā. Agesilaus ephoris salutē dicit. Non mediocrē Asiæ regiō nē subiugauimus: barbaros expulimus: multa in ionia arma fecimus. Posteaq̃ iubetis: ut ex edicto ueniā: sequar epistolā: propemodum etiā consequar: nō enim mihi principatū gero sed ciuitati ac locis: & tunc princeps uero principatū gerit: cū patiatur a legibus & ab ephoris insperari: aut ab aliis: quicūq̃ magistratus in urbe fuerint. Ac ubi traiecto hellepōro per Traciā iter faceret: rogauit Barbarorū neminem: sed ad singulos mittēs percunctabatur utrū: aut amicus an ut hostis p̃ eoq̃. Solum transiret: & alii q̃dem amice admittebāt deducebātq̃: sed ii qui troades uocātur q̃busq̃ Xerxes ut fertur munera dedit p̃ trāsitus mercede. Ab Agesilaō petiere argētī talēta centū & mulierū tantumdē. At hic dissimulatio ne in eos usus ac diēs quid̃ igit̃ non cōtinuo uenissent accepturi: p̃cedebat: & ubi cū iis q̃ essent instructa acie: cōgressus esset: uertitq̃ eos in fugam. permults deletis libere transiuit. Et cum idem a macedonum rege per nuncios quæsisset: ac se ille consultaturū dixisset: iquit: consultato igitur at nos iam iter faciemus. Itaq̃ miratus ille uiri audentiā ueritusq̃ iussit: ut amicuē esse alloquēdum. Thessalorū autē sociorum agrū uastauit: quoniam bellaret. At q̃ Xenocle ac Scythen amicitia causa larissam nūisit: q̃bus captis & assēruatis: alii grauiorē rem ferētes cēlebāt larissam cingendam castris: hic uero inquit nolle uirorum alterius interitu ne totā quidem Thessaliā capere eos p̃ socdera liberatos accepit. Item ubi ad corinthū pugnātū esse accepisset: & si spartiatarū q̃paucissimi perierāt: tamen quoniam Corinthiorū & Atheniensium aliorūq̃ sociorum magnus numerus interisset: nec letabūdus uisus est nec elatus ea uictoria: quin grauissimē spirās heu iquit græciæ: quæ tot p̃didit intestino bello: q̃ ad uniuersos uictendos barbaros satis extitissent: Pharsalii uero cū insidus q̃d latrociniis exercitū eius uigeret: in fugā illos ubi quingētis cum equitibus uertisset: statuit trophæū sub narchacio: & illa quidē uictoria p̃ ceteris oībus delectatus est: q̃ cū ipse p̃ semetipsum equitatū imisisset: hac una re illos supauit: q̃ equestri plurimū iactantiūsq̃ efferētur. Ad hæc cū ei p̃ Diphriā esset a domo nuntiātū: ut cōtinuo præteritis in Boetiā impetū faceret & si maiore apparatu id postea factū ei ire mens erat: tamē ne magistratibus minus paruissē uideret: accersitis uiginti millibus ex eo exercitu qui ad Corithū militabāt. Boetiā ingressus cū Thebanis cū Atheniensibus cū argiuis atq̃ corinthiis ad coronā cōgredit̃: supauitq̃ utrosq̃: tamen si uultū multitudinē corpore sibi male cōstaret. Fuit autem ea pugna ut ait

Asia

Xerxes

Thessalia

Pharsalii

Boetia
Atheniē-
ses
Corithii

Xenophon Xenophon: pugnarum: quas gesserat: omnia maxima. At qui reuersus domum nihil omnino nec circa uitam nec circa mores ob huiusmodi res secundas uictoriasque mutauit. Item cum uideret quosdam: qui ex aliendis equis aliqui esse uideretur: esserenturque: alio: pluraliter forori Cynice ut alio: fo curru ceraret in olimpiacis ludis: quippe qui uellet grecis ostendere res huiusmodi nullius esse uirtutis sed diuitiarum ac sumptus potius. Xenophontem uero sapientem illum secum habere honorifice accersendum iussit ad pueros educandos lacedaemone & ea instituendos disciplina: quae ceterarum esset pulcherrima tum imperare tum imperium pati. Atqui alias interrogatus quare maxime praeter alios secundis rebus lacedaemonii uterentur: quonia inquit praeter alios se exerceret ut imperantque: & pareat. Lyfandro hac luce defuncto cum multis eo sodalicio congregatos offendisset: quod ille simul ac ex Asia reuertisset: aduersus Agesilaum constituit: aggressus est cum argueretque: cuiusmodi uiuus cuius extitisset: orationemque perlecta in quodam religio libro: quam Cleon alicarnaseus scripserat: quamque Lyfander receperat apud populum dicturus & eum quidem de rebus nouis & usque de mutanda republiam in medium efferre uoluit. Sed cum ex senioribus quidam orationem percurrisset: metuissetque eius uim atque grauitatem consulit: ne Lyfandrum effoderet: quare obtemperauit Agesilaus: ac quicquid occultis suis aduersariis palam molestum se non praebat. Sed opera data: ut se aliqui sequerentur semper ex iis duces alios declarabat: alios in magistratu habebat. Qui ubi se in dignitatibus improbe auidere gessissent: proptereaque in iudicium uocaretur: uerbis multis atque uisibus & famulatus illi loqui sibi efficiebat: & in sua beniuolentia traducebat. Itaque nemo ipsi aduersarius erat aliquis. Quidam eum rogauit: ut ad Asiaticos scriberet hospites quo ius suum consequeretur: at mei inquit hospites quae iusta sunt facit sponte sua uel nihil me scribente. Ostentabat ei quidam urbem murum munitum & ualide admodum effabricatum interrogans: an pulcher sibi uideretur: me dius fidius inquit pulcher: at non quae uiri: sed quae mulieres inhabitent. Et cum megarensis quidam de urbe aduersus eum gloriaretur: adolescens ait uerba tua multa ui egent. Rursum quae alios intruebas mirari: ne nosse quidem uidebas. Ac aliquando Callipides tragodiae histrio cum nomine & gloria iter grecos clarus tum ab omnibus celebratus primus quidem ei occurrit: salutauitque deinde arroganter sese iter ambulantes iniiciens ostentabat se regi putans is quidem fore ut aliqua benignitate atque comitate exciperetur: ad postremum uero ait non admodum me agnoscis o rex nec quid sum audiui. Sed agesilaus ubi in eum respexisset: at non tu es inquit Callipides ille nicelicta. Sic enim lacedaemonii mimos uocant. Rursus cum a quopiam iuita res ad eum audiendum quod lusciniarum uoce imitaretur: noluit inquit: praeter ipsam audiui. Menecrates medicus quonia desperata quaedam curationes ei ex sententia celsissent: Iuppiter est appellatus: hoc autem nomine ipse opportunius uteretur.

ad Agesilaum quoq; sic aliquando scribere ausus **est Menecrates** Jup-
 piter regi Agesilao salutē dicit: hic reliq; nequaquā lectis reſcripſit. Rex age-
 ſilaus menecrati ſanitatē dicit cū Conon & pharnabazus regia claſſe ma-
 ris potiſſi maritimas laconici ſoli oras obſiderent: & athenienſium urbs
 muro cincta eſſet: danis a Pharnabazo pecuniis pacē cum rege lacedæ-
 monii fecere: miſſeruntq; eum ad Teribazum Antalcidan q Aſiaticos
 illos græcos: pro quibus agesilaus bellū geſſerat regi traderet. Quā ex re
 perperam accidit infamiae huius Agesilau nequaquam eſſe immūnem:
 erat enim ei antalcidas inimicus qui omni ui opeque pacem egit: perin-
 de atq; agesilaus ampliſcatur bello: fieretq; & clariffimus & maximus.
 Qui etia ad eū q dixiſſet lacedæmōios ſequi medos: reſpōdit potiſſ me-
 dos ſequi lacedæmonios. Interrogatus etia aliquando utra uirtus eſt
 melior fortitudo ne an iuſticia: nulli uſui fortitudinem: inquit: eſſe abſe-
 re iuſticia: quod ſi iuſti omnes forent: nihil fortitudinis indigerent. Et
 cum ſi qui Aſiam incolebant perſarum regem magnū appellare con-
 ſueſſent: quid autem ait ille me maior ē: ni & iuſti temperatioq; ſit?
 Dicebat etia eos qui Aſia incolet: liberos quidē preſſimos: ſeruos autē
 bonos eſſe. Idē interrogatus quo pacto maxime quis gloriā apud hoies
 queat aſſequi: ſi loquar inquit optima: agat etiā pulcherrima. Impatoris
 autē dicebat opus eſſe: ut audētia in hoſtes & beniuolētia in ſubditos ute-
 retur. Ac punctante quopiam quā nā foret diſcedā pueris: hæc inquit
 quibus uiri uſuri ſint. Idē cuiuſdam cauſæ iudex cum apte ab accuſatore
 dictū eſſet: deſenſor autē qui inepte reſpōdiſſet: ad ſingula diceret: Agesi-
 lae decet regem auxilio eſſe regibus: & ædes inquit: ſiquis tibi euerterit:
 & ueſtimētū ſiquis abſtulerit: expectares ne aut architectum aut qui ue-
 ſtimētū rexuiſit tibi auxiliū datū ſit. Et cū epistoſa a rege perſarum poſt ſa-
 ctam pacem eſſet ad eum delata quam una cū Callia lacedæmonio per-
 ſes tulerat: de hoſpitalitate atq; amicicia: haud accepit inquiring: regi nū-
 ciatet minime opus eſſe: ut priuatim epistoſas ad ſe daret. Nam ſi amī-
 cum ſe Lacedæmonii Græciæque beniuolum liquido præſtaret: futu-
 rum etia Agesilaum uāhementer ipſi amicum: quod ſi depræhenſus
 fuerit inſidias tendere: ne ſi multas etia epistoſas accepero: credat me ſi
 bi amicum fore. Præterea cum mirum imodū filios amaret: fertur can-
 na una cum paruis pueris tanq; equo aſcenſo domi ludere ſolitus: uiſus
 autē ab amico quodam rogauit: ne cui prius id diceret: q ipſe filios genu-
 iſſet. Itē cum bellis continuis thebanos premeret: & uulnus tandem exce-
 piſſet in prælio. Anatalcidā dixiſſe aiunt: pro præceptis ipſis mercedē re-
 cipis a thebanis: quippe quibus ne uolentibus quidem nec ſcientibus pu-
 gnandi doctrinam tradidiſti. Nam uero thebanos ipſos ſui ipſorū tunc
 bellaciſſimos factos perhibent: quoniam multas in eos expeditiones la-
 cedæmonii egiliſſent. Quare lycurgus quoq; antiquus ille in hiſ legibus lycurgus

quæ eo rhetoræ uocata sunt: quoniam essent oratione sanctior: uenit Ep-
 chius aduersus eosdē militandū: ne bellandi periti dicerent. At ubi ang-
 cōtinuis expeditiōibus socios audisset: quoniā lacedæmonios qui pauci
 essent ipsi tam multi sequerent: uolens Agesilaus eorū multitudinē ar-
 guere iussit ut socii oēs sederēt iuicem mixti: at lacedæmonii separatim
 soli: dein proclamauit primos surgere figulos qui ubi surrexere: pclama-
 uit secundos surgere ætarios mox fabros deinceps etiam architectos &
 singillatim alias artes. Itaq; oēs prope socii surrexere lacedæmonioq; autē
 nemo: phibita enim iis erat oparia disciplina sordidæ artis ita subridens
 Agesilaus ita emini ait uiri socii quāto pluris milites q̄ uos emittimus?
 In leuctrēsi pugna cū multi lacedæmonii fugissent: qui legitimis poenis
 erant obnoxii: ephori uidētes urbē uiris orbatā militibus egere: uolebāt
 eam ignominia soluere legesq; seruare: eligūt igitur legūlatorē Agesila-
 um. Is autē accedens in publicū nō ego: ait sū legūlator aliorum legum.
 Nā neque latius addere quicquā possunt neq; auferre neque mutare. Sed
 pulchre res habuerit: si quæ nobis leges sunt: his a die postero ius fuerit.
 Cū Epaminondas tanto cū terrore fluctuq; irruisset: tum thebanis tum
 etiā sociis ea uictoria exultantibus: ubi tamē Agesilaus iperauit: quīs pau-
 ci in urbe essent: reuerti Epaminondā coegit. At in ea pugna quæ ad Mā-
 tineā est gesta: iperauit lacedæmonis: ut alius onus illi Epaminondā
 oppugnarēt: solos inquit mens cōpotes & fortis esse & uictoriæ au-
 ctiores. Si hunc igitur e medio sustulerimus: facillime alios captiuos fore
 Nam & amētes esse ac nullius prætiū: id quod etiam accidit. Nam iam ui-
 ctora Epaminōda & lacedæmonis fugientibus cū is uerteretur suosq;
 uocaret: quidā ex lacedæmonis eum lætaliter percussit. Cū cecidisset: a
 fuga reuersi qui cum Agesilao erant: aqua uictoria pugnarunt: cū & the-
 bani longe deteriores: & lacedæmonii lōge meliores apparuissent. Spar-
 ta cum pecuniarū ad bellum indigeret: ac peregrino stipendio alleretur:
 in ægyptū Agesilaus proficiscitur a rege ægyptiorū mercede accersitus:
 Sed propter uestis utilitatē indigenis contemptui erat. Expectabāt enim
 uisum ire spartæ regem sicuti persanū corpore magnifice ornato perpe-
 ram ii quidem de regibus sentientes. Itaq; iis breui Agesilaus ostēdit ma-
 gnificentiam atq; laudem elatione animi & fortitudine parari oportere.
 Sed cum eos quos erat missurus in prælium: timidos ad imminens pe-
 riculū tum propter multitudinē hostium: erant enim ducenta millia
 hominū: tum ppter militum suorum paucitatē: decreuit ante congres-
 sum sacrificium facere cæteris iis. Et ad leuam substrata manu uicto-
 riam subscripsit: & acceptum ab augure iecur imposuit in subscriptam
 manū: quo satis temporis detēto perinde quasi ambigū se ac dubium
 simulabat: quoad litterarū notæ iecori compræhēse: impressæ sunt: & tūc
 cōmilitonibus ostendebat: inquit deos immortalis ex rebus scriptis ui-

Epami/
 nondas
 Thebani
 Mantineæ

Thebani
 agesilaus
 i ægyptū
 proficiscit

Aoriam demonstrare. Securam igitur coniectura ad uictoriam habere nisi audēter in pugna eunt. Hostibus autē eius castra propter multitudinem uallo cingentibus: ac Nectabio: cui auxilio erat: egrediundū pugnādūq; hortante inquit nō esse hostes impediēdos q; ipsis se pares uellent. Et cū adhuc pagē restaret ad coniungendū uallum: interim suos quot reliquerant: istruxit & a quo Marte dimicans illos fugauit: ac paucis cū militibus suis magna hostiū peracta cæde pecuniā grandē ad urbē misit. Ex ægypto in patriā remigās ac moriens suis præcipit: ut nec sicā nec picā nec fabricatā corporis imaginē facerent. Nā si qd præclare opus a me gestū est: hoc erit monumētum mei: sin aut nullā ne oēs qdē statuarii quorū opa i sordibus uersantur: & cōtēendis artibus p̄stare id quiuerint.

a Gesipolis Cleobriti filius cū qdam dixisset Philippū diebus paucis olyntū eueruisse: p̄ deos inquit: aliā talē urbē lōge maiore tpe nō ædificabit. Alius cū dixisset eū cum florētoribus uel regē fuisse obsidē & nō filios nec uxores ipsorū haud inquit iniuria: decet. n. nos ipsos nostra errata ferre. Idē cum domo catulos uellet accerlere: ac dixisset quispiam exactio ab his nō est: nec. n. uirorū inquit exactio fuit antea: quæ nunc est.

a Gesipolis Pausaniæ filiū cū atheniēses megarēsiū ciuitatē acciperēt ad eas iudicandas lites: q; inuicē ipsis aduersus eū essent. Turpe ē ait o atheniēses ductores græcorū megarēsiū cedere i dignoscēdo iure.

a Gīs Archidamī filius cū aliquādō Ephori dixissent p̄ficiscere i huius priam: adolescētēsq; tecū habere. Tē. hic ipse in arcē ducet & qui fieri ait: cōuenit o Ephori tot huic iuuenes credere: q; suā patriam p̄dāt. Interrogatus quoq; quæ maxime disciplia spartæ coleret: cognoscere iquit & gerere & ferre impertū. Et aiebat nō oportere lacedæmonios interrogare: quot essent hostes: sed ubi eēt. Ad Mantineā cū prælio dimicare cū hostibus quoniā plures essent: phiberetur: ait cū multis congregandū illi eē q; multis uellet i peritare. Idē cū a quodā quereret quoniam eēt lacedæmonii quot satis sunt: iquit q; improbos p̄pulsent. Atq; ad corinthiorū muros eū trāsiret: & eos cū altos ac munitos: tū in multū spatii p̄fesos intueret quæ ait hæc sunt mulieres: q; locū hunc incolunt.

Sophista
Sophista quispiā cū dixisset ofonem esse regē oīum optimā. Itaq; si tu ait taces: nullus ex præcti. Præterea ut argui posteaq; eēt superati: rursū ei audacius obuiā facti sunt. Vidēs trepidationē suæ: audete ait: o uiri nā ubi nos uictores horremus: qd illos facere cēsetis quos uicimus. Itē ad Abderitæ legatū ubi locutus is multa fecisset dicēdi finē: interrogaretq; qd nā ciuibz nūciaret. Me respōdit tantū tēporis tacitū audisse: q; cum tibi fuit ad dicendū opus. Elīos qbusdam laudatibus qd ad olympiacos ludos iustissimos se præstaret: & quid nam ait: magnum aut mirandū faciunt: si i annis quinq; uno dūtaxat die iusticia utunt. Ad eos quoq; q; diceret quosdā ex alteris a diibus ipsi inuidere: p̄pterea ait & sua illis mala &

ad hæc tum mea tum amicorum bona dolori erūt. Et cōsulēte quopīa:
digressum fugiētibus hostibus dandū esse: & quō iquit si adueritum eos
q̄ prae metu fugiūt: nō pugnamus: cū iis pugnabimus: q̄ ob fortitudinē
manēt. Insup̄ cū apte quidā de græcorū libertate: sermonē inferret: rem-
fane nō ignobilē sed factū difficilē: o hospes ait: tua uerba & uiriū indigēt
& pecuniæ. At qui dicente quopīa Philippū eis inaccessibilē graciā fa-
cturū: nobis satis ē inq̄t hospes in nro uersari loco. Legatus perinthiorū
cū lacedæmonia uenisset: lōgiore orōne utebā. Vt aut̄ sine dicendi facto.
Agin rogauit: qd̄ esset perinthiis renunciaturus. Quid inq̄t: aliud q̄ q̄ tu
uis inē dicendi feceris: ego uero taceo. Idē cum solus legatus uenisset ad
Philippū: cūq̄ Pphilippus dixisset: qd̄ hoc solus uenisti. Etenī ad unū re-
spōdit. Et cū ex senioribus qdā intues solutis p̄scis alia qdā flagitiosa in-
duci iura dixisset ad eū iā s̄ grauelē. Quare sup̄na iā sparta fieret infer-
na: iorās inq̄t p̄ rōne ita res accideret: si hoc sit: etenī cū ego puer eēm a pa-
tre audiebā quæ sup̄iora extitissent: inferiora apud ipsos effecta aiebat aut̄
p̄sem puero sibi hoc etiā dixisse: p̄pterea mirādum nō esse: si posteriora
prioribus essent deteriora: sed sicubi meliora ea similia. Atq̄ iterrogatus
quomodo quis in libertate perseuerarit: si mortē inquit cōtēperit.

Agis iu- a Gis iunior cum Demades diceret enses laconicos propter breuita-
nior tem a circulatoribus absorberi. Attamen: inquit: lacedæmonii ensi
demades bus hūc hostes assequuntur. Ad improbum uero hominē interroga-
tem sapius q̄s eēt optimus spartiarū: q̄ tui dissimillimus sit: respōdit.

Agis rex a Gis ultimus lacedæmoniorū rex isidiūs cōpræhēsus & cōdemnatus
Ephori ab ephoris cū i dicta causa ad suspēdiū agis: iturus quēdam ex mini-
stris flētē desine iquit: hō tu sup̄ me flere & enī sic inique ac iniuste piens
sum me iterimentibus melior: q̄bus dictis ultro laqueo ceruicē tradidit.
Cum parentes eū rogarēt ut sibi ad iniustū quippiā eēt ad iutor aliquādiu
cōtradixit. Sed ubi urgerēt: ait: q̄ diu apud uos fui: nullā tenebā iniusticiæ
notionē: at postea q̄ me prius tradidistis huiusq̄ legibus: itemq̄ iusticia ac
probitate pro uiribus erudistis: hæc enī ar & non uos sequi: & quoniam
uultis me quæ optima sunt agere: optima uero sunt: quæ iusta fuerit cū
homini priuato nā lōge magis principi: q̄ uultis agā: q̄ dictis omittā.

Alcame- a Lcamenes telecli filius: querente quodā quoniam pacto regnū opti-
nes me quis seruauerit: si multi ait: lucrum non fecerit. Alio etiam per-
Teleclus cunctante q̄brem a Mēsseniis munera non acceperit: quoniam si acce-
pissēm iquit: cum legibus pacē agere nequissēm. Item cū quis dixisset
eum parce uiuere: cum tamen satis magnā substantiā haberet. Pulchrū
enim est ait: quī plura possideat cum uiuere p̄ rōne non pro libidine.

Anaxan- a Maxādridas leontis filius ad eum q̄ intolerabiliter turbare: mole/
dridas stissimeq̄ ferret: q̄ ex urbe exularet: o uir ait: optime ne urbem exu-
Ephori lans horeas sed iusticiā. Idē ei q̄ ephoris opportuna loqueret̄ uerū plura

q̄ satis esset: nō oportuna ait opportuna ueris. Et cū quidā perorāre-
 tur: cur mācipiis agros traderet: & nō ipsi colerent: quonā inquit nō ho-
 rum nos cultores: sed ut nos colerēt ea cōparauimus. Itē cū alius diceret
 gloriā obesse: & q̄ is liber foret: qui felix futurus ē: sic ait iniusta ppetra-
 tes secundū orationē tuā felices eēt. Nā quō pacto sacrilegis iniūsticiā
 ue obnoxius gloriā studeat? Interrogāte aut̄ alio quare i bellis spartiarū
 audēter pericula subeūt: quonā ut oportet: inquit: & nō quēadmodum
 aliū metuētes de uitā cōditione meditamur. Ad hēc cū a quodam roga-
 retur: q̄obré necis causas diebus pluribus sentiores iudicāt: & quis quispiā
 effugerit: nihilo tamē minus ē legibus obnoxius pluribus: inquit: diebus
 iudicāt: quonā de morte q̄ errauerit: iis cōsiliū mutare non licet: legibus
 aut̄ obnoxii ē oportebit: quia secundū hāc legē liceat melius cōsultare.

a Naxāder eurycratis filius quopā perueniente quare pecunias nō
 coegerunt in aerariū: ne inquit: custodes eā qui fuerit corrupant.
 a Naxillas ad illū q̄ mirabat: cur ephori nō assurgerēt. Regibus: p̄fer-
 tim cū sint a regibus cōstituti: eadē inq̄t causā q̄ ē ephoros gerūt.
 a Ndroclidas lacon debilis & inutilis crure inter bellatores se locauit
 Itaq̄ inhibitori quidā mori sunt: p̄pterea q̄ esset infirmus: At non
 eum ait: qui fugiat: sed qui maneat: oportet cum hostibus pugnare.

a Ntalcidas cum in Samothracia initiaretur: interrogatus a sacerdo-
 te quid dīrius in uita perperrasset. Si quid inquit: mihi huiusmodi
 actum est: ipsi dī cognoscent. Et cum atheniensis quidam indoctos La-
 cedamonios uocaret: soli igitur nos: iquit: nihil mali a uobis didicimus.
 Item cum alius Atheniensis ad eum dixisset. Venitamen a Cephiso nos
 saepe uos fugauimus. At nos inquit: ab Eurota uos nūquam abegimus.
 Præterea interrogatus quō pacto maxime hominibus placere quis pos-
 sit: inquit: si cum iis iucundissime loquatur: assistat autem utilissime. At
 qui Herculis laudationem cum sophista quidam esset lecturus: quis enī
 ait: eum uituperat. Ad agefilaum quoq̄ qui a thebanis esset i pugna uul-
 neratus doctrinā ait: mercedem a thebanis recipis: quibus nec uolenti-
 bus nec scientibus pugnandi doctrinam tradidisti. Videbantur enim cō-
 tinuis Agefilai in eos expeditionibus pugnaces effecti. Idē spartā muros
 Iuuenes ipsos dicebat esse: cōsina uero spiculorum cuspidēs. Insuper ad
 eum qui percutēbatur: quid breuibus scis lacerāmonitū bello uer-
 terentur: quonā inquit cum hostibus comminus dimicamus.

a Nethiochus Ephorum gerēs ut accepit Philippuni Messenis dedis-
 se agrum. Interrogauit: an etiā uires eis præbuisset: quibus p̄ agro
 pugnantes superiores forent.

a Rgeus quibūdam non suis sed alienas quasdam uxores laudan-
 tibus per deos: inquit: de honestis p̄bisq̄ uxoribus nihil temere di-
 cendū est. Nā quales oīno sunt: illis solum manifestū esse: qui una uiuunt

anaxāder

Anaxillas

Androcli-
dasAntalcid-
dasantiocha
Philippa
Messeni
Argeus

Eulogiū

at reliquos ignorare. Idem cum per siciliæ Selenunta sibi aliquando iter
esset: intutus quodā in monumento eulogium hoc inscriptum.

Hocce Selenuntos sub portas quando tyrannum.

Extingunt olim: mars ferus abstulerat.

Iure inquit iteristis: qui ardentem tyrannida extinguere temperaueritis.
contra enim dimittendum fuit ipsam omnē conctemari.

Aristo

Risto laudante quopā illud Cleomenis respōsum qd' interroga
tus quid bonū regē facere oportet: respōderit & amicis benefa
cere: & malefacere inimicis: & qto inqt melius fuerit o uir opri
me & amicis benefacere: & inimicos reddere amicos: Quod qdē respōsū
& si oium snia socrati daf: tamē ēt referē i aristōnē. Ad hęc cū qs pēctā
ref: quonā eēnt uniuersi Spartiat: quot igt latis sint ad arcēdos inimi
cos. Itē cū a quodā eorū atheniēsiū laudatio legeret quos lacedæmonii oc
ciderāt: cuiusmodi igt nostros ait esse censet: a quibus i i uicti sunt.

Archida
midas

Rchidamidās ad cū q charilāū laudaret: qd' æque i oēs mitis ac
māfuctus extitisset: & quo inqt iure qs laudēf: si i improbos quoq;
mitē se pstitērit. Et hęc atū sophistā quodā uituperante: qd' in
ipsorū cōcenationē conuiuuiūq; admissus nihil locutus sit. Ignorare mi
hi uideris: inqt: eum qui artē dicēdi nouit: etiā tempus dicēdi nosse.

Archida
mus

Rchidamus Zeusiippi filius qspā quæfisset: qnā spartæ pessent:
leges inqt legitimæq; principia. Et ad illū q Citharocdū laudaret:
atq; eius uim admiraret. O uir optime ait: qs abs te honos pbs
uiris retribuet: qdōquidē Citharocdū ita laudibus efferas. Idē cum qs ei
psaltē comēdaret ingens: hic bonus psalter est: at hic apud nos qdē est ait
ad ius faciendū bonus coquus: peride qsi referret nihil siue ex instrumē
torū sono siue ex obsoniorū ac brodii apparatu uoluptas efficeret. Atqui
interrogatus cur paruis adeo sicis uterentur: q præ aliis inqt ppius ho
stes accedimus. Ecū ab iprobo quodā esset interrogatus: qnā foret Spar
tiatæ modestissimus: q tibi respōdit dissimulissimus sit. Idē cum qs suaue
uinū ei polliceret: nō est inqt opus: nā & plus erogabif: & quæ ad fortitu
dinē attinēt: inutilliora faciet. Præterea Corithiorū urbē adortus cū exer
citu uidit ex pomerio lepores surrexisse. Itaq; ad cōmilitōes ait: facillime
a nobis hostes capiētur. Cum a duobus quoq; arbiter acceptus esset: eos
actos i sacellū calciocæ Minere ut iudicatis starent: adiurauit. Qui ubi
iurassent: ait: iudico igt: ne uos prius sacellū egrediamini: q quæ iuicem
uobis cōtrouersie sunt: soluēritis. Insup cū ad eius filias Dyonisiū Sici
liæ tyrānus pēciosos misisse amictus nequaquā accepit inquit: metus ne
puellæ hūc idutæ uideant mihi turpes. Filīū aut itutus cū atheniēsisbus
effrenatius pugnante ait: aut adde uiribus: aut animositati adime.

Corithii

Rchidamus Agesilai filius cum a Philippo post Cheromizæ pugna
asperiorem accepisset epistolā: ita rescripsit: Si umbrā tuam metiri

Diōsius
tyrannus

Archida
mus

Chero
mia

Epistola

uolueris: haud nūc maiorē sē iudicetū esset ante victoriā. Idē interrogatus
 q̄to spartiatē solo dominaret: quicūq; respōdit alta assequeret. Peritā
 der quoq; medicus illustis artē laudatissimūsq; ip̄imis cū septa poema
 ra scriberet qd̄ tadē piāder ait: p̄ gratioso medico malus poeta uocari cu
 pis. Atq; i eo bello qd̄ aduersus Philippū gerebat: qbusdā cōsulētib; eē
 pcul a domo pugna cōgrediendū: at nō hoc iquit iuerti oportet sed an
 pugnando hostib; p̄stabitur. Ad eos quoq; ad qbus quo tpe p̄lio archi
 damas supasset: efferebat laudib; melius iquit eēt: si eos prudētia poti
 us q̄ uirib; uicissemus. Et quo tpe irruptiōe i Archadiā facta accepisset
 alios auxilium iis ferre: ita illis scripsit. Archidamus alios. Quiescere pul
 chrū ē. Idē i peloponēsiaco bello p̄cūctantib; sociis quātū pecuniāge fo
 ret satis: rogātib; ut tributa terminaret: bellum iquit ordiari nō q̄rit.
 Agelilai a domo catapultā iustus cū primū ex sicilia eēt aduecta: o hercules
 exclamauit piū uiri uirtus. Et quoniā graci i his foederib; q̄ cū antigo
 no & cratēro iēta fuerant: rescindendis ei obtemperare nollet nec in liber
 tatem se uendicare: q̄ si molestior lacedaemoniorum futurus esset q̄ Ma
 cedonum principatus: pecudem ait eandem semp sonare uocem homi
 nem uero & multas & uarias quouēq; animi sententiam absoluerit.

a Syracidas cū quidā ei dixisset posteaq; agis rex est pugna apud ma
 gnam urbem ab antigono superatus. Quid facietis o lacedaemonii:
 an macedōib; seruietis? respōdit: quid uero possitne nos antipater pro
 sparta pugnantis ab interitu prohibere.

b Ius insidiis ab Iphicrate atheniensium pratore circumuentus: inter
 rogatusq; a militib; quidnam esset faciundum. Quid enim aliud
 inquit: q̄ uos saluti consulere: me uero pugnando interire.

b Rāsidas murē i Caricis cōphēsum cū ~~ab abro moris: dimisit~~ Idē
 ad altates cōuersus iquit: nihil ē ita puū q̄ si audeat iuriā ppulsare:
 nō se saluū efficiat. Et cū i pugna qdā p̄ clipeū eēt iaculo ictus: hasta e uul
 nere educta hac ip̄a hostē iteremit. Cūq; iterrogaret: quonā pacto uulne
 ratus eēt: me respondit clipeus p̄didit. Idē cū a quopiā hortaret ad sophi
 stā audiendū iterrogauit hortatorē: qdnā ille hostēsiurus foret: & cū ille
 respōdisset laudationē herculis: ait Brasidas: quis n. deū hūc uitupar. Atq;
 ad bellū egressus scripsit ephoris: q̄cūq; sum detrimenta ac p̄niciē illatu
 rus belli gerā: aut moriar. Sed posteaq; is forte occidisset graci tracia li
 beratis legari q̄ lacedaemōa mīssū fuerat: eius matrē argileōida adier quos
 cū illa iterrogasset primū: an brasidas p̄clat diē obisset: ac laudib; i bra
 sidā effereēt: diceretq; nullū spartae aliū talē eē: Ignoratio uos: inq̄: hospi
 tes tenet. Nā q̄q; brasidas uir bonus fuit: multos n̄ hēt sp̄ta illo melioris.
 d Amonidas cum a chori magistro in ultimam chori partē locatus
 esset Recte profecto inquit: o ductor chori excogitasti: quo pacto
 quoq; inhonoratus locus honorabilis fieret.

Periader

archadia

catapultas
Sicilia

Astycratidas

Bius

Brasidas

Damondas

- Damis d Amis ad ea quæ scripta erant de faciundo decreto: quo alexander de
us esset: concedimus ait: alexandro si uelit deum uocari.
- Damyn/ d Amyndas cū philippus i peloponēsum irrupisset: ac dixisset qspia la
das cedamōi sunt magnis ptemodū ærumnis obnoxii: ni redierit cū
philippo i grām: effocinare iquit ætūnæ: possumus pati morte cōrepta.
- Philip/ d Erclidas cū pyrrhus eet cū exercitu i spartia tagi solo: legatus ad eū
pus missus ipante pyrrho ut aut regē suū cleonimū reciperet: aut furorē
Dercilli eet ut cognosceret se fortiores aliorū ee nemic: apte nūdit: siqdē dūs es ha
das ud metumimus: nullā. n. iuriā facimus: sin aut hō nob certe nō ex melior.
- Pyrrhus d Amarathus cū Orontes aspūs cū eo esset collocutus ac dixisset qdā
Demara thus aspe te Demarathē Orōtes ē usus: nihil igr: i me dñq: nā q ad grām
Orōtes sermonē habēt detrimētoī sunt: nō q inimice ac maliuole. Item cū quis
iterrogasset: cur qui apud spartias abiecerint clipeos: ignominia notan
tur. Quod si galeas thoracq; abiecerint: nō notāf: quoniā iis iquit sui
iporū gratia induunt: at clipeo cōmunis ordinis causā. Psaltē quoq; cū au
dret: nō malus ait nugator uidet mibi. Et in quodā cōfessu iterrogatus
utrum ob stulticiam an ppter inopiam uerborū taceret: at stultus iquit:
silere nō potest. Insup cum quis iterrogasset: quare cum rex esset: a sparta
exularet: quoniām leges: iquit: sunt ea potiores. Et cum plēs. quidam ob
corruptelæ frequētiā eius amatū puerū abduxisset diceretq; o lacō tu
um amatum puerum sum uenatus p deos inquit nequaquam ipse uena
tus es: sed emisti potius Cū quidā etiā Perses defecisset a psarum rege: &
Percies suasionibus demarati reuertisset: cumq; cum rex eet interempturus: cur
pe quidē foret o rex ait: quod quo tempore tibi inimicus fuerat: de eius
defectione supplicium sumere nequiuertis: quādo autē amicus effectus ē
uig; iterficias. Ad illū uero q regi parasitaret: ac læpius cauillaret i ipum
de exilio: nō tecum hospes ait: pugnabo: nam uitæ ordinem consumpsi.
- Emppes e Mprepes ephorus phrymidos musici e nomen chordis duas bipen
ne excidit inquit: noli musicam deprauare.
- epāneruf e Pānerus aiebat oīum & delictorū & criminū mēdaces ee auctores.
cuboidas e Vboidas quosdam audiens qui alienam uxorem laudarent iis mi
nimē assentiebatur inquit: nullum omnio uerbum de uxorio in
genio apud externos esse oportere.
- Eudami e Vdamidas Archidami filius. Agidofq; frater uiso i Acadmia Xeno
das crate iā seniore: q cū familiaribus disputaret: iterrogauit q nā senex
esset: cui cū a quopiā respōsum eet illū ee & sapiētē uig; & ex eorū nume
ro: q uirtutē quæreret: & quādo iquit ea utef: si nunc quærat. Idē cū phi
losophū audisset: q bonū imperatōrē solum sapiētē esse dīficeret: oratio
quidē ait: mirabilis ē: sed qui dicit: minime credēdus: nō. n. eum tuba cit
cum obstrepuit. Atq; Xenocrates cū ad ppositā questionē dīseruisset: si
nemq; fecisset: aderat Eudamidas: sed cū qdā ex suis dixisset: cū nos adsu

mus: tunc finē dicēdi fecit. At pulchre inquit: si quidē hæc dixit: quæ opus erat cūq; is dixisset: at pulchrū fuerat audiri. Num etiā ad istū ait: cum cæ natus fuisset. Veniamus: & ut iteq; carnet rogemus? Idē a quo piam iterrogatus cur ciuib; ipsi; bellum aduersus Macædonas decerneretibus: quie tē agere ipse tēptet: respōdit: quia mihi opus non ē mēdaciū istos arguere. Et cū quis palmas de pñs susceptas afferret: ad bellūq; hortaret: ignorare mihi uideris: iquit: quali idē sit eum q; mille pecudes iuparit: cum lupis quiquaginta pugnare. Ad hæc cū pñates quidā secūda fortuna uis eēt: in terrogatus cur iūmōi is tibi uideret: magnus iquit pua i re amulor. Præterea cū quis athēas laudaret: ait & q; hæc ciuitatē digne laudari: quā nemo etiā uictor dilexit? Arguo autē quo pñs dicēte laconas pegrinatiōe de terioris reddi: quippe q; a patriis legibus excedāt: at uos iquit pfecti spar tāndō deteriores sed meliores potius reddimini. Et cum pclamasset. Ale

Pñatis

Alexāder
Olympia
Thebani

e Vrycratidas anaxandridis filius percunctante quo piam quamobrem ephori quottidie de contractibus iura reddunt: quo etiam inquit inter hostes inuicem nobis fidem habeamus.

Eurycra
tidas

z Euxidamus cum quis prunctaret: cur de fortitudine leges sine scriptis seruarēt: nec scriptas illas iuuenibus legendas darent: quoniam assuefaciendi sunt: ait: ut probis actionibus potius q; scriptis attendāt. Idē ætolo quo piam dicēte is qui probitate uti possent bellum esse paci præferendum. Ne quāq; per deos ait: sed hisce mortem uitæ antepōnendam.

Zeuxida
mus

e Rondas cum athenis esset: audissetq; damnatum oculi quēdam: iussit eū ostendi sibi: qui multa libero digna homine damnatus foret.

Erondas

t Heridas cum ense cote subigeret interrogatus an acutus esset inquit acutor calumnia.

thearidal

t Hemistēas prædixit leōidæ regi futuram ipius cōmilitonumq; ad thermophylas interniciōem. Erat enim uates. Cum autē a leonida mitteretur lacedæmonia prætextu quidem: ut futuros casus nūciaret: re autem uera ne ipse quoq; periret: nequāq; est passus: quippe qui diceret: ego ad pugnandum iūni missus non ad ferendum nuncium.

Them
stēas
Leōidas
Thermo
phyle

t Heopōpus ad illū qui interrogarat: quo pacto regnum quis securis sine tueretur: respōdit: si participes amicos iustæ licētiæ auctoritatēq; fecerit: & ne subditi afficiant iniuria: p uiribus p uiderit. Et ad hostē qui diceret etiam apud rues suos uocari lelaconum studiosum: melius inquit esset tuorū te ciuium q; laconum studiosum uocari. Atqui ælidos legato iquiente se ob id solum a ciuib; suis missum: q; solus laconi cum uiuēdi morem adamasse. Et utrum ait o ælie tua: ne an ab hoc ciuiū

Theopō
pus

Ælis

uita melior est. Qui ubi suam meliorem esse respōdisset. Quoniam igit inquit modo haec urbs seruari queat: ubi in magna multitudine unus ē: duntaxat bonus. Item quopiam dicente propterea seruari spartam: quia reges sciret imperare: minime ait: sed eo magis quod ciues sciret parere. Et ad pylios q maioris ei honores decreuissent: scripsit: mediocris honores tēpore augeri: imoderatos autē euanesce. Ad hęc cū quis murum ei ostēderet: pēctare q: an & firmus & altus eēt: minime iqt si mubez sit:

Pylis

Thericyon

Thericyon e delphis ueniēs uisus i lsthmo philippi castris: q agustus cepisset: malos ait ianitores uos o corinthii peloponnesus habet.

Isthmos

Thetamenes cū eēt ab ephoris morti adiudicatus: abibat surridēs.

Philippus

Atq ex astantibus quopiam interrogante: an etiam spartae iura cōtemneret: minime inquit: at gestio: quod hęc mihi multa soluenda est:

Thestamen

quam nec efflagitarim ab aliquo: nec acceperim mutuo.

Hippodamus

Ippodamus quo tempore Agis aduersus Archidamum instruebatur acie simul cum Agide dum spartam missus: quo illic quæ opus forent: præstaret: at hic ait. Nonne præclarius obibo diem: si pro sparta

Archidamus

me uig gesserō: erat autem natus annum supra octogesium. Posteaq armis sumptis: stans ad regis dexteram pugnando moritur.

Hippocratis

h Ippocratis cum Cariae sarrapes ad eum litteras dedisset quod lacedæmonius uir quorundam isidiantium conscius insidias tacuerit: addidissetq: quonamodo illo eēt uisurus: ad eum rescripsit. Si tu qui

Caria

dem magno aliquo bono hominem affecisti: interime. Sin aut nullo: e solo eiue perinde atq timidum ad uirtutē. Et cū ei aliquando occurrisset

Callicratidas

adolescēs: quē amāter qdā sequebat: ruboreq adolescens: ille pfunderet: cū talibus ait: icedēdum ē: quibus cum uisus eundē sis colorē seruaturus.

Lysander

Allicratidas classis præfectus cum a Lysandri amicis rogaretur: ut

Cleander

unum quēdam ex inimicorum numero enecandum sibi assentiretur: & quinquaginta ipse talenta acciperet: & si uahementer

Cyrus iunior

ei pecuniis ad nauarum obsonia opus erat: haud tamē concessit. Et cum

Sardis

Cleander cōsiliarius dixisset: at eodem accepiſsem si tu fuisset: respōdit:

Ephesus

& enim ego quoq: si tu essem. Idem cum uēisset ad Cyrum iuniorem

lūdis: erat enim Cyrus lacedæmonioz socius: ob classis pecunias primo

die nunciari iussit adire se Cyrum uelle. Quē ubi bibere audiuit operiar

inquit quoad biberit: atq tunc qdem ne inurbanior uideretur: abiit: posteaquam

accepiſset nequāq fieri posse: ut die illo eum conueniret: post tri-

die uero cum eum rursum bibere audiret: ac se minime admitti: ubi dixisset

nō ita studēdum esse accipiendis pecuniis: ut quicquam foret idignū:

sparta faciundum. Ephesum abiit multa iis mala imprecatus: quia barbaris

primū essent i deliciis habiti: ac illis: qui eos docuissent contumeliā

ac probrium ob diuitias pati. Iurabatq ad astātus se cum primū spartam

puenerit: faciurum omnia p libertate græcorum quo & maiori terrori

barbaris forent: & cessarent orare illos: vires: quibus ipsi inuicem utant.
Interrogatus etiam quales uiri essent Iones: serui inquit **boni sunt** liberi Iones
autem mali. Et cum a Cyro stipendium militibus praemitteret: ad ipsum Cyrus
autem munera: stipendium solum accepit: munera remisit ingens haud
oportere priuatam ei amicitiam secum esse sed quae cum omnibus lacedae-
moniiis communis esset secum etiam existeret. Idem cum ad arginusas fo-
ret classe dimicaturus: dixisset: **heum** gubernator **boni** esse inde ab-
nauigare: nam triremes atheniesium esse multo pluris: inquit & quid na-
hoc: at fuga cum turpis est tum spartae detrimentosa: neque manendo uel
mori uel uincere est optimum. Ad haec factis sacrificiis cum audisset ex
augure scintillis portendi uictoriam exercitui: impatori autem mortem:
nihil deterius ait: non praeter unum spartae. Nam me mortuo nihilo erit
patria deterior: sed cedente hostibus deterior est futura. Itaque pro se de-
clarato Cleandro duce adortus nauali pugna praeliando interit.

Leombrotus Paulaniae filius cum pegerias quid cum eis pte d uirna **Cleom-**
te cōcederet: hac utiqz ante patet e melior donec etia in genas. **broctus**
Leomenes maxandriae filius homerum adbat **woodemmon** **Cleome-**

cum poetam esse: at Hesiodum helotum atque seruorum. Nam al-
terum rei bellicae atque agriculturae praecepta reliquisse. Idem cum
fecisset dierum septem cum argiuis inducias seruato tempore eos quo-
niam foederibus fiderent: dormietis tertia nocte adortus alios iteremur:
alios egit in seruitutem. Cum uero obiurgaretur quod iusiurandum trans-
gressus esset: aiebat ad dierum iusiurandum minime noctes addidisset: ac
maxime quod quoquo quis malo hostes affecerit: id tum apud deos: tum
apud homines causa putari iudicioque antiquius. Vege ipse argis cuius ur-
bis gratia foedera fregerat: frustratus est: quoniam mulieres ius quae a sacris
arma detraherent: sumpsere de ipso ultionem. Et ad postremum captus
mente paruus abrepto gladio se ipse scidit a pedum iuncturis i lœtalia usque
loca: uisamque reliquit ridens atque lœtabundus. Et cum uates dissuaderet
exercitum in argiuorum urbem duci: redditum enim futurum turpem: ubi
ad urbem accessisset: uidissetque tum portas clausas tum mulieres in mu-
ris stantes: hic tibi ait i reditus turpis uidet esse in quo uiris mortuis uxo-
res portas clauserunt. Idem ad argiuos cum conuiuiis obiurgantes tamquam
periuiz & impium. Maledicendi inquit mihi uobis ius est: mihi uero uos
male afficiendi. Samiorum autem legati cum eum rogarent: ut aduersus Poly-
craten tyrannum bellum gereret: obidque longiore oratione uteretur: ex
oratione inquit uestra: quae quidem ab initio dixeritis: haud memini. Pro-
pterea uero neque media intelligo: summam autem nequaquam probō. Praedo
insuper cum in lacedaemonioque agrum fecisset scursum: diceretque ubi captus
est: id propterea est a me sacrificatum: quoniam alimētum quod praebere militibus
non habebam itaque ad eos qui haberent nec sponte daret: ablaturus ueni per deos

Argiusae
Hermon

Cleom-
broctus

Cleome-
nes
Home-
rus
hesiodus
Argiui

Samii

inquit malicia celer est. At qui nequam homo quispiam cum maledictis cum honoraret: certe propterea inquit in omnes ipse maledictis: quo respondentes non satis temporis habeamus de tuo uicio loquedi. Et cum ex ciuibus quidam diceret oportere bonum regem mitissimum: prorsus est. Ita inquit: quod contemptui non sit. Idem cum in longam aegrotationem traheret: expiatoribusque ac uatibus fidem quam minus antea consueuerat: adhiberet: ob idque quispiam miraretur: quid miraris inquit? Non enim idem nunc sum: qui tunc eram. Cum ergo idem non sum: nec eadem etiam probor. Ad haec cum sophista quiddam de fortitudine plurima uerba faceret: risit is quidem. Dicente autem sophista quid rides? Cleomenes: cum & me de fortitudine dicente: audias: & ipse rex sis: quoniam inquit o hospes si irundo quoque de fortitudine loqueretur: idem hoc facerem. Sin autem aquila oratio esset: uahementer quiescerem. Arguius quoque dicentibus priorem confictum rursus eum pugnaturum: miror inquit si trium syllabarum additione meliores nunc estis quam antea fueritis. Atque cum quispiam in eum conuicio uteretur: diceretque: delicatus es o cleomenes: at melius est inquit quam iniustus esse: uerum tu pecuniarius es studiosus: & si tibi abunde esse sunt. Et cum psalterem ei comedare quis uellet cum alias uirum laudaret tum psalterem eum esse graecorum optimum dicebat: hic autem quopiam ex iis qui prope aderant: ostenso: per deos inquit hic est apud me sacundi iuris artifex omnium optimus. Praeterea cum Maander fami tyrannus ob psarum impetum ad spartanum fugisset: ostentassetque quaecumque aduexerat: aureaque & argentea pocula: & quor uellet: elargiret: non solum nulum accipit: sed etiam ueritus ne inter alios quosdam oppidanos distribueret ad ephoros profectus melius ait sparte esse: ut suus hospes famius e pelo ponebo abiret: ne illius suasionibus spartiatum aliquis malus efficeretur: si uero optemperantes Maandrum eodem die proclamantes expulerunt. Insuper cum quis dixisset: cur arguius qui saepius uobis cum bello contendunt non e medio post uictoriam sustulistis? Quoniam si e medio sustulissemus inquit: non haberemus qui iuuentutem tanquam exercerent. Idem cum quis percontaretur: quam obrem spartiatum hostium spolia diis non offerret: quoniam inquit a timidis sunt.

Cleomenes	c	Leomenes cleombroti filius cum ei gallos pugnaces quis daret diceretque eos esse eiusmodi: qui pro uictoria pugnando interiret: propterea inquit ex iis mihi aliquos dabo: qui interimant. Illi enim sunt hiis meliores.
Labotus	l	Abotus cum quis longiore oratione uteretur: ait: Quid mihi pro paruis rebus magna facis sacrificia? Nam quantum rei sat fuerit: tantum tibi dicendum est.
Leotychidas	l	Eotychidas ille primus cum a quopiam esse facile mutabilis diceretur: propter tempora inquit: non quemadmodum uos estis ob uestrum

ipſorum uinum. Ad eū uero qui interrogabat: quoniam quis pacto ma-
xime præſentia bona tueatur. Reſpondit: ſi non omnia fortuna credide-
rit. Interrogatus quoq; quid maxime libetis pueris diſcendum eſſe: ea in-
quit: quæq; ſint eis cum in uiros uenerint: proſutura. Idem percunſtan-
te quopiam quam ob cauſam minimo ſpartiatæ potu uterentur: iquit:
ne pro nobis alii ſed pro alijs ipſi conſultemus.

Eorychidas ariſtonis filius cum quis dixiſſet demarati familia-
res in eum male dicere: p deos inquit nequaquam miror. Nam
bene dicere nemo iſtorum poſſit. Ad propinquiorem autem por-
tam cum draco eſſet clauſu aduolutus: uatelq; prodigium eſſe affirmaret:
minime id mihi quidem uidetur: iquit. At ſi clauis draconi eſſet aduolu-
ta: prodigium foret. Et ad philippum tenebræq; myſteriorum cultorē qui
uāhementiſſima mendicitate premere ſi: ac diceret tamen fore: ut ſi qui
apud ſe diſcipulæ myſticæ operā dediſſent: felicitatē poſt mortē cōſeque-
rent. Quidnam ergo ait: o ſatue nō quamprimū moreris: quo a miſeriz
flæru paupertatisq; quieſcas. Cum quis autem eſſet pcunſtatur: cur ho-
ſtium arma diis immortalibus nō offeret: quoniam iquit quæ ob poſſet
ſore timiditatē uenati ſumus: nec a iuueture uideri nec diis offerri decet.

Eon curycratidæ filius interrogatus qua quis urbē habitans tuto
habitarit: ubi iquit neq; plura iſolentes poſſidebunt neq; paucio-
ra: & ubi ſi firmitatē roburq; accipiet: iniuria uero inſirmitatē
ac imbecillitatem. Atq; in olympia cum curſores inuerteretur: qui ut emit-
teretur ſeſtinaret: idq; quo plus lucri aſſequeretur: quāto ait magis p ue-
locitate quā p iuſticia curſores ſtudēt. Idem cū quis de rebus haud inuti-
libus uerba feciſſet iteſtine nō oportuē hoſpes iqt: oportuē ueris.

Eonidas anaxādridæ filius & cleomēis frater ad quēdam q dixiſ-
ſet: præter regiam dignitatē alio nihil nobis præſtas: at nī uobis
iquit: melior exitiſſem: dignitatē regiā adeprus nō eſſem. Et cū

uxor gorgo pcunſtaretur: quo tempore ad thermophylas cum pſis pu-
gnaturus egrediebatur: ſi quid ſibi præciperet: iquit: ut & bonis nubas &
bona parias pignora. Dicentibus autem ephoris cum paucos ſecum du-
cere ad thermophylas: haud iquit: paucos ad quod pſiciſimur negotiū.
Iterum cum ſi dixiſſent: nunquid aliud facere decreuiſti: qd nam inquit:
aliud quam barbarorū tranſiſus uerbo impediturus: re uero pro græcis
iſteriturus. Atqui ſi thermophylis cū iam eēt: ait ad commilitones: diſcit
barbarum in pximo eſſe quare tempus nō eſt terēdum. ſamē aut uinci
a nobis barbaros aut nos mori libet. Et quopiā dicente a barbarorū ſagit-
tarum ſcſibus neq; ſolē ipſum ſrueri licere: ppreca inquit eo id gratius:
quod ſub umbrā cum iſis pugnabimus. Idem cum alius dixiſſet: adſunt
prope nos: ergo inquit nos quoque prope illos adſumus. Ad hæc cum
quis dixiſſet o leonida aduerſus multos cum paucis dimicaturus ades.

Leotychi-
das

Leon

Leonidas

Gorgo
Thermo-
phyle

Si me inquit multitudini fidere existimatis: ne omnis quidem gr̃acia fa-
tis est: brevis enim pars est pro illorum multitudine: sin autem uirtutibus
uel hic numerus satis est. Alio uero eadē dicēte attamē iquit multos me
cū traho ut monturos. Præterea cū xerxes scripsisset. Licet tibi ubi meo
instrui q̃ cū deo pugnare malis habere gr̃acia p̃cipatū: rescripsit leoni-
das. Si quæ i uita honesta sunt cognoscere abstineres: p̃fecto ab aliis & re
nū cupiditate: apud me uero lōge plus ualet mors ip̃a p̃ salute gr̃acia: q̃
p̃cipatus i gr̃acos. Rursum cū xerxes scripsisset. Mitte ad me arma: res-
cripsit. Veni: & accipe. Et cū iā hostes adoriri uellet: ac magistri cōtū dixi-
sēt: alios ei socios expectādos cē. Non. nūi ad sunt: inquit: q̃ sunt pugnaturi
an nescitis eos solos pugnā aduersus: hostes q̃ & uerē & metuūt reges?
Milites aut monuit: ut praderēt tanq̃ apud iseros cænaturi. Insuper iterro-
gatus cur uir fortissimi illustrem ac præclarā mortē obscuræ uitæ ante-
ponūt: quoniā iquit: alterū naturæ alterę sui ipsosq̃ p̃prium putāt. Et cū
cælibes uellet icolumes: sciretq̃ pipicue illos id minime toleraturos stu-
tici icertis epistolis cuiq̃ dans eos ad ephoros misit. Itē cū ex adulta æta-
te tris seruare uoluisset: si re cognita eas epistolas accipe noluerūt. Quin
unus dixit nō nūcius sed pugnator secutus sum. Secundus istic inquit
manēs melior sim. At tertius. Nō equidē post hocce ait: sed atrepugnabo.

Locha-
gus

Ochagus polyxenidæ ac sironis pater cum ei eēt a quodam nun-
ciatum e duobus filiis alterum mortuum esse: diu sciebam iquit
eum mori oportere.

Lycur-
gus

Ycurgus legumlator uolēs ab iueterata p̃sentiaq̃ uiuēdi cōsuetu-
die ciues i temporiore uitæ ordinē traducerē: & honestos p̃bosesq̃
efficere: erat. n. uictū & sumptuoso & delicato: duos enutrit catu-
los eodem patre ac matre gēitos: quosq̃ alterq̃ dimissum: domi edacitati
crapulæq̃ assuefecit: alterq̃ secum ducēs uenantiōibus exercuit. Deinde iis
in concionē actis uepres illic posuit & quædam gulæ irritamēta: subide
leporē dimisit. Cum uero cōsueti uterq̃ petiisset: & alter cepisset leporē
ait aspiciis o ciues: q̃ eodē nati genere instituto uitæ q̃ uerē hēmēt iuicē
dissimiles differēt: q̃ euaserūt: quodq̃ ad res honestas atq̃ illustres arti-
ficiosior existit exercitatio q̃ natura? Sed ferūt aliq̃ nō eos adductos catu-
los: qui eisdē parētibz nati cēnt: sed alter ex cicuribus alter ex uenatoriis:
deinde deteriore natum genere uenationibus exercuit: at meliore natum
lurchationibus solum assuefecit. Inde uterq̃ ad quæ fuerat assuetus: im-
petum cum fecisset: essetq̃ declaratum: quanto educatio & ad bonum &
ad malum adiumento sit: ait lycurgus. Sic nos quoq̃ o ciues splendor ge-
neris quem multi admirant: herculisq̃ posteritas nihil adiuuat: ni ea ge-
serimus: quapropter ille omnibus se hominibus clariore nobilioremq̃
ostēdit: & id quidem si res honestas per omnem uitam exercemus ac di-
scimus. Idem solo diuiso & in omnes æqua portione forteq̃ distributo:

fertur aliquando posteriore tempore cum ex peregrinatione per agrum
 nuper demesium transiens positos acervos similes aequalesq; uidisset: af-
 factum lacrima surrexisse dixisse. **Qua** ois laconita multorum
 fratrum uidetur esse: qui eam modo diuiserint. Et cū ad æs alienū rescin-
 dendū hortatus aggreditur etiam oēm suppellectile ex æquo diuidere:
 quo inæqualitate omnino & dissimilitudinem tolleret: intuens lacedæ-
 monios grauius ac moleste ferre manifestā oblationem: nummū tum
 aureum tum argenteum infirmum irritumq; efficit: ac ferreo solo utēdū
 imperauit: ad cuius solutionē definitur: ut ad id usq; quod necessarium
 foret: totā substantiā haberet. Quo quidē facto ois iniuria e lacedæmō
 ēiecta. Nec faciat nec contumpe munera nec alia primare aut ca-
 pere quisq; amplius quicq; poterat: quādo quādo ad ar- p occultare: neq;
 possideri secunde neq; uti sine periculo neq; aut exportare aut importare
 tuto quiret. Ad hæc inutilia ex urbe oia supuacaneaq; exegit. Quare ne-
 que mercator neq; sophista neq; uates nebulose neq; terum laboratūq;
 artifex spartam ingrediebatur. Nec enim nūmum apud eos qui esset in
 usu: lycurgus concesserat: sed ferreū duntaxat constituerat: quod mina ē
 æginensis pōderis: ualoris autem æteorum quattuor. Et cum aduersus
 delicias belsum aggredi diuitiarumq; desiderium auferre animo uolu-
 tasset: conuiuia introduxit. Itaq; ad illos qui percūtarētur: gōbrem hæc
 constituisset: & cum armis minutatim ciues diuisisset: quo inquit alacri-
 ter ac facile imperia admitterent: ac siquid tumularentur: paucis dare-
 tur erratum: & ut etiā ex æquo cibus potulq; eēt nec ullis potulentis escu-
 lenisue: præterea nec strato aut uasis aut alia quapiam re omnino diues
 pauperi antecellat. Cumq; diuitias negligendas contēendasq; reddidisset:
 quippe quæ nemini nec uisui nec ostentationi esse possent. **dicebat ad**
 familiares: q̄ pulchrum est o loci ex operibus diuitias demonstrare: cu-
 iusmodi uero sunt: quoniam cæcæ. Insuper curam adhibuit: ne ante cæ-
 naris domi facultas esset ad conuiuia proficisci: alis esculentis potulētis
 ue repleis. Vituperabant autem cum reliqui perinde atq; incontīnētem
 & ad cōmunem uictum demolitum: qui minus secum aut biberet aut
 ederet. Multabaturq; is: qui manifesto eēt depræhensus. Itaq; Agis diu
 postea rex creatus est militia reuersus: debellauerat enim Athenienses:
 cum uolens uno die apud uxore cænare portiones accerseretur: eas tribuni
 militum non misere. Quod cū ephoris innotuisset: ab iis multatus est.
 Huiusmodi ergo constitutiones cū locupletes inique molesteq; talissent
 in eum insurrexere: maledictis iactuq; insequentes: quippe quem lapidi-
 bus uellēt obruere. Pulsus autē e foro elabatur. Et aliis anticipato itinere
 in ædem defugit Mineruæ calcitrare. Et cū retro faciē uertisset: eius ocu-
 lum baculo alcander insequens eruit. At hunc publico decreto cum acce-
 pisset ad cruciarum: nec male affecti: nec repræhēdit quin potius eū uitæ

1112

1113

1114

1115

1116

1117

1118

1119

uictusq; sociū habens reddidit nō modo laudatorem cū sui ipsius tum
 etiam cōis uitae ac uictus: uerū etiā totius uiuendi morūq; instituti studi
 osum. Illius uero calamitatis monumētū in sacello chalcioeca Mineruā
 statuit: quā optileti appellauit: oculos. n. Diores optilos dicūt. Idem inter
 rogatus cur scriptis legibus nō esset usus: quoniā inquit eruditi ac p̄oue
 ti necessario instituto qđ pro tpe uili est: probant. Item qbusdā percun
 ctantibus quare culmen adibus securi imponendū imperarit: ualuas a
 tem serra dūtaxat nulloq; alio ferramento: quo inquit ciues oībus in re
 bus quas in ades importāt: mediocritatē seruēt: nec habeāt ex eis quicq;
 quā apud alios habentur in p̄ccio. Ex qua quidem cōsuetudine Leoty
 chides ferūt qui primus partē regnauit: cū apud quēpiam cēnaret: uir
 disletq; domus testi apparatū & sumptuosum atq; tabulatū: hospitē ro
 gasset: an quadrata apud eos ligna nascerēt. Interrogatus etiam lycurgus:
 quā obrem aduersus eosdē hostes sepius expeditiones dūcedas prohibu
 issent: quo uel apud inquit: repugnare cōsuecentes bellandi peritiā ca
 perēt. Quare Agefilao quoq; regi nō mediocri dandū crimini uisum est
 qđ cōtinuis in boetiā irruptionibus ac pugnis thebanos instruxerit: qui la
 cedæa moniis resisterēt. Propterea sauciū Antalcidas cū eum uidisset. Per
 pulchrā ait: doctriā a thebanis mercedē recipis: quibus uel inuitis ac ne
 scis pugnādi disciplinā tradideris. Alio etiā quare nte quā obre uirginū
 corpora cursibus & luctationibus ac discorū iaculorūq; iactibus exercue
 risset: quo inquit: radicatio gignedorū robusto principio in robustis sum
 pto corporibus pulcherrime germinet. Ipsaq; partus robuste perferētes
 & facile & pulchre doloribus resistant: ac si qua necessitas acciderit: potē
 sint & pro seipsis & pro natis & pro patria pugnare. Et cum uirginū in
 pōis nuditatē quidā repræhenderent atq; causam quærerēt ut inquit:
 iisdem quibus uiri studiis exercitata nulla eis recedat neq; corporis uel
 uiribus uel ualitudine neq; animi ambitioe ac uirtute & ut etiā ob exte
 ram gloriam sint animo elatiore. Itaq; de gorgone uxore leonidæ huius
 modi quoq; respōsum tradit. Nā cum quardā: ut uidet peregrina ad eā
 dixisset: solæ uos lacenæ uiris īperatis: respōdit: solæ enī nos uirōs pari
 mus. Et cū eos q nūbere noluisent: a spectaculo gymnics i ludis prohib
 uisset: eisdēq; ignominia addidisset effecit: ut gignedis filiis qdiligēti
 me prospiceret. Nam eo honore atq; obseruatiā quā senioribus iuniores
 præstant: illos priuauit: & illud in Dercyllidan dictū quāuis spectatus ī
 perator esset: repræhendit nemo. Etenī aduenienti quispiā e iunioribus
 subselliū nequaquā cessit: inquit. Nā nec tu mihi q cederet: genuisti. Percun
 ctante autē quodā cur sanxisset nuptui puellas sine dote dari? Quo inq;
 neq; ob egestatē sine uiris ulla dimitteretur: neq; propter opulentiā ex
 peteretur: sed quisq; potius spectato puellæ ingenio ac moribus in capie
 da uxore moueret. Ob id autē ornādi etiā studium ex urbe amouit. Idem

cū nubendi tempus certum statuisset tum mulieribus tum etiam uiris
ad eū qui huiusce rei causam quæreretur: respondit ut partus ei adultis ge-
niti ualentiores esset. Ad illum uero qui miraretur: quod uirum simul
cū nūpta cubare prohibuisset: imperassetq; ut plurimū diei cū aequali-
bus una esset: noctes autem totas quiesceret: cum sponsa uero & clam &
non sine pudore congrederetur: ut: ut & ualentiores corporibus quan-
doquidem ad satietatem usq; nō conuerint: & amando semper sint noui:
natosq; robustiores præstet. Ad hæc odorum pretiosumq; unguentum
amouit perinde atq; olei contagium ac perniciem. Itemq; tigendi artem
tāquam sensus assentationē. Et omnibus cultus ornatusq; corporei opi-
ficibus spartem inaccessibilem fecit: perinde ui artis prauitate artes in-
quinantibus. Tanta uero illis temporibus mulierum erat pudicitia: tan-
tumq; aberat ab ea quæ posteris sæculis secuta est: mulierum procliuia-
te: ut incredibile sit eas supiore tēpore adulterio obnoxias extitisse. Atq;
Gerade cuiuspiā hois spartiatæ uetustissimi dictū celebrauit: qui rogatus
ab hospite qd apud eū adulteri paterentur: nā se nullā uidere legē hac de
re a lycurgo latā: inquit nullus o hospes adulter apud nos sit. Subdēte aut
illo ac si fieret: idē inquit Geradas. Nā quo inquit modo adulter fiat spar-
tæ: ubi diuitiæ delictæ cultusq; ois ornatusq; corporis ignominia est. Ve-
recundia uero ac deorū magistratuūq; obediētia & habet in priō: honora-
turq; i primis. Idē lycurgus ad eū q populare principatū in urbe cōstituit
dū hortaret: ait tu primus in tuis ædibus populare principatū facito. Per-
cunctate uero quopiā gōbrē parua adeo tenuiaq; deorū immortalū sacrifi-
cia statuisset: quo inquit nunq ab honorāda diuina re delistamus. Et cū
ea sola certamina i quibus manus minus tolleret: exercere ciues iussisset
eiusce rei causam pcunctatū quo nullus ipsorum ait: laborādo defatigari
assuescat. Interrogante etiā quodā quare frequēter castra mutanda iube-
ret: ut maiore inquit detrimēto inimicos afficiamus. Alio iteq; quærete
eū turris oppugnare phibuisset: ne inqt aut a muliere aut a puero aut ab
aliquo huiusmodi hoie fortiores interimātur. Itē cōsulentibus thebanis
de sacrificio ac iuctu: quē leuchiotheæ præstaret: consiliū dedit: ut si quidē
deā duceret: haud lugeret. Sin autē hoīem arbitrarent: nū perinde ac deæ
sacrificarent. Rursum quærentibus ciuibz quo pacto hostiū impetum
repellamus: si pauperes inquit fueritis: nec alter magisquā alter interro-
getur. Ac iterum de muris quærentibus inquit eam urbem quæ uiris
non lateribus cincta esset: sine muris nequaq; esse. Præterea spartiatæ dili-
gentiam come adhibebat: quoddam lycurgi de hac re dictū celebrauit
tes: qd & pulchros coma magis decoros: & turpes formidabilioris face-
ret. Monebat aut qui belli in fugam uertissent hostes uicissentq; eo usq;
insequerentur: quoad foret uictoria confirmata: deinde continuo reddi-
tū faceret: nū mō nō moris græcanici cē ingens illos q celsissent. enecare:

Geradas

Theban
Leucho-
thea

sed eam quoque esse utilitatem: quod cum hostes scirent lacedæmonios eis parere qui caderent: sustinetis uero tollere: fugiendum uilius quam manendum esse ducerent. Atque punctante quopiam quibrem hostium cadauera spolanda uetuisset: ne circa spolia tepus terentes inquit haberet in pugnando negligenti: quoniam paupertatem una cum ordine seruarent.

Lyfander
dionysius
Aristas

Lyfander cum a Dionysio siciliæ tyrano ad eius filias prætiosi summi prauosioresque amictus missi essent: eos nequaquam accepit inquit ueteri se: ne hisce turpiores uideretur. At paulo post ad eundem tyrannum ex eadem urbe Aristas missus cum ad ipsum quoque Dionysius duas misisset stolas: iussissetque utram mallet: acciperet ac portaret ad filiam ipsam inquit illam melius electuram quare utraque accepta abiit. Acer ite Lyfander cauillator & admodum decipiendo uarijs: utpote quod & iustum in eo quod conducit & honestum in comodo collocaret: aiebat uere præsare mendacio. Vt usque autem perinde ut expediret: & æstimatione & pretium desiniri. Ad eos

uero a quibus uituperaretur: quod plurima decipiendo ageret: perinde atque degenerasset ab Hercule: quodque res non aperto Marte efficeret sed dolo: furidus respondebat: quo leonis non assequeretur: uulpis pellicem assuendam esse. Et cum ab alijs accusaretur: quod quæ Mileti iuratus fuerat: nequaquam obseruaret: aiebat pueros esse talis decipere: uirosque autem iurciurando.

Miletum

capra flumen

Athenienses

Athenæ

Argiui

Boetii

Megaræsis

Corinthii

Idem ubi ad capræ flumen athenienses ex insidijs uicisset: ac eos plures fame urbe cepit: scripsitque ad ephoros: athenæ captæ sunt. Ad arguios uero quod de soli finibus cum lacedæmonijs dilceperent: seque iustioris loqui dicebant: districto gladio qui huius inquit ius habet: optime de soli finibus discessit. Boetios quo tempore per eorum agrum transiret: tumultuans inter se intuens misit ad eos percunctantem: utrum rectis hastis an declinatis per ipsorum agrum iter faceret. Et cum uir megaræsis in publica concione audacius dicendi licentia apud eum ueretur: tua uerba o peregrine inquit ciuitatis indigent: Idem ubi corinthii defecissent: ad eos muros profectus cum lacedæmonios timidiusculos adoriendo aspiceret: lepuseque uisus esset fossam transiliens: non uos pudet inquit o spartiatæ huiusmodi hostes formidare: ad quorum moenia lepores ob otiosam inertemque uitam dormiunt? Ad hæc in samothracia oraculum ei petenti sacerdos ut sibi diceret: iussit: quod iniquissimum esset a se opus in uita perpetratum. Quare Lyfander interrogauit utrum tuo an deo iussu facere hoc oportet? illo autem præ metu iussit deorum inquit. Tu ergo ait: absis eminus: & ego illis inquitare enarra-

Samothracia

bo: si punctentur. Itæ cum a plebe interrogaretur: quopotissimum remp. laudaret: eam inquit: quæ fortibus ac timidis præmia digna reddiderit. Ad eum uero qui dixisset ipsum a se & laudari & defendi: duo inquit boues mihi in agro sunt. Vt utque autem silente: plane scio: & qui nihil operatur: & qui operatur. Idem cum a quopiam conuicijs afficeretur: ait dicens crebrius o peregrinelle: dicito nihil omittens: si tuum is malis euacuare animum possis.

quorum plenus uideris esse. Atqui postero tempore cum post eius obitum in cōtradiçtiōe sociali Agefilaus uenisset in Lylandri ædes quo litte-
 ras de ea cōtrouerſia cōſideraret: eas enim Lylander apud se seruabat: re-
 perissetq; libellū ad Lylandrū de reſcriptū: ut oporteret ab Eurypro-
 tidis ab Agiadisq; regnū auferre: atq; in mediū ponere & ex optimatibus
 electionē facere: quo non herculis posteris sed illi potius dareſ: honos: q
 talis foret uirtute iudicatus: qualis hercules extitisset: cū ob eam etiā ille
 in diuinis honores ſublatus eſſet. Et hanc quidem eas abnuērēt: ab epho-
 ris eſſet reaggreſſus eſt: quo ide demōſtraret: qd̄ latebat: qualis Lylan-
 der fuiſſet cuius: & id quidē iſs agens in Lylandri amicorum calūniam: at
 aiunt Cratiden qui p id tēporis princeps inter Ephoros eſſet: ueritū ne
 oratio ſi lecta foret: aſſenſionē faceret: repræhendiſſe Agefilaū dixiſſeq; nō
 Lylandrum effodiendum eſſe: ſed eā potius orationē callide pſuaſueq;
 cōpoſitam una cum illo deſodiendā. Ad hæc illi q eius filias pcati fuerāt:
 deinde poſt obitū quoniam pauper eſſet inuentus: eas abnuērēt: ab epho-
 ris mulctati ſunt: quoniā quē diuitem exiſtimātes colebant: ubi iuſtum
 ubi ſcugiac probum ex paupertate cognoſcent: deſpiciebant.

m Amerres miſſus legatus cum a quopiam ex illius loci hominibus
 laudibus ſummis efferetur: q; amicis pluribus abūdaret: iterroga-
 uit an exploratū hñet quonāmō abundans amicis pluribus picolū factu-
 rus ſit. Id alter cū itē diſcere q̄reret: aduerſa iqt fortuna expimētū faciet.
n Icander cū quidam dixiſſet argiuos male de ipſo loqui. Num ex-
 go inquit: dant poenā: qui de bonis loquunt male. Percuſtante aut
 quopiam quare comam barbāq; nutrit: quoniam inquit proprius or-
 natus uiro ē oſum pulcherrimus ac minime ſumptuoſus. Et cū ex athe-
 niēſibus quidam dixiſſet octū Nicāder admodū admittitis: uera inqt nar-
 ras: at non quēadmodum uos: ut acciderit: ſtudemus negociis.

p Antheodas legatiōe in aſiam fungens oſtentantibus ei quibuſdam
 murū & magnū & ſublimen: p deos inqt peregrini: pulchra ē mu-
 lieꝝ domus. Idē in academia cum philoſophi multa ſeriatq; diſſerent:
 ac deide Pantheodā interrogarēt quid hi ſermones ei uiderent: qd uero
 aliđ inqt: q̄ bōi: ceterū utilitatis habētes nihil: ſi minus uoſpſis utamini.

p Auſanias cleombroci filius delius aduerſus atheniēſes de inſula di-
 ſceptantibus dicētibsq; ut ſecundū ſuam ipſoꝝ legem neq; muli-
 eres in iſula pariunt: neq; mortui humanantur. Quoniam igitur: iquit: pa-
 cto hæc patria uobis ſit: in q̄ neq; fuit ueſtꝝ ullus: nec erit. Exulibus aut
 hortantibus ut aduerſus atheniēſes exercitū duceret: dicentibsq; cū de
 ipſius laudibus in olympiacis ludis prædicaretur ſolos atheniēſes aduer-
 ſus eum inſibillaſſe. Quid nā igitur exiſtimatis: iquit: eos facturos ſi ma-
 le affecti fuerint: qui bene affecti inſibillant. Et quopā percundante cur
 Tyrtæum poetam ciuitate donarint: quo iquit nunq peregrinus nobis

agefilaus

Eurypro-
tidæ

Agiadæ

Herculeſ

Cratides

Mamer-
tesNicāder
ArgiuAtheniē-
ſesPantheo-
das

Aſia

Achade-

mia

Pauſaniæ

as

Delii

Atheniē-
ſes

Tyrtæus

- præfſe uideatur ad eum quoq; qui cum corpore eſſet infirmus: conſule
 ret aduerſus hoſtes terra mariq; dimicādum uilne igitur: inquit: reſp
 exutis ueſtib; oſtendere: qualis es: qui nobis pugnādum cōſulas. Idē ſum
 puoſitate ueſtis in barbarorum præda cū quidam admiraretur: melius
 eſſe inquit ipſos eſſe muſtifiandos q̄ quæ muſtifianda ſunt poſſide
 reat poſt uictoriā de medis ad plateas iuſſit præparatā perſarū cenam
 ſuis apponendā. Quæ cum mirabili ſumptu eſſet: per deos inquit: iurcho
 eſt peries: qui cum tam multa haberet ad maſſam noſtram ueniebat.
- Paulani**
 as **p** Auſanias pliſtonactis filius ad illū a quo eſſet interrogatus: q̄ob
 rem ex priſcis legibus nullā apud ipſos mouere liceret: quoniam
 leges inq̄t uiris nō legibus uiros oportet dominari. Itē cū regæ
 poſt exiliū lacedæmonios laudibus eſſetter: ait q̄ſiam cur igit̄ non man
 ſiſti Spartæ: ſed fugiſti potius: Quoniā ne medici q̄dem inquit: apud eos
 qui bene ualēt ſed ubi ſunt ægrotātes: uerſari cōſuerūt. Ad illū uero qui
 ab eo pcunctaretur: quo pacto thracas uicere quiret: ſi medicum inquit
 conſtiterimus ducē. Et cū medicus eum cōſideraret: diceretq; nihil
 habes mali. Nō enim te medico inquit uitor. Idem cū ab amico quodā re
 præhenderetur: q̄ in quēpiam medicū malediceret: nec eum tamen ex
 pertus nec uſa affectus iniuria: quoniā inquit ſi eſſem iſtū expertus: mi
 nime nec uererē. Insuper cum medicus ei dixiſſet: ſenex es factus: quia inquit
 non ſum te uſus medico. Dicebat etiā hunc medicū eſſe optimum: q̄ nō
 ſineret ægrotantis morbo marceſcere: ſed q̄cellerime ſepeliret.
- Pædare**
 tus **p** Aedaretus dicēte quopiā magnum eſſe hoſtium numex. Ergo
 inquit eo maiorē gloriā conſequemur: quo pluriſ enecabimus.
 Quendā uero itutus: qui tāterſi molis natura erat: tamē propter
 modetiā laudareſ a ciuib; ait nec uiros muliez ſimilis laudandos eſſe
 neq; uiroz mulieres: niſi mulierē neceſſitas: aliqua coegerit. Idē cū in tre
 centorū numerū non eſſet electus: qui honos in urbe ordine præſtabat:
 hilariſ ſubridēſq; abibat. Reuocatus autē ab ephoris & quid rideret iter
 rogatus inq̄t: quoniā urbi gratulor: quæ me trecetos melioris hēt ciues.
- Pliſtar**
 chus **p** Liſtarchus leonidæ filius ad eum qui interrogaiſſet: q̄ob cauſam
 a primis regibus minus appellarentur: quoniam inquit illis erat
 opus rege agide: at illorum poſteris nequaq̄. Et cum quidam pa
 tronus cauſarū ridicula diceret: non cauebis inquit: peregrinæ continua
 ridicula quo ipſe nō ſias ridiculus: quēadmodum ii luſtatores ſiunt: qui
 ſe cōtinuos i luſtādō præſtant. Item ad eum: qui luſciniam imitaret: libe
 tius ait hoſpes luſciniam ipſam audirem. Dicēte autem quodam ipſam
 a quopiā maledico laudari: miſror id quidem ait: ni me fortaſſe mortu
 um ei quis nunciariſ. Nam bene loqui de uiuo nemiſe ille poteſt.
- pliſtonax** **p** Liſtonax Pauſaniæ filius cum atticus quidam rhetor in ſcitiam la
 cedæmonis obiceret: recte inquit narras. Nam e græcis omnibus

soli nos mali nihil a uobis didicimus.

P Olydorus alcanienſis filius cū frequentius quis miſtraretur inimi-
cis: neſcius inquit es maximam cruciatus partē abs te conſumi. Idē
cum exercitum aduerſus Meſſenam: educeret: interrogauit quidam an
eſſet aduerſus fratres pugnaturus: minime inquit: ſed in id agri ſe profe-
cturum: de quo nondum eſſet ſors habita. Argiuis aut rursus poſt trece-
torū illoꝝ pugnam: uniuerſis acie ſuperatis. Polydorum ſocii hortabā-
tur: ne oportunitatē prætēmitteret: ſed hoſtium adortus mūne urbē ca-
peret. Nam cū & uiri perſiſſent & uxores deſertæ eſſent: id faciliſſimum fa-
ctu fore. Quare ad eos ait: æqua pugna aduerſarios vincere mea ſenten-
tia honeſti eſt. Sed qui de agri terminis pugnauerimus: urbē capere cu-
piamus: iniuſtū eē dūco: ueni. n. ut agrū recuperare: non ut urbem occu-
parem. Interrogatus etiam quōbrem ſpartiatæ fortiter in bello diſcrimē
ſubeunt: quoniam inquit ueteri duces non metuere didicere.

P Ollycratidas ad regioſ ptores: una cū aliis legatiōe fungēs cū ab iis
interrogat: urge priuati adeſſēt: an publice miſſi eēnt: ſi ait: ſpetraue-
rimus: publice miſſi ſumus: ſin minus ſpetrauerimus: priuati adſumus.

P Hæbidas cū quidā ante leuctrē diſcrimen dicerent: diem hūc de-
monſtraturum fortem uirum: inquit multi diem illum eē faciun-
dum: qui fortē uirum monſtrare ſaluū poſſet. Et cum in eo loco a di-
toris obſideretur: qui & diſciliſ eē & expert. aquæ: fertur in ea fœdera
ueniſſe: ut ſolum bello partū eis cederet: ſi una ſecum ſui omnes e proxi-
mo fonte biberent. Nam fontem hoſtes præſidiis tenebāt. Poſt iuſſuran-
dum uero coactis omnibus qui cum eo aderāt: uoluſſe illi qui nollet bi-
bere: regnum dare. Quod cū nemo amiſiſſet: ſed bibiſſent oēs ipſum
ubi poſt omnes deſcendiſſet: at ſeſcā qua inſperſiſſet: etiam præſentibus
hoſtibus adortum eſſe egrog poritum: perinde atq; non bibiſſet.

T Elecer ad eum qui dixiſſet patrem maledictis i ipſum uti: niſi iſis i-
quit: dignus eſſem: haud pater uteretur. Dicente autem fratre non
æque ciues ei aduerſari atq; ſibi cum iſdem tamen parentibus natus ſit.
At iſtud inquit abſurdū. Nam quas ipſe neſcis: ego iniurias pari ſcio.
Interrogatus etiā qd mos apud eos eſſet: ut iuniores ſenioribus aſſurger-
rent quo inquit ita hi habentes in maioribus natu honorandis maiore
honore parentes proſequantur. Et cum quiſpiam eſſet percuſtatus quā-
tum ſubſtantia poſſideret: plus inquit: quā ſat eſt.

C Harilaus interrogatus quāobrem Lycurgus paucas adeo tuliſſet te-
ges: quoniam inquit pauca dicentibus paucis etiam legibus opus ē.
Percunſtate autem quodam quare puellas aperta facie: uxores autē uela-
ta in propatulum agerent: quia inq; puellis uiri ſunt inueniēdi: at uxori-
bus uiri ſeruandi. Idem cum mancipiū quoddam audacius ei aduerſareſ-
ni ait: iracerer: enecarem te. Atq; interrogatus a quopiam quam putaret

optimam esse rem pub. inquit: in qua plurimi ciues inuicem sine seditione uelint de uirtute certare. Item cum quis percūctaretur: cur omnia deorum signa cum armis essent apud ipsos posita: quo inquit nec quæ i homines exprobrationes obprobriaq; dicuntur: propter timiditate indeos referamus: nec iuuenes inermes diis immortalibus præces habeant. Ad illum quoq; qui esset pcūctatus: quare nutritet comam: quoniā inquit ex omnibus hic & naturalis ornatus est & minime sumptuosus.

f Amiorum legatis. plixiore oratione utentibus dixere spartiatæ. Prima quidem obliti sumus. Postrema uero ignoramus: quia res memoria exciderunt. Cum longa orator prolyxaq; usus oratione respōsiones peteret: quas ciuibus referret: refer igitur dixere: & te dicendo & nos audiendo uix desisse. Et ad thebanos aliquibus de rebus contradicētes dixerunt: aut sapere minus oportet aut plus posse.

Lacon **l** Acon interrogatus quāobcausam menti pilos plurimum nutris? quo inquit canos intuens: nihil agam ip[s]is indignum.

uero **26** **2** Lius cum esset quis percūctatus: quare sicis brenibus utimini: quo inquit comminus cum hostibus manus conferamus.

26 **2** **1** Audate quopiā fortissimos pugnatores: lacon iquit in Troia.

a Lter cum audisset quosdam in cæna ad bibendum ui cogi: nō etiā ad edendum inquit ui coguntur.

Pindarus **p** Indarus cum scripsisset Græciæ sustentaculum athenæ: lacon ait: græciā funditus ruiturā: si huiusmodi sustineatur sustentaculo.

c T cum quis intutus in tabula quadam picta laconas ab Atheniensibus iugulari diceret fortes quidem athenienses: lacon tempestiue subdit: & si quidem in tabula.

a D quendam uero qui calumniosa male dicta libenter audiret: lacō ait desine aures aduersus me benigne præstare.

a Deum qui plecteretur: ac diceret: intutus errauit: dixit quispiam inuitus igitur etiam plectere.

i Ntutus quidā homines q dum uita decederet: in sellis curulibus se debant: absit inquit: ut hic sedeat: unde nō licet assurgere seniori.

Chii **c** Hii cum olim e cæna abeūtes in ephorum curia uomuissent: curulibusq; i sellis ubi sedebant ephori: deiecisset: uahemētē primū qui ea fecissent: inquirebant: an ciues ii essent. Vt uero chios extitisse senserunt: proclamauere chiis permittitur lasciuire.

c Vm quis amygdalas duplo uiliore præcio q duos silices uenire afficeret: nunquid rari inquit sunt lapides.

l Viciniam quum quis uellisset: ac parum inuenisset carnis: ait uox hoc est & aliud nihil.

Lacon **l** Acon quis cum cynicum Diogenem complecti statuam æream uidisset in magna ui frigoris pcunctatus est: an rigeret. Quod cū ille

negasset: ait quid nam igitur magnum facis.

c T cum metapontino cuidam lacon metum exprobarer attamen inquit non parum alieni habemus agri: hic autem ait non solum igitur meticulosi sed etiam iniusti estis.

p Eregrinus quidam cum spartæ rectus in alterum crus indueretur calceis: ait ad lacon. Nequaquam lacon mea sententia quantum ego temporis tantumdem ipse stares super pedem. Qui excipiens non. n. stare inquit: & ex anseribus quidem nullus est qui non stare.

c Vm quis artis rhetoricæ laudibus afferetur: aliquis lacon ait. At per geminos ars si veritatem non tetigerit: nec est nec unquam sit futura.

a Rgius aliquando cum dixisset: multa spartiarum sepulchra apud nos sunt dixit lacon: at argiuorum apud nos ne ullum quidem: per inde atque si saepe argos adorti essent at spartam argiui nunquam.

l Acon captiuus cum ueniret: diceretque præco. lacon uendo: increpauit inquit: captiuum proclamato.

q Vidam ex his militibus qui apud Lysimachum merebant: ab illo interrogatus nunquid esset ex mancipiis. Tu autem putas inquit stipendio quattuor obolorum lacon ad te iturum.

c Vm thebani laconibus uictis ad leuctra ad ipsum Eurotam essent & quidam iactabundus diceret: ubi nunc lacones sunt: lacon ab his captus non adfuit: inquit. Non. n. uos huc uenissetis.

a Theniensibus rogantibus quo tempore urbem tradiderant. Samum sibi dimiseret: dixerunt. Cui uestri fueritis: tunc alios quoque habere potestulare. Ex quo etiam puerbum illud est. Qui se ipse non habet: samum uult.

u Rbem quandam cum lacedæmonii uicessissent: ephori dixerunt: perit iustitatio iuuentutis. Non. n. post hac iuuenes habent: qui eis repugnet.

a Liam urbem rege lacedæmoniorum pollicente se penitus euersurum. Nam ea laconibus negotia plerumque præbuerat: nequaquam permiserunt iniquientes nullomodo euertere: nec tolles iuuentutis cotem.

l Vscantibus pædorribas qui pueros exercerent atque erudirent: haud præficebat: quo non arte sed uirtute honori studeret. Itaque Lysander interrogatus quoniam modo eum charon uicisset: igitur inquit atque industria.

p Hilippus quo tempore i eorum uenisset agrum: cum scripisset: utrum amice se ire uellent an hostiliter responderunt: neutrum.

l Egatum quandam cum ad Antigoni demetrii filium misissent: eum mulctauere: quoniam audissent uocauisse illum regem: quis medimnum annonæ cuius a rege in caritate portaret.

d Emetrius cum crimini daret: quod legatum unum ad se misissent Non igitur satis est: dixerunt ad unum unus.

f Lagitiosus quidam sententiam optimam cum tulisset: hanc quidem admiserunt: at illo amoto sententia alteri non est: misit ille temperat.

Peregrinus

Argiuus

Lacon

Lysimachus

Thebanus

Leuctra

Eurotas

Athenienses

Samus

Prouerbum

Lysander

Charon

Philippus

Antigonus

Demetrius

Flagitiosus

f Rares cum inuicem dissentirent: si patrem mulctauere: quod fili-
os dissidentis despiceret.

Psaltes p Saltem aduenam mulctauere: quoniam digitis citharam pulsaret.
d Vo pueri pugnabant: quorum alter falce alterum uulnerauit loca-
tali uulnere: familiaribus autem pueris cum is esset pugnam dimis-
surus: pollicentibus auxilium se laturos & illum qui percusserat iterem-
pturos: nullo modo per deos inquit. Non enim est iustum. Et enim ego
De iusti- fecissem hoc si iustum assequi potuissem: fortisq; fuisset.
cia a

Lter puellis quoniam adesset tempus: quo furari liberis pueris lege fas
erat: quodcumq; quis posset: dabaturq; turpitudini deprahedi: ubi
qui cum illo una aderant: pueri unam uulpeculam furati ei custodienda
tradidissent: & ii qui illam amiserant: qua situm uenissent: uulpeculam
hic subiecit sub amictum: bestia uero exasperante ac pueri latus ad ex-
tra usq; deuorante: ne palam fieret: quiescebat. Sed ut demum post illorum
abitionem factum pueri aspexere: culparentq; dicentes melius fuisse ma-
nifestare uulpeculam q̄ celare ad mortem usq; minime quidem inquit:
sed longe melius esse doloribus q̄ somno diem obire & quam hominū
sermonibus diuulgari: q̄ ob mollicitiam turpiter uiuere curauerim.

Lacon c Vm quidā i laconas i itinere incidissent: dixissentq; secūda estis for-
Antigo- tuna usq; nam hinc nuper latrones abiire: dixerūt hi nequaquā per
nus bellicosissimum Enyalium: sed illi potius usi sunt qui i nos nō iciderūt.
i Acon interrogatus: quid sciret: dixit liber esse.

p Ver spartiatā ab antigono rege captiuus factus ubi uenisset: aliis i re-
bus oibus emptori parebat quascumq; libero faciūdas existimabat.
Vt uero ipauit: ut matulā ferret: haud passus ē igris nō seruā. Et cū ille
surrexisset: hic alcēsa testa ubi dixisset discēs emer: seipsū imisit: atq; obiit
a Lter cum ueniret: dicente quopiam si te emero: eris frugi: etiam si
minus inquit emeris.

a Lius captiuus cum ueniret: addente pracone mancipium uenun-
dare execrabilis: inquit: non captiuum dicis.

Lacon l Acon muscam insignis loco habens in clipeo & hanc sane non ma-
torem uera musca: ubi deridentes quidam dixissent: hoc ad latēdū
esse ab eo factum: immo inquit ut manifestus siam sic enim proxime ho-

mo agere dicitur hoc insignis q̄dorum uulsi magnam sit.

a Lter cū i symposio hysarē adducta. Nō laconē igris moris ē nugari.

Spartiatā f Partiatā interrogatus an secūda esset ad spartam uia: inquit: qualis
accesseris. Leones enim eminus proficiscuntur a leone: lepores au-
tem uenantur etiam intra tabernaculum.

i N palastrico manum nexu cum pstratus quispiā colluctatorem
frustra pulsaret: atq; ad terram traheret: ubi corpore defatigatus de-
ficeret: illius brachium mordebat: & alter ait mordēs o lacon sicut mulie

res: nequaquam inquit alter: sed ut leones.

c Laudus ad bellum egressus quibusdam eum sequentibus ac riden- Claudus
tibus conuersus ait: mala capita non est cum hostibus fugiendo pu-
gnandum: sed manendo ordinemq; tuendo.

a Lter istus sagitta cū uitā reliqueret: nō hoc igit sibi curā ēē qđ mo-
feret sed qđ a molli ac semiuero sagittario ēēt occisus: egissetq; ipse nihil.

c Vm in tabernam meritoriam quis diuertisset: parandumq; caupo-
ni dedisset obsonium: ubi alter caseum atq; oleum petisset: atq; si ca-
seum haberem: etiam obsonio egerem.

a Deum uero qui lampin aginetam beatum diceret: quoniam ditif Lampis
simus esse uidebatur: erat enim gubernator multarum nauium: la-
conat. Non attendo felicitati: quā pendeat ex sumibus.

c Vm quis dixisset lacona metiris respondit: liberi enim sumus: alii
uero si quando uera non dicunt: plectendi sunt.

c Vm quis cadauer rectum fuisse uellet: atq; nitere: ubi factis om-
nibus id nequisset: per geminos ait intus aliquit esse oportet.

t Ynnichus Thrasybuli filii mortem fortiter tulit. In hunc uero epi- Tynn-
gramma huiusmodi factum est. chus
Thra-
bulus

Exanimus pitane clipeo thrasybulus in acri,

Confossus septem uulneribus rediit.

Passus ab argiuis quæ ergo nulla gerebat.

Tunichus hunc igni cum daret: hæc loquitur.

Flere decet timidos oculis te nate sepulchro.

Condomeum siccis ac lacedæmontum.

Epigram-
ma
Pitane
Argiui
alcibiads

a Alcibiadi atheniensi cum aquæ plurimum balneator funderet: lacō
ait quidnam hoc ut immundo ualdeq; sordido plus præbet.

p Milippo macedone quædam per epistolam lacedæmonis sperante Philippo
ii rescipserūt. Lacedæmōii philippo: de quibus nobis scripsisti: nō. Epistola

Cum autem in agrum laconicum philippus fecisset impetum: ac omnes
perire uideretur: dixit ad quendam ex spartiaris. Quid nunc facietis o la-
cones? Quid enim inquit aliud: quam fortiter moriemur. Soli enim græ-
corum nos liberi esse ac non parere aliis didicimus.

p Ost aduersam agidis pugna obsides Anripatro petēte pueros quin Agis
quagita. Etheocles ephoræ gerēs ait pueros qđ minime datū ire: ne Antipa-
ter
malis moribus ibuerent pŕia iſtitutiōe priuati: nec ciues forēt: senes uero
aut mulieres si uellet duplo et pluri da: ſi ire. Eo at grauius minitāte niſi
accipet publice reſpōderunt: ſi grauiora morte ipſites facilius moriemur.

f En ex i olympiis dū ludus pageret ſpectat affectabat: ubi at ſederet: Olympia
nō habebat. In multos uero pſectus locos erat & contumeliæ & ca-
uillo recipiebat q; a nemie. Vt at a lacedæmōios uēit: pueri oēs aſſurrex-
te: pluresq; uiri ceſſere locū. At ceteris græcis plauſu morē admiratis ac

summis laudibus efferentibus: senex ut mouit canumq; caput barbamq; senilem & lachrymasset ait. Heu miser mihi ut omnes grati quae hōc sta sint norunt: sed is lacedaemoni utuntur soli.

Panathenaea f Erunt autem quidam idem athenis quoq; accidisse. Nam cum panathenaea agerentur: attici ipsi senem probis insequébatur: quippe qui eū ut suscepturi iuitabant. Si uero accederet: non recipiebant. Vt autē petitis fere omnibus ad lacedaemonios uenit: spectatores omnes e sedilibus assurgentes locum cedebant. Eo autem factō mirifice turba delectata insigni admodum significatione applausit. Atq; spartiatra quis dixit. Per geminos atheniētes quidē quae honesta sunt: sciunt: non autē agunt.

Mēdicus m Endius a lacone petit: at si tibi inquit dederis: eris pauperior. Tuae uero huius ineptitudinis qui primus porrexerit: auctor est futurus quippe qui inertem te fecerit.

Lacon l Acon ubi quempiam uidisset: qui res diis immortalibus congregaret nihil ait curare deos: qui se essent pauperiores.

c Vm quis adulterum apud turpem uxorem comprāhēdisset: afflicte ait quae tibi necessitas.

a Lius oratorē audiēs: q magnos uerteret orōnis ābitus: & p gemios ait: fortis qdē hō hic ad nullā ppositū iustruit: atq; exercet liguam.

c Vm lacedaemona quis uenisset: honore inspecto quem iuniores senioribus praestabant. In sola inquit sparta senescere conducit.

i Nterrogatus lacon cuiusmodi Tyrtaeus poeta esset bonus inquit: qui iuuenturis animos & contumelia imbuat & stulticia.

a Lter cum i dolore oculorum egrederetur ad bellum: & aliqui ei dicerent quo uadis ita affectus: aut quid factururus. Si aliud inquit nihil egero saltem hostis gladium heberabo.

Boris b Vris & spartis lacedaemōi ultro ad Xerxen p̄fage regē ad cruciatū cui
Spartis lacedaemō p oraculo erat obnoxia: p̄fecti. Nā caducatores a rege ad
Xerxes se missos lacedaemōi occiderāt: ubi uēissent ad regē: iusserunt: quo ueller mō se p lacedaemōi iterimeret. Sed ut ille admiratus uiros liberauit: rogaretq; apud se ut manerēt. Et quō nā pacto dixere uiuere hic possimus patria legibusq; relictis & his uiris p quib; tantum iteris morituri uenimus.

Indarnus mus. Ad eum Indarnus dux maiorem immodū rogaret: ac fore diceret: ut itaq; honorarentur atq; illi: qui amici maxime apud regem ad dignitatem prouecti essent: dixerūt. Ignorare uideris nobis: cuiusmodi res est libertas: cui mentis compos perlarum regnum haud praetuleris.

Lacon l Acon quoniam die superiore hospes eum declinasset: postridie uero stratis usus large magnificeq; excepit: incendit strata caq; pessun dabat addens: propter hāc heri ne in storio quidem dormiui.

a Lter cū uēisset athēas: aspiciēs atheniētes qui p̄nas & obsoniū p̄clamarēt: & publicāos ac lenones gererent: & alia inepta opera agerēt:

nihilq; turpe duceret ubi i patriā reuertisset: percussatibus ex eo ciuibz
 qualia eēnt: quæ athēis uiderat: p simulatione dicebat oia eē honesta: ora
 tiōeq; mōstrabat omnia apud athēniēses honesta cēseri: turpe aut nihil,
 a Lius quapiam de re interrogatus respondit: non. Vt autem is qui
 interrogaret: respondisset: tu mentiris: uides ne inquit: te uanum
 esse qui quæ noris: interrogas.

u Euerunt aliquando legati lacones ad lygdaminum tyrannum. Vt ue
 ro ille differens sepe congrēdi tardaret: dicerent autem eum oibz
 i rebz molliter habere: at isti narrato dixere nos nequaquam p deos im
 mortalis ad ipsum uēisse: ut palestrā cū eo luderemus: sed ut differemus.

l Aconā quēpiam cum quis mysteria edoceret: interrogabat: quid
 impium maxime egisse sibi conicius esset. Hic autem ut diu ipsi no
 runt. Ar ubi ille magis magisq; urgeret: ac diceret: omnino id eloqui te
 oportet: contra lacon iterrogauit: cui me prius oportet eloqui tibi ne an
 deo illo autem dicente: deo: Tu igitur inquit abscedito.

a Lter cum noctu monumentum prætēret: ac demonium quodz
 dam uidere uisus esset: incurrebat: ut id lancea tolleretur: atq; infigans
 inquit: quo me fugis bis moritura anima.

a Lius cum opasset ab leucade seipsum iacere: locum inscendit: alti
 tudineq; inspecta auersus est. Quod cum ei daretur probro: inquit
 non existimāram optioni alia maiore optione opus esse.

a Lius in acie cum esset: ensem i hostem demissurus: quoniā receptui
 cecidissent: nō etiā demisit. **Quod uero percussante: eum hostem**
quē ceperat: nō occidisset quoniā iquit melius est parere principi q̄ necare.

l Aconī cuidam cū in olympia uictus iterum esset: dixit quis tuus ad
 uersarius o lacō te melior fuit: minime iquit: sed p sternēdo aptior.
 e Orum qui ad conuiuia ingrederentur: cuique natu maximus mon
 stratis foribus per has ait: uerbum nullum egreditur.

e Ecum nigrū quod dicitur ius apud eos maxime probaretur adeo:
 ut seniores ne carnem quidem appeterent: sed eam adolēcentibus
 cederent: ferrus dionysius sicilie tyrannus huius gratia emisse laconicum
 adolēcentem: eiq; imperasse: ius illud sibi pararet: ac sumptui nulli parce
 ret: quod cū deinde gustasset: offensus despuisse: quocūq; dixisse: o rex hoc
 ius tibi uescendum est: ubi te & laconice exercueris: & in eurota laueris.

l Acones ubi modice in conuiujs biberint: abeunt sine funali. Non
 enim licet pergere præuio lumine neq; hanc neq; aliam uiam: quo
 aluescant & ex tenebris ac noctu fidenter intrepideq; proficiant.

Interas pro necessitate discēbant. Reliquarum uero disciplinarū
 b admittebant nihil. Nec hominum magis quam librorum. Erat
 autem illa iis disciplina: ut honeste parerent: labores constantissi
 me tolerarent: pugnandoq; aut uincerent: aut interirent. Degebant autē

Lygda
 mus

Dionysius

Eurotas
 Lacones

sine tunicha amictum unū in annum capientes. Erātq; corporibus squa-
lidi. Et qui balneis ut plurimum unguentisq; abstinerent. Dormiebat eti-
am una pro alijs & turmis in thoris ex arundinibus factis: quas secus eu-
rotam nascentis ipsi conuehebant summitates manibus nō ferro cōfrin-
gentes. Per hyemem uero eos qui Lycophones appellantur sibi subicie-
bant thorisq; immiscebant. Ea enim materia calidi quiddam habere ui-
debatur. Auare præterea eos pueros qui probō essent animo: permīssum
erat: coire autem cum his turpissimum censebatur: perinde atq; non ani-
mus sed corpus potius amaretur: qui uero esset accusatus perinde ut ad
dedecus congregiēns: is erat per omnem uitam infamis.

Os etiam fuit iuniores interrogari a senioribus: & quo proficisce-
rentur & quam obrem atque qui minus responderet: aut causas
necessest obseruari. Qui uero se præsentē delinquentem non ob-
iurgasset: pari castigationi erat obnoxius: cui etiam deliquens ipse. Et qui
castigationem moleste ferret: in magno erat opprobrio. Quod si quis in
delicto esset deprehensus: oportebat hunc quandam in urbe aram cir-
cuire ac nuptiationē quādam in seipsum uersu composita canere. Quod
aliud nihil erat quā ipsum semet obiurgare. Erat etiā mos nō p̄prios dā-
taxat ueteri patres atq; his parere sed omnes etiam seniores uerecundia
prosequi. Et illis in uis cedere & sedilibusq; assurgere: quietissimeq; tran-
sire. Itaq; ius quilibet habebat non quemadmodū in alijs ciuitatibus suo-
rum filiorum & seruorum ac possessionum sed atq; proximi ac suarum
rerum ut quam maxime ijs communibus uterentur: & perinde atq; de re-
bus domesticis curam gererent. Et qui puer a quopiam castigatus ad pa-
trem derulisset: turpe erat audiēti patri: si minus eum rursus castigasset.
Credebant enim sibi ipsis ex institutione patriā nūc turpe filiis imperare.

Uratur autem pueri ex esculentis quidquid possint: discētes hi
quidē igeniosissime dormiētib; aut negligētis custodiētibus
insidias tenderē. Qui uero fuerit deprehensus: uerberibus esuriatq;
multat. Tenuis eim iis uisq; cæna est: quo sua industria indigentia p̄pul-
santes audere calereq; cogantur. In faciendō autē cōuiuiū propterea p̄p̄-
simonia utebantur: ut assuescerēt repleri nunq; possentq; samem ferre. Ita
enim arbitrabatur uel ad bellum utiliores fore: si possent etiam sine cibo
labores tolerare: & continentiores tenuioresq; i multum utq; tempus de-
gerēt a paupertate sumptus. Et sine obsonio degere atq; escam omnē
admittere id existimabant: ad meliorem ualeitudinē corporis ab alimenti
paupertate habitudinemq; accedere: putātes it quidem ipsum spiritū: qui
præ nimio alimēto i p̄funditatē latitudinemq; premat: i altitudinē cor-
pora nō p̄sum attolere: facereq; pulcherrima. Graciles. n. & macilēti ha-
bitus artū agilitati parēt: habitiores uero & carnosi onere suo reluctāt.
a D hæc nemine minus modulīs carminibusq; studebant. In iis aut

stimulus quidam inerat ad uim animi incitandā & ad impetū quasi furē
rem quendam atq; strenuum inducendum Ac dictio erat & facilis & seue-
ra: habebat que aliud nisi: q̄ tum eorum laudationes: qui generose for-
titerq; uixissent: ac præclate & fauste p̄ sparta occubuissent: tum etiā eo-
rum uituperatiōes: qui metu id agere detrectassent: p̄inde atq; tristē uitā
miseramq; uixissent. Erat præterea præceptio quædam atq; iactantior ex-
citatio pro ætatum dignitate ad uirtutem: Tribus enim choris p̄ tribus
ætatibus i celebratibus cōstitutis unus senectutisicipiens canebat. Nos
olim fuimus robusti iuuenes Florētis uero ætatis alter respondēs: iqueie-
bat. Nos autē sumus: quod si uelis: periculum facito. At puericiæ tertius.
Nos adt̄ erimus multo profecto robustiores. Atq; numeri primi illi qui
bus & in tripodis & ad tibiam cū in hostes sese trēt: urebantur: ut & for-
titer & audet̄ agerēt. mortemq; contemperēt: incitabant. Nā lycurgus
bellicæ exercitationis studium inuicē aduicēque quo bellū uictoria
modulante temperata cōuocantū cōuenientius habere. Itaq; rex autēq;
pugnæ inter d̄ crisi: erat musæ quæ & prætoris p̄cedatq; memora di-
gna facinora pugnautes redderēt. Quod si quis p̄scæ musicæ quicquā
trāsgrederetur: haud sinebat. Vnde etiam Terpandrum: qui & uetastissi-
mus esset: & reliquis p̄ id temporis citharædis præstaret: ac heroicas res
gestas laudibus efferret: ephori tamen multauere: eiusq; acceptā citharā
affixere: quod unum solum neruū ob soni uarietatem superfluo in
disset. Simplicioris enim duntaxat modulos probabāt. At Timotheum
quoniam carnis modulis studeret: ephororum unus arrepto gladio in-
terrogauit: ex utra p̄te abscideret: qui superesset ad septem neruos.
p̄ Rariter cunctis sepulchrorum superstitionem Lycurgus sustulit
concedens & in urbe sepeliendos mortuos & sepius sacra habenda
monumenta. P̄sculaq; amouit: & nequid una sepelirent uetuit: sed con-
dentes corpus puniceo amictu & oleæ frondibus æq; omnis circūdarēt.
Inscriptiones quoq; quæ in sepulchris fierent: prohibuit nisi eorum: qui
belli obissent. Itemq; & luctus & lamentationes.
a D hæc peregrinari eis non licebat: ne extremis moribus ac malis ui-
uendi disciplinis imbuerentur. Atq; ne peregrini qui in urbem con-
fluere: mali cuiuspiam doctores ciuib; existerent: eos urbe exigēdos
statuit. Ei autem ciui quisq; puerorum institutionem minus seruaf-
set: ciuitatis iura communia non erant. Quidam uero tradidere quicq;
etiam peregrinus ciuilem exercitationem seruauisset pro Lycurgi sen-
tentia eum participem factum portionis initio constitutæ.
u Endere insuper non licebat. Vicinorum seruis æq; ac propriis uti-
mos erat. Eodem modo & canibus & equis: nisi iis opus esset he-
ris. Et in agro si quis realiqua egeret: ubi aperuisset: portassetq; possessor
res necessarias: obligatum penum relinquebat.

lycurgus

Musæ
terpader

Timotheus
Carni
moduli
lycurgus

i N bellis amicitibus paniceis utebantur. Tum enim color eis utilis ui-
deitur: rum coloris sanguinolentia plus metus imperitis præbet nū-
etiam ne apud hostes lætis clamoribus increbreiceret: siquis eorum lau-
cius fieret: sed lateret illos id potius propter utilem coloris similitudinē.

d Vm iperatoria calliditate uicerit hostes: marn bouē sacrificat. Quā-
docūq; aut apto p̄lio: gallū: assuefaciētes si qdē ductores suos nō so-
lum bellicosos cē uerum etiam imperatoria calliditate astuciaq; pollere.

f Vpplicationibus & op̄ artis addūt iniuriā pati posse. Eoni autem sup-
plicatione erat p̄pter bōas actiōes q̄ pulchra sunt dare: & ap̄ius nihil.

Venus u Euerem colunt armis præditam atq; deos etiā omnis & fortunasi
& mares lanceas habere faciunt: tanquam omnes bellicam uirtutē
habeāt. Adduntq; præterea qui prouerbio utuntur. Qui manum ad alī
quid fert uocare fortunam: perinde atq; oporteat deos inuocare: cū quid
aggressuri acturiq; sunt: secus uero minime.

c T quo pueria uoluntate abhorrerēt: eis mācipia madida mōstrabāt.

m Os eis fuerat ne ianuus quidem pulsare: sed clamare extrinsecus.

p Ectimibus non ferreis: sed arundineis utebantur.

Archilo- c Omœdias & tragœdias nequaquam audiebāt: quo neq; serio neq;
chus ioco audirent: quæ legibus contradicerent. Archilochum poetam
cum esset lacedamone eadem hora expulere: quoniam accepissent eum
poetice scripsisse melius esse amittere arma quam mori. Sic enim ait.

Aspida quæ circa petiit mihi callipon alto.

In ludo. Saion possidet ille meam.

At caruisse armis quam mortem occumbere præstat.

Aspide pro capta mox melior dabitur.

Puellis & pueris communia sunt sacra.

Diana or f Ciraphidan ephori multauerunt: q̄ a multis iniuriā acciperet.
thia f Curacū milite iteremere: quoniā telā quandam i secutū ipse uisisset.

a Dolescentem qui i gymnasio uersaretur: quoniam uiam quæ ad
Pyleam duceret: nesciebat: punierunt.

c Ephiphōta qui posse diceret de qua us̄ re diē totū differere: eiece-
runt: iquientes oportere bonū oratorē rebus parē habere orationē.

p Veni apud eos cæsi uirgis totū diē in ara Orthia: diā ad mortem
usq; p̄repe tolerāt hilares ac gestiētes: a mulatōre uisitorie in iocū
cōtendentes: quis ip̄ orge & diuinius & magis uerbera tolerarit. Et qui ui-
ctor euaserit: tam illustis clarusq; habetur quam qui maxime. Dimica-
tio uero ipsa uocatur disflagellatio: fit autem singulis annis.

u Num uero id quoddā ex pulchris uisum ē beatissq; institutis: qd̄ ex
huberantiā oculi ciuibz Lycurgus iuenerit. Nā in sordida arte uersa
ri nullo modo licebat: at ne i quæstuaris quidē: quæ operosam congeriē
negociationesq; cōtineret: fecerat enim diuitias & spernēdas & cōtemnē

das omnino. Verge mancipia eis agrum colebāt: redditumq; ferebant an-
tiquitus cōstitutū. Eratq; execrabile: siq; plus mercedis quenq; posceret:
quo & illi p̄ lucrū misteria libēter exequē: & hi ne rursus plus q̄rerent.

Rohibebantur etiā & esse nauar & uiti nauali pugna. Verū cū
p posteriore tēpore per naualem pugnā maritimi principatus po-
titi essent: rursū cum ciuium mores inquinari intuerētur: de-

stitere. Sed rursū mutatione sunt usi: quēadmodū in aliis rebus omni-
bus. Etenim conuēctis ad lacedæmonios pecuniis qui conuexerant: iis
morte damnati sunt. Nā Alcamenī & Theopompo regibus oraculū red-
ditum est fore ut auaricia periret Sparta. Verū tamen Lylander cum fe-
cisset captiuos Athenienses: & auri multū & argenti inuexit & hi quidē
exceperūt: uinūq; honorarunt. Itaq; Lycurgi legibus cum urbs uteretur:
iusurandūq; seruaret: græciæ principatum bonitate legum & gloria an-
nos quingētos tenuit. Cum ea uero paulatim transgrediretur: & haben-
di auditas diuitiarūq; studiū inuaderet: tum uires diminutæ sunt tū
socii propterea sunt eos exosi. Artamē quis ita haberēt: post Philippi ma-
cedonis uictoriā ad cheroniam cum omnes eum græci & terra & mari
imperatorum appellassent ac etiā Alexandrū filiū post suos euerlosq;
Thebanos: soli lacedæmonii licet urbem sine muris haberent: essentque
admodum pauci ob cōtinua bella: tum etiā lōge imbecilliores: & q̄ sa-
cile capi possent: tamen cum breues admodū quasdam lycurgi institutio-
nis scintillas adhuc seruarent: neq; una militarunt nec cum his nec cum
aliis deiceps macedonicis regibus neq; in cōm concessum ingressi sunt:
neq; tributū tulerunt: quousq; despectis oīno Lycurgi legibus a p̄priis
ciuibus in tyrānida acti nec amplius quāq; ex patria institutione seruā-
tes & aliorū effecti similes superiorē gloriā elationeq; amiserunt: in ser-
uitutēq; migrauerunt ac nunc quemadmodū alii græci romanis parēt.

Rgileonis brasidæ mater cum eius filius diem obisset: ut amphi-
a politæ quidam qui spartam uenerant: eam adissent: interroga-
uit: si decore & pro sparte dignitate filius obierat. Magnificanti-
bus uero illis atq; dicentibus illum lacedæmoniorum omnium in operi-
bus optimum fuisse: ait o hospites & æquus quidem filius meus & bo-
nus fuit uerū multos habet lacedæmon illo meliores.

Orgo cleomenis regis filia cum aristagoras milesius eum horta-
g retur: ut bellum aduersus regem pro ionibus gereret: grandēq;
polliceretur pecuniā: & quo magis is cōtradicebat: eo plus hic
pecuniarum adderet: corumpet te inquit pater peregrinellus iste: ni cle-
rius ædibus eieceris. Et cū ei aliquando pater imperasset: ut cuidam mer-
cedis ratione frumentum daret: addidissetq; docuit enim me uinū face-
re mitius. Ita o pater inquit: quando uini plus potabitur: bibētes etiā de-
licatiores ac deteriores futuri sunt. At aristagoran cū a quodā ex famulis

Alcamenē
Theopō-
pus
lylander
lycurgus

Philippō
Cherōia

Romani
Argileo-
nis
Amphi-
politæ

Gorgo-
lones

Aristago-
ras

calciari aspiceret: pater inquit: nunquid peregrinus iste manibus caret?
Eadē cum peregrinus quidam molliter otio studeret illum urgens atq;
extrudēs: nō hinc inquit abis: qui nec quæ mulieris sunt: potes. Interro-
gata uero a quapiā attica: cur solæ uos lacæna: uiris iperatis: qā inquit so-
læ etiā uiros parimus. Ad postremū cū uirum leonidan ad thermophy-
las egrediente hortaretur: ut se sparta dignū ostenderet: interrogaretq;
quid sibi agēdū esset: is ait: ut & bono nuberet: & bonos pareret liberos.

Leonida
Thermo-
phylae
Gyria
Acrotati
nus

Yrta cum aliquando ex eius filia nepos Acrotati ex quadā pu-
erorum pugna multa cepisset uerbera: eētq; domum delatus ut
mortuus: domesticis familiaribusque fletibus, Nō tacebitis ait
mōstrauit enim cuius esset sanguinis. Nec inquit fores uociferādi sunt:
sed curādi. Cum nunciū uenisset ex creta: qui acrotati mortem nuncia-
ret. Nōne ait: erat cū iret aduersus hostes: aut interficiendus ab illis aut il-
los interfecturus. Libētius uero ait eum mortuū audire pro matrisq; &
urbis & suorū maiore dignitate: q̄ si uiueret omne tēpus ignauus.

Creta
acrotati

Dama-
tria
Epigra-
ma

Amatria cum filium audisset & timidum & seipsa indignum: ubi
aduenisset: enecauit: in scriptisq; hoc epigramma.
Hunc timidum mater damatriō ipsa peremit,
Nec dignum matre nec lacedæmonium.

Epigra-
ma

Ltera lacæna filium qui ex acie fugerat: interfecit inquit nō me-
um est hoc germen: qua hoc est epigramma.
Vade malum germen: tenebras pete: quenq; petosus
Euroras cernas nec fluat ad timidas.

Epigra-
ma
Epistola

Si catulus nequam perrexeris: ito sub horcum
Nec sparta dignus nec generis titulus.
Alia cum filius in acie cecidisset: ait
Sic flendum timidos: hilaris te nate sepulchro
Condo meum pariter & lacedæmonium

Vdiens quædam qd' & seruatus filius esset: fugissetq; ex hostibus
scribit ei Mula de te fama diffusa est: aut hāc nunc eluc: aut ne sis.

Lta cum filiū fugissent ex pugna: ad cāq; uenissent. Quo inq; ueni-
tis fugientes ignaua mancipia: an huc unde egressi estis regressuri?
& ea quidem sublati uestibus pudibunda eis ostendens.

Vadam filiū aduenientē intuta percunctata est: qd' ageret patriā?
Qui cū dixisset: omnes periere: sublatam regulam in eum immisit:
atq; interfecit. Inquiens te igitur malum nuncium misere nobis.

Vadam matri narrante generosam fratris mortem deinde nō tur-
pe tibi est ait ab huiusmodi comitatu aberrasse.

Vm quædam filios quinq; quos habebat ad id bellum emisisset: q;
in suburbis gerebatur: stetitq; expectans euentum pugnae ubi q;
aduenit: atq; percunctanti sibi nunciauit filios omnis obisse: at nō hoc in-

quit percundabatur ignatum m̄cipium: sed quid agit patria: qui cum dixisset ab eo victorū esse: libet igitur ait: accipio etiam filiorū mortem.

f Epeliens quādā filium ut tenuis quādā anicula accedēs dixisset o mulier fortuna: per geminos bonæ respondit. Etenim qua gratia eum peperit: ut pro Sparta morere hoc mihi contigit.

m Vlier quādā Ionica cum ob quendam pannum suum gloriaretur cumq; prætiosum: lacena monstratis quatuor filius qui decori formosissimiq; essent. Talia inquit esse oportet honestæ ac bonæ mulieris opera: & huic iactari atq; extolli.

a Lia cum de filio accepisset: ut male a peregrinatione reuertetetur: scripsit. Mala tibi fama diffusa est: uel hanc abiice: uel morere.

f Imiliter etiā cū choize exules spartā uenissent: p̄dare ualde accusabant. Quē ubi mater Teleutia accersisset: & ea quoz; accusabat: audiisset: sibiq; huius deliquere uideret: istas ad eū dedit. Mater p̄dareto. Aut age meliora: aut istuc mane. Nā si Spartā ueneris: d' salute tibi despandū ē.

a Ltera filii qui esset iniuriæ accusatus. Nate inquit aut crimine aut uita reipsum ab'solue.

a Lia claudum filium præmittens in aciem. Nate ait: cum incedis: memento uirtutis.

a Lia cū filius ab acie pede uulnerato reuertere: uāhemēterq; doleret. Si uirtutis inqt nate memineris: cū nō dolebis: tum ēt audebis.

j Acon belli uulneratus nec ualēs icedere quadrupedū more iter faciebat. Is quoniā ridiculo ēēt: cū uerecūda retur: ait mater: & quanto ē nate melius ob fortitudinē lætari: q̄ ob ridiculum faruoz; uerecundari.

a Lia cum filio iterum clipeum traderet: eumq; hortaretur. Nate inquit aut hunc aut in hoc.

a Lia filio qui ad bellū p̄ficiscebatur: cū traderet clipeū: hunc ait tibi pater seruauit semper. Quare tu quoz; uel hunc seruas: uel morere.

a Lia ad filiū q̄ diceret paruū habere ensē: ait adde etiā incessum.

a Lia cum audisset filium in acie fortiter agendo iterisse: meus enim inquit eras. Ac cum de altero accepisset: quod præ timiditate seruatus esset. Non enim eras inquit meus.

a Ltera cum audisset filiū in pugna mortuum esse: ait. Quēadmodū locatus fuerat: eum ponite supplicet autem frater illius locum.

a Lia cū publica populi totius pompa fungeret: audiuit fratrē in acie uictorē mori ex uulnerum multitudine. Itaq; minime coronā posuit: sed exultans potius ait ad proximas. Vt multo melius est amicæ in acie uictorem mori: q̄ olympiorum superatorem uiuere.

c Vm quidam forori narraret generosā ipsius filii mortem: illa inquit: siquid propter illum lætata sum: tātum propter te mæreo: q̄ præclarum comitem reliqueris.

c Vm quidam forori narraret generosā ipsius filii mortem: illa inquit: siquid propter illum lætata sum: tātum propter te mæreo: q̄ præclarum comitem reliqueris.

c Vm quidam forori narraret generosā ipsius filii mortem: illa inquit: siquid propter illum lætata sum: tātum propter te mæreo: q̄ præclarum comitem reliqueris.

c Vm quidam forori narraret generosā ipsius filii mortem: illa inquit: siquid propter illum lætata sum: tātum propter te mæreo: q̄ præclarum comitem reliqueris.

c Vm quidam forori narraret generosā ipsius filii mortem: illa inquit: siquid propter illum lætata sum: tātum propter te mæreo: q̄ præclarum comitem reliqueris.

c Vm quidam forori narraret generosā ipsius filii mortem: illa inquit: siquid propter illum lætata sum: tātum propter te mæreo: q̄ præclarum comitem reliqueris.

Epistola

Chii

Prædare

tus

Teleutra

Epistola

Lacon

olympia

- Lacæna** 1 Acænam quis interpellauit: an se uirandam cōcederet: huc autē inquit: equidem cū puella essem: didici parere patri: & hoc agi. Multi erant uiri. Si ergo me iusta rogat: huic manifestum faciat primum.
- Virgo** u Irgo paupercula interrogata quam marito dotem daret: patriam inquit pudicitiam.
- Lacæna** 1 Acæna interrogata an cōisset cū uiro: minime ego igit sed ille mecū.
c Vm quādam esset clam compræssa: fortūque pēdidisset: sic nulla emissā uoce se constatem tolerantēq; prestitit: ut & parētes aliosq; proximos latuerit: cum abortiuum faceret. Nam dolorum magnitudinem uicit fœditas: quæ turpitudinem est adorta.
- Lacæna** 1 Acæna cum ueniret: interrogata quid sciret: ait fidelis esse.
a Lia in captiuitatem acta idētidem interrogata: bene inquit administrare rem familiarem.
f Interrogata quādam a quopiā: an bona foret: si se cernerit: equidem etiam si non cerneris.
a Lia cum ueniret: præcone percunētante quidnā sciret libera inquit esse. Vt autem emptor qdam indigna libera imperasset: inquitens gemes: qui tibi ipsi huiusmodi possessionis inuideris: se ipsam exegit.

Mediolani kalen. octobres. M. ccc. c. lxxii.

FRANCISCVS PHILIPPHVS Federico Cornelio Salutem.

- 9 Vod multarum legum mentionem factam intenas: & apud. M. Tulliu Ciceronem: & apud. T. Liuium aliosque ueteres scriptores: neq; quid legibus illis cōtineretur: aut quobcausam late fuerit: satis intelligas: ob eāq; rem quid ipse habeam certi: scire cupias: nō teneo diutius te suspensum. Itaq; leges eas: quæ crebriores sunt magisq; necessaria: quo facilius & clarius uereq; oratorū atq; historicorum & ipsorum quoq; iurisperitorū scripta locis suis compræhendantur: hisce litteris subiici. Vale. Ex Bononia. iiii. idus Apriles. M. cccc. xxxix.
- Lex pompeia** Gnæus Pompeius strabo ueteribus incolis transpadanis ius latū dedit: & q; cæteræ coloniæ latinæ habebant: idest ut petendi magistratus & ciuitatis Romæ ius adipiscerentur.
- Lex Portia** Portia lege non licebat interficī ciuem romanum uerum uirgis uerberari. Hoc autem significatur: quod ea re tolleretur dignitas ciuilis: & redigeretur in seruum: quia tandem faciebāt seruum.
- Lex fabia** Fabius adiecit poenā iis: qui nō certo numero ut ante fuerant definiti: deducere: & sectarētur candidatos in campū comitiorum tempore.
- Lex Clodia** P. Clodius Tri. plebis legem tulit perniciosam. L. pilone & Gabino cōsulis: ne quis per eos dies quibus cū populo ageretur: cælo seruaret contra legem Fuliam & Aeliam.

- C**inthus legem tulit: qua ceteris antiquitus: nequis ob causam oranda Lex cin-
donum pecuniam ue acciperet. thia
- A**urelius cotta prætor legem tulit quibus temporibus uerres a Cicero Lex aure
ne accusatus est: qua communicata sunt iudicia senatui & equitibus ro lia
manis & tribunis ærariis.
- M.** Opius legē tulit: ne supfluo ornatu mulieres romanæ uterent: neue Lex opia
piliis: rediis pelliibus uicerent: neue plus uncia laniis appederet.
- Gn.** Pompeius magnus legem tulit: ut quæ flores suffragio populi ex his Lex pom-
qui consules fuerant: crearentur. peia
- V**alerius publicola legē tulit: ut nulli magistratus liceret corpus Roma Lex uale-
ritiana i dicta causa condēnare: liceretq; dēantis ad populu proocare. ria
- A**quilius legē tulit de dolo malo de fraude de deceptiōe de simulatione. Lex aquia
- M**anlius acilius glabrio legem tulit de pecuniis repetundis seuerissimā: Lex acilia
qua ne cōperendinari quidem reum sinet.
- V**econius legem tulit nequis census hoc est pecuniosus heredem unicā Lex ueco-
relinqueret filiam. Erat autem census ille: qui cētum millia sestertium nia
in professionem detulisset.
- G.** Calphurnius piso legem de ambitu tulit suo cōsulatu: quæ præter ali Lex cal-
as poenas pœcuniaria etiam poena fuerat adiecta. phurnia
- G**abinus legem tulit: qua bellum Gn. Pompeio de persequendis piratis Lex gab-
datum est aduersus. L. Trebelli tri-plebis intercessionem. nia
- P**apius ciuis Romanus legē tulit: ut pegrini urbe Roma uti phiberent. Lex papia
- Q**u. Latorius cum adolescentes in contractibus circaueniri soleret: pœ- Lex lato-
nam eorum deceptoris adiecit. ria
- C**lodius tribunus plebis legem tulit annoniam: ut frumentum populo Lex clo-
q d'amea semis æris ac trienis in singulos modios dabit: gratis dare. dia i.
Clodius idem Tri-plebis legem tulit de collegis restituendis: quæ lex ex Lex clo-
seruorum facie constituta dicitur. dia .iij.
- C**lodius idē Tri-plebis legē tulit: ne quē censores in senatu legendo pteri Lex clo-
rēt neue qua ignominia afficerēt: nisi utriusq; cēсорis snia dānatus eēt. dia .iij.
- A**urelius cotta iudiciariam legem tulit: cum esset prætor: qua commu- Lex iudi-
nicata sunt iudicia senatui & equitibus romanis & tribunis ærariis: ut ciaria au-
ex his tribus ordinibus lecti iudices res iudicarent. relia
- Q**u. uariius Tri-plebis legem tulit: ut quæreretur de iis quorū ope confi- Lex ua-
sioe socii contra populum Romanum arma sumpsissent. ria
- C**ornelius consul rettulit in senatu: ut quoniam exterarum nationum le Lex cor-
gatis pecunia mutuo daretur usura turpiusq; & famosa ex eo luca fie- nia .i.
rent nequis legatis exterarum nationū pecuniam expēsam foeneraret.
- C**ornelius idē legem tulit: nequis in senatu legibus solueretur: nisi sena- Lex cor-
tores ducenti adfussent: ne quis cum absolutus esset intercederet: cū nia .iij.
ea de re ad populum ferretur.

- Lex cor. iij.** Cornelius idē legem tulit: ut prætoreis edictis suis perpetuis ius diceret.
- Lex licinia & mutia** P. Licinius crassus orator: & Qu. caeuola pont. max. idēq; orator: & iuris consultus duo omnium sapientissimi consules legē de ciuibus regūdis tulerunt in eorū cōsulatu: cū sūma cupiditate urbis Romæ italici populi teneretur: & ob id magna pars eorū p. ciuibus Romanis segeret: necessaria lex uisa est: ut in suā quisq; ciuitatis ius redigeretur.
- Lex iunia** M. iunius siluius cōsul cum Qu. cecilio metello numidico legem bello crimbrico tulit: quod diu prauē simul & infeliciter gestum est: ppter diminuta militiæ stipendia.
- Lex manilia** Manilius tri. plebis legem tulit: qua Gn. Pompeius magnus bellū aduersus regem ponti. Mitridaten extra ordinem gereret.
- Leges sacratæ** Post exactos reges anno. xvi. cum plebs propter nimiam potentium dominationē in monte sacro trans anienem secessisset: & ibi amara cōsedisset duos primos tribunos creatū: q; deinde ad nume. x. aucti sūt & legē cōdixerūt: quibus suum in patres ius tuerent: priusq; in urbē reuerteretur. Vnde & sacratæ dicunt ad patrē plebisq; cōcordiā prinētes.
- Lex cassia** Cassius longinus. L. filius legem tulit: qua populus per tabellam suffragium ferret. G. Mario & G. Flacco cōsulibus.
- Lex cassia. ij.** Cassius idē alteram legē tulit ad minuendā nobilitatis potentiā: ut quem populus dānasset: cuiue imperium abrogasset: in senatu ne esset.
- Lex aurelia cottæ** Aurelius cotta legē dedit: cum Sylla ad diminuendā in plebis potentiam multos cum ei magistratus ademisset: ut plebi liceret interceptos magistratus capere: & cōicata sunt iudicia senatui & equitibus Romanis & tribu. ærariis. Vnde & lex iudiciaria dicta est.
- Lex roscia** L. Roscius otho cōsul legem tulit: ut in theatro equitibus romanis ordines quattuordecim spectandi gratia darentur.
- Lex plotina** M. Plotius syllanus legem tulit cū esset tri. pl. Gn. Pōpeio strabone & L. porcio catone cōsulibus: qua tribus singulæ ex eo numero quinos de nos suffragio crearēt: qui eo anno iudicārēt ex eo factum est: ut senator res quoq; in eo numero essent: ut quidam etiam ex ipsa lege.
- Lex satyræ** Satyræ lex est quæ uno rogatu multa simul & uaria cōprehendit: ut uulnif. iubeat. Vt cum iugurtha bellum componatur: elephātos tradat omnis: trans fugas reddat uniuersos.
- Lex othonis** Otho tri. plebis legē tulit: nequis in ordine equestri spectaturus sederet: nisi sestertia quadringentam illia possideret. Quod si cōtingeret q; quis eēt: siue igneus siue liberrus: iter egres spectare ei liceret i gradu. xiii.
- Lex scatinia** Scatinius legem tulit: qua puerorum cōcubitores graui supplicio afficerentur quos arsenococeros uocant.
- Lex iulia** G. Julius cæsar lege sãxit: ne adulteri forēt: dephēsi at supplicio dederēt.
- Lex mamillia** Mamilius tri. plebis legem tulit: ut quādo res a nobilibus aduersē gesta fuerant: etiam ii ad magistratus gerēdos admitterent: quorū maiore i ro

mana rep. magistratus nō exercuissent huiusmōi at hoies noui appellat.
Sempronius grachus legem tulit: qua frumentum e publico distribuere
tur populo romano: quæ frumentaria dicta est. Lex sem-
pronia

Qu. hortensius dictator cum antiquioribus temporibus patricii plebi-
scitis nequaquā tenerentur: eam tulit legem: ut eo iure qd plebs statuisset
& patricii & omnes quirites tenerentur. Lex hor-
tensia

Annariam legem appellant: quæ modum annorum finit: quibus magi-
stratus capiundi potestas sit. Lex anna-
ria

Aelius & Fufius tribuni plebis sua auctoritate legē tulerūt neq; per eos
dies qbus cū populo liceret: nō nisi de cælo seruasset: qptam ageret. Lex ælia
& fufia

Lex aterla cōstituit: ut cū mos priscus fuisset irrogāda mulier p magra
tus ouis aut bouis noie: ouis ære deo: bos at ære cæcō dñini intelligat. Lex ater-
na

Falcidius legē tulit: quæ cauetur: ne plus legare liceret q lege clodia: ut eni
ptorum bonorum est uncias nouē: idq ipsoꝝ testatorum gratia proui-
dia Lex falci-
dia

sum ē ob id: quod plerumq intestati moriebantur recusantibus scri-
ptis hæredibus pro nullo aut minimo lucro hereditatis.

Flavius inter iudicia publica constituit de plagiaris: cum quis plagioes:
idest obliquis & insidiosis pollicitationibus seruū a domino: uel fili-
um a patre subtrahit uel etiam pecus. Lex fla-
uia

Iulius cæsar legem de peculatu sanxit in eos: qui rem uel publicam uel re-
ligiosam uel sacram furati sunt uel furantibus ministeriū adhibuerint:
uel qui furta scientes susceperint: quos uel capitali animaduersione uel
deportationis pœna puniri fuisse. Lex iulia

Cornelius legem in eos tulit: quæ & testamentaria uocatur: qui testamē-
tum uel alias tabulas falsas scripserit: signauerit: recitauerit: subiecerit:
quiue signum adulterinū fecerit: sculpsit: expresserit. Seruos quidē
ultimo affectit supplicio: liberos autem deportatione. Lex cor-
nelia

Pōpeius asperrimum crimen noua pœna parricidas persequitur. Siquis
parentis aut filii fata perpetrauerit: siue clam siue palā: insutus culleo cū
cane & gallo galinacio uisera & simia uel in uicinū mare uel in amnem
piiceretur: ut iter færales angustias cōprehensus: omniū elementorū
uīu uiuus carere incipiat: & ei cæli superstiti terra mortuo auferatur. Lex pom-
peia

Cornelius legem in eos tulit: qui homines occidēti causa cum tælo am-
bulent uisore gladio eos persequens. Tælum autem interpretatum est
omne quod longe iaci potest: ut lapis lignum ferrum apo tu telos idest
longe sicut & græci belos: quod sagittam significat apo tu bacin: quod
significat iacere. Lex cor-
nelia

Latorius ciuis romanus legem cōdidit: quæ cautum erat: ut si quis pupil-
lorum bona diriperet: acerrimas pœnas lueret. Lex lato-
ria

Apuleius legem tulit: quæ cauetur: si quis publicam maiestatem minui-
stet: capitalis esset. Lex apo-
leia

Finis de legibus.

Franciscus Philelphus Petro Iustino Philelpho. Sal.

2

Vdio te ang. animi ex obitu Alinae maris honestissima & probatissima feminae u. hementius q̄ par est. Amisisti tu sane matrem: at ego filiā: cum enim nata esset ex Nicolao fratre meo germano: habereturq; tholētini primaria quādam mulier: eam certe diligebam ut filiā. Itaq; non minor mihi in ea iactura facta est q̄ tibi filio. Num fortassis ignoras ea nos legematos ois: ut tandē moriamur. Illorum dolenda mors est: qui nunq̄ meminere se morituros. At Alina quid de hac mortali uita sentiret: ligdo fecit exploratum oibus: cū foret ulq; pietatis & christianae religionis obseruatissima misericordiae opibus: assidue dedita. Nullo in p̄ximos odio tenebatur iniuriarū: nō minus oblita q̄ beneficentiae memor. Intelligebat in hoc saeculo nihil esse firmi: nihil stabile: nihil summo opere appetēdū. Sed uerā & oprandam tranquillitatē ac beatitudinem i caelo repositam: ad quā puenire quis uellet: cum uacare oportere omni sordē mūdāna seruari ab angelis habitacula bonorū: infernalis p̄nae: & intolerabilis cruciatu iis apud inferos constitutos: q̄ sui deiq; oblitū uitam uiuerēt belluarum. Nihil neq; faciebat: neq; loquebat: neq; cogitabat: cuius nō redderet pbatissimam rationē. Erat ab omni muliebri uanitate atq; inuindicia abhorrens. Cibo ac potu utebat moderatissimo: eoq; minime delicato. Norat. moris incōtinentiā iter parare ad illecebras & obscenas corporis uoluptates: q̄bus & corpus uitaret & aīa. Et q̄ didicerat ei cū imortali deo esse sermonē: q̄ diuinis ofonibus studeret: qcquid subripere poterat a domesticis negociis: illisq; necessariis: id oē orādo usurpabat. Praestabat formae bonitate cūctas mulieres Tholēminas: quā ipsa nulla fouebat arte: sed ea grauitate pudoreq; leniebat: ut uenerabilis oibus redderetur. Familiam suā bene moratā ut redderet: modestissimis suis moribus curabat esse exēplo. Celebratiōi hostiae xpianae: ut q̄ deuotissime interessent: ne unū qdem diē prae-termisit unq̄. Liberos suos castigatiōe magis q̄ uerbenbus instituebat castigatiōe inquis dici humanitatis uerbera iracundiae: quā a furore alio nihilo distare q̄ rēpore iusticiā non legibus sed bono & a quo metiebat. Constantiā in sexu muliebri apprimē laudabat. Leuitatē nō oderat modo sed etiā exercebat. Fortitudinē pbabat eā: cui nihil admixtum esset exandescētia. Et ut prudentiae opibus gaudebat: ira ab omni mala malitia pinde quasi a terribima quadā peste auerbat. Somni erat paucissimi: cumq; uigilaret: oīs eius cogitatio erat de animae immortalitate ac futura uita. Præterea p noctern cogitabat: qd in die foret actura. Parsimoniā domesticis i rebus amplectebatur. In diuinis uero liberalitatē ac munificentiā. Ieiuniis quibus supra naturā muliebrem utebatur reddi se dicebat & ingenio pspiciatorem & mēbris ualidiorem: sed quid hæc tibi & alia plura cōmemorem: quorū non es ignarus. Nepe

ut memineris ex talibus uitae institutis laudatissimisq; operibus nihil mali Alfi
nae matri euere potuisse: sed iā ea cōtigisse bona: quae maxime oprabat cū cēt
i uita. Fruis. n. aeterna beatitudine: breuiq; futuro sperat: ut illud possideat habi
taculū quod angelica custodia tibi seruatū nouit. Deū oipotentē p te orare nō
desinit: ut hanc uitae pegrinationē ita trāsigas: ut secū una i caelesti patria sis fu
turus. Haec si tecū ipse cogitabis: iudicabis profecto nō modo tibi nō ēē dolen
dum sed latandū potius: quod ea sis matre natus: cuius sanctissimis meritis i
caelesti sis gloriā puerturus. Vale ex Vrbe. xv. kalen. Martias. M. cccc. lxxvi.

Instrucone del ben uiuere utilissima: composta per il summo oratore &
poeta Francisco philolpho allo illustrissimo principe & excellentissimo signo
re Philiberto inclyto duca de Sauoglia.

Scndome p parte della uſa eccellēta demādato illustrissimo pricepe
c Philiberto iclyto duca de Sauoglia: qle ordine e qli uia obseruare dob
biare circa līstrucone dela uſa uita costumi e doctrina comiciādo dala
pſente uſa etate de q̄ttordece āni e così poi pſeuerao iſino a q̄l tēpo: nel quale
p uoi medesimo tutto cognoscerete: ho giudicato nō potere honestamēte ſu
gire q̄lto laudatissimo studio etiādio che p le mie occupatōi leq̄le sono nō p
chole & appresso p la mia etate dāni gia ottātano me ſia molto laborioso. E
quantūq; piu ragioni mēduca a ſatiffare alla uoſtra laudatissima demāda: pur
ue tra laltre piu me ſtrige. Luna peſſere la uſa celſitudine congrūta p piu aſſi
nita cō queſti inuietissimi e potentissimi principi e signori modōna bona uo
ſtra amicare miſſere. Giouāni galeazeo maria ſiorza uoſtro cognato duchessa
& duca de Milano. Laltre ragiōe pcede da q̄lli honori & ſingulari benefici cō
feriti i Mario mio dilectissimo ſiliolo p q̄llo eccellētissimo & optimo pricepe
& duca de ſauoglia mōſignore Aloyſi uſoauo e pgenitore. Ilpche cō breue cō
pendio me ſiorzaro ſatiffare al uoſtro deſyo in tal modo plando. Soprogna
tra coſa douete ſempre haueſ la mēte a lōmiporēte dio: da cui ſolo pcedono
le ſegnorie & reami & iperii & ognaltro bene humano. La iuſticia e la pīeta ſo
no due pīcipaliſſime uirtute nel pricepe. La iuſticia e diſtributiua deli offitii
humāi ſecōdo li meriti de ciaſchūo: la pīeta cōſiſte nel culto diuino. Ne āchora
laltre uirtute ſe debono mettere i negligētia come e la ſorteza de lanimo in nō
temere li piculū oltra el biſogno: mā metterſe al retaglio dela morte p la ſalute
dela pīia. quātūq; diſ ſolea il nobiliſſimo re Agōſilao la ſorteza eſſer uirtu ſup
ſua quādo tutti li homini fuſſeno iuſti. La tēperātia me pare douerſe amaſ &
oſeruare da ciaſchūo: ch p il troppo piacerre o del māgiare o di bere o de laltre de
lecti ſenſetuii lō cōmete iſiniti diēti. La eloquētia adorna ogni uirtute: la q̄le
ni pricepi e molto lodata. Ond Paryſatis regia dī pſia cōſortaua li doi ſuoi figli
oli Artaxerxe & Cyro: che quādo uoleſſeno plare al populo: doueſſe uſare pa
role grauiffime & ornatiffime. Quella coſa p la q̄l auāzamo turri laltre aīmaſi
e el plare: pche quāto ala ragiōe come dice Ariſtotele ogni animale: ne ha tāta:
quāta baſta ala cōſeruatiōe de q̄lli. Ma ſolo el plar e q̄lla coſa dela q̄le ognaltro

animale for de l'homone priuato. Deue dunc il principe i tal prerogatiua in-
gegnaſe auanzare tutti li ſuoi ſoto poſti. Et perche la eloquentia preſuppone
una bona grāmatica deſcendero a queſta parte. Sono alchuni patri impruden-
ti: equali a ſuoi figlioli darano qualche indocto pedagogo: credēdo che i quel-
li principii ciaſchuno poſſa ſatiffare: & nō cōſydera quei percepto de horatio:
il quale dice: chela borta ſerua in ſe longo tempo quello odore: il quale preſe:
quando da nouo ſu impita. Diogene babylonio parlando de re Alexandro dice
eſſerli molto nociuto che prima che philippo ſuo padre lo metteſſe ſotto la do-
ctrina dariſtotele: hauette hauuto per ſuo pedagogo uno uitioſiſſimo huomo
chiamato Leōides: il qual il maculo dalcuni deſonetiſſimi ſagitii da quali gia
mai poi ſe pote abſtenere: etiamdio che foſſe in tutte laltre coſe uno clariffimo
re. Et per tanto uoi excellentiſſimo Philiberto douete comādare a chi ha cura
dela uoſtra pſona. Che ue trouēdo uno magillro eruditiffimo & ornato de no-
biliffimi coſtumi: il quale habia ad eſſere uno ſpechio dela uoſtra uita. Re phi-
lippo antedicto ſe ſtimaua hauere acquiſtata non picola felicitate hauer troua-
to Ariſtotele: il quale inſino ali primi elementi de gramatica hauette ad amagi-
ſtrare Alexandro ſuo figliolo. Et dionyſio maggiore che fu princepe de ſyracula
in ſicilia conduſſe inſino dathene il famoſiſſimo philoſopho Platōe per amae-
ſtrare dionyſio ſuo figliolo. Il uoſtro leggere & ſtudiare uole eſſere la mattina
bona hora inſino alora del deſinare. Diſinato che harete ſempre ſobriamente
per non occupare tropo lintelecto o per il tropo māgiare o per il ſuperchio be-
re: douete alquāto ſtar fermo & parlare alchūe coſe piaceuole & honeſte cō uo-
ſtri domeſtici & nō coſe molte ſubtile p nō occupare la fantaſia: aciochel caldo
naturale ſadune alo ſtomacho p più facilmetē padire. Et eſſendo coſi repoſſa-
to p lo ſpatio dunhora ſe uole retornare a leggere le regole de grāmatica cauate
ſotto debita breuitate da Priſciāo & dali altri aprouati auētori. Et quādo col tē-
po qſte tale regole fuſſeno bene iparate: ſe uole odire q̄lche bono poeta como
e Virgilio & i quella tale lectione examinare grāmatica: e anche ſe uole hauere
qualche bono exemplo de bella littera & ſcriuere alquāto. Et pche il tropo ſtu-
diare ua i ſaſtudio me pare utiliſſimo che per ſpatio de due hore ue metate ad
exercitare la pſona i qualche laudeuole giocho: come farebbe ala balla pichola
fioreſtina: ale braccia: al curſo: ala poma: e ſimili giochi. Ne āche il giocho di ſca-
chi nō me diſpiace: il q̄le fu prima trouato da Palamedes nel cāpo troiāo p nō
ſtare otioſo: & qualūq; altro giocho ſe ſia: nel quale la ragiōe auāze la fortuna.
Onde il giocho d le tauole & di dati al ſozo & le carthe & ſimile baratarie ſe de
beno fugire. Dopo queſte due hore cōceſſe al giocho ſe uol tornare a lo ſtudia-
re de larte de rhetoricā: & oſedto li precepti ſe uoghono ſparare a mentre & q̄tti
exercitare cō farue dare alchūe theme uulgarē & q̄lle cōponere p lettera ſecun-
do lornato de eloq̄eti. Et ſimilmente odire lepiſtole de tullio cō le theme uol
gare: le quale biſogna ue moſtre il uſo preceptore: come p imitatiōe fare le do-
biare. Et pche ciaſchūa epiſtola & orōne tāto e più bella quāto ha ſententia gra

ue & a ppriate congiointe seco douete farue leggere tullio de officiis & le quōti
 rufculāc & laltre ope morale de tullio. Ma la piu utila opera e piu conueniēte
 al pricepe & qlla ſtitutiōe ſcripta i libro octo da xenophāte ſocratico & da me
 trāſſerita de greco i latino & ititulata al ſummo pōtifice papa Paulo ſecundo
 chiamara pedia cyrri: la qual ſe cōtene qle eſſer cōuega la uita dii pricepe comi
 ciando dal naſcimēto de quello & ſequitando con digniſſimi admagiſtramēti
 iſino a ſultimo giorno de la pſente uita. Et qſta & qlla opera: la quale ſe lege che
 publico ſcipione africano nepote dii primo africaō nō ~~le la leuaua~~ may de m̃ao.
 Oltra coſtui dice Tullio io ho cōſumata legēdo tutta la pedia de cyro: il ch̃ hoī
 de tāta ſapiētia factō nō harebbono: ſe nō auēſſeno p la lectiōe de qlla cōſeſo
 fructo gradiſſimo. Nō debo io po tāto ſtrēgetue al cōtingo ſtudiare: che non
 prēdate qualche altro refrigerio & maxime ni giorni feſtiui. Ni quali me pare
 degno exercitio lādare ala caccia: po che qſta e una imitatiōe & representatiōe
 de lexercitio militare. Ma il uſo cacciare in la uſa tenera etate uol eſſer cōtra qī
 li aializ: quali nocere nō ue poſſano: come ſono lepori caurioli & daini. Douete
 ſpeſſe uolte dare grata & piaceuole audiētia a uſi & qli ſarueli bēnuoli. Et quā
 do alcūo ue ſaceſſe qche pſentuzo acceptarlo gratioſamēte come ſe grāde ſol
 ſe. Leggeſe de lāredictō re Artaxerxe che caualcando fore de la ſua cita: & eſſen
 do uſanza che tutti ni quali p uia ſe ſcōtraua: il pſentaffe: uno pouereto uilā ch̃
 niēte altro hauea: cō tutte due le māi prendendo acqua duno ſiumicello gliela
 porſe ala bocha: & lui piaceuolmēte ſubridēdo gli e miſe le labra: poy tornato i
 la cita mādō i dono a qī uilāo una copa doro. Re philippo dicto de ſopra hauē
 do un giorno data grāde audiēzia al populo finalmēte ſaſtidiato & ſtracho ſe
 leuoe: & alhora una uechiarella pouereta dixē a Re philippo odite la mia cā: a
 cui reſpōdēdo philippo: io nō ſono otioſo: qlla ſoggiōſe cridādo non uogliate
 eēre re: ſe uolete eſſere otioſo. Il che lui bene cōſyderādo da capo ſe miſe a ſedeſ
 & expēdi collei: & gli altri cherāo ſilenti. Douete guardarue duſari al deſinare
 & alacēa uarii cibi & coſi āchora uarii uini: po ch̃ come ſcriue hippocrate i uno
 ſuo libro ititulato d ſtabibus: il qle io traduxi de greco i latio: cia lchūo cybo ha
 una ſua ppria uētoſitate. Et come diuerſi uēti ſāno i māi uarie & diuerſe rēpe
 ſtate: ſimilmente uarii & diuerſi cybi genera i li nri corpi uarie & diuerſe & pi
 culole iſirmitate: qī medſimo iteruene nel beſ uarii & diuerſi uini. le cui uēto
 ſitate tāto ſon piu piculoſe: qto pducāo piu graue & mortale iſermitate. Dice
 ariſtorele cōe Plutarcho ſcriue ciaſchū uio eē uēroſo e maxiamēte el uino uer
 meglio: il qle qto e piu piēo d color tāto a magioſ uētoſitate. Oū cōmāda ch̃ ali
 puti picholi nō ſe dia uio: & ſoggiōge beſognare coſi le nutrice abſtenerie dal
 uio come li fantini: po che nel lactare li dāno il nutrīmēto. Et chī uio ſia i ogni
 etate piculoſo noi li uedemo p cōtīua expiētia: po che qli: che beuāo il uio pur
 to diſordenatamente: alchūi morono de morte ſubitana: ad altri li cade la goc
 ciola & coſi pde qche parte dela pſona: a molti uene il morbo caduco. De la qī
 coſa qſta e la cagiōe. **Quella uātoſita grāde dil uio la quale ſennalza i ſuſo: quā**

do retorna i dretto: si d'ia le uene de le q̃le se impedisce il trapassare & q̃lla uia p̃ la
que la piona respira se uene a litroppare: de q̃ p̃cede come par ad hippocrate: ch
colloro i q̃li sono de debole cōplexiōe: moraō de morte repentina. Ma q̃li i q̃li
sono de piu forte cōplexiōe cadēdo nel morbo caduco: o uero apoplectici quā
do p̃ la goccia p̃dono q̃lche parte dela p̃sona. Chel morbo caduco p̃cede da la
dicta uētositate: se m̃ifesta: che q̃li che sono caduti se sconsilio & nō ritornāo
nel primo sentimēto isino a tāto ch nō girāo una spuma a se & ala bocha. Quāto sia
la potētia del uino i lacedemōti el demonstrauāo: che subito ch̃l fantio era nato:
il bagnauāo nel uio p̃ cognoscere la loro habitudie. Et i quāto li fantini fūssēo
inclinati o al morbo caduco o ad altra icurabele egrotatiōe p̃ natura: subito se
debilitauāo & resoluuase: & q̃sti tali nō uoluāo fūssēo lactari ma li gittauāo
uia com iurile ala republica. Ma q̃li i q̃li erāo de ferma cōplexiōe & habitudie:
nel bagno nō solamēte nō se debilitauāo: ma se faccuāo piu uigorosi & piu fir
mi: & q̃sti nutriuāo cō singulār diligētia come utile a se & ala p̃ria. Douete uoi
āchora p̃ tali exēpli e ragiōi guardarue dal bere itēperatamēte & usate il uio be
ne iacquato nō solamēte p̃ la sanitate del corpo ma āchora p̃ il gouerno de lin
tellecto: acio che cotesto uio felicissimo p̃cipato i lōgissimo tēpo ue possa go
dere: lassia stare ifiniti altri uitii che genera il uio usato itēperatamēte: narraro
fo' o quāte ifirmitate raccōtā il sanctissimo & eruditissimo Ambrosio nel suo
libro intitolato de ieiunio: che sono il cōriuo tremore di mēbri: il p̃dere il senti
mēto: la mutatiōe di colore: il p̃dere la uoce: il uariar il colore: ilissimato caldo
di liochi ihāelito & ale uolte la puza dela bocha el murmurare d̃ lorechie il fre
mitu del naso: la piculosa phrenesia: lacerbissimo dolore del male d̃ia pietra: la
icurabele podagra: la deformitate de larticuli: la mortale crudezza del nō pad
re: lo spesso & itolerabele uomito. Questo e q̃llo ch̃ p̃ hieremia dio plaua: quā
do dix̃. Beuete e ibriacateue & faciate il uomito & caderete: & nō ue leuarete.
Nō sapemo noi Alexādro dicto de sopra quādo senebriaua etiādio uel cōuito
familiar̃e hauere occisi li piu bēuoli amici: ch̃ hauesse. Poi che occiso hebbe cly
ro: il q̃le hauca caro come la sua uita: ritornato i se: nebbe tāto dispiacere: che p̃
pocho remase: ch̃ nō se priuasse cō le sue p̃prie m̃ae de la uita. Et iudith quādo
tagliò la testa al cōr inimico olopheme: cert̃e quādo hebbe lebrato. Ma ritornā
do al d̃aio Ambrosio p̃ il uio etiādio li hōi q̃li deuegono canagli it̃rati p̃ mu
tatiōe de la p̃pria natura: cōciosia cōsa che ifiamati dal natural uapore del cal
do corpo & cōrra natura ifiamati dal caldo del uio nō se possōno cōtenē: ma
sono li factamēte excitati i le bestiale cōcupiscētie: che niuno tēpo hāno deter
miato ad usar il cōcubitio. Dal uio āchora apparono uarie imagie: dubiose ap
parētie: passiegior̃ instabele. Spesso trapassāno lōbre come se fūssēo: fossi a que
sti tal pare che la terra se moua. Et subito se leua suso: & pare ch̃ sencline al bas
so: & come se quella se uolgesse in torno: fore del suo sentimento cadono in bu
cuni & prendeno la terra con le mani: o uero come se li monti concuressēno
luno contra laltro li pare essere inclusi in quelli. Che befogna troppe parole:

quando uedeno li cani li parono leoni: & fugino. Alchuni rideno ineptissimamente. Alchuni piangono con dolore inconsolabile. Altri uedono paurosi for dogni ragione. Sogna ueggiando dormendo ligamo. L'alor uita glie uno sogno: & lo sogno glie la morte e qualique altra cosa se po odire o finget pui dura. Et per tanto douete notare praxtissimmo signore belognare usare il uino il quale sia piccholissimo o bene inaquato. Ilche chi non obserua lui medesimo e cagione dil suo male. Ne menore diligitia se de hauere i cibi: che siano ne molti ne uarii: laqual cosa chi non fa: la sua uita non po essere longa. Platone dice essere cosa dilhonestissima mangiare due fiate el giorno. Quanto e piu dihonesto & damnofo nō cessar mai de fare tauole & tauolete cō uarie & diuerse colatione: de nulle imbandigione. De qui procede che la psona nō padisci & quello liquore ilquale se spreime della mala digestione impiaga il pulmone: ilquale essendo impiagato pduce il pitricor: al quale morbo niuno remedio uale. Et q̄l medesimo liquore corrupto uenuto che sia al fecato: nō se conuerte in sangue ma in hydropisia & altri infiniti morbi. Noi douemo nel māgiare & nel bere usare quelle cibi & quelli uini: i quali habino a pdure la sanitate & la bōa habitudine. In la sobrietate & nel uictu continuo come se contengono molte altre cose utile & degne de loda così anchora la bellezza del corpo specialmente se cōserua: laquale quanto nel principe sia desiderata: il demostra Euripide poeta dicendo inuerita la bellezza de Priamo e degna dimperio. Et Xenophonte sotratrico scriuendo in la pedia de cyro prenominata dice in lui essere stato quattro cose singulare & egregie una extrema bellezza: uua mirabile humaitade: grādiffissimo studio de sapere: & summo desiderio de honore. Quello che non le fa tia ma de mangiare e de bere: e brutissimo & spuzulente: e bizarro e superbo ne secura de scientia ne anche li e apto per essere il ceruello da grassissimi uapori assediato. Ne āchora fa differetia tra lhonor al dishonor: ne tra la fama ad lisaia. Demetrio phalerco philosopho eccellente cōfortaua Ptolomeo re de epyto adunassi libri quanti potesse: liquali fusseno scripti de tutte quelle materie: lequale apartengono al principe: pero che legendo quelli: intenderebe cōe in finite: lequale li amici de principi non ardiscono dirle p non dire cosa che li dispiaccia. Et certo molto ue deuote guardari dali assentatori: che come dicea antisthenes philosopho e uia melio abbaterse ni corui che in li adulatori: pero ch li corui cauano li ochi dil corpo ma li adulatori cauano con le sue piacentini & con landare a secunda li ochi de l'intellecto. Et Thalete mileso solea dire: che de li animali saluatichi il piu pessimo era il tyranno. Ma de li animali domesti: chi la adulatore era il peggiore de tutti. Et Pittaco essendo demandato da Misiolo: che cosa ueduta hauesse miraculosa in tutta la sua uita: respose il uechio tyranno. Quando il principe intēde quale cose piacciono a li suoi subditi & quale li sono in odio: conosce quale uia debba tenere per essere accepto: ilche legende fempara. Confortoue dunque alo studiare & a legere per essere uno gloriosissimo principe & amato da tutti. Molto ue sera utile la cognitione de le histo

rie per rispetto di uarii casi: che occorsi sono in uarii tempi & in diuersi signo-
rie: lequale cose fano l'huomo prudente & adueduro in le cose che accadano. Il
perche ue conforto a farue leggere o uero leggere da per uoi: li comentari de Ce-
sare & Sallustio: & Titoliuius: & Quinto curtio: & Iustio: & Valerio maximo:
& doi libri per me traducti de greco in latino: ni quali Plutarcho narra molti
exempli chiamati diuerse. Ma quando serete in etate piu ferma & in li ani piu
robusti: ue douerete exercitare in larte militare col giostrare col bagordare col
torneggiare: imparare lo scrimire con la spada con bastoni con la lancia el sape-
re usare l'arco il balestro & tutti li altri exercitii: che susano ni facti dar me. Per
el presente non me descendero piu oltra per non tedjare la uostra excellencia.
Ma quando odero questo mio ricordo hauer facto qualche fructo co maggiore
diligentia ue scriuero cose salutifere & gloriose. Et questo principio io Francis-
co philelpho cauallieri & poeta laureato ho facto come inducto dal uostro ma-
gnifico cauallieri messere Rufino de mures ilqle p nostra parte me ne pregho:
& anchora sollicitato dal nobilissimo gentile homo misere Iohanbaptista cai-
mo. Recommadadome sempre ala uostra illustrissima legnoria.

FINIS.

IACOBO Antiquario Ducis Mediolanensium secretario Georgius ualia
placentinus salutem dicit plurimam.

Alieni medici præcellētis de medicinæ principiis opusculum
ad nicolaum nepotem tuum tibi iacobe antiquari latinum fe-
ci: quod eum a dialectica & philosophia: unde perq̃ eruditus
emerſit ad medicinæ studia se conuerſiſſe nup̃ accepi: nū quod
ad rudes erudiēdos hunc librum isignis ip̃imis auctor cōpo-
ſuit: tum quod non mediocres illic ad ip̃um nepotem tuum
fructus deriuari poſſe exiſtimarim: quandoquidem totius fere medicinæ ſil-
uam inde ip̃ſi liceat animo contemplari & ſeſe ad eam capeſſendam cōforma-
re: planeq; inſtituere. Quod ſane meum erga te officium quam lætus tibi de-
probam facile poterit iudicare: qui priſtinam inter nos: & iugem noſſe bene-
uolentiam: ut in perpetuo tete erga me tenueris officio: omitto lenitatem i lo-
quendo: ſedulitatem in obſequendo: fidem & caritatem in obeundo: & quæ-
cunq; amico profutura intelligas amplectendo: quod ſane quam in terarum
tam amabile & obſeruabile eſt. Videas ſiquidem quosdam ſua opinioe doctiſ-
ſimos: qui ut ip̃ſi uulgo eruditiores habcantur ſublimes incedantur: qui litte-
rarum ſtudioſum quenquam uix recta facie ſpectare dignētur: quos dum lo-
quuntur credas ſingultire: mox uero cum ſe in quenquam commouerint a d-
ducto ſupercilio: fronte rugata: contractiſq; naribus meras aduerſum ſingu-
los triſtes hypocritæ profundāt inſanias: ex garrulitate lingulacæ auctoritatē
aucupantes: tumidis crepitantes ſermoib; & quo ſint imperitiores eo petu-
lantiores intueare. Contra uero nos tuam morum ſanctiſſimorum ſuſpici-
mus prudēciam: admirabilem q; humanitatē: ſilulā amamus reconditas exqui-

fitasq; sentētiās quas splendida uestit oratio: mollis flexibilisq; uerborū cōpræ
hensio: ut ea tuo propemodum fingi uideatur arbitrio ita fluunt omnia: ita li
quescent: ita nusquam adhærescunt. His tātis uirtutibus sit ut par sit omnes
in omnibus liberalibus disciplinis te plurimum obseruare: his ego me allectū
ad te obseruandum certe scio: hinc quod potui amoris inter nos pignus exhibui.
Verum modo iam pos forte uerboliores q̄ necesse est simus: ipsi Galieno
cedamus de medicinæ principiis locuturo: si tamen prius recēuerim quid ipse
apud amonimū philosophum post aristotelen inter primos habitum de me
dicinæ diuisione annotarim in libro si quidem diuisionum omnis inquit ars
subiectum habet & finem: itaque medicina subiecta habet corpora atque me
dicamina: finem uero ad sanitatem corpora perducere diuiditur: porro medi
cina in speculandi uim & agendi (speculandi quidem uis diuiditur in naturæ &
causæ: & signorum explicatiōem: agendi autem uis in sanatile & curatile. Rur
sus naturæ explicatio diuiditur in elementa: temperamenta: potentias: humo
res: & membrorum particulas. Causæ explicatio in proposita: & capitularia:
& compræhensa: signorum explicatio in recordatile: discretile & futurorum
prælagium quod prognosticon uocant. Rursus sanatile est in cohendendo &
nutricando & expellendo. Curatile in remedia adhibendo: uictum diligendo:
& chirurgicā exercēdo: hæc sunt quæ Amonimus nūc: q̄ reliqua inspiciamus.

Galieni medici ad medicinam introductorium.

Edicinæ artis intentio quidem est sanitas: finis autem sanita
tis adeptio: at medicis illi cognita necessaria sunt: ex quibus aut
absens abduci sanitas potest: aut præsens conseruari: atqui ab
sentem adducentia sanitatem medicamina quidē & ad iumen
ta appellantur: præsentem uero conseruantia salubres uictus:
hæc denum & ipam medicinam sciētiā salubribus: & mor
bosis constare priscorum ostendit oratio: salubria quidem uocans quæ præ
sentem cōseruet sanitatem: & quæ sublapsam atque afflictatam reuocet mor
bosa uero his contraria: medico siquidem duplici cognitiōe opus est: una qui
dem ad delectum faciendum & assumendum: altera uero ad fugandum: hinc
etiam horum ex quibus uere: ac inuestigare scientiam: nec tamē omnes idem
consentiunt: sed alii quidem solam aiunt arti experientiam sufficere: aliis au
tē nō parum uidetur ratio pficere: hic igit ab experientia illegitime excitati em
pirici nominantur: itidem & a ratione rationales & perinde primæ sunt hæ in
ter medicos factiōes: altera quidem ab experientia medicaminū petens inuen
tiōe: altera uero a demonstratiōe factiōis nomen inuenere: has empiricen
& logicē nominatē cōiuncti sunt empiricen quidem obseruantē & commini
scētē. Logicen siue rationale opinantem & ratiocinantem: factiōibus quoq;
similes uiros protulerunt: empiricos quidē obseruatores: & cōmentores ege
rerū quæ euidentes essent illis: qui experientiam consecrati sunt: rationales por
ro: & opiatores siue dogmaticos: & cōmētores quicūq; se rationi accomodarūt.

Institutam uero hoc pacto artem empirici ferunt cum i multos delabi mor-
bos homines uidissent alios quidē temere: ac spōte argrescere: ac sanescere ani-
maduerterūt uelut sanguinis fluxu ex naribus: aut sudore: aut alui profluvio:
aut id genus alioꝝ: quoꝝ singulis ad adiumentū aut detrimentū quīpiā: pdu-
ctus: est nec tamē quod fecisse est id in causa fecerunt alios autem quoꝝ mor-
bi causa appareat non tamē ex electione nostra: sed aliquo euentu: ac fortuna si-
cut euenerit aliquādo lapsum aliquē: aut p̄cursum: aut quoquo modo sanguinem
sanguinē p̄fundere: necnō cupiditate uictum i morbo bibere frigidam aquā:
aut uinū: aut huiusmodi quidpiā aliud: quoꝝ singulis ad cōmodū: aut in cōm-
modum pducatur. Primam itaq; cōmodorū: aut i cōmodorū speciem natura-
lem appellant: secundā aut fortuitam utraq; uero ipsarū primā circūcidētiam
uocauerūt: quod ex iprouiso rebus adueniat & circū eas cadat nomē imposue-
runt: aduenticia igitur experiētia species est huiusmodi: sui autem cuiuslibet
institutiōe cum ultro ad experiēdum peruenierint: aut i somnis cōmoniti: aut
quoquo mō aliter opinantes. Ceterum tertium quoꝝ experiētia genus est
imitatoriū cū iuuantibus aut ludentibus siue utcuq;: aut natura aut fortūa:
aut sua sponte ac monitu ad eosdem rursus morbos ab experiētia pducatur:
idq; est quod ipsorū artem imperimīs cōstituit: nec tamē bis aut ter: sed etiā sē-
pius imitatur: profecerunt. Deinde in eisdem morbis idem faciēdo inuenien-
tes ut plurimū eandem recordationē: speculationē nominantes iam fidē factā
putauerunt: & artis partem esse: postq; uero multarū huiusmodi cōiussent spe-
culationes medicina diceretur ut sit medicia quidē p̄ceptorium huiusmodi
aggregatio: & qui ea aggregat medicus: talis autē aggregatio sua cuiusq; p̄spe-
ctio uocata est: quā recordatio quādā est eorū quā sēpius & idēdem perspe-
cta sint: nominauerūt autē hoc ipsum quoꝝ experiētia: cuiusq; expositionem
historiam. Id enim ipsum per se se obseruanti perspectio: discenti autem quod
ab alio fuerit obseruatum historia ē. Sed quoniam in morbos aliquos incide-
runt est quando non peruissis: aut qbusdam cognitis quidam utantur: sed in lo-
cis in quibus medelarum copia non erat. Tū ad experientiam se conuertūt au-
xilariū obseruationū sibi aliquod inuenientes instrumentum ad similis rei trā-
sitiū quo utētes sēpe numero etiā a morbo ad morbū ut simile idē adiumentū
trāsferūt & a loco ad locū: & a prius cognito auxilio ad p̄xime accedens: a mor-
bo qdē ad morbū ut si ab igni sacro i serpētia trāsitus fuerit: a loco ad locū ut a
brachio ad crus ab adiumento ad adiumentū ut i alui p̄fluuio a pomo ad mēspi-
lū. Ois autē talis trāsitus uia p̄fecto ē ad inuentionē. Inuētio uero āte experiētia
nūspia ē: sed cū quod speratū fuerat ad expiētiā pductū ē ab ea testimōio iā fi-
des facta: hoc nihilo tamē minus utcuq; pluries ac identidē ita habere fuerit ob-
seruatū experiētia similis trāsitiū secutā exercitationē uocant: quod eū q hāc ha-
biturus sit inuentionē ita arte exercitatū esse oporteat. Cunctaq; experimēta:
ante experientia inuenisse: quibus ad se confirmandā ars indigebat: & quae cir-
ca euentia fieri potuerit: huc nempe ab experimento ad artem finem est uia.

q Væ rursus ratione duce perficitur: ea corporis cui mederi iueſtigat natura iubet edificere: necnō cauſarum omnium uires in quas quōrtidie incidēs corpus aut ſanius aut magiſq̃ fuiſſet ualitudinariū euadit præterea aerum quoq; naturas: & aquas: & locos: & institutionū: & ciborum: & potuum: & cōſuetudinū medicum percallere aiūt oportere: quo ægritudinū omnīū cauſas inueniat & medicaminū uires poſſit cōiectare: & de eis ratiocinari: ut talis rei cām norit ad talē uim auxiliū accōmodet: qđ uſui eē cognouerit: prius enim multifariā exerceri iſpoſſibile ei aiunt: qui ad medicandum ſub dubitet quēadmodū i paſſuo ſiqdē exemplo id omne tibi licebit intueri. Eſto pars corporis aliqua lāguida & dura: & reſiſtens: & tumidiuſcula hic cām medicū inueſtigare primū oportet cur plurimus profluens humor p id quod a natura eſt in eā partē eruperit exicatq; ipſm: ac diſtendit q lāguorē adducebat: deinde ſi amplius profluxerit: cohibet ne proſuat: quod ſi eam partē ab illo humore immunē nō reddideris quonā pacto inhibebis quominus profluat: languidam ergo partē exinanies refrigerādo quidē & aſtrigendo atq; obturādo iſſuere prohibebis: calefaciendo aut & emungendo quod aggregatū fuerit exinanies. Ita igitur ab ipſa affectione eis cōferēs efficitur oſtenſio: nō tamen hanc ſolā aiunt ſufficere: uerū & ab egrotātis potentia alterā eſſe oſtenſionē: & ab ætate aliā necnō a ſua languētis natura. Aliis hoc pacto etiā ab anni tempore: a natura regionis: ab inſtitutiōibus: a conditionibus: a cōſuetudinibus: & ab horū ſingulis ſua fieri poſſe oſtēſio exiſtimatur: uerbi cauſa quo id exēplo maniſeſtus dephen das: eſto quiſpiā acute febricitans: ad ſe mouēdum piger: corpore grauiter ſentiēte: eſto etiā nunc longe turgidior q̃ prius: pluſq; ruboris habeat: ſint præterea uenæ multo turgidiores nō dubiū uulgo aiunt: quin huic calidi ſanguinis copia redundet: quæ nam igitur medela: aut quæ nā exinanitiō multitudini nāq; hoc aduerſatur qđ cōtraria cōtrariis ſint adhibenda medicamina: quo pacto igitur exinaniemus: aut quouſq; id enī a ſola cauſa cognoscere iſpoſſibile ē: oportet ſiquidē & uim & ætatē: & tēpus & regionē & cætera quæ pauloātē dicta ſunt aiaduertere. **Niſi ualide fuerit** uiribus: & ætate adoleſcēs: & anni tēpus uernū fuerit: & locus fuerit tēperatus: non errauerit quiſpiā ſi incifa uena ſanguinē detraxerit: quantū cauſa ipſa iubet: quod ſi uiribus iſbecillis ac ualitudinarius fuerit: ætate uer puer ac ualde puſillus: aut admodū ſenex: & i frigidis regiōibus quales ſunt apud ſcythiam: aut ſeruidis quales ſunt apud æthiopīā: & anni tēpus aut ualde frigidū: aut ualde calidum ne ſit qſquā q ex uena ſanguinē mittere audeat: ita ſane & cōſuetudines & inſtitutiones: & naturas corporū iubēt aiaduertere: ipſis nanq; ſuā cōſerētis oſtēſionē fieri putat a quibus autē conferētis oſtenſio dogmaticis eſt: ab eiſdem obſeruatione eſt empiricis: prædictam enim in febricitante caſuū aggregationē quam ſyndromen: ideſt concurſum noſare conſueuerunt: dogmatico quidē exinanitionem edicit: empirico autem obſeruationis recordationem: nā hoc pacto habentibus plerūq; exinanitionem proſuiſſe aiaduertit q̃obrem nunc

quoque ea usus sperat profuturam. Caterum ætate nepe adolēcentes idoneam euacuationem minime moleste ferre uidit: ex quibus id sæpe aduertit: ita autē uere magis quā astate: in locoque tempore: necnō si languēti euacuādi fuerit consuetudo: uelut p hæmorrhoidas: aut nares: at dogmaticus abstulerit certe etiā ob hoc: plus languinis a rei natura excitatus. Empiricus at qd' ita sane obseruari: & in uniuersum i eisdē lāgoribus eadē eē oportet medicāia ratus est tādē dogmatici: q̄ empirici ita sibi assumūt hæc ut circa eorū ambigāt inuētiōe i eisdē enī apparentibus i corpore casibus dogmaticis causā nasci indicatio unde curationē inueniunt. Empiricis autē est cōmemoratio sæpe: ac idētidem obseruatorū: sane i qbus dogmatici casum nullū apparentē habēt q ostēdat causam in iis percūctari nō detractāt: idq; principale causam appellamus: ut si rabidus canis: aut uisera aliudue huiusmodi quēpiā momorderit hulus certe ipsum uihilo magis aliis uidebit huleribus alteratū: aut pfecto a principio cū de rabiente cane emanauit: simile uidebitur moribus ab alio factis aialī. In uipis at ad primos qdē dies hulus est aliis simile: postremo aut cū iam passiōe laborauerint: quēdā eis adueniūt pncipiosa & fere tales casus: quales quī ex uirulētis & loethalibus oboriri dicuntur aialibus: quæ nō faciliē admittūt curationē: & quæ cōfestim a principio ad postremū uiq; euadunt pncipiosa: quæ nam igitur huius recta erit curatio: an uidelicet exhaustiendū est q subiuit aculeus cū corporis discerpiōe eius q cōpunctus est: an ad cicatricē agere oportet: ac festinādū ut hæc cōcludatur: sed hoc aliquādo cōtrariū est: scāt. n. l. a penumero ipsa si oīno exigua fuerit: calidūq; & acutis & ad trahēdū ac excicādū uirtus ap̄is inueniatur medicaminibus: ppter eandē cām eadē medicamina etiā empirici sciipiūt nō ab ipsis rei natura ad inuētiōe pducti: sed eorū quæ ab experimēto apparuerūt memores: quēadmodū enim i ætatibus & tēporibus: & regiōibus: & in unoquoque eorū quæ dicta sunt curatio ab experiētia ipsis cognoscit: ita in eis causis quæ principales nominātur siquidem uias inuētiōis ueras esse utraq; pariter sibi ascuerūt nō est q̄ lōgiore utantur oratione: sed quoniam experiētiā dogmatici increpāt: alii quidē ut instabilē: alii autē ut ip̄fectam: alii uero ut artis expertē. Cōtra uero empirici rationē utpote p̄suasibile quidē sed nō uenam ipugnāt: ob hoc duplex utriq; ratio est: ac lōgius extendit ac cūlantq; & particularim defēsa: ut quæ ab æsculapio de experiētia dicta sunt qui ostēdit ut arbitratū nihil sæpe idētidem perspicī posse: atq; ita eam prorsus instabilē esse uult & ne quidē ad exiguum aliquid inueniendū esse idoneā: necnō ab Erasistrato qui ait simpliciā quæ dā & in simplicibus ab experiētia cōperiri: ueluti quod stupori portulaca medeatur: nec tamē hæc composita & in compositis idem etiā fieri concedit: non impossibile quidem ip̄am omnino inuenire: nec tamen in uniuersum idoneam esse uult hæc & huiusmodi sunt quæ proferuntur ab illis: qui ab experientia aliquid cōcedunt inueniri: sed culpant ipsam quod uagetur: quod termino nullo cohibeatur: quod longa & qd' ut ipsi aiunt disciplinæ expert sit: deinde alii qui hanc rationem p̄ferunt atq;

prosequuntur non instabilem neq; non existentem ut rem aliquā artis experiri
 rem esse uolūt itaq; etiam aduersus has incessentes ratiōes respōdent & stabili-
 lem & per se idoneā: & artem ostendere temptant experientia & idem multi-
 saria ratiocinatiōe aduersarios incessunt itaq; dogmaticis ad unāquāq; eorū
 accusationis spētiē respōdere necessarium arbitrati: prādicātes se corporis na-
 turam tenere: & ægritudinū omnium generatiōes: & medicaminum uires in
 omnia pariter insurgentes empirici calumniantur: quod p̄sualione tenus iu-
 re procedant: ceterum firmitudinē nullā habeant cognitionis: est etiā quādo
 cognitioni suæ cedant rem inusitatā indicare tēptantes: & hoc aliquando dan-
 tes superfluum rursus coarguunt: hæc certe in uniuersum ambigunt empiri-
 ci pariter & dogmatici: speciatim autem multa in unoquoq; ipsorum ueluti
 in his quæ ad inuentionē pertinent & eorum quæ non appareant questionib;
 & in eis quæ in anatomie: quæ in ostensione: quæq; in dialectica speculati-
 one laudantur instrumēta siquidem hæc ipsi incerta uenātur: sed nequidem
 empirici anatomē inuenire concedunt neq; si etiam inueniat id ad artem p̄-
 ciendam esse necessarium: at ne quidem ostensionem ullam omnino esse qđ
 alterum ex altero cognosci impossibile sit qđ cuncta sua indigeant cognitiōe
 atq; incertæ natura rei unius quidem signum esse: neq; porro ulli arti opus eē
 dialectica: proinde dialectices ad diffinitiones aliquid conferre: uerum demon-
 strationem aiunt non esse principium ullius incertæ natura rei: iam uero ex i-
 probis demonstrationis modis: quibus dogmatici uti consueuerunt: aliquid
 de ratiocinatiōe in uniuersū dicit & eodē qđem modo quæ uero enūciār iue-
 nire eisdē impossibile eē: neq; ars ulla alia p̄p̄ id cōsistit: neq; uita ut aiūt huma-
 na p̄cedit. Hæc aut rōcinatio: quā apparere esse aiūt rōnem utilis qđcūq; ad incer-
 tarum occasiōnū inuentionem ita enim ipsi uocāt quæcūq; generis quidem
 sunt sensibiliū non tamen etiam demonstrauerunt: utilis autem etiam ad redar-
 gutionem eorum qui audent aliquid in id quod appareret dicere: utilis quoq;
 in apparentibus rebus ostendere quod despicitur & ad sophismatis occurren-
 dū ad nullo m̄ifesto abstinēs sed in his semper uersat nec tamē hic rōcinatio
 inquit: sed ab apparētibus quidē incipiūt: & ad uniuersum incerta p̄cedūt:
 & ob hoc multiformis est nam ab eisdē apparētibus aliquādo ad aliud: quod i
 numero incertog; sit accedit: hinc etiā dissonantiam sibi iniudicabilē prāstru-
 unt: q̄ in cōpræhensibilitatis signū esse asseruā: ita. n. ipsi ueram ac stabilem cogni-
 tionē cōpræhensibilitatē uocāt sibi autē cōtrariā incōpræhensibilitatē: atq; incōpræ-
 hensibilitatē dissonantiæ cām eē aiūt ad iprobādū: dissonantiā porro incōpræhēsi-
 bilitatis signū eē: iprobationē uero circa incerta p̄portionē eē aiūt nō circa appa-
 rētia hic unūquodq; apparēs testimoniū affert uera dicētib; falsos uero coar-
 guit. Talia iter se iuicē abigētes empirici & dogmatici i morbis eisdē curationē
 eādē faciētes q̄cūq; i utraq; se factiōe exercuent. De methodicis.

u T qui methodici nominātur: ita enim se uocant nō quemadmodum
 dogmatici artē doctrina tractandā esse asserunt: uerū mihi ueterum

nidentur opiniones citra rationē instituire artisq; opera multa transformare
his sane neq; passum locū ullo modo cōferre aiunt ad curationis ostensionem:
neq; cūm neq; iustitiam neq; temperantiam neq; ad ingratitatis potestatem cōsiderationē neq;
nauitatem aut habitus cūm excusant iure et se & a reprobis: & a cōtra
tudibus a solis passiōibus cōferētis ostensionē sufficere asserētis nihil ab his spe
ciatim: sed cōiter: & in uniuersum apponentes: uocantq; ea etiā cōia quādam.
Hæc certe ipsa in oībus psequuntur quæ particulatim tractātur: & experiri
tur alii quidē per uictū ægritudines: nōnulli autē omniū duo oīno commu
nia ostendūt & tertium ex his mixtū nominaq; ipsis imposuerunt astrictiōnē
& fluorem: omneq; ægritudinē asserunt aut astrictam: aut fluentem esse: aut ex
utroq; mixtam: q; si naturales corporis deiectiones scaturiat strigmentū uocāt
sin uero adhuc magis serantur fluores dicere solent quando autē & scaturiant
& serantur in hoc minutionē consistere sicut in oculo inflāmato: pariter: & p/
fluente inflāmationē uero: quæ strigimentum passio est q; sola non sit: sed cum
fluore circa unum & eundem locū totum simul mixtam efficere passionem:
commodi uero ostensionem in strigmento digestionem: in fluoribus autem
ut contineatur esse: genu (si modo ita contigerit) inflāmato: digerendum eē
aiunt: pfluente aut alium aut oculum cōhibendum: ac continendum in mixtis
uero uāhementiori insistendum: nā magis uexanti & periculum esserenti hoc
est magis ingruenti occurrendum esse aut potius quā alteri: quid igitur se nō
dogmaticos uocauerunt ostensione adiumenta præbentes quoniam scrutan
tur aiunt incerta dogmatici: nos autem in euidentibus ut opus est uersamur:
factionemque suam totam ita diffiniunt euidentium eorum quæ communia
sunt cognitionē ac ne cunctis alijs artibus cōmunis uideatur diffinitio: illas si
quidem euidentium qualitatū cognitiōes esse arbitrantur: ob hoc adiecerunt
quæ medicinarū finē cōsequuntur ipsosq; porro quidā non quæ consequuntur
sed medicinarū cōueniunt apposuerunt. Cōplures aut utrunq; coniungētes cog
nitiōē esse euidentium eorum quæ cōia sunt disciplinā asserūt quæ medicinarū si
ni conueniat ipsumq; cōsequatur qdam aut quēadmodū thessallis intentio
num & necessariorū ad sanitatē sic certe dogmatici indignantē appellari: nō em
sibi opus esse incerto aiunt sicut illi: neq; empirici: & si quod maximū illis ē cir
ca euidentē habent: quod ab illis ostensione distigantur: nec tamē in ipso cir
ca euidentē exercēdi modo secū empiricis aiunt cōuenire: illos. n. ut ab incognitis
distingui ab incertis se uero tanq; ab inusitatis: & empiricos quidem in eiden
tibus obseruationem se uero ostensionem habere: in his igitur se ab utrisque
differe asserunt & præsertim in quibus tempora & regiones & ætate & huius
modi omnia excidunt: quæ inusitata manifesto sunt ut illi censent: gloriæ au
tem causa a prioribus medicis in primis rebus habita: idq; methodices factio
nis maximū a singulare bonum esse aiunt & ob hoc se ipsos uenerantur & ad
mirationi haberi putant breuēq; uitā asserentem: artē uero longam: increpat:
nam econtrario prorsus id accipiendū: esse. n. ipsam breuem: uitā uero longam

quod cunctis falsis ablatis ars proficit: & si ad cōmunitates omnes nos respere-
rimus non longa neq; difficilis sit medicina sed facilis & aperta: q̄ mensibus sex
aut q̄celerime percipi possit. Ita enim in ægritudinibus esse per uictū si in angu-
stum uniuersum ualde contrahatur itidem: & in eis quæ per chirurgiā: & me-
dicamentariam: quandoquidem in illis quoq; in uniuersum cōmunia quædā
inuenire pertempant: medicaminūq; mōtas numero paucas subiiciunt. Pro-
inde mihi quidem in peruulgatis sex mensibus nihil negocii habuisse uident
sed multo citius toram artem edificere credidisse: conciamq; disciplinam cau-
sa uere cognoscēdi temporis satis suppetuisse: si modo nō mentiantur: men-
tientium uero negligentiam nobis liceat increpare: at quo possit quispiam ma-
xime iudica) iure ne circa utile se excæcarint: aut recte ne superfluum tantum
effugiant iam dicere non recusabo: enimuero non parua uidetur consideratio
neq; ad rationem usq; modo procedere: quæadmodum in dogmaticis & em-
pīicis sunt ubi de adiumentorum inuētiōe contendunt præsentē usum ad-
mittentes: uerum etiam artis opera uāhementer offenduntur: itaq; ante me-
thodicam factionem necessarium uel maxime adiuuare.

Vm in rebus oībus administrādis duplex sit iudiciū: unū quidem qd̄
a ratione: alterū uero qd̄ a manifesto euidētib; manat: quod a rati-
one sola proficitur: id sane maius est: q̄ ad introducēdū adhibēdum
esse uideatur: nō ergo nunc eius est locus: alterū autē quod in euidētia positū
est: omnibus cōmune existit hoībus: quid ergo prohibet hoc nos uti: quod &
prīmū & apertum pariter est ad introducēdum quoq; ab ipsis magnifacētū
est methodicis q̄ppe qui nihil aliud: q̄ euidēs extolliunt: & ubiq; efferūt: at con-
tra incertū omne inusitatū esse aiunt: age itaq; de his potius conciamus quæ
principales causæ nominātur. Iudicii regulam ad ipsum euidēs adhibētes: pri-
musq; methodicus accedens dicat: qd̄nā frigora: & æstus: & ebrietates: & cru-
ditates: & expletiones: & inediās: & labores & ocia: & pulmētōrum q̄litates: &
cōsuetudinū commutatōes o dogmatici pariter & empirici passim tractatis:
utrū his uos mederi oportet: affectiones in corporibus dispiciētes ubi p̄cipiū
nullū talium prorsus est: ueq; ipsa quidē abeunt: quod autem ab his factum i
corpore manet & huic medicari oportet: id enī ipsa passio est. Cōsiderandum
igitur ipsum cuiusmodi sit: nā si strigmentū sit: digerendū: si autē fluidum cō-
tinendū: a quacūq; causa utrūq; factū fuerit qd̄ igit adhuc causam iuuat: neq;
fluido digestiōe indigēt: neq; strigmento ut cōtineatur aut oīno nihil: ita sane
res ipsa idicat similiter ē methodicis sermo: & de incertis: & de eis quæ uere: ac
p̄cipualissimæ causæ noīant: & illa quoq; aiunt eē sup̄flua passione curationē
suā indicāte etiā si causa unde emanarit: nō cognoscat. Hoc autē modo rationi
bus ad rēpora: ad ætates: ad regionesq; transcēdunt: hic ueteres demirātur me-
dicos nisi ita medeant: re ipsa tam aperta: nam inflāmatio inquit cū passio
fuerit strigmentosa: & non sit æstas digerentibus indiget adiuuētis: si autem
hiems aliis quibusdā: uerū in utroq; tēpore eisdē neq; in puerorum ætate dige

rentibus: senum autem continentibus opus erit medicaminibus: ne in aegypto
quidē digerentibus: athenis autē continentibus & ecōtrario i inflāmatiōe quā
fluida passio est: nunq̄ digerētibz sed cōtinētibz perpetuo opus eē aut tam
hieme q̄ astate: uereq; atq; autūno: siue puer sit agrotus: siue adolescēs: siue se
nex: siue id in thracia acciderit: siue in scytia loinaue ut sit agrotus: nūquid: hu
iusmodi nihil ad quicq̄ aiunt p̄ficere: sed in cassum hāc oia fatagi: atq; exquiri
quid porro corporis partes: nunq̄ & ipsae quoq; ad curationis ostensionē fru
stra dir: oscuntur: aut audeat quispiā dicere q̄ in nervosa quidē parte inflāma
tio digerenda sic in arteriosa aut aut carnoia aut uenosa continenda atq; coh
benda: aut oīno i strigmentum in aliqua corporis parte fuerit: audeat quisquā
dicere q̄ non sit digerendū aut non continendum quicquid erit fluidum qd
si nunc partis naturā non submutat curationis modum: sed semper iuxta pas
sionis genus adiumentoz est inuentio: incassum est manifestilo partis considera
tio: ac methodicus quidem talis quasi per nebulā ac figurā expraestus: accedat
nunc secundo loco empiricus ita quodammodo. De empiricis.

Go euidētibus nihil noui antiquis: nec quicq̄ dicere possum sapiētius
e eis quā saepe p̄pexi: q̄ sigs id qd̄ euidēs est flocefacit: quēadmodum
quēdam mihi uideor audiuisse sophistā qui nos ipm̄ euidēs magni
faciētes caullatiōibz amouebat: ad quē nos: tu p̄fecto iam uictoriam uiceris
cadmeis: sinatū quēadmodū a principio te audiui: incertum inutile eē asseren
tem: sed sequēda cōcedere m̄ifesta sorte uidebor ad euidēs abs te despectū in
ducere: duo a rabido cane mori hoies ad cōsuetos medicos ierūt remedia per
tētes hōz alterius exiguū fuit hūcus: ut totā pellē nō uideref d̄ticerplissē. Is at
curationē adhibebat hūcus solū & nihil aliud curās. Itaq; itra paucos dies sana
ea pars eē uisa ē: alter aut posteaq; canē rabire nouit: tātū absfuit: ut celerat et hū
cus ad cicatricē pducere: ut ei cōtrariū fecerit: & semp̄ maius efficere studuerit
ualidis & acutis uisus medicaminibus ad addictū usq; tps̄ & p̄petuo hoc tpe ra
biei medicamina: ut aiebat ipse eū bibere coegit atq; ita ambobus uniuertū: ab
soluit: siqdē sanus is uasit: q̄ medicamina ebibit: alter aut qui se nullo existi
bat malo obligari cōfessi aquā expauit & subuulsus p̄it: nūqd̄ tibi uidet̄ princi
palis cā i his frustra p̄feturata eē: aut ob aliāne cām ille hō mortuus ē: q̄ pp̄ ne
gligētā medici cām prorsus nullā sciscitātis: neq; curationē a se obseruatā ap̄le
cteris: mihi p̄fecto ob nullā aliā cām q̄ ob hāc uf. Sed quonā euidētā sequētis
huiusmōi causā nullā p̄terire nō possūt. Ita ēt atq; p̄terire nō possūt & p̄de ne
que euidētā p̄uipēdere: siqdē hīc i euidētā cogimur i eisdē prius passibz nō
usqueq; eadē curationē indicātibz. Veḡ ē quādo tātū distantes fuerūt idiffere
tibz atatibus ut nō q̄ritate solū aut adiumentoz modo distinguātur: sed toto
etiā genere: pleureticos igif multos adolescentes & ualidos uidi ego saepe u
mero & a nobis ex uena sanguinem emisērūt: ueḡ cuiquam in extrema senē
ctute: aut puero admodum paruo neq; uos ausi estis ex uena mittere sangui
nem: neq; alius ullus unq̄: quid aut cum hippocrates iquit: sub cane & atē canē

operosa sunt medicamina: & cum rursus inquit æstate superiores medicadū
 esse uerres: hieme autē inferiores utrum nobis uerū dicere: aut mētiri uideatur.
 In utroq; eīm asserendam delectionē dubitatuus puto mentiri enim si dixerī
 tis euidēs ipsū floccifacietis: quod magnificare dicebatis: uidet quidem ita
 habere uerum: ut hippocrates dicit: sin autem ipsū uerum dicere asseratis ad
 mittitis tempora: & regiones quas iuuiles esse definiuistis. Verū puto uos a ue
 ra nunq̃ longe peregrinatos fuisse patria: neq; i regionum differentia ullum se
 cisse experimentum: aut omnino scisse ut quidem sub septētrione nō ferant ac
 cumulas sanguinis missiōes quemadmodum neq; dem ad ægyptum: totūq;
 meridiem: quæ aut iter hæc sunt media manifestum sæpe a sanguinis missiōe
 sumunt auxiliū: idcirco ne corporis quidem partis consideratis: q̃ admirabilis
 hæc ratio uestra mihi uideri solet & uehemētē absurda non uerā dicentibus
 modo: sed etiā illisq; a nobis aguntur prorsus contraria: o dii immortales hinc
 si inflamatio fiet eadem indigebit curatione: siue in lacerto: siue in aure: siue in
 ore: siue i oculis fuerit: quidnam igitur aliquādo uos pipexi in lacertis infla
 mationes ualuisse ac salpro abesse: & oleum irrocare. In oculis autē nunq̃ qd
 autē oculos obli: paribus medicantur: medicaminibus inflammati: nūquid
 lacertos eisdem inungitis: quid porro aures inflamatas nunquid oculorum
 medicamini adiumentis: quid oculos nunquid aurium: atqui longe aliud au
 rium inflammationis: aliud oculorum ē medicamen: acetum siquidē cum oleo
 rosaceo aurium est inflammationis præsentaneum remedium. Cæterum nemi
 nem puto tam demētem qui oculis inflamatis ipsū audeat adhibere: quod
 si audeat non exiguum detrimētum cum audacia ac temeritate audebit: præ
 terea gurgulioni inflamato egregium medicamē ē spinæ ægyptiæ fructus: alu
 mē aut tritum præcipuum ē nūquid igit̃ hæc & oculis inflamatis: & auribus
 p̃fuerit aut e cōtrario extremū attulerint detrimētū: **olap hæc** ego ita effero
 ut primū uobis cōcedā p̃positū: quod oporteat i lacertis aut m̃ibus inflama
 tionē digerere: nec tamē etiā oculos: aut gurguliois: aut auris: quod si infla
 mationē quæ i lacertis: & manibus nō quocūq; mō digerēdā cōmemorē: forte co
 gnoueritis si sapiatis: quātū haberetis: qui aut nunc habet sermo: euidētis ē re
 cordatio. In quacūq; si qdē parte nō illa plaga inflamatis aliquibus sed sponte
 p̃sent affectiōne ichoātibz quæ plethorice nominat: nemo cēsebit particulæ
 digestiōe idigere: ante totius corporis deiectionē ac euacuationē nam præsen
 tē inflammationē si id feceris nō modo non iminues: uerū etiā adauxeris: inde est
 quod tali sane tēpore obstitipātia & refrigerātia ei patri accōmodamus: cū autē
 totū corpus deiecerimus: tum etiā inflamata particula digestiōes tolerabit: qd̃
 si hæc dicēs: ut exorsus omnē habui ofonē uobis nō p̃suadeo: tēpus utiq; fue
 rit mihi auerso euidēs magnificētibus liberari & bōa uerā illos dimittet hæc
 empirico memorāte accedat dogmaticus: ita ferme dicat. De dogmaticis.
m Orte recte sentienti tibi illa sufficere potuerūt ubi dictum est neq; æta
 tem: neq; tēpus: neq; regionem: & ne quidem principalem causam par

temus corporis ullam inutilem arbitrari: quod si euidentia commemorans non
dum persuasit empiricus sed alia adhuc opus sit oratione illud mihi apponē-
dum duco: quo tuæ lachionis propositum fractum & imbellicum esse demō-
strē: nempe uos euidentium cōunitatum cognitionē dicētes audimus: iterro
gabam aut ipse ubi libet circa quid cōmunitas ipsa in primis cūstiat: & quo
nam pacto ipsam cognouerimus: at id nondū ut puto potuit cognosci: causam
plane nominum tenus pariter conceditis in rebus autē ipsis estis differētes qui
nam si quidem uestrum strigmetosum & fluidum naturalibus egestionibus
diminūtur: detētionibus si quidem ipsis strigmenti passiōis nomē indiderūt
immoderatis aut egestionibus fluxus alii autē ex uobis nonnulli: immo equi-
dem non pauci in ipsis corporum affectionibus aiunt esse passiōes: accusantq;
grauiter eos qui ad detētionem ac euacuationem respiciant: mihi autem ubi
utriq; errare uideantur fortassis iam exposuero: sit autem prior nobis aduer-
sus illos oratio qui passiōes egestionē per naturā esse iudicant demiror eim
iplos si neq; sudores unq; neq; urinas: neque uomitus: neq; scēssiones plures q;
quæ per naturam sint in morbis uiderunt uti sit euacuata & quod omniū
maxime alienum est si ex naribus quidem fluxum aliquando morbum eiec-
se animaduertent cuius non qritatis modo sed totum genus contra naturā
existit: sudorum autem & urinarum quacūq; per uētre aut in uominū pro-
ruunt genere quidem non contra naturam: neq; tamen immoderata est tota
multitudo: ut eo quidem uidi quosdam in tantum sudorem excessisse ut cul-
citrās quoq; sudore perfuerint: necnon alios tantum ex uentre exgressisse ut su-
pra triginta corylas expleuerint: sed non uidetur horum quicq; tollere quo mi-
nus ægritudinem afferens euacuetur: quanquam regulæ ad omnia: quæ a na-
tura sunt egestiōibus utenti Cuncta huiusmodi fuerit impediēda: quamobrē
probabiliores quadammodo esse uidentur: qui affectiones in ipsis corporibus
cōmunitates subiiciunt: sed hos quoq; demiror quonam pacto eas euidentes
ausi sint dicere: nam si ex aluo non fluens est fluxus: uerum corporum affectio
ex qua ipsum est fluens: hanc nullo sensu euidentem esse contigit: quo pacto
euidentes etiam fuerint cōmunitates: nam & in colo floris affectionem esse
possibile est & in tenuibus intestinis: & circa ieiunum: & circa uentrem & me-
sareon: & multa alia interiora quorum nihil sensu percipere possibile est: non
ipsū neq; ipsius passiōē: quonam pacto igitur euidentes dici poterint cōmu-
nitates: nisi aliquid quod per signa intelligi queat euidens esse quispiam uoca-
re uoluerit: quod si hoc in quonam ueteres adhuc medicos excellunt: quo pa-
cto etiam confestim ac sex mensibus artem se docere prædicant: nō enim par-
ua utiq; doctrina indigeant: necesse est aliquid cognoscendum: quod sensum
effugiat uerum qui hoc ex sententia uelit exercere anatomicum opus est singulo-
rum quæ intus natura tegat doctrina: & naturali non parua speculatione per-
discere quo singulorum opus & usum consideret: si quidem priusq; hæc inue-
niatur quæ i portionibus sunt corporis pētissimū ullius impossibile ē passiōē

disiudicare atq; percipere: quid porro dicetur: quod hic profecto dialēctica magna opere opus est: quo aliquid quod ex aliquibus constet ac perficiatur manifeste deprehēdatur: nec unq; admittēda sophismata nō a se neq; ab alio cōrortari est enim uideri ubi nobis iuris aliquādo nobiscum sophismatis cauillamur: & tamen uerbi causa: quid est fluor: clāmenter a se quāsierint: si defferendi facultatem tenuerint: nec sane id solū sufficere putandum est: quod a quibusdam eorum dictum est: fluor affectio quaedam contra naturam est: nam nisi quid sit affectio teneamus nihil admodum plusq; prius cognouerimus: nunquid digestio quaedam ē aut mollicies: aut rarefactio: non enim dicentibus ipsis audiri quicq; manifestum potest: sed quod aduenerit nunc quidem hoc: rursus autem illud: saepe uero simul oīa tanq; nihil inter se differat: quod si quis ubi hæc inter se differant inter se eos docere temptauerit & uelut eorum singula sua indigeant curatione: audire nullo modo patiuntur: sed ueteres incessunt & carpunt quod huiusmodi incassum ac temere diffiniant: ita illaboriose ac negligenter circa ueritatis inquisitionem habēt: nec quod contracto explicatum cōtrarium sit molli autē durum: ita quoq; dēsum audire patiūtur & ut præter hæc omnia aliud quiddam est naturales cohiberi egestiōes & fluxus: & quem admodum hæc ab hippocrate omnia diffinita sunt: uerum d his ip̄is p quam petulanter iudicium ferunt: & inflāmationem ita sane uocant durum ac resistētem necnon dolorem afferentem & calidum tuberculum admodum per uicaciter & inconsiderate strigmētum passionem eē dicunt exide porro alias inflāmationes implicitas nomināt uelut in oculis ubi cum fluore fuerint nec non in gurgulione: & palato: & cetracibus: inde supponunt spiramentorum alia quidē rara facta eē: alia spaciosiora & ppter hæc utraq; passiōes p̄p̄stos: quā uero nō diffinētur circa unū & idē spiramētū una consistere fluore & strigmētum quod neq; facile cognouerūt ita i omne prouunt temeritate: ex his pauci admodū pati possunt plus de his oībus audire & despiciere: uixq; ip̄os p̄nitret ut ad id quod uerius ē se cōuertāt: iter hoc igitur quicunq; aliquatenus accurate de primis ac generalibus passionibus uolūt perdiscere sua scripta eē ferūt: at quod nūc itroducēdis utile futuram ducimus nō iniuria aduersus ip̄os pauca dicenda sunt: putē uero aliquid illos etiā a se mutuari: id autē fiet si a cauillatione alieni rationem & a ratione exquirant.

Hoc autē edicit ratio: ut uocata etiam aduersus illos ip̄os inflāmatio contra naturā turberē dolorem afferēs: & resistēs: & calidus nihilo magis rariū aliqd exercēs iuxta sua rationē: aut sua parte dēsius: aut durius: sed plenū fluor supfluo & ob hoc extēsum nec tamē si qd omīo extēdā: id dēsius: aut durius se effectū ē: discas nepe hoc i coriis & seribus: triticisq; ac loris si pr̄sus extēdere tēptaueris: ita etiā medela i plerog; ac inflāmatorog; deiectio est ac exināitio id ē. repletioni contrarium quibus deiectis confessim consequitur ut particulae digestiores euadant: tenor porro impletas necessario: ut etiā deiectas digestio consequi dēstas aut aut raritas neutrum necessario: & nequidē

fluor: aut detectio neq; enim si rarum ex ipso iam continuo fluere necesse est: quid si crassum & pusillum fuerit comprehensum & si neq; deorsum cohibetur: nam multum ac tenuius etiam per deorsum effluit meatus satius igitur fuerit ipsos quoque: quae a ueteribus tradita sunt didicisse: quot modis prius in particulis testum rursus eicitur: nam rarefacto comprehendere ipsum & ipso comprehelo tenuato: ac maiori effecto & uehementius moto: & ab aliquo exterioris attracto aut ab alio quo interiore impulsio: & tanquam refluente ad aliquid eorum quae irruunt si quis haec omnia transcendens unam deiectionis causam esse putarit spiramentorum rarefactione uidebitur euidentia plane ignorare: nempe lanam: aut spogiam: aut aliquid huiusmodi manifeste inueniunt si parum intra se humidum habet: reguntque neque dimittunt: sed plus refundunt: quidnam igitur? nonne in oculis: & naribus: & ore aliis quam in ita raris id ipsum nouerunt ut accidat aliquando praeter multitudinem depraehectae in ipsis humiditatis non corporum humiditate effluere: enim uero fidelitas saepe numero uidemus tam raras ut insula in eis aqua pfuat: at si mel in fundas nequaquam affluit: crassiora si quidem mellis essentiae: quam fidelitatis sunt spiramenta: an non illud aequum erit cognoscere ob tenuitatem saepe numero aliquid effluere utcumque ipsum comprehendens corpus a natura non fuerit perforatum. Caeterum an non saepe numero natura: quae animalis corpus administrat: ac regit impulsu uehementiore insurgens eo reducendas quod est exhaustit deiecitque: pinde ac illides: & expellens quod igitur non erat difficile accurate exercitato artis opera cognouisse multum. n. corpore: hoc pacto sunt eiectiones reliquas quoque: factoque eas praetereo. Itidem retentorum aequales numero his prius contrarias: nonnullorum inuicem talis ratio disciplina est: hoc autem mihi aliquando uidentem scire. Insuper transeo posse aliquid quando fluitare oculum: aut multo fluorem: aut facta tenuitate multa: aut ab hac parte natura expellente corporibus ipsis nihil praeter naturam alteratius habentibus. Oportet sane tenuem fluxum crassum efficere: mutuum uero deicere ac euacuare: naturam uero motum si oportuit sese obtulerit excipere: neque oculorum corpora tractare: sicut nequidem fluoris causa extiterit: nam arbitrari inflammationem quidem aliquam strigmentum esse passionem alteram uero implicitam nescio cur non demeritis esse uideam. Primum namque suorum sunt obliti praetextorum: quod fluidum deiectione discernendum non sit: aut strigmentum cohibitionibus: sed ad ipsas corporum oportere affectiones respicere. Cum igitur prius similes euaserit sibi iterum & in nullo differre ferat: quae nunc dicta inflammatio a priore quam quod affluat: numquid non ualde alienum est mixtum & implicitum hac quidem nominat: illa uero strigmentum esse arbitrari. Deinde ne hoc quidem: quod in promptu positum fuit ipsis in mentem ratiocinari uideat quod neque in manu: neque in pede: neque in brachio: neque in crure: neque in coxa: neque in alia aliqua corporis parte iudens uisa fuerit unquam inflammationis species huiusmodi ut extorsus aliquid effundat. At solis quae in ore: quae in oculis: quae in naribus sunt id excipiat: utrum iuppiter omnibus implicitis communiter instituit: ut earum nulla unquam in nulla alia corporis parte se inuitat: sed oculos tantum & nares & os oppugnet. Inflammatio quidem cuncta potest occupare: quae eius generationis causam excipe

inoleuerunt. Scire quidē expedit alia natura rara eē alia densa: ab alijs quidē ali
 quid fluoris effundi: ab alijs autē cohiberi: nam si utrē impleas aut aliud id ge
 nus obstructum liquida re aliqua nihil diffuit: at ex pōgia aut ex re aliqua ta
 ra cōselhim quicqd fuerit redūdans effundit: qd igit difficultatis afferebat ipsis
 cognoscere quāto oīs alia pellis sit alitricior: ea quæ ad oculos ē & nares & os
 corporis partes & rei naturā apponere: lōgum uerboꝝ complexū ambag: iꝯ
 multas dimittēd o: quod aut hoc ita habeat idicant nobis: quæ in alijs sunt par
 tibus p attractū inflāmationēs: nam in illis quæ tēuora suis sunt partibus flui
 tant: quemadmodū in oculo & naso: & ore: idq; tantū per quoad passionis ex
 pers fuerit: & omnis alitrica pellis horū nihil refunder: causā huius non inflā
 mationis est species. Cetero: quemadmodū porro si melle aut liquida pice nō
 admodū immēsa copia: spongiā aut lanā madefacias: nihil ppter liqdi crassitu
 dinē fluitat. Itē si aqua aut id genus ita tenuibus: & eis pagē aspergas ne ita qdē:
 tū fluitat ob liqdi exiguitatē: ac eadē puto: rōne ex oculis nō usquequaq; aliqd
 profundit: aut propter liquoris crassitudinē: aut quod non redundet: utpote
 quæ secundū naturā habeant: pro inde cōtingit hoc inflāmationis genus nihil
 ab alio differre pterquā pfluētis essentia: crassitudine ophthalmiamq; absq;
 fluore pficere: quā sapiētissimi methodici strigmentum uocant: & ab iplicitis
 mixtisq; differte putat suos sermones suscipientes: quos sursum ac deorsum
 trāsserunt ad corporata passionū preparatiōes esse uideri uoluerūt non aut i
 humidis cōstitisse: quonā pacto igit quādo i ipsis corporibus affectio nullā ha
 bens differentia: sola uero ea quæ humida natura tenuia: aut crassa sunt conse
 quunt aliquādo quidē fluitare: aliquid aliquādo autē cohiberi dicif: & cōmu
 nitates arbitrant eē differētes. Ita nempe etiā mixtū atq; iplicitum a uobis itel
 ligētia pcipi nō potest: alia uero oia: quæ particulari digerunt non p uictū mō
 ueꝝ etiā per chirurgian: & pharmacian: quæcūq; aberrant nimis forte didice
 ritis si hæc persuadere non possunt: sed iam plura loqui desinā: quando quidē
 ad introducendum in medicina rudes hæc satis multa esse arbitror.

Finis.

Impressum Venetijs Per Bartolomeum de Zanis de
 Portefio die x x viii. Martij. M. cccc lxxx x l.

Registrum orationum Francisci Philelpi & alioꝝ
 operum in hoc uolumine contentorum.
 a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x oēs
 sunt quaterni preter x q ē ternus.

214 160
 67 111

